

2007
ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

Συνήγορος του Πολίτη

2007
ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

Συνήγορος του Πολίτη ➔

Για την προετοιμασία της *Ετήσιας έκθεσης 2007*
εργάστηκε το σύνολο του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη.

Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι εξής:

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Ζήνα Ασημακοπούλου

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Ελένη Αναστασίου

Άννα Βαβουγιού

Δημήτρης Βερέμης

Πετρούλα Βορριά

Ηλέκτρα Δεμοίρου

Πάρης Ζορμπάς

Ανδρέας Καμπάς

Ελένη Κουτρούμπα

Ειρήνη Κυριακάκη

Αιμιλία Λιάσκα

Έλενα Μάρκου

Νάστια Ματανά

Αθηνά Μπαλοπούλου

Νίκη Μπαφέ

Βασιλική Μπίλη

Σαμάνθα Στρατιδάκη

Ευάγγελος Τσακιδάκης

Ιωάννης Τσελεκίδης

Δημήτρης Χριστόπουλος

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Ελένη Γκλιοβάνου, Θεόδωρος Φίλιος

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΥΛΙΚΟΥ

Ελένη Μάρκου

Μυρτώ Πετροπούλου

Αγγελική Τζάθα

Βραχυγραφίες

ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΆμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
ΑΜΕΛ	Αττικό Μετρό Εταιρεία Λειτουργίας
ΑΜΠΧ	Αγροτικό Μηχάνημα Πολλαπλής Χρήσης
ΑΝ	Αναγκαστικός Νόμος
ΑΠΔΠΧ	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επίλογής Προσωπικού
ΑΦΜ	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
ΓΓΚΑ	Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΓΕΕΘΑ	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Ο Κράτους
ΓΟΚ	Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
ΔΕ	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΕΚ	Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
ΔΕΥΑ	Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης
ΔΙΚΑΤΣΑ	Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών της Αλλοδαπής
ΔΟΑΤΑΠ	Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
ΔΣΔΠ	Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
ΕΒΑ	Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων
ΕΔΕ	Ένορκη Διοικητική Εξέταση
ΕΔΤΟ	Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΑΕ	Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας
ΕΕΔΑ	Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΕΤΤ	Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων
ΕΙΑ	Επικίνδυνα Ιατρικά Απόβλητα
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
ΕΚΑΣ	Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΕΛΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

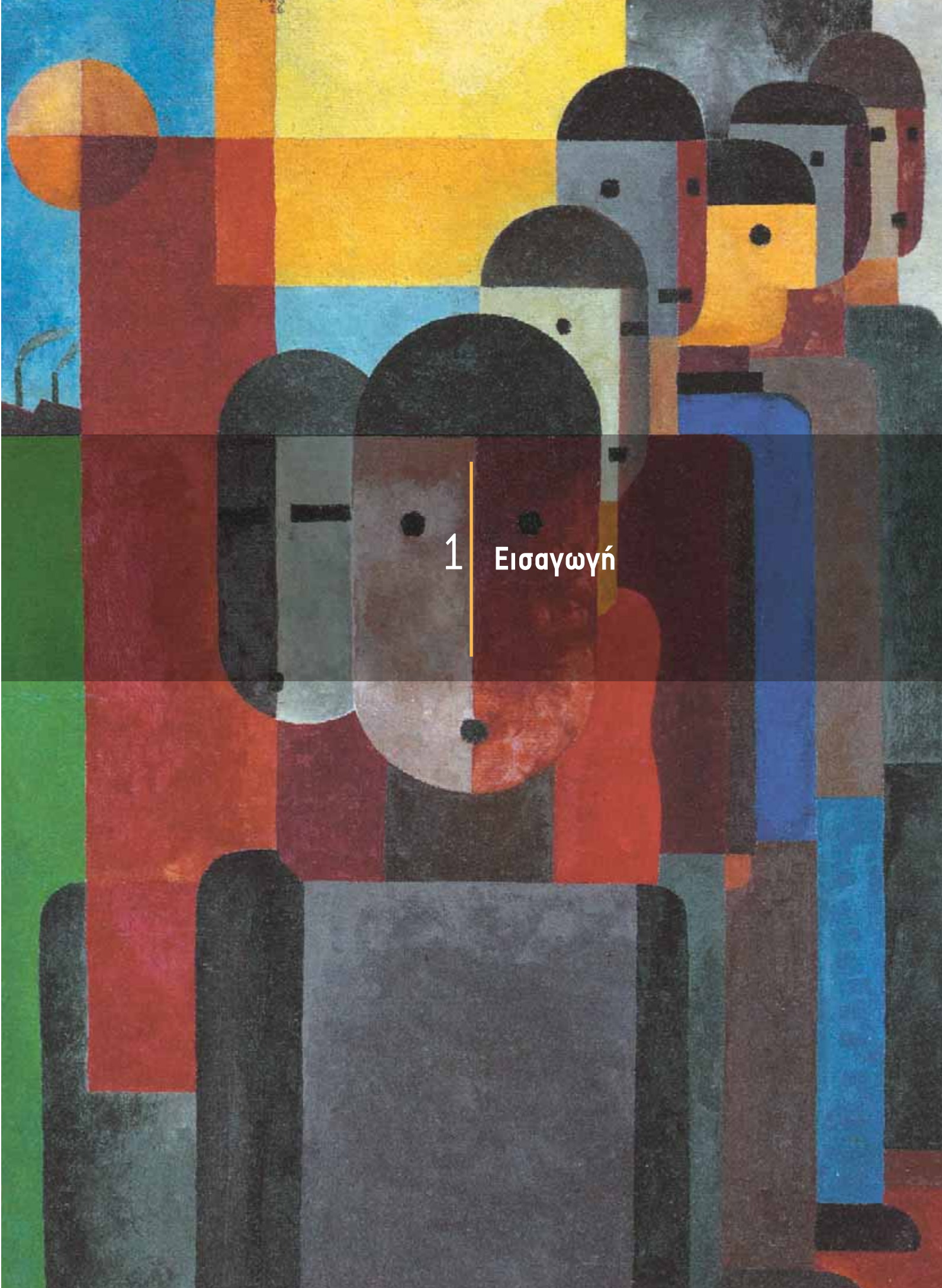
ΕΡΤ	Ελληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόραση
ΕΣ	Ελεγκτικό Συνέδριο
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΣΔΚΝΑ	Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΕΤΑΚΕΙ	Εταιρεία Τεχνολογικής Ανάπτυξης Κλωστοϋφαντουργίας, Ένδυσης και Ινών
ΕΤΑΤ	Επικουρικό Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων
ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΕυρΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΗΛΠΑΠ	Ηλεκτροκίνητα Λεωφορεία Περιοχής Αθηνών Πειραιώς
ΗΠ	Ηλεκτρονικό Πρωτόκολλο
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΙΕΚ	Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΙΚΑ- ΕΤΑΜ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΙΤΕ	Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΙΧ	Ιδιωτικής Χρήσης (Αυτοκίνητο)
ΚΑΤΕΕ	Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
ΚΒΣ	Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων
ΚΔΑΥ	Κέντρο Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης
ΚΕΔΕ	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
ΚΕΙ	Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας
ΚΕΚ	Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΣΥ	Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας
ΚΝ	Κωδικοποιημένος Νόμος
ΚΟΚ	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΚΥΕ	Κατάστημα Υγειονομικού Ενδιαφέροντος
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΠΕ	Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
Ν.	Νόμος
ΝΑ	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
ΝΑΤ	Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΠΔΔ	Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΟΑΣΘ	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης
ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΟΔΔΥ	Οργανισμός Διαχείρισης Δημόσιου Υλικού
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΠΑΔ	Οργανισμός Περίθαλψης Ασφαλισμένων του Δημοσίου

ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕ	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση/Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση
ΠΕΕ	Πράξη Επιβολής Εισφορών
ΠΝΑ	Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής
ΠΟΔΑ	Πολιτισμικός Οργανισμός Δήμου Αθηναίων
ΠΠΕ	Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
Σ	Σύνταγμα
ΣΑΣΘ	Συμβούλιο Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης
ΣΔΟΕ	Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος
ΣΔΠ	Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
ΣΕΛΕΤΕ	Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης
ΣΕΠΕ	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
ΣΕΥΥΠ	Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας
ΣΣΕ	Συλλογική Σύμβαση Εργασίας
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη
ΤΑΕ	Ταμείο Εμπόρων
ΤΑΠ	Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
ΤΕ	Τεχνική/Τεχνολογική Εκπαίδευση
ΤΕΑΥΕΚ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων
ΤΕΑΧ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Χημικών
ΤΕΒΕ	Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδας
ΤΕΙ	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΤΚ	Τελωνειακός Κώδικας
ΤΠΑΕΝ	Ταμείο Πρόνοιας Αξιωματικών Εμπορικού Ναυτικού
ΤΠΚΠΕΝ	Ταμείο Πρόνοιας Κατωτέρων Πληρωμάτων Εμπορικού Ναυτικού
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΕ	Υποχρεωτική Εκπαίδευση
ΥΕΝ	Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
ΥΜ	Υγειονομικές Μονάδες
ΥΠΕΕ	Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων
ΥΠΕΞ	Υπουργείο Εξωτερικών
ΥΠΕΠΘ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΥΠΕΣΔΔΑ	Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΦΔΧ	Φορτηγά Δημόσιας Χρήσης
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧΥΚ	Χάρτες Υποχρεώσεων προς τον Καταναλωτή
ΨΝΑ	Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής

Περιεχόμενα

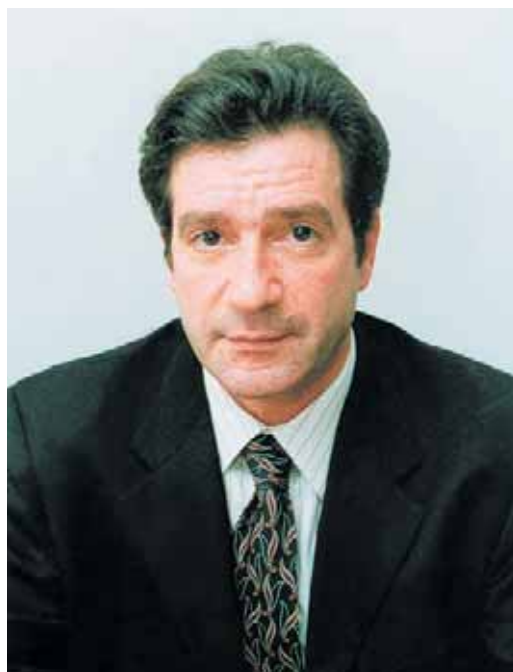
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
2. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ	17
1. Ο εκτελεστικός του Συντάγματος Ν. 3051/2002 για τις ανεξάρτητες αρχές, ο Ν. 3094/2003 για τον Συνήγορο του Πολίτη και άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις	19
2. Οργάνωση και δομή	21
3. Στελέχωση	23
4. Λειτουργία	27
3. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	29
1. Στατιστική αποτίμηση της δραστηριότητας του 2007	31
2. Στατιστικές τάσεις και διαπιστώσεις	31
4. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΑΝΑ ΚΥΚΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	41
1. Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	43
2. Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας	83
3. Κύκλος Ποιότητας Ζωής	111
4. Κύκλος Σχέσεων Κράτους-Πολίτη	143
5. Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού	177
5. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΊΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	203
1. Εισαγωγή	205
2. Παρουσίαση υποθέσεων	207
3. Αξιοποίηση θεσμικών δυνατοτήτων του Συνηγόρου του Πολίτη ως φορέα εφαρμογής και προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης	222
4. Ζητήματα εφαρμογής του νέου νομοθετικού πλαισίου – Προτάσεις	234
6. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	237
7. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ	255
1. Εισαγωγή	257

2. Ειδικές εκθέσεις	259
3. Αυτοψίες, επισκέψεις και συναντήσεις εργασίας	268
4. Αυτεπάγγελτες έρευνες	269
5. Παραπομπή σε πειθαρχικό και ποινικό έλεγχο	270
6. Επισκέψεις – Εξορμήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη	273
7. Ημερίδες	274
8. Σύσταση δικτύου αμοιβαίας ενημέρωσης και πληροφόρησης για ζητήματα προσφύγων και Ρομά	274
9. Σεμινάρια	275
10. Εκδόσεις	275
8. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	277
1. Πρόγραμμα ΕΥΝΟΜΙΑ: Συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης για τη δημιουργία και τη δικτύωση θεσμών Συνηγόρου του Πολίτη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη	279
2. Εκδηλώσεις που διοργάνωσε ο Συνήγορος του Πολίτη	283
3. Συμμετοχή σε συνέδρια και επισκέψεις	284
4. Συμμετοχή σε σεμινάρια	286
9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	287
1. Νομοθετικά κείμενα	289
2. Βιογραφικά σημειώματα του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων	317
3. Κατάσταση προσωπικού	323

1

Εισαγωγή

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΚΑΜΙΝΗΣ

Στην πρώτη θητεία του Συνηγόρου του Πολίτη (1998–2003), το κυρίως ζητούμενο ήταν να καταστεί ευρύτερα γνωστός και προσβάσιμος στους πολίτες ο νεοπαγής, τότε, θεσμός. Ο στόχος αυτός φαίνεται ότι επιτεύχθηκε, αφού το 2002, τέσσερα μόλις χρόνια από την έναρξη της λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη, πάνω από 11.000 πολίτες προσέφυγαν σε αυτόν. Στη συνέχεια (2003–2007), η Αρχή προσπάθησε να διατηρήσει τα κεκτημένα της πρώτης περιόδου, επιχειρώντας παράλληλα ένα άνοιγμα προς τη δημόσια διοίκηση. Εγχείρημα δύσκολο και εκ πρώτης όψεως αντιφατικό, καθώς ο Συνήγορος του Πολίτη από τη μια πλευρά έπρεπε να συνεχίσει να συμπαρατάσσεται με τον πολίτη απέναντι στη δημόσια διοίκηση που τον έχει αδικήσει, από την άλλη πλευρά όμως, με τρόπο επίμονο και συστηματικό όφειλε να προσεγγίσει τη δημόσια διοίκηση, να κατανοήσει τα προβλήματά της, προκειμένου να τη βοηθήσει να τα αντιμετωπίσει. Στην πραγματικότητα, αντίφαση δεν υπάρχει, αφού η δημόσια διοίκηση, ακριβώς όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, έχει και αυτή ταχθεί να υπηρετεί τον πολίτη.

Δεν υπάρχει λοιπόν σχέση αντιπαλότητας μεταξύ Συνηγόρου του Πολίτη και δημόσιας διοίκησης· και οι δύο έχουν τη συνταγματική υποχρέωση να υπηρετούν την κοινωνία, από διαφορετική όμως θέση ο καθένας. Συνεπώς, ο Συνήγορος του Πολίτη, ως αρωγός της δημόσιας διοίκησης, ανέπτυξε κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας του δράση πολυμερή, την οποία προσπάθησε σε αδρές γραμμές να παρουσιάσω στην εισαγωγή της ετήσιας έκθεσης του 2006. Δράση που αναγνωρίστηκε από το κατ' εξοχήν αρμόδιο όργανο, τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής, η οποία τον περασμένο Φεβρουάριο ανανέωσε τη θητεία του υπογραφόμενου. Η επιλογή αυτή τιμά όχι μόνο την ηγεσία της Αρχής, αλλά το σύνολο του προσωπικού της, επιστημονικού και διοικητικού.

Στην τρίτη θητεία του, που έχει μόλις αρχίσει, ο Συνήγορος του Πολίτη καλείται να εδραιώσει τα κεκτημένα της πρώτης δεκαετίας, να υπερασπίζεται δηλαδή τα δίκαια αιτήματα των πολιτών που προσφεύγουν σε αυτόν, διατηρώντας παράλληλα ανοιχτούς τους διαύλους επικοινωνίας και συνεργασίας με τη διοίκηση. Άλλωστε, κοινωνία και δημόσια διοίκηση είναι οι δύο βασικοί «συνομιλητές» του Συνηγόρου του Πολίτη.

Τα τελευταία χρόνια, όμως, θεμελιώνει σταδιακά την παρουσία του και τρίτος συνομιλητής, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, με τις οποίες η Αρχή έχει ήδη αρχίσει να αναπτύσσει συστηματική συνεργασία, προκειμένου να προσεγγίσει κατηγορίες του πληθυσμού που βρίσκονται στο περιθώριο της κοινωνίας και αδυνατούν, για ποικίλους λόγους (π.χ. υπερήλικες, έγκλειστοι σε φυλακές, ψυχιατρεία κ.λπ.), να έχουν πρόσβαση στον Συνήγορο του Πολίτη. Η δικτύωση με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις σε συνδυασμό με τις νέες αρμοδιότητες που από το 2005 ανέθεσε ο νομοθέτης στον Συνήγορο του Πολίτη με στόχο την καταπολέμηση των διακρίσεων (λόγω αναπηρίας, ηλικίας, φύλου, πεποιθήσεων, γενετήσιου προσανατολισμού κ.λπ.) δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια αποτελεσματική παρέμβαση της Αρχής υπέρ ομάδων του πληθυσμού που υφίστανται σοβαρές διακρίσεις σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής.

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΚΑΜΙΝΗΣ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2008

An abstract painting featuring a series of stylized, overlapping human figures. The figures are composed of simple geometric shapes like circles and rectangles, filled with various colors such as red, blue, yellow, and grey. The background is a complex arrangement of these same colors, creating a layered and textured effect. The overall style is reminiscent of mid-20th-century abstract art.

2

**Νομικό πλαίσιο
και λειτουργία της Αρχής**

1. Ο ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ Ν. 3051/2002 ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΑΡΧΕΣ, Ο Ν. 3094/2003 ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Μετά τη συνταγματική κατοχύρωση της ύπαρξης και της λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη ως ανεξάρτητης αρχής με τη συγκεκριμένη ονομασία (άρθρο 103, παράγρ. 9 του Συντάγματος) και το νέο θεσμικό πλαίσιο που τέθηκε με ενιαίο τρόπο για τις πέντε συνταγματικώς κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές από τις διατάξεις του άρθρου 101Α του Συντάγματος, ο εκτελεστικός του Συντάγματος Ν. 3051/2002 ήλθε να εξειδικεύσει αυτό το νέο θεσμικό πλαίσιο, με στόχο τη διασφάλιση της μείζονος ανεξαρτησίας ισοβαρών, κατά το κύρος, ανεξάρτητων αρχών. Ο νόμος όρισε με ενιαίο τρόπο τα προσόντα, τη θητεία και τις προϋποθέσεις της προσωπικής και της λειτουργικής ανεξαρτησίας των μελών αυτών των πέντε ανεξάρτητων αρχών.

Σημαντικές καινοτομίες σε αυτό το πεδίο υπήρξαν η πρόβλεψη τετραετούς θητείας των μελών των αρχών, ανανεώσιμης μόνο μία φορά, η κατάργηση των ανώτατων ορίων ηλικίας που υπήρχαν σε κάποιες περιπτώσεις και η αναγνώριση, σε όλες τις συνταγματικώς κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, σημαντικών κανονιστικών αρμοδιοτήτων για τη στελέχωση και την αυτοδιοίκησή τους. Σημαντικές υπήρξαν επίσης οι ρυθμίσεις του Ν. 3051/2002 στο κεφάλαιο της επιλογής και των υπηρεσιακών εγγυήσεων του προσωπικού των ανεξάρτητων αρχών, καθώς αναθέτουν στην εκάστοτε ανεξάρτητη αρχή πλήρη αρμοδιότητα για τη στελέχωσή της με επιστημονικό προσωπικό που καλύπτει οργανικές θέσεις, είτε με σχέση δημοσίου δικαίου είτε στο πλαίσιο συμβάσεων ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου.

Ο Ν. 3094/2003 (ΦΕΚ 10 Α΄), για τον Συνήγορο του Πολίτη, εκτελεστικός του άρθρου 103, παράγρ. 9 του Συντάγματος, έφερε σημαντικές καινοτομίες σε σχέση με τον ιδρυτικό Ν. 2477/1997. Μεταξύ αυτών ιδιαίτερη θέση κατέχει η ίδρυση του Συνηγόρου του Παιδιού, ως πέμπτου Κύκλου δραστηριότητας του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος πλέον έχει συμπληρώσει τρία χρόνια λειτουργίας, με αρμοδιότητες ελέγχου δημόσιων φορέων αλλά και ιδιωτών. Σημαντική έχει επίσης καταστεί η επέκταση της αρμοδιότητας της Αρχής στον χώρο της δραστηριότητας ορισμένων νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ) τα οποία, με βάση κάποια κριτήρια, εντάσσονται λειτουργικά στη δημόσια διοίκηση.

Στη διάρκεια των ετών 2004 και 2005 έλαβαν χώρα σημαντικές τροποποιήσεις-συμπληρώσεις στον Ν. 3094/2003 και στον Κανονισμό Λειτουργίας της Αρχής (ΠΔ 273/1999), οι οποίες, σε συνδυασμό με τη θέσπιση κι άλλων νομοθετικών διατάξεων, ενίσχυσαν τις αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη και του διαμεσολαβητικού του ρόλου (*Ετήσια έκθεση 2004*, σ. 19–20 και *Ετήσια έκθεση 2004*, σ. 19–21). Υπενθυμίζεται μεταξύ άλλων:

- η ίδρυση του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 18 του Ν. 3293/2004 (ΦΕΚ 231 Α΄), που αποτελεί πλέον νέο Κύκλο δραστηριότητας της Αρχής, επικεφαλής του οποίου ορίζεται ένας από τους υπηρετούντες

Βοηθούς Συνηγόρους (*Ετήσια έκθεση 2004*, σ. 20). Δυνάμει δε της με αρ. 35/11.1. 2005 απόφασης του Συνηγόρου του Πολίτη, επικεφαλής του Κύκλου έχει οριστεί η Βοηθός Συνήγορος του Κύκλου Κοινωνικής Προστασίας.

- ότι σημαντικές νομοθετικές ρυθμίσεις εισήχθησαν από τις διατάξεις του Ν. 3304/2005 (ΦΕΚ 16/27.1.2005 Α'), με τον οποίο ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη: α) η Οδηγία 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής στους τομείς της απασχόλησης, της εργασίας, της συμμετοχής σε σωματεία και επαγγελματικές οργανώσεις, καθώς και στην εκπαίδευση, τις κοινωνικές παροχές και την πρόσβαση στη διάθεση και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται (σύμφωνα με τα συναλλακτικά ήθη) στο κοινό, και β) η Οδηγία 2000/78/ΕΚ «για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού», ειδικά στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας (βλ. κεφ. 5).

Αξίζει να επισημανθεί ότι κατά το 2007 η έννοια της παρενόχλησης, όπως αυτή ορίζεται στην παράγρ. 2 του άρθρου 2 του Ν. 3304/2005, αποτέλεσε αντικείμενο τροπολογίας. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 7 του Ν. 3625/2007 για την «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις» επιχειρείται σαφέστερη οριοθέτηση της έννοιας της παρενόχλησης, καθώς απαλείφεται ως κριτήριο εξειδίκευσής της η ρήτρα των χρηστών και συναλλακτικών ηθών. Με τη νέα νομοθετική ρύθμιση ακολουθούνται οι κοινοτικές κατευθύνσεις όπως αυτές αποτυπώνονται στις σχετικές Οδηγίες και εισάγεται ορισμός ταυτόσημος με εκείνον του άρθρου 3, παράγρ. γ του Ν. 3488/2006 για την ισότητα των φύλων.

- ότι σημαντικές νομοθετικές ρυθμίσεις εισήχθησαν με τις διατάξεις του Ν. 3488/2006, δυνάμει του οποίου ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 76/207/ΕΟΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε, δυνάμει των διατάξεων της Οδηγίας 2002/73/ΕΚ, σχετικά με την «εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας και άλλες συναφείς διατάξεις».

- ότι κομβικής σημασίας για τον ρόλο και την αποστολή του Συνηγόρου του Πολίτη αναδεικνύονται οι ρυθμίσεις του άρθρου 13 του Ν. 3488/2006 (κεφ. 5), σύμφωνα με τις οποίες ο Συνήγορος του Πολίτη ορίζεται φορέας παρακολούθησης και εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στο πεδίο εφαρμογής και κατά τους ορισμούς του εν λόγω νόμου (παράγρ. 1). Σύμφωνα δε με όσα ορίζονται στο άρθρο 2, στο προστατευτικό πεδίο των οικείων διατάξεων περιλαμβάνονται άτομα που απασχολούνται ή είναι υποψήφια για απασχόληση στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, γεγονός που αποτυπώθηκε στο τελευταίο εδάφιο της παραγρ. 1 του άρθρου 1 του Ν. 3094/2003 (όπως αυτό προστέθηκε, δυνάμει της παραγρ. 2 του άρθρου 13 του Ν. 3488/2006), σύμφωνα με το οποίο «Ο Συνήγορος του Πολίτη ορίζεται και φορέας παρακολούθησης και εφαρμογής, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών». Σύμφωνα δε με το τελευταίο εδάφιο της παραγρ. 1 του άρθρου 3 του Ν. 3094/2003 (όπως αυτό προστέθηκε δυνάμει της παραγρ. 4 του άρθρου 13 του Ν. 3488/2006), στην εν λόγω αρμοδιότητα της Αρχής περιλαμβάνονται «φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών».

Ακολουθώντας, και σύμφωνα με την παράγρ. 5 του άρθρου 13 του επίμαχου νόμου, ορίστηκε ότι «όπου στα άρθρα 1 έως και 4 του Ν. 3094/2003 αναφέρονται οι όροι “δημόσιες

υπηρεσίες” ή “υπάλληλος”, προστίθεται “και ιδιώτες/ιδιώτρες για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Οδηγίας 2002/73/ΕΚ”...».

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης του διαμεσολαβητικού έργου της Αρχής εντάσσεται και η διεύρυνση της αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη ώστε να μπορεί να ερευνά και ζητήματα διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου δημοσίων υπαλλήλων (τελευταίο εδάφιο της παραγρ. 2 του Ν. 3094/2003, όπως τροποποιήθηκε δυνάμει της παραγρ. 6 του άρθρου 13 του Ν. 3488/2006).

Η κεντρική θέση που κατέχει η Αρχή στα ζητήματα ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών αναδεικνύεται στις διατάξεις της παραγρ. 8 του άρθρου 13, σύμφωνα με τις οποίες «Κάθε δημόσια αρχή που δέχεται καταγγελίες ή κοινοποιούνται σε αυτήν πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος νόμου, τις διαβιβάζει στον Συνήγορο του Πολίτη. Όσον αφορά στο πεδίο αρμοδιότητας του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ), οι κατά τόπους επιθεωρητές εργασίας επιλαμβάνονται των καταγγελιών που στηρίζονται στον παρόντα νόμο και ενημερώνουν άμεσα τον Συνήγορο του Πολίτη, έχουν δε την υποχρέωση να του υποβάλουν τα αποτελέσματα του ελέγχου τους, επιφυλασσομένης, σε κάθε περίπτωση, της αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη προς ιδίαν έρευνα και διαμόρφωση του τελικού πορίσματος επί της καταγγελίας».

Για την ενίσχυση των θεσμικών δυνατοτήτων της Αρχής, στο πλαίσιο του Ν. 3488/2006, βλ. κεφ. 7. Στη συνέχεια, δυνάμει των διατάξεων του νόμου, έλαβαν χώρα και ορισμένες οργανωτικές αλλαγές στη δομή του Συνηγόρου του Πολίτη (βλ. παρακάτω, ενότητες 2.3 και 3.1).

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗ

2.1 ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Η αποτελεσματική λειτουργία του Συνηγόρου του Πολίτη προϋποθέτει οργανωτικό πλαίσιο ικανό να ανταποκρίνεται στις κατευθυντήριες γραμμές που έχει χαράξει ο νομοθέτης και να παρέχει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες υποστήριξης του έργου του. Η δομή της Αρχής εξειδικεύεται λεπτομερώς στον Κανονισμό Λειτουργίας της (ΠΔ 273/1999) και απεικονίζεται σχηματικά στο Διάγραμμα 1.

2.2 Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

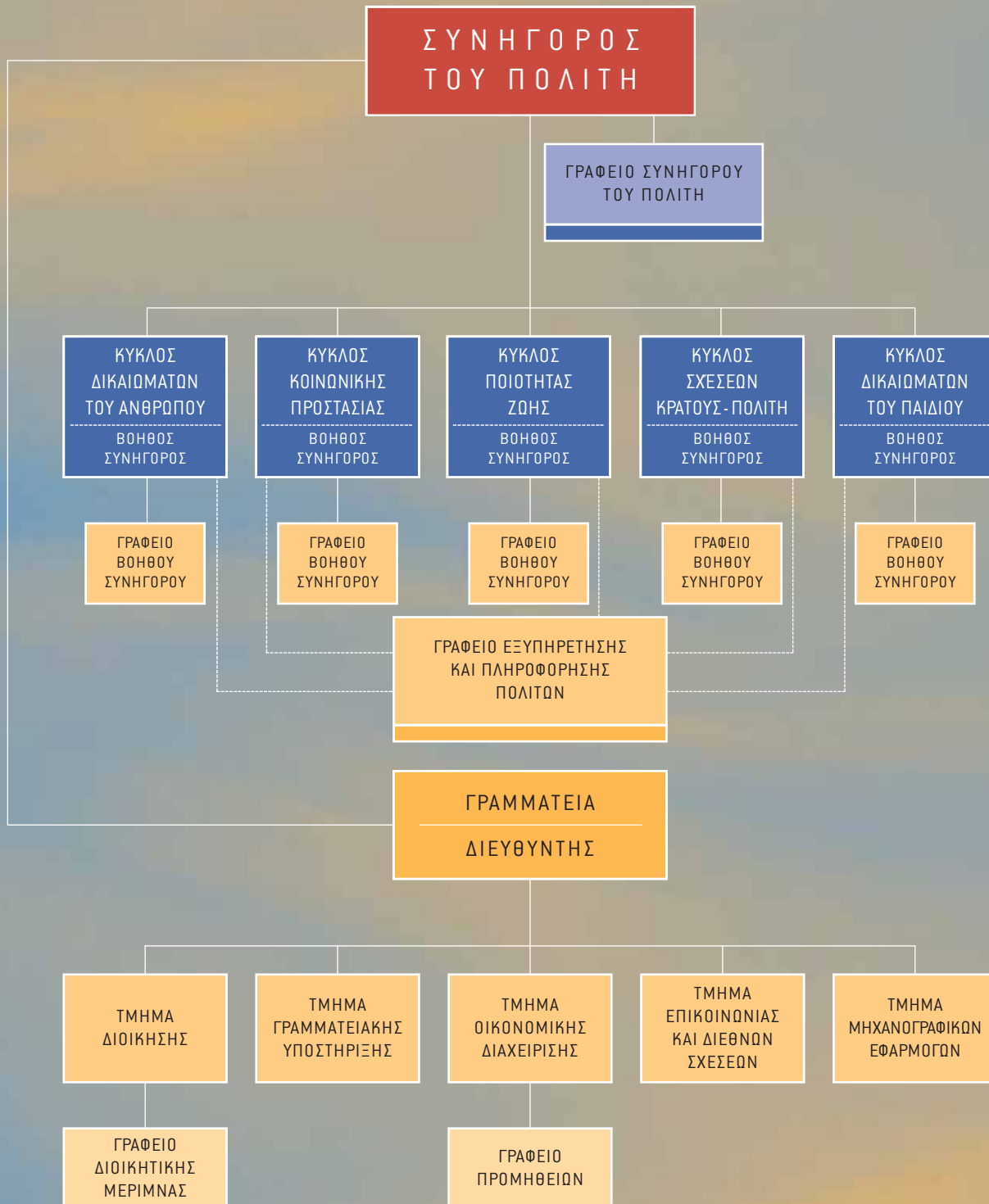
Ο Συνήγορος του Πολίτη προΐσταται της Αρχής, χαράσσει την πολιτική της, κατευθύνει και συντονίζει το έργο της και, συνεπικουρούμενος από τους Βοηθούς Συνηγόρους, φροντίζει για την εκπλήρωση της αποστολής της. Συνήγορος του Πολίτη είναι ο Γιώργος Καμίνης, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος επιλέχθηκε ομόφωνα από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής τον Απρίλιο του 2003.

Την ευθύνη για τη γραμματειακή και διοικητική υποστήριξη του Συνηγόρου του Πολίτη, καθώς και για τις επικοινωνιακές του δραστηριότητες την έχει το Γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη.

2.3 ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Το έργο της Αρχής είναι καταμεμημένο σε πέντε κύκλους δραστηριότητας, καθένας από τους οποίους έχει συγκεκριμένο αντικείμενο και εποπτεύεται από έναν Βοηθό Συνήγορο. Ωστόσο, σύμφωνα με την παράγρ. 2 του άρθρου 1 του Ν. 3094/2003, όπως αυτή αντικαταστάθηκε δυνάμει των διατάξεων της παραγρ. 3 του άρθρου 13 του Ν. 3488/2006, «Ο Συνήγορος του Πολίτη επικουρείται από έξι (6) Βοηθούς Συνηγόρους. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναθέ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

τει σε Βοηθούς Συνηγόρους την εκτέλεση των καθηκόντων του Συνηγόρου για το Παιδί, καθώς και την παρακολούθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, κατά την πρώτη παράγραφο του άρθρου αυτού». Έως σήμερα δεν έχει πληρωθεί η θέση του 6ου Βοηθού Συνηγόρου του Πολίτη. Οι υφιστάμενοι πέντε Κύκλοι δραστηριότητας είναι οι εξής: α) Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με επικεφαλής τον Βοηθό Συνήγορο Ανδρέα Τάκη, β) Κοινωνικής Προστασίας, με επικεφαλής τη Βοηθό Συνήγορο Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου, η οποία έχει οριστεί και επικεφαλής του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, γ) Ποιότητας Ζωής, με επικεφαλής τη Βοηθό Συνήγορο Χρύσα Χατζή, δ) Σχέσεων Κράτους-Πολίτη, με επικεφαλής τη Βοηθό Συνήγορο Καλλιόπη Σπανού, και ε) Δικαιωμάτων του Παιδιού, με επικεφαλής τον Βοηθό Συνήγορο Γιώργο Μόσχο.

Για τη γραμματειακή, διοικητική και επικοινωνιακή υποστήριξη των Βοηθών Συνηγόρων λειτουργεί σε κάθε Κύκλο Γραφείο Βοηθού Συνηγόρου. Οι ειδικοί επιστήμονες και οι βοηθοί επιστήμονες που στελεχώνουν την Αρχή κατανέμονται από τον Συνήγορο του Πολίτη στους πέντε Κύκλους δραστηριότητας.

2.4 ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ο Κανονισμός Λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη προβλέπει τη λειτουργία μονάδας Γραμματείας της Αρχής σε επίπεδο διεύθυνσης. Η γραμματεία συγκροτείται από πέντε τμήματα:

- Τμήμα Διοίκησης
- Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης
- Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης
- Τμήμα Μηχανογραφικών Εφαρμογών
- Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων

3. ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ

Κατά το 2007 συνεχίστηκε η στελέχωση του Συνηγόρου του Πολίτη με επιστημονικό προσωπικό και υπήρξαν υπηρεσιακές μεταβολές τόσο στο επιστημονικό όσο και στο διοικητικό προσωπικό.

3.1 ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Με τις διατάξεις του Ν. 3094/2003 ρυθμίστηκαν, μεταξύ άλλων, τα θέματα της υπηρεσιακής κατάστασης του προσωπικού για τη στελέχωση της Αρχής. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις της παραγρ. 1 του άρθρου 5 του νόμου αυτού (σε συνδυασμό και με τις διατάξεις της παραγρ. 5 του άρθρου 2 του Ν. 3051/2002) συστήθηκαν 75 θέσεις ειδικών επιστημόνων και 50 θέσεις βοηθών επιστημόνων, με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου.

Η πλήρωση των θέσεων έγινε σύμφωνα με τις καθοριζόμενες από το ΠΔ 291/1998 και τον Ν. 3094/2003 διαδικασίες, αφού προηγουμένως οι αντίστοιχες προκηρύξεις πλήρωσης των θέσεων δημοσιεύτηκαν στον ημερήσιο Τύπο, στις 22 και τις 24 Ιανουαρίου 2003. Από τις 75 θέσεις ειδικών επιστημόνων εννέα έμειναν κενές και πληρώθηκαν οι 48 από τις 50 θέσεις βοηθών επιστημόνων. Για την πλήρωση των εννέα κενών θέσεων ειδικών επιστημόνων εκδόθηκε από την Αρχή, στις 12 Ιουλίου 2004, προκήρυξη, το περιεχόμενο της οποίας δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο Τύπο στις 16 και τις 20 Ιουλίου. Το 2005 ολοκληρώθηκε η διαδικασία πλήρωσης των εννέα θέσεων. Επίσης, την 1η και τη 2η Δεκεμβρίου 2005 δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο Τύπο πρόσκληση για την απόσπαση έξι υπαλι-

λήλων που υπηρετούν στο δημόσιο, σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) Α΄ και Β΄ βαθμού, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) και ΝΠΙΔ, δυνάμει των διατάξεων της παραγρ. 3 του άρθρου 5 του Ν. 3094/2003, για την πλήρωση θέσεων ειδικών επιστημόνων. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε μέσα στο 2006.

Για την άσκηση των καθηκόντων του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης συστάθηκαν, δυνάμει του άρθρου 18, παράγρ. 5 του Ν. 3293/2004, τρεις επιπλέον θέσεις ειδικών επιστημόνων, με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Μέσα στο 2006 ξεκίνησε, δυνάμει προκήρυξης που δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο Τύπο την 13η και τη 14η Φεβρουαρίου, η διαδικασία πλήρωσης των θέσεων, η οποία ολοκληρώθηκε μέσα στο έτος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του Ν. 3094/2003 και του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγρ. 7 του Ν. 3488/2006, για τις ανάγκες των καθηκόντων του φορέα παρακολούθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, συστάθηκαν πέντε θέσεις ειδικών επιστημόνων, η πλήρωση των οποίων θα γίνει σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του Ν. 3094/2003 και του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002.

Τέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22 του Ν. 3448/2006, οι υπηρετούντες σε θέση βοηθού επιστήμονα στον Συνήγορο του Πολίτη κρίνονται, ύστερα από αίτησή τους, για την εξέλιξή τους σε θέση ειδικού επιστήμονα, εφόσον διαθέτουν τα οριζόμενα –υπό στοιχείο α΄ της παραγρ. 1 του άρθρου 5 του Ν. 3094/2003– προσόντα και έχουν συμπληρώσει ως βοηθοί επιστήμονες τρία τουλάχιστον χρόνια ευδόκιμης υπηρεσίας. Την παραπάνω κρίση διενεργεί η επιτροπή της παραγρ. 1 του ίδιου άρθρου, και οι κρινόμενοι ως ικανοί για εξέλιξη εντάσσονται με πράξη του Συνηγόρου του Πολίτη σε θέσεις ειδικών επιστημόνων, στις οποίες μετατρέπονται οι ήδη κατεχόμενες από αυτούς θέσεις βοηθών επιστημόνων (παράγρ. 1 και 2). Επιπλέον, στο ίδιο άρθρο ορίζονται οι υπόλοιπες προϋποθέσεις σχετικά με τη διαδικασία, και στην παράγρ. 3 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι οι θέσεις βοηθών επιστημόνων που παραμένουν κενές κατά την έναρξη ισχύος του Ν. 3448/2006 ή κενώνονται εφεξής, για οποιονδήποτε λόγο, μετατρέπονται αυτοδικαίως σε αντίστοιχες θέσεις ειδικών επιστημόνων και προκηρύσσονται σύμφωνα με τη διαδικασία της παραγρ. 1 του άρθρου 5 του Ν. 3094/2003. Οι θέσεις όσων η αίτηση για εξέλιξη απορρίπτεται για δεύτερη φορά ή όσων δεν έχουν υποβάλει αίτηση για εξέλιξη έως και την ημερομηνία κατά την οποία συμπληρώνουν τρία χρόνια υπηρεσίας από την έναρξη ισχύος του Ν. 3448/2006 μετατρέπονται σε ειδικές προσωποπαγείς θέσεις βοηθών επιστημόνων. Μέσα στο 2006 έλαβε χώρα η εν λόγω διαδικασία, από την οποία κρίθηκαν ικανοί προς εξέλιξη 14 βοηθοί επιστήμονες, και ξεκίνησε η διαδικασία κρίσης προς εξέλιξη 26 βοηθών επιστημόνων, που ολοκληρώθηκε μέσα στο 2007 και κατά την οποία κρίθηκαν ικανοί προς εξέλιξη και οι 26 βοηθοί επιστήμονες. Μέσα στο 2007, ξεκίνησε η διαδικασία κρίσης για 2 ακόμη βοηθούς επιστήμονες, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

Στις 31 Δεκεμβρίου 2007 το σύνολο του απασχολούμενου επιστημονικού προσωπικού στον Συνήγορο του Πολίτη ανέρχόταν σε 139 άτομα. Από αυτά 23 ήταν ειδικοί επιστήμονες με απόσπαση, 113 ειδικοί επιστήμονες και 3 βοηθοί επιστήμονες με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Παρέμεναν κενές 17 θέσεις ειδικών επιστημόνων με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου και 2 θέσεις ειδικών επιστημόνων με απόσπαση.

3.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Δυνάμει της προκήρυξης της Αρχής με ημερομηνία 24.11.2006, η οποία δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο Τύπο την 27η και την 28η Νοεμβρίου, ολοκληρώθηκε, μέσα στο 2007, η

διαδικασία πλήρωσης οκτώ κενών οργανικών θέσεων, διαφόρων κλάδων, κατηγορίας Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ) και Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΤΕ), στη Διεύθυνση Γραμματείας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του Ν. 3094/2003 και του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002.

Επίσης, στις θέσεις της παραγρ. 1 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998 (ΦΕΚ 139 Α΄), όπως ισχύει, προστίθεται, σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παραγρ. 7 του άρθρου 13 του Ν. 3488/2006, μία ακόμη θέση γραμματέως, για τις ανάγκες Βοηθού Συνηγόρου. Η διαδικασία πλήρωσης της θέσης αναμένεται να ολοκληρωθεί.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 του ΠΔ 164/2004 (ΦΕΚ 134 Α΄), συστάθηκε μία θέση, κατηγορίας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΔΕ), ειδικότητας γραμματέων, με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, η πλήρωση της οποίας ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2007.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγρ. 2 του άρθρου 14 του Ν. 3345/2005 (ΦΕΚ 138/2005 Α΄) επανήλθαν σε ισχύ οι διατάξεις της παραγρ. 8 του άρθρου 5 του Ν. 3051/2002, για τη μετάταξη των υπηρετούντων, με απόσπαση, υπαλλήλων, στη Διεύθυνση της Γραμματείας της Αρχής, έως τις 31.1.2005. Η σχετική διαδικασία ολοκληρώθηκε μέσα στο 2007, για έναν υπάλληλο κλάδου ΠΕ (Διοικητικού-Οικονομικού) σε προσωποπαγή θέση. Βρίσκεται δε σε εξέλιξη η διαδικασία μετάταξης δύο ακόμη υπαλλήλων σε προσωποπαγείς θέσεις.

Τέλος, σύμφωνα με τη με αρ. πρωτ. 1970/22.8.2007 «Ανακοίνωση – Πρόσκληση για μετάταξη υπαλλήλων» του Συνηγόρου του Πολίτη, διατέθηκαν για πλήρωση, με μετάταξη, σύμφωνα με τις διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα, δύο θέσεις ΤΕ Διοικητικού Προσωπικού και μία θέση Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (ΥΕ) Βοηθητικού Προσωπικού. Η διαδικασία πλήρωσής τους βρίσκεται σε εξέλιξη.

Στις 31 Δεκεμβρίου 2007 το σύνολο του απασχολούμενου διοικητικού προσωπικού στη Γραμματεία και του προσωπικού των Γραφείων του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων ανέρχεται σε 44 υπαλλήλους, υπηρετούντες ως εξής:

Μία διευθύντρια γραμματείας, 24 μόνιμοι υπάλληλοι διαφόρων ειδικοτήτων (ένας εκ των οποίων σε προσωποπαγή θέση), 11 αποσπασμένοι μόνιμοι δημόσιοι και ιδιωτικού δικαίου υπάλληλοι διαφόρων ειδικοτήτων και 8 γραμματείς για τις ανάγκες γραμματειακής υποστήριξης του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων.

Από το σύνολο αυτού του διοικητικού προσωπικού, 13 άτομα κατέχουν τίτλους μεταπτυχιακών σπουδών (29,55%), 11 άτομα είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ της ημεδαπής ή της αλλοδαπής (25%), 4 άτομα κατέχουν πτυχίο ΤΕΙ (9,09%), 16 άτομα τίτλο σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (36,36%).

3.3 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

Στις 31 Δεκεμβρίου 2007 η εικόνα του προσωπικού της Αρχής ήταν η ακόλουθη: Το σύνολο των απασχολούμενων, συμπεριλαμβανομένων του Συνηγόρου του Πολίτη και των πέντε Βοηθών Συνηγόρων, ήταν 189 άτομα, 59 άνδρες και 130 γυναίκες.

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει αναλυτικά και κατά κατηγορία τη στελέχωση της Αρχής στις 31.12.2007. Το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού ανέρχεται σε 139 άτομα και του προσωπικού διοικητικής και γραμματειακής υποστήριξης σε 44. Όπως φαίνεται από τα Γραφήματα 1 και 2, αντίστοιχα, από το επιστημονικό προσωπικό 39 άτομα είναι διδάκτορες (28%), 75 άτομα κατέχουν τίτλους μεταπτυχιακών σπουδών (54%) και 25 άτομα είναι πτυχιούχοι πανεπιστημίων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής (18%), και από το διοικητικό προ-

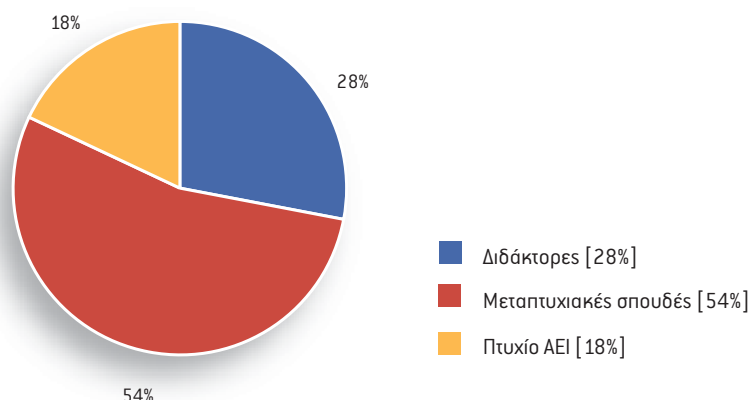
σωπικό 13 άτομα κατέχουν τίτλους μεταπτυχιακών σπουδών (29,5%), 11 άτομα είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ της ημεδαπής ή της αλλοδαπής (25%), 4 άτομα κατέχουν πτυχίο ΤΕΙ (9,1%) και 16 άτομα τίτλο σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (36,4%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

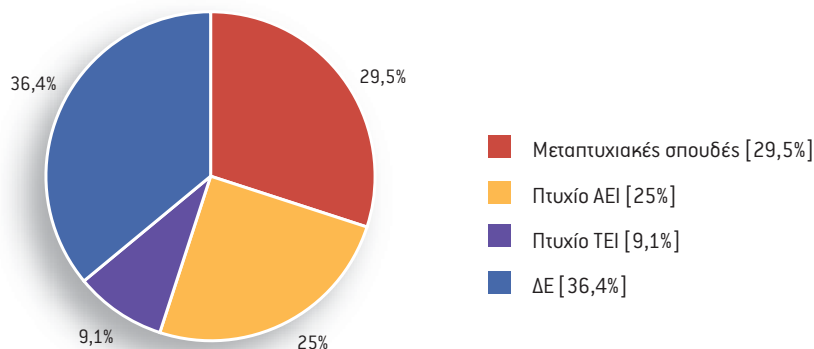
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΤΙΣ 31.12.2007
Ειδικοί επιστήμονες (με απόσπαση)	25	23
Ειδικοί επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου)	130	113
Βοηθοί επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου)	3	3
Προσωπικό Γραφείου Συνηγόρου του Πολίτη και Βοηθών Συνηγόρων	9	7
ΔΕ Γραμματέων (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου)	1	1
Διευθύντρια Γραμματείας	1	1
Γραμματεία	30	23
Γραμματεία σε προσωποπαγή θέση	-	1
Γραμματεία με απόσπαση	-	11
ΣΥΝΟΛΟ	199	183

Το επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό καλύπτει ευρύ φάσμα ειδικοτήτων: μεταξύ όσων κατέχουν βασικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών από ΑΕΙ περιλαμβάνονται 79 νομικοί (48,47%), 12 πολιτικοί επιστήμονες (7,36%), 11 φιλόλογοι (6,75%), 9 κοινωνιολόγοι (5,22%), 11 οικονομολόγοι (6,75%), 7 αρχαιολόγοι (4,29%), 4 πολεοδόμοι-αρχιτέκτονες (2,45%), 3 ψυχολόγοι (1,84%), 3 γεωλόγοι (1,84%), 3 ωκεανογράφοι (1,84%), 3 χημικοί (1,84%), 4 δημοσιογράφοι (2,45%), 2 πολιτικοί μηχανικοί (1,24%), 6 επιστήμονες πληροφορικής (3,68%), 2 παιδαγωγοί (1,24%), 1 διοικητικός επιστήμονας (0,61%), 1 επιστήμονας στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης (0,61%) 1 γιατρός (0,61%) και 1 τοπογράφος μηχανικός (0,61%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΓΡΑΦΗΜΑ 2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

4. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

4.1 ΤΥΠΟΣ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Προκειμένου ο Συνήγορος του Πολίτη να επιληφθεί μιας υπόθεσης, πρέπει η σχετική αναφορά να είναι έγγραφη και ενυπόγραφη. Συντάσσεται είτε σε απλό χαρτί είτε σε ειδικό έντυπο που χορηγείται κατά την επίσκεψη του πολίτη στο Γραφείο Εξυπηρέτησης Πολιτών ή αποστέλλεται σε όποιον το ζητήσει. Εάν ο πολίτης δεν γνωρίζει γραφή, η αναφορά του συντάσσεται από μέλος του Γραφείου Εξυπηρέτησης Πολιτών. Η υπογραφή μπορεί να αντικατασταθεί με σημάδι που ο ίδιος βάζει στην αναφορά και επικυρώνεται από τον Συνήγορο του Πολίτη.

Η αναφορά μπορεί να κατατεθεί από τον ενδιαφερόμενο αυτοπροσώπως στο Γραφείο Εξυπηρέτησης Πολιτών ή να αποσταλεί με το ταχυδρομείο ή με τηλεμοιροτυπία (fax). Αυτή η δυνατότητα υπάρχει προκειμένου να διευκολύνονται πολίτες οι οποίοι είτε πρόσκαιρα (λόγω ασθένειας, εργασιακών περιορισμών κ.λπ.) είτε μόνιμα (υπερήλικες, άτομα με ειδικές ανάγκες κ.ά.) αδυνατούν να καταθέσουν αυτοπροσώπως την αναφορά τους.

Οι αναφορές καταχωρίζονται σε ειδικό μητρώο, μέσω του ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου της Αρχής, και στη συνέχεια προωθούνται στον καθ' ύλην αρμόδιο Κύκλο δραστηριότητας.

Ο καταστατικός νόμος του Συνηγόρου του Πολίτη (άρθρο 4, παράγρ. 4 του Ν. 3094/2003) προβλέπει ότι η αναφορά πρέπει να υποβληθεί μέσα σε έξι μήνες αφότου ο ενδιαφερόμενος έλαβε γνώση των ενεργειών ή των παραλείψεων της διοίκησης. Ωστόσο, ο Συνήγορος του Πολίτη διατηρεί τη διακριτική ευχέρεια να εξετάσει αναφορές που κατατίθενται μετά την παρέλευση του εξαμήνου, εφόσον θεωρεί ότι ο πολίτης στερήθηκε χωρίς δική του ευθύνη τη δυνατότητα να προσφύγει στην Αρχή.

Τέλος, όσον αφορά στη δυνατότητα της Αρχής να διενεργήσει αυτεπάγγελτη έρευνα, βλ. κεφ. 7.

4.2 ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Η αναφορά που υποβάλλει ο πολίτης πρέπει να περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Στοιχεία ταυτότητας του ενδιαφερομένου. Αυτός πάντως μπορεί να ζητήσει να μην ανακοινωθούν στην εμπλεκόμενη δημόσια υπηρεσία τα προσωπικά του στοιχεία. Εάν όμως η έρευνα της υπόθεσης προϋποθέτει οπωσδήποτε την ανακοίνωση των στοιχείων αυτών,

ο πολίτης ειδοποιείται, προκειμένου να δώσει τη συγκατάθεσή του (άρθρο 4, παράγρ. 2 του Ν. 3094/2003, όπως τροποποιήθηκε δυνάμει του άρθρου 12, παράγρ. 1 του Ν. 3242/2004).

- Στοιχεία επικοινωνίας, δηλαδή ταχυδρομική διεύθυνση και, εφόσον υπάρχει, αριθμός τηλεφώνου.
- Στοιχεία της εμπλεκόμενης δημόσιας υπηρεσίας και ενδεχομένως του υπαλλήλου που έχει χειριστεί την υπόθεση.
- Σύνοψη και κατά το δυνατόν ακριβή περιγραφή της υπόθεσης, μαζί με τα σχετικά έγγραφα ή αντίγραφά τους. Μπορεί να ζητηθεί συμπληρωματικά και οποιοδήποτε άλλο απαραίτητο στοιχείο.
- Σύνοψη περιγραφή των ενεργειών προς τη διοίκηση στις οποίες ενδεχομένως έχει προβεί ο πολίτης. Η εξέταση της υπόθεσης από τον Συνήγορο του Πολίτη δεν αναστέλλεται από την παράλληλη άσκηση διοικητικών προσφυγών, εκτός εάν ο πολίτης έχει ασκήσει ενδικοφανή προσφυγή και δεν έχει παρέλθει η προβλεπόμενη χρονική προθεσμία των τριών μηνών προκειμένου να αποφασίσει το αρμόδιο όργανο. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί πάντως, προτού επιληφθεί της υπόθεσης, να ζητήσει από τον ενδιαφερόμενο να ασκήσει διοικητική προσφυγή.
- Δήλωση για τυχόν εκκρεμοδικία της υπόθεσης. Από τον νόμο, η εκκρεμοδικία κωλύει την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη.

4.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η αναφορά χρεώνεται στον καθ' ύλην αρμόδιο Κύκλο δραστηριότητας και διερευνάται από ειδικό επιστήμονα, επικουρούμενο από βοηθό επιστήμονα, υπό την εποπτεία του αρμόδιου Βοηθού Συνηγόρου.

Ο πολίτης ενημερώνεται εγγράφως και τηλεφωνικά σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη εγγράφου το οποίο ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνει προς την αρμόδια υπηρεσία. Εφόσον όμως το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, η Αρχή μπορεί να ενεργοποιήσει τις προβλεπόμενες από τον Ν. 3094/2003 θεσμικές της δυνατότητες, δηλαδή να προβεί σε διενέργεια αυτοψίας ή πραγματογνωμοσύνης, σε εισαγγελικό-πειθαρχικό έλεγχο κ.λπ. Τέλος, όπου κρίνεται απαραίτητο, η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πορίσματος, το οποίο γνωστοποιείται στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό και στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Επίσης, ο πολίτης ενημερώνεται εγγράφως, όταν δεν υπάρχει δυνατότητα εξέτασης της αναφοράς του επί της ουσίας, επειδή είτε ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αναρμόδιος είτε η αναφορά είναι προφανώς αόριστη, αβάσιμη ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό.

4.4 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Κατά την εκτέλεση των διαμεσολαβητικών της καθηκόντων, η Αρχή μπορεί να κάνει χρήση κάθε πρόσφορου μέσου (άρθρο 4, παράγρ. 6 του Ν. 3094/2003). Αξιοποιώντας αυτή τη δυνατότητα και προκειμένου να αντιμετωπίσει ιδιαίτερα σύνθετες υποθέσεις –που είτε εμπλέκουν πολλούς φορείς ή υπηρεσίες είτε παραπέμπουν σε ευρύτερα προβλήματα μείζονος σημασίας, η λύση των οποίων προϋποθέτει σφαιρική προσέγγιση– ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να συγκαλέσει ευρείες συσκέψεις, οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα στο επιστημονικό προσωπικό να διαμεσολαβήσει μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και των ενδιαφερόμενων πολιτών, προκειμένου να αναζητήσει συναινετικές λύσεις, όπου αυτό είναι νόμιμο και εφικτό (βλ. κεφ. 4).

An abstract painting featuring a series of stylized, overlapping human figures. The figures are composed of simple geometric shapes like circles and rectangles, filled with various colors such as grey, yellow, red, and blue. The background is a complex composition of large, flat color blocks in shades of blue, yellow, red, and green. In the upper left corner, there is a circular shape divided vertically into orange and blue. In the lower left, a green vertical band is visible. The overall style is reminiscent of mid-20th-century abstract art, possibly influenced by Piet Mondrian or similar figures.

3

**Αποτίμηση
της δραστηριότητας**

1. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ 2007

Κατά το 2007 η Αρχή δέχθηκε 10.611 νέες αναφορές πολιτών. Σε σχέση με το 2006 παρουσιάζεται αύξηση 15,82% των αναφορών που υποβλήθηκαν. Από το σύνολο των 10.611 αναφορών τέθηκαν στο αρχείο λόγω αναρμοδιότητας 2.916 (ποσοστό 27,5% επί του συνόλου των νέων αναφορών). Πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ από το 2002 έως και το 2006 παρουσιάζεται ελαφρά αλλά πάντως συνεχής μείωση του αριθμού των νέων αναφορών πολιτών που δέχεται η Αρχή κατ' έτος, το 2007 παρατηρείται σημαντική αύξηση, με τον αντίστοιχο αριθμό να είναι ο μεγαλύτερος της τελευταίας τετραετίας. Επιπλέον, το ποσοστό των εκτός αρμοδιότητας νέων αναφορών του 2007 ανέρχεται σε 27,5% και είναι το μικρότερο των τελευταίων οκτώ ετών (δηλαδή από το 2000 έως σήμερα).

Από τις 5.839 αναφορές των οποίων η κατ' ουσία διερεύνηση περατώθηκε, οι 5.762 αφορούν σε προβλήματα κακοδιοίκησης και οι 77 θίγουν ζητήματα προσβολής δικαιωμάτων του παιδιού από ιδιώτες. Ειδικότερα:

- Οι 3.176 (55,12% επί των 5.762 αναφορών για κακοδιοίκηση) διαπιστώθηκε ότι ήταν βάσιμες, δηλαδή η καταγγελία του πολίτη ήταν δικαιολογημένη και υπήρχε κακοδιοίκηση.
- Οι 2.049 (35,56%) διαπιστώθηκε ότι ήταν αβάσιμες, δηλαδή η διοίκηση είχε τηρήσει τη νομιμότητα.
- Σε 537 αναφορές (9,32%) διακόπηκε η έρευνα της Αρχής κατά δημόσιων υπηρεσιών.
- Επίσης, σε 46 περιπτώσεις (59,47%) από τις 77 αναφορές που θίγουν ζητήματα προσβολής δικαιωμάτων του παιδιού από ιδιώτη διαπιστώθηκε προσβολή των δικαιωμάτων του παιδιού. Σε 12 περιπτώσεις δεν διαπιστώθηκε τέτοια προσβολή, ενώ η έρευνα διακόπηκε σε 19 αναφορές κατά ιδιωτών για θέματα δικαιωμάτων του παιδιού.

Οι 3.176 βάσιμες αναφορές είχαν σε μέγιστο βαθμό θετική έκβαση. Συγκεκριμένα (βλ. Γράφημα 7):

- Επιλύθηκαν θετικά, δηλαδή με αποκατάσταση του προβλήματος και της κακοδιοίκησης, 2.715 βάσιμες αναφορές, δηλαδή το 85,48% των βάσιμων αναφορών.
- Παρά τις διαμεσολαβητικές προσπάθειες της Αρχής, δεν στάθηκε δυνατόν να επιλυθεί το πρόβλημα σε 249 υποθέσεις, δηλαδή στο 7,84% των βάσιμων αναφορών.
- Σε 212 αναφορές, δηλαδή στο 6,68% των βάσιμων αναφορών, η επίλυση στάθηκε αδύνατη για λόγους που αποδίδονται σε κενά της νομοθεσίας και σε οργανωτικές αδυναμίες και δυσλειτουργίες.

2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Αύξηση του αριθμού των αναφορών – Μείωση των εκτός αρμοδιότητας αναφορών που δέχεται ο Συνήγορος του Πολίτη – Ο αριθμός των αναφορών που υποβλήθηκαν στην Αρχή κατά το 2007 αυξήθηκε κατά 15,82% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Ταυτόχρονα, ο αριθμός των αναφορών που τέθηκαν στο αρχείο λόγω αναρμοδιότητας μειώθηκε κατά

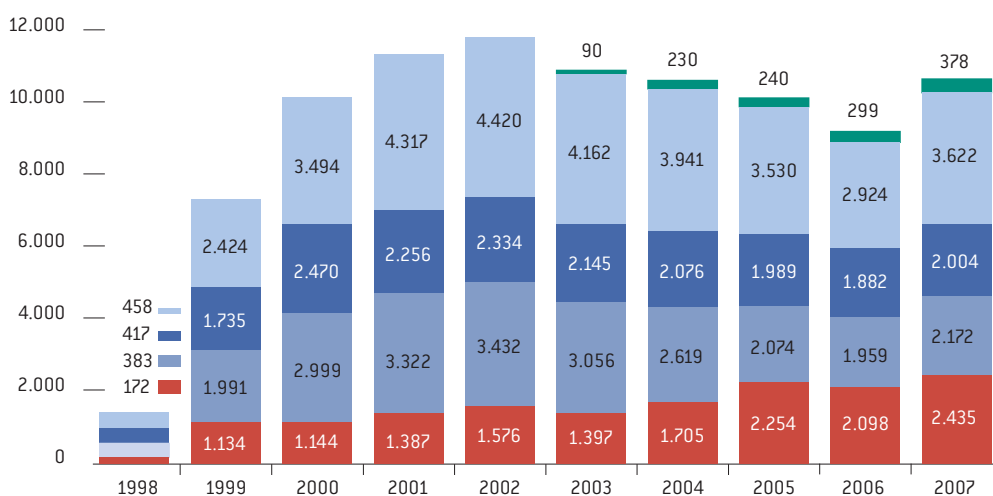
4,48% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Έτσι, το ποσοστό των εκτός αρμοδιότητας νέων αναφορών του 2007 ανέρχεται σε 27,5%, και είναι το μικρότερο των τελευταίων οκτώ ετών (δηλαδή από το 2000 έως σήμερα), γεγονός που φαίνεται να υποδηλώνει ότι οι πολίτες είναι περισσότερο ενήμεροι για τον ρόλο και τις αρμοδιότητες της Αρχής.

Βελτίωση της ανταπόκρισης της διοίκησης στο διαμεσοληθιατικό έργο της Αρχής – Το 2007 είναι η τρίτη συνεχόμενη χρονιά κατά την οποία εντοπίζεται βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δράσης της Αρχής σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται τάση μείωσης του αριθμού των υποθέσεων στις οποίες η διοίκηση δεν ανταποκρίθηκε στις διαμεσοληθιατικές προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Ο αριθμός αυτός για το 2007 ανέρχεται στο 7,84% του συνόλου των υποβληθεισών βάσιμων αναφορών. Υπάρχει δηλαδή μείωση των περιπτώσεων όπου η διοίκηση δεν αποδέχθηκε τη διαμεσοληθιατική – και κατ' επέκταση τις προτάσεις – της Αρχής.

Κύριοι φορείς κακοδιοίκησης – Τα περισσότερα προβλήματα κακοδιοίκησης στη διάρκεια του 2007 εντοπίστηκαν στη Διεύθυνση Αθλοδραστηριοτήτων και Μετανάστευσης της Περιφέρειας Αττικής (13,82%), στους δήμους (16,94%), στους φορείς κύριας ασφάλισης (10,52%), στις νομαρχίες (8,53%), στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (5,62%) και στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (4,42%). Πρέπει πάντως να αξιολογηθεί θετικά το γεγονός ότι οι δήμοι εμφανίζουν αισθητή πτώση στα ποσοστά κακοδιοίκησης σε σχέση με το προηγούμενο έτος (πτώση 3,72% σε σχέση με το 20,66% του 2006).

Οι σημαντικότερες μορφές κακοδιοίκησης ήταν η μη τήρηση από τις δημόσιες υπηρεσίες των νόμιμων προθεσμιών για τη διεκπεραίωση των υποθέσεων των πολιτών (η οποία συχνά οφείλεται στην πλήρη αδράνεια της εμπλεκόμενης υπηρεσίας), η παράβαση διατάξεων νόμου ή κανονιστικών πράξεων, η ελλιπής ενημέρωση των πολιτών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, καθώς και ελλιπής συνεργασία και συντονισμός μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών.

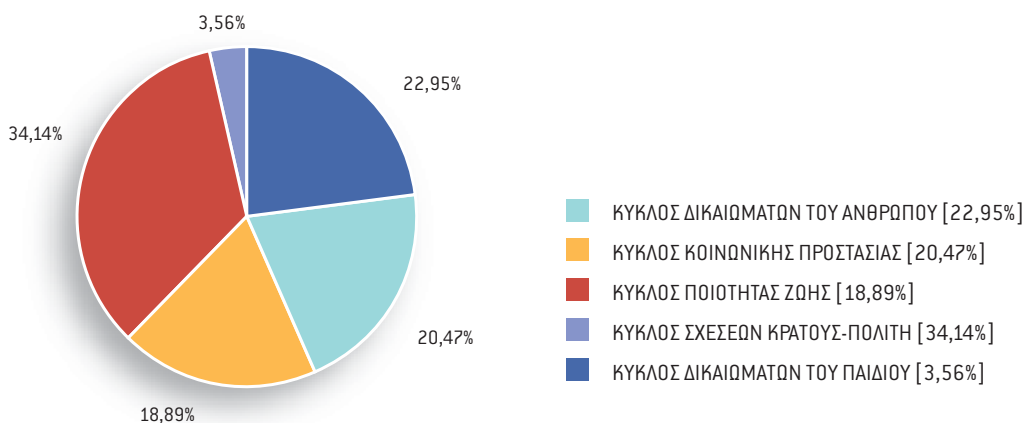
ΓΡΑΦΗΜΑ 3 ΝΕΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ 1998–2007

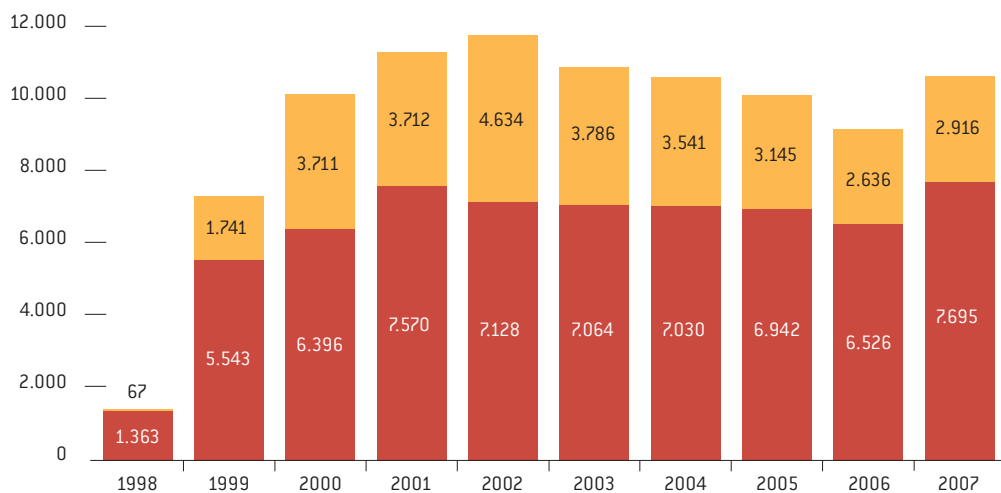
- ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
- ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
- ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
- ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ
- ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΕΤΟΣ	ΝΕΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1998	1.430
1999	7.284
2000	10.107
2001	11.282
2002	11.762
2003	10.850
2004	10.571
2005	10.087
2006	9.162
2007	10.611
ΣΥΝΟΛΟ	93.146

ΓΡΑΦΗΜΑ 4 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ 2007 ΣΤΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ

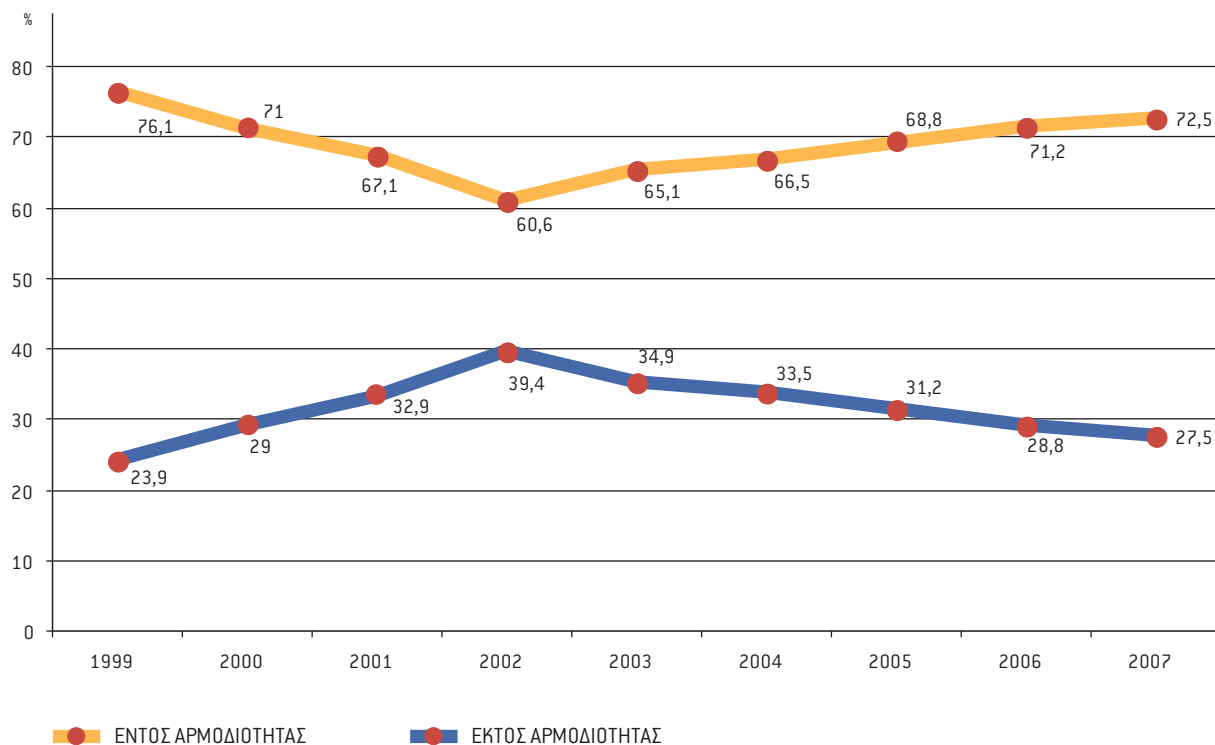
ΓΡΑΦΗΜΑ 5 ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΕΤΩΝ 1998–2007 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

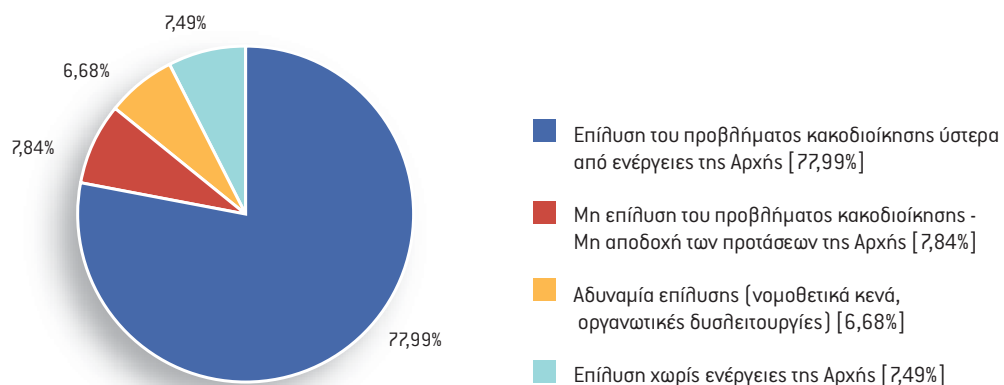
■ ΕΝΤΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ
 ■ ΕΚΤΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ

ΕΤΟΣ	ΕΚΤΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ	%
1998	67	4,7
1999	1.741	23,9
2000	3.711	29,0
2001	3.712	32,9
2002	4.634	39,4
2003	3.786	34,9
2004	3.541	33,5
2005	3.145	31,2
2006	2.636	28,8
2007	2.916	27,5
ΣΥΝΟΛΟ	29.889	

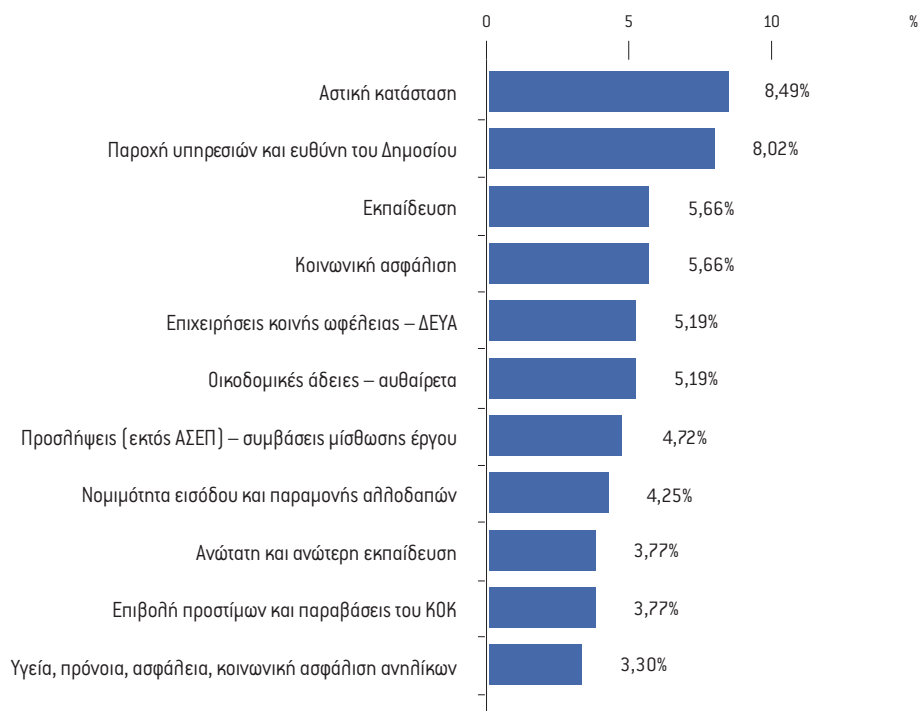
ΓΡΑΦΗΜΑ 6 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ 1999 ΕΩΣ ΤΟ 2007

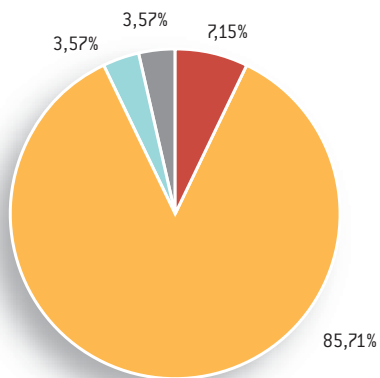
ΓΡΑΦΗΜΑ 7 ΕΚΒΑΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΜΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 8 ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ (ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΝΑ, ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ) ΚΑΤΑ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

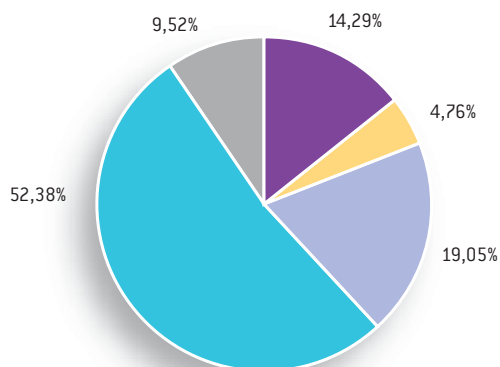

ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

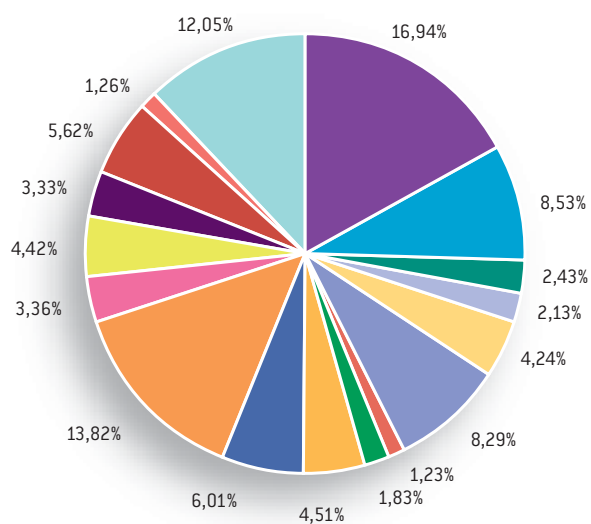
- Ονοματεπώνυμο [7,15%]
- Ταυτότητες – διαβατήρια [85,71%]
- Ιδιότητα δημότη [3,57%]
- Δημοτολογικές εγγραφές [3,57%]

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

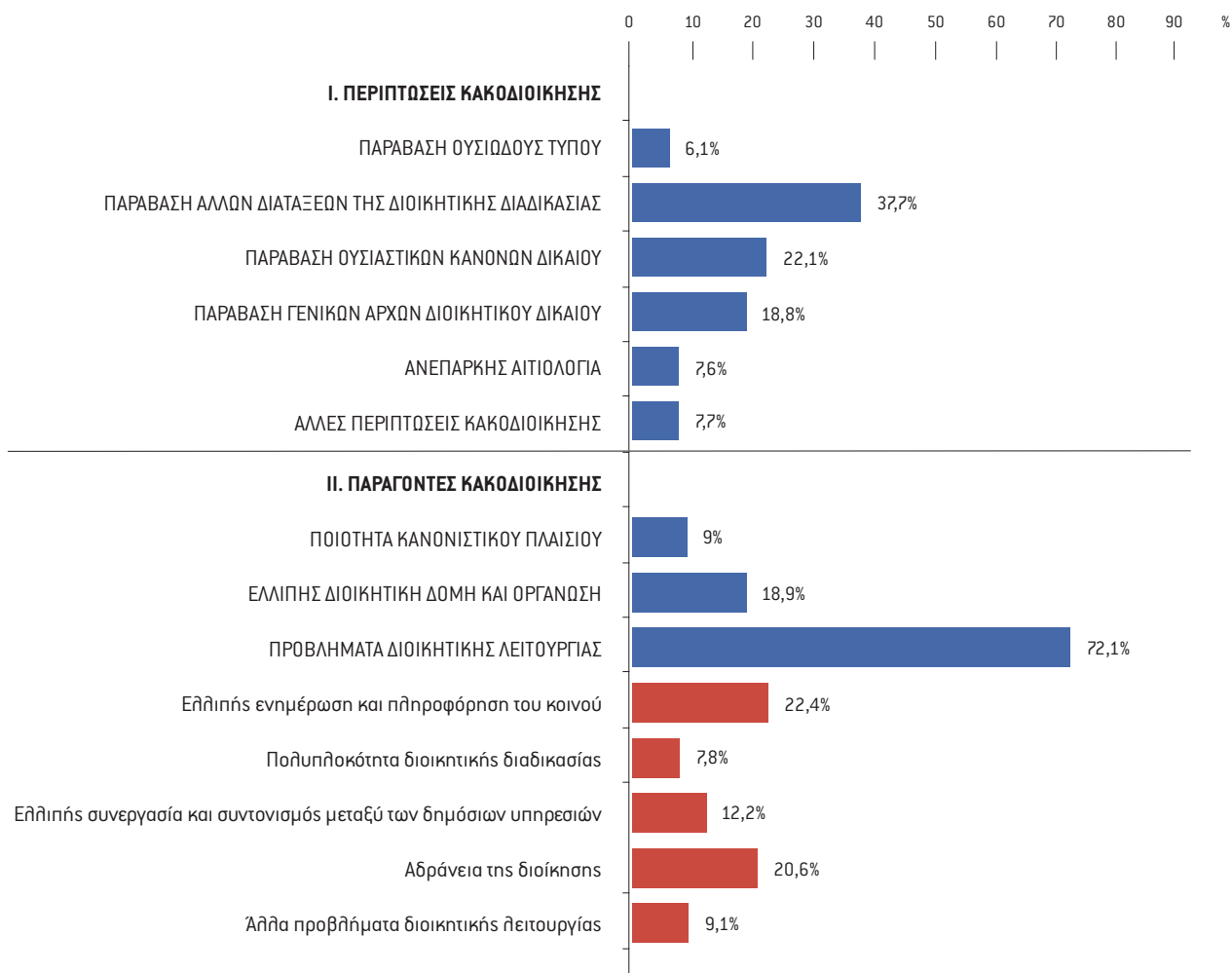
- Υπαγωγή στην ασφάλιση [14,29%]
- Χρόνος ασφάλισης [4,76%]
- Χρηματοδότηση ασφάλισης [19,05%]
- Παροχές ασφάλισης [52,38%]
- Οργάνωση και λειτουργία φορέων ασφάλισης [9,52%]

ΓΡΑΦΗΜΑ 9 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΜΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΝΑ ΦΟΡΕΑ

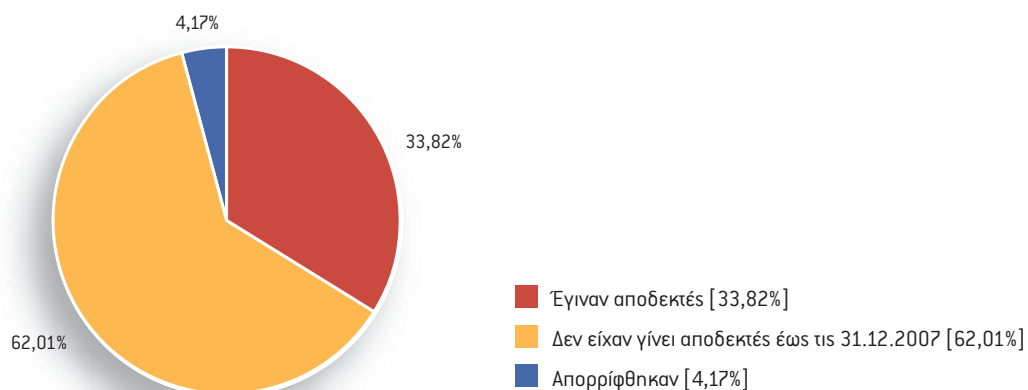

- Δήμοι – κοινότητες (ΟΤΑ Α΄ βαθμού) [16,94%]
- Νομαρχίες (ΟΤΑ Β΄ βαθμού) [8,53%]
- ΔΕΗ [2,43%]
- ΕΥΔΑΠ [2,13%]
- Άλλα ΝΠΙΔ και ΔΕΚΟ (υπαγόμενα στην αρμοδιότητα της Αρχής [4,24%]
- Άλλες εποπτευόμενες υπηρεσίες [8,29%]
- Φορείς παροχής υγείας [1,23%]
- Φορείς επικουρικής ασφάλισης, πρόνοιας, ασθενοείας [1,83%]
- ΙΚΑ [4,51%]
- Άλλοι ασφαλιστικοί φορείς (ΟΓΑ, ΤΑΕ, ΤΕΒΕ, ΝΑΤ κ.ά.) [6,01%]
- Διεύθυνση Αθλοδοπιών και Μετανάστευσης [13,82%]
- Περιφέρειες [3,36%]
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών [4,42%]
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων [3,33%]
- Πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης [5,62%]
- ΥΠΕΧΩΔΕ [1,26%]
- Άλλα Υπουργεία [12,05%]

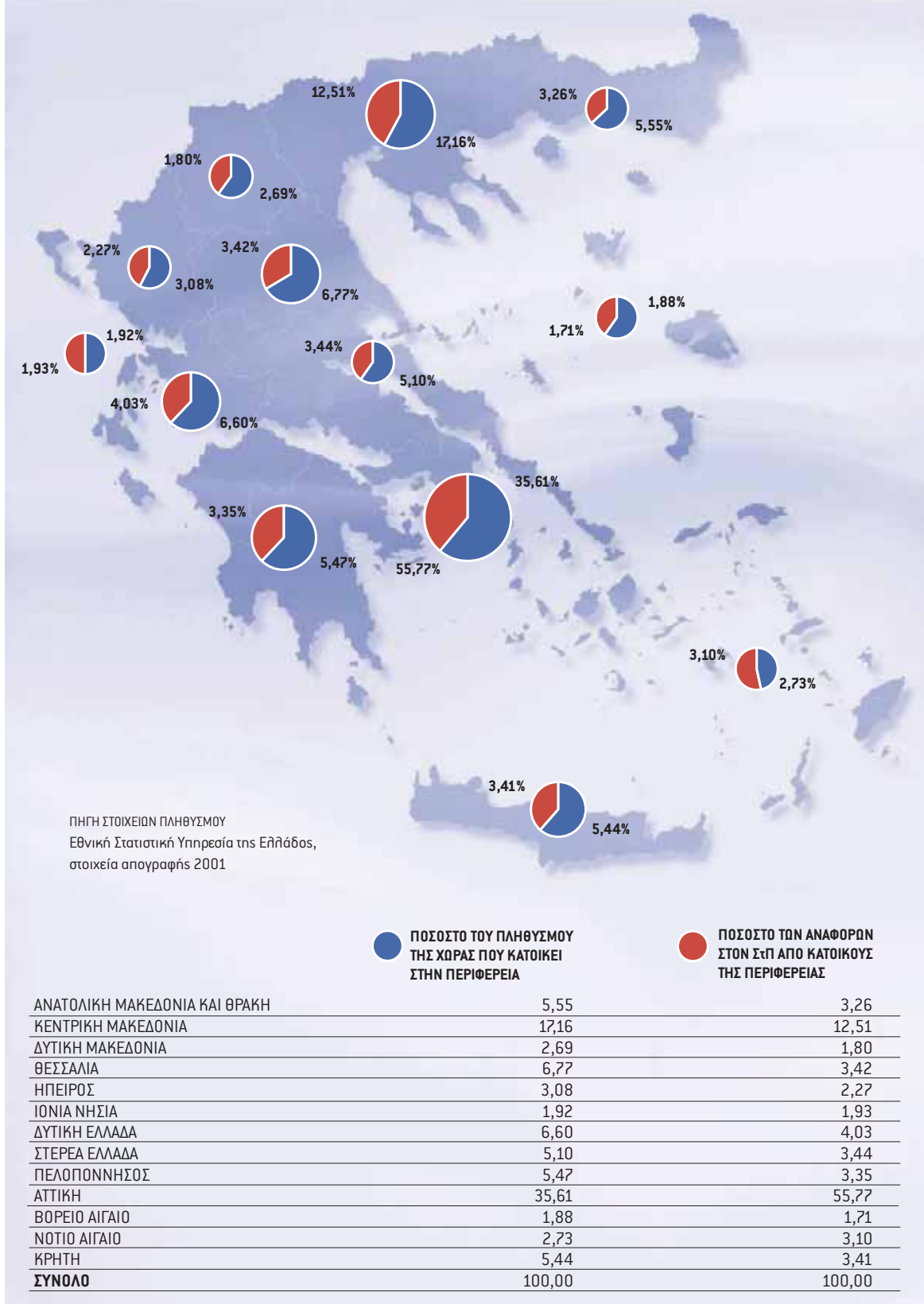
ΓΡΑΦΗΜΑ 10 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

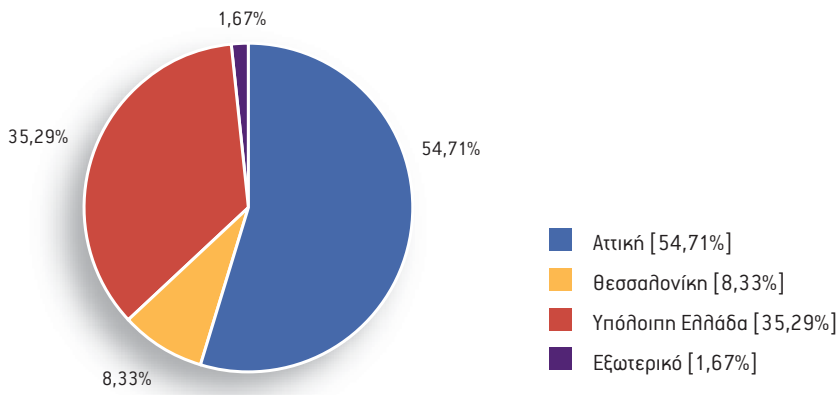
ΓΡΑΦΗΜΑ 11 ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ (1998–2007)

ΓΡΑΦΗΜΑ 12 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΘΗΚΑΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 13 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

An abstract painting featuring a series of stylized, overlapping human figures in the foreground. The figures are composed of simple shapes like circles and rectangles, with various colors including grey, black, white, and brown. The background is a vibrant collage of large, solid-colored blocks in shades of blue, yellow, red, and green. In the upper left corner, there is a large orange circle and a small industrial building with smokestacks. The overall style is reminiscent of mid-20th-century abstract art.

4 Απολογισμός του έργου ανά Κύκλο δραστηριότητας

1. ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
2. ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
3. ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
4. ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ
5. ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

1. ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

2.1 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

2.1.1 Αστυνόμευση

2.1.1.1 Παραβιάσεις προσωπικής ελευθερίας και διοικητική-πειθαρχική έρευνα

2.1.1.2 Πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών για κακομεταχείριση αλλοδαπών που εισήλθαν παράνομα στη χώρα

2.1.1.3 Διασταύρωση στοιχείων και εσφαλμένες καταχωρίσεις σε διοικητικά έγγραφα

2.1.1.4 Διενέργεια σωματικής έρευνας από ιδιωτικούς υπαλλήλους

2.1.2 Σωφρονιστική διαδικασία

2.1.2.1 Μεταγωγές

2.1.2.2 Συνθήκες κράτησης

2.1.2.3 Τακτικές άδειες κρατουμένων

2.2 ΑΥΤΟΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

2.2.1 Θρησκευτική ελευθερία

2.2.2 Ελευθερία της τέχνης

2.3 ΠΑΙΔΕΙΑ

2.3.1 Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

2.3.1.1 Χορήγηση αντιγράφων γραπτών δοκιμών εισαγωγικών εξετάσεων

2.3.1.2 Πρόσβαση αλλοδαπών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

2.3.2 Μέλη διδακτικού ερευνητικού προσωπικού

2.3.3 Φοιτητική μέριμνα – Μετεγγραφές

2.4 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΟΧΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΔΑΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΗΣ

2.4.1 Ακαδημαϊκή αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής

2.4.2 Επαγγελματικά δικαιώματα κατόχων τίτλων σπουδών της αλλοδαπής

2.4.3 Επαγγελματικά δικαιώματα κατόχων τίτλων σπουδών ΑΕΙ, ΤΕΙ και ΙΕΚ της ημεδαπής

2.4.4 Ελευθερία εγκατάστασης ευρωπαίων πολιτών

2.5 ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

2.5.1 Εγγραφές στα δημοτολόγια

2.5.1.1 Διόρθωση στοιχείων πληθυσμιακών πράξεων και εν γένει δημοτολογικών εγγραφών

2.5.1.2 Έκδοση βεβαιώσεων μονίμου κατοίκου – Μεταδημότευση

2.5.2 Διαβατήρια και αστυνομικές ταυτότητες

2.5.2.1 Προξενικά διαβατήρια

- 2.5.2.2 Μετακύλιση της επιβάρυνσης από σφάλματα των υπηρεσιών έκδοσης διαβατηρίων
- 2.5.3 Στρατολογική κατάσταση

2.6 ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

- 2.6.1 Μετανάστευση
 - 2.6.1.1 Θεσμικές εξελίξεις και προβλήματα
 - 2.6.1.2 Επί μακρόν διαμένοντες στη χώρα
 - 2.6.1.3 Προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας διαμονής
 - 2.6.1.4 Νομιμοποίηση διαμονής αλλοδαπών με ισχυρό δεσμό με τη χώρα
 - 2.6.1.5 Χορήγηση θεώρησης εισόδου
 - 2.6.1.6 Μεταχείριση αλλοδαπών
- 2.6.2 Προστασία πολιτικών προσφύγων και αιτούντων άσυλο
 - 2.6.2.1 Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου
 - 2.6.2.2 Κράτηση και απέλαση αιτηθέντων άσυλο
 - 2.6.2.3 Δικαιώματα και κοινωνική στήριξη πολιτικών προσφύγων
- 2.6.3 Ζητήματα διαμονής ομογενών
 - 2.6.3.1 Ομογενείς από την Αλβανία
 - 2.6.3.1.1 Απόρριψη αιτημάτων χορήγησης ή ανανέωσης Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς
 - 2.6.3.1.2 Διασφάλιση της νομιμότητας διαμονής σε περιπτώσεις απόρριψης αιτημάτων για χορήγηση Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς
 - 2.6.3.1.3 Καθεστώς διαμονής απορριφθέντων αιτούντων Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς υπό προσωρινή δικαστική προστασία
 - 2.6.3.2 Άλλες κατηγορίες ομογενών

3. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

3.1 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ: Η ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΕΝΙΑΣ

- 3.1.1 Εισαγωγικές επισημάνσεις
- 3.1.2 Πολιτογράφηση
 - 3.1.2.1 Γενική διαδικασία
 - 3.1.2.1.1 Βασικά προβλήματα
 - 3.1.2.1.2 Προτάσεις για την αναμόρφωση του δικαίου της ιθαγένειας
 - 3.1.2.2 Ειδικά προβλήματα πολιτογράφησης ομογενών
 - 3.1.2.2.1 Πολιτογράφηση ομογενών από την Αλβανία
 - 3.1.2.2.1.1 Ειδικά προβλήματα της διαδικασίας
 - 3.1.2.2.1.2 Προτάσεις για την αναβάθμιση της διαδικασίας
 - 3.1.2.2.2 Πολιτογράφηση ομογενών από άλλες χώρες
 - 3.1.2.2.2.1 Ειδικά προβλήματα
 - 3.1.2.2.2.2 Προτάσεις
- 3.1.3 Διαπίστωση/καθορισμός ιθαγένειας
 - 3.1.3.1 Προβλήματα της διαδικασίας
 - 3.1.3.2 Προτάσεις
- 3.1.4 Η διαπίστωση/καθορισμός ιθαγένειας και η ιδιότυπη πολιτογράφηση των ομογενών από την πρώην ΕΣΣΔ (άρθρο 15 του ΚΕΙ)
 - 3.1.4.1 Προβλήματα
 - 3.1.4.2 Προτάσεις

3.2 ΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

1. ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη δεν κάνει εξαντλητική παρουσίαση των εμποδίων στα οποία προσκρούει η αποτελεσματική προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων στη χώρα μας. Αποτελεί ωστόσο έναν επαρκώς ασφαλή δείκτη του επιπέδου προστασίας και σεβασμού αυτών, στους τομείς τουλάχιστον στους οποίους αναφέρεται η κρατική δράση, όπως κατ'εξοχήν είναι η προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, η ελευθερία της συνείδησης, η θρησκευτική, η επαγγελματική και η ακαδημαϊκή ελευθερία, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, η προστασία των φυλετικών και των εθνικών μειονοτήτων, η ίση μεταχείριση, το καθεστώς που ισχύει για τους αθλοδοπούς και το πολιτικό άσυλο κ.ά. Όσοι επομένως παρακολουθούν το έργο του Συνηγόρου του Πολίτη, μέσα από τις ετήσιες εκθέσεις του, θα αντιληφθούν την αντιφατικότητα των ποιοτικών τάσεων την οποία επισημαίνει ήδη η ετήσια έκθεση του προηγούμενου έτους και την επιβεβαιώνει η παρούσα:

Από τη μια πλευρά, η συνεργασιμότητα των διοικητικών αρχών με τον Συνήγορο του Πολίτη στα ζητήματα της προστασίας των δικαιωμάτων εξακολουθεί να βελτιώνεται σταθερά σε πολλούς τομείς (με αξιοσημείωτη την εξαίρεση του Υπουργείου Δικαιοσύνης), όπως και η αξιοπρόσεκτη τάση τους να αποδέχονται τις *προτάσεις θεσμικού χαρακτήρα* που διατυπώνει η Αρχή. Οι προϋπάρχουσες αυτές θετικές τάσεις μπορούν να αποδοθούν στην εντεινόμενη εδραίωση της Αρχής ως μηχανισμού ο οποίος επεξεργάζεται τη θεσμική εμπειρία και τη μετουσιώνει σε κανονιστικούς προσανατολισμούς. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, η αναμφισβήτητη βελτίωση ως προς τη συνεργασία της κρατικής διοίκησης με τον Συνήγορο του Πολίτη για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου έχει πάψει να συνοδεύεται –όπως συνέβαινε στο πρόσφατο παρελθόν– από ορατές θετικές εξελίξεις όσον αφορά στην ικανοποίηση *των βάσμων αιτημάτων των πολιτών που προσφεύγουν στη διοίκηση*, ιδίως μάλιστα στο πεδίο δράσης στο οποίο φαίνεται να υφίστανται οι σοβαρότερες ενδείξεις παραβίασης δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η αξιοσημείωτη αυτή απόκλιση μεταξύ αφενός της δημόσιας πολιτικής αποδοχής του θεσμικού ρόλου του Συνηγόρου του Πολίτη στο πεδίο της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου –η οποία φαίνεται να αυξάνει– και αφετέρου της έμπρακτης συμμόρφωσης με τις υποδείξεις της Αρχής –η οποία φαίνεται να έχει καθηλωθεί– αποτελεί κρίσιμο εύρημα. Η απόκλιση φαίνεται να υποδηλώνει το γεγονός ότι οι παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη έχουν αγγίξει πολλαπλώς τα όρια που θέτει στη δράση των θεσμικά ανεξάρτητων μηχανισμών ελέγχου η νοοτροπία αναιτιολόγητης και ανέλεγκτης αυθεντίας, από την οποία παραδοσιακά εμφορούνται οι περισσότεροι κρατικοί μηχανισμοί, παρά την όποια φραστική τους προσήλωση στην προτεραιότητα του πολίτη.

Με άλλα λόγια, η αντιφατικότητα των ευρημάτων της παρούσας έκθεσης –όπως και της περσινής– φαίνεται να απηχεί μια δομικού χαρακτήρα επιφυλακτικότητα των μηχανι-

σμών της διοίκησης απέναντι στα ίδια τα δικαιώματα του ανθρώπου και τη νομική τους δεσμευτικότητα, στάση η οποία πρωτίστως οφείλεται στην ιδιότητα των δικαιωμάτων να αμφισβητούν θυλάκους ανέλεγκτης κρίσης γερά εδραιωμένους στο εσωτερικό του κράτους. Η αντιφατικότητα αυτή επομένως αποτελεί σαφή ένδειξη του γεγονότος ότι, παρά την κατά βάση εύρυθμη λειτουργία του συνταγματικού πολιτεύματος της χώρας τα τελευταία 30 χρόνια, η εφαρμογή και η εμπέδωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου –εν τέλει των ίδιων των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνει το Σύνταγμα– στην καθημερινή ζωή του πολιτικού συστήματος και στην τετριμμένη επαφή του πολίτη με τη διοίκηση παραμένουν εν πολλοίς επιφανειακές. Το δυσοίωνα αυτό συμπέρασμα το επιτείνει το γεγονός ότι η δομική επιφυλακτικότητα απέναντι στα δικαιώματα, όπως επισημαίνεται στη συνέχεια, φαίνεται να αναζητά πλέον τη δικαιολόγησή της –όσον αφορά σε καθοριστικά πεδία ελευθερίας, όπως την προσωπική ασφάλεια και την ιδιωτικότητα– σε σύγχρονα, υπερεθνικής εμβέλειας αιτήματα για αυξημένη δημόσια ασφάλεια.

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

2.1 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Το 2007, ως προς την προστασία της προσωπικής ελευθερίας και της ασφάλειας των πολιτών, ο Συνήγορος του Πολίτη ήλθε αντιμέτωπος με την κατάσταση την οποία είχε καταγράψει και παλαιότερα. Συγκεκριμένα, ως προς τη δράση των μηχανισμών αστυνόμευσης δεν σημειώνεται πρόοδος αλλά στασιμότητα, και σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις επιδείνωση της κατάστασης. Σε αυτή τη βάση, οι παρατηρήσεις της Αρχής συμβάλλουν περισσότερο στην επιβεβαίωση μιας κατάστασης η οποία τείνει να παγιωθεί.

2.1.1 ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ

Στα θέματα της αστυνόμευσης, η εικόνα που διαμορφώνουν οι πρόσφατες εμπειρίες θα μπορούσε να χαρακτηριστεί άνιση. Ενώ σε σειρά ειδικών θεμάτων υπάρχουν ικανοποιητικές εξελίξεις και βελτίωση της διοικητικής πρακτικής, παρατηρείται στασιμότητα σε μείζονα ζητήματα του κράτους δικαίου, όπως είναι λ.χ. η αιτιολόγηση των συλλήψεων ή η διερεύνηση των περιπτώσεων αστυνομικής βίας. Επιπλέον, νέα προβλήματα φαίνεται να προξενεί η αυξανόμενη εμπλοκή και άλλων φορέων αστυνόμευσης στα σημεία νόμιμης ή παράνομης εισόδου στη χώρα (ιδιωτικές επιχειρήσεις υπηρεσιών ασφαλείας και Λιμενικό Σώμα).

2.1.1.1 Παραβιάσεις προσωπικής ελευθερίας και διοικητική-πειθαρχική έρευνα

Παρά τη σειρά ικανοποιητικών εγκυκλίων που εξέδωσε το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛΑΣ) και παρά τις δεσμεύσεις ότι θα λάβει υπόψη του τις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, στην Αρχή φθάνουν αδιάκοπα υποθέσεις που σχετίζονται με παραβιάσεις της προσωπικής ελευθερίας στο πλαίσιο της αστυνομικής δράσης και πιστοποιείται η επανάληψη φαινομένων που είχαν επισημανθεί ως ενδημικά σε όλες σχεδόν τις ετήσιες εκθέσεις της Αρχής. Σε περιπτώσεις σύλληψης και προσαγωγής, οι διοικητικές έρευνες που διενεργούνται εκ των υστέρων αποτυγχάνουν κατά κανόνα να αιτιολογήσουν επαρκώς τις αστυνομικές ενέργειες ανάγοντάς τις σε εξατομικευμένες υπόνοιες τέλεσης ποινικού αδικήματος, όπως ρητά απαιτεί ο νόμος. Ενίοτε μάλιστα αμφισβητούν ευθέως την υποχρέωση για αιτιολόγηση καθεαυτή (υποθέσεις 20354/2005, 20625/2005). Σε συγκεκριμένα ζητήματα σημειώνονται ικανοποιητικές εξελίξεις, όπως είναι η μέριμνα για τη

διενέργεια νέας διοικητικής έρευνας μετά την επισήμανση τυπικών ατελειών της προηγούμενης (υποθέσεις 5461/2005, 7519/2006) ή η εξαρχής ανάθεση της έρευνας σε αξιωματικό που υπηρετεί σε αστυνομική διεύθυνση διαφορετική από εκείνη στον χώρο ευθύνης της οποίας φέρεται να συνέβη το ερευνώμενο περιστατικό (υποθέσεις 10403/2007, 12603/2007). Αντίθετα, σε άλλα συναφή πεδία παρατηρείται ακόμη και οπισθοδρόμηση, όπως είναι π.χ. η ολοκλήρωση της διοικητικής έρευνας χωρίς να έχει καταθέσει ο καταγγέλλων (υποθέσεις 4911/2007, 8810/2007), και, σε κάθε περίπτωση, η γενική εικόνα που προκύπτει δεν είναι αισιόδοξη ούτε ως προς την προθυμία της διοίκησης για ουσιαστική διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων ούτε ως προς την εκ μέρους της αφομοίωση στοιχειωδών αρχών του κράτους δικαίου.

Με αφορμή τη δημοσιοποίηση περιστατικών αστυνομικής βίας, τα ΜΜΕ επανέφεραν στην επικαιρότητα παλαιότερη ειδική έκθεση της Αρχής για την «Πειθαρχική-διοικητική διερεύνηση καταγγελιών εις βάρος αστυνομικών υπαλλήλων» (Ετήσια έκθεση 2004, σ. 222–223). Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου παρέθεσε αυτολεξεί ολόκληρα κεφάλαια αυτής της έκθεσης σε αποφάσεις του (υποθέσεις Ζελίλωφ κατά Ελλάδος 24.5.2007, Πετροπούλου-Τσακίρη κατά Ελλάδος 6.12.2007), τεκμηριώνοντας την πάγια θέση του ότι η αναποτελεσματικότητα των εσωτερικών αστυνομικών ερευνών συνιστά νέα προσβολή των δικαιωμάτων που έχουν ήδη προσβληθεί από τις καταγγελλόμενες πράξεις, ιδιαίτερα όταν έχουν παραλειφθεί η διερεύνηση ενδεχόμενου ρατσιστικού κινήτρου ή η συνεκτίμηση ιατρικών γνωματεύσεων.

2.1.1.2 Πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών για κακομεταχείριση αλλοδαπών που εισήλθαν παράνομα στη χώρα

Ανάλογα προβλήματα, με μικρότερη συχνότητα αλλήλ ενίοτε με μεγαλύτερη ένταση, παρατηρούνται στον τρόπο με τον οποίο το Λιμενικό Σώμα αντιμετωπίζει καταγγελίες εις βάρος στελεχών του, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τη μεταχείριση αλλοδαπών οι οποίοι εισέρχονται στη χώρα από θαλάσσης και συλλαμβάνονται ή κρατούνται με ευθύνη των λιμενικών αρχών. Καταγγελίες και μαρτυρίες για σοβαρά περιστατικά βασανισμού και κακομεταχείρισης καταγράφονται λεπτομερώς σε έκθεση που εκπόνησε σχετικά η διεθνούς εμπέλειας ξένη μη κυβερνητική οργάνωση (ΜΚΟ) ProAsyl και η οποία έλαβε ευρεία δημοσιότητα στα εγχώρια ΜΜΕ. Επίσης, δημοσιεύματα έχουν αναφέρει καταγγελίες για περιστατικά πνιγμών κατά την «απόπηση» πλοιαρίων στη χώρα μας. Η διακρίβωση των στοιχείων που καταγγέλλονται είναι σε τέτοιες περιπτώσεις συνήθως εξαιρετικά δυσχερής λόγω της φύσης των περιστατικών. Αυτό φαίνεται δε να επιτρέπει τη συνοπτική απόρριψη των καταγγελιών ως αόριστων ή με αντεπιχειρήματα τεχνικού χαρακτήρα, π.χ. τη μεγάλη γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στην περιοχή στην οποία φέρεται να τελέστηκε το αδίκημα και σε εκείνη όπου έγινε η «απόπηση» (υπόθεση 311/2007). Ωστόσο, ακόμη και όταν είναι εφικτή η διακρίβωση των στοιχείων που καταγγέλλονται, η πειθαρχική διερεύνησή τους φαίνεται να πάσχει σοβαρά και αφήνει την εντύπωση της απροθυμίας για ουσιαστική αντιμετώπιση του φαινομένου. Αυτό το εξαιρετικά δυσάρεστο συμπέρασμα το εικονογραφεί χαρακτηριστικά η επίμονη άρνηση της ηγεσίας του Λιμενικού Σώματος και του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας –παρά το γεγονός ότι αρχικά είχαν αποδεχθεί ατύπως σχετική πρόταση της Αρχής– να απευθύνουν, ως ελάχιστη ένδειξη ότι αποδοκιμάζουν τέτοια φαινόμενα και δεσμεύονται για την αποτροπή τους στο μέλλον, επιστολή συγγνώμης προς Τούρκο υπήκοο –που στο παρελθόν είχε ζητήσει πολιτικό άσυλο– ο οποίος αποδεδειγμένα κακοποιήθηκε βάνουσα και εξευτελιστικά με χρήση

αστυνομικής ράβδου από στελέχη του Λιμενικού Σώματος. Σημειώνεται εν προκειμένω ότι η εντελής ανεπαρκής διοικητική διερεύνηση του περιστατικού είχε επιφέρει μάλλον αμελητέες –σε σχέση με τη σοβαρότητα του συμβάντος– κυρώσεις εις βάρος των δραστών, η δε αμετάκλητη ποινική τους καταδίκη –έπειτα από αρκετά έτη, από το Αναθεωρητικό Ναυτοδικείο, για σοβαρή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας– σε ποινές μειωμένες συγκριτικά με την πρωτόδικη καταδίκη τους (συγκεκριμένα, έξι και τρεις μήνες φυλάκισης) απάλλαξε τους πειθαρχικούς προϊσταμένους των δραστών από τυχόν ανάγκη να επαναλάβουν τη διοικητική διερεύνηση της υπόθεσης και να επιβάλουν υψηλότερες πειθαρχικές ποινές. Για τα ζητήματα αυτά έγινε ειδικό διάβημα προς τον Υπουργό και τον Υφυπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας (υπόθεση 8346/2006).

2.1.1.3 Διασαύρωση στοιχείων και εσφαλμένες καταχωρίσεις σε διοικητικά έγγραφα

Το ειδικό αυτό πρόβλημα, το οποίο έχει μνημονευθεί και στην *Ετήσια Έκθεση 2006* (σ. 68), προσέλαβε το 2007 ακραίες διαστάσεις. Απευθυνόμενος στα Υπουργεία Δικαιοσύνης και Πρώην Δημόσιας Τάξης, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε τον πολλαπλασιασμό των κρουσμάτων σύλληψης και κράτησης πολιτών λόγω εσφαλμένης εγγραφής τους στα ηλεκτρονικά αρχεία καταζητούμενων, με κύριες αιτίες αυτής τη συνωνυμία λόγω ελλειπών στοιχείων του πραγματικού καταζητούμενου, τη μη καταχώριση της εξάλειψης της ποινής ή της άρσης του περιοριστικού μέτρου, την άρνηση των αστυνομικών αρχών να κρίνουν αντιρρήσεις ακόμη και περί οφθαλμοφανούς έλλειψης ταυτοπροσωπίας ή να δεχθούν αποδείξεις εξάλειψης της ποινής, την κράτηση στη διάρκεια τριημέρου αργίας κ.ο.κ. Διατυπώνοντας τον προβληματισμό του για τη νομιμότητα της διασαύρωσης στοιχείων επ' ευκαιρία διαδικασιών που δεν σχετίζονται με την αστυνόμευση, ο Συνήγορος του Πολίτη κατέληξε σε πρακτικές προτάσεις για τον κατά περίπτωση χειρισμό των σχετικών υποθέσεων, με κύριο γνώμονα την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας και τη διαφύλαξη της προσωπικής ελευθερίας των πολιτών. Ειδικότερα, η Αρχή πρότεινε, μεταξύ άλλων, να μην λαμβάνονται υπόψη τα διοικητικά έγγραφα με ελλιπή στοιχεία, και τυχόν αμφισβήτηση της ισχύος τους να εξετάζεται αυτοτελώς και με τα στοιχεία που διαθέτουν οι αστυνομικές αρχές, οι οποίες, σε περίπτωση αμφισβήτησης, οφείλουν να απελευθερώσουν τον συλληφθέντα, ώστε αυτός να προσφύγει στις αρμόδιες δικαστικές αρχές, προκειμένου να τακτοποιήσουν οριστικά την εκκρεμότητα μέσα σε εύλογη προθεσμία. Τα συναρμόδια υπουργεία παραδέχθηκαν το πρόβλημα και επιφυλάχθηκαν να συνεκτιμήσουν τις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος, ολοκληρώνοντας τη διερεύνηση καθεμιάς από τις ατομικές περιπτώσεις παράνομης σύλληψης λόγω εσφαλμένης εγγραφής, ενημερώνει τους αναφερομένους για το δικαίωμά τους να διεκδικήσουν αποζημίωση από το δημόσιο (απόφαση 2192/2006 του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών· υποθέσεις 871/2007, 2968/2007, 3647/2007, 4904/2007, 5912/2007, 7695/2007, 8924/2007, 9545/2007).

2.1.1.4 Διενέργεια σωματικής έρευνας από ιδιωτικούς υπαλλήλους

Πέραν των κρατικών αρχών αστυνόμευσης, ο Συνήγορος του Πολίτη κλήθηκε να διερευνήσει τη νομιμότητα της άσκησης ελέγχου και της διενέργειας σωματικής έρευνας από υπαλλήλους ιδιωτικής επιχείρησης παροχής υπηρεσιών ασφάλειας, με την οποία έχει συμβληθεί ο Αερολιμένας Αθηνών. Από τη σχετική διερεύνηση γεννήθηκαν ερωτήματα ως προς το κατά πόσον η έννοια και οι προϋποθέσεις της «έρευνας με τα χέρια», για την οποία κάνει λόγο ο Εθνικός Κανονισμός Ασφάλειας Πολιτικής Αεροπορίας, είναι δυνατόν

να διακριθεί με σαφήνεια από την κατ' εξοχήν σωματική έρευνα, που, σύμφωνα με τον νόμο, διενεργείται μόνον από αστυνομικούς (υπόθεση 7002/2006).

2.1.2 ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τα γνωστά προβλήματα του σωφρονιστικού συστήματος (συνθήκες κράτησης, διαφάνεια και αιτιολογία αποφάσεων κ.λπ.) εξακολούθησαν και το 2007, χωρίς να σημειωθούν θετικές εξελίξεις. Το άνοιγμα των φυλακών στην κοινωνία, η επικοινωνία των κρατουμένων με το κοινωνικό περιβάλλον και η συνεργασία των σωφρονιστικών ιδρυμάτων με θεσμικούς φορείς δεν προωθήθηκαν ιδιαίτερα. Η Αρχή ωστόσο εξακολουθεί να επιζητά τη συνεργασία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, η οποία όμως ως τώρα έχει αποδειχθεί πλήρως δύσκολη.

2.1.2.1 Μεταγωγές

Η διαχείριση των αιτημάτων μεταγωγής των κρατουμένων εξακολουθεί να παραμένει αδιαφανής, αφού τα αντίστοιχα αιτήματα δεν απαντώνται με την απαραίτητη πλήρη και εμπειρισταωμένη αιτιολογία και στους κρατουμένους δεν κοινοποιείται το παραμικρό σκεπτικό (ή έστω το σώμα) της απόφασης. Αποκορύφωμα αυτής της στάσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης υπήρξε η παράνομη άρνησή του να χορηγήσει στον Συνήγορο του Πολίτη στοιχεία σχετικά με τις μεταγωγές συγκεκριμένων κρατουμένων που είχαν προσφύγει στην Αρχή. Με τον τρόπο αυτόν παρεμποδίζεται ο έλεγχος της διοίκησης, ακυρώνεται η διαφάνεια της διοικητικής δράσης και τελικά ενισχύεται η καχυποψία των κρατουμένων σχετικά με τη δίκαιη αντιμετώπισή τους. Γενικώς, άλλωστε, επιδεινώθηκαν ακόμη περισσότερο οι σχέσεις της Αρχής με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, τόσο εξαιτίας της όλο και μεγαλύτερης απροθυμίας τους να ανταποκριθούν σε σχετικές της υποδείξεις όσο και λόγω της επίμονης άρνησής τους να αποδεχθούν την αρμοδιότητα του Συνήγορου του Πολίτη να πραγματοποιεί επισκέψεις και επιτόπιους ελέγχους σε σωφρονιστικά καταστήματα (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 66). Η κατάσταση μάλιστα εξελίχθηκε έτσι σε μια περίοδο κατά την οποία ο προβληματισμός σχετικά με το καθεστώς που επικρατεί στις ελληνικές φυλακές αυξάνει, καθώς κάθε χρόνο σημειώνεται μεγάλος αριθμός θανάτων κρατουμένων.

2.1.2.2 Συνθήκες κράτησης

Με αφορμή την υπόθεση υποδίκου που κρατούνταν στις Φυλακές Κορυδαλλού, απασχόλησε την Αρχή το θέμα των συνθηκών διαβίωσης στις φυλακές, ιδίως για κρατουμένους με προβλήματα υγείας οι οποίοι χρήζουν ειδικής φαρμακευτικής και ιατρικής αντιμετώπισης, καθώς και ειδικής διατροφής. Για τους κρατουμένους αυτούς οι συνθήκες διαβίωσης στη φυλακή έχουν ιδιαίτερη σημασία· αν δεν είναι οι κατάλληλες, είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε επιδείνωση της υγείας των κρατουμένων. Με έγγραφό του ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 27 του Σωφρονιστικού Κώδικα, ο κρατούμενος δικαιούται ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη επιπέδου ανάλογου με εκείνο που δικαιούται ο υπόλοιπος πληθυσμός. Εάν αντιμετωπίζει πρόβλημα υγείας, τότε υποβάλλεται στην ενδεδειγμένη θεραπευτική αγωγή ή και σε ειδικό διαιτολόγιο. Εφόσον δε αυτό κρίνεται απαραίτητο, παραπέμπεται σε κατάλληλο θεραπευτικό κατάστημα ή σε νοσοκομείο. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει αποφανθεί κατ' επανάληψη ότι οι συνθήκες κράτησης πρέπει να εγγυώνται την προστασία της υγείας του κρατουμένου (υπόθεση Σακκόπουλος κατά Ελλάδος, 15.1.2004). Στην

υπόθεση που αναφέρθηκε παραπάνω, η διοίκηση των Φυλακών Κορυδαλλού ανταποκρίθηκε θετικά και απάντησε ότι ο κρατούμενος, εκτός από τη φαρμακευτική αγωγή, θα ακολουθούσε ειδική διατροφή προσαρμοσμένη στις ανάγκες του και ότι είχε ήδη προγραμματιστεί η μεταγωγή του σε νοσοκομείο για την πραγματοποίηση ειδικών ιατρικών εξετάσεων (υπόθεση 7383/2006).

2.1.2.3 Τακτικές άδειες κρατουμένων

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε την υπόθεση κρατουμένου στον οποίο το αρμόδιο συμβούλιο του Γενικού Καταστήματος Κράτησης αρνήθηκε να χορηγήσει άδεια διότι προϋπήρχε πειθαρχική ποινή και επιπλέον ο κρατούμενος δεν είχε εκτίσει μεγάλο μέρος της ποινής που του είχε επιβληθεί. Η Αρχή τόνισε ότι, εφόσον σε απορριπτικές αποφάσεις τέτοιου είδους γίνεται επίκληση πειθαρχικής ποινής που δεν έχει ακόμη διαγραφεί (άρθρο 69, παράγρ. 4α του Σωφρονιστικού Κώδικα), η διοίκηση έχει ενεργήσει εντός των ορίων της διακριτικής της ευχέρειας. Ωστόσο επισημάνθηκε ότι κάθε κρατούμενος πρέπει να μπορεί κάποτε να απολαύσει τα ευεργετήματα της ελαστικής έκτισης της ποινής, χωρίς να συνοδεύεται εσαεί από το στίγμα της βαρύτητας του αδικήματος που διέπραξε και χωρίς να παραγνωρίζεται η εν γένει καλή διαγωγή του κατά τον χρόνο της κράτησής του. Άλλωστε, πειθαρχικά αδικήματα που ακόμη δεν έχουν διαγραφεί δεν πρέπει να θεωρούνται πάντοτε επαρκείς λόγοι για την άρνηση χορήγησης άδειας, αλλά απλώς να συνεκτιμώνται κατά τον σχηματισμό κρίσης ως προς την προσωπικότητα του αιτούντος, χωρίς να την προκαταλαμβάνουν μονομερώς (υπόθεση 12992/2007).

Επίσης, η Αρχή ασχολήθηκε με το θέμα της απόρριψης αιτήματος κρατουμένου να λάβει τακτική άδεια με την αιτιολογία ότι «δεν παραδέχθηκε την πράξη του», «δεν έχει μετανοήσει» και ως εκ τούτου «εκτιμάται ότι υπάρχει κίνδυνος τέλεσης και νέων αδικημάτων κατά τη διάρκεια της άδειας και φόβος ότι θα κάνει κακή χρήση αυτής». Ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε προς τη διοίκηση ότι είναι αντιφατικό να ζητείται από κάποιον να μετανοήσει για κάτι που κατηγορηματικά αρνείται ότι έπραξε. Εξάλλου, από το άρθρο 55 του Σωφρονιστικού Κώδικα δεν προκύπτει δυνατότητα άρνησης χορήγησης άδειας όταν ο αιτών δεν έχει τιμωρηθεί πειθαρχικά, έχει επιδείξει καλή διαγωγή και οι οικείοι του παρέχουν εγγυήσεις και διευκρινίσεις. Σημειώνεται επιπλέον ότι, σύμφωνα με τον νόμο, η βαρύτητα του αδικήματος στο οποίο στηρίζεται η καταδίκη δεν συνεκτιμάται κατά την εξέταση αιτήματος άδειας και ότι εν προκειμένω δεν υπάρχουν ενδείξεις που να δικαιολογούν την πιθανολόγηση του αρμόδιου συμβουλίου για την κακή χρήση της άδειας. Για την άρνηση να χορηγηθεί η άδεια στην περίπτωση αυτή, η διοίκηση επικαλέστηκε τελικά το γεγονός ότι το υπόλοιπο της ποινής του κρατουμένου ήταν τόσο μεγάλο, ώστε υπήρχε κίνδυνος αυτός να κάνει κακή χρήση της άδειάς του. Ωστόσο, με τέτοιου είδους αιτιολογίες, παράγοντες όπως η καλή διαγωγή και η απαγόρευση να συνεκτιμάται η βαρύτητα της πράξης του κρατουμένου παρακάμπτονται σιωπηρά. Συνεπώς, οι αιτιολογίες δεν είναι σύνομες, επειδή, πέραν του ότι η αρνητική πρόγνωση («κίνδυνος κακής χρήσης») δεν εξειδικεύεται περαιτέρω, η επίκληση του επιχειρήματος ότι, σε συνδυασμό με το μέγεθος του υπολοίπου της ποινής, η άδεια δεν θα ωφελήσει τον κρατούμενο δεν βρίσκει επαρκές έρεισμα στο άρθρο 55, παράγρ. 1γ του Σωφρονιστικού Κώδικα. Ο Συνήγορος του Πολίτη καταλήγει σε αυτό το συμπέρασμα διότι, με τη συμπλήρωση των τυπικών προϋποθέσεων του νόμου για τη χορήγηση τακτικής άδειας, η απόρριψή της δεν επιτρέπεται να στηρίζεται μόνο στο μέγεθος του υπολοίπου της ποινής, αφού κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται ρητά από τον νόμο, και ως εκ τούτου δεν πρέπει να θεωρείται ότι το μέγεθος του

υπολοίπου της ποινής αποδεικνύει έλλειψη «ωφέλειας» της άδειας. Άλλωστε η «ωφέλεια», όταν πιθανολογείται, συνιστά στοιχείο το οποίο μεν συνεκτιμάται, αλλά δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη χορήγηση της άδειας. Τέλος, επισημάνθηκε πάλι (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 70, *Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 67–68) ότι η αιτιολογία της απόρριψης αιτήσεων άδειας πρέπει να είναι πληρέστερη και όχι να εξαντλείται στην αναπαραγωγή σχεδόν των διατάξεων του νόμου, διότι υπάρχει κίνδυνος να καταστεί τυπική και άρα ουσιαστικά ανύπαρκτη (υπόθεση 74/2007).

2.2 ΑΥΤΟΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

2.2.1 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Όπως έχει επισημανθεί στην *Ετήσια έκθεση 2006* (σ. 72 και σ. 85), οι υποθέσεις για ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας εστιάζονται πλέον κατά κανόνα αφενός στη δυσχέρεια να διασφαλιστεί η θρησκευτική ισότητα ως κριτήριο για την εφαρμογή ευμενών ρυθμίσεων επί θρησκειών πέραν της επικρατούσας, και αφετέρου στην αδυναμία να αφομοιωθούν οι νομοθετικές επιλογές εκκοσμίκευσης.

Στο πεδίο του σεβασμού των θρησκευτικών πεποιθήσεων με όρους ισότητας, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο σεβασμός των θρησκευτικών αργιών. Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε την υπόθεση πολίτη ο οποίος, καθώς ήταν υποψήφιος για άδεια άσκησης επαγγέλματος ασφαλιστικού συμβούλου, ζήτησε από το Υπουργείο Ανάπτυξης να προσέλθει ενώπιον της αρμόδιας επιτροπής οποιαδήποτε άλλη ημέρα εκτός από Σάββατο, επικαλούμενος κώλυμα λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων, αλλά το αίτημά του απορρίφθηκε. Υποχωρώντας από την αρχική αρνητική του θέση, το Υπουργείο Ανάπτυξης δέχθηκε τελικά το αίτημα, στηριζόμενο στο επιχείρημα του Συνηγόρου του Πολίτη ότι η συγκεκριμένη εξεταστική διαδικασία είναι οργανωμένη με τρόπο που δεν καθιστά αναγκαία την ταυτόχρονη προσέλευση όλων των υποψηφίων κάθε περιόδου (υπόθεση 5877/2007).

Στο πεδίο της διοικητικής επιβίωσης καταργημένων ρυθμίσεων, αξίζει να επισημανθεί το γεγονός ότι διαρκώς κατατίθενται αναφορές στον Συνήγορο του Πολίτη για ληξιαρχικές καταχωρίσεις ονομάτων νεογνών με βάση τη βάπτιση και χωρίς να έχει προηγηθεί η ξεχωριστή, νομοθετικά κατοχυρωμένη (άρθρα 25–26 του Ν. 344/1976) διαδικασία ονοματοδοσίας, που προϋποθέτει τη συναίνεση και των δύο γονέων. Τα Ληξιαρχεία Δίου και Κατερίνης, παραδείγματος χάριν, ισχυρίστηκαν ότι η διαπίστωση της συναίνεσης των γονέων αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του θρησκευτικού λειτουργού που τελεί τη βάπτιση (υπόθεση 14726/2007). Παρά τη σύμφωνη γνώμη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ) και τη σαφή νομολογία των αστικών δικαστηρίων, το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠΕΣΔΔΑ) εξακολουθεί να μην διευκρινίζει ρητά το ισχύον καθεστώς με μορφή εγκυκλίου, με αποτέλεσμα να γίνονται αλληλέγγυα παράνομες καταχωρίσεις ονομάτων σε ληξιαρχεία, των οποίων η εκ των υστέρων διόρθωση είναι εξαιρετικά δυσχερής.

Επίσης, ως ανησυχητικό στοιχείο μπορεί να επισημανθεί η επανεμφάνιση, ύστερα από πολλά χρόνια, του φαινομένου της ανατιολόγητης καθυστέρησης εκ μέρους του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) κατά τη διεκπεραίωση αιτήσεων για άδεια ίδρυσης ετερόδοξων ναών. Η καθυστέρηση αυτή, ανεξαρτήτως του αν αφορά σε θρησκείες που έχουν ήδη χαρακτηριστεί «γνωστές» ή σε καινοφανείς, εκθέτει την Ελλάδα εκ νέου στον κίνδυνο καταδικαστικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (υποθέσεις 18893/2006, 19059/2006). Αντίθετα, το ίδιο

υπουργείο ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη για διόρθωση σχολικού βιβλίου έπειτα από διαμαρτυρία θρησκευτικής κοινότητας για τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονταν το δόγμα της (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 87): Στην επανέκδοση του επίμαχου βιβλίου το 2007, η περιγραφή του δόγματος παραπέμπει σε εκδόσεις της ίδιας της θρησκευτικής κοινότητας, οι διαφορές του δόγματος από την Ορθοδοξία παρουσιάζονται σε άλλο σημείο από εκείνο όπου αναλύονται οι βασικές θέσεις του, και η όλη παρουσίαση είναι απαλλαγμένη από απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς. Σημειώνεται ότι η διόρθωση έγινε με πιστή τήρηση των προβλεπόμενων διαφανών διαδικασιών ελέγχου από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και σε συνεργασία με τους συγγραφείς του βιβλίου (υπόθεση 2908/2005).

2.2.2 ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Ενώ κατά κανόνα η ελευθερία της τέχνης απασχολεί σε συνάρτηση με τα όριά της και με ακραίες περιπτώσεις καταστολής, αυτή τη χρονιά ο Συνήγορος του Πολίτη αντιμετώπισε την έμμεση προσβολή του δικαιώματος αυτού στο πεδίο της επιμελητηριακής οργάνωσης των καλλιτεχνών. Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο αναγκάζει τον αρμόδιο φορέα να ισορροπεί, όχι πάντοτε επιτυχώς, ανάμεσα στη συνταγματικώς προστατευόμενη ελευθερία της τέχνης και στην ανάγκη για στοιχειώδη οριοθέτηση του επαγγελματικού κλάδου.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1218/1981, το Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας έχει την υποχρέωση να εγγράψει έναν καλλιτέχνη «εφ' όσον το έργο του εντάσσεται στον κύκλο των εικαστικών τεχνών και είναι πρωτότυπο, δηλαδή προϊόν δικής του δημιουργικής εργασίας και όχι αναπαραγωγής έργων άλλων καλλιτεχνών». Ερμηνεύοντας τη διάταξη αυτή, το Συμβούλιο της Επικρατείας (απόφαση 2248/2005) έχει κρίνει ότι η επίκληση «σχεδιαστικών και χρωματικών ελλείψεων» δεν αρκεί ως αιτιολογία απόρριψης, «διότι οι επιτροπές εκφέρουν κρίση μόνο περί της συνδρομής αντικειμενικών προϋποθέσεων, χωρίς παρέμβαση σε θέματα αισθητικής, [...] χωρίς να ενδιαφέρει η διαπίστωση της υπάρξεως τυχόν ατελειών, η οποία, ως απόρροια υποκειμενικής εκτιμήσεως, δεν αίρει πάντως τον χαρακτήρα του έργου ως εικαστικού». Ωστόσο, το Επιμελητήριο εξακολουθεί να απορρίπτει με αιτιολογίες όπως ότι «η εργασία που προσκομίστηκε δεν εντάσσεται στον κύκλο των εικαστικών τεχνών» (υπόθεση 7147/2006) ή ότι «το έργο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί πρωτότυπο, διότι δεν έχει απόσταση από τα έργα της καθημερινότητας, παρουσιάζει στοιχεία τυποποίησης της μορφής και δεν απέχει από το καθημερινό και το κοινότυπο» (υπόθεση 4354/2007).

Το μέτρο της «πρωτοτυπίας» εξειδικεύεται επαρκώς στο κείμενο του νόμου, οπότε δεν φαίνεται θεμιτή η προσφυγή σε τυχόν ευρύτερους ορισμούς της «πρωτοτυπίας» που επικρατούν στο πλαίσιο άλλων διαδικασιών, όπως είναι λ.χ. η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας κατά το ιδιωτικό δίκαιο. Συνεπώς, απόρριψη έργου ως «μη πρωτότυπου» νομιμοποιείται μόνο με αναφορά στο κατά πόσον το έργο τυχάνει προϊόν «δημιουργικής εργασίας και όχι αναπαραγωγής έργων άλλων καλλιτεχνών». Αντίθετα, κριτήρια όπως η «τυποποίηση της μορφής» και η έλλειψη απόστασης «από το καθημερινό και το κοινότυπο» ανάγονται στην αισθητική αποτίμηση. Ακόμη πιο ευαίσθητο είναι το μέτρο της ένταξης «στον κύκλο των εικαστικών τεχνών» αφού πρόκειται, κατά τη νομολογία, για «αντικειμενική προϋπόθεση», ρητά διακρινόμενη από την υποκειμενική «παρέμβαση σε θέματα αισθητικής». Η διοίκηση οφείλει αφενός να εξειδικεύσει εκ των προτέρων τα κριτήριά της και αφετέρου να αποτιμά εξατομικευμένα κάθε κρινόμενο έργο, προκειμένου να καταστεί ελέγξιμος και επαληθεύσιμος ο χαρακτηρισμός του. Αλλιώς η διοίκηση οικειο-

ποιείται αρμοδιότητα «αισθητικού δικαστηρίου», την οποία ο νομοθέτης δεν θέλησε αλλιά ούτε και θα μπορούσε να της αναθέσει.

Ολοκληρώνοντας την παρέμβασή του, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε στο Επιμελητήριο να εξετάσει το ενδεχόμενο να δεσμευθεί –με μορφή γενικής απόφασης ή απλής ανακοίνωσης των αρμόδιων οργάνων του– εξειδικεύοντας τα κριτήρια «ένταξης στον κύκλο των εικαστικών τεχνών», τα οποία, εφόσον θα γνωστοποιούνται εκ των προτέρων στους ενδιαφερομένους, θα επιλύσουν τα προβλήματα που προξενούνται από την ασριστία των νομοθετικών ορισμών.

2.3 ΠΑΙΔΕΙΑ

2.3.1 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα βασικά προβλήματα που αναδείχθηκαν το 2007 στα ζητήματα της παιδείας συνίστανται αφενός στην άρνηση του ΥΠΕΠΘ να χορηγήσει αντίγραφα γραπτών δοκιμίων εισαγωγικών εξετάσεων, και αφετέρου στην πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των αλλοδαπών αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ως κύρια αιτία των προβλημάτων διαφάνηκε η τάση του ΥΠΕΠΘ να υιοθετεί τεχνικά ευχερέστερες νομοθετικές επιλογές χωρίς να λαμβάνει όμως υπόψη καθοριστικές παραμέτρους, όπως είναι η ενδεχόμενη παραβίαση δικαιωμάτων των άμεσα ενδιαφερομένων ή η διάρκεια φοίτησης των αλλοδαπών μαθητών στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

2.3.1.1 Χορήγηση αντιγράφων γραπτών δοκιμίων εισαγωγικών εξετάσεων

Με αφορμή σημαντικό αριθμό υποθέσεων, τον Συνήγορο του Πολίτη απασχόλησε το ζήτημα της άρνησης των αρμόδιων διευθύνσεων του ΥΠΕΠΘ να χορηγήσουν σε συμμετάσχοντες στις γενικές εξετάσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αντίγραφα των γραπτών δοκιμίων τους, κατά παράβαση της με αρ. 66/2006 σχετικής πράξης της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ). Σύμφωνα με το περιεχόμενο της πράξης αυτής, οι αρμόδιες διευθύνσεις του ΥΠΕΠΘ οφείλουν να ικανοποιούν σχετικά αιτήματα χορήγησης δοκιμίων, καθώς κρίθηκε ότι η διάταξη του άρθρου 22, παράγρ. 2 του Ν. 3475/2006, η οποία αποκλείει το εν λόγω δικαίωμα, έρχεται σε αντίθεση, μεταξύ άλλων, με το ρυθμιστικό περιεχόμενο των διατάξεων της εθνικής και της κοινοτικής νομοθεσίας που σχετίζονται με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Εν τούτοις, η Διεύθυνση Οργάνωσης και Διεξαγωγής Εξετάσεων αρνήθηκε να συμμορφωθεί με το περιεχόμενο της οικείας πράξης, επικαλούμενη την αίτηση ακύρωσης κατ' αυτής, την οποία είχε ασκήσει η διοίκηση. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στη διοίκηση την υποχρέωσή της να συμμορφωθεί άμεσα με την πράξη της ΑΠΔΠΧ, η οποία επιβάλλει επιπροσθέτως τη διατήρηση των γραπτών δοκιμίων έως ότου ικανοποιηθεί το αίτημα πρόσβασης των ενδιαφερομένων, δεδομένου ότι δεν έχει χορηγηθεί σχετική αναστολή εκτέλεσης της πράξης της ΑΠΔΠΧ από το αρμόδιο δικαστήριο (ενδεικτικά, υποθέσεις 13806/2006, 12256/2007).

2.3.1.2 Πρόσβαση αλλοδαπών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η πρόσβαση των αλλοδαπών αποφοίτων της ελληνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γίνεται είτε όπως εκείνη των ημεδαπών (εισαγωγικές εξετάσεις) είτε με ειδική διαδικασία κάλυψης ποσοστού των θέσεων εκτός αριθμού εισακτέων. Η Αρχή εξέτασε την αλληλαγή που έφερε ο Ν. 3404/2005 στις προϋποθέσεις για τη συμμετοχή των αλλοδαπών μαθητών στην ειδική διαδικασία πρόσβασης. Με τον νόμο αυτόν δεν απαιτείται πλέον ο βαθμός του απολυτηρίου, αλλά η συμμετοχή στις εισαγωγικές

εξετάσεις και η επίτευξη σε αυτές γενικού βαθμού πρόσβασης τουλάχιστον ίσου με το μισό του μέγιστου βαθμού. Αντίθετα, προκειμένου να υπαχθούν στην ειδική διαδικασία πρόσβασης οι μαθητές που αποφοίτησαν από εκπαιδευτικά ιδρύματα της αλλοδαπής (εκτός Κύπρου) ή από ορισμένα ξένα ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα, απαιτείται ο βαθμός του απολυτηρίου. Ο Συνήγορος του Πολίτη, επειδή κρίνει ότι οι αντικειμενικές δυσκολίες και ο αποκλεισμός που αντιμετωπίζουν οι αλλοδαποί μαθητές του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος δεν τους επιτρέπουν να συμμετάσχουν ισότιμα και ικανοποιητικά στις εισαγωγικές εξετάσεις και να πετύχουν ως εκ τούτου τον απαιτούμενο βαθμό πρόσβασης παρά μόνον εφόσον φοιτήσουν ικανό χρονικό διάστημα, κάλεσε το ΥΠΕΠΘ να προσδιορίσει κατ' αρχάς το χρονικό αυτό διάστημα.

Επιπλέον, η Αρχή πρότεινε στο ΥΠΕΠΘ ο γενικός βαθμός πρόσβασης να αποτελεί προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην ειδική διαδικασία μόνο για τους αλλοδαπούς μαθητές που έχουν φοιτήσει ικανό κατά το υπουργείο χρονικό διάστημα, ενώ για όσους εντάχθηκαν πρόσφατα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα –και επομένως δεν έχουν φοιτήσει σε αυτό ικανό χρόνο– να απαιτείται ο βαθμός του απολυτηρίου (υποθέσεις 15552/2006, 15553/2006, 18012/2006).

2.3.2 ΜΕΛΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Εκτός από τα προβλήματα που παρατηρούνται συνήθως κατά τη διαδικασία για την πλήρωση των θέσεων των μελών Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) (πλημμελής αιτιολογία αποφάσεων, άρνηση χορήγησης εγγράφων σε ενδιαφερομένους) και τα οποία απασχολούν κάθε χρόνο τον Συνήγορο του Πολίτη (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 74), φέτος αναδείχθηκε και το ζήτημα της υπέρμετρης καθυστέρησης στην έκδοση της πράξης διορισμού των μελών ΔΕΠ, εξαιτίας του ότι δεν εξασφαλίστηκαν έγκαιρα οι απαραίτητες πιστώσεις από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (ΓΛΚ). Η Αρχή διαπίστωσε ότι η καθυστέρηση οφειλόταν στο γεγονός πως, κατά τη θέση του Υπουργείου Παιδείας, «η Πρυτανική πράξη διορισμού αποστέλλεται για δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως αφού χορηγηθεί ο απαραίτητος αριθμός πιστώσεων από το Γ.Λ.Κ.». Επιστημάνθηκε ότι, σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο (άρθρο 6, παράγρ. 9 του Ν. 2552/1997) αλλά και την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (αποφάσεις 2214/2001, 1334/2001), εφόσον δεν έχει διαπιστωθεί «έλλειψη νομιμότητας των πράξεων εκλογής ή διορισμού του μέλους του Δ.Ε.Π. από τον Υπουργό Παιδείας», ο πρύτανης οφείλει να προχωρήσει χωρίς άλλη διατύπωση στη δημοσίευση του διορισμού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, διαφορετικά η παράλειψή του ελέγχεται ως παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Τελικά, το ζήτημα αντιμετωπίστηκε με τον νέο Ν. 3549/2007 (άρθρο 25), στον οποίο προβλέπεται πλέον ρητά η «έγγραφη παροχή της πίστωσης» ως προϋπόθεση του διορισμού (υπόθεση 18198/2006).

2.3.3 ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ – ΜΕΤΕΓΓΡΑΦΕΣ

Τα ζητήματα μετεγγραφών των φοιτητών του εσωτερικού απασχόλησαν και το 2007 τον Συνήγορο του Πολίτη, με κυριότερο εκείνο της εξαίρεσης σοβαρών ασθενειών –ιδίως ψυχικών αλλά ακόμη και του συνδρόμου επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας– από τους λόγους υγείας που δικαιολογούν μετεγγραφή χωρίς περιορισμό στον συνολικό αριθμό των μετεγγραφών (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 74). Η Αρχή επανήλθε στο θέμα με έγγραφό της προς τη νέα ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, η οποία ωστόσο δεν ανταποκρίθηκε. Επιπροσθέτως, ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε πλήθος υποθέσεων και για άλλα ζητήματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία της μετεγγραφής, όπως για παράδειγμα την παράλειψη

να εφαρμοστούν οι ευνοϊκές για τους πολυτέκνους διατάξεις. Εν προκειμένω, το αίτημα του ενδιαφερομένου ικανοποιήθηκε αφού ο Συνήγορος του Πολίτη έδωσε στο εκπαιδευτικό ίδρυμα υποδοχής του τις απαραίτητες διευκρινίσεις σχετικά με την εφαρμοστέα ευνοϊκή νομοθεσία (υπόθεση 19152/2005).

2.4 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΟΧΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΔΑΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΗΣ

2.4.1 ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΗΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι ο ρυθμός διεκπεραίωσης των αιτημάτων για αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής από τον Διεπιστημονικό Οργανισμό Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (ΔΟΑΤΑΠ) αυξήθηκε ικανοποιητικά. Ωστόσο, ο φορέας αδυνατεί ακόμη να ανταποκριθεί στα χρονικά όρια που θέτουν οι διατάξεις του ιδρυτικού του νόμου, για λόγους που σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού και με την καθυστερημένη ανταπόκριση των αρχών και των ιδρυμάτων της αλλοδαπής κατά την έρευνα που γίνεται για να διαπιστωθεί αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αναγνώρισης που προβλέπονται από τον νόμο. Ωστόσο, η συγκεκριμένη κατηγορία υποθέσεων ανήκει στις ελάχιστες στις οποίες παρατηρείται βελτίωση.

Επιπλέον, η αδυναμία του ΔΟΑΤΑΠ να προβεί σε αναγνώριση μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών της αλλοδαπής έπειτα από την παρακολούθηση προγραμμάτων σύμπραξης αλλοδαπών ΑΕΙ με ημεδαπά ΤΕΙ διαπιστώθηκε ότι οφείλεται στο γεγονός ότι τα εμπλεκόμενα ΤΕΙ δεν τηρούν τις σχετικές διατάξεις της με αρ. 60671/Ε5/2002 ΥΑ. Οι διατάξεις αυτές απαιτούν ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων να έχει εγκρίνει τη σύμπραξη προτού απονεμηθεί ο επίμαχος τίτλος (ενδεικτικά, υποθέσεις 17724/2006, 18846/2006, 11628/2007, 14751/2007).

Ακόμη, το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) του ΔΟΑΤΑΠ έχει αποφασίσει ότι, εάν έχουν αποκτηθεί με διαφορετική μέθοδο διδασκαλίας (τακτική παρακολούθηση και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αντίστοιχα), ο βασικός και ο μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών επιπέδου Master δεν θα συνεκτιμώνται. Ο Συνήγορος του Πολίτη, λαμβάνοντας υπόψη αφενός τους λόγους για τους οποίους ο νομοθέτης θέσπισε τη διαδικασία της συνεκτίμησης και αφετέρου το γράμμα των διατάξεων του Ν. 3328/2005, διατύπωσε διαφορετική άποψη, η οποία ωστόσο δεν έχει γίνει έως σήμερα δεκτή από τον ΔΟΑΤΑΠ (υπόθεση 5783/2007).

Επίσης, το ΔΣ του ΔΟΑΤΑΠ, ύστερα από επανειλημμένες συνεδριάσεις μέσα στο 2007, έλαβε τελικά, ύστερα από μακρόχρονη καθυστέρηση, συγκεκριμένες αποφάσεις ως προς τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι διδακτορικοί τίτλοι σπουδών στην ειδικότητα «Φυσική Αγωγή» οι οποίοι έχουν απονεμηθεί από ΑΕΙ της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, προκειμένου να αναγνωριστούν ως ισότιμοι με εκείνους που απονέμουν τα ημεδαπά ΑΕΙ. Στη συνέχεια, εκδόθηκαν και οι σχετικές ατομικές διοικητικές πράξεις (ενδεικτικά, υποθέσεις 11511/2005, 7661/2007, 8280/2007, 8615/2007).

2.4.2 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΤΟΧΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΗΣ

Με αφορμή υποθέσεις κατόχων τίτλων σπουδών ιατρικής που απονεμήθηκαν από ΑΕΙ της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, διαπιστώθηκε ότι η ελληνική πολιτεία δεν εφάρμοσε, ως όφειλε, τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/100/ΕΚ από την έναρξη της ισχύος της. Σύμφωνα με την Οδηγία αυτή, επιτρέπεται η αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων σε κατόχους τίτλων σπουδών που έχουν χορηγηθεί από ΑΕΙ των προαναφερόμενων χωρών, εφόσον βεβαίως διαπιστώνεται ότι πληρούνται οι τεθειμένες προϋποθέσεις.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε έγγραφο προς το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, επισημαίνοντας ότι το γεγονός πως δεν έχουν ακόμη εκδοθεί σχετικά προεδρικά διατάγματα δεν αποτελεί νόμιμη αιτιολογία, καθώς: (α) υπάρχει ήδη σύστημα αναγνώρισης τίτλων σπουδών ιατρικής που απονεμήθηκαν από τα παλαιότερα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), και (β) δεν απαιτείται να τροποποιηθούν διατάξεις, παρά μόνο να συμπληρωθούν τα ήδη υφιστάμενα παραρτήματα. Η εκκρεμότητα έληξε με την έκδοση του ΠΔ 142/2.8.2007, που αφορά στην αναγνώριση του δικαιώματος άσκησης του επαγγέλματος του γιατρού, και με την έκδοση των ΠΔ 143/2.8.2007 και 144/2.8.2007, που αφορούν στην αναγνώριση άσκησης του επαγγέλματος του οδοντιάτρου και του φαρμακοποιού, αντίστοιχα (ενδεικτικά, υποθέσεις 1293/2007, 1296/2007, 1299/2007, 1302/2007, 1455/2007, 1782/2007).

Ο Συνήγορος του Πολίτη επίσης ασχολήθηκε με το γεγονός ότι το Συμβούλιο Θεμάτων Ιδιωτικής Εκπαίδευσης απέρριψε αιτήματα κατόχων τίτλων σπουδών της ειδικότητας «Φιλολογία» της αλληλοδαπής να τους χορηγηθεί άδεια επάρκειας διδασκαλίας σε ιδιωτικά φροντιστήρια ξένων γλωσσών. Επισημαίνεται ότι τα αιτήματα δεν ικανοποιούνται μολονότι οι τίτλοι έχουν χορηγηθεί από πανεπιστήμια της χώρας τη γλώσσα της οποίας οι ενδιαφερόμενοι επιθυμούν να διδάξουν. Αντίθετα, παρόμοια αιτήματα ικανοποιούνται όταν τα υποβάλλουν οι κάτοχοι πιστοποιητικών που τους τα έχουν χορηγήσει αλληλοδαπείς φορείς εκμάθησης της εκάστοτε γλώσσας ως ξένης οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα (υποθέσεις 15830/2006, 7860/2007).

2.4.3 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΤΟΧΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΕΙ, ΤΕΙ ΚΑΙ ΙΕΚ ΤΗΣ ΗΜΕΔΑΠΗΣ

Το ζήτημα της απουσίας κανονιστικών πράξεων σχετικών με τη χορήγηση επαγγελματικών δικαιωμάτων σε κατόχους τίτλων σπουδών ΑΕΙ, ΤΕΙ και ΙΕΚ έχει επανειλημμένα αναδειχθεί στις ετήσιες εκθέσεις της Αρχής (*Ετήσια έκθεση 1999*, σ. 91–92, 101–102, *Ετήσια έκθεση 2000*, σ. 83–86, 101–104, *Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 69–73, *Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 76). Επισημαίνεται ότι με αυτόν τον τρόπο παραβιάζονται οι διατάξεις του άρθρου 25 του Ν. 1404/1983 και του άρθρου 6 του Ν. 2909/2002, τα οποία ορίζουν ρητά ότι στους πτυχιούχους των ΤΕΙ και των ΙΕΚ τα επαγγελματικά δικαιώματα χορηγούνται με προεδρικό διάταγμα.

Χωρίς επαγγελματικά δικαιώματα παραμένουν λ.χ. οι πτυχιούχοι του Τμήματος Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και οι πτυχιούχοι της Σχολής Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (υποθέσεις 197/2007, 9867/2007, 10645/2007). Το ίδιο πρόβλημα αντιμετωπίζουν και οι Τεχνολόγοι Μηχανικοί ύστερα από την ακύρωση –λόγω υπέρβασης νομοθετικής εξουσιοδότησης, δυνάμει της με αρ. 678/2005 απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας– των διατάξεων του ΠΔ 318/1994. Με το εν λόγω διάταγμα είχαν αναγνωριστεί στους Τεχνολόγους Μηχανικούς επαγγελματικά δικαιώματα, μετά την κατάργηση των οποίων ο νομοθέτης δεν τα αναγνώρισε εκ νέου (υπόθεση 8440/2007).

Χωρίς επαγγελματικά δικαιώματα παραμένουν επίσης οι απόφοιτοι ΙΕΚ της ειδικότητας «Οδοντοτεχνική Πορσελάνη» (*Ετήσια έκθεση 1999*, σ. 91–92). Επίσης, τα πτυχία του Τμήματος Μαγειρικής Τέχνης της Σχολής Τουριστικών Επαγγελμάτων Πάργης που χορηγήθηκαν πριν από το 1988 δεν είναι ενταγμένα σε κάποια εκπαιδευτική βαθμίδα, με αποτέλεσμα οι απόφοιτοι του τμήματος αυτού να μην έχουν δικαίωμα διορισμού στον δημόσιο τομέα. Για την επίλυση του προβλήματος απαιτείται σχετική νομοθετική ρύθμιση, η οποία εκκρεμεί (υποθέσεις 17177/2006, 1580/2007).

2.4.4 ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε στο παρελθόν διαπιστώσει διάκριση εις βάρος ευρωπαϊών πολιτών η οποία προκαλείται από την επιπλέον μοριοδότηση των εγγεγραμμένων δημοτών σε διαδικασίες προσλήψεων οι οποίες διενεργούνται από δήμους (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 77). Το ΝΣΚ (γνωμοδότηση 50/2007) και το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ) (απόφαση ολομέλειας 6/2007) αποδέχθηκαν πλήρως την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη ότι η ταξινόμηση κατά βαθμούς εντοπιότητας (άρθρο 21, παράγρ. 11 του Ν. 2190/1994: «προτάσσονται οι υποψήφιοι που είναι δημότες») εισάγει έμμεσα προϋπόθεση ιθαγένειας, υπάγει τους ευρωπαίους υποψηφίους σε εξ ορισμού δυσμενέστερη μοίρα και καταργεί έτσι στην πράξη το δικαίωμα διορισμού όπως αυτό κατοχυρώνεται από το ευρωπαϊκό δίκαιο και τα άρθρα 1–2 του Ν. 2431/1996. Ο Δήμος Ζωγράφου και ο Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, οι οποίοι είχαν εκδώσει πίνακες επιτυχόντων με βάση την επίμαχη ταξινόμηση, αναμόρφωσαν τους πίνακες και προσέλαβαν τους ευρωπαίους πολίτες που είχαν προσφύγει στην Αρχή (υποθέσεις 11155/2006, 6287/2007).

Ανάλογο πρόβλημα αντιμετώπισε βούλγαρος πτυχιούχος Νομικής ελληνικού πανεπιστημίου. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών αρνήθηκε την εγγραφή του ως ασκουμένου, οκτώ μήνες πριν από την έναρξη ισχύος της σύμβασης προσχώρησης της χώρας του στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επικαλούμενος το άρθρο 3, παράγρ. 1 του Κώδικα Δικηγόρων («ουδείς διορίζεται δικηγόρος, αν μη κέκτηται την Ελληνικήν Ιθαγένειαν ή την ιθαγένειαν κράτους μέλους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων»). Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι η απαγόρευση αυτή δεν αφορά στην εγγραφή ενός πτυχιούχου ως ασκουμένου, παρά μόνο στον διορισμό του ως δικηγόρου ύστερα από την ολοκλήρωση της δεκαοκτάμηνης άσκησης. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών (ΔΣΑ) όμως επέμεινε ακόμη και μετά την 1.1.2007, δηλαδή μετά την ένταξη της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ισχυριζόμενος πλέον ότι η συγκεκριμένη περίπτωση εμπίπτει στους μεταβατικούς περιορισμούς ελεύθερης εγκατάστασης. Η Αρχή επανήλθε επισημαίνοντας ότι δεν προβλέπεται μεταβατική περίοδος για τους δικηγόρους, και τελικά μετέπεισε τον ΔΣΑ, ο οποίος ενέγραψε τον ενδιαφερόμενο ως ασκούμενο αναδρομικά από την έναρξη ισχύος της σύμβασης προσχώρησης της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (υπόθεση 5448/2006).

2.5 ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Τα ζητήματα αστικής και δημοτικής κατάστασης απασχολούν σταθερά τον Συνήγορο του Πολίτη. Ιδιαίτερα κατά το 2007 αναδείχθηκαν προβλήματα σχετικά με τις εγγραφές στα δημοτολόγια, με τα διαβατήρια, τις αστυνομικές ταυτότητες και τη στρατολογική κατάσταση. Ζητήματα δημοτολογικής τακτοποίησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων (ιδίως των Ρομά) παρουσιάζονται σε οικείο πεδίο του κεφαλαίου σχετικά με τις διακρίσεις για λόγους φυλετικής και εθνικής καταγωγής (βλ. κεφ. 5, ενότητα 3.1, ιδ').

2.5.1 ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΑ

2.5.1.1 Διόρθωση στοιχείων ληξιαρχικών πράξεων και εν γένει δημοτολογικών εγγραφών

Η απαίτηση αρκετών ΟΤΑ να προσκομίζεται δικαστική απόφαση προκειμένου να διορθώσουν στοιχεία των ληξιαρχικών πράξεων και των δημοτολογίων συνεχίζει να απασχολεί τον Συνήγορο του Πολίτη (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 76). Υπογραμμίζεται δε η άρνηση των ΟΤΑ να διορθώσουν την ημερομηνία –όχι όμως και το έτος– γέννησης των δημοτών τους

οι οποίοι υποβάλλουν σχετικό αίτημα συνήθως έπειτα από μακροχρόνια χρήση διαφορετικής ημερομηνίας γέννησης ή ακόμη και έπειτα από σχετική δικαστική απόφαση. Το Υπουργείο Εσωτερικών υποστηρίζει τη στάση αυτή των ΟΤΑ, αν και το ίδιο έχει παρεκκλίνει, εγκρίνοντας «κατ' εξαίρεση» τη διόρθωση στοιχείων ληξιαρχικής πράξης. Η Αρχή ευελπιστεί ότι η κατ' αυτόν τον τρόπο επίλυση έστω και λιγοστών υποθέσεων από το Υπουργείο Εσωτερικών προσιωμάζεται αλλαγή στάσης ως προς τη διόρθωση των στοιχείων ληξιαρχικών πράξεων, και αναμένει ότι η νέα στάση του υπουργείου θα βασίζεται στην αρχή της χρηστής διοίκησης και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου (υποθέσεις 2559/2007, 2677/2007, 5063/2007, 6450/2007, 8178/2007, 11930/2007, 12197/2006, 17924/2006).

2.5.1.2 Έκδοση βεβαιώσεων μονίμου κατοίκου – Μεταδημότευση

Ο Συνήγορος του Πολίτη συνεχίζει να διαπιστώνει άρνηση πολλών ΟΤΑ να χορηγήσουν βεβαίωση μονίμου κατοίκου, στάση εν πολλοίς αδικαιολόγητη, ιδίως στις περιπτώσεις μεταδημότευσης. Για τον λόγο αυτόν, κρίθηκε αναγκαία η εκπόνηση ειδικής έκθεσης (www.synigoros.gr/porismata_dta.htm), με την οποία διατυπώνονται κατευθύνσεις για την εφαρμογή της νομοθεσίας στο θέμα της μεταδημότευσης και της χορήγησης βεβαίωσης μονίμου κατοίκου (υποθέσεις 5303/2006, 1015/2007, 2125/2007, 3955/2007, 12391/2007).

2.5.2 ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

2.5.2.1 Προξενικά διαβατήρια

Η πλήρης εφαρμογή της ρύθμισης σχετικά με την πρόωπη λήξη της ισχύος των παλαιών διαβατηρίων ανεξάρτητα από την αναγραφόμενη ημερομηνία λήξης τους κατέδειξε ότι τα ελληνικά προξενεία ήταν ανέτοιμα για την αναμενόμενη ραγδαία αύξηση του κύκλου των εργασιών τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα πολλοί Έλληνες του εξωτερικού, ελλείψει ισχυρού διαβατηρίου και επειδή καθυστέρουσε η έκδοση του νέου, να αδυνατούν να διεκπεραιώσουν ακόμη και στοιχειώδεις διοικητικές και βιοτικές τους ανάγκες στις χώρες κατοικίας τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε οργανωτικές διευθετήσεις (π.χ. απόσπαση προσωπικού, επέκταση του ωραρίου λειτουργίας των προξενείων, αύξηση της συχνότητας αποστολής του διπλωματικού ταχυδρομείου) και κάλεσε τα συναρμόδια υπουργεία να εξετάσουν ακόμη και το ενδεχόμενο πρόσκαιρης αναβίωσης της ισχύος όσων από τα παλιά διαβατήρια αναγράφουν ημερομηνία λήξης η οποία δεν έχει παρέλθει. Τα υπουργεία προτίμησαν τη λύση των οργανωτικών διευθετήσεων, και έπειτα από μερικούς μήνες ανέφεραν ότι το πρόβλημα έχει σε μεγάλο βαθμό αντιμετωπιστεί (υποθέσεις 65/2007, 2641/2007, 2967/2007, 4069/2007, 9931/2007, 14356/2007).

2.5.2.2 Μετακύλιση της επιβάρυνσης από σφάλματα των υπηρεσιών έκδοσης διαβατηρίων

Μια σειρά υποθέσεων σχετικά με τη διαδικασία έκδοσης διαβατηρίων αναδεικνύει την τάση της διοίκησης να μετακυλίει στους πολίτες την επιβάρυνση που προξενείται είτε από δικά της σφάλματα είτε από εγγενείς ελλείψεις του συστήματος έκδοσης.

Συχνότερη είναι η περίπτωση της μεταγραφής ονομάτων στο λατινικό αλφάβητο κατά παρέκκλιση του προτύπου του Ελληνικού Οργανισμού Τυποποίησης (ΕΛΟΤ) (υποθέσεις 13344/2006, 15045/2006). Σύμφωνα με τον σχετικό νόμο, είναι δυνατόν ο πολίτης να ζητήσει αναγραφή κατά παρέκκλιση του προτύπου του ΕΛΟΤ, με βάση παλαιότερο διαβατήριο ή δελτίο ταυτότητας. Όμως οι ενδιαφερόμενοι συχνά αναφέρουν είτε ότι δεν ενημερώθη-

καν για τη δυνατότητα αυτή είτε ότι τους διαβεβαίωσαν, εσφαλμένως, πως αρκούσε να επιδείξουν ή να καταθέσουν το παλαιότερο έγγραφο και πως δεν απαιτούνταν έγγραφη αίτηση. Αφού εκδοθεί το διαβατήριο χωρίς παρέκκλιση από το πρότυπο του ΕΛΟΤ, η Αστυνομία επιμένει ότι αυτό δεν είναι πλέον δυνατόν να διορθωθεί, παρά μόνον αν εκδοθεί νέο διαβατήριο, το παράβολο του οποίου καλείται να καταβάλει ο πολίτης. Ωστόσο, το επιχείρημα ότι ο πολίτης, υπογράφοντας, αναλαμβάνει πλήρως την ευθύνη για το περιεχόμενο της αίτησης δεν αρκεί ώστε να απαλληθεί η διοίκηση από τη δική της ευθύνη για πλημμελή ενημέρωση, πολύ περισσότερο όταν στον πολίτη δεν παρέχεται καν η δυνατότητα για ιδιόχειρη συμπλήρωση της αίτησης. Εξάλλου, ακριβώς επειδή η μεταγραφή στα λατινικά του ονοματεπωνύμου δεν συμπληρώνεται στο σχετικό έντυπο, αλλά τίθεται εκ των υστέρων από ηλεκτρονικό σύστημα, καθίσταται αδύνατον για τον ενδιαφερόμενο να διαπιστώσει τυχόν εσφαλμένη εγγραφή. Αξίζει να σημειωθεί αφενός ότι με την απαλληγή του πολίτη από την εκ νέου καταβολή του παραβόλου η οφειλή δεν μετακυλιεται στον υπόλογο αστυνομικό, και αφετέρου ότι οι αρμόδιοι φορείς απλώς αναγνωρίζουν το γεγονός ότι υπάρχει εγγενές πρόβλημα στην οργάνωση του συστήματος κατάθεσης δικαιολογητικών συνολικά.

2.5.3 ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Σταθερή είναι η διαπίστωση [*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 89] ότι οι στρατολογικές αρχές, παρά την αξιοσημείωτη προθυμία τους να συνεργαστούν με τον Συνήγορο του Πολίτη, επί της ουσίας συρρικνώνουν συστηματικά το ρυθμιστικό πεδίο των διατάξεων της στρατολογικής νομοθεσίας, επιλέγοντας κατά κανόνα ερμηνευτικές εκδοχές της ή πρακτικές οι οποίες δυσχεραίνουν τους ενδιαφερομένους στην αξιοποίηση των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας.

Σχετικά με το ζήτημα της ιδιότητας του μόνιμου κατοίκου εξωτερικού [*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 90–91], η Αρχή συγκέντρωσε και ταξινόμησε μια σειρά περιπτώσεων από τις οποίες προκύπτει ότι τα προξενεία, όταν εκτιμούν τα στοιχεία που τους προσκομίζουν οι ενδιαφερόμενοι με τα οποία αποδεικνύουν την κύρια και μόνιμη εγκατάστασή τους, εφαρμόζουν εξαιρετικά ανομοιογενείς ερμηνείες της νομοθεσίας, με αποτέλεσμα να καταλύεται η ασφάλεια δικαίου και η στρατολογική ισότητα. Ειδικά στο Προξενείο Νέας Υόρκης, η ευθύνη για την πιστοποίηση της επίμαχης ιδιότητας εμφανίζεται να έχει περιέλθει, αναρμοδίως, στον στρατιωτικό ακόλουθο που υπηρετεί εκεί. Ωστόσο, τόσο το Υπουργείο Εξωτερικών όσο και το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) αποποιήθηκαν κάθε εποπτική τους αρμοδιότητα, μεταθέτοντας προς αλληλόλου τη σχετική ευθύνη και καθιστώντας σχεδόν αδύνατη την περαιτέρω διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη (υποθέσεις 3499/2006, 6164/2006, 6859/2006, 8646/2006, 13908/2006, 14946/2006, 15174/2006, 15379/2006, 350/2007).

Αντίθετα, πρέπει να επισημανθούν οι θετικές εξελίξεις σε ζητήματα χρονίζοντα μεν, αλλά λιγότερο πολύπλοκα. Έτσι, όσον αφορά στην εκκαθάριση των στρατολογικών πιστοποιητικών από ευαίσθητα δεδομένα, το ΓΕΕΘΑ εγκατέλειψε την προηγούμενη πρακτική του –στην οποία αρχικά είχε επιμένει παρά τις εισηγήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη– και δέχθηκε τελικά να αναδιατυπώσει το πιστοποιητικό σχετικά με την απαλληγή από τις στρατιωτικές υποχρεώσεις, έτσι ώστε να μην αποκαλύπτεται ούτε καν έμμεσα η αιτία της απαλληγής (υποθέσεις 17982/2005, 16120/2006). Ομοίως, σε σχέση με τη χρονική καθυστέρηση που παρατηρούνταν κατά την αυτοδίκαιη καταχώριση της άρσης της απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα στο ηλεκτρονικό αρχείο των σημείων εξόδου, το ΓΕΕΘΑ παραδέχθηκε ότι υπάρχει οργανωτικό πρόβλημα και ήδη μεριμνά για την αντιμετώπισή του (υπόθεση 16828/2006).

2.6 ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

2.6.1 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

2.6.1.1 Θεσμικές εξελίξεις και προβλήματα

Με τον Ν. 3536/2007 τροποποιείται σημαντικά το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, καθώς εισάγονται επεικείς ρυθμίσεις, οι περισσότερες από τις οποίες θα εφαρμοστούν μόνο κατά την πρώτη ανανέωση της άδειας, με βάση τις διατάξεις του Ν. 3386/2005. Στόχος είναι να ρυθμιστεί το καθεστώς διαμονής πολλών αλλοδαπών που διέμεναν με νόμιμα στη χώρα, ήταν όμως αδύνατον να ανανεώσουν την άδειά τους, λόγω των αυστηρών προϋποθέσεων του Ν. 3386/2005. Επίσης, με τον Ν. 3536/2007 ρυθμίζονται τα θέματα διαμονής των αλλοδαπών που στερούνται διαβατήριο χωρίς δική τους υπαιτιότητα, αποσαφηνίζονται η δυνατότητα της διοίκησης να επικαλείται λόγους δημόσιας τάξης για να άρει τη νομιμότητα της διαμονής, η δυνατότητα να κατατίθεται εκπρόθεσμα αίτημα για την ανανέωση της άδειας –μέσα σε έναν μήνα από τη λήξη της– και η χορήγηση του καθεστώτος διαμονής αόριστης διάρκειας. Περαιτέρω, στο νομοθέτημα προβλέπεται πρόγραμμα νομιμοποίησης με το οποίο ολοκληρώνεται εκείνο του Ν. 3386/2005. Ορισμένες από τις νέες ρυθμίσεις –όπως αυτές για τη διαμονή των αλλοδαπών που στερούνται διαβατήριο, την επίκληση των λόγων δημόσιας τάξης, την εκπρόθεσμη αίτηση ανανέωσης της άδειας και την άδεια αόριστης διάρκειας στη δεύτερη γενιά μεταναστών– απηχούν χρόνιους προβληματισμούς και προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Τέλος, δυνάμει του σχετικού νόμου, συστήνεται η Εθνική Επιτροπή για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών, τη θέσπιση της οποίας η Αρχή τη θεωρούσε αναγκαία. Ωστόσο, ο Συνήγορος του Πολίτη κρίνει ότι, προκειμένου να προαχθεί η ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, θα έπρεπε στα μέλη της επιτροπής να έχουν συμπεριληφθεί και εκπρόσωποι των ίδιων των μεταναστών, καθώς η παρουσία τους θα συνιστούσε απτή απόδειξη του σεβασμού και του ενδιαφέροντος της πολιτείας για τους μετανάστες ως πρόσωπα και φορείς δικαιωμάτων.

Παρά τις βελτιώσεις στο θεσμικό πλαίσιο, παραμένουν τα προβλήματα στο σύστημα διεκπεραίωσης των αιτήσεων για άδεια διαμονής που οφείλονται σε ανεπάρκειες των δήμων και των Περιφερειών, για τις οποίες έχει γίνει αναλυτικά λόγος στο παρελθόν (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 80–81). Επίσης, ιδιαίτερα αρνητικό είναι το γεγονός ότι δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί –αν και έχει διακηρυχθεί εδώ και χρόνια– ηλεκτρονικό μητρώο αλλοδαπών, με το οποίο θα συνδέονταν άμεσα όλες οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες, ώστε να βελτιωθεί το όλο σύστημα διεκπεραίωσης των αιτήσεων.

Η μεγάλη και έβραν κάθε εύλογου χρόνου καθυστέρηση στην εξέταση των σχετικών αιτημάτων και στην έκδοση των αδειών αφαιρεί από τους μετανάστες τη δυνατότητα να ταξιδέψουν στο εξωτερικό και στις χώρες προέλευσής τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη επανειλημμένα έχει προτείνει να παρέχεται το δικαίωμα εισόδου στη χώρα, έπειτα από ταξίδι στο εξωτερικό, με μόνη προϋπόθεση την ύπαρξη βεβαίωσης ότι έχει κατατεθεί αίτημα χορήγησης άδειας διαμονής – δικαίωμα που σήμερα παρέχεται μόνο κατά τις περιόδους των εορτών.

Συνοπτικά, παρατηρείται μεν αισθητή βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, όμως το σύστημα διεκπεραίωσης αδειών διαμονής παρουσιάζει σημαντικές υστερήσεις και αναμένονται ακόμη συγκεκριμένες ενέργειες για την κοινωνική ένταξη.

2.6.1.2 Επί μακρόν διαμένοντες στη χώρα

Ως προς την απόδοση της ιδιότητας του επί μακρόν διαμένοντος, παρατηρείται καθυστέρηση, η οποία παρακωλύει τη διαδικασία ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Έως τις αρχές της τρέχουσας σχολικής χρονιάς, δεν είχε ξεκινήσει η διαδικασία με την οποία διαπιστώνεται η γνώση της ελληνικής γλώσσας και των στοιχείων της ιστορίας και του πολιτισμού, ενώ οι συμμετέχοντες στα τμήματα εκμάθησης για το 2007–2008 δεν προβλέπεται να ξεπεράσουν τις 6.000. Δεδομένου όμως ότι οι αλλοδαποί που ενδιαφέρονται να λάβουν την ιδιότητα του επί μακρόν διαμένοντος εκτιμώνται σε πολλές δεκάδες χιλιάδες, είναι προφανές ότι η απόδοση του εν λόγω καθεστώτος θα καθυστερήσει σημαντικά, εξαιτίας της αδυναμίας της πολιτείας να οργανώσει την απαραίτητη διαδικασία επιμόρφωσης.

2.6.1.3 Προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας διαμονής

Τα μεγαλύτερα προβλήματα σχετίζονται με τις περιπτώσεις των αιτήσεων διαμονής για εξαρτημένη εργασία, ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα και οικογενειακή συνένωση. Συγκεκριμένα, για την ανανέωση της άδειας διαμονής για την εξαρτημένη εργασία εξακολουθούν να υπάρχουν οι προβληματικές προϋποθέσεις τόσο της προσκόμισης σύμβασης εργασίας όσο και του αριθμού των απαιτούμενων ενσήμων. Έτσι, αδυνατούν να ανανεώσουν την άδεια διαμονής τους οι μετανάστες που είναι άνεργοι εκείνη τη χρονική στιγμή (π.χ. επιδοτούμενοι άνεργοι ή απασχολούμενοι σε επαγγέλματα που χαρακτηρίζονται από έντονη εποχιακότητα), καθώς δεν μπορούν να προσκομίσουν την απαιτούμενη σύμβαση εργασίας. Περαιτέρω, ο αριθμός των απαιτούμενων ενσήμων θεωρείται υψηλός για τη φύση των σχέσεων εργασίας που συνάπτουν οι μετανάστες στη χώρα μας. Σημειώνεται δε ότι στις απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης δεν προσμετρώνται αυτές των καταγγελιών στο ΙΚΑ, παρά μόνον όταν η διερεύνηση της καταγγελίας έχει ολοκληρωθεί και δικαστικά, στην περίπτωση σχετικής προσφυγής του εργοδότη.

Ός προς τη χορήγηση της άδειας διαμονής για την άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας, σημαντικό εμπόδιο για τους ενδιαφερόμενους μετανάστες συνιστά η προϋπόθεση κατοχής 60.000 ευρώ, προκειμένου να κάνουν αίτηση για την αρχική χορήγηση της άδειας. Επιπλέον, για την ανανέωση της άδειας, πρέπει να αποδεικνύεται ότι το ποσό αυτό διατέθηκε για τη δραστηριότητα που έχει εγκριθεί. Όμως, οι περισσότεροι ενδιαφερόμενοι ασκούν οικονομική δραστηριότητα που τους αποφέρει ιδιαίτερα χαμηλά έσοδα, βάσει της οποίας δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η κατοχή τέτοιου κεφαλαίου.

Επίσης, αναφορικά με τη χορήγηση και την ανανέωση της άδειας για την οικογενειακή επανένωση, δυσκολίες προκαλεί το ύψος των απαιτούμενων επαρκών πόρων, με τις προσαυξήσεις που ζητούνται για κάθε μέλος που διαμένει με εκείνον που έχει δηλώσει ότι συντηρεί την οικογένεια. Τέλος, σοβαρά προβλήματα για την ανανέωση των αδειών διαμονής προκύπτουν από την απαγόρευση να απασχολούνται οι αλλοδαποί σε άλλη δραστηριότητα πέραν αυτής που προβλέπεται με βάση την άδεια, καθώς και από την απουσία πρόβλεψης για τυχόν μεταβολή της δραστηριότητας που ασκεί ο ενδιαφερόμενος (π.χ. από μισθωτή εργασία σε ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα) όχι μόνο κατά τον χρόνο ανανέωσης της άδειας αλλά και στη διάρκεια της ισχύος της.

2.6.1.4 Νομιμοποίηση διαμονής αλλοδαπών με ισχυρό δεσμό με τη χώρα

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επανειλημμένα επισημάνει την ανάγκη να καθοριστεί μια πάγια, λειτουργική και αποτελεσματική διαδικασία μέσω της οποίας θα παρέχεται άδεια διαμονής με βασική προϋπόθεση τον ισχυρό δεσμό του αλλοδαπού με τη χώρα υποδοχής. Αντί όμως να αναπτυχθεί η υφιστάμενη κατηγορία της άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους, που επέτρεπε –λόγω της ελαστικότητάς της– την εκτίμηση του δεσμού με τη χώρα, με τον Ν. 3536/2007 τέθηκε ως προϋπόθεση για την υποβολή αίτησης η κατοχή

θεώρησης εισόδου, έστω και εάν αυτή έχει λήξει, με αποτέλεσμα να συρρικνωθεί η κατηγορία εκείνων που μπορούν να ζητήσουν την εν λόγω άδεια διαμονής. Σκοπός της διάταξης αυτής φαίνεται να είναι ο περιορισμός των σχετικών αιτημάτων, όμως η ρύθμιση είναι προβληματική, καθώς οι αλλοδαποί οι οποίοι έχουν αναπτύξει ιδιαίτερα ισχυρό δεσμό με τη χώρα (π.χ. οι μετανάστες δεύτερης γενιάς που δεν διαθέτουν θεώρηση εισόδου ή άδεια διαμονής) αδυνατούν πλέον να υπαχθούν σε αυτή.

Επιπροσθέτως, δεν έχει προβλεφθεί πάγια και τακτική διαδικασία προκειμένου όσοι αιτήθηκαν δελτίου ομογενούς ή ιθαγένειας και όσοι αιτήθηκαν ασύλου αλλιά τα αιτήματά τους απορρίφθηκαν να μπορούν με ορισμένες προϋποθέσεις να υπαχθούν στο καθεστώς διαμονής αλλοδαπών υπηκόων τρίτων χωρών. Μεταβατικές ρυθμίσεις γι' αυτούς υπάρχουν σε διάφορα σχετικά νομοθετήματα, και παράλληλα υπάρχει πάγια και τακτική πρόβλεψη για τους πολίτες της πρώην ΕΣΣΔ των οποίων η αίτηση για την απόκτηση ιθαγένειας ή δελτίου ομογενούς έχει απορριφθεί. Ωστόσο απουσιάζει συνολική πάγια πρόβλεψη.

Ειδικό ζήτημα τίθεται επίσης για τη δεύτερη γενιά μεταναστών χωρίς άδεια διαμονής. Η ευθύνη για το γεγονός ότι διαμένουν παράνομα στη χώρα βαρύνει, συνήθως αποκλειστικά, τους γονείς τους, οι οποίοι δεν μερίμνησαν σχετικά. Ο δεσμός των ενδιαφερομένων με τις χώρες προέλευσής τους είναι σχεδόν ανύπαρκτος και, συνεπώς, η απομάκρυνσή τους προς αυτές καθίσταται ιδιαίτερα προβληματική, τόσο για ανθρωπιστικούς λόγους όσο και εξαιτίας των ισχυρών δεσμών που έχουν ήδη αναπτύξει με την ελληνική κοινωνία. Οι μετανάστες δεύτερης γενιάς θα πρέπει επομένως να διευκολύνονται να νομιμοποιήσουν τη διαμονή τους στη χώρα (π.χ. η Αρχή προτείνει να συνεπάγεται νομιμότητα διαμονής η μακροχρόνια παρακολούθηση της ελληνικής εκπαίδευσης) και να τους χορηγείται καθεστώς μακροχρόνιας διαμονής.

2.6.1.5 Χορήγηση θεώρησης εισόδου

Τα προβλήματα που αφορούν στη χορήγηση θεώρησης εισόδου βραχείας διαμονής για επίσκεψη/τουρισμό και σε εκείνη της εθνικής θεώρησης για διαμονή/εγκατάσταση υφίστανται ακόμη, παρά τη βελτίωση που έχει σημειωθεί. Ως προς τη θεώρηση εισόδου για βραχεία διαμονή (θεώρηση Σένγκεν), παρά τη σχετική πρόβλεψη, δεν υπάρχει ειδικό έντυπο για τη δήλωση της υποδοχής, δηλαδή μια διαδικασία επίσημης πρόσκλησης με την καταβολή εγγύησης, ώστε να διασφαλίζεται η οικειοθελής αποχώρηση του αλλοδαπού από τη χώρα. Η απουσία του εντύπου επιτείνει το πρόβλημα της μη ειδικά αιτιολογημένης απόρριψης αιτημάτων αλλοδαπών που προέρχονται από χώρες οι οποίες βάσιμα θεωρούνται χώρες προέλευσης μεταναστών εξαιτίας οικονομικών λόγων. Αναφορικά με την εθνική θεώρηση εισόδου για διαμονή/εγκατάσταση, παρά τον νομοθετικό εξορθολογισμό της σχετικής διαδικασίας, σημαντικά προβλήματα παρατηρούνται αφενός στη διεκπεραίωση των αιτημάτων που υποβλήθηκαν πριν από τον Ν. 3386/2005, και αφετέρου στην εξέταση των αιτήσεων εισόδου για οικογενειακή επανένωση, ιδίως όταν υποβάλλονται από αλλοδαπούς που προέρχονται από ορισμένες χώρες που δεν έχουν φερέγγυο σύστημα διαπίστωσης της οικογενειακής σχέσης (π.χ. Μπαγκλαντές).

2.6.1.6 Μεταχείριση αλλοδαπών

Στο άρθρο 3 του Ν. 3536/2007 περιγράφεται για πρώτη φορά το πλαίσιο εντός του οποίου μπορεί να γίνει επίκληση των λόγων δημόσιας τάξης προκειμένου να ανακληθεί η άδεια διαμονής ενός αλλοδαπού στη χώρα. Στόχος ήταν να τερματιστεί η ανεπαρκώς αιτιολογημένη επίκληση των λόγων δημόσιας τάξης. Επιπροσθέτως, οι κοινοτικές Οδηγίες και η

εθνική και η ευρωπαϊκή νομολογία θέτουν ως προϋπόθεση για την επίκληση των λόγων δημόσιας τάξης το να σταθμίζονται αφενός ο κίνδυνος για τη δημόσια τάξη και αφετέρου ο δεσμός που έχει ο ενδιαφερόμενος με τη χώρα υποδοχής. Ωστόσο η διοίκηση δεν φαίνεται διατεθειμένη να σταθμίζει αυτούς τους παράγοντες κατά τη διαμόρφωση της σχετικής κρίσης. Αντ' αυτού, κάθε στοιχείο κινδύνου για τη δημόσια τάξη θεωρείται ικανός λόγος προκειμένου να αρθεί η νόμιμη διαμονή, ανεξαρτήτως του δεσμού του ενδιαφερομένου με τη χώρα.

Στις περιπτώσεις των ανέφικτων δικαστικών απελάσεων, η απουσία πρόβλεψης σχετικά με τον ανώτατο χρόνο κράτησης και την προθεσμία μέσα στην οποία πρέπει να διενεργούνται οι πράξεις των αρμόδιων οργάνων για να διακόπτεται η κράτηση, εγείρει ερωτηματικά σχετικά με την επαρκή προστασία της προσωπικής ελευθερίας των ενδιαφερομένων. Επιπλέον, υπάρχει ακόμη το πρόβλημα των αλλοδαπών που, ενώ έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα νομιμοποίησης, εκκρεμεί εις βάρος τους δικαστική απέλαση για λόγους παράνομης εισόδου, διαμονής και εργασίας (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 83, και *Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 35). Τέλος, ο ισόβιος χαρακτήρας που έχει η ποινή της δικαστικής απέλασης στην περίπτωση παράνομης εισόδου, διαμονής, εργασίας και μικροαδικημάτων που διαπράχθηκαν από πολίτες χωρών οι οποίες εισήλθαν πρόσφατα στην ΕΕ (π.χ. Βουλγαρία, Ρουμανία) παρακωλύει την ελεύθερη κυκλοφορία, που αποτελεί δικαίωμα των πολιτών της ΕΕ.

Αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών, η Αρχή συνεχίζει να διαπιστώνει σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η δημιουργία μικρού αριθμού ειδικών χώρων κράτησης σε παραμεθόριες περιοχές δεν βελτιώνει ουσιαστικά τη συνολική εικόνα των απαράδεκτων συνθηκών κράτησης που εν προκειμένω επικρατούν στα πρώτα σημεία εισόδου μεταναστών, για τις οποίες η χώρα μας έχει επανειλημμένα καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει προτείνει τη δημιουργία περιφερειακών ειδικών χώρων κράτησης, με την κατάλληλη υποδομή και με Κανονισμό Λειτουργίας βασισμένο στον Σωφρονιστικό Κώδικα.

Τον Μάρτιο του 2007, διενεργήθηκε αυτοψία στην Υποδιεύθυνση Μεταγωγών Δικαστηρίων (στα Διαβατά), με αφορμή υπόθεση με θέμα τις συνθήκες κράτησης αλλοδαπής ανήλικης. Κατά την αυτοψία διαπιστώθηκε ότι οι αστυνομικές αρχές κράτησης δεν παραλάμβαναν αιτήματα ασύλου από ορισμένους κρατούμενους. Επ' αυτού ζητήθηκε από τον αξιωματικό υπηρεσίας να καταγραφούν τα ονόματα των ενδιαφερομένων. Γενικώς διαπιστώθηκε ότι οι συνθήκες κράτησης δεν συνάδουν με τα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία και δεν διασφαλίζουν την προστασία της υγείας και τον σεβασμό της αξιοπρέπειας των αλλοδαπών κρατούμενων, ούτε όμως και των αστυνομικών που εργάζονται εκεί (υπόθεση 3722/2007).

2.6.2 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ

Ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε στο πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (Γενική Γραμματεία Δημόσιας Τάξης στο ΥΠΕΣΔΔΑ) ειδική έκθεση για τα θέματα των προσφύγων, αξιοποιώντας τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διερεύνηση μεγάλου αριθμού υποθέσεων παρελθόντων ετών (<http://www.synigoros.gr/allodapoι/>). Η ειδική έκθεση δημοσιεύτηκε εν όψει της αναμόρφωσης της εθνικής νομοθεσίας, με την ενσωμάτωση των σχετικών Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαδικασία για την οποία η Αρχή συνεχίζει να διαβουλεύεται με τους αρμόδιους φορείς.

Οι υποθέσεις που διερευνήθηκαν αφορούν στα εξής θέματα: την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, την κράτηση και την απέλαση των αιτούντων, τις συνθήκες που επικρατούν στα κέντρα υποδοχής των αλλοδαπών και τα κοινωνικά δικαιώματα των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο.

Επίσης, κατά τον Μάιο και τον Ιούνιο –στο πλαίσιο της παρακολούθησης της διαδικασίας ασύλου και των ενεργειών των αρμόδιων διευθύνσεων αλλοδαπών– κλιμάκια του Συνηγόρου του Πολίτη πραγματοποίησαν αυτοψίες και επισκέψεις στον Έβρο (στις Αστυνομικές Διευθύνσεις Αλεξανδρούπολης και Ορεστιάδος, στα Τμήματα Συνοριακής Φύλαξης Φερών και Σουφλίου και στο Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών στο Φυλάκιο Ορεστιάδος), τη Σάμο, τη Λέσβο, καθώς και στην Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών Αθηνών. Τα συμπεράσματα από τις επισκέψεις αυτές, τα οποία αφορούν κυρίως στις διαφορετικές πρακτικές που ακολουθούνται κατά τόπους σε θέματα ασύλου, καθώς και οι προτάσεις της Αρχής αναλύονται διεξοδικά στην προαναφερθείσα ειδική έκθεση για τα θέματα των προσφύγων. Για όλα τα σχετικά θέματα, ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε σχετικό έγγραφο στη Διεύθυνση Αλλοδαπών του Υπουργείου Εσωτερικών και στον αρμόδιο υφυπουργό.

2.6.2.1 Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου

Ως προς την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορές σχετικά με την καθυστέρηση παραλαβής των αιτημάτων από τις αρμόδιες αρχές, καθώς με την επαναπροώθηση που πραγματοποιείται στα σημεία εισόδου. Επίσης, διαφάνηκαν ζητήματα πλημμελούς διερμνεϊας και εν γένει έλλειψη ουσιαστικής ενημέρωσης του αιτούντος, κυρίως στα σημεία εισόδου, καθώς και το γεγονός ότι ο αιτών δεν προσκαλείται ώστε να υποβάλει αυτοπροσώπως το αίτημά του, στην περίπτωση κατά την οποία αυτό έχει υποβληθεί μέσω δικαστικού επιμελητή. Τέλος, διερευνήθηκαν υποθέσεις σχετικά με αστυνομικούς που βιαιοπραγήσαν εις βάρος αιτούντων άσυλο αλλοδαπών κατά την υποβολή της σχετικής αίτησης (υποθέσεις 9702/2006, 18066/2006, 4454/2007, 6093/2007, 10280/2007).

Σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρήθηκε απόκλιση μεταξύ της πρακτικής που ακολουθείται και της έγγραφης σχετικής ενημέρωσης που έλαβε η Αρχή από τη Γενική Γραμματεία Δημόσιας Τάξης (πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης), αναφορικά με τα όσα διαλαμβάνει η προαναφερθείσα ειδική έκθεση για τα θέματα των προσφύγων. Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι δεν εφαρμόζεται η ανάκληση αποφάσεων σύμφωνα με τις οποίες διακόπηκε η εξέταση ενός αιτήματος κατ' εφαρμογήν του Κανονισμού «Δουβλίνο II». Για τον λόγο αυτόν, διαμεσολόβησε εκ νέου προκειμένου να ανακληθούν οι σχετικές αποφάσεις διακοπής και να εξεταστούν οι αιτήσεις κατ' ουσίαν (υποθέσεις 3993/2007, 10730/2007). Επίσης, εξακολουθούν να κρίνονται κατά περίπτωση οι υποθέσεις των αιτούντων άσυλο οι οποίοι παραιτήθηκαν από τη διαδικασία ασύλου προκειμένου να υπαχθούν στις μεταβατικές διατάξεις του Ν. 3386/2005 και να επανέλθουν στο προγενέστερο καθεστώς του αιτούντος άσυλο, λόγω του ότι δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή τους. Ακόμη, ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολόβησε επιτυχώς ώστε να χορηγηθεί τελικά άδεια παραμονής για εξαιρετικούς λόγους (άρθρο 44, παράγρ. 2 του Ν. 3386/2005) σε σύζυγο ημεδαπής και πατέρα τριών τέκνων που είχε παραιτηθεί από αίτημα ασύλου, θεωρώντας ότι, λόγω των ισχυρών δεσμών του με τη χώρα, είχε διασφαλιστεί η παραμονή του σε αυτή (υπόθεση 6715/2006). Θετική εξέλιξη επίσης αποτελεί και το γεγονός ότι –έπειτα από τη διαμεσολόβηση, μεταξύ άλλων, και του Συνηγόρου του Πολίτη– επιτράπηκε σε αλλοδαπούς επιβάτες πλοίου με σημαία τρί-

της χώρας να αποβιβαστούν και ακολούθως να υποβάλουν αιτήματα ασύλου (υπόθεση 4068/2007). Τέλος, η Αρχή θεωρεί ότι η έκδοση από τη Γενική Γραμματεία Δημόσιας Τάξης (πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης) ενημερωτικού φυλλαδίου σε έξι γλώσσες σχετικά με τη διαδικασία ασύλου θα συμβάλει στην ενημέρωση των αιτούντων άσυλο στη χώρα μας, αλλά και εν γένει των ενδιαφερόμενων αλλοδαπών.

Αναφορικά με τη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, επί μέρους ζητήματα τα οποία έχουν απασχολήσει τον Συνήγορο του Πολίτη αποτελούν: το γεγονός ότι δεν επιλέγεται η ενδεδειγμένη (ταχύρρυθμη ή κανονική) διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου κατά την εξέταση των αιτημάτων –τα οποία στην πλειονότητά τους υποβάλλονται στο Τμήμα Ασύλου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αθηνών– με συνέπεια την εκπρόθεσμη άσκηση προσφυγής, λόγω ελλιπούς ενημέρωσης (το χρονικό περιθώριο στην ταχύρρυθμη διαδικασία είναι δέκα ημέρες), ο ανεπαρκής αριθμός των διερμηνέων, ο τρόπος διεξαγωγής των συνεντεύξεων, η συνήθως γενικόλογη και τυποποιημένη αιτιολογία των αποφάσεων και η καθυστέρηση στην εξέταση των αιτημάτων σε πρώτο και κυρίως σε δεύτερο βαθμό (υποθέσεις 8722/2006, 12650/2006, 5733/2007, 8616/2007, 16335/2007).

2.6.2.2 Κράτηση και απέλαση αιτηθέντων άσυλο

Στο πεδίο της κράτησης και της απέλασης των αιτούντων, παρά τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις της Αρχής, διαπιστώνεται ότι εξακολουθούν να αποτελούν γενικευμένα φαινόμενα η έκδοση απόφασης απέλασης πριν από την υποβολή αιτήματος ασύλου, η παράταση της προσωρινής κράτησης και μετά την υποβολή αυτού –έως την εξέταση του αιτήματος σε πρώτο βαθμό– και η εξάντληση του τριμήνου της κράτησης ακόμη και σε περιπτώσεις ανέφικτων απελάσεων, κυρίως στις παραμεθόριες περιοχές (υποθέσεις 15195/2006, 6093/2007).

Για το θέμα των συνθηκών στα κέντρα υποδοχής αλλοδαπών, ο Συνήγορος του Πολίτη διενήργησε αυτοψίες σε αρκετές περιοχές της Ελλάδας. Ιδιαίτερα κατά την αυτοψία στο κέντρο υποδοχής Σάμου, διαπιστώθηκαν απαράδεκτες συνθήκες και επιστημάνθηκε στη σχετική έκθεση ο κίνδυνος για τη δημόσια υγεία. Εν προκειμένω, η Αρχή έλαβε μάλιστα και αναφορά για την εμφάνιση κρουσμάτων δερματικής μεταδοτικής νόσου (υπόθεση 10935/2007).

2.6.2.3 Δικαιώματα και κοινωνική στήριξη πολιτικών προσφύγων

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε υποθέσεις με αντικείμενο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο αλλοδαποί οι οποίοι επιθυμούν να συνάψουν γάμο με Έλληνες ή αλλοδαπούς. Τα προβλήματα αυτά οφείλονται είτε στην άρνηση ορισμένων δήμων να τους χορηγήσουν άδεια γάμου, καθώς αμφισβητούν τη νομιμότητα της παραμονής τους, είτε στην αδυναμία των προσφύγων να προσκομίσουν το λεγόμενο πιστοποιητικό αγαμίας. Απευθυνόμενη στο Υπουργείο Εσωτερικών, η Αρχή επανήλθε στην πάγια άποψη της (*Ετήσια έκθεση 2004*, σ. 82, και *Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 64) ότι για τους πολιτικούς πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο αλλοδαπούς η προϋπόθεση της νομιμότητας της παραμονής τους στη χώρα πληρούται, καθώς διαμένουν νόμιμα στη χώρα (άρθρο 2, παράγρ. 7 του ΠΔ 61/1999). Αναφορικά με το «πιστοποιητικό αγαμίας», το οποίο απαιτείται προκειμένου να αποδειχθεί ότι δεν υπάρχει κώλυμα για τη χορήγηση άδειας γάμου (άρθρο 1, παράγρ. 3 του ΠΔ 391/1982), έχει τονιστεί ότι αυτό δεν είναι δυνατόν να το προσκομίσουν πρόσωπα που έχουν, κατά τεκμήριο, διαρρήξει τις σχέσεις τους με το κράτος της ιθαγένειάς τους. Για το ζήτημα αυτό, ο Συνή-

γος του Πολίτη προτείνει να υποβάλλεται υπεύθυνη δήλωση σχετικά με τη μη ύπαρξη κωλυμάτων γάμου, λύση την οποία είχε επιλέξει η πολιτεία ήδη από το 1981 για τους ομογενείς που είχαν εκδιωχθεί ή διαφύγει από τις χώρες της ιθαγένειάς τους (υποθέσεις 3875/2004, 18331/2004).

Επίσης, η Αρχή δέχθηκε αναφορά σχετικά με το ζήτημα της απαλλαγής αναγνωρισμένων προσφύγων από τον φόρο μεταβίβασης ακινήτου για την αγορά πρώτης κατοικίας. Οι αρμόδιες Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (ΔΟΥ) απέρριψαν το αίτημα, επικαλούμενες σχετική απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, του 1989. Παρά το γεγονός ότι απεστάλη έγγραφο που επικαλούνταν τόσο τις διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης όσο και την ελληνική νομολογία – η οποία επισημαίνει την έλλειψη νομοθετικής εξουσιοδότησης για την κρίσιμη διάταξη της υπουργικής απόφασης – η Διεύθυνση Φορολογίας Κεφαλαίου ενέμεινε στην απόφασή της (υπόθεση 8976/2005). Σχετικά με τα θέματα των κοινωνικών δικαιωμάτων των προσφύγων, ο Συνήγορος του Πολίτη εξέδωσε μια σειρά πορισμάτων (<http://www.synigoros.gr/allodapoi/>).

2.6.3 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

2.6.3.1 Ομογενείς από την Αλβανία

2.6.3.1.1 Απόρριψη αιτημάτων χορήγησης ή ανανέωσης Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις απορρίπτονται αιτήματα είτε για αρχική χορήγηση είτε για ανανέωση Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς (ΕΔΤΟ) που υποβάλλονται από πρόσωπα τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ομογενείς, με αιτιολογία την αμφισβήτηση της ομογενειακής τους ιδιότητας. Οι αποφάσεις αυτές εκδίδονται έπειτα από γνώμη των σχετικών ειδικών επιτροπών και φαίνεται ότι στηρίζονται στην αδυναμία των ενδιαφερομένων να αποδείξουν ότι γνωρίζουν τη βλαχική –ιδίως– ή την ελληνική γλώσσα. Ωστόσο, πρόκειται για πρόσωπα που είτε έχουν προσκομίσει στις αρμόδιες αρχές ειδική θεώρηση εισόδου ομογενούς είτε είχαν ΕΔΤΟ έως την απόρριψη του αιτήματός τους, δηλαδή η ομογενειακή τους ιδιότητα είχε αναγνωριστεί επανειλημμένα στο παρελθόν.

Η Αρχή εξέφρασε τον προβληματισμό της στις αρμόδιες αστυνομικές αρχές, επισημαίνοντας την ανάγκη για ειδική, πλήρη και επαρκή αιτιολόγηση των απορριπτικών αποφάσεων (βλ. σχετικές ρυθμίσεις της με αρ. 4000/3/10-δ /2005 ΚΥΑ, άρθρο 2, παράγρ. 4 και 5, και άρθρο 3, παράγρ. 3), αλλά και την αρχή της ασφάλειας δικαίου και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου, εφόσον ο ενδιαφερόμενος διαμένει επί μακρόν στην Ελλάδα, έχοντας καλλόπιστα την πεποίθηση ότι αναγνωρίζεται ως ομογενής. Ο προβληματισμός αυτός εντείνεται μάλιστα, στον βαθμό που διαπιστώνεται ότι αντιμετωπίζεται διαφορετικά η ομογενειακή ιδιότητα προσώπων με συγγενικούς δεσμούς, ακόμη και όταν πρόκειται για μέλη της ίδιας οικογένειας (υποθέσεις 18467/2006, 13870/2007).

2.6.3.1.2 Διασφάλιση της νομιμότητας διαμονής σε περιπτώσεις απόρριψης αιτημάτων για χορήγηση Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς

Με τον Ν. 3536/2007 δόθηκε η δυνατότητα να νομιμοποιηθεί η διαμονή τους και να μεταβούν στο καθεστώς διαμονής αλλογενών αλλοδαπών (Ν. 3386/2005) οι ενδιαφερόμενοι που είτε είχαν υποβάλει αίτηση για χορήγηση ή ανανέωση ΕΔΤΟ έως τις 31.12.2004 είτε είχαν ΕΔΤΟ το οποίο είχε λήξει πριν από την προαναφερθείσα ημερομηνία και δεν ανανεώθηκε. Ωστόσο, η διάταξη αυτή αφενός είχε καταληκτική ημερομηνία για την επίκληση

και την εφαρμογή της τις 30.9.2007, αφετέρου δεν κάλυπτε όσους έλαβαν ή λαμβάνουν απορριπτικές αποφάσεις σε αιτήσεις που υπέβαλαν μετά τις 31.12.2004 ή είχαν ΕΔΤΟ τα οποία έληξαν μετά την ημερομηνία αυτή. Ως συνέπεια αυτής της κατάστασης, οι ενδιαφερόμενοι χάνουν όχι μόνο την ομογενειακή τους ιδιότητα αλλά ακόμη και τη δυνατότητα να συνεχίσουν να διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα, η οποία για πολλούς έχει καταστεί προ πολλού η χώρα της κοινωνικής τους ένταξης.

Γ' αυτούς τους λόγους, ο Συνήγορος του Πολίτη υποστήριξε ότι χρειάζεται να υιοθετηθεί πάγια ειδική διαδικασία μετάβασης από το καθεστώς του ομογενούς αλλοδαπού σε αυτό του αλλογενούς αλλοδαπού, όπως συμβαίνει ήδη με τους ομογενείς από την πρώην ΕΣΣΔ (υπόθεση 13870/2007).

2.6.3.1.3 Καθεστώς διαμονής απορριφθέντων αιτούντων Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς υπό προσωρινή δικαστική προστασία

Το ζήτημα που αναλύεται στη συνέχεια αφορά σε αιτούντες ΕΔΤΟ οι οποίοι έχουν προσφύγει στη δικαιοσύνη κατά των απορριπτικών αποφάσεων της διοίκησης στα σχετικά αιτήματά τους και τυγχάνουν προσωρινής δικαστικής προστασίας, ιδίως μάλιστα στο πλαίσιο προσωρινής δικαστικής διαταγής. Στις περιπτώσεις αυτές διαπιστώθηκε ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες να μιν δεν τους απομακρύνουν από τη χώρα, ωστόσο διστάζουν να τους χορηγήσουν τις ειδικές εξάμηνες βεβαιώσεις που προβλέπει η νομοθεσία για τους αιτούντες ΕΔΤΟ, θεωρώντας ότι η υποχρέωσή τους να συμμορφωθούν με τις προσωρινές δικαστικές διαταγές και τις αποφάσεις αναστολής εξαντλείται στην αποχή τους από πράξεις απομάκρυνσης από την Ελλάδα.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, αντίθετα, υποστήριξε ότι η αποχή από πράξεις απομάκρυνσης πρέπει να συνοδεύεται, για λόγους χρηστής διοίκησης και διασφάλισης του δικαιώματος δικαστικής προστασίας, από τον εφοδιασμό των ενδιαφερομένων με κάποιον τίτλο προσωρινής νόμιμης διαμονής έως ότου εκδοθεί η τελεσίδικη απόφαση σχετικά με την αίτηση ακύρωσης που έχει κατατεθεί, ρύθμιση που έχει υιοθετηθεί ήδη για τους αλλογενείς αλλοδαπούς (21535/8.11.2006 ΚΥΑ) (υποθέσεις 3749/2007, 6045/2007).

2.6.3.2 Άλλες κατηγορίες ομογενών

Σοβαρές δυσχέρειες και δυσλειτουργίες διαπιστώθηκαν κατά τη διαδικασία έκδοσης αδειών παραμονής ομογενών που δεν εντάσσονται στην κατηγορία των ομογενών από Αλβανία ή από πρώην ΕΣΣΔ, καθόσον το καθεστώς και οι προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής τους δεν έχουν ως τώρα ρυθμιστεί. Το κυριότερο πρόβλημα συνίσταται στην επιφυλακτικότητα των υπηρεσιών ακόμη και να παραλάβουν τα αιτήματα των ενδιαφερομένων, οι οποίοι συχνά δεν διαμένουν νόμιμα στη χώρα, ωστόσο η ομογενειακή τους ιδιότητα συχνά στοιχειοθετείται κατ' αρχήν βάσιμα (π.χ. πολιτογράφηση ομογενούς γονέα).

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολάβησε μεν για την επίλυση προβλημάτων σε ατομικές περιπτώσεις (υποθέσεις 10041/2006, 6616/2007, 8716/2007), ωστόσο θεωρεί ότι είναι πλέον αναγκαίο να αξιοποιηθεί από τη διοίκηση η εξουσιοδότηση του άρθρου 17, παράγρ. 4 του Ν. 1975/1991, που προβλέπει την έκδοση κοινής υπουργικής απόφασης η οποία θα καθορίζει αφενός τις προϋποθέσεις και αφετέρου τη διαδικασία εισόδου, διαμονής και εργασίας των ομογενών.

3. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

3.1 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ: Η ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΕΝΙΑΣ

3.1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Τα θέματα της ιθαγένειας έχουν απασχολήσει επανειλημμένα τον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος δέχεται, ήδη από την αρχή της λειτουργίας του, σημαντικό αριθμό σχετικών αναφορών ετησίως. Η ποιότητα του νομοθετικού πλαισίου της ιθαγένειας και η σχετική διοικητική πρακτική έχουν αποτελέσει αντικείμενα αξιολόγησης και κριτικής τόσο όταν εξετάζονται ατομικές υποθέσεις όσο και στις ετήσιες εκθέσεις της Αρχής. Επισημαίνεται εξ αρχής ότι η ρίζα των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το ελληνικό δίκαιο της ιθαγένειας οφείλεται στην παρωχημένη πλέον αλληλά επίμονη προσκόλλησή του στο προπολεμικό πρότυπο του *δικαίου του αίματος*.

Η αρχή του *αίματος*, σύμφωνα με την οποία η καταγωγή συνιστά τον βασικό τρόπο απόκτησης της ιθαγένειας, και όχι η αρχή του *εδάφους*, στην οποία συνδυαστικός κρίκος του πολίτη με την ιθαγένεια καθίσταται ο τόπος όπου αυτός γεννήθηκε ή/και κατοικεί, εξακολουθεί να συνιστά τη θεμελιώδη επιλογή του ελληνικού δικαίου της ιθαγένειας. Ακόμη και μετά την εισαγωγή του νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, τον Νοέμβριο του 2004, δεν επήλθε επ' αυτού ουσιαστική αλλαγή ούτε στο νομοθετικό πλαίσιο ούτε στη διοικητική πρακτική.

Σήμερα, στο ελληνικό δίκαιο, η ιθαγένεια αποδίδεται, σε γενικές γραμμές, με: α) πολιτογράφηση, σύμφωνα με την οποία η ιθαγένεια αποδίδεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών έπειτα από δήλωση βούλησης του ενδιαφερομένου και εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου· β) διαπίστωση/καθορισμό της ελληνικής ιθαγένειας, σύμφωνα με τα οποία πρόσωπο που αποδεικνύει την καταγωγή του από Έλληνα πολίτη αποκτά την ιθαγένεια –αφού ληφθεί υπόψη η νομοθεσία που ίσχυε όταν έλαβε χώρα το κρίσιμο κάθε φορά ληξιαρχικό γεγονός– είτε από τη γέννησή του είτε αφού εκδηλώσει την επιθυμία να του αναγνωριστεί η ιθαγένεια, με διαπιστωτική πράξη του αρμόδιου Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, στο πλαίσιο δέσμιας αρμοδιότητας· γ) ιδιότυπη πολιτογράφηση για τους ομογενείς της πρώην ΕΣΣΔ, σύμφωνα με την οποία η ιθαγένεια αποδίδεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας εφόσον διαπιστώνεται η ομογενειακή ιδιότητα του αιτούντος. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα σημαντικότερα προβλήματα, με βάση την εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη, σε καθεμιά από τις τρεις παραπάνω κατηγορίες, καθώς και συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπισή τους.

3.1.2 ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

3.1.2.1 Γενική διαδικασία

3.1.2.1.1 Βασικά προβλήματα

Από τα αιτήματα πολιτογράφησης αλλοδαπών πολύ λίγα γίνονται δεκτά. Με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών, οι πολιτογραφήσεις που γίνονται κάθε χρόνο δεν υπερβαίνουν τις 2.000, πολύ μεγάλο ποσοστό των οποίων αποτελούν οι πολιτογραφήσεις ομογενών. Επισημαίνεται ότι οι περισσότεροι *αλλογενείς* αλλοδαποί αιτούντες, των οποίων τα αιτήματα απορρίπτονται ή εκκρεμούν για καιρό, όχι μόνο πληρούν τις τυπικές προϋποθέσεις που επιβάλλει ο νόμος αλλά διατηρούν σταθερούς και ισχυρούς δεσμούς με τη χώρα. Έχει μάλιστα παρατηρηθεί ότι πολιτογραφούνται σπανιότατα οι υπήκοοι συγκεκριμένων χωρών, ιδίως γειτονικών, με αποτέλεσμα να εκκρεμούν ή να απορρίπτο-

νται αιτήσεις προσώπων που όχι μόνο διαμένουν επί μακρόν στην Ελλάδα αλλά συχνά είναι σύζυγοι και γονείς ημεδαπών. Γενικώς, η απόδοση της ιθαγένειας συνεχίζει να συνδέεται στενά με τη μέριμνα για την εθνική ασφάλεια, χωρίς να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη προσωπικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των αιτούντων, όπως είναι η πλήρης ένταξη τους στην κοινωνική ζωή της χώρας. Ωστόσο, αυτή η αντιμετώπιση της ιθαγένειας τείνει να αγγίζει τα όριά της, καθώς στην Ελλάδα σήμερα ενηλικιώνονται αλλογενείς αλλοδαποί που συχνά έχουν γεννηθεί στη χώρα, σχεδιάζουν το μέλλον τους εδώ και εν τέλει θεωρούν την Ελλάδα πατρίδα τους. Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με τη σαφέστατα ευνοϊκότερη αντιμετώπιση των ομογενών αλλοδαπών, εγείρει μερικές φορές ερωτηματικά ως προς τη συμβατότητά της με την αρχή της ίσης μεταχείρισης (ιδίως σε σχέση με την πρόσβαση των ενδιαφερομένων στην αγορά εργασίας) και, προοπτικά, ενέχει κινδύνους για την κοινωνική συνοχή σαν αυτούς που εκδηλώνονται σε άλλες χώρες της ΕΕ.

Επίσης, η απόρριψη των αιτημάτων πολιτογράφησης με βάση την अपαρχαιωμένη –για ένα σύγχρονο κράτος δικαίου– λογική των «πράξεων κυβερνήσεως» είναι ανατιολόγητη και άρα παντελώς ανέλεγκτη (άρθρο 8, παράγρ. 2 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας/ΚΕΙ). Το γεγονός αυτό γεννά ευλόγως την καχυποψία των ενδιαφερομένων, υπονομεύει την εμπιστοσύνη τους στους θεσμούς και αφήνει περιθώρια για εικασίες για αδιαφάνεια και αυθαιρεσία, όπως για παράδειγμα συνέβαινε στις περιπτώσεις των ομογενών από την Αλβανία στους οποίους, έως πρόσφατα, δίνονταν προφορικές εξηγήσεις για το ότι δεν εξετάζονταν οι αιτήσεις τους.

Ανάλογα και εξίσου σοβαρά προβλήματα δημιουργεί η ρητή εξαίρεση των υποθέσεων ιθαγένειας από κάθε προθεσμία για τη διεκπεραίωση των διοικητικών υποθέσεων (άρθρο 31 του ΚΕΙ). Η πρόβλεψη αυτή έχει οδηγήσει στο ότι σπάνιο φαινόμενο οι αιτήσεις πολιτογράφησης, τόσο των ομογενών όσο και των αλλογενών αλλοδαπών, να απαντώνται ύστερα από πολλά χρόνια, κατ' ακραία υπέρβαση κάθε έννοιας εύλογου χρόνου, για γενικότερους –συνήθως υπονοούμενους– πολιτικούς, διεθνοπολιτικούς ή άλλους λόγους, κατάσταση που επίσης προκαλεί την εντύπωση αδιαφανούς και αυθαίρετης λειτουργίας και κλονίζει την εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων προς τις αρχές.

Όπως έχει ήδη καταστεί σαφές, στο θέμα της πολιτογράφησης τίθεται ζήτημα διαφάνειας ως προς τον τρόπο λειτουργίας της διοίκησης. Ο σχετικός προβληματισμός αναπτύσσεται λόγω του ότι στην πραγματικότητα ούτε το ευρύ κοινό ούτε οι άμεσα ενδιαφερόμενοι γνωρίζουν αφενός τα κριτήρια με βάση τα οποία η διοίκηση θα απαντήσει στο αίτημά τους και αφετέρου τον χρόνο της απάντησης. Ο προβληματισμός επιτείνεται στον βαθμό που η ακοιλουθούμενη κάθε φορά πολιτική στάση στηρίζεται σε ανέλεγκτες πολιτικές εκτιμήσεις, οι οποίες γεννούν στους ενδιαφερομένους την εντύπωση –αν όχι τη βεβαιότητα– ότι υπάρχουν άγνωστες στο ευρύ κοινό εγκύκλιες ή προφορικές οδηγίες κ.λπ.

Τέλος, ειδικότερα ζητήματα προβληματισμού συνιστούν το εξαιρετικά υψηλό παράβολο της αίτησης πολιτογράφησης, το οποίο ανέρχεται στα 1.500 ευρώ και δεν συνδέεται ανταποδοτικά με το κόστος της διαδικασίας, καθώς και το γεγονός ότι η διοίκηση επανειλημμένα ζητάει από τους ενδιαφερομένους δικαιολογητικά που τα έχουν ήδη προσκομίσει.

3.1.2.1.2 Προτάσεις για την αναμόρφωση του δικαίου της ιθαγένειας

Προκειμένου να αποφευχθούν, μεταξύ άλλων, προβλήματα κοινωνικής συνοχής, καθίσταται πλέον ολοένα και περισσότερο αναγκαίο να αναμορφωθεί το δίκαιο της ιθαγένειας προς την κατεύθυνση της αναγνώρισης του δικαιώματος στην ελληνική ιθαγένεια σε όσους αλλοδαπούς έχουν αποδεδειγμένο μακρόχρονο, σταθερό και ισχυρό δεσμό με τη

χώρα. Στην κατηγορία όσων θα πρέπει να επωφεληθούν εντάσσονται ιδίως οι σύζυγοι και οι γονείς ημεδαπών, κυρίως όμως οι αλλοδαποί που έχουν γεννηθεί και ενηλικιωθεί στην Ελλάδα, καθώς επίσης και τα τέκνα αλλοδαπών τα οποία έχουν ενηλικιωθεί στην Ελλάδα και των οποίων οι γονείς έχουν άδεια επί μακρόν διαμένοντος ή άδεια αόριστης διάρκειας. Πιο συγκεκριμένα, η πολιτεία είναι απαραίτητο να μεριμνήσει θεσμικά για τα παρακάτω ζητήματα:

- Να αποφευχθούν οι πρακτικές κατά τις οποίες απορρίπτονται αιτήσεις για ιθαγένεια με κριτήριο τη χώρα προέλευσης των ενδιαφερομένων ή με άλλα αδιαφανή κριτήρια.
- Να αιτιολογούνται και να ελέγχονται οι απορριπτικές αποφάσεις. Ως πρώτο μεταβατικό βήμα προτείνεται να θεσπιστεί η δυνατότητα «χαλαρού» ελέγχου, όπως είναι για παράδειγμα ο δειγματοληπτικός έλεγχος από το Κοινοβούλιο.
- Να θεσπιστούν προθεσμίες τόσο για κάθε στάδιο εξέτασης των αιτήσεων όσο και για τον συνολικό χρόνο διεκπεραίωσης.
- Να αποσαφηνιστεί, να ομογενοποιηθεί και να καταστεί διαφανής η διαδικασία απόδοσης της ιθαγένειας, με τη θέσπιση σαφών κριτηρίων και με βασικό γνώμονα την ένταξη και τους δεσμούς των ενδιαφερομένων με την ελληνική κοινωνία.
- Να μειωθεί το καταβαλλόμενο παράβολο.
- Να αποφευχθεί η πρακτική κατά την οποία ζητούνται επανειλημμένα από τους ενδιαφερομένους δικαιολογητικά που τα έχουν ήδη προσκομίσει. Προσφορότερη χρονική στιγμή αναζήτησης των περισσότερων από αυτά να είναι το στάδιο ολοκλήρωσης της διαδικασίας.
- Να εκδοθούν από τη Γενική Γραμματεία Δημόσιας Τάξης (πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης) άδειες παραμονής για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων –κυρίως για τους ανιθαγενείς και τους ομογενείς, ιδίως τους Αρμένιους της Ελλάδας και τους παλαιούς Ομογενείς από Τουρκία και Αλβανία (που ήλθαν στη χώρα πριν από το 1990)– ώστε τα άτομα αυτά να μπορούν να ζητήσουν πολιτογράφηση.

3.1.2.2 Ειδικά προβλήματα πολιτογράφησης ομογενών

3.1.2.2.1 Πολιτογράφηση ομογενών από την Αλβανία

Το κορυφαίο ζήτημα στα θέματα των ομογενών κατά το 2007 υπήρξε η πολυαναμενόμενη μεταστροφή της εθνικής πολιτικής για την ιθαγένεια ως προς τους ομογενείς από την Αλβανία και, πιο συγκεκριμένα, η πολιτική επιλογή για την απόδοση της ελληνικής ιθαγένειας. Ωστόσο, η διαδικασία που επιλέχθηκε και ακολουθείται έχει επίσης αδυναμίες.

3.1.2.2.1.1 Ειδικά προβλήματα της διαδικασίας

Σχετικά με τους λεγόμενους εκκρεμείς φακέλους (περί τις 28.000 βρίσκονται στο Υπουργείο Εσωτερικών) εγείρεται προβληματισμός ως προς το κριτήριο με βάση το οποίο καθορίζεται η σειρά προτεραιότητας στην εξέτασή τους, εφόσον αυτό δεν είναι ο χρόνος κατάθεσης του αιτήματος. Αντίθετα, φαίνεται να αποτελεί βασικό κριτήριο η εκδήλωση επιθυμίας εκ μέρους του άμεσα ενδιαφερομένου για ανακίνηση του φακέλου του. Το γεγονός αυτό όμως, σε συνδυασμό με την ενίοτε ελλιπή ενημέρωση των ενδιαφερομένων, δίνει λαβή σε πολλούς που είχαν υποβάλει αίτηση από παλιά να εκφράσουν παράπονα σχετικά με την ανατροπή της μακρότατης σειράς προτεραιότητας –που επέφερε επιπλέον καθυστέρηση στην εξέταση του αιτήματός τους, διαψεύδοντας τις καλόπιστες προσδοκίες τους– αλλά και υπόνοιες για μεροληψία εκ μέρους των υπηρεσιών. Επιπροσθέτως, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι οι αποφάσεις δεν τηρούν ούτε τη σειρά προσκόμισης των δικαιολογητικών.

Παράπλευρη συνέπεια της «κατά προτεραιότητα» πολιτογράφησης των ομογενών από την Αλβανία είναι ότι έχουν ελαχιστοποιηθεί οι πολιτογραφήσεις τόσο άλλων ομογενών όσο και αλλογενών αλλοδαπών, ακόμη και όταν οι αιτήσεις τους είναι σαφώς προγενέστερες.

3.1.2.2.1.2 Προτάσεις για την αναβάθμιση της διαδικασίας

- Τήρηση του κριτηρίου της χρονικής προτεραιότητας για την εξέταση των εκκρεμών αιτημάτων. Η διαδικασία της εξέτασης πρέπει να κινείται εκ νέου με πρωτοβουλία της ίδιας της υπηρεσίας και με την αποστολή έγγραφης ειδοποίησης προς όλους τους ενδιαφερομένους, αντί να αποτελεί λόγο παράκαμψης των υπολοίπων –οι οποίοι εμπιστεύτηκαν καλόπιστα τις νόμιμες διαδικασίες– το γεγονός ότι κάποιοι ενδιαφερόμενοι –κατάλληλα πληροφορημένοι για τις αναγκαίες ενέργειες– εκδήλωσαν την επιθυμία να ανακινηθεί ο φάκελός τους.
- Πληρέστερη δυνατή ενημέρωση των ενδιαφερομένων.
- Στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών με κατάλληλο και επαρκές προσωπικό, τόσο σε επίπεδο κεντρικής υπηρεσίας όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας.

3.1.2.2.2 Πολιτογράφηση ομογενών από άλλες χώρες

Στην κατηγορία αυτή μπορούν να υπαχθούν όλα τα πρόσωπα που επικαλούνται βάσιμα κατ' αρχήν την ομογενειακή τους ιδιότητα προκειμένου να πολιτογραφηθούν. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται συνήθως για τέκνα ελλήνων ή ελληνικής καταγωγής πολιτών (π.χ. Δωδεκανησίων) που για διαφόρους λόγους δεν μπορεί να καθοριστεί η ιθαγένειά τους, τέκνα πολιτογραφημένων ως ομογενών, τέκνα των οποίων ο ένας γονέας έχει αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια δυνάμει του άρθρου 14 του ΚΕΙ, και άλλα.

3.1.2.2.2.1 Ειδικά προβλήματα

Τα πρόσωπα αυτά συχνά αντιμετωπίζουν ανυπέρβλητες δυσκολίες προκειμένου να εξασφαλίσουν τη νομιμότητα της διαμονής τους στην Ελλάδα, η οποία συνιστά προϋπόθεση για την υποβολή του αιτήματος πολιτογράφησης. Και αυτό διότι δεν έχει ακόμη αξιοποιηθεί (πέραν της περίπτωσης των ομογενών από την Αλβανία) η διάταξη του άρθρου 17, παράγρ. 4 του Ν. 1975/1991, που προβλέπει την έκδοση κοινής υπουργικής απόφασης για τη χορήγηση άδειας διαμονής σε ομογενείς. Όμως, ακόμη και εάν διαμένουν νόμιμα (π.χ. με βάση τίτλο διαμονής μεταναστευτικού νόμου), δεν τους επιτρέπεται να υποβάλουν αίτηση πολιτογράφησης ομογενούς και τους ζητείται να απευθυνθούν προηγουμένως στις αστυνομικές αρχές, προκειμένου να τους χορηγηθεί η ειδική άδεια παραμονής ομογενούς.

3.1.2.2.2.2 Προτάσεις

- Έκδοση κοινής υπουργικής απόφασης που θα καθορίζει τις προϋποθέσεις, τη διάρκεια της διαδικασίας αλλά και την ίδια τη διαδικασία παροχής του δικαιώματος εισόδου, διαμονής και εργασίας των ομογενών.
- Παραλαβή των αιτημάτων πολιτογράφησης ομογενούς τα οποία καταθέτουν όσα από τα άτομα που αναφέρονται στην παράγραφο 3.1.2.2.2 διαμένουν νόμιμα στη χώρα χωρίς να τους ζητείται να προσκομίσουν άδεια παραμονής ομογενούς.

3.1.3 ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ/ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Η διαδικασία κατά την οποία η διοίκηση αποφαινεται αν κάποιος κατέχει την ελληνική

ιθαγένεια λόγω ανιόντα έλληνα υπηκόου ονομάζεται διαπίστωση/καθορισμός ιθαγένειας. Πρόκειται για «δυνάμει» έλληνες πολίτες, ομογενείς ή μη, των οποίων η ιθαγένεια πιθανολογείται σφόδρα, χωρίς να έχει αναγνωρισθεί ακόμη επισήμως. Σε αυτούς πρέπει να περιληφθούν και όσοι επικαλούνται τις διατάξεις του άρθρου 14 του ΚΕΙ [τέκνα που γεννήθηκαν από έλληνα γονέα στη διάρκεια γάμου με αλλοδαπό πριν από το 1982–1984].

3.1.3.1 Προβλήματα της διαδικασίας

Βασικό σημείο προβληματισμού σχετικά με τη διαπίστωση/καθορισμό ιθαγένειας συνιστά το γεγονός ότι η διαδικασία προβλέπεται μεν στο άρθρο 25, παράγρ. 2 του ΚΕΙ, δεν περιγράφεται όμως στην κείμενη νομοθεσία. Απουσιάζει οποιαδήποτε πρόβλεψη σχετικά με τις προϋποθέσεις και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για να υποβάλει κανείς αίτημα διαπίστωσης/καθορισμού, αλλά και σχετικά με τη διαδικασία εξέτασης αυτού. Δίνεται έτσι η δυνατότητα να γίνεται αυθαίρετη επιλογή μεταξύ αυστηρότερων ή πιο ελαστικών πρακτικών. Η δυνατότητα αυτή ενίοτε συμβάλλει στο να διορθωθούν ρυθμιστικά ατοπήματα, στις περισσότερες περιπτώσεις όμως καταλήγει να αποτρέπει την απόδοση της ιθαγένειας. Ευνοείται, συνεπώς, η διοικητική αυθαιρεσία, ακόμη και όταν υπάρχουν αγαθές προθέσεις.

Επίσης, στην περίπτωση του άρθρου 14 του ΚΕΙ, ζήτημα εγείρει και το καθεστώς διαμονής στην Ελλάδα το οποίο απαιτείται προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να μπορεί να υποβάλει σχετικό αίτημα. Επιπλέον, επιβάλλεται να αποσαφηνιστούν οι προϋποθέσεις αλλά και η όλη διαδικασία της διαπίστωσης/καθορισμού, διότι, προκειμένου να ληφθεί η απόφαση, απαιτείται εξοικείωση με διατάξεις παλαιότερων νόμων και ρυθμίσεων του ελληνικού και του αλλοδαπού δικαίου.

Τα προβλήματα αυτά περιπλέκονται όταν πρόκειται για πρόσωπα που η τύχη της ιθαγένειάς τους επηρεάστηκε ή και καθορίστηκε από τις περιπέτειες της ελληνικής ιστορίας, όπως π.χ. τα πρόσωπα που ήταν εγγεγραμμένα σε δημοτολόγια τα οποία καταστράφηκαν ή χάθηκαν. Αυτό παρατηρείται εντονότερα στις περιπτώσεις ατόμων που κατά καιρούς χαρακτηρίστηκαν *αλλογενείς*, όπως είναι οι σλαβόφωνοι, οι μουσουλμάνοι και οι Ισραηλίτες το θρήσκευμα. Εξίσου χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των Ελλήνων Αρμενίων που έφθασαν στην Ελλάδα πριν ή μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και, ενώ είναι προφανώς ανιθαγενείς, η διοίκηση συνήθως αρνείται να τους αποδώσει την ελληνική ιθαγένεια ως ανιθαγενών γεννημένων σε ελληνικό έδαφος. Πρέπει δε να σημειωθεί ότι στην περίπτωση που πρόκειται για άτομα με ιδιαίτερα γλωσσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, πολλές φορές οι αυθαίρετες αποφάσεις της διοίκησης σχετίζονται με ευρύτερες πολιτικές ή άλλες εκτιμήσεις, και ενίοτε βασίζονται σε «απόρρητες» ή άλλες αμφίβολης νομιμότητας εγκυκλίου ή εντολής.

Τέλος, πρέπει να επισημανθούν η ανεπαρκής στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών με κατάλληλο και ειδικά καταρτισμένο προσωπικό, και οι πολυετείς καθυστερήσεις. Αξίζει ενδεικτικά να αναφερθεί η πρόσφατη περίπτωση της απόφασης του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας με την οποία αποδόθηκε εκ νέου ιθαγένεια, έπειτα από ταλαιπωρία που διήρκεσε περισσότερο από έναν χρόνο, ενώ δεν είχε υπάρξει καν απώλεια της ιθαγένειας.

3.1.3.2 Προτάσεις

- Καθορισμός των προϋποθέσεων για την υποβολή αιτήματος αλλά και της όλης διαδικασίας για τη διαπίστωση/καθορισμό ιθαγένειας. Κωδικοποίηση των περιπτώσεων. Έκδοση σχετικού οδηγού από το Υπουργείο Εσωτερικών, στον οποίο θα περιλαμβάνονται

οι περισσότερες περιπτώσεις διαπίστωσης/καθορισμού και οι σχετικές προβλέψεις δια-
χρονικού και αλληλοδαπού δικαίου.

- Αποσύνδεση της διαδικασίας, και ιδίως των αιτήσεων του άρθρου 15 του ΚΕΙ, από την ύπαρξη άδειας παραμονής στην Ελλάδα.
- Θέσπιση προθεσμίας για την περάτωση της διαδικασίας.
- Επαρκής στελέχωση των υπηρεσιών. Άμεση επιμόρφωση των υπαλλήλων των Περιφερειών που χειρίζονται τα ζητήματα διαπίστωσης/καθορισμού ιθαγένειας.
- Εφαρμογή του δικαίου του εδάφους, όπως προβλέπει ο νόμος, στις περιπτώσεις των ανιθαγενών, όπως είναι οι Αρμένιοι της Ελλάδας και όσοι ήλθαν στη χώρα από την Αλβανία και την Τουρκία πριν από το 1990.
- Να σταματήσουν να ακολουθούνται πρακτικές αμφιβόλου νομιμότητας και να ανακληθούν οι εγκύκλιοι και οι εντολές με αμφίβολο νομοθετικό έρεισμα για τα πρόσωπα με ιδιαίτερα γλωσσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Να αποφευχθούν οι παρελκυστικές πρακτικές για τη χορήγηση των αιτούμενων δικαιολογητικών και να επισπευθεί η αντιμετώπιση των χρονίζοντων ζητημάτων. Συγκεκριμένα, να αποδοθεί η ιθαγένεια στα τέκνα των προσώπων εκείνων που κηρύχθηκαν *ανύπαρκτα* (άφαντα) εφόσον τα τέκνα γεννήθηκαν προτού κηρυχθούν *ανύπαρκτοι* οι γονείς τους· να απαλειφθεί η μη σύνομη δυνατότητα της διοίκησης να αρνείται να χορηγήσει πιστοποιητικά που σχετίζονται με την ιθαγένεια σε πρόσωπα που είχαν χαρακτηριστεί *αλλογενείς*· να ολοκληρωθεί η διαδικασία της ανάκτησης της ιθαγένειας για τους ανιθαγενείς μουσουλμάνους της θράκης που κατοικούν στην Ελλάδα.
- Απόδοση της ιθαγένειας όταν δεν βρίσκονται μεν δημοτολογικές ή άλλες εγγραφές, η ύπαρξη όμως της ιθαγένειας προκύπτει επαρκώς από άλλα έγγραφα.
- Αποφυγή αφαίρεσης της ιθαγένειας από πρόσωπα που την κατείχαν καλόπιστα και για πολλά χρόνια από λάθος της διοίκησης. Συμμόρφωση της διοίκησης με τις επανειλημμένες σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και τις γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3.1.4 Η ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ/ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΙΔΙΟΤΥΠΗ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΗΝ ΕΣΣΔ (ΑΡΘΡΟ 15 ΤΟΥ ΚΕΙ)

Η απόδοση της ιθαγένειας στους ομογενείς από την πρώην ΕΣΣΔ γινόταν, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και έως την έκδοση του Ν. 2790/2000, σύμφωνα με τη διαδικασία διαπίστωσης/καθορισμού ιθαγένειας που προβλεπόταν από τις Συνθήκες της Λοζάνης και της Άγκυρας. Τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν, οι αντικειμενικές δυσκολίες στη διακρίβωση των στοιχείων σχετικά με την καταγωγή των προσώπων που επικαλούνταν τις ρυθμίσεις των συνθηκών και οι αμφίβολης νομιμότητας ρυθμίσεις και πρακτικές που είχαν θεσπιστεί για να διευκολυνθεί η απόδοση της ιθαγένειας έκαναν τον νομοθέτη (Ν. 2790/2000) να υιοθετήσει μια ιδιότυπη διαδικασία πολιτογράφησης, δηλαδή απόδοσης εφεξής της ιθαγένειας. Σε αυτή καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η αξιολόγηση των στοιχείων που προσκομίζονται σχετικά με την ομογενειακή ιδιότητα και την *εθνική συνείδηση* του αιτούντος από τα προξενεία (στο εξωτερικό) και από ειδικές επιτροπές (στην Ελλάδα). Μολονότι από το 2001 οι περισσότερες περιπτώσεις απόδοσης ιθαγένειας ακολουθούσαν τον Ν. 2790/2000 (ήδη άρθρο 15 του ΚΕΙ, περί ιδιότυπης πολιτογράφησης), με το άρθρο 18 του Ν. 3491/2006 εισήχθη η ρύθμιση σύμφωνα με την οποία στη διαδικασία της ιδιότυπης πολιτογράφησης υπάγονται ακόμη και οι αιτήσεις ομογενών οι οποίες είχαν υποβληθεί στη βάση των ρυθμίσεων για τον καθορισμό ιθαγένειας.

3.1.4.1 Προβλήματα

Ως προς τη διαδικασία του άρθρου 15 του ΚΕΙ, την Αρχή προβληματίζει το γεγονός ότι σε ορισμένες περιπτώσεις εκδίδονται αντιφατικές αποφάσεις σχετικά με την ομογενειακή ιδιότητα και την εθνική συνείδηση μελών της ίδιας οικογένειας (αδελφών κ.λπ.).

Δεύτερο σημείο προβληματισμού συνιστά το χρονοβόρο της διαδικασίας, που οφείλεται συνήθως στην πρακτική των υπηρεσιών να ζητούν από την Interpol και τις αρμόδιες αρχές της αλλοδαπής να πιστοποιήσουν τη γνησιότητα των προσκομιζόμενων εγγράφων τα οποία έχουν εκδώσει αυτές οι αρχές. Η εν λόγω πρακτική, η οποία ακολουθείται σε όλες ανεξαιρέτως τις περιπτώσεις, φαίνεται να έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στη διαδικασία, καθώς πολλές αρχές της αλλοδαπής είναι φειδωλές ή αρνούνται να παράσχουν τα στοιχεία που τους ζητούνται.

Ένα ακόμη ζήτημα σχετίζεται με τις προϋποθέσεις για την υποβολή αιτήματος από πρόσωπα που διαμένουν στην Ελλάδα και ήλθαν στη χώρα μετά τον Μάιο του 2001, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 15 του ΚΕΙ. Η σχετική δυνατότητα αναγνωρίζεται σήμερα μόνο για τους γονείς ή τα τέκνα όσων έχουν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια δυνάμει του άρθρου 15 και έρχονται στη χώρα. Ωστόσο, με τον τρόπο αυτόν αποκλείονται αφενός τα πρόσωπα που τυχαίνει να διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα για άλλον λόγο και αφετέρου οι γονείς και τα τέκνα των προσώπων που απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια με τις διαδικασίες της διαπίστωσης/καθορισμού ιθαγένειας.

Επόμενο ζήτημα συνιστά η κατάργηση της διαπίστωσης/καθορισμού ιθαγένειας καθώς η απόδοση της ιθαγένειας σε αυτή την περίπτωση δεν εξαρτάται από προϋποθέσεις και αποδίδεται από τη γέννηση, καθώς και η κατάργηση της μη δυνατότητας αλλαγής της νομικής βάσης κτήσης της ιθαγένειας (από απόδοση με το άρθρο 15 του ΚΕΙ, σε καθορισμό).

Οι δυσλειτουργίες που παρουσιάζει συνολικά το σχετικό σύστημα και οι αντιφατικές –τουλάχιστον εκ πρώτης όψεως– αποφάσεις που λαμβάνονται (π.χ. απόρριψη αίτησης αν και οι δύο γονείς θεωρούνταν ομογενείς από τις σοβιετικές αρχές, αποδοχή αίτησης με έναν ανιόντα δεύτερου βαθμού) έχουν προκαλέσει έντονο προβληματισμό, ακόμη και στις αρμόδιες υπηρεσίες, για το εάν πρέπει να συνεχίσουν να αποδίδουν την ιθαγένεια με τον συγκεκριμένο τρόπο.

3.1.4.2 Προτάσεις

- Αποφυγή αντιφατικών κρίσεων ως προς την ομογενειακή ιδιότητα προσώπων που είναι μέλη της ίδιας οικογένειας, πολύ περισσότερο όταν έχουν μεγαλώσει στο ίδιο οικογενειακό περιβάλλον.
- Διερεύνηση της γνησιότητας των εγγράφων μόνον όταν υπάρχουν βάσιμες ενδείξεις ότι τα προσκομιζόμενα στοιχεία είναι πλαστά.
- Εφόσον η διακρίβωση της γνησιότητας των εγγράφων καθυστερεί υπέρμετρα ή είναι αδύνατη, θα πρέπει να εκδίδονται αποφάσεις στη βάση των προσκομιζόμενων στοιχείων και της αξιολόγησής τους από την επιτροπή, όπως άλλωστε προβλέπεται από τον νόμο.
- Αναγνώριση της δυνατότητας να υποβάλουν αίτημα σύμφωνα με το άρθρο 15 σε όσους επικαλούνται ομογενειακή ιδιότητα και έχουν άδεια διαμονής.
- Αντιμετώπιση του ζητήματος όσων διαμένουν στην Ελλάδα και είναι γονείς ή τέκνα προσώπων που έχουν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με βάση τις διατάξεις περί διαπίστωσης/καθορισμού. Να αναγνωριστεί τουλάχιστον η δυνατότητα των ατόμων αυτών να υποβάλουν αίτημα σύμφωνα με το άρθρο 15 του ΚΕΙ.

- Κατάργηση του άρθρου 18 του Ν. 3491/2006 και δυνατότητα αλλαγής της νομικής βάσης κτήσης της ιθαγένειας.

3.2 ΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Η ευχέρεια των ενδιαφερομένων να προσφεύγουν στη νομική συνδρομή και η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος παροχής νομικής βοήθειας σε πολίτες που αδυνατούν να έχουν νομική εκπροσώπηση λόγω χαμηλού εισοδήματος είναι μεγέθη κρίσιμα για την αποτίμηση της δικαστικής και της εν γένει έννομης προστασίας, όπως αυτή αποτυπώνεται στα άρθρα 5 και 20 του Συντάγματος και 6 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Ο θεσμός της νομικής βοήθειας είναι κρίσιμος για το κοινωνικό κράτος δικαίου, αφού η εισοδηματική κατάσταση του πολίτη συνιστά την κεφαλαϊώδη της παράμετρο, καθώς ευνοεί έμμεσα ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, όπως τους μετανάστες και τους ομογενείς. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν παρίσταται στα δικαστήρια, ούτε συμβουλεύει νομικά τους πολίτες, από την αρχή της λειτουργίας του όμως γίνεται διαρκώς αποδέκτης πάμπολλων αιτημάτων για νομική υποστήριξη ή υπόδειξη δικηγόρου και αναγκαστικά παραπέμπει αυτές τις υποθέσεις στους οικείους δικηγορικούς συλλόγους. Ωστόσο διαπιστώνει σοβαρές δυσλειτουργίες στον θεσμό της νομικής βοήθειας, οι οποίες υπονομεύουν τελικά την εμπιστοσύνη του κοινού σε αυτόν.

Η εμπειρία της Αρχής έχει καταδείξει ως βασική δυσλειτουργία του θεσμού της νομικής βοήθειας τις συνεχείς παραιτήσεις των διοριζόμενων από τις δικαστικές αρχές δικηγόρων, οι οποίοι επικαλούνται «σοβαρούς λόγους». Ο Συνήγορος του Πολίτη μάλιστα έχει πληροφορηθεί περιστατικά αντεγκλήσεων μεταξύ αφενός των ενδιαφερόμενων πολιτών και αφετέρου των εκπροσώπων των δικηγορικών συλλόγων (ιδίως του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών) ή και των υπαλλήλων των δικαστηρίων (ιδίως του Πρωτοδικείου Αθηνών), στους οποίους προστρέχουν οι απογοητευμένοι πολίτες υπό το καθεστώς της ψυχικής φόρτισης που τους προκαλεί ο σοβαρός κίνδυνος να εξαντληθούν τα χρονικά όρια για την εκδίκαση της υπόθεσής τους ή να παρέλθει η προθεσμία για την άσκηση ένδικων μέσων ή βοηθημάτων.

Το 2007, ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τις δυσλειτουργίες του θεσμού της παροχής νομικής βοήθειας (Ν. 3226/2004), συνεχίζοντας έτσι τις παρεμβάσεις που είχε ήδη κάνει το 2006 (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 84–85). Επισήμανε στους εμπλεκόμενους φορείς και στον αρμόδιο υπουργό ότι με τις συνεχείς παραιτήσεις των διοριζόμενων δικηγόρων ο πολίτης καταλήγει να στερείται στην πράξη το δικαίωμα στη νομική βοήθεια, με κίνδυνο να μην εκπροσωπηθεί κατά την προγραμματισμένη δικάσιμο· ότι έτσι φαλκιδεύεται ο σκοπός του Ν. 3226/2004 και ότι οι σχετικές διατάξεις του περιέρχονται σε οιονεί αχρησία. Εν τούτοις, δεν υπήρξαν ευοίωνες εξελίξεις στο ζήτημα. Η πρωτοβουλία της Αρχής να έλθει σε επαφή με τον ΔΣΑ και τη Διεύθυνση Δικηγορικού Λειτουργήματος του Υπουργείου Δικαιοσύνης, προκειμένου, ύστερα από διαβούλευση και συνεργασία, να σχεδιαστεί ένας αξιόπιστος μηχανισμός εξυπηρέτησης μέσω, ενδεχομένως, κατάλληλων νομοθετικών παρεμβάσεων, δεν έχει επιφέρει ακόμη τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Ο μιν ΔΣΑ θεώρησε εαυτόν αναρμόδιο να παρέμβει, λόγω κυριαρχικής αρμοδιότητας της δικαιοσύνης στο θέμα, το δε Υπουργείο Δικαιοσύνης απλώς κοινοποίησε στην Αρχή έγγραφό του προς τον ΔΣΑ σχετικά με τις απόψεις και τις προτάσεις του ΔΣΑ ως προς το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τη νομική βοήθεια.

Παράλληλα, η Αρχή, με αφορμή την υποβολή μιας σειράς υποθέσεων, συνέχισε να διαπιστώνει ότι το υφιστάμενο σύστημα παροχής νομικής βοήθειας είναι ανεπαρκές. Συ-

γκεκριμένα, παρουσιάστηκαν προβλήματα τόσο με τη μορφή της παράλειψης των αρμόδιων φορέων να ενημερώσουν τους πολίτες για τις προϋποθέσεις πρόσβασης στον θεσμό (υπόθεση 16393/2006), όσο και στην παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής δικηγορίας ή βοήθειας σε σύνθετες ποινικές υποθέσεις που απαιτούν να μελετηθεί ο φάκελος της δικογραφίας και να διοριστεί συνήγορος αρκετό καιρό πριν από την προγραμματισμένη δικάσιμο. Επίσης, δυσλειτουργίες παρατηρήθηκαν στην περίπτωση των κρατουμένων, λόγω της περιορισμένης δυνατότητάς τους να πληροφορηθούν σχετικά με την προάσπιση των θεμελιωδών τους δικαιωμάτων (υπόθεση 9874/2007).

Ο Συνήγορος του Πολίτη, επειδή θεωρεί ότι ο θεσμός της παροχής νομικής βοήθειας παραμένει αναποτελεσματικός –καθώς η πολιτεία δεν αντιμετωπίζει δραστικά το πρόβλημα– αφενός καταθέτει ορισμένα σημεία προβληματισμού, όπως αυτά αναδείχθηκαν από τις υποθέσεις οι οποίες υποβλήθηκαν στην Αρχή, και αφετέρου προτείνει κάποιες κατευθύνσεις για την επίλυση του ζητήματος.

Κρίσιμα φαίνεται να είναι τα κριτήρια με βάση τα οποία οι δικαστικές αρχές αναγνωρίζουν τη «σπουδαιότητα» του λόγου που επικαλούνται οι εκάστοτε δικηγόροι προκειμένου να αρνηθούν να αναλάβουν ή να εγκαταλείψουν το υπερασπιστικό έργο (άρθρο 3, παράγρ. 1 του Ν. 3226/2004). Οι συνήθειες «σπουδαίοι λόγοι» που γίνονται αποδεκτοί από τις δικαστικές αρχές είναι φόρτος εργασίας ή έκτατα περιστατικά που αφορούν στους ίδιους τους δικηγόρους ή τους οικείους τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν είναι βεβαίως αρμόδιος να ελέγχει τη δικαστική κρίση για το αν όντως συντρέχουν «σπουδαίοι λόγοι» σε κάθε περίπτωση. Ωστόσο, ο νομοθέτης ή ένας Κώδικας Καλών Πρακτικών του Δικηγόρου, με πανελλήνια ισχύ, που δεν θα εκδοθεί δηλαδή από τους κατά τόπους δικηγορικούς συλλόγους αλλά με απόφαση της ολομέλειας των προέδρων, θα μπορούσε να θέσει αυστηρότερα κριτήρια για την αναγνώριση της σπουδαιότητας των λόγων. Εν προκειμένω, ένα οιονεί «βάρος απόδειξης» θα έπρεπε ενδεχομένως να μεταφερθεί στους δικηγόρους που αρνούνται τον διορισμό τους, καθώς η παροχή της νομικής βοήθειας υπογραμμίζει τον προνοιακό χαρακτήρα του δικηγορικού λειτουργήματος. Παράλληλα, θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο στις καταστάσεις των διοριστέων δικηγόρων να μην εγγράφονται όσοι πιθανολογείται σφόδρα ότι λόγω φόρτου εργασίας δεν θα καταφέρουν να ανταποκριθούν στα καθήκοντα της παροχής υπηρεσιών νομικής βοήθειας. Επιπλέον, θα μπορούσαν να θεσπιστούν και άλλες πειθαρχικές κυρώσεις εκτός από τη διαγραφή και τη μη επανεγγραφή στον κατάλογο (άρθρο 3 του Ν. 3226/2004) για την αδικαιολόγητη άρνηση ανάληψης ή την αδικαιολόγητη εγκατάλειψη του υπερασπιστικού έργου.

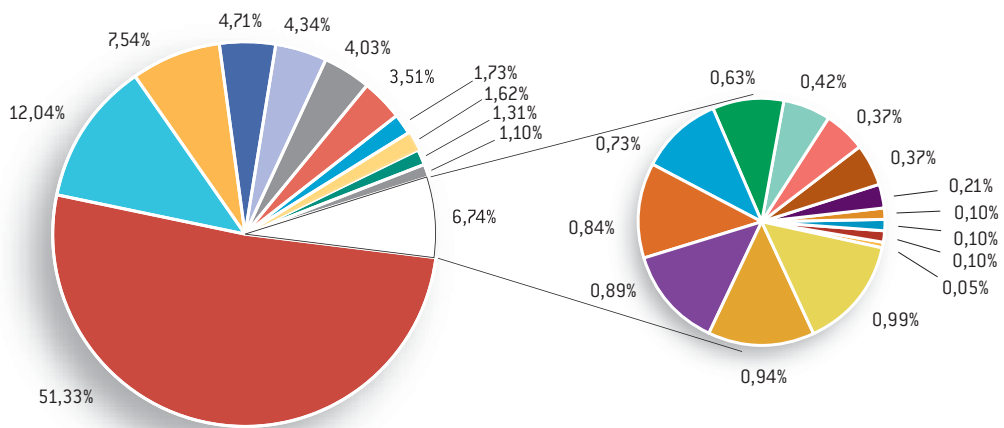
Φαίνεται όμως ότι η κύρια αιτία του προβλήματος είναι οι εξαιρετικά χαμηλές αμοιβές για την παροχή των υπηρεσιών νομικής βοήθειας. Η ισχύουσα νομοθεσία προσανατολίζεται μονομερώς στα κατώτατα όρια καθορισμού αμοιβής, προβλέποντας μάλιστα την περαιτέρω μείωση των κατώτατων ορίων (κατά 20%) σε περιπτώσεις αναιρέσης και παράστασης ενώπιον του μεικτού ορκωτού δικαστηρίου και του μεικτού ορκωτού εφετείου (άρθρο 14, παράγρ. 1 του Ν. 3226/2004, αρ. 64762/2004 ΚΥΑ, αρ. 120867/2005 ΚΥΑ). Ειδικά σε σοβαρές και απαιτητικές υποθέσεις, όπως αυτές των αναιρέσεων ή εκείνες που εκδικάζονται ενώπιον των μεικτών ορκωτών δικαστηρίων και των δύο βαθμών, οι χαμηλότερες αμοιβές δημιουργούν βάσιμες υπόνοιες ότι δεν αποδίδεται η δέουσα σημασία στην υπευθυνότητα του υπερασπιστικού έργου, καθώς σαφή προτεραιότητα αποκτούν αμιγώς δημοσιονομικά κριτήρια, εις βάρος ενίοτε της ποιότητας του έργου. Οι αρμόδιοι υπουργοί οφείλουν να αναλάβουν άμεσα πρωτοβουλία για να τροποποιηθεί η νομοθεσία, με στό-

χο να αυξηθούν σημαντικά οι σχετικές αμοιβές, ώστε να αντιστοιχούν στις παρεχόμενες νομικές υπηρεσίες.

Τέλος, μεγάλες καθυστερήσεις παρουσιάζονται κατά την εκκαθάριση των αμοιβών των δικηγόρων, καθώς η έκδοση των σχετικών ενταλημάτων πληρωμής καθυστερεί συχνά επί μήνες ή και έτη (υπόθεση 20597/2004). Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, στον προϋπολογισμό του οποίου έχει εγγραφεί η σχετική ειδική πίστωση (άρθρο 13 του Ν. 3226/2004), οφείλει να επιταχύνει δραστικά την έκδοση των ενταλημάτων.

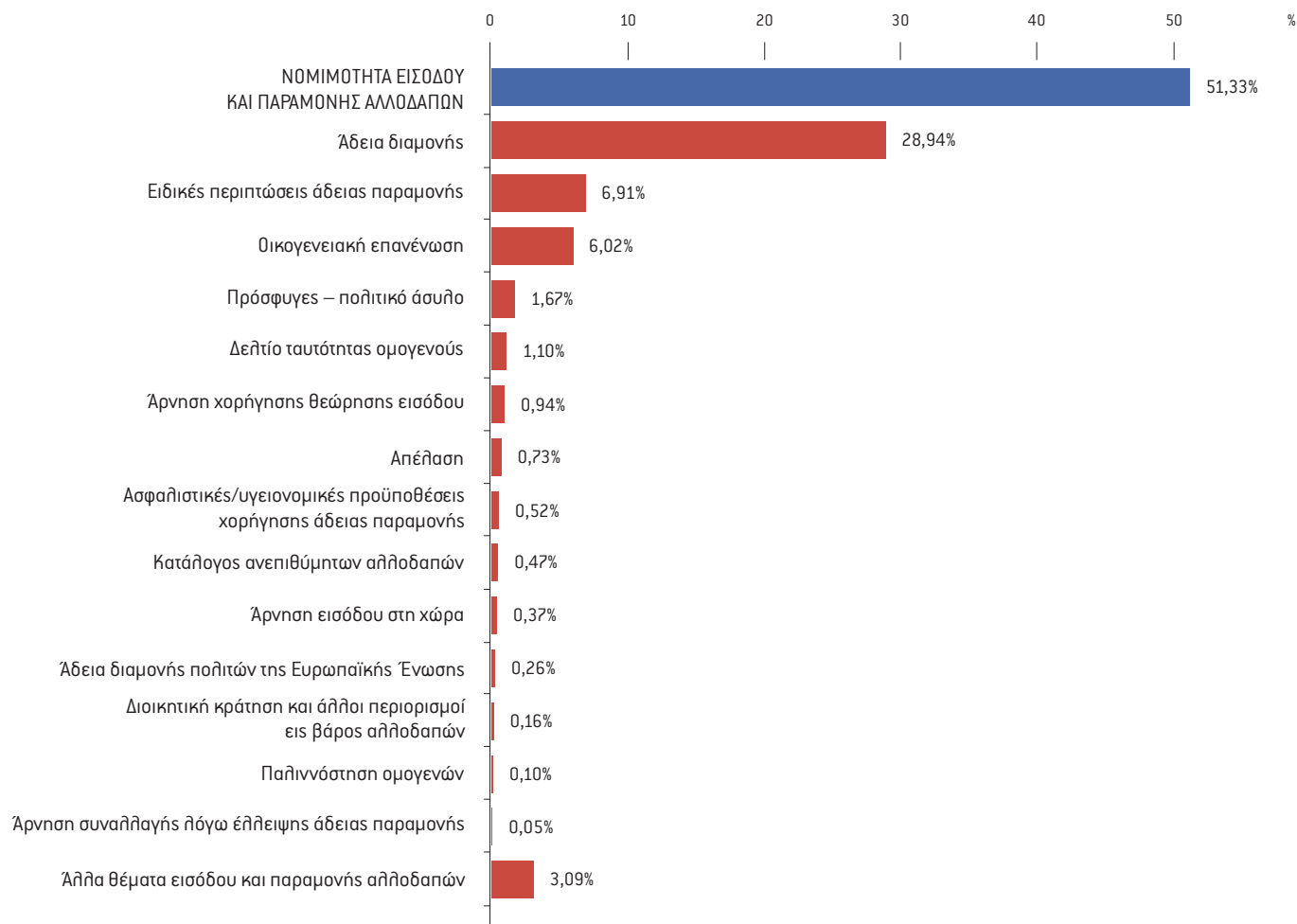
As σημειωθεί ότι η σύσταση άτυπων ομάδων δικηγόρων σε κατά τόπους δικηγορικούς συλλόγους οι οποίες θα παρέχουν εθελοντικά υπηρεσίες συμβουλευτικής ή μαχόμενης δικηγορίας σε ειδικές κατηγορίες πληθυσμού (αλληλοδαποί ή ανήλικοι) –ανεξάρτητα από το αν αντιμετωπίζει πλήρως το πρόβλημα– συνιστά αυτοτελή θεσμό παρέμβασης της κοινωνίας των πολιτών, ο οποίος στοχεύει στρατηγικά στη νομική διευθέτηση (strategic litigation) των συγκρούσεων, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ευπαθείς ομάδες και θύματα διακρίσεων. Τον θεσμό αυτόν δεν μπορεί να τον αντικαταστήσει η νομική βοήθεια, καθώς δημόσια μέριμνα και εθελοντικές πρωτοβουλίες στο πεδίο της δικαστικής προστασίας δεν είναι διαδικασίες που υποκαθιστούν η μια την άλλη. Στο πλαίσιο όσων η Αρχή έχει ήδη τονίσει σχετικά με την αναγκαιότητα να σχεδιαστούν αξιόπιστοι μηχανισμοί που θα καλύπτουν τις ανάγκες των πολιτών για νομικές υπηρεσίες (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 85), είναι απαραίτητες και οι δύο προαναφερθείσες διαδικασίες. Αυτό που χρειάζεται λοιπόν είναι αφενός οι δικηγορικοί σύλλογοι να τονώσουν και να εξορθολογίσουν τον θεσμό της νομικής βοήθειας, και αφετέρου η στρατηγική επίλυση διαφορών και η σχετική νομική συνδρομή την οποία παρέχουν η κοινωνία των πολιτών και ομάδες δικηγόρων να ενθαρρυνθούν και να χρηματοδοτηθούν.

ΓΡΑΦΗΜΑ 14 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

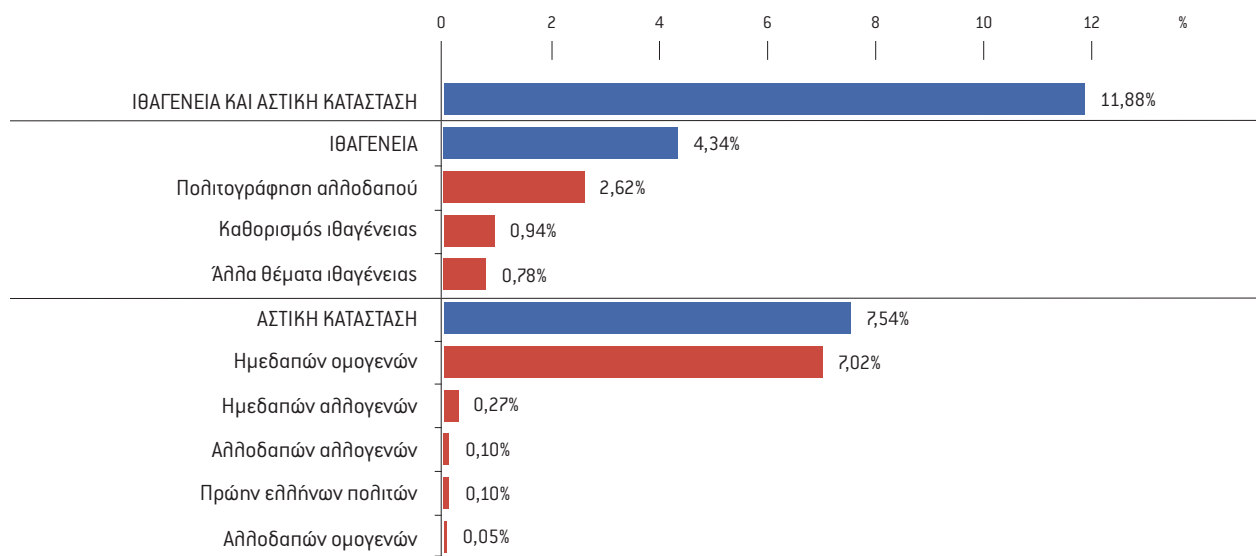

- Νομιμότητα εισόδου και παραμονής αθλοδωπών [51,33%]
- Ανώτατη και ανώτερη εκπαίδευση [12,04%]
- Αστική κατάσταση [7,54%]
- Προσωπική ελευθερία [4,71%]
- Ιθαγένεια [4,34%]
- Δικαίωμα εργασίας [4,03%]
- Ακρόαση, αναφορά και άλλα δικαιώματα στο πλαίσιο διοικητικών διαδικασιών [3,51%]
- Στράτευση [1,73%]
- Προστασία προσωπικότητας [1,62%]
- Δικαστική προστασία [1,31%]
- Ελευθερία θρησκείας, γνώμης και πεποιθήσεων [1,10%]
- Δικαιώματα μελών μειονοτήτων [0,99%]
- Παραβίαση ισότητας φύλων κ.λπ. [0,94%]
- Προστασία ιδιοκτησίας [0,89%]
- Σωματεία – ενώσεις [0,84%]
- Ειδικά δικαιώματα πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης [0,73%]
- Παραβίαση ιδιωτικής σφαίρας [0,63%]
- Διακρίσεις εις βάρος αθλοδωπών [0,42%]
- Προστασία των πολιτών από προσβολές δικαιωμάτων από ιδιώτες [0,37%]
- Οικονομική ελευθερία [0,37%]
- Δικαίωμα ψήφου [0,21%]
- Προστασία του γάμου και της οικογένειας [0,10%]
- Ελευθερία του Τύπου [0,10%]
- Ελευθερία της τέχνης και της επιστημονικής έρευνας [0,10%]
- Ελευθερία συνάθροισης [0,05%]

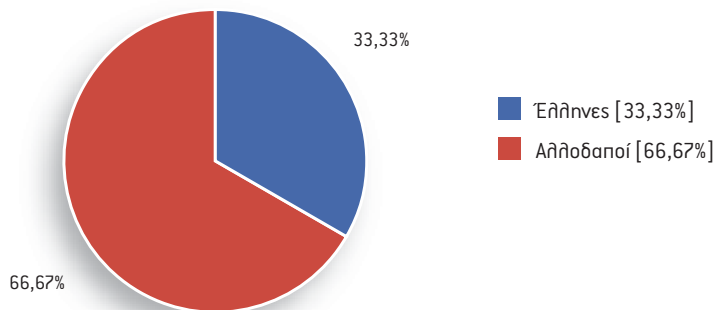
ΓΡΑΦΗΜΑ 15 ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

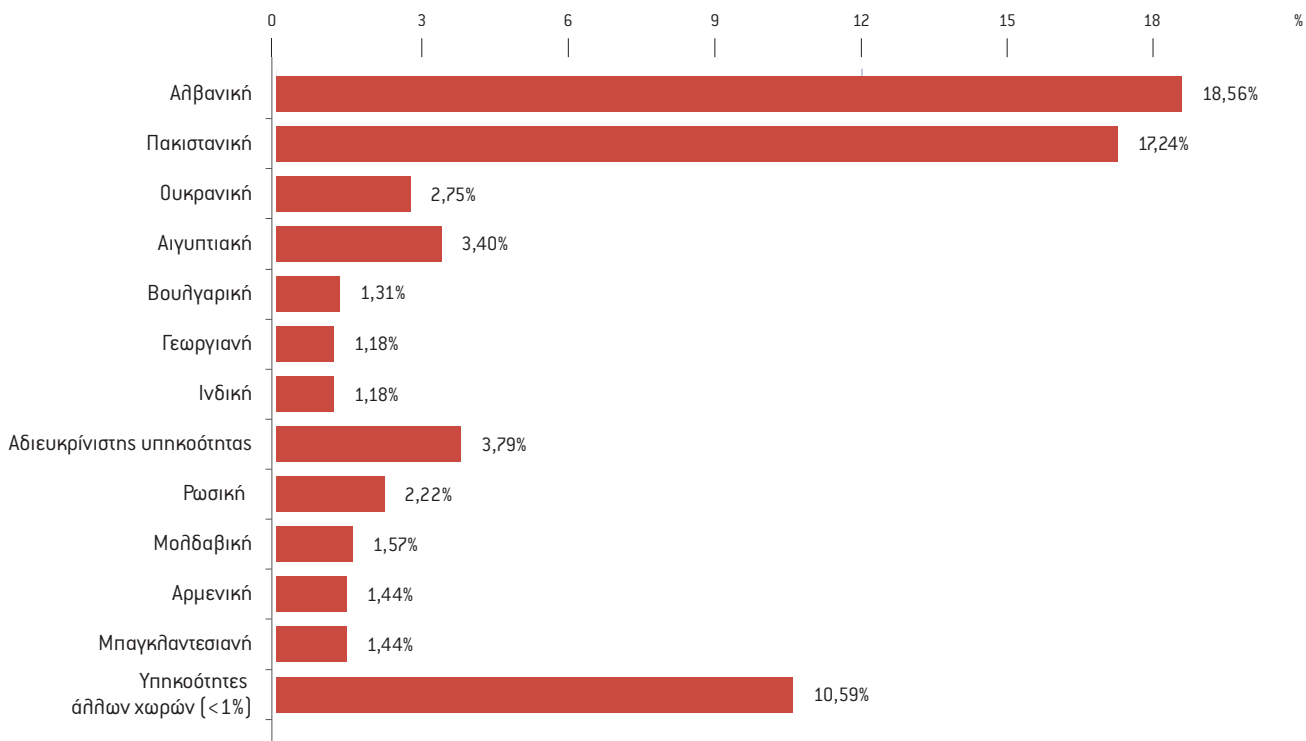
ΓΡΑΦΗΜΑ 16 ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

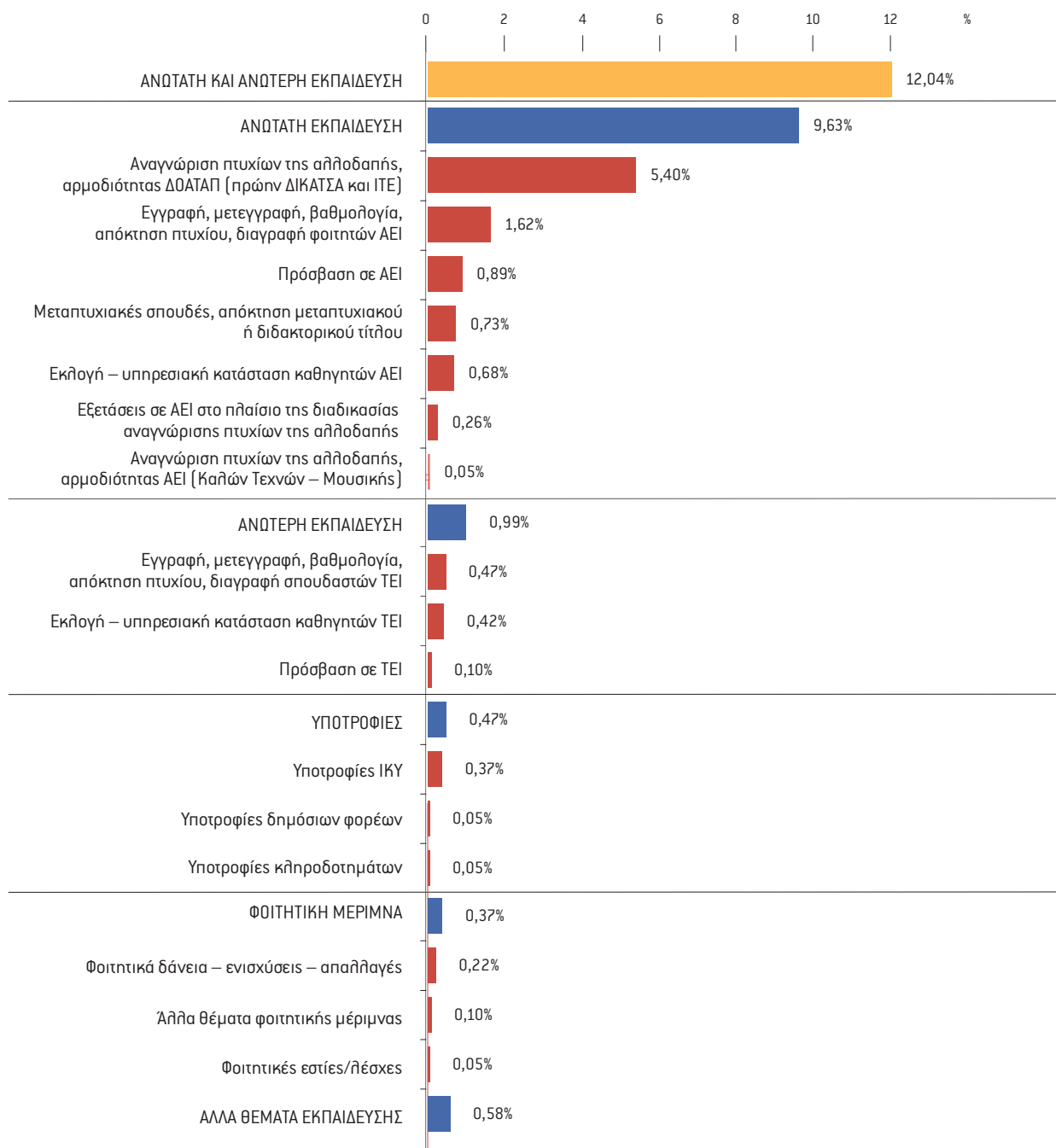
ΓΡΑΦΗΜΑ 17Α ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ (ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 17Β ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΦΥΓΑΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ (ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 18 ΑΝΩΤΑΤΗ ΚΑΙ ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2. ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

1. ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

3. ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑΣ

3.1 ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

3.1.1 Πρόσβαση σε δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

3.1.2 Έλλειψη κέντρων φιλοξενίας και νοσηλείας για άτομα με βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό που χρήζουν κοινωνικής φροντίδας

3.1.3 Έλλειψη δομών για ενήλικους με αυτισμό

3.2 ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

3.2.1 Δικαιώματα ασθενών

3.2.1.1 Ψυχική υγεία

3.2.1.2 Ασθενείς και φορείς HIV/AIDS

3.2.1.3 Πρόσβαση σε ιατρικό φάκελο

3.2.2 Θέματα ασφάλισης ασθενείας

3.2.2.1 Δικαιούχοι ασφάλισης ασθενείας

3.2.2.2 Έκταση ασφάλισης ασθενείας

3.3 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

3.3.1 Θεώρηση ατομικού βιβλιαρίου υγείας αθλοδραστή

3.3.2 Επανεξιλημμένη απώλεια φακέλου

4. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

4.1 ΝΑΥΤΙΚΟ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

4.1.1 Προβλήματα στη συνεργασία με τον Συνήγορο του Πολίτη

4.1.2 Σύσκεψη του Συνηγόρου του Πολίτη με το NAT και το YEN

4.1.3 Υπέρμετρα καθυστέρηση στη χορήγηση του εφάπαξ βοηθήματος

4.1.4 Εσφαλισμένη εφαρμογή της νομοθεσίας

4.2 ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

4.2.1 Σκοπός ίδρυσης – Νομικό καθεστώς

4.2.2 Προβλήματα στην απονομή της αιτούμενης παροχής

4.2.3 Το ΤΕΑΥΕΚ και ο Συνήγορος του Πολίτη

4.2.3.1 Συνάντηση εργασίας

4.2.3.1.1 Προβλήματα που αφορούν στη στελέχωση του ταμείου

4.2.3.1.2 Προβλήματα που αφορούν στην κατάθεση και την καταχώριση των εργοδοτικών εισφορών

4.2.3.1.3 Αρχείο

4.2.3.1.4 Μηχανογράφηση

4.2.4 Πλαίσιο συνεργασίας του ΤΕΑΥΕΚ με τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων

2. ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

1. ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας εξετάζει αναφορές που έχουν αντικείμενο την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και ειδικά υποθέσεις που σχετίζονται με τους τομείς της κοινωνικής πολιτικής, της υγείας, της κοινωνικής ασφάλισης και της πρόνοιας. Στον Κύκλο αυτόν δραστηριοποιείται και ο Συνήγορος της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ο οποίος θεσπίστηκε με τον Ν. 3293/2004 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες-χρήστες των δημόσιων υπηρεσιών υγείας. Στον Κύκλο Κοινωνικής Προστασίας μπορεί να προσφύγει κάθε πολίτης που αντιμετωπίζει πρόβλημα στην επαφή του με τις αντίστοιχες δημόσιες υπηρεσίες, και συγκεκριμένα έλληνες πολίτες, αλλοδαποί, ομογενείς επαναπατρισθέντες και μετανάστες. Ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας επικεντρώνει τη διαμεσολαβητική και ελεγκτική του δραστηριότητα στην προστασία των δικαιωμάτων ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, όπως είναι οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ), οι σωματικά και οι ψυχικά ασθενείς, οι Ρομά, οι πρόσφυγες, οι αλλοδαποί κ.λπ. Εκτός από την αντιμετώπιση των μεμονωμένων υποθέσεων των πολιτών, στόχος είναι η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και η ανάπτυξη σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών και της κοινωνικής διοίκησης.

2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Η ανεπάρκεια οικονομικών πόρων, η ανεργία, η αναπηρία, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τα οικογενειακά προβλήματα, η άγνοια ως προς τα κοινωνικά δικαιώματα, και ειδικά τις προϋποθέσεις και τον τρόπο άσκησής τους, και η απογοήτευση από το επίπεδο εξυπηρέτησης των δικαιούχων των προνοιακών παροχών στις συναλλαγές τους με τη δημόσια διοίκηση οδηγούν τους δικαιούχους των προνοιακών παροχών σε οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό. Στο παρελθόν, ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε με την πρόσβαση στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρία, των πολυτέκνων και των αγωνιστών Εθνικής Αντίστασης (ειδική έκθεση), με τα επιδόματα πολυτέκνων (*Ετήσια έκθεση 2004*), με τη λειτουργία των Υγειονομικών Επιτροπών των νομαρχιών (*Ετήσια έκθεση 2005*), με την πρόσβαση ομογενών και πολιτικών προσφύγων σε προνοιακές παροχές (ειδικές εκθέσεις 2003 και 2005) και με τα επιδόματα μητρότητας (ειδική έκθεση 2003). Η παρούσα έκθεση εστιάζει στις ανεπάρκειες των προνοιακών δομών και στις δυσχέρειες πρόσβασης των οικονομικά αδύνατων πολιτών σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται υποθέσεις που αναφέρονται στην άσκηση του δικαιώματος προστασίας της υγείας. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του Συνηγόρου της Υγείας εκπονήθηκαν, μεταξύ άλλων, ειδικές εκθέσεις για την ακούσια νοσηλεία των ψυχικά ασθενών και την περίθαλψη των πασχόντων από HIV/AIDS.

Η επόμενη ενότητα αναφέρεται στους ασφαλιστικούς οργανισμούς Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (ΝΑΤ) και Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων (ΤΕΑΥΕΚ), στους οποίους παρατηρούνται μεγάλες καθυστερήσεις στη χορήγηση των

παροχών και σημαντικά προβλήματα στη συνεργασία μεταξύ των οργανισμών αυτών και του Συνηγόρου του Πολίτη. Η οξύτητα των προβλημάτων οδήγησε τον Συνήγορο του Πολίτη να επισκεφθεί τους ασφαλιστικούς οργανισμούς και τα εποπτεύοντα υπουργεία. Διαπιστώθηκε ότι οι ασφαλιστικοί οργανισμοί αντιμετωπίζουν σύνθετα προβλήματα που έχουν σχέση με τη νομοθεσία, την υποδομή και το προσωπικό τους. Όπως αναφέρεται αναλυτικά στη συνέχεια, η ποιότητα και η έκταση των προβλημάτων δεν επιτρέπει προς το παρόν μεγάλη αισιοδοξία ως προς τη βελτίωση της λειτουργίας των οργανισμών και την εξυπηρέτηση των ασφαλισμένων.

Η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας (ασφαλιστικής, διοικητικής, σχετικής με την αξιοποίηση της περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών) και η ανάγκη προσαρμογής των παραπάνω ασφαλιστικών οργανισμών σε σύγχρονα δεδομένα διοίκησης επιβλήθουν έναν περισσότερο κατευθυντήριο και ενεργό τύπο εποπτείας, κατά την οποία το εποπτεύον όργανο δεν ασκεί μόνον έλεγχο νομιμότητας ή σκοπιμότητας αλλά υποστηρίζει νομικά και τεχνικά τον ασφαλιστικό οργανισμό στο πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό του, αξιολογώντας για παράδειγμα την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει το ταμείο (σε συνεργασία με τον εποπτεύοντα οργανισμό). Επίσης, ο επαναπροσδιορισμός των υποχρεώσεων και των ευθυνών των κυβερνητικών επιτρόπων σε αυτό το πνεύμα θα συνέβαλλε στη δυναμική συνεργασία της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ) με τους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Η Διεύθυνση Μηχανογράφησης της ΓΓΚΑ στη σχέση της με το ΤΕΑΥΕΚ αποτελεί –κατά την άποψη της Αρχής– υπόδειγμα του τρόπου με τον οποίο πρέπει να ασκείται η εποπτεία, καθώς οι υπεύθυνοι ανέλαβαν πρωτοβουλίες και επανειλημμένα επισκέφθηκαν τον ασφαλιστικό οργανισμό για να λύσουν τα προβλήματα που εμποδίζουν την εγκατάσταση, τη λειτουργία και την επέκταση του μηχανογραφικού του συστήματος. Αντίθετα, χαρακτηριστικό παράδειγμα ελλιπούς εποπτείας αποτελεί η εξ αποστάσεως εποπτεία του YEN στο NAT, καθώς αφενός στα ΔΣ δεν προβλέπεται από τον νόμο η συμμετοχή κυβερνητικού επιτρόπου, όπως συμβαίνει στους ασφαλιστικούς οργανισμούς που εποπτεύει η ΓΓΚΑ, και αφετέρου τα έγγραφα που απευθύνει το NAT στο YEN, στην περίπτωση που αντιμετωπίζει δύσκολες ασφαλιστικές περιπτώσεις, σπανίζουν. Εξάλλου, ο επιμερισμός της εποπτείας μεταξύ της ΓΓΚΑ και του YEN, ανεξάρτητα εάν είναι δικαιολογημένος (κάτι για το οποίο ο Συνήγορος του Πολίτη διατηρεί επιφυλάξεις), φαίνεται ότι έχει οδηγήσει σε περισσότερο χαλαρή εποπτεία του YEN στο NAT και στην εσφαλμένη εντύπωση ότι το ταμείο δεν υπόκειται στην ασφαλιστική λογική, τεχνική και νομοθεσία εξίσου με τους άλλους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιφυλάσσεται στο μέλλον να επανέλθει με προτάσεις στο θέμα της εποπτείας της ΓΓΚΑ στους ασφαλιστικούς οργανισμούς, ώστε αυτή να ανταποκρίνεται στον σύγχρονο κατευθυντήριο και ρυθμιστικό ρόλο της κεντρικής διοίκησης.

3. ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑΣ

3.1 ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

3.1.1 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΔΩΡΕΑΝ ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

Αναγκαία προϋπόθεση για την απολαβή του δικαιώματος στην υγεία και ταυτόχρονα συνταγματική υποχρέωση του κράτους (άρθρο 21, παράγρ. 3 του Συντάγματος) αποτελεί η εξασφάλιση δωρεάν πρόσβασης στη νοσηλευτική και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε ανασφάλιστους και οικονομικά αδύνατους πολίτες. Μέριμνα του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης στο πεδίο αυτό αποτελεί η εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας, ώστε πολίτες οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου να μην στε-

ρούνται το δικαίωμα απολαβής δωρεάν περίθαλψης. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ανασφάλιστης, 32 ετών, από τριετίας άνεργης, χωρίς ίδιους πόρους ή ατομικά οικονομικά στοιχεία, η οποία κατέθεσε αίτηση χορήγησης βιβλιαρίου υγείας ανασφάλιστου και το αίτημά της απορρίφθηκε από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχίας Αθηνών, Νότιος Τομέας, με την αιτιολογία ότι «το οικογενειακό εισόδημα υπερβαίνει το όριο, δεν υπάρχει οικονομική αδυναμία λόγω μεγάλης ακίνητης περιουσίας». Η αναφερόμενη πληροί, ως ανασφάλιστη και με ετήσιο εισόδημα εντός του προβλεπόμενου ορίου των 6.000 ευρώ, τις προϋποθέσεις της με αρ. 139491/2006 ΥΑ, «Καθορισμός προϋποθέσεων, κριτηρίων και διαδικασιών πρόσβασης στο σύστημα νοσηλευτικής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ανασφαλίστων και οικονομικά αδυνάτων πολιτών» (ΦΕΚ 1747 Β´). Στις προϋποθέσεις αυτές δεν περιλαμβάνεται το μέγεθος της γονικής περιουσίας. Αφού ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε εγγράφως στη διοίκηση, έλαβε απάντηση στην οποία γίνεται παραπομπή, μεταξύ άλλων, σε ερμηνευτική εγκύκλιο του (τότε) Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών με χρονολογία 1974, σύμφωνα με την οποία «η αδυναμία καλύψεως ανάγκης δι' ιδίων μέσων της οικογένειας και των μελών της οικογένειάς των θα κρίνεται επί τη βάση των ιδιαιτέρων οικονομικών και οικογενειακών συνθηκών εκάστης περιπτώσεως». Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε στη συνέχεια πόρισμα στο οποίο επισήμανε ότι αντικείμενο της αίτησης της ενδιαφερομένης ήταν η δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και όχι η εν γένει οικονομική στήριξη της με άλλες προνοιακές παροχές· η άρνηση της διοίκησης έχει ως αποτέλεσμα η αιτούσα να στερείται τη δυνατότητα δωρεάν ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και η υγεία της να εξαρτάται από την οικογενειακή χρηματοδότηση, κάτι που αντίκειται στην κρατική υποχρέωση για προστασία της υγείας και για σεβασμό της αξίας του ανθρώπου. Επειδή παρήλθε χρονικό διάστημα τριών μηνών από την αποστολή του πορίσματος χωρίς να υπάρξει απάντηση, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι η διοίκηση δεν αποδέχθηκε τις προτάσεις του (υπόθεση 18878/2006).

3.1.2 ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΕΝΤΡΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΒΕΒΑΡΗΜΕΝΟ ΙΑΤΡΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΟΥ ΧΡΗΣΟΥΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Σε δύο περιπτώσεις ο Συνήγορος του Πολίτη κλήθηκε να παρέμβει προκειμένου να φιλοξενηθούν και να τύχουν φροντίδας άτομα με βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό που χρήζουν κοινωνικής φροντίδας. Συγκεκριμένα, ζητήθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη να διαμεσοληθώσει για την εισαγωγή ενός τετραπληγικού με ποσοστό αναπηρίας 70% που πάσχει από ηπατίτιδα C σε κατάλληλο κέντρο αποκατάστασης, καθώς η οκταμελής οικογένειά του αδυνατεί να τον φροντίσει και οι συνθήκες διαβίωσής του θέτουν σε άμεσο κίνδυνο τη ζωή του. Η εισαγωγή του σε διάφορα ιδρύματα δεν στάθηκε δυνατή, επειδή, κατά τον Οργανισμό Λειτουργίας τους, δεν γίνονται δεκτοί ασθενείς με μεταδοτική νόσο. Μετά την παρέμβαση της Αρχής, ο ασθενής εισήχθη σε νοσοκομείο για διαγνωστικό επανέλεγχο και βραχύχρονη φιλοξενία με σκοπό τη φυσική του αποκατάσταση (υπόθεση 7083/2007).

Στη δεύτερη περίπτωση, ο πολίτης απευθύνθηκε στην Αρχή με το αίτημα να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να νοσηλευθεί ένας συγγενής του, άστεγος και άνεργος, ο οποίος έχει υποβληθεί σε τραχειοστομία, πάσχει από καρκίνο του λάρυγγα και παραμένει κατάκοιτος ύστερα από εγκεφαλικό επεισόδιο. Από το Γ´ θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Δυτικής Αθήνας, στο οποίο είχε υποβάλει αίτηση για εισαγωγή του ασθενούς, έλαβε απορριπτική απάντηση, με το αιτιολογικό ότι δεν πληρούνται οι προϋ-

ποθέσεις εισαγωγής. Μετά την αλληλογραφία της Αρχής με το Γ΄ Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Δυτικής Αθήνας και την επίκληση ανθρωπιστικών λόγων, έγινε δεκτή η κατά παρέκκλιση εισαγωγή του ασθενούς (υπόθεση 7548/2007).

Με αφορμή τις δύο αυτές υποθέσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε με έγγραφά του προς το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Διεύθυνση Προστασίας ΑμεΑ) τη διαπιστωθείσα έλλειψη δομών για άτομα με βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό που χρήζουν κοινωνικής φροντίδας, και πρότεινε να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα για τη φιλοξενία και τη νοσηλεία τους, ώστε να αποφεύγονται η επιβάρυνση και η παρακώλυση του έργου των ιατρικών ιδρυμάτων εις βάρος άλλων ασθενών και να μην αναζητείται κάθε φορά η σχετική δυνατότητα κατά παρέκκλιση των οργανισμών τους.

3.1.3 ΕΛΛΕΙΨΗ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ

Στο πλαίσιο του προγράμματος για την ψυχιατρική μεταρρύθμιση «Ψυχαργώς Β΄ Φάση», το Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής (ΠΝΑ) αποτελεί ένα από τα πέντε ψυχιατρικά νοσοκομεία τα οποία πρέπει να μετασχηματιστούν από άσυλα σε δίκτυα Κοινοτικών Δομών που οφείλουν να παρέχουν κοινοτική φροντίδα σε παιδιά με ψυχικές διαταραχές. Το ΠΝΑ, κατά τον μετασχηματισμό του σε δίκτυο υπηρεσιών ψυχικής υγείας για παιδιά και εφήβους, επιμελήθηκε τη μεταφορά των νοσηλευόμενων σε αυτό ασθενών στις κοινοτικές δομές που δημιουργήθηκαν για τις συγκεκριμένες ηλικιακές κατηγορίες. Πρόβλημα ωστόσο ανέκυψε για εκείνους τους ασθενείς που λόγω ενηλικίωσης δεν μπορούσαν να εισαχθούν στις προαναφερθείσες κοινοτικές δομές τη στιγμή ωστόσο που παρατηρείται έλλειψη τέτοιων δομών για ενήλικους με αυτισμό. Το πρόβλημα τέθηκε υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη από τη μητέρα νοσηλευόμενου στο ΠΝΑ ασθενούς με αυτισμό που είχε πλέον ενηλικιωθεί, η οποία διαμαρτυρήθηκε για την απόφαση του ΔΣ του νοσοκομείου να παραμείνει ο γιος της στο Τμήμα Χρονίων Παθήσεων. Συγκεκριμένα, ζήτησε την παρέμβαση της Αρχής ώστε να μεταφερθεί σε Ξενώνα Εφήβων με Αυτισμό. Στο πλαίσιο χειρισμού της υπόθεσης, πραγματοποιήθηκε συνάντηση της Βοηθού Συνηγόρου και κλιμακίου της Αρχής με τη διοίκηση του ΠΝΑ, κατά την οποία συζητήθηκε το ενδεχόμενο ικανοποίησης του αιτήματος της μητέρας του ασθενούς για ένταξη του γιου της στον Ξενώνα Εφήβων. Με αφορμή τη συγκεκριμένη υπόθεση συζητήθηκαν αναλυτικά τα οργανωτικά κενά που εντοπίζονται στη διαδικασία τοποθέτησης ενηλίκων με αυτισμό σε κοινοτικούς ξενώνες ή οικοτροφεία μετά το πέρας της νοσηλείας τους στο νοσοκομείο. Σε συνέχεια της συνάντησης αποφασίστηκε από τη διοίκηση του ΠΝΑ η κατά παρέκκλιση μετεγκατάσταση του γιου της προσφεύγουσας και δύο ακόμη ενήλικων ασθενών του νοσοκομείου στον Ξενώνα Εφήβων Ανατολικής Αττικής «Αγγέλια». Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει πάντως ότι η κατά παρέκκλιση ικανοποίηση του αιτήματος δεν αποτελεί οριστική λύση, διότι οι έφηβοι δεν επιτρέπεται να ζουν στην ίδια κοινοτική δομή με ενήλικους. Απαιτείται το ταχύτερο δυνατόν η δημιουργία ειδικών κοινοτικών δομών για τους ενήλικους, με τη διαμόρφωση ειδικών προγραμμάτων για τις ιατροκοινωνικές τους ανάγκες. Το πρόβλημα δεν είναι έντονο σήμερα, καθώς οι ασθενείς που μετεγκαθίστανται κατά παρέκκλιση βρίσκονται λίγο μετά την εφηβεία, αναμένεται όμως να επιδεινωθεί στο μέλλον (υπόθεση 13045/2006).

3.2 ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

3.2.1 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΣΘΕΝΩΝ

Στη συνέχεια εκτίθενται περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων των ασθενών, ειδικά του δικαιώματος στην ενημέρωση, κυρίως λόγω ελλιπούς γνώσης της διοικητικής διαδικα-

σίας ή εσφαλμένης αντίληψης σχετικά με το ιατρικό απόρρητο. Αναφέρονται επίσης παραβιάσεις των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών και των πασχόντων από HIV/AIDS, κυρίως λόγω κακής εφαρμογής της οικείας νομοθεσίας.

3.2.1.1 Ψυχική υγεία

Η διαδικασία ακούσιας νοσηλείας, που θεσπίστηκε με τα άρθρα 95–100 του Ν. 2071/1992, αποσκοπεί στην προστασία των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών. Στην πράξη ωστόσο, όπως προκύπτει από αναφορές πολιτών, παρατηρείται συχνά παραβίαση των σχετικών διατάξεων, με αποτέλεσμα να μην υλοποιείται η προστασία. Ενδεικτική είναι η περίπτωση ακούσια νοσηλευθέντος στο 6ο Ψυχιατρικό Τμήμα του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (ΨΝΑ) ο οποίος προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενος για την εισαγωγή, την παραμονή και τη νοσηλεία του. Για την έρευνα της υπόθεσης ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε αντίγραφα από τον φάκελο του ασθενούς. Ύστερα από πολυήμερη άκαρπη αναμονή παρελήφθησαν στοιχεία που απεστάλησαν ταχυδρομικά από το νοσοκομείο και τα οποία αποτελούσαν, σύμφωνα με το συνοδευτικό διαβιβαστικό έγγραφο του νοσοκομείου, τον διοικητικό και τον ιατρικό φάκελο του ασθενούς. Ο Συνήγορος του Πολίτη έκρινε ότι τα στοιχεία δεν ήταν πλήρη και για τον λόγο αυτόν οι χειριστές της υπόθεσης επισκέφθηκαν το νοσοκομείο και έλαβαν οι ίδιοι αντίγραφα του φακέλου. Από την αντιπαραβολή των στοιχείων που ελήφθησαν κατά την επίσκεψη με αυτά που είχαν αποσταλεί προέκυψε ότι είχε αποσταλεί τμήμα του διοικητικού φακέλου και είχε εξαιρεθεί ο ιατρικός φάκελος του ασθενούς. Από την εξέταση των στοιχείων γεννήθηκαν αμφιβολίες σχετικά με την τήρηση της προβλεπόμενης –για την προστασία των ασθενών– διαδικασίας επιβολής ακούσιου εγκλεισμού και μέτρων φυσικού περιορισμού στον συγκεκριμένο ασθενή. Η Αρχή ζήτησε στη συνέχεια εμπειριστωμένη απάντηση από τη διοίκηση του ΨΝΑ ως προς τους λόγους για τους οποίους είχε καθυστερήσει η αποστολή των στοιχείων και για το ελλειπές αυτών. Ζητήθηκαν επίσης πληροφορίες για την τήρηση της διαδικασίας εισαγωγής και νοσηλείας, την ενημέρωση του ασθενούς ως προς τα δικαιώματά του, την έκδοση και την υπογραφή ιατρικών πιστοποιήσεων (διαδικασία και εντεταλμένα πρόσωπα), την αιτιολογία των ψυχιατρικών γνωματεύσεων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νόμου και το ενδεχόμενο φυσικού περιορισμού του ασθενούς (καθήλωση). Τα προαναφερθέντα ερωτήματα της Αρχής παρέμειναν επί της ουσίας αναπάντητα, παρά την αλληλογραφία που ακολούθησε μεταξύ Συνηγόρου του Πολίτη και διοίκησης του ΨΝΑ. Η συγκεκριμένη υπόθεση και η –από τη σύσταση ακόμη του Συνηγόρου του Πολίτη– τακτική διερεύνηση αναφορών που θέτουν προβλήματα σχετικά με το θέμα του ακούσιου εγκλεισμού ψυχικά ασθενών αποτέλεσαν την αφορμή για τη σύνταξη της ειδικής έκθεσης με θέμα «Αυτεπάγγελτη έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη για την ακούσια νοσηλεία ψυχικά ασθενών» (υπόθεση 2709/2006).

Στους αντίποδες της ακούσιας νοσηλείας βρίσκονται η αποασυλοποίηση και η ψυχοκοινωνική αποκατάσταση ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας, οι οποίες αποτελούν στόχους της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης που εγκαινιάστηκε με το πρόγραμμα «Ψυχάργως». Απαραίτητη προϋπόθεση για την ευόδωση αυτών των στόχων είναι η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, ιδίως της τοπικής, και των δημόσιων υπηρεσιών. Η άρνηση των εν λόγω υπηρεσιών να συναλληλούν με ψυχικά ασθενείς, θεωρώντας εκ των προτέρων ότι αυτοί δεν έχουν δικαιοπρακτική ικανότητα, αναιρεί την ουσία των προγραμμάτων αποασυλοποίησης. Συγκεκριμένα, ζητήθηκε η συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη προκειμένου να αντιμετωπιστεί η άρνηση της αρμόδιας ΔΟΥ ΙΓ΄ Αθηνών να χορηγήσει Αριθμό Φο-

ρολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) ή να προβεί σε μεταβολή των ατομικών στοιχείων (αλλαγή διεύθυνσης κ.λπ.) όποτε διαπιστώνει ότι ο αιτών δηλώνει τη διεύθυνση οικοτροφείου που εντάσσεται στο πλαίσιο του προγράμματος αποασυλοποίησης ψυχικά ασθενών «Ψυχαργός», με την αιτιολογία ότι, ως ψυχικά ασθενείς, οι αιτούντες χρήζουν δικαστικής συμπαράστασης με βάση τα άρθρα 1666–1668 ΑΚ και δεν δικαιούνται να προβαίνουν σε δικαιοπραξίες. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι η στάση αυτή δεν συνάδει με τις διατάξεις για τη δικαστική συμπαράσταση του Αστικού Κώδικα (ΑΚ) και αντίκειται στο νομικό πλαίσιο που διέπει την ψυχιατρική μεταρρύθμιση. Προϋπόθεση για την επιτυχία των προγραμμάτων αποασυλοποίησης είναι η δυνατότητα των ατόμων με ψυχικά προβλήματα να ενταχθούν στον κοινωνικό και επαγγελματικό ιστό της κοινωνίας. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη ολοκληρώθηκε με επιτυχία, όταν από την ΔΟΥ ΙΓ΄ Αθηνών χορηγήθηκε τελικά ΑΦΜ σε δύο ασθενείς του οικοτροφείου «Ιρις» και πραγματοποιήθηκε η μεταβολή ατομικών στοιχείων σε άλλον (υπόθεση 12809/2006).

3.2.1.2 Ασθενείς και φορείς HIV/AIDS

Η περίθαλψη ασθενών και φορέων HIV/AIDS απασχόλησε τον Συνήγορο του Πολίτη μετά την προσφυγή πολιτών που είτε είναι φορείς του ιού HIV είτε νοσούν από AIDS. Από τις 13 υποθέσεις που εξετάσε ο Συνήγορος του Πολίτη, οι επτά αφορούν στην αναβολή προγραμματισμένης παρεμβατικής ιατρικής πράξης ή την άρνηση περίθαλψης. Αντικείμενο τριών άλλων είναι η παραβίαση ιατρικού απορρήτου. Από τις υπόλοιπες τρεις μία αφορά στη διενέργεια εξετάσεων αίματος για τον ιό HIV σε ασθενή χωρίς ο ίδιος να έχει προηγουμένως ενημερωθεί και συναινέσει, άλλη αφορά στην ανακοίνωση θετικών αποτελεσμάτων σε ασθενή με τρόπο που δεν συνάδει με τις οδηγίες που έχουν δοθεί στα νοσηλευτικά ιδρύματα, δηλαδή χωρίς κατάλληλη ψυχολογική και άλλη υποστηρικτική διαδικασία. Η τελευταία υπόθεση αφορά στην απόλυση εργαζομένου λόγω προσβολής του από τον ιό HIV μολονότι ήταν ασυμπτωματικός και δεν εμποδιζόταν στην άσκηση των καθηκόντων του.

Για την αποτελεσματικότερη άσκηση των δικαιωμάτων των ασθενών, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει, μεταξύ άλλων, τα εξής: τη συνεχή επιμόρφωση των επαγγελματιών υγείας για τους τρόπους μετάδοσης και προφύλαξης από τον ιό του AIDS, την υποχρεωτική ενημέρωση των επαγγελματιών υγείας για τις νομικές ευθύνες και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τους σχετικούς νόμους ως προς τα θέματα της τήρησης του ιατρικού απορρήτου και την υποχρέωσή τους να ενημερώνουν του οροθετικούς ασθενείς για τους τρόπους προφύλαξης τρίτων ατόμων (σεξουαλικών συντρόφων), την ενημέρωση των ίδιων των οροθετικών και των ασθενών με AIDS για τις ενδεικνυόμενες δράσεις προφύλαξης των ίδιων και των σεξουαλικών τους συντρόφων, την πρόβλεψη ειδικού συστήματος παραπομπών των οροθετικών ή των ασθενών με AIDS για ειδικότερες ιατρικές εξετάσεις στις κλινικές με ευθύνη και υπό την εποπτεία των θεράποντων ιατρών και την απασχόληση φορέων και ασθενών HIV/AIDS σε κατάλληλες γι' αυτούς θέσεις στο στράτευμα όταν είναι ασυμπτωματικοί ή τα συμπτώματά τους δεν εμποδίζουν την άσκηση των καθηκόντων τους.

3.2.1.3 Πρόσβαση σε ιατρικό φάκελο

Η άρνηση των υπηρεσιών υγείας των ασφαλιστικών οργανισμών και των υπηρεσιών του Εθνικού Συστήματος Υγείας να παράσχουν στους πολίτες που συναλλάσσονται με αυτές πρόσβαση στον ιατρικό τους φάκελο έχει απασχολήσει στο παρελθόν την Αρχή. Η κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων άρνηση χορήγησης αντιγράφων ή στοιχείων του ια-

τρικού φακέλου έχει ως αποτέλεσμα την αποτροπή του δημόσιου ελέγχου, ακόμη και αν δεν υπάρχει τέτοια πρόθεση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε με το ζήτημα αυτό με αφορμή την αναφορά πολίτη με την οποία κατήγγειλε ότι δεν είχε λάβει απάντηση σε επιστολή του προς τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Αντικείμενο της επιστολής αποτελούσε η επανειλημμένη άρνηση του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών και του Αρεταίειου Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου να του χορηγήσουν αντίγραφα από πρακτικά χειρουργείων στα οποία είχε υποβληθεί. Με έγγραφό του προς τον Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ο Συνήγορος του Πολίτη επικαλέστηκε τις οικείες νομικές διατάξεις, ζητώντας να ικανοποιηθεί το αίτημα του πολίτη. Τελικά, ύστερα από έγγραφο της Υπηρεσίας Προστασίας Δικαιωμάτων Ασθενών του υπουργείου προς τις διοικήσεις των εμπλεκόμενων νοσοκομείων, το Ιπποκράτειο και το Αρεταίειο χορήγησαν ακριβή αντίγραφα του βιβλίου πρακτικών χειρουργείου στον ασθενή (υπόθεση 3900/2007).

Προβλήματα πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο δεν αντιμετωπίζουν μόνον οι ίδιοι οι ασθενείς αλλά πολύ περισσότερο τρίτοι, ακόμη και αν είναι νόμιμα από τον ασθενή εξουσιοδοτημένα πρόσωπα. Συνήθη πρακτική επίσης αποτελεί η άρνηση χορήγησης αντιγράφων ή στοιχείων του ιατρικού φακέλου που δεν μπορούν να αναπαραχθούν εντός του νοσοκομείου. Και τα δύο αυτά ζητήματα κλήθηκε να τα αντιμετωπίσει ο Συνήγορος του Πολίτη με αφορμή την άρνηση του Θριάσιου Νοσοκομείου να χορηγήσει στην αδελφή ασθενούς αντίγραφο μαγνητικής τομογραφίας η οποία περιλαμβανόταν στον ιατρικό φάκελο που σχηματίστηκε κατά τη νοσηλεία του ασθενούς σε αυτό. Η άρνηση εκδηλώθηκε μολονότι είχε επισυναφθεί στη σχετική αίτηση ειδικό πληρεξούσιο του αδελφού. Ο θεράπων ιατρός αρνήθηκε να ικανοποιήσει το αίτημα, αφενός αμφισβητώντας τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο μέσω τρίτου και αφετέρου επειδή δεν υπήρχε η τεχνική δυνατότητα δημιουργίας αντιγράφου της τομογραφίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε εγγράφως το νοσοκομείο ότι η άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο είναι δυνατή και μέσω πληρεξούσιου προσώπου, χωρίς να τίθεται στην περίπτωση αυτή θέμα προστασίας του ιατρικού απορρήτου έναντι τρίτων. Παράλληλα, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε να χορηγηθεί το πρωτότυπο στην ενδιαφερόμενη, προκειμένου να μεριμνήσει η ίδια για τη δημιουργία αντιγράφου, εφόσον δεν υπήρχε τέτοια δυνατότητα από το νοσοκομείο. Η πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη έγινε δεκτή από τη διοίκηση. Επιπλέον, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής στα νοσοκομεία για δημιουργία αντιγράφων ιατρικών εξετάσεων, η Αρχή διατύπωσε σχετική νομοθετική πρόταση προς το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (υπόθεση 8661/2007).

3.2.2 ΘΕΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

Ο βαθμός πραγμάτωσης τόσο του ατομικού (άρθρο 5, παράγρ. 5 του Συντάγματος) όσο και του κοινωνικού δικαιώματος στην υγεία (άρθρο 21, παράγρ. 3 του Συντάγματος) εξαρτάται από το εύρος των δικαιούχων και από το είδος και την έκταση των ασφαλιστικών παροχών υγειονομικής περίθαλψης. Στη συνέχεια εξετάζονται υποθέσεις σχετικές με την υπαγωγή στην ασφάλιση ασθενείας και με την απόδοση των δαπανών εξωνοσοκομειακής περίθαλψης.

3.2.2.1 Δικαιούχοι ασφάλισης ασθενείας

Χαρακτηριστική περίπτωση σε σχέση με τον αποκλεισμό δικαιούχων ασφάλισης ασθενεί-

ας είναι αυτή που τέθηκε υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη από ασφαλισμένο του δημοσίου ο οποίος, έπειτα από σχετικό αίτημά του να ασφαλίσει το τέκνο της συζύγου του, ενημερώθηκε από την υπηρεσία του Οργανισμού Περίθαλψης Ασφαλισμένων του Δημοσίου (ΟΠΑΔ) στον νομό κατοικίας του ότι δεν υφίσταται σχετική δυνατότητα. Η έλλειψη πρόβλεψης στον κανονισμό του ΟΠΑΔ για την υπαγωγή στην κοινωνική ασφάλιση τέκνου της συζύγου ασφαλισμένου του δημοσίου το οποίο δεν μπορεί να ασφαλίσει έμμεσα ούτε η μητέρα ούτε ο πατέρας του έχει ως αποτέλεσμα να μένει το τέκνο ανασφάλιστο. Με έγγραφό του προς τον ΟΠΑΔ, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να τροποποιηθεί ο κανονισμός του ώστε να καλύπτονται όλα τα ανασφάλιστα μέλη οικογένειας δημοσίων υπαλλήλων και ιδιαίτερα τα παιδιά των συζύγων, όπως ισχύει σε άλλους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης (ΙΚΑ, Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών), με γνώμονα την αρχή της ισότητας παροχών και μεταχείρισης στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Ο ΟΠΑΔ ενημέρωσε τον Συνήγορο του Πολίτη ότι «το θέμα της επέκτασης των παροχών υγειονομικής περίθαλψης στα ανασφάλιστα ανήλικα παιδιά συζύγων δημοσίων υπαλλήλων θα ληφθεί υπόψη σε ενδεχόμενη τροποποίηση του κανονισμού παροχών» (υπόθεση 6805/2007).

3.2.2.2 Έκταση ασφάλισης ασθενείας

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις κακής εφαρμογής του νόμου σχετικά με κάλυψη εξωνοσοκομειακών δαπανών υγείας είναι οι ακόλουθες:

α. Λόγω έλλειψης σχετικής πρόβλεψης και εσφαλμένης ερμηνείας των οικείων διατάξεων απορρίφθηκε από την Τοπική Διοικητική Επιτροπή του υποκαταστήματος ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Καλλιθέας ένσταση ασφαλισμένου για την απόδοση δαπανών αγοράς ειδικών γυαλιών χαμηλής όρασης της κόρης του, με την αιτιολογία ότι «τα βοηθήματα χαμηλής οράσεως δεν εντάσσονται στα χορηγούμενα από το άρθρο 29 του Κανονισμού Ασθενείας του Ιδρύματος οπτικά είδη». Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στη διοίκηση του ΙΚΑ και το αρμόδιο υποκατάστημα και στη συνέχεια στη ΓΓΚΑ, ζητώντας να ικανοποιηθεί το αίτημα του ασφαλισμένου, με το επιχείρημα ότι ο σκοπός του νομοθέτη, όπως προκύπτει από τις ισχύουσες διατάξεις, είναι η παροχή στους ασφαλισμένους των αναγκαίων βοηθητικών μέσων και προθέσεων (τεχνητά μέλη) προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα υγείας τους, μεταξύ των οποίων βοηθητικών μέσων περιλαμβάνονται τα γυαλιά και οι φακοί επαφής, χωρίς να γίνεται δεσμευτική απαρίθμηση ειδικών τύπων γυαλιών ή φακών. Η ΓΓΚΑ αποφάνθηκε ότι τα βοηθήματα χαμηλής όρασης δεν εντάσσονται στα χορηγούμενα από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ οπτικά είδη αφενός επειδή δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη στον Κανονισμό Ασθενείας του ΙΚΑ και αφετέρου επειδή δεν έχει εγκριθεί η δαπάνη προμήθειας για το συγκεκριμένο είδος από το ΔΣ του ΙΚΑ, και πρότεινε αντίστοιχη τροποποίηση του κανονισμού του ιδρύματος. Η Γενική Διεύθυνση Υπηρεσιών Υγείας του ΙΚΑ, που αποφασίζει για το είδος και την έκταση της περίθαλψης, θεώρησε ωστόσο ότι η επανεξέταση του θέματος δεν κρίνεται κατά την παρούσα στιγμή σκόπιμη (υπόθεση 6320/2006).

β. Από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς συχνά δεν καταβάλλονται οι δαπάνες για μη στολοποιημένες ιατρικές πράξεις, με συνέπεια να καλείται να διαμεσολαβήσει ο Συνήγορος του Πολίτη. Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση πολίτη η οποία κατέβαλε στο Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο – Μαιευτήριο «Ελένα Βενιζέλου» το ποσό των 352,17 € για κυτταρολογικές εξετάσεις παρά το γεγονός ότι, ως ασφαλισμένη στον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), δεν όφειλε να πληρώσει. Με έγγραφό του προς το νοσοκομείο «Ελένα» ο ΟΓΑ αποφάνθηκε ότι κακώς επιβαρύνθηκε η ασφαλισμένη, και ζήτησε από το νοσοκομείο να της επιστρέψει τη σχετική δαπάνη. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπο-

στήριξε ωστόσο ότι ο ΟΓΑ όφειλε να επιστρέψει στην ασφαλισμένη το ποσό που κατέβαλε αχρεωστήτως, επειδή το ταμείο είχε αναδεχθεί εκ των προτέρων (ήδη με τη θεμελίωση από τους ασφαλισμένους δικαιώματος απόληψης παροχών) τα χρέη των ασθενών-ασφαλισμένων του έναντι των νοσοκομείων-δανειστών, απαλλάσσοντας τους οφειλότες-ασθενείς. Ο ΟΓΑ στην απάντησή του προς την Αρχή επικαλέστηκε έγγραφο της ΓΓΚΑ, το οποίο αναφέρει ότι «οι ασφαλιστικοί οργανισμοί αποδίδουν για τις ιατρικές πράξεις τις τιμές που περιλαμβάνονται στο ΠΔ 157/91 και μόνο κατ' εξαίρεση μπορούν να αποδίδουν για τις μη κοστολογημένες ιατρικές πράξεις τις τιμές που, ύστερα από γνωμοδότηση του ΚΕΣΥ, έχουν γίνει αποδεκτές από τους αρμόδιους υπουργούς. Κατόπιν αυτών, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί δεν νομιμοποιούνται να αποδίδουν τις τιμές των ιατρικών πράξεων που έχουν κοστολογηθεί από τα Δ.Σ. των κρατικών νοσοκομείων». Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι έως την έκδοση του απαιτούμενου προεδρικού διατάγματος οι ασφαλιστικοί οργανισμοί οφείλουν κατ' εφαρμογήν του άρθρου 30, παράγρ. 2 του ΑΝ 1565/1939 να αποδίδουν τη δαπάνη στα νοσοκομεία με βάση την προσωρινή κοστολόγηση που καθορίζεται με απόφαση του ΔΣ ενός νοσοκομείου, όπως προβλέπεται στο με αρ. πρωτ. Υ7/οικ./477/7.3.1993 έγγραφο του άλλοτε Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Τελικά, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ενημέρωσε εγγράφως ότι έχει προωθήσει για συνυπογραφή σχέδιο προεδρικού διατάγματος για την ανακοστολόγηση και κοστολόγηση ιατρικών πράξεων στο Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, το οποίο αναμένεται να εκδοθεί (υπόθεση 7267/2005). Η άρνηση απόδοσης δαπάνης για μη κοστολογημένες πράξεις αποτελεί αντικείμενο και άλλης υπόθεσης, την οποία έθεσε υπόψη του Συνηγόρου ασφαλισμένος του ΟΠΑΔ. Συγκεκριμένα, ο ενδιαφερόμενος υποβλήθηκε στο Αρεταίειο σε ιατρικές πράξεις που προηγούνται της ακτινοθεραπείας, οι οποίες δεν είναι κοστολογημένες με κρατικό τιμολόγιο και δεν περιλαμβάνονται στα σχετικά προεδρικά διατάγματα, έχουν όμως κοστολογηθεί προσωρινά με απόφαση της εφορείας του νοσοκομείου. Παρά τις επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη και την απόφαση της αρμόδιας για την κοστολόγηση ιατρικών πράξεων Διεύθυνσης Ανάπτυξης Μονάδων Υγείας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης («οι ασφαλιστικοί οργανισμοί πρέπει να καταβάλουν στα νοσοκομεία ιατρικές πράξεις που έχουν κοστολογηθεί με αποφάσεις των Δ.Σ.»), ο ΟΠΑΔ ενέμεινε στην αρχική αρνητική του θέση (υπόθεση 711/2006).

γ. Συχνά ανακύπτουν προβλήματα σχετικά με την κάλυψη δαπανών από την εμπλοκή ιδιωτικών υπηρεσιών κατά τη νοσηλεία ασφαλισμένων σε οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης. Ενδεικτικά αναφέρεται υπόθεση ενός ασφαλισμένου του ΙΚΑ ο οποίος παραπέμφθηκε από γιατρό του ΙΚΑ, με τη συνήθη διαδικασία, σε συμβεβλημένη με το ΙΚΑ ιδιωτική κλινική της Θεσσαλονίκης, αναγκάστηκε όμως κατά την εισαγωγή του στην ιδιωτική κλινική να υπογράψει έγγραφο σύμφωνα με το οποίο θα αναλάμβανε ο ίδιος το κόστος της νοσηλείας του, με την αιτιολογία ότι δεν υπάρχει άλλο έντυπο εισαγωγής από αυτό και δεν θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά η εισαγωγή του. Περίπου έξι μήνες μετά το εξιτηριό του, η ιδιωτική κλινική απευθύνθηκε στον ασφαλισμένο για να καλύψει ένα μεγάλο ποσό για επιπλέον έξοδα νοσηλείας. Επειδή ο Συνήγορος του Πολίτη δεν έχει αρμοδιότητα να ελέγξει απευθείας ιδιωτικές κλινικές, ζήτησε με έγγραφό του προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ να αναλάβει αυτό την κάλυψη των επιπλέον ποσών και ακολούθως να τα χρεώσει στην κλινική λόγω παράβασης της μεταξύ τους σύμβασης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 6 αυτής. Το ΙΚΑ απάντησε ότι με την υπογραφή του εγγράφου εισαγωγής ήταν υποχρεωμένος ο ασθενής να καλύψει τα επιπλέον έξοδα. Με δεύτερο έγγραφό του ο Συνήγορος

του Πολίτη επέμεινε ότι πρέπει να διερευνηθεί το ενδεχόμενο η υπογραφή αυτή του ασθενούς να ήταν αποτέλεσμα πλάνης και ανάγκης, αφού όλες οι ενδείξεις συνηγορούσαν υπέρ του ότι ο ασθενής δεν είχε εξαρχής καμία διάθεση να επωμισθεί επιπλέον κόστος και ότι στην κατάστασή του προείχε η αποκατάσταση της υγείας του και όχι ο ενδελεχής έλεγχος των διαδικαστικών εγγράφων που του ζητούσε η κλινική, τα οποία καθένας στη θέση του θα τα υπέγραφε θεωρώντας ότι αναγράφουν τα συνήθη που απαιτούν οι συμβεβλημένες με το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κλινικές. Ενώ η ιδιωτική κλινική άσκησε αγωγή κατά του ασφαλισμένου για να εισπράξει το επιπλέον ποσόν νοσηλείας, το ΙΚΑ με έγγραφο-εγκύκλιο προς όλα τα νοσοκομεία και τα περιφερειακά υποκαταστήματα του ΙΚΑ, καθώς και προς όλες τις συμβεβλημένες με το ΙΚΑ ιδιωτικές κλινικές παραδέχθηκε ότι «υπάρχουν και άλλες όμοιες αναφορές πολιτών που, παρά το γεγονός ότι η νοσηλεία τους καλύπτεται με εισιτήριο/εξιτήριο ΙΚΑ, χρεώνονται με διάφορα ποσά τα οποία οι κλινικές τα δικαιολογούν ως διαφορά θέσης». Παράλληλα, το ΙΚΑ εισήγαγε μια πιο αυστηρή διαδικασία με την υπογραφή συγκεκριμένου εντύπου που θα υπογράφεται τόσο από τον ασθενή όσο και από τον ελεγκτή γιατρό σε δύο αντίγραφα, ένα εκ των οποίων θα επιστρέφεται στη μονάδα υγείας που θα έχει την ευθύνη για τη διαχείριση της σύμβασης με την κλινική και θα φυλάσσεται σε αρχείο ενός έτους (υπόθεση 3071/2005).

3.3 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

3.3.1 ΘΕΩΡΗΣΗ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ

Αλληλοδαπή νιγηριανής ιθαγένειας απευθύνθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη διότι η Διεύθυνση Δημόσιας Υγείνης της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης αρνήθηκε να προβεί στην ανανέωση του ατομικού βιβλιαρίου υγείας της για εργασία σε κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος (ΚΥΕ). Ως αιτιολογία για την άρνηση προβλήθηκε ο ισχυρισμός ότι το έγγραφο που νομιμοποιούσε τη διαμονή της, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν η βεβαίωση κατάθεσης αίτησης, δεν ήταν πρόσφατο και συνεπώς δεν μπορούσε να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η διοίκηση να είχε εν τω μεταξύ απαντήσει αρνητικά στην αίτησή της. Σε έγγραφό του προς τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Υγείνης της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης, ο Συνήγορος του Πολίτη κατέληγε, ύστερα από επισκόπηση του οικείου νομικού πλαισίου, στο συμπέρασμα ότι η ισχύς των σχετικών βεβαιώσεων είναι μεν χρονικά περιορισμένη, όχι όμως συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας, και παύει αυτοδικαίως με την έκδοση απόφασης της διοίκησης επί της αίτησης για χορήγηση άδειας διαμονής. Κατά συνέπεια, η Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Υγείνης της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης υποχρεούται να προβεί στη θεώρηση του ατομικού βιβλιαρίου υγείας της ενδιαφερομένης ακόμη και αν η βεβαίωση κατάθεσης αίτησης για άδεια διαμονής δεν φέρει πρόσφατη ημερομηνία έκδοσης, και σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με την ισχύ της ο Συνήγορος του Πολίτη συνέστησε ενδοϋπηρεσιακή συνεννόηση. Ακολούθως, η προαναφερθείσα Διεύθυνση θέσπισε την πενταετούς ισχύος θεώρηση των ατομικών βιβλιαρίων υγείας με τον όρο ότι ο ενδιαφερόμενος αλληλοδαπός δεν θα λάβει αρνητική απάντηση στο αίτημά του για χορήγηση άδειας διαμονής. Επειδή κατά τη διερεύνηση της αναφοράς διαπιστώθηκε ανομοιομορφία ως προς την πρακτική που ακολουθείται από τις Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας των κατά τόπους αρμόδιων νομαρχιών, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε στη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείνης, που ανήκει στη Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας του Υπουργείου Υγείας, την έκδοση σχετικής εγκυκλίου. Ως αποτέλεσμα αυτής της πρότασης του Συνηγόρου του Πολίτη, η Γενική Διεύθυνση Υγείας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης απέστειλε στις Διευθύνσεις Υγείας και Δημόσιας Υγείνης των νομαρ-

σιακών αυτοδιοικήσεων το με αρ. πρωτ. Υ1γ/Γ.Π./59372/2.7.2007 έγγραφο, σύμφωνα με το οποίο η θεώρηση των ατομικών βιβλιαρίων υγείας των αθλοδωτών θα γίνεται για πέντε χρόνια εφόσον τα βιβλιαρία συνοδεύονται από ανανεωμένη άδεια διαμονής ή άδεια εργασίας ή άλλο έγγραφο που να πιστοποιεί τη νόμιμη διαμονή του αθλοδωτού στην ελληνική επικράτεια (υπόθεση 3434/2007).

3.3.2 ΕΠΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΗ ΑΠΩΛΕΙΑ ΦΑΚΕΛΟΥ

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε την παράλειψη της διοίκησης να απαντήσει στην –με αρχική ημερομηνία 13.9.2001– αίτηση προσωρινής διακοπής της άδειας λειτουργίας ιδιωτικής κλινικής, η οποία υποβλήθηκε εκ νέου στις 24.3.2005, έπειτα από απώλεια του αρχικού φακέλου από τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας του Κεντρικού Τομέα της Νομαρχίας Αθηνών. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν διαπίστωσε την ύπαρξη νομικού ή άλλου κωλύματος λόγω του οποίου δεν είχε απαντηθεί το αίτημα του πολίτη. Αντίθετα, οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι η καθυστέρηση οφείλεται αποκλειστικά και μόνο σε ολιγωρία και κακή διαχείριση από την πλευρά της διοίκησης. Αφού οι επιβαλλόμενες ενέργειες από την πλευρά της διοίκησης αναβλήθηκαν επανειλημμένα, ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώθηκε ότι ο φάκελος είχε χαθεί για δεύτερη φορά μαζί με την αίτηση και τα συνοδευτικά δικαιολογητικά και ότι έπρεπε να κατατεθεί για τρίτη φορά. Επειδή η αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη διεκπεραίωση του αιτήματος και η διπλή απώλεια του φακέλου προκαλούν την εντύπωση ότι η εν λόγω δημόσια υπηρεσία τελεί υπό διάλυση, ζητήθηκε να γίνει πειθαρχική διερεύνηση της διπλής απώλειας του φακέλου, να αποδοθούν οι ευθύνες στους υπαίτιους και να απαντήσει η διοίκηση στο αίτημα του πολίτη χωρίς άλλη καθυστέρηση. Με έγγραφο της Νομαρχίας Αθηνών, ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώθηκε ότι η αίτηση του πολίτη έγινε δεκτή (έξι χρόνια από την αρχική υποβολή της) και ότι δόθηκε εντολή για την πειθαρχική διερεύνηση της απώλειας του φακέλου (υπόθεση 18288/2006).

4. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Η επιφυλακτικότητα που αντιμετώπισε ο Συνήγορος του Πολίτη εκ μέρους των δημόσιων υπηρεσιών και των λειτουργών τους κατά την πρώτη περίοδο της λειτουργίας του έχει αρχίσει να υποχωρεί σε μεγάλο βαθμό. Η καθημερινή επικοινωνία των στελεχών της Αρχής με τις δημόσιες υπηρεσίες βελτιώνεται σημαντικά και εγκαθιδρύεται κλίμα αρμονικής συνεργασίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Καταλυτικό ρόλο σε αυτή την εξέλιξη διαδραμάτισε και η αντίληψη που έχει διαμορφωθεί ότι η συνεργασία μπορεί να συνδράμει και στην κατεύθυνση της επίλυσης γενικότερων συστημικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι φορείς της δημόσιας διοίκησης. Ωστόσο, παρ' όλες τις προσπάθειες που καταβάλλονται, συνεχίζουν να υπάρχουν σημαντικά προβλήματα με ορισμένους φορείς, όπως είναι το NAT και το ΤΕΑΥΕΚ.

4.1 ΝΑΥΤΙΚΟ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

4.1.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Τα στελέχη του Συνηγόρου του Πολίτη συνεχίζουν να συναντούν προβλήματα στην προσπάθειά τους να συνεργαστούν με το NAT, παρά το γεγονός ότι το 2005 στελέχη του NAT και της Αρχής συναντήθηκαν προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά τη συνεργασία και μοιλονότι ακολούθησε εκτενής σχετική αναφορά στην ετήσια έκθεση του ίδιου έτους (σ. 86–87). Το 2005 καταγράφηκαν πάνω από 30 υποθέσεις

πολιτών οι οποίοι υπέβαλαν αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη, αλλά έως σήμερα το ταμείο δεν έχει απαντήσει στα έγγραφα που του απεστάλησαν. Για παράδειγμα, σε αναφορά που υπέβαλε πολίτης στην Αρχή, διαμαρτυρόταν γιατί το 2004 ζήτησε από το ταμείο να του χορηγηθεί βεβαίωση παρακράτησης ποσών από την κύρια και την επικουρική σύνταξη του και δεν είχε λάβει απάντηση έως το 2005. Παρά το γεγονός ότι ο Συνήγορος του Πολίτη είχε αποστείλει έγγραφο στο NAT τον Ιούλιο του 2005, σε προφορική επικοινωνία που είχε ο πολίτης με το ταμείο έλαβε την απάντηση ότι η υπηρεσία δεν πρόκειται να του απαντήσει εγγράφως. Σε δεύτερη υπομνηστική επιστολή προς το NAT τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε το παραπάνω γεγονός. Τελικά ο πολίτης ενημερώθηκε έμμεσα, δηλαδή μέσω εγγράφου που απηύθυνε το NAT στην Αρχή στις 19.3.2007 (υπόθεση 10032/2005).

Άξιοσημείωτο είναι ότι οι παραπάνω 30 υποθέσεις καλύπτουν ευρύ φάσμα ασφαλιστικών θεμάτων, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το πρόβλημα συνεργασίας που παρατηρείται δεν αφορά σε κάποια μεμονωμένη Διεύθυνση του NAT αλλά στο ταμείο στο σύνολό του. Η ανταπόκριση του NAT στις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη είναι ελλιπής, με αποτέλεσμα να παραμένει εκκρεμής μεγάλος αριθμός υποθέσεων.

Χαρακτηριστικά, τον Νοέμβριο του 2006 και τον Φεβρουάριο του 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε στο NAT συγκεντρωτικές καταστάσεις με υποθέσεις πολιτών που είχαν προσφύγει σε αυτόν από το 2005 για τις οποίες το NAT δεν είχε απαντήσει στην Αρχή. Οι υποθέσεις αφορούσαν σε ζητήματα διαδοχικής ασφάλισης, μη εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων, συνταξιοδοτικές αποφάσεις και άλλα. Διαπιστώθηκε δυστυχώς ότι το NAT δεν είχε προβεί στην απαιτούμενη ενημέρωση της Αρχής ακόμη και για τις υποθέσεις στις οποίες είχε υπάρξει αίτση έκβαση. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι απαιτήθηκαν δύο ολόκληρα χρόνια για να αποσαφηνιστούν ή να επιλυθούν υποθέσεις ασφαλισμένων για τις οποίες ο μέσος χρόνος επίλυσης, αντικειμενικά, δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τη μία ημέρα.

Χαρακτηριστική της κατάστασης είναι η περίπτωση πολίτη ο οποίος προσέφυγε το 2005 στην Αρχή αναφέροντας ότι ήταν ασφαλισμένος στο NAT κατά την περίοδο 11.1.1974 έως 30.7.1975, αλλά κατά τη συνταξιοδότησή του πληροφορήθηκε από το ταμείο ότι δεν βρίσκεται κανένα στοιχείο για τη ναυτική του υπηρεσία, με αποτέλεσμα να λάβει μειωμένη σύνταξη από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Μετά την αποστολή εγγράφου τον Οκτώβριο του 2005, σχετικών υπομνηστικών επιστολών και των συγκεντρωτικών καταστάσεων που προαναφέρθηκαν, και κατά την τηλεφωνική επικοινωνία με υπάλληλο του ταμείου (Μάρτιος 2007), διαπιστώθηκε ότι ο πολίτης δεν ήταν καταγεγραμμένος στα αρχεία του NAT επειδή δεν είχε ποτέ εκδοθεί ναυτικό φυλλάδιο. Προφανώς ο πολίτης κατά τους μήνες της ναυτολόγησής του είχε ταξιδέψει με διαβατήριο. Η αναγνώριση της ναυτικής υπηρεσίας που γίνεται με διαβατήριο προϋποθέτει την εκ των υστέρων έκδοση ναυτικού φυλλαδίου. Αυτό ωστόσο προϋποθέτει την απογραφή του ναυτικού, οπότε θεωρείται ασφαλισμένος του ταμείου και μπορεί πλέον να εξαγοράσει τη ναυτική υπηρεσία που είχε κάνει με διαβατήριο (υπόθεση 15215/2005). Χρειάστηκαν δηλαδή δύο χρόνια για να διαπιστωθεί ότι ο πολίτης δεν ήταν καταγεγραμμένος, κάτι που μπορούσε να έχει διαπιστωθεί με την κατάθεση της αίτησης, ώστε ο ενδιαφερόμενος να προβεί αμέσως στις απαιτούμενες ενέργειες προκειμένου να αναγνωριστεί ως ασφαλιστικός ο χρόνος κατά τον οποίο είχε ταξιδέψει με διαβατήριο.

Σε άλλη υπόθεση, πολίτης ανέφερε στην Αρχή, το 2005, ότι ζήτησε από το NAT να υπολογιστεί εκ νέου η σύνταξή του. Ύστερα από επανειλημμένες οχλήσεις εκ μέρους στελεχών του Συνηγόρου του Πολίτη, διαπιστώθηκε, το 2007, ότι ο πολίτης δεν είχε υποβάλει αντίστοιχη αίτηση στο ταμείο. Χρειάστηκε δηλαδή να παρέλθουν δύο ολόκληρα χρόνια

για να διαπιστώσει το NAT ότι ο πολίτης δεν είχε υποβάλει αίτηση επανυπολογισμού και ότι ως εκ τούτου κακώς διαμαρτυρόταν. Μπορεί συνεπώς να εξαχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι αυτά τα δύο χρόνια το ταμείο δεν ασχολήθηκε καθόλου με τη διερεύνηση της υπόθεσης, παρά τις προσπάθειες της Αρχής, διαφορετικά θα την είχε επιλύσει αμέσως, προτείνοντας απλώς στον πολίτη να υποβάλει την αναγκαία αίτηση για να γίνει επανυπολογισμός της σύνταξης (υπόθεση 9775/2005).

Διαπιστώθηκε ότι το ίδιο έλλειμμα συνεργασίας με το NAT αντιμετωπίζει και η ΓΓΚΑ. Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση πολίτη ο οποίος προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη και στη ΓΓΚΑ για συνταξιοδοτικό ζήτημα που αφορούσε στην έκδοση συνταξιοδοτικής απόφασης με βάση τις διατάξεις για τη διαδοχική ασφάλιση, και συγκεκριμένα με βάση τον συνυπολογισμό χρόνου ασφάλισης στο NAT και στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Το NAT δεν απαντούσε σε έγγραφα της ΓΓΚΑ, μολονότι το θέμα δεν αφορούσε μόνο στον συγκεκριμένο πολίτη αλλά και άλλους συνταξιούχους που είχαν αντίστοιχο πρόβλημα (υπόθεση 20481/2005).

4.1.2 ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕ ΤΟ NAT ΚΑΙ ΤΟ YEN

Η αρμόδια Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη μαζί με στελέχη της Αρχής συναντήθηκαν τον Οκτώβριο του 2007 με στελέχη της Διεύθυνσης Υποστήριξης Ασφαλιστικών Οργανισμών του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας (YEN) και του NAT. Σκοπός της συνάντησης ήταν η βελτίωση της συνεργασίας του NAT με τον Συνήγορο του Πολίτη και η καλύτερη εξυπηρέτηση των ασφαλισμένων στο NAT. Αναφορικά με τις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Υποστήριξης Ασφαλιστικών Οργανισμών του YEN, διαπιστώθηκε ότι η Διεύθυνση δεν ασκεί στο NAT εποπτεία αντίστοιχη με εκείνη που ασκεί η ΓΓΚΑ στους ασφαλιστικούς οργανισμούς οι οποίοι υπάγονται στο Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, και ότι στις συνεδριάσεις του ΔΣ του ταμείου το YEN δεν εκπροσωπείται από κυβερνητικό επίτροπο. Οι εκπρόσωποι της Αρχής επισήμαναν στα στελέχη του ταμείου μια σειρά από ζητήματα, τα οποία ομαδοποιήθηκαν σε θεματικές κατηγορίες και εκτίθενται αναλυτικά στις ενότητες που ακολουθούν. Οι απαντήσεις του NAT συνοπτικά έχουν ως εξής: Το πρόβλημα της μεγάλης καθυστέρησης στη χορήγηση του εφάπαξ βοηθήματος στους συνταξιούχους οφείλεται στο ότι το αρμόδιο τμήμα του NAT δεν είχε προϊστάμενο κατά τον τελευταίο ενάμιση χρόνο και στο ότι υπάρχουν σημαντικά ταμειακά προβλήματα. Το θέμα της μη εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων οφείλεται στο ότι ο επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ζήτησε να μην εκτελεστούν οι εκτελεστές πρωτόδικες αποφάσεις προτού ασκηθούν και κριθούν τα ένδικα μέσα. Ο ισχυρισμός αυτός ερευνάται από την Αρχή, προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου έδωσε όντως τις σχετικές εντολές. Γ' αυτόν ακριβώς τον λόγο, αν και το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα σοβαρό, δεν γίνεται εκτενής αναφορά και ανάλυση του ζητήματος στις ενότητες που ακολουθούν· τέλος, διαπιστώθηκε ότι οι υπηρεσίες του NAT θεωρούν ότι δεσμεύονται από τις γνωμοδοτήσεις της Νομικής Υπηρεσίας του ταμείου ακόμη και αν δεν συμφωνούν με αυτές. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι οι γνωμοδοτήσεις αυτές δεν είναι δεσμευτικές και ότι η διοίκηση διατηρεί στο ακέραιο την τελική ευθύνη έκδοσης των διοικητικών αποφάσεων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη και το NAT συμφώνησαν να ορίσει το NAT υπαλλήλους που θα αναλάβουν το έργο της άμεσης και σταθερής επαφής με τα στελέχη του Συνηγόρου του Πολίτη για την προώθηση και την επίλυση των υποθέσεων που θα ανακύψουν στο μέλλον.

4.1.3 ΥΠΕΡΜΕΤΡΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΣΤΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΦΑΠΑΞ ΒΟΗΘΗΜΑΤΟΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχθεί αναφορές από ασφαλισμένους του NAT οι οποίοι διαμαρτύρονται για τη μεγάλη καθυστέρηση που παρατηρείται στη χορήγηση του εφάπαξ

βοηθήματος από το Ταμείο Προνοίας Κατωτέρων Πληρωμάτων Εμπορικού Ναυτικού (ΤΠΚΠΕΝ) και από το Ταμείο Προνοίας Αξιοματικών Εμπορικού Ναυτικού (ΤΠΑΕΝ) κατά τη συνταξιοδότησή τους. Ενδεικτική είναι η περίπτωση πολίτη που υπέβαλε αίτηση στο ΤΠΚΠΕΝ στις 9.10.2006. Σε απαντητική επιστολή του αρμόδιου τμήματος του ΝΑΤ στις 23.7.2007 αναφέρεται ότι η διαδικασία για τη συγκεκριμένη υπόθεση θα ολοκληρωθεί στο «εγγύς μέλλον και εφόσον ο αρμόδιος υπάλληλος ασχοληθεί με τις αιτήσεις του μηνός 10ου του 2006». Δηλαδή, μετά την παρέλευση δέκα μηνών από την υποβολή της αίτησης του ασφαλισμένου δεν ήταν εφικτό να προσδιοριστεί ούτε κατά προσέγγιση η ημερομηνία έκδοσης της συγκεκριμένης διοικητικής απόφασης (υπόθεση 1297/2007). Σε άλλη υπόθεση, πολίτης υπέβαλε στις 2.5.2005 αίτηση στο ΤΠΚΠΕΝ, μέσω του Λιμεναρχείου Καλαμάτας, για τη χορήγηση του εφάπαξ βοηθήματος. Στην απαντητική επιστολή που έλαβε ο Συνήγορος του Πολίτη από το αρμόδιο τμήμα του ταμείου αναφέρεται επί λέξει ότι «η υπόθεση θα ολοκληρωθεί περίπου τον Οκτώβριο του 2007», δηλαδή δυόμισι χρόνια μετά την υποβολή της αίτησης (υπόθεση 7711/2007). Σε έγγραφο που απέστειλε η Αρχή προς την εποπτεύουσα το ΝΑΤ Διεύθυνση Υποστήριξης Ασφαλιστικών Οργανισμών του ΥΕΝ, τονίστηκε ότι το μέσο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την καταβολή της εφάπαξ παροχής από το ΤΠΚΠΕΝ υπερβαίνει κατά πολύ την προβλεπόμενη χρονική προθεσμία των 60 ημερών, όπως ορίζεται στη με αρ. 5222/2005/Β-274 ΚΥΑ που εξέδωσε το ΥΕΝ, ύστερα από εισήγηση του ΝΑΤ. Επιπροσθέτως, απαντήσεις γενικές και αόριστες, ύστερα μάλιστα από υπέρβαση των προβλεπόμενων προθεσμιών, όπως στην περίπτωση της υπόθεσης 1297/2007, δεν μπορούν να θεωρηθούν σε καμία περίπτωση ικανοποιητικές ούτε από την Αρχή ούτε από τον πολίτη ο οποίος υφίσταται τις συνέπειες της καθυστέρησης. Εξάλλου, όταν μια δημόσια υπηρεσία έχει υπερβεί τη νόμιμη προθεσμία για να επεξεργαστεί το αίτημα πολίτη (με βάση τις διατάξεις του άρθρου 4 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, Ν. 2690/1999, όπως τροποποιηθήκαν με το άρθρο 6 του Ν. 3242/2004), οφείλει να γνωστοποιήσει εγγράφως τόσο στον αιτούντα όσο και στον Συνήγορο του Πολίτη τους λόγους για τους οποίους καθυστερεί, πότε εκτιμά ότι θα έχει επεξεργαστεί το συνταξιοδοτικό αίτημα, καθώς και εάν η υπόθεσή του θεωρείται επείγουσα και αποκτά προτεραιότητα έναντι άλλων υποθέσεων. Σε καμία από τις παραπάνω υποθέσεις το ΝΑΤ δεν ενημέρωσε τους πολίτες σύμφωνα με την οικεία διάταξη.

Από τη διερεύνηση των υποθέσεων που προαναφέρθηκαν αναδείχθηκαν ορισμένα προβλήματα της παραπάνω Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ). Ειδικότερα, στη συγκεκριμένη ΚΥΑ, με την οποία καθορίζονται οι ειδικές προθεσμίες για τη διεκπεραίωση υποθέσεων πολιτών, ορίζεται ως καταληκτικός χρόνος για την απονομή εκ μέρους του ΤΠΑΕΝ της εφάπαξ χρηματικής παροχής στους συνταξιούχους του ΝΑΤ οι 60 ημέρες μετά την εξασφάλιση της σχετικής πίστωσης. Το άρθρο 6, παράγρ. 2 του Ν. 3242/2004 προβλέπει ότι, σε περίπτωση υπέρβασης των χρονικών ορίων που καθορίζονται είτε από τις διατάξεις του ίδιου νόμου είτε από ειδικές που ορίζονται με κοινή υπουργική απόφαση, παρέχεται η δυνατότητα αποζημίωσης σύμφωνα με τις ρυθμίσεις των παραγράφων 7 και 8 του άρθρου 5 του Ν. 1943/1991. Για να διεκδικήσει ένας πολίτης χρηματική αποζημίωση από οργανισμό κοινής ωφελείας, θα πρέπει, σύμφωνα με τα άρθρα 1, 2 και 3 της ΔΙΣΚΠΟ/Φ.17/ΟΙΚ. 17170/2004, να υποβάλει αίτηση στη Διεύθυνση Σχέσεων Κράτους-Πολίτη του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, για θέματα αρμοδιότητας των υπουργείων, ή στην ειδική επιτροπή που προβλέπεται από την παράγρ. 13 του άρθρου 2 του Ν. 2690/1999 Οι αιτήσεις υποβάλλονται υποχρεωτικά μέσα σε 60 ημέρες από την άκαρπη παρέλευση της προθεσμίας που ορίζεται για τη διεκπεραίωση της υπόθεσης ή την οριστική απάντηση. Από

τα παραπάνω προκύπτει ότι: α) η ίδια η διατύπωση της διάταξης της ΚΥΑ για την προθεσμία καταργεί τον σκοπό για τον οποίο θεσπίστηκε, αφού δεν νοείται προθεσμία χωρίς σαφώς προσδιορισμένο χρονικό σημείο έναρξης, και β) από τον συνδυασμό της διάταξης της ΚΥΑ με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και τη ΔΙΣΚΠΟ/Φ.17/ΟΙΚ.17170/2004 προκύπτει ότι κανείς δεν μπορεί να διεκδικήσει χρηματική αποζημίωση από το δημόσιο για υπέρβαση της προθεσμίας που ορίζεται από την ΚΥΑ, διότι δεν γνωστοποιείται ο χρόνος κατά τον οποίο εξασφαλίζονται οι πιστώσεις, με αποτέλεσμα ο πολίτης να μην είναι σε θέση να υποβάλει εμπρόθεσμα αίτηση (υποθέσεις 1297/2007, 7711/2007, 658/2007, 1909/2007).

4.1.4 ΕΣΦΑΛΜΕΝΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις εσφαλμένης εφαρμογής της οικείας νομοθεσίας είναι δύο παρόμοιες υποθέσεις πολιτών οι οποίοι προσέφυγαν στην Αρχή διαμαρτυρόμενοι για το γεγονός ότι αρχικά ανεστάλη η καταβολή της σύνταξής τους και ότι αργότερα το NAT τους παρακράτησε το μισό αυτής αντί του προβλεπόμενου ενός τετάρτου. Όπως διαπιστώθηκε κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων, υπήρξε αναστολή καταβολής της σύνταξης από το NAT στη μια περίπτωση για οκτώ μήνες και στην άλλη για τρία χρόνια, κατ' εφαρμογήν της παραγρ. 3 του άρθρου 47 του ΚΝ 792/1978. Η αιτία της αναστολής ήταν ότι οι ναυτιλιακές εταιρείες στις οποίες υπηρετούσαν οι ενδιαφερόμενοι δεν είχαν καταβάλει τις ασφαλιστικές εισφορές που τους αναλογούσαν. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στη διοίκηση του NAT ότι: α) Σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ 3567/2001), οι προβλεπόμενες από την παραπάνω διάταξη του ΚΝ 792/1978 δυσμενείς για τον ασφαλισμένο συνέπειες της οφειλής επέρχονται εφόσον η οφειλή του συνταξιούχου η οποία εκκρεμεί αφορά σε ασφαλιστικές εισφορές του ίδιου ή του δικαιοπαρόχου του, προέρχεται δηλαδή από την ασφαλιστική σχέση της οποίας το υποκείμενο είναι ο ίδιος. Επομένως, σε καμία από τις δύο περιπτώσεις δεν είναι νόμιμη η εφαρμογή της προαναφερθείσας διάταξης για την αναστολή της καταβολής των συντάξεών τους. Εξάλλου, το NAT είναι εξασφαλισμένο ως προς το ζήτημα της αναγκαστικής είσπραξης ποσών που οφείλονται στο ταμείο, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 88, παράγρ. 6 του ΠΔ 913/1978, με τη δυνατότητα διοικητικής εκτέλεσης κατά τον Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ). β) Αναφορικά με τα αναγκαστικά μέτρα για την είσπραξη των δημοσίων εσόδων, σε περίπτωση οφειλής εισφορών από άλλες ασφαλιστικές σχέσεις (όπως πρόεδρος πλοιοκτήτριας εταιρείας), σύμφωνα με το άρθρο 31 του ΝΔ 356/1974 (ΚΕΔΕ) επιτρέπεται η κατάσχεση μόνο του ενός τετάρτου των μισθών, των συντάξεων και των άλλων ασφαλιστικών βοηθημάτων που καταβάλλονται περιοδικά. γ) Τα όρια εντός των οποίων ασκείται η διακριτική ευχέρεια του ταμείου προσδιορίζονται από την αγαθή κρίση, η οποία πρέπει να διέπει τη χρηστή και εύρυθμη διοίκηση, την αρχή της ίσης μεταχείρισης, που επιβάλλει την αντιμετώπιση όμοιων περιπτώσεων κατά όμοιο τρόπο, την επιλογή του μέτρου του λιγότερο επαχθούς για τον διοικούμενο (Διοικ. Πρωτ. Αθηνών 9059/1989). Τελικά, έπειτα από επανειλημμένα υπομνηστικά έγγραφα, έγιναν δεκτές από το NAT οι απόψεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Πρέπει όμως να τονιστεί ότι στη μια περίπτωση χρειάστηκε να παρέλθουν περίπου τρία χρόνια για να δικαιωθεί ο πολίτης, και στην άλλη ο πολίτης απεβίωσε προτού εκδοθεί η τροποποιητική απόφαση του ταμείου, για την οποία χρειάστηκε να παρέλθουν περίπου δέκα χρόνια (υποθέσεις 15044/2003, 12467/2004).

Σε άλλη χαρακτηριστική υπόθεση, πολίτης προσέφυγε στην Αρχή το 2005 διαμαρτυρόμενος για το γεγονός ότι το NAT δεν εκτελούσε τελεσίδικη δικαστική απόφαση του 2004 με την οποία το ταμείο υποχρεωνόταν να καταβάλει νομιμοτόκως στον ενδιαφερόμενο ορι-

σμένο χρηματικό ποσό, από την επίδοση της αγωγής του στο ταμείο και έως την εξόφληση του ποσού. Σε έγγραφό του προς το ταμείο, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι το ελληνικό δημόσιο, όπως και κάθε ΝΠΔΔ, οφείλει να συμμορφώνεται στο διατακτικό των δικαστικών αποφάσεων. Κάθε πράξη που αντιβαίνει στη σχετική απόφαση αντίκειται στη συνταγματική αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, η οποία περιλαμβάνει και την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Συντάγματος, στο άρθρο 198 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Τελικά, το 2007, μετά την παρέλευση τριών ετών από τη δικαστική απόφαση, η Αρχή έλαβε τη διαβεβαίωση του NAT ότι θα την εκτελέσει (υπόθεση 14002/2005).

Η υπόθεση που εκτίθεται αναλυτικά στη συνέχεια αφορά στον καταργηθέντα κλάδο των ραδιοτηλεγραφτών του Εμπορικού Ναυτικού και αναδεικνύει σοβαρά προβλήματα της νομοθεσίας στον ευαίσθητο χώρο του κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου. Λόγω της κατάρτησης του παραπάνω κλάδου, εκδόθηκε η με αρ. 3364/12.8.1998 ΥΑ «Πρόγραμμα κατάρτισης και αυτοαπασχόλησης ανέργων ραδιοτηλεγραφτών Ε.Ν. ηλικίας 30–55 ετών» του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας. Με αυτή την υπουργική απόφαση θεσπίζονταν μέτρα για την κατάρτιση των ανέργων πλέον ραδιοτηλεγραφτών και για την επιχορήγηση των επιχειρήσεων οι οποίες θα τους προσλάμβαναν. Στα δικαιολογητικά που οι ραδιοτηλεγραφτές πρέπει να προσκομίσουν προκειμένου να συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα συγκαταλέγεται βεβαίωση του NAT ότι υπολείπονται έως δύο χρόνια για τη συνταξιοδότηση του αιτούντος. Από την πλευρά του όμως το NAT έκρινε ότι η υπουργική απόφαση πρέπει να κυρωθεί με νόμο, επειδή δεν φέρει την υπογραφή του αρμόδιου Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας. Στις 20.7.1999, το ΔΣ του NAT ενέκρινε σχέδιο νομοθετικής διάταξης ταυτόσημο με την προαναφερθείσα υπουργική απόφαση, το οποίο όμως δεν υπεγράφη ποτέ από τον Υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας. Στην αίτησή του για συνταξιοδότηση από το NAT με ημερομηνία 17.6.2004, πολίτης έλαβε την απάντηση ότι τίποτε από τα παραπάνω δεν ισχύει, αφού δεν είχε εκδοθεί ο νόμος που θα επικύρωνε την υπουργική απόφαση. Η Διεύθυνση Υποστήριξης Ασφαλιστικών Οργανισμών του ΥΕΝ, με εννέα έγγραφα της προς το NAT από τον Μάιο του 2004 έως τον Ιούλιο του 2005, επανερχόταν στο θέμα, χωρίς ωστόσο να λαμβάνει απάντηση. Σε διερευνητική τηλεφωνική επικοινωνία με τη διεύθυνση του ταμείου, ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε ότι το θέμα είναι γνωστό, αποτελεί όμως ένα από τα πολλά ζητήματα που απασχολούν το NAT, ότι θα πρέπει να γίνουν αναλογιστικές μελέτες και ότι η έλλειψη προσωπικού δυσχεραίνει την κατάσταση, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει χρονοδιάγραμμα σχεδιαζόμενων ενεργειών. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι η υπέρμετρη καθυστέρηση της αναμενόμενης νομοθετικής ρύθμισης υπερβαίνει τα όρια της οργανωτικής δυσλειτουργίας του ταμείου, παραβιάζει την αρχή της προστασίας του διοικουμένου, βλάπτει τα έννομα συμφέροντά του και συνιστά σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του.

Το NAT απάντησε ότι οι διατάξεις που διέπουν τα συνταξιοδοτικά ζητήματα των ελληνικών ναυτικών είναι ιδιαίτερα προνομιακές γι' αυτούς, ότι με τη θέσπιση των διατάξεων του Ν. 3075/2002 εξέλιπαν οι λόγοι για τους οποίους είχε ληφθεί το 1999 η απόφαση από το ΔΣ του NAT προκειμένου να εγκριθεί σχέδιο διάταξης για την ασφάλιση στο NAT των ραδιοτηλεγραφτών του Εμπορικού Ναυτικού που πλησιάζουν τη σύνταξη, και ότι η προώθηση του συγκεκριμένου σχεδίου θα αποτελούσε εφιαλτήριο για την ικανοποίηση όμοιων αιτημάτων που έχουν και οι ναυτικοί άλλων ειδικοτήτων, ιδιαίτερα τα κατώτερα πληρώματα. Επιπλέον, προς μεγάλη έκπληξη της Αρχής, στην ίδια επιστολή επισημαίνεται ότι,

αν ο συγκεκριμένος πολίτης δεν είχε ανακαλέσει τον Ιανουάριο του 2005 την αίτηση που είχε υποβάλει προς το ταμείο το 2004, θα είχε πάρει τελικά σύνταξη, γιατί κάλυπτε τις οριζόμενες προϋποθέσεις. Ο πολίτης ανακάλεσε την αίτηση για συνταξιοδότηση την οποία είχε υποβάλει, επειδή –όπως ο ίδιος ισχυρίστηκε– η αρμόδια υπάλληλος του ταμείου τον πληροφορήσε ότι ο χρόνος ασφάλισης που είχε την τελευταία διετία στο ΙΚΑ θα συνυπολογιζόταν με βάση τις διατάξεις για τη διαδοχική ασφάλιση και έτσι θα δικαιούταν σύνταξη από το ΙΚΑ. Για τον λόγο αυτόν μάλιστα θα μεταβίβαζε την αίτησή του για συνταξιοδότηση στο ΙΚΑ, όταν θα συμπλήρωνε το προβλεπόμενο από το ΙΚΑ όριο ηλικίας. Επειδή δε η με αρ. 3364/1998 ΥΑ παρέμενε ανενεργή, καθώς δεν κυρώθηκε με νόμο, δεν θα λάμβανε σύνταξη από το ΝΑΤ και έπρεπε να παραιτηθεί από τη σχετική αίτησή του. Ο ισχυρισμός αυτός του πολίτη κρίνεται ειλικρινής, διότι δεν θα ήταν λογικό να απεμπολήσει τα δικαιώματά του έναντι του ΝΑΤ εάν δεν είχε προηγουμένως τη διαβεβαίωση του ΝΑΤ ότι δικαιούται σύνταξη από το ΙΚΑ. Για τους παραπάνω λόγους, η Αρχή ζήτησε από το ΝΑΤ να ενημερώσει τον πολίτη για τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί προκειμένου να συνταξιοδοτηθεί τελικά από το ταμείο. Οι προτάσεις της Αρχής δεν εισακούστηκαν από τη διοίκηση του ταμείου (υπόθεση 9794/2005).

4.2 ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

4.2.1. ΣΚΟΠΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ – ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Το ΤΕΑΥΕΚ ιδρύθηκε με συλλογική σύμβαση εργασίας στις 2 Ιουνίου 1939 και επικυρώθηκε με το ΝΔ 912/1941. Στο ταμείο ασφαλίζονται υποχρεωτικά οι υπάλληλοι χονδρικής και λιανικής πώλησης και οι υπάλληλοι των πάσης φύσεως και μορφής εμπορικών καταστημάτων, των πρατηρίων και των αποθηκών, εκτός των καταστημάτων φαρμακευτικών ειδών και ειδών διατροφής. Επίσης, ασφαλίζονται οι υπάλληλοι των γραφείων των εμπορικών καταστημάτων, των πρατηρίων και των αποθηκών, όσοι αποδεδειγμένα εξυπηρετούν την οργάνωση και τη λειτουργία αυτών των επιχειρήσεων και, τέλος, οι υπάλληλοι των εμποροϋπαλληλικών οργανώσεων.

Το πλαίσιο λειτουργίας του ταμείου και το περιεχόμενο των παροχών προς τους ασφαλισμένους διέπονται κυρίως από τη με αρ. 3510/Σ.97/43 ΥΑ «περί ανασυντάξεως καταστατικού Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, τη με αρ. 609/1961/Β-221 ΥΑ «Κανονισμός παροχών» του ΤΕΑΥΕΚ, και το ΠΔ 130/2003/Α-115 «Οργανισμός Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων».

4.2.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΑΙΤΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ

Στο ΤΕΑΥΕΚ είναι εγγεγραμμένοι περίπου 215.000 ασφαλισμένοι, και ο αριθμός των συνταξιούχων ανέρχεται σε 26.500 άτομα. Από τον Οκτώβριο του 1998 έως τον Οκτώβριο του 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ερευνήσει 200 αναφορές πολιτών οι οποίοι, στη συντριπτική τους πλειονότητα, διαμαρτύρονται για ιδιαίτερα μεγάλη χρονική καθυστέρηση στην απονομή της αιτούμενης παροχής. Ενδεικτικά αναφέρονται δύο περιπτώσεις στις οποίες το ταμείο απάντησε στον Συνήγορο του Πολίτη ότι δεν είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν τα αιτήματα των πολιτών, όπως ζήτησε με σχετικό έγγραφο της η Αρχή, διότι των αιτήσεων τους προηγούνται άλλες 3.000 αιτήσεις. Το ταμείο εξέταζε τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 2006 αιτήσεις που είχαν κατατεθεί έως και τις 31.7.2005 (υποθέσεις 29677/2006, 17097/2006). Σε άλλη υπόθεση, η αίτηση συνταξιοδότησης του πολίτη κατατέθηκε στο ταμείο στις 31.10.2005 και, όπως προκύπτει από την έρευνα της Αρχής, η

υπηρεσία προέβη στην πρώτη σχετική ενέργεια τον Σεπτέμβριο του 2007 (υπόθεση 14778/2007). Σε άλλη σχετική περίπτωση, η ενδιαφερόμενη κατέθεσε στο ταμείο αίτηση καθορισμού του χρόνου ασφάλισης στις 2.5.2006, και στις 29.1.2007 ενημερώθηκε προφορικώς ότι η συνταξιοδότησή της θα καθυστερήσει 25 μήνες (υπόθεση 1939/2007). Επίσης, σε άλλη περίπτωση, ο συνταξιοδοτικός φορέας ζήτησε να πληροφορηθεί τον ασφαλιστικό χρόνο του ενδιαφερομένου στις 13.6.2006, και το ΤΕΑΥΕΚ ολοκλήρωσε τη διαδικασία και απέστειλε την απόφασή του στη συναρμόδια υπηρεσία τον Οκτώβριο του 2007 (υπόθεση 7424/2007).

Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση πολίτη ασφαλισμένου στο Επικουρικό Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων (ΕΤΑΤ) που έχει προσφύγει στην Αρχή και διαμαρτύρεται επειδή καθυστερεί η συνταξιοδότησή του. Το ΕΤΑΤ στις 13.3.2007 ζήτησε με επιστολή του προς το ΤΕΑΥΕΚ στοιχεία για τον ασφαλιστικό χρόνο του ασφαλισμένου του. Ο πολίτης έχει υπενθυμίσει στο ΤΕΑΥΕΚ ότι το 1999 του είχε χορηγηθεί βεβαίωση χρόνου ασφάλισης. Στις 3 και 4.7.2007 απεστάλησαν στο ΤΕΑΥΕΚ σχετικά έγγραφα από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και τη ΓΓΚΑ, στα οποία, μεταξύ άλλων, επισημαίνεται ότι, επειδή οι εργαζόμενοι αυτής της κατηγορίας –που εργάζονται δηλαδή στα πιστωτικά ιδρύματα και αποχωρούν με μικρότερα όρια ηλικίας– δεν λαμβάνουν καμία άλλη συνταξιοδοτική παροχή έως τη συνταξιοδότησή τους από το ΕΤΑΤ, θα πρέπει οι περιπτώσεις τους (για τις οποίες ζητείται από το ΕΤΑΤ ο χρόνος διαδοχικής ασφάλισης) να εξετάζονται κατά απόλυτη προτεραιότητα. Η Αρχή είχε αποστείλει στις 11.6.2007 την πρώτη της επιστολή προς το ΤΕΑΥΕΚ και επανήλθε στις 13.8.2007, υπενθυμίζοντας αφενός την πρώτη της επιστολή (με ημερομηνία 11.6.2007), που έμεινε αναπάντητη, και αφετέρου έθετε το ζήτημα της ιδιαιτερότητας του συγκεκριμένου ταμείου, ζητώντας να απαντηθεί το σχετικό αίτημα κατά προτεραιότητα. Το ταμείο εν τούτοις δεν ανταποκρίθηκε στο αίτημα της Αρχής. Σε τηλεφωνική επικοινωνία της Αρχής, στις 5 Νοεμβρίου 2007, για τη συγκεκριμένη υπόθεση, ο Συνήγορος του Πολίτη αντιμετώπισε για μια ακόμη φορά την αμετακίνητη θέση της γενικής διευθύντριας ότι η πρόταξη των υποθέσεων οι οποίες εξετάζονται ήδη από τον Συνήγορο του Πολίτη συνιστά παραβίαση της αρχής της ισότητας (υπόθεση 8732/2007).

4.2.3 ΤΟ ΤΕΑΥΕΚ ΚΑΙ Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Η στάση που έχει επιδείξει το ΤΕΑΥΕΚ με αφορμή τις υποθέσεις τις οποίες κατά καιρούς του έχει θέσει υπόψη του ο Συνήγορος του Πολίτη δεν κρίνεται ικανοποιητική. Πολλές φορές διατυπώθηκε από το ταμείο η άποψη ότι η πρόωθηση και η επίλυση των θεμάτων που έχουν τεθεί από την Αρχή συνιστούν «διάκριση» ή «εξυπηρέτηση» εις βάρος άλλων πολιτών και ότι σε κάθε περίπτωση πρέπει να τηρείται η σειρά προτεραιότητας. Ακόμη και για τις περιπτώσεις στις οποίες έχει καταλυθεί κάθε έννοια εξυπηρέτησης του πολίτη μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία, το ΤΕΑΥΕΚ έχει διατυπώσει την άποψη ότι το να προωθείται η επεξεργασία των υποθέσεων τις οποίες του θέτει ο Συνήγορος του Πολίτη παραβιάζει την αρχή της χρηστής διοίκησης και δεν συνάδει με την αρχή της ίσης μεταχείρισης των ασφαλισμένων του ταμείου. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει απαντήσει επ' αυτού –τόσο επικοινωνώντας προφορικώς με εκπροσώπους του ταμείου όσο και με σχετική επιστολή– ότι η πέραν της προθεσμίας που ορίζει ο νόμος καθυστέρηση των δημοσίων υπηρεσιών να απαντούν σε αιτήματα των πολιτών συνιστά παράνομη πράξη εκ μέρους της διοίκησης. Ο Συνήγορος του Πολίτη αδυνατεί να συμφωνήσει με το επιχείρημα ότι η αρχή της ισότητας επιβάλλει να εξετάζονται οι υποθέσεις κατ' απόλυτη χρονική

προτεραιότητα και να μην προτάσσονται οι υποθέσεις τις οποίες ερευνά η Αρχή. Εξάλλου, η εφαρμογή της αρχής της ισότητας προϋποθέτει τη σύννομη δράση της διοίκησης, διαφορετικά η επίκληση της ισότητας είναι άνευ αντικειμένου. Περαιτέρω, η εφαρμογή της αρχής της ισότητας προϋποθέτει όμοιες καταστάσεις, ενώ ο πολίτης που προσφεύγει στην Αρχή δεν βρίσκεται στην ίδια νομική θέση με τον πολίτη που δεν ασκεί το δικαίωμά του να προσφύγει σε αυτή. Η παράλειψη του ταμείου να απαντά στον Συνήγορο του Πολίτη για την ουσία της υπόθεσης εμποδίζει την Αρχή να ασκήσει τον θεσμικό της ρόλο και συνιστά άρνηση συνεργασίας, χωρίς αυτό να συνεπάγεται την αδιαφορία της Αρχής για τους άλλους πολίτες που υφίστανται τις δυσμενείς συνέπειες μιας παράνομης διοικητικής δράσης. Τέλος, ερευνώντας την υπόθεση ενός πολίτη, η Αρχή επιδιώκει ταυτόχρονα να εντοπιστούν οι εν γένει δυσλειτουργίες της εκάστοτε υπηρεσίας και να προταθούν μέτρα που θα αφορούν σε όλους τους χρήστες της, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη συνολική καταπολέμηση της κακοδιοίκησης.

Σε ανάλογη περίπτωση με τοπικό υποκατάστημα του ΙΚΑ, η διοίκηση του ιδρύματος, με γραπτές οδηγίες της προς την υπηρεσία, κάλεσε τους υπαλλήλους της να προβαίνουν κατ' απόλυτη προτεραιότητα στις απαιτούμενες ενέργειες για τη διεκπεραίωση των υποθέσεων που τους θέτει η Αρχή.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, αφού διαπίστωσε πως το ταμείο επιμένει να θεωρεί ότι παραβιάζει την αρχή της ισότητας όποτε διεκπεραιώνει τις υποθέσεις που εκείνος του θέτει, σε συνδυασμό με την ιδιαίτερα μεγάλη και συνεχώς αυξανόμενη καθυστέρηση στη διεκπεραίωση των αιτημάτων των ασφαλισμένων, πρότεινε στο ταμείο να πραγματοποιηθεί συνάντηση εργασίας στα γραφεία του ΤΕΑΥΕΚ, πρόταση την οποία η υπηρεσία αποδέχθηκε.

4.2.3.1 Συνάντηση εργασίας

Στη συνάντηση συζητήθηκαν τα θέματα που είχαν απασχολήσει τον Συνήγορο του Πολίτη, ιδίως το πλαίσιο συνεργασίας του με το ταμείο και τα αίτια των υπέρμετρων καθυστερήσεων στην έκδοση των συνταξιοδοτικών αποφάσεων και στη βεβαίωση του χρόνου ασφάλισης. Σχετικά με το πλαίσιο συνεργασίας του ταμείου με την Αρχή, ο πρόεδρος του ΔΣ και η διευθύντρια του ταμείου τη διαβεβαίωσαν ότι θα καταβάλουν εφεξής κάθε προσπάθεια ώστε το ταμείο να απαντά γρήγορα στα ζητήματα που αυτή του θέτει. Ωστόσο, τα προβλήματα του ταμείου είναι δομικού χαρακτήρα και σχετίζονται κυρίως με τον τρόπο με τον οποίο η υπηρεσία έχει οργανωθεί, διοικείται και λειτουργεί, και ως εκ τούτου δεν αναμένεται σημαντική βελτίωση στο προσεχές μέλλον.

4.2.3.1.1 Προβλήματα που αφορούν στη στελέχωση του ταμείου

Με ιδιαίτερη έμφαση τονίστηκε από το ταμείο ότι δεν έχουν πληρωθεί όλες οι προβλεπόμενες οργανικές θέσεις και ότι με κάθε ευκαιρία οι υπάλληλοι αναχωρούν με αποσπάσεις ή μετατάξεις για άλλες υπηρεσίες. Στον οργανισμό προβλέπονται 181 οργανικές θέσεις, 122 από τις οποίες έχουν καλυφθεί στην έδρα του ταμείου και 19 στις περιφερειακές υπηρεσίες. Πέραν της έλλειψης προσωπικού και της απροθυμίας –σύμφωνα με πληροφορίες των υπευθύνων του ταμείου– των νέων υπαλλήλων που προσλαμβάνονται με τη διαδικασία του ΑΣΕΠ να εργαστούν στο συγκεκριμένο ταμείο, παρατηρείται συνεχής αύξηση των αιτήσεων, κυρίως δε εκείνων που αφορούν σε συνταξιοδότηση. Σύμφωνα με στοιχεία που παραχώρησε στην Αρχή το ταμείο, στο Τμήμα Ασφάλισης έχουν κατατεθεί οι εξής αιτήσεις, συνταξιοδότησης και άλλες: το 2003, 3.146 αιτήσεις· το 2004, 3.600· το 2005, 4.010· το 2006, 4.944· και έως τον Σεπτέμβριο του 2007 είχαν ήδη κατατεθεί 5.249 αιτήσεις. Χαρα-

κτηριστικό της αύξησης των εισερχόμενων αιτημάτων, κυρίως όσων αφορούν σε συνταξιοδότηση, είναι ότι τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2007 η υπηρεσία δέχθηκε 1.076 νέες αιτήσεις. Ο Συνήγορος του Πολίτη πάντως επισήμανε ότι η απόκλιση του αριθμού των προβλεπόμενων από τον οργανισμό του ΤΕΑΥΕΚ θέσεων από τον αριθμό των πράγματι υπηρετούντων υπαλλήλων δεν είναι πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι σε άλλα ταμεία. Ως γενική παρατήρηση μπορεί να αναφερθεί ότι στους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης καλύπτονται περίπου τα 2/3 των προβλεπόμενων οργανικών θέσεων (βλ. τα στοιχεία του Κοινωνικού Προϋπολογισμού της ΓΓΚΑ), και η ίδια αναλογία ισχύει και για το ΤΕΑΥΕΚ.

4.2.3.1.2 Προβλήματα που αφορούν στην κατάθεση και την καταχώριση των εργοδοτικών εισφορών

Στην προαναφερθείσα συνάντηση αλλήλα και σε προηγούμενες επαφές της Αρχής με στελέχη του ταμείου διαπιστώθηκε ότι όλα τα στοιχεία για τους ασφαλισμένους, καθώς και οι έντυπες και οι χειρόγραφες μισθοδοτικές καταστάσεις που έχουν υποβάλει οι εργοδότες είναι καταχωρισμένα σε φακέλους με βάση το όνομα του εργοδότη. Το ταμείο έχει περίπου 250.000 ασφαλισμένους. Οι εργοδότες, σε πολύ μεγάλο ποσοστό, καταβάλλουν μισθοδοτικές καταστάσεις με ελληνική στοιχεία. Επιπλέον, οι ασφαλισμένοι δεν έχουν αριθμό μητρώου ασφάλισης, παρά μόνον όσοι έχουν δηλωθεί από τους εργοδότες τους στο ΤΕΑΥΕΚ. Για τους ασφαλισμένους με αριθμό μητρώου υπάρχει καταχώριση των ασφαλιστικών τους στοιχείων και με βάση το όνομα του ασφαλισμένου. Οι απογεγραμμένες επιχειρήσεις είναι 120.852, και 500 εταιρείες, που δραστηριοποιούνται σε αντικείμενο ασφαλιστικού ενδιαφέροντος για το ΤΕΑΥΕΚ, έχουν ασφαλίσει το προσωπικό τους στην επικουρική ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Μολιόντι το ταμείο είναι πλεονασματικό, υπάρχει μεγάλη εισφοροδιαφυγή, και το ταμείο έχει προτείνει νομοθετική ρύθμιση ώστε να μην επιτρέπεται η θεώρηση των επαγγελματικών βιβλίων από τις κατά τόπους ΔΟΥ ούτε η αλλαγή της νομικής μορφής της επιχείρησης χωρίς να προσκομίζεται η ασφαλιστική ενημερότητα από το ΤΕΑΥΕΚ.

4.2.3.1.3 Αρχείο

Από την επίσκεψη της Αρχής, διαπιστώθηκε ότι η κατάσταση του φυσικού αρχείου είναι πολύ κακή. Οι φάκελοι είναι ελλιπείς και σε αρκετές περιπτώσεις μέρος του περιεχομένου τους έχει καταστραφεί. Το αρχείο δεν ταξινομείται ούτε οργανώνεται συστηματικά από ειδικευμένους αρχειοθέτες, γεγονός που θα διευκόλυνε τον υπολογισμό των εισφορών των ασφαλισμένων, προϋπόθεση ιδιαίτερα σημαντική για τον υπολογισμό των συντάξεων ή την έκδοση βεβαιώσεων χρόνου ασφάλισης. Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, κρίνεται αναγκαία η άμεση έναρξη συστηματικής αρχειοθέτησης των φακέλων, είτε με πρόσληψη του αναγκαίου προσωπικού είτε με ανάθεση του έργου σε ειδικευμένο ανάδοχο. Έτσι θα αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η τεράστια καθυστέρηση που παρατηρείται σήμερα στην έκδοση των αποφάσεων οι οποίες αφορούν στον χρόνο ασφάλισης των πολιτών. Επιπλέον, η συστηματική αρχειοθέτηση θα συμβάλει στην ταχύτερη, έγκυρη και αποτελεσματική μηχανοργάνωση του ταμείου η οποία με τη σειρά της θα δώσει οριστική λύση στο πρόβλημα.

4.2.3.1.4 Μηχανογράφηση

Μηχανογραφημένα είναι τα ασφαλιστικά στοιχεία των ατόμων που ασφαλίστηκαν το 2004 και τον πρώτο και τον δεύτερο μήνα του 2005. Εκκρεμεί η μηχανογράφηση που αντιστοιχεί στο χρονικό διάστημα από το 1982 έως το 2003 και από τον Μάρτιο του 2005 έως σή-

μερα. Από τη συζήτηση προέκυψε ότι το ταμείο και η ΓΓΚΑ, η οποία το εποπτεύει, προσεγγίζουν διαφορετικά το θέμα της ενημέρωσης του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος με τις εργοδοτικές και τις ασφαλιστικές εισφορές.

4.2.4 ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΤΕΑΥΕΚ ΜΕ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

Στη συνάντηση εργασίας με το ΤΕΑΥΕΚ προέκυψε ότι σε σημαντικά θέματα που αφορούν στη λειτουργία του ταμείου, η ΓΓΚΑ, η οποία και το εποπτεύει, έχει διαφορετική άποψη από τη διοίκηση του ταμείου. Κρίθηκε, συνεπώς, αναγκαίο, μετά τη συνάντηση εργασίας στο ταμείο, να ακολουθηθεί συνάντηση και με στελέχη της ΓΓΚΑ.

Σημαντική διάσταση απόψεων υπάρχει ως προς το θέμα της μηχανοργάνωσης. Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της ΓΓΚΑ, διατυπώθηκε η άποψη ότι το ταμείο προσεγγίζει το θέμα της μηχανοργάνωσης με τρόπο που δεν αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητες του υπάρχοντος συστήματος. Επισημάνθηκε ότι, ενώ έγινε η επένδυση για το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα, η συγκεκριμένη υπηρεσία, μοιλονότι το προσωπικό της έχει επιμορφωθεί σχετικά, ακολουθεί την παλιά πρακτική και αναμένει να εγκριθεί η διαχείριση των ασφαλιστικών στοιχείων που αφορούν στο χρονικό διάστημα μετά το 2005 από τρίτους.

Το ΤΕΑΥΕΚ ανέφερε, μεταξύ άλλων, στον Συνήγορο του Πολίτη ότι έχει ζητήσει επανειλημμένα από τη ΓΓΚΑ ερμηνευτικές εγκυκλίους για τον Ν. 2084/2004 χωρίς να λάβει απάντηση. Η θέση της εποπτεύουσας υπηρεσίας, όπως εκφράστηκε κατά τη συνάντηση, ήταν ότι αρμόδια για την καθοδήγηση του ταμείου είναι η Νομική Υπηρεσία του και όχι η ΓΓΚΑ, της οποίας η αρμοδιότητα περιορίζεται στην έκδοση των γενικών εγκυκλίων.

Κατά τη συζήτηση τέθηκε το θέμα της συνεργασίας του Συνηγόρου του Πολίτη με το ΤΕΑΥΕΚ, διατυπώθηκαν οι θέσεις της Αρχής και επισημάνθηκε ότι η ΓΓΚΑ δεν απάντησε στο ερώτημα που της έχει θέσει το ταμείο πριν από δύο χρόνια σχετικά με την κατά προτεραιότητα διεκπεραίωση των υποθέσεων που εξετάζει ο Συνήγορος του Πολίτη.

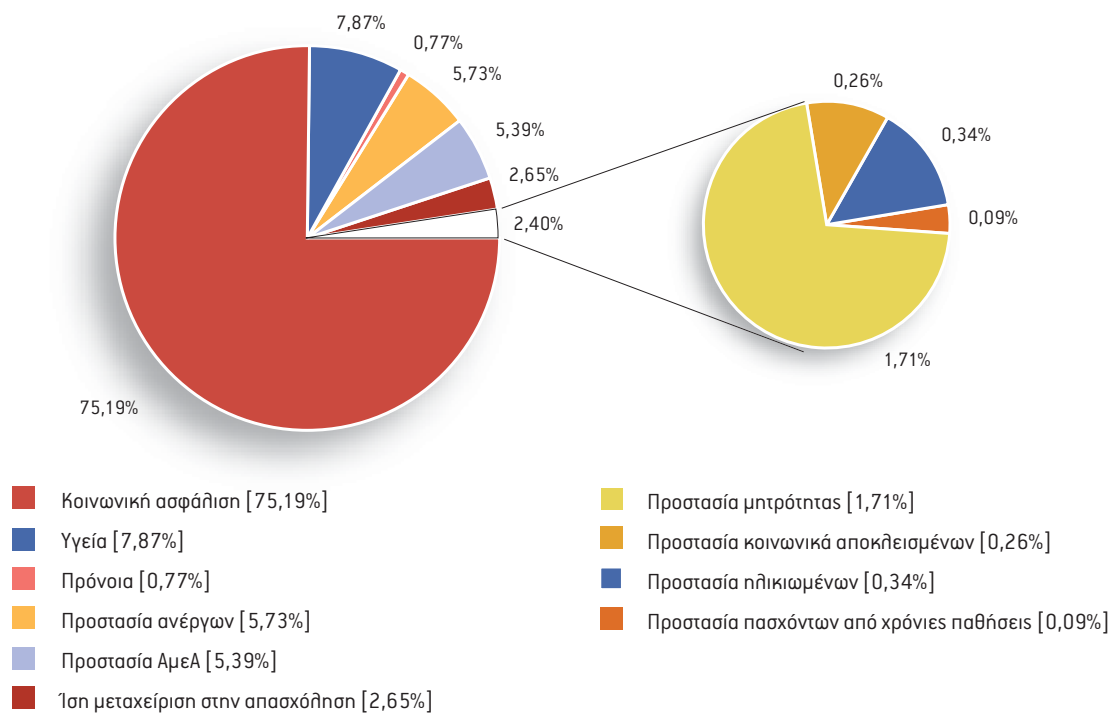
Από τη συνάντηση λοιπόν της Αρχής με στελέχη της ΓΓΚΑ επιβεβαιώθηκε η αρχική εντύπωση ότι μεταξύ των δύο υπηρεσιών (ΓΓΚΑ και ΤΕΑΥΕΚ) υπάρχει διάσταση απόψεων και έλλειμμα ουσιαστικής επικοινωνίας, με συνέπεια τη συνεχή επιδείνωση των υφιστάμενων προβλημάτων. Για τον λόγο αυτόν η Αρχή έχει τη γνώμη ότι η ΓΓΚΑ οφείλει να εντείνει τη συνεργασία της με το ταμείο.

Η ακόλουθη υπόθεση, την οποία έχει ερευνήσει η Αρχή, είναι ενδεικτική της κατάστασης που επικρατεί, καθώς αποτυπώνει τόσο την πρακτική που ακολουθεί το ταμείο όσο και τον τρόπο με τον οποίο αυτό συνεργάζεται με τη ΓΓΚΑ.

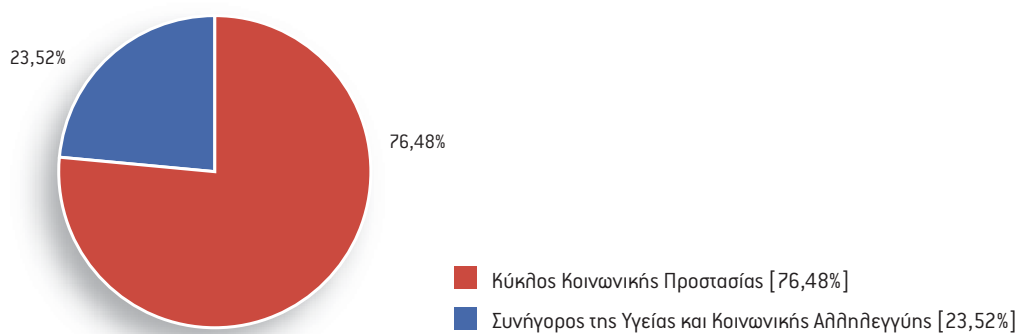
Πολίτης εργάστηκε ως χημικός σε ιδιωτική εταιρεία από τον Φεβρουάριο του 1993 έως τον Φεβρουάριο του 1994, διάστημα κατά το οποίο ήταν ασφαλισμένος στο ΤΕΑΥΕΚ, αντί του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Χημικών (ΤΕΑΧ). Το 1997 η εταιρεία στην οποία είχε εργαστεί κατά το διάστημα 1993–1994 υπέβαλλε αίτηση να της επιστρέψει το ΤΕΑΥΕΚ τις καταβληθείσες εισφορές, προκειμένου αυτή με τη σειρά της να τις αποδώσει στο ΤΕΑΧ. Το ΔΣ του ΤΕΑΥΕΚ ενέκρινε την επιστροφή των εργοδοτικών εισφορών στην εταιρεία και στον εργαζόμενο, με την προϋπόθεση ότι αυτός θα υπέβαλλε σχετική αίτηση. Ο ίδιος όμως ενημερώθηκε για την υπόθεση πρώτη φορά το 2004 από το ΤΕΑΧ. Στη συνέχεια, ο ενδιαφερόμενος, με επιστολή του προς το ΤΕΑΥΕΚ, ζήτησε να του επιστραφούν οι ασφαλιστικές του εισφορές. Το ΤΕΑΥΕΚ απάντησε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 36, παράγρ. 6 του καταστατικού λειτουργίας του, η αξίωσή του έχει παραγραφεί. Ο Συνήγορος του Πολίτη έστειλε επιστολή στο ταμείο στην οποία ανέφερε καταρχάς ότι η εταιρεία με την αίτησή της ζή-

τούσε την επιστροφή των εισφορών, χωρίς να διευκρινίζει ρητά ότι ζητάει την επιστροφή αποκλειστικά και μόνο των εργοδοτικών εισφορών. Στη συνέχεια, η Αρχή ανέφερε ότι, εφόσον το ΤΕΑΥΕΚ θεώρησε ότι η αίτηση αφορούσε μόνο στον πρώην εργοδότη του ενδιαφερομένου, όφειλε να κοινοποιήσει στον ασφαλισμένο την απόφαση αυτή, ούτως ώστε εκείνος να κάνει χρήση της δυνατότητάς του να ζητήσει επιστροφή των εισφορών. Ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά πως η επαχθής συνέπεια την οποία υπέστη ο ασφαλισμένος –ότι, με την επίκληση της παραγραφής, δεν θα μπορούσε να πάρει πίσω τις εισφορές που είχε καταβάλει στο ταμείο– αντίκειται στην αρχή της καλής πίστης και της χρηστής διοίκησης, στον βαθμό που το πρόβλημα οφείλεται στην αμέλεια του ΤΕΑΥΕΚ να ενημερώσει τον ενδιαφερόμενο για απόφαση που τον αφορούσε άμεσα. Αφού η ΓΓΚΑ ενημερώθηκε για το συγκεκριμένο θέμα, ζήτησε, με σχετικό έγγραφό της, από το ΤΕΑΥΕΚ να επανεξεταστεί η περίπτωση με βάση τις παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, υιοθετώντας ουσιαστικά την άποψη του σχετικά με την υποχρέωση του ταμείου να ενημερώσει τον ασφαλισμένο για τη διαδικασία επιστροφής των ατομικών του εισφορών. Το ΤΕΑΥΕΚ επέμεινε τελικά στην άποψή του, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τη ΓΓΚΑ: Στην προαναφερθείσα συνάντηση εργασίας, το ταμείο δέχθηκε ότι είναι ορθές οι απόψεις της Αρχής και της ΓΓΚΑ. Ωστόσο, το ΔΣ του ταμείου, κατά τη συνεδρίασή του στις 24.10.2007, αποφάσισε να μην επιστραφούν οι αχρεωστήτως καταβληθείσες εισφορές, μη αποδεχόμενο, ουσιαστικά αναιτιολόγητα, τις προτάσεις της Αρχής (υπόθεση 13510/2005).

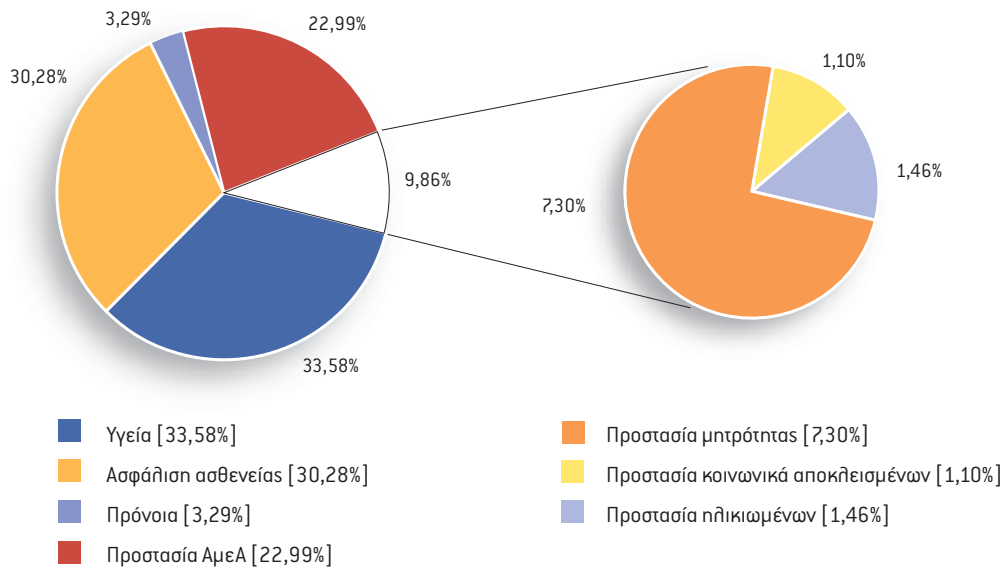
ΓΡΑΦΗΜΑ 19 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

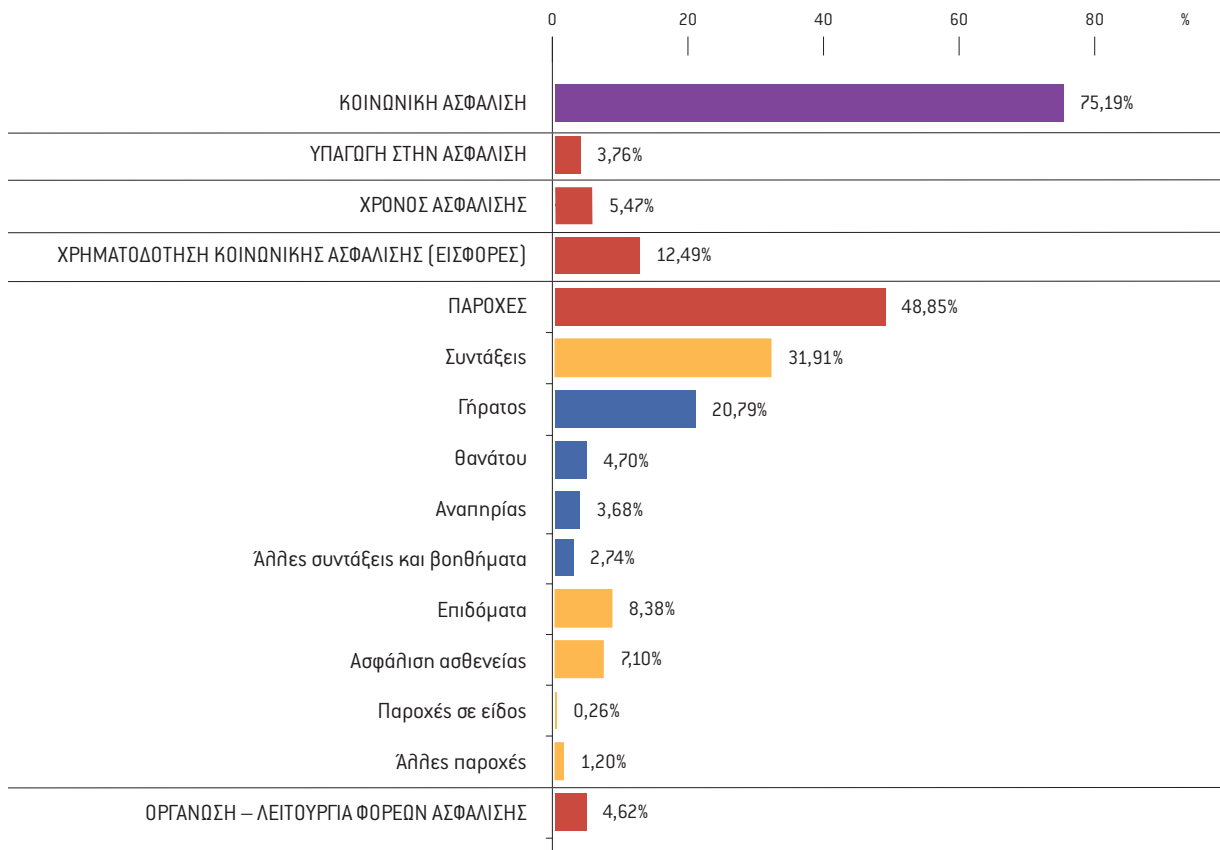
ΓΡΑΦΗΜΑ 20 ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

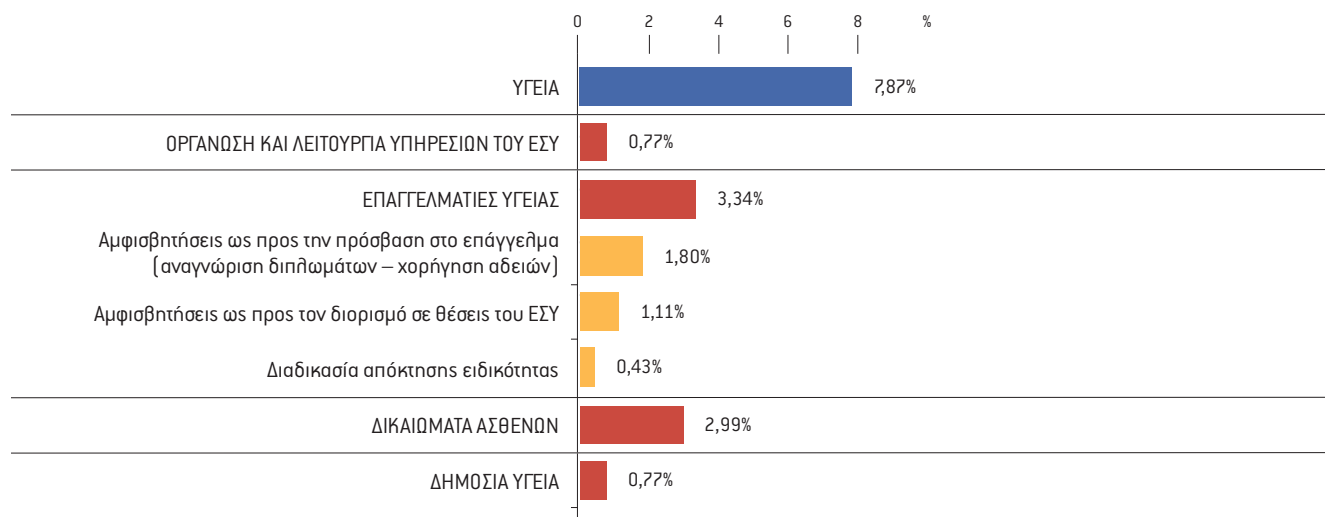
ΓΡΑΦΗΜΑ 21 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

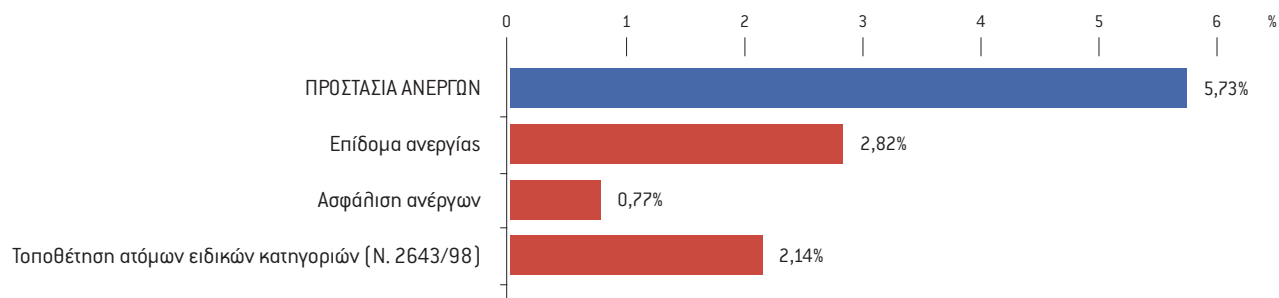
ΓΡΑΦΗΜΑ 22 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

ΓΡΑΦΗΜΑ 23 ΥΓΕΙΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 24 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

3. ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.2 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

1.3 ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

1.3.1 Ευρύτερες πρωτοβουλίες

1.3.2 Νέα δεδομένα και μορφές διαμεσολάβησης

1.3.2.1 Αποκομιδή απορριμμάτων από τους δήμους

1.3.2.2 Παραχώρηση κοινόχρηστων χώρων για ιδιωτική χρήση

1.3.2.3 Στάθμιση αρχαιολογικής προστασίας και οικονομικής δραστηριότητας

1.3.2.4 Προσωρινή σύνδεση αυθαίρετων κτισμάτων με δίκτυα κοινής ωφέλειας

1.3.2.5 Αιολικό πάρκο σε προστατευόμενη περιοχή

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

2.1 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1.1 Εισαγωγή

2.1.2 Ιστορική αναδρομή

2.1.3 Η εξέλιξη των κοινωνικών απαιτήσεων για χρήσεις γης

2.1.4 Το ισχύον καθεστώς – Γενική θεώρηση

2.1.5 Χρήσεις γης – Ζώνες επιχειρηματικής δραστηριότητας

2.1.5.1 Συνεργεία συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών, μοτοποδηλάτων κ.λπ.

2.1.5.2 Καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος

2.1.6 Συμπεράσματα – Προτάσεις

2.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.2.1 Εισαγωγή

2.2.2 Βασικά χαρακτηριστικά του θεσμικού πλαισίου

2.2.3 Η διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης

2.2.3.1 Προβλήματα κατάταξης έργων και δραστηριοτήτων

2.2.3.2 Μη τήρηση σταδίων της περιβαλλοντικής αδειοδότησης

2.2.3.3 Τεκμηρίωση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων

2.2.3.4 Τροποποίηση εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων

2.2.4 Έλεγχος περιβαλλοντικών όρων

2.2.4.1 Τήρηση περιβαλλοντικών όρων από επιχειρήσεις

2.2.5 Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων ως προϋπόθεση λειτουργίας

2.2.6 Συμπεράσματα – Προτάσεις

3. ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής διαμεσολαβεί για υποθέσεις που αφορούν σε πράξεις ή παραλείψεις οργάνων της διοίκησης οι οποίες έχουν αντικείμενό τους το περιβάλλον – φυσικό, πολιτιστικό και οικιστικό. Ερευνά την τήρηση της εθνικής και της κοινοτικής νομοθεσίας, ελέγχει και μεριμνά για την ευαισθητοποίηση του κρατικού μηχανισμού ως προς την αποτελεσματική περιβαλλοντική προστασία, με βάση τις συνταγματικές αρχές της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Τομείς περιβαλλοντικής προστασίας στους οποίους η διοίκηση εμφανίζει δομικές αδυναμίες (δάση και δασικές εκτάσεις, οικότοποι, περιοχές πολιτιστικής κληρονομιάς, περιβαλλοντική αδειοδότηση επιχειρήσεων, πολεοδομικά θέματα, πρόσβαση των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφόρηση) αποτελούν τον πυρήνα της δράσης του Κύκλου Ποιότητας Ζωής.

Οι αναφορές πολιτών στις οποίες επισημαίνονται φαινόμενα υποβάθμισης της ποιότητας ζωής αποκαλύπτουν τη σχέση του ανθρώπου με το εγγύτερο περιβάλλον του. Ο Συνήγορος του Πολίτη καλείται να ερευνήσει υποθέσεις που σχετίζονται με ποικίλα ζητήματα, όπως π.χ. με την επάρκεια έργων υποδομής (δίκτυα πόσιμου νερού, έργα αποχέτευσης, υγειονομική ταφή απορριμμάτων), τα ΚΥΕ, τις επιπτώσεις κυκλοφοριακών μέτρων και δημόσιων έργων, την προσβασιμότητα των πεζών και των ατόμων με αναπηρίες στην πόλη. Πεδίο συχνής παρέμβασης αποτελούν και οι περιπτώσεις δέσμευσης ιδιοκτησίας για ρυμοτομικούς ή αρχαιολογικούς σκοπούς, καθώς και η καθυστέρηση στην καταβολή των σχετικών αποζημιώσεων.

Οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζει η Αρχή στο έργο της οφείλονται στο πολυδιάστατο των περιβαλλοντικών προβλημάτων, την έλλειψη συνοχής και αποτελεσματικότητας των σχετικών δράσεων της διοίκησης, αλλά και τη χαμηλή ιεράρχηση της σημασίας της ποιότητας ζωής και της προστασίας του περιβάλλοντος σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη. Το πλήθος των εμπλεκόμενων δημόσιων υπηρεσιών, η έλλειψη συντονισμού μεταξύ τους, τα διάσπαρτα νομοθετήματα και οι αστοχίες που συχνά τα χαρακτηρίζουν, η ελλιπής εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και η ανεπαρκής εποπτεία των ιδιωτικών επεμβάσεων στο περιβάλλον εκ μέρους των υπηρεσιών αποτελούν κοινές διαπιστώσεις της Αρχής κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων. Ο Συνήγορος του Πολίτη προσπαθεί να συμβάλει στη βελτίωση της δεινής αυτής πραγματικότητας, η οποία αγγίζει πλέον τα όρια της περιβαλλοντικής κρίσης· αξιοποιεί τη συσσωρευμένη του πείρα διατυπώνοντας επεξεργασμένες προτάσεις προς τη διοίκηση και τον νομοθέτη. Πάγια θέση του είναι ότι κάθε σχετική απόφαση και δραστηριότητα η οποία πηγάζει είτε από ιδιώτη είτε από το κράτος πρέπει να υλοποιείται με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και την αρχή της αειφορίας.

1.2 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής αποβλέπει στην ευαισθητοποίηση και τον συντονισμό όλων των βαθμίδων της διοίκησης (τοπικής αυτοδιοίκησης, κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης), προκειμένου οι υπηρεσίες να δραστηριοποιηθούν προληπτικά και αποτελεσματικά για την περιβαλλοντική αειφορία. Σε αυτή την κατεύθυνση έχουν τεθεί δύο μεσοπρόθεσμοι στόχοι: αφενός να εξασφαλιστεί η κατασταλτική δράση της διοίκησης στις περιπτώσεις στις οποίες παραβιάζεται η νομοθεσία και αφετέρου να συντονίσουν τη δράση τους οι συναρμόδιες υπηρεσίες για να πατάξουν τα φαινόμενα αυθαιρείας. Ο Συνήγορος του Πολίτη, με βάση την πείρα που έχει αποκομίσει από το σύνολο της δράσης του –σε σχέση με την κοινώς αποδεκτή ευρωπαϊκή και διεθνή πρακτική και τον βαθμό και τον χρόνο ανταπόκρισης των υπηρεσιών στις προτάσεις του– διαπιστώνει ότι η ελληνική διοίκηση ενεργεί ως προς τα θέματα του περιβάλλοντος αποσπασματικά ακόμη και όταν η δράση της είναι κατασταλτική, και ότι η κινητοποίησή της συχνά προκαλείται ή επισπεύδεται από τη διαμεσολάβηση της Αρχής.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ρύπανση των εκβολών του Στρυμόνα (προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000) από ανεπεξέργαστα υγρά απόβλητα. Χρειάστηκε να περάσουν δύο έτη διαμεσολάβησης της Αρχής και να πραγματοποιηθεί επίσκεψη των εκπροσώπων της, το 2007, στην έδρα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης προκειμένου η Διεύθυνση Υγείας της Νοτιοανατολικής Καβάλας να διαβιβάσει τη σχετική υγειονομική έκθεση στην οικεία εισαγγελική αρχή και ο Δήμος Ορφανού να υποβάλει στην Περιφέρεια φάκελο προμελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΠΠΕ) για την εγκατάσταση και τη λειτουργία μονάδας επεξεργασίας αστικών λυμάτων (υπόθεση 12396/2005). Αντίθετα, παράδειγμα πρακτικής προς μίμηση αποτελεί η απάντηση της διοίκησης στις παράνομες αργιλοληψίες στη λίμνη Λυσιμαχία (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 139–140). Στην περίπτωση αυτή, όχι μόνον επιβλήθηκαν πολεοδομικά πρόστιμα από τη διοίκηση, αλλά η Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών προχώρησε και σε διαγωνισμό για να καθοριστεί η ακτογραμμή της λίμνης, με σκοπό να αποφευχθούν παρόμοια φαινόμενα στο μέλλον (υπόθεση 12871/2005).

Στους αντίποδες της ενδεδειγμένης δράσης της διοίκησης, έστω και της κατασταλτικής, βρίσκεται η παράληψή της να κατεδαφίσει αυθαίρετα κτίσματα, ζήτημα που ο Συνήγορος του Πολίτη το επισημαίνει αδιάκοπα σε κάθε ετήσια έκθεσή του. Εξάιρεση αποτελεί η κατεδάφιση των παράνομων κατασκευών στον κοινόχρηστο χώρο της παιδιάς εθνικής οδού Αθηνών–Θεσσαλονίκης, από την πολεοδομία του Δήμου Λάρισας (υπόθεση 5566/2003). Ωστόσο, χαρακτηριστικό παράδειγμα παρελκυστικής τακτικής είναι το ότι δεν κατεδαφίστηκε αυθαίρετη κατασκευή του Δήμου Κερκίνης στη λίμνη, μολονότι πρόκειται για περιοχή του Δικτύου Natura 2000. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας κίνησε μεν πειθαρχική διαδικασία, χωρίς ωστόσο να υλοποιήσει την κατεδάφιση του αυθαιρέτου (υπόθεση 9265/2005).

Ως προς το ζήτημα της ρύπανσης την οποία προκαλεί η λειτουργία εγκαταστάσεων και ειδικά σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μέσα στο 2007 η διοίκηση πρόεβη σε σημαντικές κατασταλτικές ενέργειες. Ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ επέβαλε πρόστιμο ύψους 1.000.000 ευρώ στη ΔΕΗ ΑΕ για υπερβάσεις στις εκπομπές αέριων ρύπων των ατμοηλεκτρικών σταθμών Πτολεμαΐδας, Καρδιάς, Αγίου Δημητρίου και Μεγαλόπολης. Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε επισημάνει, σε σχετικό πόρισμα το 2005 για τους σταθμούς του Νομού Κοζάνης, τις υπερβάσεις αέριων ρύπων, την ανάγκη να προλαμβάνεται η ρύπανση μέσω της συνεπούς τήρησης της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης πριν από

τη χορήγηση άδειας λειτουργίας, καθώς και την ανάγκη να υιοθετούν οι μεγάλες μονάδες καύσης τις πλέον προηγμένες τεχνολογικά μεθόδους λειτουργίας, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της ελληνικής και της κοινοτικής νομοθεσίας. Μάλιστα, στο πόρισμα της Αρχής σχετικά με την περιβαλλοντική αδειοδότηση παραπέμπει και η απόφαση της Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης –απόφαση η οποία εκδόθηκε έπειτα από προσφυγή του Ιδρύματος Μαργκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, που είχε ζητήσει από την Αρχή στοιχεία σχετικά με τους συγκεκριμένους σταθμούς, και η οποία δημοσιεύτηκε το 2007– εξέλιξη πολύ σημαντική, καθώς η επιτροπή συνδέει το θέμα με τη δημόσια υγεία και επισημαίνει την ευθύνη της χώρας για περιβαλλοντικές παραβάσεις ανεξάρτητα από τη νομική μορφή του υπαιτίου της ρύπανσης (υποθέσεις 6536/2004, 6537/2004). Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει ως προς το θέμα αυτό ότι η κυρωτική λειτουργία της διοίκησης είναι αποτελεσματική όταν συνδέεται με συστηματικό έλεγχο της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων. Επίσης, πρόστιμο 60.000 ευρώ επιβλήθηκε στη ΔΕΗ από τον Νομάρχη Κυκλάδων, ύστερα από σχετικό πόρισμα της Αρχής το 2006, λόγω υποτροπιάζουσας πρόκλησης σοβαρής θαλάσσιας και ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τη λειτουργία αυτόνομου σταθμού παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στη Σύρο (υπόθεση 10323/2001).

Αποτιμώντας επομένως την αποτελεσματικότητα, τις πραγματικές δυνατότητες και τις προθέσεις της διοίκησης, εκτιμάται ότι η δημιουργία ενός διοικητικού μηχανισμού που θα δρα προληπτικά με στόχο την περιβαλλοντική αειφορία αποτελεί –κρίνοντας με τα σημερινά δεδομένα– μακροπρόθεσμο αίτημα. Η διαπίστωση αυτή δεν αλλιάζει τη στοχοθεσία του Συνηγόρου του Πολίτη, τον βοηθάει όμως να συνειδητοποιήσει τον χρόνο και το πλήθος των ενεργειών που απαιτούνται, εκ μέρους τόσο της διοίκησης όσο και της Αρχής, προκειμένου να επιτευχθεί ο στρατηγικός του στόχος.

1.3 ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

1.3.1 ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Οι καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού αξιολογήθηκαν από τον Συνήγορο του Πολίτη ως ένα ιδιαίτερα αρνητικό συμβάν για το περιβάλλον της χώρας. Μετά την πυρκαγιά στον εθνικό δρυμό της Πάρνηθας στις 28 Ιουνίου, η Αρχή εξέδωσε δελτίο Τύπου στο πλαίσιο της θεσμικής δυνατότητας παρέμβασής της. Σε αυτό συμπεριελήφθησαν οι πάγιες διαπιστώσεις του Κύκλου Ποιότητας Ζωής: αναποτελεσματική προστασία των δασών, αναγκαιότητα συντονισμού των αρμόδιων υπηρεσιών για τη λήψη προληπτικών μέτρων, μη ολοκλήρωση των δασικών χαρτών, ανεπαρκής στελέχωση των υπηρεσιών δασοπροστασίας και ανάγκη για άμεση λήψη μέτρων προστασίας και αποκατάστασης των καμένων εκτάσεων. Στη συνέχεια, ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε δράση για την αποκατάσταση των δασών και γενικότερα του περιβάλλοντος στις πληγείσες περιοχές, με βάση αναφορές πολιτών και οργανώσεων, επιζητώντας τη συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών και υπουργείων αλλά και των ΜΚΟ που ευαισθητοποιούνται στα θέματα αυτά. Η σχετική διαμεσολάβηση με βάση αναφορές για την Ηλεία, την Πάρνηθα και άλλες περιοχές βρίσκεται σε εξέλιξη.

Το γεγονός αφενός ότι δημοσιοποιήθηκε η ανταπόκριση της διοίκησης σε επί μέρους πορίσματα και αφετέρου ότι το κοινό ενημερώθηκε –και μέσω της ιστοσελίδας του Συνηγόρου του Πολίτη (<http://www.synigoros.gr/perivallon>)– για τις δραστηριότητες της Αρχής στον τομέα του περιβάλλοντος συνέβαλε στη δημόσια συζήτηση για τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Επίσης, μεγάλη σημασία αποδίδεται από τον Συνήγορο του Πολίτη στη

διαπροσωπική συζήτηση με τα στελέχη των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Οι επιτόπιες συσκέψεις που διοργανώνει ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής βοηθούν συχνά στην κατανόηση των προβλημάτων και στη συντονισμένη λήψη μέτρων αντιμετώπισής τους. Χαρακτηριστική είναι η επίσκεψη που πραγματοποίησε τον Ιούνιο η Αρχή στη Θράκη, καθώς και η συζήτηση την οποία διεξήγαγε με εκπροσώπους τόσο της τοπικής αυτοδιοίκησης της θράκης όσο και της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, για τα θέματα των υποδομών και της ένταξης στο σχέδιο πόλης των τσιγγάνικων καταυλισμών στο Δροσερό Ξάνθης και στην οδό Άβαντος στην Αλεξανδρούπολη. Επίσης, τον Νοέμβριο, ο Συνήγορος του Πολίτη διοργάνωσε ευρεία σύσκεψη στον Βόλο για διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα του Νομού Μαγνησίας, κατά την οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς (Περιφέρεια, νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, κτηματική υπηρεσία, δήμοι κ.ά.) συζήτησαν διεξοδικά και δεσμεύτηκαν να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα για προβλήματα όπως είναι οι ατμοσφαιρικοί ρύποι, η ρύπανση του εδάφους από πετρελαιοειδή, οι αυθαίρετες παρεμβάσεις στα δάση, τον αιγιαλό και την παραλία, κ.ά.

Επιπλέον, όταν το πλήθος των υποθέσεων και η εξέλιξη της έρευνας καλούν σε συστηματική παρέμβαση, η Αρχή διοργανώνει συσκέψεις με βάση μια θεματική κατηγορία υποθέσεων. Οι συσκέψεις αυτές βοηθούν στην κατανόηση των ζητημάτων, στον συντονισμό των υπηρεσιών και, όχι σπάνια, στην αντιμετώπιση συστημικών προβλημάτων. Εκτός από την προαναφερθείσα σύσκεψη στον Βόλο, ο Συνήγορος του Πολίτη διοργάνωσε διάφορες συσκέψεις στην Αθήνα, από τις οποίες αξίζει να αναφερθούν εκείνες που είχαν αντικείμενό τους τις απαλλοτριώσεις, τη διαδικασία του κτηματολογίου και την εφαρμογή του νόμου για την αδειοδότηση σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας. Αναλυτικά:

Οι υποθέσεις που χειρίστηκε κατά το προηγούμενο έτος η Αρχή ανέδειξαν για άλλη μια χρονιά τη σπουδαιότητα θεμάτων όπως είναι οι μακροχρόνιες δεσμεύσεις ακίνητης περιουσίας, η στέρηση της χρήσης ή η επιβολή περιορισμών ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις και δραστηριότητες στην ακίνητη ιδιοκτησία –κυρίως για πολεοδομικούς λόγους και χάριν της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς– χωρίς όμως να καταβάλλονται οι οφειλόμενες αποζημιώσεις (σχετική ειδική έκθεση του 2005). Για τα προβλήματα αυτά διοργανώθηκε σύσκεψη τον Ιανουάριο του 2007 στα γραφεία της Αρχής, μετά και τη διαπίστωση από τον Συνήγορο του Πολίτη ότι οι σχετικές υποθέσεις αυξάνονται. Σκοπός της σύσκεψης ήταν να ενημερωθεί ο Συνήγορος του Πολίτη για την ανταπόκριση των εμπλεκόμενων φορέων, να βρεθούν λύσεις και να διατυπωθούν υλοποιήσιμες προτάσεις, καθώς και να αξιολογηθούν οι προτάσεις τόσο του Συνηγόρου του Πολίτη όσο και όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, κυρίως δε του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΟ). Στη σύσκεψη –στην οποία παρευρέθηκαν εκπρόσωποι συναρμόδιων υπουργείων και Περιφερειών και εκπρόσωπος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος– καταδείχθηκε ο καθοριστικός ρόλος του οικονομικού παράγοντα και στηλιτεύθηκε ως σοβαρή εκδήλωση κακοδιοίκησης η μη εφαρμογή δικαστικών αποφάσεων, και στα συμπεράσματα της σύσκεψης περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η ανάγκη να συνεχιστούν η ενημέρωση και η συνεργασία των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Ως προς τις δεσμεύσεις του ΥΠΠΟ, έπειτα από τη σύσκεψη, ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώθηκε ότι η «ομάδα εργασίας απαλλοτριώσεων» είχε προχωρήσει στο έργο της (σύσταση υποεπιτροπών, διενέργεια αυτοψιών). Στο τέλος του έτους ωστόσο, πληροφορήθηκε ότι ο αρχικός προγραμματισμός της ομάδας εργασίας έπαυε να τηρείται, προκειμένου να επανεξεταστεί –για πολλοστή φορά– το σύνολο των απαλλοτριώσεων, ως προς την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητά τους, χωρίς όμως να έχει καταρτιστεί πρόγραμμα αυτοψιών με βάση συγκεκριμένα αντικειμενικά κριτήρια

και χωρίς να προσδιορίζεται με σαφήνεια ο χρονικός ορίζοντας ολοκλήρωσης του όλου έργου της ομάδας, εξέλιξη που κρίνεται ιδιαίτερα αρνητική. Η Αρχή πάντως επισημαίνει ότι η αδυναμία του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων να χρηματοδοτήσει αποζημιώσεις για αρχαιολογικές απαλλοτριώσεις αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα για την καθυστέρηση των εκκρεμών απαλλοτριώσεων του ΥΠΠΟ.

Η ακίνητη ιδιοκτησία και συγκεκριμένα τα προβλήματα καταγραφής της αποτέλεσαν το αντικείμενο της συνάντησης εργασίας μεταξύ στελεχών του Συνηγόρου του Πολίτη και της Κτηματολόγιο ΑΕ, τον Απρίλιο του 2007. Οι πολυάριθμες σχετικές υποθέσεις αποκαλύπτουν μια σειρά προβλημάτων στη λειτουργία των κατά τόπους προσωρινών κτηματολογικών γραφείων (υποθηκοφυλακείων) ιδίως όσον αφορά στη διαδικασία διόρθωσης πρόδηλων σφαλμάτων. Η Αρχή κατέγραψε τα αποτελέσματα της σύσκεψης σε έγγραφο (με αρ. πρωτ. 2867/19.11.2007), στο οποίο συνοψίζει τα προβλήματα που καταδεικνύουν οι αναφορές των πολιτών, προτείνοντας στην παρούσα φάση της κτηματογράφησης να δοθούν λεπτομερείς οδηγίες στα προσωρινά κτηματολογικά γραφεία, ώστε αυτά να ενημερώσουν τους πολίτες και να παραλάβουν τις αιτήσεις διόρθωσης γεωμετρικών σφαλμάτων, κυρίως όμως να διορθώσουν τα πρόδηλα σφάλματα χωρίς να παραπέμπονται κατά σύστημα οι πολίτες στη δικαιοσύνη για την επίλυση των υποθέσεων, όπως προβλέπεται. Η πρόταση αυτή έγινε δεκτή από την Κτηματολόγιο ΑΕ και εστάλη σχετική εγκύκλιος σε όλα τα κτηματολογικά γραφεία.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, διαπιστώνοντας τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή του Ν. 3431/2006 (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 136–137) –ο οποίος σχετίζεται με την εγκατάσταση και τη λειτουργία σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας– και ιδίως το γεγονός ότι δεν έχει εκδοθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων για κανέναν σταθμό βάσης εντός της χωρικής αρμοδιότητας της Περιφέρειας Αττικής, διοργάνωσε σύσκεψη τον Ιούλιο, με στόχο την αποτελεσματική εφαρμογή της οικείας νομοθεσίας. Στη σύσκεψη συμμετείχαν υπάλληλοι της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Αττικής και της Διεύθυνσης Διαχείρισης και Ελέγχου Φάσματος Ραδιοσυχνοτήτων του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε τα προβλήματα αναφορικά με τον Ν. 3431/2006, τα σημαντικότερα από τα οποία είναι: α) η καθυστέρηση στην επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεων, β) η παράλειψη καταγραφής των υφιστάμενων σταθμών βάσης, γ) η διάκριση της αρμοδιότητας για χορήγηση εγκρίσεων περιβαλλοντικών όρων για τους υφιστάμενους σταθμούς βάσης, δ) ο ελλιπής προσδιορισμός ορισμένων εννοιών (π.χ. κομβικοί σταθμοί βάσης), ε) η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για κεραιές που τοποθετούνται σε τάρτσες κτιρίων, στ) η συνεγκατάσταση κεραιών κινητής τηλεφωνίας, ζ) οι αθροιστικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από άλλα έργα, η) η χωρίς αδειοδότηση λειτουργία σταθμών βάσης κεραιών ιδιοκτησίας της ΟΤΕ ΑΕ, και ιδιαίτερα εκείνη των κεραιοσυστημάτων TETRA, που θεωρούνται επικίνδυνα για τον άνθρωπο, καθώς εκπέμπουν σε πολύ χαμηλή συχνότητα, θ) το νομικό καθεστώς που διέπει τις ήδη υποβληθείσες περιβαλλοντικές μελέτες, ι) η ελλιπής στελέχωση της αρμόδιων διευθύνσεων των Περιφερειών με εξειδικευμένο προσωπικό. Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι όλα τα παραπάνω ζητήματα χρειάζεται να διευκρινιστούν περαιτέρω και ότι, προκειμένου να αντιμετωπιστούν πολλά από αυτά, είναι απαραίτητη η από κοινού συνδρομή διαφόρων υπηρεσιών, και ιδιαίτερα της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ).

Άλλα θέματα που ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι χρήζουν επιπλέον διερεύνησης είναι αν η ακτινοβολία που εκπέμπουν οι σταθμοί βάσης κινητής τηλεφωνίας βρίσκεται

εντός των νέων ορίων που προβλέπει ο Ν. 3431/2006, αν οι σταθμοί έχουν απομακρυνθεί από σχολεία, νοσοκομεία, γηροκομεία κ.λπ., και αν τα πολεοδομικά γραφεία εφαρμόζουν τη διάταξη του νόμου σχετικά με την κατεδάφιση των παράνομων και των ανενεργών πλέον κεραιών.

Για τους παραπάνω λόγους και επειδή ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί επιτακτική την ανάγκη για άμεση και έγκαιρη συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών, πρότεινε τόσο στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής όσο και στο Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών να αναλάβουν την πρωτοβουλία διεξαγωγής ευρείας σύσκεψης μεταξύ των αρμόδιων φορέων (υπουργεία, Περιφέρειες, ΕΕΤΤ). Στην πρότασή της η Αρχή διατύπωνε και την πρόθεσή της να συμβάλει σε αυτή την προσπάθεια, ως κάτοχος συσσωρευμένης σχετικής πείρας. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναμένει την απάντηση της διοίκησης.

Επίσης, εκτός από το ζήτημα των κεραιοσυστημάτων TETRA, για πρώτη φορά αναδείχθηκε σε σχέση με τις κεραίες κινητής τηλεφωνίας και το θέμα της πρόσβασης των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφόρηση. Στην Αρχή περιήλθε υπόθεση σχετική με την άρνηση της Ελληνικής Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας (ΕΕΑΕ) να χορηγήσει αντίγραφο μελέτης ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας κεραίας, κατά παράβαση των διατάξεων του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ για την περιβαλλοντική πληροφόρηση (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 140–148). Η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης υιοθέτησε τη θέση του Συνηγόρου του Πολίτη και ζήτησε από την ΕΕΑΕ να χορηγήσει τη μελέτη (υπόθεση 4347/2007).

Καθώς ο Συνήγορος του Πολίτη πιστεύει στη συνέργεια με την κοινωνία των πολιτών, βρίσκεται σε διαρκή επαφή με φορείς, οργανώσεις και ενώσεις προσώπων, και συμμετέχει σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε σχολεία, με σκοπό την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση. Επίσης, συμμετέχει σε συσκέψεις, ημερίδες, σεμινάρια και άλλα προγράμματα.

Για παράδειγμα, στο πλαίσιο συνεδρίου του ΥΠΠΟ για την ανάδειξη και την προστασία των σπηλαίων, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε την πλημμελή, σε νομοθετικό επίπεδο, προστασία τους: Παρά το ότι τα σπήλαια εντάσσονται, σύμφωνα με τον Ν. 1650/1986, στους προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς, απουσιάζουν οι ειδικές προστατευτικές διατάξεις. Επιπλέον, η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στην περίπτωση των σπηλαίων τα διασφαλίζει μόνο παρεμπιπτόντως, με τη μεμονωμένη προστασία ορισμένου είδους πανίδας ή χλωρίδας. Τέλος, ο αρχαιολογικός νόμος (3028/2002) δεν υπάγει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Πολιτισμού τα σπήλαια εκείνα για τα οποία δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι συνδέονται με την ανθρώπινη δραστηριότητα, αφήνοντας απροστάτευτα σημαντικά γεωλογικά μνημεία (π.χ. απολιθωμένα δάση, βραχώδεις σχηματισμούς κ.λπ.) επειδή δεν παρουσιάζουν αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Η Αρχή, διερευνώντας την υπόθεση της τουριστικής αξιοποίησης του σπηλαίου Αλιστράτης Σερρών (υπόθεση 18382/2002, βλ. σχετικό πόρισμα του Κύκλου Ποιότητας Ζωής το 2005 και *Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 115), έχει ήδη επισημάνει την πολυπλοκότητα του ζητήματος της προστασίας και ταυτόχρονα της τουριστικής αξιοποίησης των σπηλαίων. Στην παρούσα φάση, κρίνεται αναγκαία η συστηματικότερη συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων για τα ζητήματα προστασίας και ήπιας τουριστικής αξιοποίησης των σπηλαίων, με σκοπό να προληφθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον τους.

1.3.2 ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

Στη διάρκεια του 2007, ο Συνήγορος του Πολίτη κλήθηκε να ανταποκριθεί σε νέα δεδομένα διοικητικής δράσης, ιδιαίτερα σε υποθέσεις διαχείρισης απορριμμάτων, παραχώ-

ρησης σε ιδιώτες της χρήσης κοινόχρηστων χώρων, στάθμισης αρχαιολογικής προστασίας και ιδιοκτησίας, προσωρινής ηλεκτροδότησης αυθαιρέτων καθώς και χωροθέτησης αιολικών πάρκων.

1.3.2.1 Αποκομιδή απορριμμάτων από τους δήμους

Αρκετές υποθέσεις πολιτών αφορούν σε προβλήματα αποκομιδής και διάθεσης στερεών αποβλήτων από αστικές περιοχές, στη χωροθέτηση και την επάρκεια των κάδων μηχανικής αποκομιδής απορριμμάτων και στις ώρες πραγματοποίησης της αποκομιδής. Συχνά, ο Συνήγορος του Πολίτη κάνει συστάσεις στους αρμόδιους ΟΤΑ, λαμβάνοντας υπόψη το εύρος της σχετικής διακριτικής ευχέρειας που αυτοί διαθέτουν (π.χ. ανάλογα με το αν έχουν εγκρίνει Κανονισμό Καθαριότητας ή μελέτη κατανομής κάδων), επισημαίνοντας ωστόσο ότι σε κάθε περίπτωση πρέπει απαραίτητα να έχει προηγηθεί μελέτη συλλογής και μεταφοράς στερεών αστικών αποβλήτων. Τέτοια χαρακτηριστική υπόθεση είναι η κατανομή των κάδων απορριμμάτων στην περιοχή της Πλάκας, στην οποία, ύστερα από δύο αυτοψίες, διαπιστώθηκε απόκλιση από τις ρυθμίσεις του Κανονισμού Καθαριότητας και τη μελέτη του προγράμματος αποκομιδής. Ο Συνήγορος του Πολίτη διατύπωσε προτάσεις για τη λειτουργία του συστήματος κατανομής των κάδων και του συστήματος αποκομιδής και ανακύκλωσης, προκειμένου να μην επιβαρύνεται η υγεία των κατοίκων και να μην υποβαθμίζεται η περιοχή (υποθέσεις 11895/2006, 16222/2006).

Με το θέμα της διαχείρισης αστικών απορριμμάτων ειδικού τύπου σχετίζεται υπόθεση αποκομιδής μπάζων που προέρχονται από ιδιωτικές οικοδομικές εργασίες, με μηχανικά μέσα του Δήμου Πειραιά, κατά παράβαση του δημοτικού Κανονισμού Καθαριότητας. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η αποκομιδή πραγματοποιήθηκε σε ώρα κοινής ησυχίας χωρίς την προβλεπόμενη ειδική άδεια αστυνομικής αρχής και ότι σε έγγραφα της οικείας Διεύθυνσης Καθαριότητας δεν αναφέρθηκε το πραγματικό είδος των απορριμμάτων (υπόθεση 18185/2006, βλ. κεφ. 7).

1.3.2.2 Παραχώρηση κοινόχρηστων χώρων για ιδιωτική χρήση

Προβλήματα στη χρήση των κοινόχρηστων χώρων συνεχίζουν να ανακύπτουν, κυρίως ως προς τη διευθέτηση τραπεζοκαθισμάτων σε δρόμους, πεζοδρόμια και πλατείες (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 136 και πόρισμα του ίδιου έτους για την κοινή χρήση πεζοδρομίων στον Δήμο Αθηναίων). Ειδικά για τους δρόμους, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει, με πόρισμά του το 2004, τα προβλήματα νομιμότητας που παρουσιάζονται κατά τον καθορισμό αποκλειστικών θέσεων στάθμευσης αυτοκινήτων για φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Πρόσφατα, ο Δήμος Αθηναίων κατήργησε πράξη δημοτικού συμβουλίου με την οποία είχαν παραχωρηθεί τέσσερις θέσεις στάθμευσης στον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων επί της οδού Φαβιέρου (υπόθεση 13784/2006). Ενδεικτική των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή των νέων συστημάτων ελεγχόμενης στάθμευσης από τους δήμους είναι η εκ μέρους του Δήμου Αθηναίων μη χορήγηση του ειδικού σήματος στάθμευσης σε μόνιμη κάτοικο, με την αιτιολογία ότι δεν αποδέχθηκε ανεπιφύλακτα τους όρους του συστήματος στάθμευσης. Τελικά, οι υπηρεσίες του δήμου ανακάλεσαν την αρχική τους άρνηση, καθώς συμμορφώθηκαν με τη θέση της Αρχής ότι η αποδοχή όρων δεν μπορεί να συνδέεται με απαίτηση παραίτησης του ενδιαφερομένου από το δικαίωμά του να επιφυλαχθεί ως προς τη νομιμότητά τους (υπόθεση 17308/2006).

Στις 25.10.2007 πραγματοποιήθηκε συνάντηση εκπροσώπων του Συνηγόρου του Πολίτη με τον Γενικό Γραμματέα και υπηρεσιακούς παράγοντες της Περιφέρειας Αττικής με

θέμα τις παράνομες διαφημιστικές πινακίδες στην Αττική Οδό και την εθνική οδό Αθηνών–Λαμίας. Τα στελέχη της Αρχής τόνισαν ότι οι παράνομες πινακίδες συνιστούν κίνδυνο για τους οδηγούς και ζήτησαν την αποξήλωσή τους και την επιβολή προστίμων. Επίσης, πρότειναν στον γενικό γραμματέα να μεσοληβήσει προς τους ΟΤΑ, ώστε να λάβουν ανάλογα μέτρα και για τις παράνομες πινακίδες της δικαιοδοσίας τους που είναι ορατές από τις προαναφερθείσες οδούς (βλ. κεφ. 6).

Το θέμα της αδειοδότησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε υπαίθριους χώρους απασχόλησε και φέτος τον Συνήγορο του Πολίτη, με πλέον χαρακτηριστική την περίπτωση της λειτουργία τσίρκου στην παραλιακή ζώνη του Μοσχάτου, σε περιοχή των ολυμπιακών εγκαταστάσεων. Με βάση τις οικείες διατάξεις, η επίμαχη έκταση δεν προοριζόταν για τέτοια χρήση και, επιπλέον, το τσίρκο δεν διέθετε άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας από τον Δήμο Μοσχάτου, με αποτέλεσμα η Ολυμπιακά Ακίνητα ΑΕ να στραφεί δικαστικά εναντίον της επιχείρησης. Η Αρχή πρότεινε να αποφεύγεται ανάλογη εγκατάσταση και λειτουργία στο μέλλον αν η σύμβαση παραχώρησης δεν στηρίζεται σε προηγούμενη άδεια δημοτικής αρχής (υποθέσεις 18947/2006, 12526/2006).

1.3.2.3 Στάθμιση αρχαιολογικής προστασίας και οικονομικής δραστηριότητας

Στη συνέχεια παρατίθενται δύο υποθέσεις αναφορικά με τη θέσπιση –από υπηρεσίες του ΥΠΠΟ– περιορισμών χρήσης σε ιδιοκτησία και απαγόρευσης δραστηριότητας. Στην πρώτη περίπτωση διαπιστώθηκε ότι δεν είχαν θεσμοθετηθεί ζώνες καθορισμού χρήσης γης και δόμησης στον περιβάλλοντα χώρο του Ιουστινιάνειου τείχους, στην Κόρινθο, παρά το γεγονός ότι η σχετική διαδικασία είχε ξεκινήσει το 1990. Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε στις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟ να ορίσουν τις ζώνες προστασίας του τείχους, ώστε να αρθεί η ασάφεια ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις και δραστηριότητες στον χώρο. Οι υπηρεσίες ανταποκρίθηκαν θετικά και ενημέρωσαν την Αρχή ότι προγραμματίστηκε ο επαναπροσδιορισμός του αρχαιολογικού χώρου και των ζωνών του (υπόθεση 13624/2006). Η δεύτερη υπόθεση αφορά στην απαγόρευση άσκησης ψυχαγωγικής καταδυτικής δραστηριότητας στον ιδιαίτερα εκτεταμένο αρχαιολογικό χώρο του Εθνικού θαλάσσιου Πάρκου Αθηνών της Βορείων Σποράδων. Ο Συνήγορος του Πολίτη αρχειοθέτησε με την υπόθεση (καθώς δεν διαθέτει αρμοδιότητα για αναφορές που στρέφονται κατά κανονιστικών πράξεων), απέστειλε όμως έγγραφο προς την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων του ΥΠΠΟ, καλώντας τη να διερευνήσει, κατά την κρίση της, τη δυνατότητα να επανεξεταστεί το κανονιστικό πλαίσιο προστασίας του αρχαιολογικού χώρου, μεριμνώντας πρωτίστως για τη διαφύλαξη των αρχαιοτήτων και επιδιώκοντας παράλληλα την κατά το δυνατόν ικανοποίηση του αιτήματος των νησιωτών για εξορθολογισμό των περιοριστικών διατάξεων, στο πλαίσιο της αρχής της αναλογικότητας, η οποία, σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 25, παράγρ. 1), οφείλει να διέπει τις πράξεις της διοίκησης (υπόθεση 11155/2007).

1.3.2.4 Προσωρινή σύνδεση αυθαίρετων κτισμάτων με δίκτυα κοινής ωφέλειας

Κατά το 2007, αρκετές αναφορές πολιτών έθιγαν το ζήτημα της καθυστέρησης των αρμόδιων υπηρεσιών να διεκπεραιώσουν την προσωρινή σύνδεση αυθαίρετων κτισμάτων τα οποία έχουν ανεγερθεί έως τις 30.9.2003 με τα δίκτυα της ΔΕΗ και της ύδρευσης. Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του Ν. 3212/2003 (άρθρα 9 και 12) και τις ειδικές προϋποθέσεις της με αρ. 1208/2004 ΥΑ του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), από το δικαίωμα σύνδεσης εξαιρούνται τα αυθαίρετα που βρίσκονται σε δάση, δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις, ρέματα, αρχαιολογικούς χώρους και σε άλλες προστα-

τεύομενες περιοχές. Οι πολίτες υποβάλλουν μια σειρά δικαιολογητικών στον οικείο δήμο, ο οποίος, όταν δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία για τις περιπτώσεις κτισμάτων εκτός σχεδίου πόλεως, οφείλει να ρωτά την εκάστοτε αρμόδια υπηρεσία (Δασική, Αρχαιολογική, Πολεοδομική, Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου) εάν το κτίσμα βρίσκεται εντός των παραπάνω προστατευόμενων περιοχών, οι οποίες εξαιρούνται από την εφαρμογή της ρύθμισης. Χαρακτηριστικές του ζητήματος που σχετίζεται με τον δασικό ή μη χαρακτήρα των περιοχών ηλεκτροδότησης είναι οι αναφορές που υποβλήθηκαν στην Αρχή κυρίως για κτίσματα εκτός σχεδίου πόλεως σε περιοχές της Ανατολικής Αττικής –κατά κύριο λόγο αρμοδιότητας του Δασαρχείου Λαυρίου και της ΔΕΗ Λαυρίου– με τις οποίες οι πολίτες διαμαρτύρονταν για την πολύμηνη ή ακόμη και πολυετή καθυστέρηση στη διεκπεραίωση της σχετικής διαδικασίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι κύρια αιτία δυσλειτουργίας ήταν η παράλειψη εκ μέρους του αρμόδιου δήμου να απευθύνει ερώτημα –στο αρχικό στάδιο εξέτασης των αιτήσεων– για περιπτώσεις αυθαιρέτων που βρίσκονται σε εκτάσεις προφανώς εκτός σχεδίου πόλεως, ερώτημα που κανονικά απευθύνεται προς το αρμόδιο δασαρχείο για την εκτίμηση του χαρακτήρα της εκάστοτε έκτασης. Το πρόβλημα συνήθως εντοπίζεται πρώτη φορά όταν το δασαρχείο καλείται εκ των υστέρων από τη ΔΕΗ να εγκρίνει την όδευση του δικτύου, με την τοποθέτηση στύλων και καλωδίων, ώστε αυτό να μην διέρχεται από δασική περιοχή. Η καθυστερημένη ανάμειξη του δασαρχείου σε αυτές τις περιπτώσεις έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή ή και τη μη πραγματοποίηση της ηλεκτροδότησης, εάν η συγκεκριμένη υπηρεσία κρίνει ότι η επίμαχη έκταση είναι δασική. Παρόμοιες καθυστερήσεις προκύπτουν όταν το δασαρχείο έχει εγκρίνει την ηλεκτροδότηση συγκεκριμένου κτίσματος, ωστόσο η πρόταση της ΔΕΗ για ανάπτυξη δικτύου αφορά σε περισσότερα κτίσματα για τα οποία το δασαρχείο δεν έχει στοιχεία ή δεν έχει αποφανθεί με βάση την παραπάνω διαδικασία. Ένα επιπλέον πρόβλημα που ανακύπτει σε κάποιες περιπτώσεις είναι η ασυμφωνία μεταξύ της ΔΕΗ και του δασαρχείου ως προς την καταλληλότητα των χαρτών που χρησιμοποιεί η κάθε υπηρεσία.

Η Αρχή κατά τη διαμεσολάβησή της όχι μόνο στοχεύει στην έγκαιρη και αιτιολογημένη απάντηση των υπηρεσιών, και δη του δασαρχείου, προς τους πολίτες, σχετικά με την πρόοδο της υπόθεσής τους και τις απαιτούμενες ενέργειες, αλλά επιπλέον επισημαίνει την ανάγκη για συστηματική και έγκαιρη συνεργασία του δασαρχείου με τη ΔΕΗ Λαυρίου, ούτως ώστε να μην παρακάμπτονται σε καμία περίπτωση οι ρυθμίσεις της δασικής νομοθεσίας, προκειμένου να διεκπεραιωθούν το ταχύτερο δυνατόν οι αιτήσεις ηλεκτροδότησης (υποθέσεις 8505/2006, 13400/2006, 17562/2006, 444/2007, 2947/2007, 3013/2007, 3030/2007, 3127/2007, 8246/2007).

1.3.2.5 Αιολικό πάρκο σε προστατευόμενη περιοχή

Το πρόβλημα χωροθέτησης αιολικού πάρκου σε προστατευόμενη δασική περιοχή αναδείχθηκε από αναφορές σχετικά με την αδειοδότηση και χωροθέτηση έργων οδοποιίας και εγκαταστάσεων αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στη θέση Κατάρτια-Τούρλες στον νότιο Πάρωνα, εντός των Δήμων Ζάρακα και Νιάτων Λακωνίας. Επειδή διαπιστώθηκε ότι τα έργα αφορούν σε περιοχή που είχε χαρακτηριστεί «δάσος», είχε ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000 και κατά ένα μεγάλο μέρος είχε οριστεί ως ζώνη ειδικής προστασίας της άγριας ορνιθοπανίδας, η έρευνα επικεντρώθηκε στην επάρκεια της προστασίας του δασικού οικοσυστήματος και κυρίως του βιότοπου των άγριων πτηνών.

Από την έρευνα προέκυψε ότι δεν είχαν συνταχθεί οι προβλεπόμενες από την εθνική

και κοινοτική νομοθεσία ειδικές μελέτες (ορνιθολογική και δασοτεχνική) και ότι δεν είχαν ληφθεί υπόψη οι προβλεπόμενες χρήσεις του δάσους Κρεμαστής με βάση την έγκριση της διαχειριστικής του μελέτης. Επίσης εντοπίστηκε η δημιουργία εκτεταμένου δασικού οδικού δικτύου εντός πυκνού δάσους χωρίς να έχει ληφθεί υπόψη η ειδική χωροταξική μελέτη που είχε εκπονηθεί με πρωτοβουλία του ΥΠΕΧΩΔΕ για τον Νομό Λακωνίας –και η οποία απέρριπτε την πιθανότητα χωροθέτησης αιολικών πάρκων στη συγκεκριμένη περιοχή και γενικότερα εντός δασών– και ενώ οι δήμοι και ιδίως οι αρμόδιες δασικές υπηρεσίες της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης Λακωνίας είχαν ήδη διατυπώσει προϋποθέσεις, επιφυλάξεις και αντιρρήσεις της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Λακωνίας, των τοπικών δήμων και ιδίως των αρμόδιων δασικών υπηρεσιών για τις σχεδιαζόμενες επεμβάσεις στο δασικό οικοσύστημα.

Λαμβάνοντας υπόψη και την ειδική για τους αιολικούς σταθμούς νομολογία του Συνηγόρου του Πολίτη –σύμφωνα με την οποία η πολιτεία είναι υποχρεωμένη να εντάσσει τη χωροθέτηση και την αδειοδότηση των έργων δημιουργίας των σταθμών σε ευρύτερο χωροταξικό σχεδιασμό και παράλληλα να μεριμνά για την ελάχιστη δυνατή απώλεια δασικού πλούτου– η Αρχή, συνεκτιμώντας το εύρος της επέμβασης και τις σχετικές προτάσεις των δασικών υπηρεσιών, πρότεινε στο πόρισμά της η διοίκηση να επανεξετάσει την περίπτωση έως ότου τεθεί σε ισχύ το Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και, σε κάθε περίπτωση, να συνταχθεί ειδική ορνιθολογική και δασοτεχνική μελέτη προτού γίνουν άλλες επεμβάσεις, σημειώνοντας ότι η αδειοδότηση των έργων οδοποιίας προωθήθηκε ενώ εκκρεμούσε στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) η εκδίκαση αίτησης ακύρωσης κατά της αρχικής έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για τη δημιουργία του σταθμού. Η Αρχή αναμένει να απαντήσουν στις προτάσεις του πορίσματός της οι περισσότερες από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, καθώς έως σήμερα μόνο το ΥΠΕΧΩΔΕ παρείχε διευκρινίσεις για τη δική του εμπλοκή στην υπόθεση (υποθέσεις 9824/2006, 15266/2006).

Στη συνέχεια αναλύονται δύο ειδικές θεματικές ενότητες όπου παρουσιάζονται διοικητικά προβλήματα τα οποία εμφανίζονται σε αρκετές από τις υποθέσεις που έχει χειριστεί ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής. Η πρώτη θεματική ενότητα αφορά στις χρήσεις γης στο αστικό περιβάλλον, με αφορμή πολλές υποθέσεις για βιοτεχνικές ή επιχειρηματικές δραστηριότητες που εξακολουθούν να λειτουργούν παράνομα ή παραλείπουν να χωροθετηθούν σε έναν ορθολογικό και συνολικό σχεδιασμό χρήσεων γης. Η δεύτερη θεματική ενότητα αφορά στον διοικητικό έλεγχο των περιβαλλοντικών μελετών και αποσκοπεί να εντοπίσει τις σοβαρότερες αδυναμίες του ελεγκτικού μηχανισμού της διοίκησης στο πεδίο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, η οποία αποτελεί την πλέον τυποποιημένη εγγύηση για την προληπτική προστασία του περιβάλλοντος.

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

2.1 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προτού αναλυθεί το ζήτημα των χρήσεων γης όπως αυτό ανακύπτει από τις υποθέσεις που ερευνά η Αρχή, κρίνεται αναγκαίο να καταγραφούν ορισμένες εισαγωγικές παρατηρήσεις.

Η χωροταξία έχει τον πυρήνα και την έμπνευσή της στην πολεοδομία, εμφανίστηκε όμως μεταγενέστερα, για να καλύψει τις ανάγκες που γέννησαν η αύξηση του πληθυσμού, η οικιστική εξάπλωση, οι απαιτήσεις της αναπτυσσόμενης βιομηχανίας και η επέκταση του συγκοινωνιακού δικτύου. Αυτές τις ανάγκες δεν μπόρεσε να τις καλύψει το πα-

ραδοσιακό σχέδιο πόλεως, καθώς αφορά σε μικρή περιοχή οικιστικής ανάπτυξης, ενώ τα σύγχρονα προβλήματα απαιτούν σχεδιασμό μεγαλύτερης έκτασης. Η χωροταξία λοιπόν είναι συνολικός σχεδιασμός του χώρου, όπως είναι και ο πολεοδομικός, μόνο που είναι υπερτοπικός σχεδιασμός, με στόχο να εναρμονίσει και να οργανώσει ορθολογικά τις χρήσεις της γης και να ικανοποιήσει αφενός την απαίτηση για κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αφετέρου την ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος.

2.1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το χωροταξικό και το πολεοδομικό δίκαιο της χώρας χαρακτηρίζονται από πληθώρα διασπαρτων και συχνά αντιφατικών διατάξεων, που προέρχονται από διάφορες περιόδους. Οι βασικοί ωστόσο σταθμοί του χωροταξικού και του πολεοδομικού δικαίου είναι τρεις:

α. Έως τις αρχές της δεκαετίας του 1980, οι πόλεις και γενικότερα οι οικισμοί της χώρας σχεδιάζονταν με βάση το ΝΔ της 17.7.1923 περί σχεδίων πόλεων, το οποίο θεωρούνταν ιδιαίτερα προοδευτικό, καθώς το πολεοδομικό καθεστώς που αυτό διαμόρφωνε ευνοούσε τη δημιουργία της γειτονιάς και δεν έκανε διάκριση ανάμεσα σε περιοχές κατοικίας, εργασίας και αναψυχής. Αυτό το πολεοδομικό καθεστώς όμως παρερμηνεύθηκε, με αποτέλεσμα να παραμορφωθούν οι διατάξεις του και να δημιουργηθούν οικισμοί περιβαλλοντικά μη φιλικό που πλέον δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες διαβίωσης.

β. Ο Ν. 1337/1983 υιοθέτησε ένα σύστημα τριών σχεδίων με ιεραρχική, χρονικά και θεματικά, σχέση: το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ), την Πολεοδομική Μελέτη και την Πράξη Εφαρμογής. Το 1985, προέκυψε μια ακόμη βαθμίδα σχεδιασμού, το Ρυθμιστικό Σχέδιο, μετά την ad hoc έγκριση νόμων για το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας και το Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης.

γ. Το 1997 εκδόθηκε ο Ν. 2508 για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, ο οποίος αποτελεί το αναπτυξιακό-χωρικό πλαίσιο οργάνωσης των ευρύτερων περιοχών των πόλεων και των οικισμών της χώρας. Ο νόμος αυτός έχει εφαρμοστεί έως σήμερα σε λιγιστές σχετικά περιπτώσεις, διαμόρφωσε όμως το ισχύον σύστημα σχεδιασμού με τη ρητή πρόβλεψη δύο επιπέδων πολεοδομικού σχεδιασμού: το πρώτο περιλαμβάνει αφενός το εν γένει ρυθμιστικό σχέδιο και αφετέρου το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο/Σχέδιο Χωρικής Οργάνωσης και Οικιστικής Ανάπτυξης Ανοικτής Πόλης, και το δεύτερο περιλαμβάνει την πολεοδομική μελέτη και την πράξη εφαρμογής.

Το σύστημα που διαμορφώθηκε από τους Ν. 1337/1983 και 2508/1997 συνυπάρχει με άλλα πολεοδομικά καθεστώτα, που εφαρμόζονται εναλλακτικά, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά κάθε οικισμού ή περιοχής.

Η Ελλάδα δεν διαθέτει ενιαίο σχεδιασμό χρήσεων γης για το σύνολο της επικράτειας. Όλες οι προσπάθειες υπήρξαν αποσπασματικές (όπως συνέβη και με τις ζώνες οικιστικού ελέγχου), ουδέποτε ολοκληρώθηκαν ούτε κατέληξαν σε ένα εθνικό χωροταξικό σχέδιο. Αυτή η έλλειψη ευνοεί τον αδιαφανή αποχαρακτηρισμό ορισμένων εκτάσεων (δασικών ή πρώην δασικών) και επηρεάζει τον τρόπο δόμησης σε περιοχές εκτός οικισμών. Η εκπόνηση επομένως ενός εθνικού προγράμματος χρήσεων γης πρέπει να αποτελεί πρωτεύοντα στόχο τα επόμενα χρόνια.

Η ανάληψη θα εξετάσει το καθεστώς των χρήσεων γης παραμένοντας στο στενό πλαίσιο της πόλης και δεν θα επεκταθεί σε περιοχές εκτός σχεδίου πόλεως, διότι εκεί τα ζητήματα που τίθενται είναι τελείως διαφορετικά. Οι επεμβάσεις με νόμιμα εργαλεία (ρυθμίσεις για την εκτός σχεδίου δόμηση) συνδυάζονται με παράνομες μεθόδους (αλληλαγ-

χρήσης, καταπάτηση, αυθαίρετη δόμηση], γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα η περιοχή να υποβαθμίζεται και να υφίσταται αλόγιστη εκμετάλλευση, με το πρόσχημα ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη.

2.1.3 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Ήδη από τις πρώτες ρυμοτομικές ρυθμίσεις, τον νομοθέτη τον ενδιέφερε να δημιουργήσει υποδομές που θα εξυπηρετούν τις κοινές ανάγκες των κατοίκων. Οι συνθήκες διαβίωσης σε συνδυασμό με την αστυφιλία, τις πολεμικές συρράξεις και τη μαζική εισροή προσφύγων δημιούργησαν την ανάγκη να βρεθεί επειγόντως ο χώρος που θα εξασφάλιζε στους νέους κατοίκους ασφαλή εγκατάσταση και συνθήκες υγιεινής διαβίωσης (άρθρο 1 ΝΔ 17.7.1923). Ως εκ τούτου, οι αρχικές ρυθμίσεις περιελάμβαναν διατάξεις που έδιναν έμφαση στον έλεγχο του τρόπου δόμησης των κτιρίων, χωρίς να προβλέπεται προγραμματισμός για την ισόρροπη ανάπτυξη όλων των χρήσεων στον αστικό χώρο. Έτσι, από τα αρχικά ρυμοτομικά σχέδια συχνά απουσιάζουν η ιεράρχηση των δραστηριοτήτων και ο προσδιορισμός συγκεκριμένων χρήσεων (για εκπαίδευση, αναψυχή, εμπόριο, υγεία, δίκτυα υποδομής κ.λπ.).

Η επέκταση των πόλεων, οι νέες μορφές εμπορικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας, η ανάπτυξη του τουρισμού, η αύξηση του ελεύθερου χρόνου, η επιτακτική ανάγκη να διατηρηθεί η πολιτιστική κληρονομιά και να προστατευθεί το φυσικό περιβάλλον διαμόρφωσαν το αίτημα για συγκεκριμένο σχεδιασμό ο οποίος θα στοχεύει αφενός στην προστασία του περιβάλλοντος και αφετέρου στην κοινωνική και την οικονομική πρόοδο, δηλαδή στην αειφόρο οργάνωση και ανάπτυξη της πόλης.

2.1.4 ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ – ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Στόχος του χωροταξικού σχεδιασμού, με βάση το Σύνταγμα, είναι η λειτουργικότητα και η ανάπτυξη των οικισμών και η εξασφάλιση των καλύτερων όρων διαβίωσης. «Ο καθορισμός των προσηκουσών σε κάθε περίπτωση χρήσεων γης, οι οποίες αποτελούν ουσιαστικές στοιχεία του πολεοδομικού σχεδιασμού, από το οποίο εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό η ποιότητα ζωής στην πόλη, πρέπει να γίνεται κατά τρόπο ορθολογικό, συμφώνως προς πολεοδομικά κριτήρια και χάριν δημοσίου συμφέροντος» (ΣτΕ 1258/2000). Ο καθορισμός των χρήσεων γης πρέπει να γίνεται από τις πολεοδομικές αρχές, να υπαγορεύεται από πολεοδομικά κριτήρια και να εντάσσεται στον πολεοδομικό σχεδιασμό της αντίστοιχης περιοχής, του οποίου αποτελεί αναπόσπαστο μέρος. Τόσο ο Ν. 1337/1983 όσο και ο Ν. 2508/1997 όρισαν τις αρχές, τους όρους, τη διαδικασία και τη μορφή του πολεοδομικού σχεδιασμού για τη βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των ευρύτερων περιοχών των πόλεων και των οικισμών της χώρας.

Βασική κατεύθυνση της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη είναι ότι ο καθορισμός των χρήσεων γης μέσω ενός Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου έχει καταρχήν δεσμευτικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι, από τη στιγμή που τίθεται σε ισχύ η σχετική εγκριτική υπουργική απόφαση, επιτρέπονται μόνον οι χρήσεις που προβλέπει το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (αποφάσεις 4047/1999, 2900/2003, 2521/2004), με τη δημοσίευση της υπουργικής απόφασης, παύει να ισχύει το καθεστώς ελεύθερης χρήσης γης στις περιοχές που καλύπτονται από Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο. Στην πολεοδομική μελέτη εξειδικεύονται οι προτάσεις του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, οι οποίες δεν θα πρέπει να παρεκκλίνουν από αυτό. Ειδικά στις περιπτώσεις σχετικά με τις οποίες οι διατάξεις του ΓΠΣ δεν είναι σαφείς ως

προς το περιεχόμενο των χρήσεων, η παράγρ. 1 του άρθρου 28 του Ν. 2545/1997 (όπως αντικατέστησε το άρθρο 4, παράγρ. 9 του Ν. 2508/1997) –η οποία αναφέρεται σε περιοχές που καλύπτονται από ΓΠΣ το οποίο έχει εγκριθεί έως και τις 13.6.1997– ορίζει ότι επιτρέπεται να χορηγούνται οικοδομικές άδειες για ακίνητα των οποίων η χρήση δεν συμπίπτει με εκείνη που προβλέπεται από το ΓΠΣ «μόνο αν η χρήση αυτή περιέχεται σε διάταξη του ΓΠΣ που χρειάζεται περαιτέρω εξειδίκευση» (απόφαση ΣτΕ 4047/1999).

Η αμφισβήτηση της γενικής ισχύος του ΓΠΣ τέθηκε από τη διοίκηση στην υπόθεση που απασχόλησε τον Συνήγορο του Πολίτη σχετικά με zaharopliasteio στην Πυλαία θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με το ισχύον Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Πυλαίας, στα οικοδομικά τετράγωνα που γειτνιάζουν με συγκεκριμένη οδό, προβλέπονται χρήσεις γης αμιγούς κατοικίας, όπως αυτές προσδιορίζονται από το άρθρο 2 του ΠΔ 23.2/6.3.1987. Σε περιοχές αμιγούς κατοικίας, μεταξύ των επιτρεπόμενων χρήσεων συγκαταλέγονται: «εμπορικά καταστήματα που εξυπηρετούν τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων της περιοχής (παντοπωλείο, φαρμακείο, χαρτοπωλείο κ.λπ.)», όχι όμως άλλα ΚΥΕ, όπως είναι τα zaharopliasteia. Η άποψη του Τμήματος Πολεοδομικών Εφαρμογών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Θεσσαλονίκης ήταν ότι η λειτουργία του συγκεκριμένου καταστήματος δεν απαγορεύεται, τουλάχιστον έως ότου εκπονηθεί η σχετική πολεοδομική μελέτη και καταστούν δεσμευτικές οι χρήσεις γης που προβλέπονται από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, εφόσον αυτό έχει εγκριθεί προτού τεθεί σε ισχύ ο Ν. 2545/1997 (βλ. παραπάνω, άρθρο 28, παράγρ. 1 του Ν. 2545/1997). Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η άποψη αυτή δεν συνάδει με το πνεύμα των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας. Αντίθετα, ακυρώνει κατ' ουσίαν τη σημασία του πρώτου σταδίου του πολεοδομικού σχεδιασμού, κατά το οποίο καθορίζονται η πολεοδομική οργάνωση και εξέλιξη της περιοχής μέσω των προβλεπόμενων χρήσεων γης. Το zaharopliasteio, με τη συγκεκριμένη μορφή, δηλαδή με την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων, δεν περιλαμβάνεται ρητά στις χρήσεις γης αμιγούς κατοικίας όπως αυτές προσδιορίζονται στο προεδρικό διάταγμα χρήσεων, στο οποίο παραπέμπει το ΓΠΣ Πυλαίας (υπόθεση 18423/2005).

Συχνά, η τοπική αυτοδιοίκηση απέχει από την εφαρμογή των διατάξεων και των περιορισμών τους οποίους θέτει το ΓΠΣ ή εμφανίζεται ανακόλουθη, διαφωνώντας με τον συγκεκριμένο σχεδιασμό, παρ' ότι κατά τη διαδικασία έγκρισής του είχε τη δυνατότητα να εκφράσει τη γνώμη της. Το αποτέλεσμα είναι να νοθεύεται ο πολεοδομικός σχεδιασμός (ΓΠΣ ή ρυμοτομικό σχέδιο) από τετελεσμένες καταστάσεις οι οποίες δημιουργούνται με πρωτοβουλία ιδιωτών, και επομένως να τροποποιείται, προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με την ήδη διαμορφωμένη κατάσταση. Ο Συνήγορος του Πολίτη ερευνήσε υπόθεση στην οποία ο Δήμος Ανατολικού Ολύμπου Λεπτοκαρυάς δεν απομάκρυνε –όπως είχε υποχρέωση να πράξει– τραπεζοκαθίσματα από χώρο που οριζόταν στο ΓΠΣ ως χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων, επειδή είχε διαφορετική άποψη για τη χρησιμότητά του. Για τον λόγο αυτόν τροποποίησε το ΓΠΣ (υπόθεση 18006/2002).

2.1.5 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ – ΖΩΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Πέραν του γενικού καθορισμού χρήσεων γης, πολλές αναφορές που κατατίθενται στον Συνήγορο του Πολίτη θίγουν ζητήματα εφαρμογής επί μέρους νομοθετημάτων τα οποία εξειδικεύουν τις χρήσεις, προσδιορίζουν ειδικές επαγγελματικές δραστηριότητες και ρυθμίζουν τη χωροθέτηση και τους όρους ίδρυσης και λειτουργίας αυτών των δραστηριοτήτων. Ακολουθούν δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα:

2.1.5.1 Συνεργεία συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων, μοτοσικλετών, μοτοποδηλάτων κ.λπ.

Το ΠΔ 84/1984 (ΦΕΚ 33 Α΄) του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας αναφέρεται γενικώς στην ίδρυση, την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό, τη συγχώνευση και τη μετεγκατάσταση βιομηχανιών, βιοτεχνιών και αποθηκών, και ειδικά στη χωροθέτηση των πάσης φύσεως συνεργείων συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων στο ηπειρωτικό τμήμα του Νομού Αττικής και των νησιών Σαλαμίνας και Αίγινας, προσδιορίζοντας πού επιτρέπεται να εγκαθίστανται τα συνεργεία. Αυτό το διάταγμα λαμβάνει υπόψη το ΠΔ 81/1980 του ΥΠΕΧΩΔΕ σχετικά με τον ορισμό των χρήσεων γης, και εξειδικεύει τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες, με βάση την κινητήρια δύναμη του μηχανολογικού εξοπλισμού της επιχείρησης, στις περιοχές γενικής κατοικίας αναφορικά με τα επαγγελματικά εργαστήρια, τις οχλούσες και τις άλλες δραστηριότητες. Σημειώνεται ότι στις περιοχές γενικής κατοικίας επιτρέπονται σύμφωνα με το ΠΔ 81/1980 γενικώς τα επαγγελματικά εργαστήρια, και με το ΠΔ 23.2/6.3.1987 (ΦΕΚ 166 Α΄) τα επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης, χωρίς ωστόσο επαρκή προσδιορισμό της έννοιας.

Από την έκδοση του ΠΔ 84/1984 έως τη ρητή κατάργησή του (άρθρο 16 του Ν. 2965/2001), οι υπηρεσίες αμφισβήτησαν την ισχύ του. Σημαντικό ρόλο έπαιξε και σε αυτή την περίπτωση η ύπαρξη πολλών σχετικών διατάξεων με διαφορετικά κριτήρια (π.χ. πέραν του προαναφερθέντος ΠΔ 23.2/6.3.1987/ΦΕΚ 166 Α΄, σε επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης αναφέρεται και ο Ν. 2465/1997/ΦΕΚ 28 Α΄ «θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών», ο οποίος εντάσσει στην έννοια τα συνεργεία επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων).

Η νεότερη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με την εφαρμογή του ΠΔ 84/1984 –ενόσω ήταν ακόμη σε ισχύ– δίνει έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος και υπογραμμίζει ότι «ο συντακτικός νομοθέτης, σταθμίσας τις αξίες του περιβάλλοντος και της οικονομικής ελευθερίας, αξίωσε τον συγκερασμό τους μέσα στη νέα αξία της βιώσιμης ανάπτυξης, στην οποία, όμως, προέχουσα σημασία, λόγω του προληπτικού χαρακτήρα της, έχει η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος [...]. Κινούμενος μέσα στα όρια των συνταγματικών αυτών στόχων ο κανονιστικός νομοθέτης με το πρ. διάταγμα 84/1984 –που υπαγορεύθηκε από την ανάγκη ελέγχου της ρύπανσης και διαχείρισης των περιβαλλοντικών κινδύνων που συνεπάγεται η επιβάρυνση του περιβάλλοντος από την απρογραμματίστη και υπερβολική συγκέντρωση στο ηπειρωτικό τμήμα του Νομού Αττικής μεγάλου αριθμού βιομηχανιών και βιοτεχνιών, δυσανάλογου προς τη φέρουσα ικανότητα αυτού– θέσπισε απαγορεύσεις και περιορισμούς στην εγκατάσταση βιομηχανιών και βιοτεχνιών στην περιοχή αυτή. Ειδικότερα με το μεν άρθρο 4 απαγόρευσε την επέκταση των βιομηχανιών, βιοτεχνιών και αποθηκών που λειτουργούσαν κατά την έναρξη της ισχύος του στο ηπειρωτικό τμήμα του Νομού Αττικής και των νήσων Σαλαμίνας και Αίγινας, ενώ με το άρθρο 5 του κανονιστικού αυτού διατάγματος επέτρεψε τον εκσυγχρονισμό του αντικειμένου της δραστηριότητας των ως άνω μονάδων που λειτουργούσαν νόμιμα κατά την έναρξη της ισχύος του, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου αυτού. Όπως, όμως, έχει ήδη κριθεί από το Δικαστήριο τούτο (βλ. 4209/1997), ο εκσυγχρονισμός βιομηχανιών, βιοτεχνιών και αποθηκών δεν επιτρέπεται να άγει σε αύξηση της παραγωγής ή της κινητήριας δύναμης ή των κτιριακών εγκαταστάσεων, διότι η αυξημένη παραγωγική δραστηριότητα της επιχειρήσεως έχει ως αυτονόητη επίπτωση στο περιβάλλον την επιβάρυνσή του». Η ίδια νομολογία (βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1645/1997) τονίζει την υποχρέωση κάθε αρχής, κατά τη χορήγηση ή την ανανέωση της άδειας λειτουργίας οχλούσας εκμετάλλ-

λειψης να εξακριβώνει την ύπαρξη μιας σειράς στοιχείων που βρίσκονται στην κατεύθυνση την οποία διαμορφώνει η διάταξη του άρθρου 24 του Συντάγματος, δηλαδή στην κατεύθυνση της μη περαιτέρω επιβάρυνσης του περιβάλλοντος.

Αναφορικά με τη μη περαιτέρω περιβαλλοντική επιβάρυνση, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί υπόθεση που χειρίστηκε ο Συνήγορος του Πολίτη σχετικά με τη λειτουργία συνεργείου επισκευής και συντήρησης αμαξωμάτων αυτοκινήτου (φανοποιείο-βαφείο) στα Αμπελάκια Σαλαμίνας, ενώ με βάση το ΠΔ 84/1984 απαγορεύεται ρητά η λειτουργία φανοποιείου αυτοκινήτων σε περιοχή που ορίστηκε ως περιοχή γενικής κατοικίας, όπως αυτή. Εν προκειμένω, όλες οι διατάξεις που θα μπορούσαν να αναφερθούν για τη χορήγηση της άδειας (ΠΔ 78/1988, 416/1991, 38/1996) αφορούν σε συνεργεία επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων, και όχι σε συνεργεία επισκευής και συντήρησης αμαξωμάτων, στα οποία το ΠΔ 84/1984 εξακολουθεί να επιφυλάσσει διαφορετική μεταχείριση. Στην άδεια μάλιστα αναφέρεται ρητά ότι πρόκειται για συνεργείο επισκευής και συντήρησης αμαξωμάτων. Επίσης προέκυψε ότι η Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών της ΝΑ Πειραιά είχε χορηγήσει στη συγκεκριμένη επιχείρηση άδεια λειτουργίας συνεργείου επισκευής και συντήρησης-βαφής αμαξωμάτων χωρίς να έχει υποβληθεί μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ) και επομένως χωρίς να έχουν εκδοθεί περιβαλλοντικοί όροι. Το Τμήμα Προστασίας Περιβάλλοντος της ΝΑ Πειραιά ζήτησε από την επιχείρηση να υποβάλει ΜΠΕ με όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά, μεταξύ των οποίων και «βεβαίωση από την αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία ότι επιτρέπεται η χρήση που προβλέπει η ΜΠΕ». Επιπλέον, από έγγραφο του Γραφείου Πολεοδομίας Σαλαμίνας προέκυψε ότι η χρήση γης είναι αμιγούς κατοικίας. Είναι προφανές ότι, εάν είχε τηρηθεί αυτή η διαδικασία, θα είχε γίνει αντιληπτό ότι δεν επιτρέπεται η σχεδιαζόμενη χρήση στη συγκεκριμένη περιοχή. Κατόπιν τούτων, η επιχείρηση σφραγίστηκε (υπόθεση 13270/1999).

Στην ίδια κατηγορία ανήκει υπόθεση σχετικά με τη λειτουργία δύο συνεργείων αυτοκινήτων – λιπαντηρίων στον Δήμο Λάρισας, και συγκεκριμένα στην περιοχή Λιβαδάκι, η οποία σύμφωνα με το ισχύον ρυμοτομικό σχέδιο του Δήμου Λάρισας είναι περιοχή αμιγούς κατοικίας. Από τη διερεύνηση της υπόθεσης προέκυψε, μεταξύ άλλων, ότι τα συνεργεία δεν λειτουργούν «σε περιοχή μέσα στην οποία επιτρέπεται από τις εκάστοτε ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις η ίδρυση και μετεγκατάσταση συνεργείων» (άρθρο 1 του ΠΔ 38/1996) –καθώς σε περιοχή αμιγούς κατοικίας μπορούν να λειτουργούν μόνο εμπορικά καταστήματα (άρθρο 4 του ΠΔ 81/1980)– ότι «έπαυσαν να υπάρχουν οι προϋποθέσεις με τις οποίες χορηγήθηκε [η άδεια]», και συνεπώς αυτή πρέπει «να αφαιρεθεί [...] οριστικά με αιτιολογημένη ειδική απόφαση» (άρθρο 14, παράγρ. 4 του ΠΔ 38/1996). Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι στην περίπτωση χρήσης που δεν προβλέπεται από τις οικείες πολεοδομικές διατάξεις εφαρμόζεται το άρθρο 22 του Ν. 1650/1986 περί σφράγισης, καθώς μάλιστα έχει κριθεί με πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ότι «είναι μη εφαρμοστέα, ως ανίσχυρη, η ρήτρα της διατάξεως του άρθρου 22, παράγρ. 5 του Ν. 1650/1986, η οποία εξαρτά την εφαρμογή της κυρώσεως της σφραγίσεως από την προηγούμενη έκδοση αποφάσεως του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ περί υπαγωγής του συγκεκριμένου οικισμού ή τμήματος αυτού στις διατάξεις του νόμου» (ΣτΕ 1258/2000). Επομένως, μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, οι αρμόδιες υπηρεσίες και ιδιαίτερα η Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών γνωρίζουν σχετικά με την παράνομη λειτουργία των προαναφερθέντων συνεργείων και με τις νόμιμες υποχρεώσεις τους να αφαιρέσουν τις άδειες λειτουργίας και να τα σφραγίσουν. Παρά ταύτα, ακόμη διστάζουν να εφαρμόσουν τη νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία συνεργείων αυτοκινήτων και εξασφαλίζει εν γένει την προστασία του περιβάλλοντος (υπόθεση 6729/2001).

Μια ακόμη περίπτωση αφορά στην παράνομη λειτουργία επαγγελματικού εργαστηρίου κοπής-εμπορίας σιδήρου σε περιοχή γενικής κατοικίας στη Σαλαμίνα. Έπειτα από καταγγελία για ηχορύπανση και ρίψη στερεών αποβλήτων, η ΝΑ Πειραιά πραγματοποίησε αυτοψία, κατά την οποία διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχουν οι απαραίτητες άδειες και εγκρίσεις, ανακλήθηκε η απαλλοτρία από την υποχρέωση του εργαστηρίου να εφοδιαστεί άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας από τη Διεύθυνση Βιομηχανίας και Ορυκτού Πλούτου της Νομαρχίας Πειραιά, διότι από τη λειτουργία προκαλούνταν επιπτώσεις στο περιβάλλον, και αποφασίστηκε να διακοπεί η λειτουργία του εργαστηρίου και η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος από τη ΔΕΗ. Καθώς η συγκεκριμένη επιχείρηση συνέχιζε τη δραστηριότητά της, παίρνοντας ρεύμα από παρακείμενη οικοδομή, έπειτα από δεύτερη επιστολή της Αρχής, η ΝΑ Πειραιά διενήργησε νέα αυτοψία. Διαπιστώθηκε ότι είχε αλλάξει η δραστηριότητα χωρίς τις κατά τον νόμο άδειες και εγκρίσεις, και ξεκίνησε η διαδικασία επιβολής διοικητικών προστίμων. Κατόπιν τούτου, υλοποιήθηκε η απόφαση να σφραγιστεί η επιχείρηση. Από τη συγκεκριμένη υπόθεση φαίνεται ανάγλυφα η αδυναμία της διοίκησης να ελέγξει την εφαρμογή της άδειας που έχει χορηγηθεί αλλά και να επιβάλει αμέσως κυρώσεις σε όσους παρανομούν (υπόθεση 14941/2005).

Αξίζει να αναφερθεί ότι ο πρόσφατος νόμος 3325/2005 (ΦΕΚ 68 Α', «Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών-βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και άλλες διατάξεις») ανταποκρίνεται περισσότερο στις σύγχρονες ανάγκες και για πρώτη φορά συμπεριλαμβάνει ορισμούς των σχετικών εννοιών. Παρά ταύτα, το ζήτημα δεν αντιμετωπίζεται οριστικά, καθώς ο νόμος προτείνει λύσεις με έντονα αναπτυξιακό χαρακτήρα χωρίς να δίνει ανάλογη βαρύτητα στην προστασία της κατοικίας και εν γένει του περιβάλλοντος.

2.1.5.2 Καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος

Ενδεικτικό παράδειγμα καταστρατήγησης της ισχύουσας νομοθεσίας σχετικά με την αδειοδότηση ΚΥΕ εκ μέρους των δήμων, παρά τις ισχύουσες χρήσεις γης αποτελούν οι υποθέσεις που ακολουθούν και οι οποίες αφορούν στην παράνομη λειτουργία ΚΥΕ στην περιοχή του Θησείου, το οποίο έχει μάλιστα χαρακτηριστεί «ιστορικός διατηρητέος τόπος που παρουσιάζει ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και ενδιαφέρον από αρχιτεκτονικής και ιστορικής άποψης» [24946/1967 ΥΑ, ΦΕΚ 606/3.10.1967 Β']. Για την περιοχή έχει εκδοθεί το προεδρικό διάταγμα της 14.12.1988 (ΦΕΚ 60/3.2.1989 Δ') του ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο καθορίζει ειδικές ζώνες χρήσης γης (ζώνη αμιγούς κατοικίας, ζώνη γενικής κατοικίας και τοπικό κέντρο). Αν και το διάταγμα επιτρέπει: α) τη λειτουργία αποκλειστικά παραδοσιακών καφενείων μόνον εντός των ζωνών γενικής κατοικίας και τοπικού κέντρου (εξαιρώντας τις καφετέριες, τα μπαρ, τα κέντρα με μουσική, τα ζαχαροπλαστεία και τις ταβέρνες), και β) την κατά παρέκκλιση λειτουργία των καταστημάτων που ήδη λειτουργούσαν με τις καταργηθείσες νόμιμες χρήσεις (π.χ. ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου και του δήμου ότι δεν αποτελούν πηγή όχλησης για το περιβάλλον και ιδιαίτερα για τους περιοίκους), έχει διαπιστωθεί τόσο από τους εμπλεκόμενους φορείς όσο και από την Αρχή η εκτεταμένη και συνεχής καταστρατήγηση της νομοθεσίας μέσω της τροποποίησης των όρων λειτουργίας των ΚΥΕ τα οποία μόνο κατ' όνομα είναι παραδοσιακά καφενεία. Αποτέλεσμα της πλημμελούς άσκησης διοικητικού ελέγχου και της έλλειψης συντονισμού των συναρμόδιων φορέων (Γραφείο Ιστορικού Κέντρου ΥΠΕΧΩΔΕ, Α' και Γ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΠΟ και Δήμος Αθηναίων) είναι ότι πολλαπλασιάζονται τα ΚΥΑ των οποίων τη λειτουργία την απα-

γορεύουν οι ισχύουσες διατάξεις, εκτοπίζεται η κατοικία και αλλοιώνεται ο χαρακτήρας της προστατευόμενης περιοχής του θησείου (υποθέσεις 8811/2003, 10883/2004).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η περίπτωση του Φάρου Νέου Ψυχικού, όπου σε ζώνη αμιγούς κατοικίας λειτουργούν αρκετές τέτοιες επιχειρήσεις (καφετέριες, εστιατόρια, μπαρ κ.ά.):· μολονότι, με βάση τα οριζόμενα στο ΦΕΚ 294/5.6.1990, έπρεπε να έχουν απομακρυνθεί το αργότερο έως το 2000, ανακαινίζουν και επεκτείνουν τις εγκαταστάσεις τους χωρίς να διαθέτουν τον απαραίτητο χώρο στάθμευσης που προβλέπει το άρθρο 11 του Ν. 3345/2005 (ΦΕΚ 138 Α΄), συχνά δε αποτελούν πηγές ηχορύπανσης.

Στα ΚΥΕ εφαρμόζεται πληθώρα ετερόκλητων διατάξεων και εμπλέκονται περισσότερες από μία δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες μάλιστα δεν φαίνεται να συνεργάζονται και επομένως κατά την έκδοση των αδειών δεν λαμβάνουν υπόψη τους όλα τα στοιχεία που απαιτούνται. Έτσι διαμορφώνεται ένα ομιχλώδες καθεστώς ως προς τις χρήσεις γης και την εφαρμογή των οικείων διατάξεων. Από τις αναφορές που έχουν υποβληθεί στον Συνήγορο του Πολίτη συνάγεται ότι τόσο η διοίκηση όσο και οι πολίτες αγνοούν τη σημασία των χωροταξικών και των πολεοδομικών ρυθμίσεων σχετικά με τις χρήσεις γης και με τη δυνατότητα εγκατάστασης καταστημάτων.

Η καθυστερημένη ένταξη νέων μορφών εμπορίου και δραστηριοτήτων (όπως π.χ. τα λεγόμενα ίντερνετ καφέ, βλ. υποθέσεις 4039/2004 και 530/2004), οι οποίες εν τω μεταξύ έχουν αναπτυχθεί με γοργό ρυθμό, αλλά και η έλλειψη προσδιορισμού των νέων όρων κάθε φορά που προστίθενται νεότερες ρυθμίσεις (π.χ. στο ΠΔ 23.2– 6.3.1987/166Α δεν προβλέπονται σχολικά κτίρια ούτε εγκαταστάσεις προσχολικής ηλικίας και ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων για τις περιοχές αμιγούς κατοικίας) δυσχεραίνουν την αποδοχή των νέων δεδομένων από τις υπηρεσίες και προκαλούν ανασφάλεια δικαίου στους πολίτες.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα διατάξεων που ανταποκρίνονται σε αναχρονιστικά επιχειρηματικά σχήματα είναι εκείνες που διέπουν τη λειτουργία των επιχειρήσεων υπεραγορών τροφίμων («σούπερ μάρκετ»). Στις περιπτώσεις χρήσης γης ως γενικής κατοικίας επιτρέπονται εμπορικά καταστήματα, με ρητή ωστόσο εξαίρεση τα πολυκαταστήματα και τις υπεραγορές, ενώ ως προς την αμιγή κατοικία δεν γίνεται αναφορά σε τέτοιες επιχειρήσεις. Όμως οι κατηγορίες της γενικής και της αμιγούς κατοικίας καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των αστικών περιοχών και είναι ο ζωτικός χώρος για την ανάπτυξη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των υπεραγορών τροφίμων. Επομένως, η πλειονότητα των επιχειρήσεων αυτών δεν λειτουργεί μέσα στο νόμιμο πλαίσιο των σχετικών διατάξεων, διότι αυτές καθίστανται ξεπερασμένες, καθώς ανταποκρίνονται σε παρωχημένα επιχειρηματικά σχήματα και καταναλωτικές συμπεριφορές.

2.1.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε ό,τι αφορά τον Συνήγορο του Πολίτη, το ζήτημα των χρήσεων γης ανακύπτει έμμεσα, καθώς οι περισσότερες σχετικές υποθέσεις που διερευνά η Αρχή σχετίζονται άμεσα με άλλα θέματα, όπως είναι η περιβαλλοντική αδειοδότηση, οι άδειες λειτουργίας των επιχειρήσεων, η αυθαίρετη δόμηση κ.λπ. Ωστόσο η Αρχή οφείλει να αναδείξει πρωτίστως το θέμα των χρήσεων γης, εφόσον αυτό αποτελεί την αιτία του προβλήματος.

Οι χρήσεις γης καθορίζονται με κριτήριο την κύρια λειτουργία που επιτελεί κάθε τμήμα μιας οικιστικής περιοχής στην οργανωμένη κοινωνική ζωή, στοχεύουν στην ανάπτυξη της αντίστοιχης περιοχής και διαμορφώνουν τον χαρακτήρα και τη φυσιογνωμία της.

Παρά ταύτα, σε περιοχές κατοικίας συγκεντρώνονται πολλές μη σύννομες επιχειρήσεις, εκτοπίζεται η κατοικία, υποβαθμίζεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων και αλλοιών-

νεται γενικώς ο χαρακτήρας των περιοχών, κατάσταση την οποία έχει ευνοήσει και επιδεινώσει ποικιλοτρόπως η έλλειψη γενικού χωροταξικού σχεδιασμού.

Την ίδια στιγμή, μεγάλος αριθμός διάσπαρτων και συχνά αντιφατικών διατάξεων που εφαρμόζονται από τις διάφορες εμπλεκόμενες υπηρεσίες, καθώς και το πλήθος των κανονιστικών πράξεων –οι οποίες έχουν διαφορετική νομοθετική βάση και διαφορετικό επιδιωκόμενο σκοπό η μια από την άλλη– καταδεικνύουν την ανάγκη να κωδικοποιηθεί η υφιστάμενη νομοθεσία, προκειμένου να αποδοθούν οι κατάλληλες παράμετροι ανάπτυξης που συνδέονται με τις χρήσεις γης κατά τρόπο τέτοιο ώστε οι διάφορες δημόσιες πολιτικές να μην αλληλοαναιρούνται. Η αποσπασματικότητα και η έλλειψη συντονισμού στο τόσο επίμαχο θέμα των χρήσεων γης έγιναν ιδιαίτερα αισθητές πρόσφατα, με τους αποχαρακτηρισμούς εκτάσεων μετά τις πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2007, με την εκτός σχεδίου δόμηση και τις αποσπασματικές αλλαγές στις χρήσεις γης.

Με αυτά τα δεδομένα, το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο αποτελεί το μοναδικό εργαλείο για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων το οποίο βασίζεται στις χρήσεις γης. Δεσμεύει ευθέως τη διοίκηση και τους φορείς της, καθώς έχει δεσμευτικό χαρακτήρα και δεν αποτελεί απλώς σύνολο γενικών, κατευθυντήριων οδηγιών για τη σύνταξη και την εκπόνηση των πολεοδομικών μελετών.

Ως προς το ζήτημα του συντονισμού των υπηρεσιών, το ΥΠΕΧΩΔΕ οφείλει να συνεργαστεί με τα συναρμόδια υπουργεία με απώτερο σκοπό να προωθήσει κοινές νομοθετικές ρυθμίσεις, με διακεκριμένους ρόλους και αρμοδιότητες για κάθε εμπλεκόμενο φορέα. Συγκεκριμένα οφείλει:

1. να επαναδιατυπώσει το πλαίσιο των σχετικών πολεοδομικών διατάξεων για τη χωροθέτηση των χρήσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες επιχειρηματικές και καταναλωτικές ανάγκες, οι οποίες δεν πρέπει ούτε να αγνοούνται ούτε να ικανοποιούνται παράνομα. Αντίθετα, όσο αυτές δεν λαμβάνονται υπόψη, εξαλείφεται στην ουσία η δυνατότητα –και η βούληση– της διοίκησης να ελέγχει και να ρυθμίζει τις νέες αυτές ανάγκες, και παράλληλα δημιουργούνται οι απαραίτητες συνθήκες για να αναπτυχθούν φαινόμενα διαφθοράς και αδιαφάνειας.
2. να προνοήσει για τις παράπλευρες απώλειες της χωροθέτησης άλλων χρήσεων μέσα σε ζώνες κατοικίας (κυρίως αναφορικά με τη στάθμευση των οχημάτων και την προστασία των περιοίκων από ηχορύπανση ή άλλου είδους ρύπανση του περιβάλλοντος).

Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι ο απαιτούμενος νομοθετικός εκσυγχρονισμός πρέπει να γίνει ξεχωριστά για κάθε κατηγορία χρήσεων γης, διότι αυτό αφενός θα διευκολύνει την επίλυση των επί μέρους προβλημάτων και αφετέρου θα καταστήσει αποτελεσματικότερο τον έλεγχο εκ μέρους των αρμόδιων δημόσιων οργάνων.

2.2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τήρηση της νομιμότητας στα θέματα της περιβαλλοντικής αδειοδότησης δημόσιων ή ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων απασχόλησε τον Συνήγορο του Πολίτη από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του. Το 2007 συμπληρώθηκαν πέντε χρόνια από την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου (Ν. 3010/2002) της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, με την τροποποίηση των σχετικών διατάξεων του Ν. 1650/1986 περί προστασίας του περιβάλλοντος. Με τον Ν. 3010/2002 και τις σχετικές ΚΥΑ που εκδόθηκαν κατ' εφαρμογήν του (15393/2332/2002 ΚΥΑ, 11014/703/2002 ΚΥΑ, 145799/2005 ΚΥΑ), θεσπίστηκε ένα νέο σύστημα για την εκ των προτέρων περιβαλλοντική αξιολόγηση έργων και δραστηριοτήτων,

προκειμένου να καταπολεμηθούν οι αδυναμίες και οι δυσλειτουργίες που εντοπίστηκαν κατά τη δεκαπενταετή εφαρμογή του Ν. 1650/1986, αλλά και να εναρμονιστεί η εθνική νομοθεσία με τις Οδηγίες: α) 97/11/ΕΕ για την εκτίμηση των επιπτώσεων που θα έχουν στο περιβάλλον ορισμένα σχεδιαζόμενα δημόσια και ιδιωτικά έργα, και β) 96/61/ΕΕ για την ολοκληρωμένη πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης.

Η ανάλυση που ακολουθεί επιχειρεί να αναδείξει τα ελλείμματα στην εφαρμογή του θεσμού της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, προκειμένου η διοίκηση να ελέγχει αποτελεσματικότερα τις περιβαλλοντικές μελέτες.

2.2.2 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Το νέο θεσμικό καθεστώς στοχεύει να προλαμβάνει και να αποτρέπει με μεγαλύτερη ευχέρεια τη ρύπανση και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, στο πλαίσιο της ισόρροπης ανάπτυξης. Βασική τομή του νέου καθεστώτος είναι ότι αντικαθιστά την προέγκριση χωροθέτησης –η οποία στο παρελθόν στάθηκε αιτία ποικίλων καθυστερήσεων– με την προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση, ώστε το ζήτημα της περιβαλλοντικής αξιολόγησης να τίθεται ήδη σε πρώιμο στάδιο και να εξετάζεται όχι μόνον η χωροταξική αλλά και η περιβαλλοντική διάσταση της κατασκευής ενός έργου.

Το ισχύον καθεστώς διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του θεσμού της περιβαλλοντικής αδειοδότησης με επιπλέον έργα και δραστηριότητες, και προβαίνει σε κατάταξη ανά ομάδες των έργων και των δραστηριοτήτων που παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς την εκτίμηση και την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων. Με τον τρόπο αυτόν παρέχεται η δυνατότητα τόσο να βελτιωθούν όσο και να ελεγχθούν οι ΜΠΕ.

Η κατηγοριοποίηση που κάνει το ισχύον καθεστώς στοχεύει στη διοικητική αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων οι οποίες σχετίζονται με την περιβαλλοντική αδειοδότηση και στην ανάθεσή τους στους δήμους. Ωστόσο, ο Συνήγορος του Πολίτη εξακολουθεί να διαπιστώνει σημαντική υστέρηση και ουσιώδεις ελλείψεις στις υπηρεσίες περιβάλλοντος. Η ανάθεση αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ για κάποιες κατηγορίες έργων, χωρίς προηγουμένως να έχει εξασφαλιστεί ότι αυτοί διαθέτουν την απαιτούμενη τεχνογνωσία, το αναγκαίο προσωπικό και τους απαραίτητους πόρους, εγκυμονεί κινδύνους.

Θετικό στοιχείο αποτελεί η έγκαιρη έκδοση της με αρ. 15393/2332/2002 ΚΥΑ, με την οποία εκσυγχρονίζεται και αναβαθμίζεται η κατάταξη των δημόσιων και των ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων και καθορίζονται τα βασικά της κριτήρια. Ωστόσο εκκρεμεί η έκδοση των ΚΥΑ που θα καθορίζουν τις προδιαγραφές και το περιεχόμενο των κάθε τύπου ΠΠΕ και ΜΠΕ για κάθε ομάδα και κατηγορία έργων, καθώς και τα δικαιολογητικά που πρέπει να τις συνοδεύουν.

Επίσης, το νέο πλαίσιο προβλέπει την αναπροσαρμογή των διοικητικών προστίμων, χωρίς ωστόσο αυτά να επιβάλλονται συχνά και έγκαιρα, όπως διαπιστώνει ο Συνήγορος του Πολίτη.

2.2.3 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Από την επεξεργασία των σχετικών υποθέσεων που χειρίστηκε ο Συνήγορος του Πολίτη, διαπιστώθηκε ότι κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης ανακύπτουν τα εξής ζητήματα: α) ανακοιουθίες και προβλήματα κατά την κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων (απαλλογή των έργων από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης και υποβάθμιση αυτής, β) μη τήρηση διαφόρων σταδίων της διαδικασίας (γνωμοδοτήσεις, δημοσιοποίηση, σύνταξη εξειδικευμένων μελετών κ.λπ.), γ) ελλιπής έλεγχος της τήρη-

σης περιβαλλοντικών όρων, δ) ανεπαρκής εξέταση των εναλλακτικών λύσεων, και ε) υλοποίηση/λειτουργία έργων χωρίς έγκριση περιβαλλοντικών όρων.

2.2.3.1 Προβλήματα κατάταξης έργων και δραστηριοτήτων

Η κατάταξη του έργου αποτελεί κρίσιμο στοιχείο στη διαδικασία της αξιολόγησης, διότι από αυτή εξαρτάται η προβλεπόμενη διοικητική διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης και συγκεκριμένα ο καθορισμός της αδειοδοτούσας αρχής, ο επιδιωκόμενος βαθμός προστασίας του περιβάλλοντος και το επίπεδο εμπάθυνσης των σχετικών περιβαλλοντικών μελετών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επανειλημμένα διαπιστώσει τα προβλήματα που δημιουργεί η αποσπασματική θεώρηση των έργων και εξακολουθεί να επισημαίνει ότι, όσο απουσιάζει η συνολική εκτίμηση των επιπτώσεων, η προστασία του περιβάλλοντος θα είναι ελλιπής. Η κατάταξη ενός έργου σε υποδεέστερη κατηγορία και η ενδεχόμενη απαλλογία του από τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης λόγω κατάτμησής του δεν συνάδουν με τον στόχο της αειφορίας.

Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση αναβάθμισης του υφιστάμενου έργου ύδρευσης Κερασιάς Μαλεΐνου, στον Δήμο Παναιτωλικού. Η Αρχή επισήμανε ότι το προβλεπόμενο έργο δεν περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στην αντικατάσταση του υφιστάμενου δικτύου ύδρευσης, για την οποία, σύμφωνα με απόφαση της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, δεν απαιτείται έγκριση περιβαλλοντικών όρων, αλλά επεκτείνεται σε τομείς αξιοποίησης υδατικών πόρων και επομένως θα έπρεπε να ακολουθηθεί η προβλεπόμενη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Επειδή στην προκειμένη περίπτωση τίγονται γενικότερα ζητήματα σκοπιμότητας του προς εκτέλεση έργου αναφορικά με τη διαθεσιμότητα των ποσοτήτων του νερού, τα οποία συνδέονται με την Οδηγία 2000/60/ΕΕ για το νερό, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στις αρμόδιες υπηρεσίες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτικής Ελλάδας), ζητώντας να τηρηθεί η κείμενη νομοθεσία και να γίνει συνολική περιβαλλοντική αξιολόγηση του έργου. Κατόπιν τούτου, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας γνωμοδότησε εκ νέου, κατατάσσοντας το έργο σε ανώτερη κατηγορία, ζήτησε την υποβολή πλήρους ΜΠΕ και ανακάλησε την άδεια εκτέλεσης του έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων (υπόθεση 2153/2006).

Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης ξενοδοχειακής μονάδας στην προστατευόμενη περιοχή της λίμνης Αντινιώτη (Natura GR 2230001) και συγκεκριμένα κοντά στην αιγιαλίτιδα ζώνη, επικαλέστηκε την ορθή εφαρμογή των κριτηρίων κατάταξης και την αποκλειστική αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ ως αδειοδοτούσας αρχής. Η διοίκηση ανακάλησε τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους και ξεκίνησε εκ νέου τη διαδικασία (υποθέσεις 12914/2005, 16404/2005).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των προβλημάτων που ανακύπτουν από τις ελλείψεις του θεσμικού πλαισίου αποτελεί η περίπτωση λειτουργίας αεροδρομίου επί της υδάτινης επιφάνειας της λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων, η οποία περιλαμβάνεται στον κατάλογο των περιοχών Natura 2000. Παρά το ειδικό καθεστώς προστασίας της λίμνης, η διοίκηση δεν εφάρμοσε τη γενική κατάταξη των αεροδρομίων ούτε ζήτησε ειδική διαχειριστική μελέτη λόγω περιοχής Natura. Η μετέπειτα έκδοση της συμπληρωματικής με αρ. 145799 ΚΥΑ για την κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων (ΦΕΚ 1002/18.7.2005 Β'), στην οποία πε-

πληθύνονται τα αεροδρόμια σε υδάτινη επιφάνεια, δημιούργησε επιπρόσθετα προβλήματα στην εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου. Ο Συνήγορος του Πολίτη διατύπωσε αντίθετη άποψη σχετικά με την υπαγωγή του έργου στην αρμοδιότητα της Περιφέρειας, καθώς αρμόδιο για την έγκριση της ΜΠΕ του συγκεκριμένου έργου στη συγκεκριμένη προστατευόμενη περιοχή όφειλε να είναι το ΥΠΕΧΩΔΕ. Είναι πάντως αξιοσημείωτο ότι όλες οι ενέργειες στην κατεύθυνση της νομιμοποίησης των περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων στην υδάτινη περιοχή της λίμνης έγιναν έπειτα από παρεμβατική δράση του Συνηγόρου του Πολίτη (υπόθεση 11502/2005).

2.2.3.2 Μη τήρηση σταδίων της περιβαλλοντικής αδειοδότησης

Η διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης εξειδικεύεται με τη με αρ. 11014/703/2003 ΚΥΑ, είτε πρόκειται για νέα έργα και δραστηριότητες είτε πρόκειται για επέκταση/τροποποίηση υφιστάμενων. Η αυστηρή τήρηση των επί μέρους σταδίων της διοικητικής διαδικασίας σχετικά με την υποβολή μελετών, γνωμοδοτήσεις συναρμόδιων φορέων, δημοσιοποίηση κ.λπ. αποτελεί βασική προϋπόθεση για τον ουσιαστικό και αποτελεσματικό έλεγχο εκ μέρους της διοίκησης.

Παράλειψη γνωμοδότησης συναρμόδιου φορέα διαπιστώθηκε όταν η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της ΝΑ Βοιωτίας ενέκρινε περιβαλλοντικούς όρους για την ανέγερση ποιμνιοστασίου εντός αρχαιοθολογικού χώρου χωρίς προηγουμένως να ζητήσει γνωμοδότηση από τις αρμόδιες εφορείες αρχαιοτήτων, όπως ορίζουν οι διατάξεις. Ύστερα από έγγραφο της Αρχής, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος ανακάλεσε την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων (υπόθεση 15714/2006).

Κατά τον έλεγχο νομιμότητας που διεξήχθη για την αδειοδότηση του έργου «Εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων Ραφίνας, μεθλητικός εξυπηρετούμενος ισοδύναμος πληθυσμός 470.000 κάτοικοι», διαπιστώθηκαν τυπικές και ουσιαστικές παραλείψεις, που θα μπορούσαν να προκαλέσουν την ακύρωση των σχετικών πράξεων από τα δικαστήρια, με συνέπεια να καθυστερήσει επί μακρόν η υλοποίηση των έργων. Συγκεκριμένα: α) εγέρθηκαν επιφυλάξεις ως προς την τυπική νομιμότητα της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, λόγω του ότι δεν την είχε συνυπογράψει ο Υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας, μοιλονότι η επέμβαση στο θαλάσσιο και το παράκτιο περιβάλλον αποτελεί προϋπόθεση για την εκτέλεση του έργου· β) προέκυψε ότι, πριν από την προέγκριση της χωροθέτησης και την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων, δεν είχε καθοριστεί σαφώς, με νομαρχιακή απόφαση, ο τελικός αποδέκτης των επεξεργασμένων λυμάτων, και γ) στην έγκριση περιβαλλοντικών όρων δεν ορίζεται σαφώς ο χώρος διάθεσης των στερεών παραπροϊόντων από τη λειτουργία της εγκατάστασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη διέκοψε την έρευνα της υπόθεσης, επειδή υποβλήθηκε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αίτηση ακύρωσης κατά της απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, η εκδίκαση της οποίας εκκρεμεί ακόμη (υπόθεση 16249/2003). Με αφορμή την πρόσφατη καταδίκη της Ελλάδας (Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων/ΔΕΚ, υπόθεση C-440/2006), στις 25.10.2007, από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (παράβαση από κράτος-μέλος της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων) για παραλείψεις στον τομέα των έργων επεξεργασίας λυμάτων, αξίζει να σημειωθεί ότι στον κατάλογο της καταδικαστικής απόφασης συμπεριλαμβάνονται η εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων τόσο της Ραφίνας όσο και της Λευκίμμης (υπόθεση 8487/2007).

2.2.3.3 Τεκμηρίωση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Οι μελέτες εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, μεταξύ άλλων, προσδιορίζουν τις

πιο σημαντικές συνέπειες που επιφέρουν στο περιβάλλον η κατασκευή και η λειτουργία έργων, και αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία για την προστασία και τη διαχείρισή του. Συμπεριλαμβάνουν τη μελέτη της υφιστάμενης περιβαλλοντικής κατάστασης, την πρόβλεψη των πιθανότερων επιπτώσεων και την εξεύρεση λύσεων για να αποφευχθούν οι αρνητικές συνέπειες του υπό εξέταση έργου. Στις σχετικές υποθέσεις, η Αρχή επιμένει να τεκμηριώνονται οι ΜΠΕ όπως προβλέπεται από τον νόμο, να εξετάζονται και να αξιολογούνται οι εναλλακτικές λύσεις και να υπάρχει πλήρης αιτιολόγηση, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που συνήθως ανακύπτουν και τα οποία συνοψίζονται στα εξής:

Πολλές φορές διαπιστώνεται ότι τα στοιχεία που αφορούν στην υφιστάμενη περιβαλλοντική κατάσταση της περιοχής όπου σχεδιάζεται να χωροθετηθεί το έργο είναι ελλιπή ή και αντιφατικά. Συχνά επίσης, οι υπηρεσίες που είναι συναρμόδιες για τον καθορισμό κρίσιμων ζωνών δεν συνεργάζονται μεταξύ τους (υποθέσεις 9824/2006, 15266/2006: αιολικό πάρκο εντός δάσους στους Δήμους Ζάρακα και Νιάτων του Νομού Λακωνίας, για το οποίο παραγνωρίζεται ο χαρακτήρας της περιοχής ως προτεινόμενης ζώνης ειδικής διατήρησης της ορνιθοπανίδας, 20671/2003: προστασία των βιότοπων της περιοχής του Αγίου Γιάννη Πόρτο στην Τήνο, 9557/2005: χωροθέτηση αιολικού πάρκου σε περιοχή αμφισβητούμενη ως προς το καθεστώς προστασίας της, στη θέση Τούμπα-Ανθοβούνι του όρους Βαρνούς, του Νομού Φλώρινας, και ασαφής οριοθέτηση του πυρήνα του εθνικού δρυμού των Πρεσπών).

Άλλες φορές γίνεται εμφανής η άγνοια των υπηρεσιών ως προς τη νομοθεσία. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση της κατασκευής νέου λιμένα στον Μώλο Μαρμάρων της Πάρου δεν ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι η περιοχή ήταν μια από τις 51 νέες ζώνες ειδικής προστασίας που προτείνεται να ενταχθούν στο Δίκτυο Natura 2000. Η αρμόδια υπηρεσία (Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ), μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, ζήτησε να επανεξεταστεί συνολικά η αδειοδότηση του έργου υπό το πρίσμα των νέων περιβαλλοντικών δεδομένων (υπόθεση 22232/2004).

Σύμφωνα με την εθνική και την κοινοτική νομοθεσία, κατά την έκδοση απόφασης για έγκριση των περιβαλλοντικών όρων ενός έργου, πρέπει απαραίτητα να αξιολογούνται συγκριτικά οι εναλλακτικές λύσεις, ούτως ώστε να εξευρεθεί η προσφορότερη για το περιβάλλον λύση, από την άποψη τόσο της χωροθέτησης όσο και της κατασκευής του έργου. Πρόκειται μάλιστα για μια από τις ελάχιστες πληροφορίες που ζητούνται στο στάδιο της προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης του υπό αξιολόγηση έργου.

Τα παραπάνω ζητήματα τέθηκαν από περιβαλλοντικές οργανώσεις αναφορικά με τη χωροθέτηση σημαντικών αναπτυξιακών έργων, όπως είναι τα αιολικά πάρκα (βλ. προαναφερθείσες υποθέσεις αιολικών πάρκων στον Ζάρακα και στον Νομό Φλώρινας), σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η χωροθέτηση προβλεπόταν να γίνει σε περιοχές ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος. Αν και το θεσμικό πλαίσιο (1726/2003 ΚΥΑ) εξειδικεύει τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης ειδικά για σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και, μεταξύ άλλων, απαιτεί να περιγράφονται συνοπτικά οι βασικές εναλλακτικές λύσεις και να υποδεικνύονται οι κύριοι λόγοι για την επιλογή της προτεινόμενης λύσης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει ότι οι μελέτες είναι ως προς το σημείο αυτό ανεπαρκείς. Φαίνεται μάλιστα πως συχνά η διοίκηση προκρίνει τα τεχνικοοικονομικά κριτήρια σε σχέση τόσο με τα περιβαλλοντικά όσο και με την προβλεπόμενη από τον νόμο διαδικασία.

2.2.3.4 Τροποποίηση εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων

Για τον εκσυγχρονισμό, την επέκταση, τη βελτίωση ή την τροποποίηση υφιστάμενου έργου ή δραστηριότητας, οι οικείες διατάξεις προβλέπουν την υποβολή φακέλου με συγκεκριμένο περιεχόμενο, προκειμένου η αρμόδια υπηρεσία να αποφανθεί εάν πρέπει να υποβληθεί νέα ΠΠΕ ή/και ΜΠΕ ή περιβαλλοντική έκθεση.

Η διαδικασία αυτή δεν φαίνεται να έχει τηρηθεί στην περίπτωση του αιολικού πάρκου Πρεσπών, από τη μελέτη της οποίας προκύπτει ότι η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας Δυτικής Μακεδονίας εξέδωσε τροποποιητική απόφαση περιβαλλοντικών όρων αφού είχαν γίνει ήδη σημαντικές αλλαγές τόσο στα τεχνικά χαρακτηριστικά του έργου όσο και στο γήπεδο επέμβασης (υπόθεση 9557/2005).

Η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των συνοδών έργων αναδεικνύεται σε ιδιαίτερα κρίσιμο θέμα για τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Παρά το γεγονός ότι η με αρ. 122343/19.1.2004 ερμηνευτική εγκύκλιος του ΥΠΕΧΩΔΕ επισημαίνει τα προβλήματα ουσίας που ενδέχεται να ανακύψουν από την αποσπασματική εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων –καθώς οι πραγματικές επιπτώσεις του έργου στο περιβάλλον αποτελούν επίσης προϊόν της αθροιστικής δράσης των επί μέρους ή των συνοδών έργων του– ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα τήρησης της νομιμότητας. Για παράδειγμα, στην περίπτωση του αιολικού πάρκου Λακωνίας, η διοίκηση συνέχισε να προωθεί την έκδοση σχετικών ατομικών διοικητικών πράξεων, εγκρίνοντας τους περιβαλλοντικούς όρους συνοδών έργων, παρά το γεγονός ότι εκκρεμούσε αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας κατά της οικείας απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του έργου (υποθέσεις 9824/2006, 15266/2006).

2.2.4 ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

Για να είναι αποτελεσματική η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ως εργαλείο προληπτικού ελέγχου, πρέπει να συνοδεύεται από διαρκή παρακολούθηση μέσω των πραγματικών συνεπειών του έργου στο περιβάλλον. Η αδειοδοτούσα αρχή επιβάλλει περιβαλλοντικούς όρους και καθορίζει τις ανώτατες τιμές εκπομπών κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη την ισχύουσα νομοθεσία, τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές και τις κατά τόπους περιβαλλοντικές συνθήκες

Η διοικητική πρακτική καλείται να προσεγγίζει δυναμικά το θέμα της παρακολούθησης των περιβαλλοντικών όρων, καθώς οι έλεγχοι πρέπει να διενεργούνται συστηματικά και σε μόνιμη βάση. Βασικό στοιχείο για την αποτελεσματικότητα της περιβαλλοντικής αδειοδότησης και του περιβαλλοντικού ελέγχου αποτελεί ο βαθμός πληρότητας των περιβαλλοντικών όρων. Η επαρκής εξειδίκευση των περιβαλλοντικών όρων είναι συνήθως προϊόν μιας υψηλού επιπέδου ΜΠΕ και αποτελεί το καθοριστικό κριτήριο για τη μετέπειτα δυνατότητα της διοίκησης να τους ελέγχει, καθώς ανακύπτουν προβλήματα όταν οι εγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι δεν είναι σαφείς, συγκεκριμένοι και δεκτικοί ελέγχου.

Υποθέσεις που απασχόλησαν τον Συνήγορο του Πολίτη και σχετίζονται με τη μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και την επί μακρόν πλημμελή λειτουργία εγκαταστάσεων αφορούν σε βασικά έργα υποδομής, όπως είναι:

- οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων (υποθέσεις 1835/2006: εγκατάσταση επεξεργασίας αστικών λυμάτων στην περιοχή Στέντα-Άγιο Τρύφωνα της Κιμώλου· 12395/2005, 11707/2005: ανεξέλεγκτη λειτουργία των εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού του Δήμου Αρτάκης, έλεγχος δραστηριοτήτων εντός της περιοχής του υγροβιότοπου Λιβαδιού του Νομού Ευβοίας),

- οι χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (υπόθεση 10772/2007: επιπτώσεις στο περιβάλλον από τη λειτουργία ΧΥΤΑ στη θέση Ακροκέφαλος-Τεμπλονίου του Δήμου Κερκυραίων),
- οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος (υποθέσεις 10323/2001: αυτόνομος σταθμός ΔΕΗ Σύρου· 6536/2004, 6537/2004: ατμοηλεκτρικοί σταθμοί στον Νομό Κοζάνης).

Άλλες υποθέσεις αφορούν σε επιχειρηματικές δραστηριότητες του ιδιωτικού τομέα (υποθέσεις 11914/2000: ρύπανση της τάφρου 66 στην περιοχή Πέλλας-Ημαθίας από βιομηχανικά απόβλητα· 9323/2005: απόρριψη ανεπεξέργαστων λυμάτων γαλακτοβιομηχανίας σε παρακείμενο χείμαρρο, που καταλήγει στην παραλία Κάγια του Νομού Λέσβου· 7747/2005: επιπτώσεις από τη λειτουργία βιοτεχνικών/βιομηχανικών δραστηριοτήτων στον Νομό Ρεθύμνης).

Από την έρευνα των υποθέσεων στις οποίες τίθεται το ζήτημα της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει ότι:

- πολλές εγκαταστάσεις λειτουργούν για μεγάλα χρονικά διαστήματα χωρίς να ανανεώνουν, όπως οφείλουν, τους περιβαλλοντικούς τους όρους και χωρίς να προβλέπεται σύστημα εποπτικού ελέγχου από την αδειοδοτούσα αρχή, ώστε να διασφαλίζεται η σύννομη λειτουργία τους.
- υπάρχουν ελλείψεις ως προς την εξειδίκευση του περιεχομένου των περιβαλλοντικών όρων, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται το έργο των ελεγκτικών μηχανισμών (Διευθύνσεις Υγείας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος και Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ).
- η διοίκηση αδυνατεί να παρακολουθήσει συστηματικά την τήρηση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων και δεν διαθέτει τις ειδικές γνώσεις που είναι απαραίτητες προκειμένου να ελέγχει και να εκτιμά την περιβαλλοντική επιβάρυνση.
- στις περιπτώσεις κατά τις οποίες διενεργείται έλεγχος και διαπιστώνεται ότι δεν τηρούνται οι περιβαλλοντικοί όροι, η συμμόρφωση όσων παρανομούν στις υποδείξεις των αρμόδιων υπηρεσιών γίνεται με καθυστέρηση.
- χαρακτηριστική περίπτωση μη τήρησης της νομιμότητας αποτελεί η αδράνεια της διοίκησης, δηλαδή η ανοχή και η συνακόλουθη αποχή της από την επιβολή των προβλεπόμενων διοικητικών κυρώσεων σε περιπτώσεις επιχειρήσεων και εγκαταστάσεων που λειτουργούν είτε χωρίς περιβαλλοντική αδειοδότηση είτε κατά παράβαση των προβλεπόμενων περιβαλλοντικών όρων.
- ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες π.χ. τα Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος εισηγήθηκαν στον οικείο νομάρχη να επιβάλει πρόστιμα, παρατηρήθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις και επιφυλακτικότητα εκ μέρους της διοίκησης ως προς τη λήψη της τελικής απόφασης. Συχνά προβάλλεται ως επιχείρημα η δυσκολία να υπολογιστεί το πρόστιμο, αφού οι σχετικές διατάξεις περί διοικητικών κυρώσεων (άρθρο 30 του Ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 4 του Ν. 3010/2002 και το άρθρο 13 του Ν. 3199/2003) δεν είναι ως προς αυτό αρκετά σαφείς και συγκεκριμένες.
- πολύ συχνά, το πρόστιμο που επιβάλλεται είναι δυσανάλογα χαμηλό σε σχέση με τη βαρύτητα της παρανομίας, με αποτέλεσμα να μην εκπληρώνεται ο στόχος της γενικής πρόληψης για την αποτροπή παρόμοιων φαινομένων στο μέλλον.

2.2.4.1 Τήρηση περιβαλλοντικών όρων από επιχειρήσεις

Κατά τη διερεύνηση υποθέσεων σχετικά με τον έλεγχο των περιβαλλοντικών όρων στον τομέα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει ότι:

- παραγωγικές δραστηριότητες δεν διαθέτουν την προβλεπόμενη έγκριση αποδέκτη για

τη διάθεση των επεξεργασμένων αποβλήτων, εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους ούτε εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού, με την ανοχή της διοίκησης, έως το τέλος της εκάστοτε μεταποικιακής περιόδου. Οι αιτίες γι' αυτή την κατάσταση τις οποίες προβλήθη συχνά η διοίκηση είναι οι ανάγκες της οικονομικής ανάπτυξης και τα γενικότερα κοινωνικά προβλήματα (υποθέσεις 9323/2005: απόρριψη ανεπεξέργαστων λυμάτων γαλακτοβιομηχανίας σε ρέμα του Νομού Λέσβου· 11947/2005: ρύπανση από την απόρριψη ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων και στερεών ζωικών υποπροϊόντων των δημοτικών σφαγείων της περιοχής Αγγινάρας του Δήμου Αιτωλικού· 3696/2001: ρύπανση από μονάδες επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων στην περιοχή Χαβαρίου του Νομού Ηλείας· 11914/2000: ρύπανση της τάφρου 66 στην περιοχή Πέλλας-Ημαθίας από βιομηχανικά απόβλητα· 5129/2005: άδεια λειτουργίας ελαιοτριβείου στην κοινότητα Πέρδικας Θεσπρωτίας, παρά τη συστηματική ρύπανση με απόβλητα).

- ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες τα Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος των νομαρχιών έχουν προβεί σε αυτοψίες, έχουν επισημάνει τη μη σύννομη λειτουργία των έργων και ζητούν να επιβληθούν διοικητικές κυρώσεις και να συμμορφωθούν οι παρανομούμενοι με τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, η νομιμότητα αποκαθίσταται με υπέρμετρη καθυστέρηση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει παρόμοια ζητήματα παράνομης λειτουργίας, και μάλιστα χωρίς εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, όπως και αδικαιολόγητων οχλήσεων από σταθμούς της ΔΕΗ. Ο αυτόνομος σταθμός παραγωγής της ΔΕΗ στη Σύρο λειτουργούσε δύο χρόνια (2003–2005) χωρίς εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, και επί σειρά ετών δεν διέθετε άδεια για τη διάθεση των υγρών και των στερεών αποβλήτων (υπόθεση 10323/2001). Επίσης, στο πόρισμά του για το καθεστώς αδειοδότησης των ατμοηλεκτρικών σταθμών της ΔΕΗ στον Νομό Κοζάνης (υποθέσεις 6536/2004, 6537/2004), η Αρχή επισήμανε ότι οι περιβαλλοντικοί όροι πρέπει να εγκρίνονται προτού δοθεί άδεια λειτουργίας, κάτι που δεν συνέβη για τον ατμοηλεκτρικό σταθμό Αγίου Δημητρίου.

2.2.5 Η ΕΓΚΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΩΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Με την απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων η διοίκηση επιβάλλει προϋποθέσεις, όρους, περιορισμούς και διαφοροποιήσεις για την πραγματοποίηση του έργου, ή της δραστηριότητας, ιδίως ως προς τη θέση, το μέγεθος, το είδος, την εφαρμοζόμενη τεχνολογία και τα τεχνικά χαρακτηριστικά του. Κατά το άρθρο 2 του Ν. 3010/2002, η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων αποτελεί προϋπόθεση για να εκδοθούν στη συνέχεια οι διοικητικές πράξεις που απαιτούνται κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι δεν ακολουθήθηκε η διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, με τα συνεπακόλουθα διοικητικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, στις υποθέσεις α) 14774/2007: μεταφορά και επεξεργασία λυμάτων των οικισμών Άνω Μερών Τήνου, έναρξη εκσκαπτικών εργασιών εγκατάστασης βιολογικού καθαρισμού χωρίς να έχει ακολουθηθεί η διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης· β) 18099/2006: ενέργειες υποβάθμισης του περιβάλλοντος στη λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου και συγκεκριμένα επέκταση του αντιπλημμυρικού αναχώματος από τον Δήμο Εξεδώρου χωρίς να έχουν εγκριθεί οι περιβαλλοντικοί όροι και χωρίς να έχουν εκδοθεί οι απαιτούμενες άδειες. Η Αρχή επισημαίνει ότι οι παραλείψεις στην τήρηση της διαδικασίας της περιβαλλοντικής αδειοδότησης συχνά συνδέονται με πλημμέλειες του σχεδιασμού και της υλοποίησης των έργων, εάν λ.χ. δεν ληφθούν υπόψη τα νέα τεχνικά δεδο-

μένα ή οι ειδικές προστατευτικές διατάξεις φυσικών οικοτόπων. Οι παραλείψεις στην περιβαλλοντική αδειοδότηση καταλήγουν να καθυστερούν τα έργα και να εκδίδονται διοικητικές πράξεις που μπορεί αργότερα να ακυρωθούν για ουσιώδεις παραλείψεις ουσιώδους τύπου της διαδικασίας.

Περίπτωση εξόφθαλμης παράβασης της νομιμότητας –όπως είναι λ.χ. η λειτουργία έργου χωρίς έγκριση περιβαλλοντικών όρων– αποτελεί η κατασκευή και η λειτουργία συστήματος ανοικτών τάφρων για την απόθεση ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων στην περιοχή Λαγκούρι του Δήμου Ορφανού του Νομού Καβάλας. Οι εκβολές του ποταμού Στρυμόνα ανήκουν στο Δίκτυο Natura 2000 και έχουν χαρακτηριστεί ζώνη ειδικής προστασίας. Αφού επί δύο χρόνια ο Συνήγορος του Πολίτη απευθυνόταν συστηματικά στους εμπλεκόμενους φορείς (ΝΑ Καβάλας, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης), προκειμένου να αποκατασταθεί η νομιμότητα και να επιλυθεί οριστικά το πρόβλημα, πληροφορήθηκε ότι άρχισε η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, καθώς ο Δήμος Ορφανού υπέβαλε φάκελο ΠΠΕ για την εγκατάσταση και τη λειτουργία μονάδας επεξεργασίας αστικών λυμάτων (υπόθεση 12396/2005).

Ανάλογα εξελίχθηκε και η περίπτωση της λειτουργίας σταθμού μεταφόρτωσης απορριμμάτων στον Άλιμο Αττικής. Οι Επιθεωρητές Περιβάλλοντος είχαν διαπιστώσει ήδη από το 2004 ότι για το συγκεκριμένο έργο δεν είχε εκδοθεί απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώθηκε ότι τον Σεπτέμβριο του 2007 αποφασίστηκε η έναρξη της διαδικασίας της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, με την ανάθεση της ΠΠΕ του σταθμού (υπόθεση 13278/2004).

Η εκ των υστέρων και άρα καθυστερημένη περιβαλλοντική αδειοδότηση σημαίνει βεβαίως ότι οι συνέπειες στο περιβάλλον επιμετρώνται εκ των υστέρων, κάτι που δεν συνάδει ούτε με τον Ν. 3010/2002 ούτε με τις συνταγματικές αρχές της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.2.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι έργο σύνθετο και δύσκολο, καθώς αξιολογούνται τόσο οι άμεσες και οι έμμεσες επιπτώσεις όσο και η αθροιστική τους δράση, γεγονός που απαιτεί ενδελεχή και εξειδικευμένη μελέτη.

Όσον αφορά δε στα σημαντικά αναπτυξιακά σχέδια, προτού αυτά υλοποιηθούν, πρέπει να εγκρίνεται Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Οδηγία 2001/42/ΕΚ, εναρμονισμένη με την ελληνική νομοθεσία, 107017/2006 ΚΥΑ), προκειμένου να εκτιμώνται οι επιπτώσεις στο περιβάλλον από το σύνολο των έργων που προγραμματίζονται σε μια περιοχή.

Στις 30 Απριλίου 2007 τέθηκε σε ισχύ η Οδηγία 2004/35/ΕΚ, που θεσπίζει κανόνες για την ευθύνη σε περίπτωση πρόκλησης βλαβών στο περιβάλλον και βασίζεται ειδικά στην περιβαλλοντική αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Στόχος της είναι να προλαμβάνονται και να αποκαθίστανται οι περιβαλλοντικές ζημιές στην ΕΕ και να καταλογίζεται η ευθύνη στους υπαίτιους.

Από τη συστηματική έρευνα των υποθέσεων που εξετάζει, ο Συνήγορος του Πολίτη συνάγει ότι:

- το νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει επαρκείς μηχανισμούς για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης σε θέματα ελέγχου της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, και μάλιστα μηχανισμούς δεσμευτικούς τόσο για την κεντρική διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση όσο και για τον υπαίτιο της ρύπανσης. Η νομοθεσία όμως παραμένει ελλιπής, επειδή δεν προ-

βλέπει παράλληλα διαδικασίες για τον συντονισμό και τη διασταύρωση των στοιχείων που συγκεντρώνουν οι ελεγκτικές υπηρεσίες. Ταυτόχρονα, πολλοί είναι οι ελεγκτικοί μηχανισμοί που δεν κινητοποιούνται, λόγω της παθογένειας της δημόσιας διοίκησης.

- η ελλιπής τεχνική περιγραφή του έργου, καθώς και η περίπτωση κατά την οποία η διοίκηση αποφασίζει αρχικά την απαλλαγή της επιχείρησης από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης και κατόπιν προκύπτει υποχρέωση για τήρηση περιβαλλοντικής αδειοδότησης αποτελούν φαινόμενα που αναδεικνύονται συχνά κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων.

- η τακτική της διοίκησης να παραλείπει ή να μην τηρεί τις νόμιμες προϋποθέσεις κατά τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, μόνο φαινομενικά επισπεύδει την εκτέλεση ενός έργου· στην πραγματικότητα εκθέτει τη διοίκηση, καθώς ευνοεί το ενδεχόμενο να ακυρωθούν οι διοικητικές της πράξεις, και καθυστερεί την υλοποίηση του έργου.

- σχετικά με το θέμα της αξιοπιστίας και της πληρότητας των ΜΠΕ, το συχνό φαινόμενο να απουσιάζουν από τη μελέτη οι εναλλακτικές λύσεις την καθιστά ανεπαρκή και ταυτόχρονα, σε αυτή την περίπτωση, τίθεται ζήτημα νομιμότητας της διαδικασίας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.

Προτείνεται:

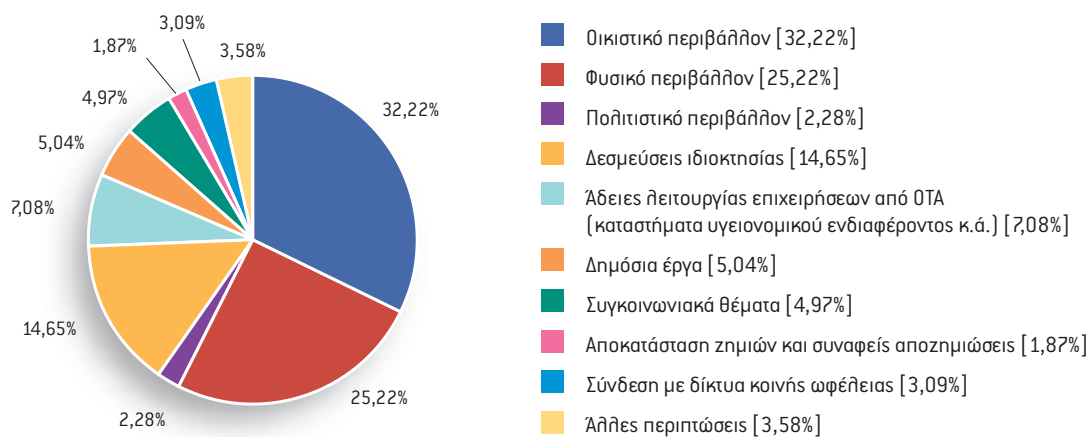
- να εκδοθούν οι ΚΥΑ που καθορίζουν τις προδιαγραφές και το περιεχόμενο των ΠΠΕ και των ΜΠΕ για κάθε ομάδα έργων ή δραστηριοτήτων, υποχρέωση που προβλέπεται –αλλά εξακολουθεί να εκκρεμεί– από το άρθρο 10B του Ν. 3010/2002.

- να ενισχυθούν με προσωπικό και υποδομή οι διοικητικοί μηχανισμοί οι οποίοι ελέγχουν την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και επιβάλλουν κυρώσεις, προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι σοβαρές παραβάσεις αλλά και να εφαρμοστούν οι γενικότερες δεσμεύσεις που απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία. Μόνον οι συχνοί περιοδικοί έλεγχοι μπορούν να διασφαλίσουν την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και γενικώς τη συνεπή εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

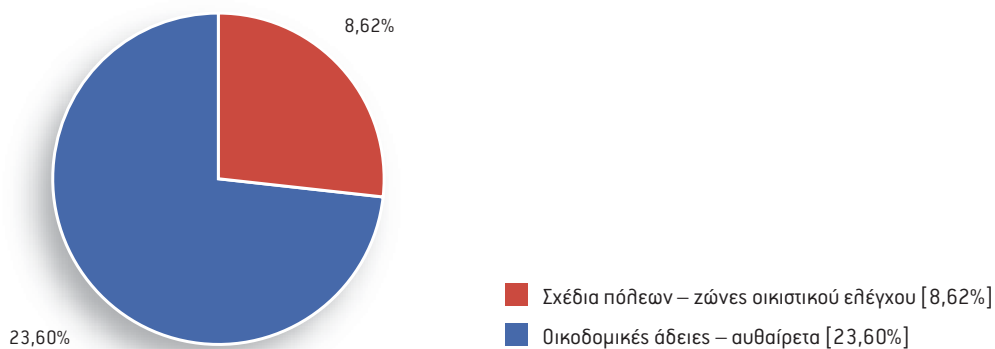
- να καταγράφονται συστηματικά τα αδειοδοτημένα ή μη έργα και δραστηριότητες και να δημιουργηθεί βάση δεδομένων με τα στοιχεία που προκύπτουν από τους περιβαλλοντικούς ελέγχους.

- να βελτιωθεί η μέθοδος υπολογισμού των προστίμων και να διασφαλιστεί η συστηματική επιβολή τους.

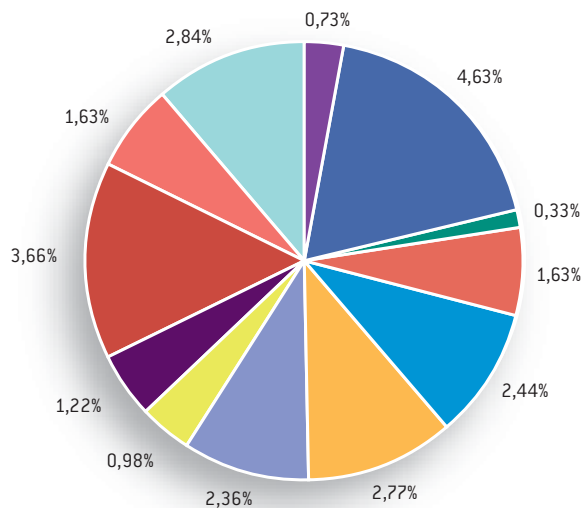
ΓΡΑΦΗΜΑ 25 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΓΡΑΦΗΜΑ 26 ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (32,22% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 27 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (25,22% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ)

- Ρέματα [0,73%]
- Προστασία δασών [4,63%]
- Φυσικό περιβάλλον – προστασία (εθνικά πάρκα, θάλασσα, βιότοποι κ.λπ.) [0,33%]
- Αιγιαλός και παραλία [1,63%]
- Ρύπανση [2,44%]
- Προέγκριση χωροθέτησης – ΜΠΕ [2,77%]
- Περισυλλογή αστικών αποβλήτων – επικίνδυνα απόβλητα [2,36%]
- Διαχείριση υδάτινων πόρων [0,98%]
- Καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων [1,22%]
- Εγκατάσταση κεραιών, στύλων δικτύων [3,66%]
- Ηχορύπανση [1,63%]
- Άλλες περιπτώσεις [2,84%]

4. ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

- 1.1.1 Διοργάνωση επιμορφωτικού προγράμματος
- 1.1.2 Ειδική έκθεση για την υλοποίηση ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης
- 1.1.3 Πόρισμα για τη διαδικασία πρόσληψης προσωπικού μερικής απασχόλησης
- 1.1.4 Πόρισμα για τη νομιμότητα ειδικού ανταποδοτικού τέλους

1.2 Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

1.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

- 1.3.1 Άρνηση ΟΤΑ να χορηγήσει βεβαίωση μη οφειλής Τέλους Ακίνητης Περιουσίας σε περίπτωση αμφισβήτησης της κυριότητας ακινήτου
- 1.3.2 Άρνηση της διοίκησης να εγκρίνει την ταξινόμηση φορτηγών ιδιωτικής χρήσης

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

2.1 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ

- 2.1.1 Το δικαίωμα της πρόσβασης σε έγγραφα
- 2.1.2 Το δικαίωμα της πρόσβασης σε έγγραφα σε ενδεικτικές υποθέσεις

2.2 ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 164/2004

- 2.2.1 Προβλήματα στην εφαρμογή των αποφάσεων του ΑΣΕΠ
 - 2.2.1.1 Αμφισβήτηση των τελικών κρίσεων του ΑΣΕΠ από τους εμπλεκόμενους διοικητικούς φορείς
 - 2.2.1.2 Καθυστέρηση στη σύσταση οργανικών θέσεων και την κατάταξη των θετικά κριθέντων συμβασιούχων
 - 2.2.1.3 Διαπίστωση τυπικών κωλυμάτων διορισμού στο πρόσωπο των θετικά κριθέντων συμβασιούχων: Η περίπτωση των αλλοδαπών
- 2.2.2 Συμμόρφωση της διοίκησης με τις αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων
 - 2.2.2.1 Το πρόβλημα των παράλληλων διαδικασιών
 - 2.2.2.2 Κατάταξη αλλοδαπών αλλοεθνών, μη υπηκόων κρατών-μελών της ΕΕ, σε οργανικές θέσεις αορίστου χρόνου με βάση δικαστική απόφαση

2.3 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

- 2.3.1 Ασάφεια νομικού καθεστώτος και αντιφατική ερμηνεία των διατάξεων του Τελωνειακού Κώδικα από συναρμόδια υπουργεία
- 2.3.2 Εισαγωγή αυτοκινήτων ΙΧ στο πλαίσιο του δικαιώματος μετοικεσίας
- 2.3.3 Διαφοροποίηση στην ερμηνεία του Τελωνειακού Κώδικα και έλλειψη ενιαίας αντιμετώπισης των τελωνειακών ζητημάτων
- 2.3.4 Οι προβλεπόμενες κυρώσεις σε περιπτώσεις παράβασης διατάξεων της τελωνειακής νομοθεσίας σχετικά με την καταβολή των τελών ταξινόμησης οχημάτων

4. ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ

Στην αρμοδιότητα του Κύκλου Σχέσεων Κράτους-Πολίτη ανήκει ευρύ φάσμα θεμάτων, γεγονός που έχει επιτρέψει στον Συνήγορο του Πολίτη να αποκομίσει σφαιρική εικόνα του τρόπου λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και των ειδικότερων, οργανωτικής και λειτουργικής φύσης, διοικητικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες στις καθημερινές συναλλαγές τους με τον ελληνικό διοικητικό μηχανισμό. Ο Κύκλος Σχέσεων Κράτους-Πολίτη εξετάζει αναφορές σχετικές με την πληροφόρηση και την επικοινωνία, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την κακοδιοίκηση στους ΟΤΑ, τις Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμούς, τις μεταφορές, την εργασία, τη βιομηχανία, την ενέργεια, τη φορολογία, τα τελωνεία, τα δημοσιονομικά θέματα, το εμπόριο και τις κρατικές προμήθειες, την παιδεία, τη γεωργία και την αγροτική πολιτική.

Η παρούσα ενότητα χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο είναι αφιερωμένο στη γενική αποτίμηση της δράσης του Κύκλου για το 2007. Στο δεύτερο μέρος αναδεικνύονται τρεις ειδικές θεματικές ενότητες. Στην πρώτη επιχειρείται να αναδειχθούν τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά τη διερεύνηση υποθέσεων οι οποίες αφορούν στην πρόσβαση σε έγγραφα, καθώς και η οπτική από την οποία προσεγγίζει το ζήτημα αυτό ο Συνήγορος του Πολίτη. Η δεύτερη ενότητα είναι αφιερωμένη στα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά τη διαδικασία μετατροπής συμβάσεων εργαζομένων σε αορίστου χρόνου, δυνάμει του ΠΔ 164/2004. Η τρίτη ειδική θεματική ενότητα παρουσιάζει υποθέσεις από τις οποίες καταδεικνύεται η αδυναμία συντονισμού και συνεργασίας συναρμόδιων υπηρεσιών, με ειδικότερη αναφορά στο πεδίο εφαρμογής της τελωνειακής νομοθεσίας.

1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

1.1.1 ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διοργάνωσε, σε συνεργασία με τη Σχολή Επιμόρφωσης των Υπαλλήλων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, πρόγραμμα κατάρτισης των στελεχών των ΔΟΥ και των τελωνείων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Το πρόγραμμα, με τίτλο «Η φορολογική και τελωνειακή διοίκηση στην υπηρεσία των πολιτών – Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στην επίλυση προβλημάτων – Τεχνικές διαπραγμάτευσης», διεξήχθη στις 18 και 19 Ιουνίου 2007 στη Μυτιλήνη.

1.1.2 ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Η έκθεση σχετικά με την «Υλοποίηση ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης» υποβλήθηκε στις 13 Ιουνίου 2007 στον Πρωθυπουργό και την Πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιήθηκε στον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (άρθρο 3, παράγρ. 5 του Ν. 3094/2003). Η έκθεση βασίζεται στη διερεύνηση 556 αναφορών, που καλύπτουν το χρονικό διάστημα 1998–2006. Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις στα οποία αυτή καταλήγει, σχετικά με την υλοποίηση ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), παρουσιάστηκαν σε ημερίδα που διοργανώθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη στις 22 Νοεμβρίου 2007.

1.1.3 ΠΟΡΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Σε συνέχεια αναφορών που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη από το 2005 έως το 2007, η Αρχή συνέταξε τον Ιούνιο του 2007 πόρισμα με θέμα «Διαδικασία πρόσληψης προσωπικού μερικής απασχόλησης – Προβλήματα και προτάσεις βελτίωσης» και πρότεινε στον αρμόδιο Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης μέτρα για την απλοποίηση και τη βελτίωση της διαδικασίας επιλογής του προσωπικού. Μέχρι στιγμής δεν έχει υπάρξει αντίδραση εκ μέρους του υπουργείου.

1.1.4 ΠΟΡΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΟΥ ΤΕΛΟΥΣ

Με αφορμή αναφορές κατοίκων δήμου της Αττικής, η Αρχή συνέταξε τον Νοέμβριο του 2007 πόρισμα με θέμα «Νομιμότητα ειδικού ανταποδοτικού τέλους», το οποίο απηύθυνε στον Υπουργό Εσωτερικών και το κοινοποίησε στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής.

1.2 Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει καταβάλει, ιδίως κατά τα τελευταία έτη, συστηματική προσπάθεια ενδυνάμωσης της συνεργασίας του με διοικητικούς φορείς και υπηρεσίες του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Με ιδιαίτερη ικανοποίηση διαπιστώνεται μεταστροφή της αρχικά αρνητικής διάθεσης για συνεργασία εκ μέρους κάποιων υπηρεσιών. Χαρακτηριστική είναι η ανταπόκριση της Αττικό Μετρό Εταιρεία Λειτουργίας ΑΕ (ΑΜΕΛ ΑΕ). Παρά την αρχική απροθυμία και τις αντιρρήσεις της, η ΑΜΕΛ ΑΕ συνεργάζεται πλέον με τον Συνήγορο του Πολίτη ουσιαστικά και αποτελεσματικά, προς όφελος κυρίως του επιβατικού κοινού.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε κατ' επανάληψη στην ΑΜΕΛ ΑΕ με στόχο την ευαισθητοποίηση της εταιρείας απέναντι στο επιβατικό κοινό και τον σεβασμό εκ μέρους της των χρονικών ορίων που προβλέπονται για τη χορήγηση απάντησης σε ενστάσεις πολιτών κατά πράξεων βεβαίωσης παράβασης και επιβολής προστίμου. Η ΑΜΕΛ ΑΕ αρχικά επικαλέστηκε ότι εξαιρείται από τον ευρύτερο δημόσιο τομέα (άρθρο 1 του Ν. 1955/1991), καθώς και τη γνωμοδότηση με αρ. 34/2006 του ΝΣΚ, αρνούμενη την υποχρέωσή της να απαντά μέσα σε συγκεκριμένες προθεσμίες σε αιτήματα πολιτών. Η Αρχή αντέταξε ότι η πλειονότητα των μετοχών της ΑΜΕΛ ΑΕ ανήκει στο ελληνικό δημόσιο, επικαλέστηκε επίσης τον κοινωφελή χαρακτήρα της εταιρείας ως φορέα παροχής συγκοινωνιακού έργου και εξήρε την αυτοδέσμευση των υπόλοιπων φορέων παροχής συγκοινωνιακού έργου με Χάρτες Υποχρέωσης προς τον Καταναλωτή (ΧΥΚ). Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε το έλλειμμα πληροφόρησης ως προς την περιοχή ελέγχου των εισιτηρίων, τις διαβαθμίσεις στις τιμές εισιτηρίων και καρτών ανάλογα με τη ζώνη ισχύος, άσκησε κριτική στη συμπεριφορά υπαλλήλων και ελεγκτών, έθεσε το θέμα της εισόδου ποδηλάτων στους συρμούς κ.ά. Η ΑΜΕΛ ΑΕ, μοιλονότι ουδέποτε εγκατέλειψε το αρχικό της επιχείρημα περί μη υπαγωγής της στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, αποδέχθηκε τον κοινωφελή χαρακτήρα της και την υποχρέωση που έχει να απαντά στα αιτήματα των πολιτών μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, και δεσμεύτηκε ως προς: α) την εκούσια ένταξη της εταιρείας στον Ενιαίο Χάρτη Υποχρέωσης προς τον Καταναλωτή των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς, παρ' ότι, ως μη υπαγόμενη στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3429/2005, εξαιρείται από την υποχρέωση εφαρμογής των ΧΥΚ, β) την αναβάθμιση και την ενίσχυση του Τμήματος Επικοινωνίας Κοινού, ώστε να απαντά έγκαιρα και αξιόπιστα στις υποβαλλόμενες ενστάσεις, γ) την ενίσχυση των προσπαθειών για ενημέρωση του επιβατικού κοινού με την έκδοση και την κυκλοφορία νέου πληροφοριακού υλικού, καθώς και με ειδική σήμανση και ανάρ-

τηση πινάκων στους χώρους του μετρώ, δ) τον έλεγχο της ποιότητας εκτύπωσης των ακυρωτικών μηχανημάτων, σύμφωνα με τις σχετικές υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη, καθώς, όπως διαπιστώθηκε, η κακή ποιότητα εκτύπωσης οδηγεί συχνά σε ακούσιες διπλοεπικυρώσεις και άδικη επιβολή προστίμων. Τέλος, όσον αφορά στο θέμα της εισόδου ποδηλάτων στους συρμούς, η ΑΜΕΛ ενημέρωσε τον Συνήγορο του Πολίτη ότι προτίθεται να προβεί στη διερεύνηση πιλοτικής εφαρμογής του μέτρου, θέμα για το οποίο έχει ήδη παρασχεθεί σχετική πληροφόρηση στον αρμόδιο υπουργό.

Ήδη, η ΑΜΕΛ ΑΕ (με την οποία έχει εγκαινιαστεί επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) υλοποίησε δύο από τα προαναφερθέντα μέτρα, τοποθετώντας ανακοινώσεις εδάφους σχετικά με την οριοθέτηση της περιοχής ελέγχου των εισιτηρίων σε όλες τις γραμμές, και παράλληλα αποφάσισε την αναβάθμιση των προδιαγραφών εκτύπωσης των ακυρωτικών μηχανημάτων.

1.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

1.3.1 ΑΡΝΗΣΗ ΟΤΑ ΝΑ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙ ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΜΗ ΟΦΕΙΛΗΣ ΤΕΛΟΥΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΟΤΗΤΑΣ ΑΚΙΝΗΤΟΥ

Στον Συνήγορο του Πολίτη τέθηκε το ζήτημα της άρνησης της Κοινότητας Οίας Σαντορίνης να χορηγήσει σε ιδιοκτήτη ακινήτου βεβαίωση μη οφειλής Τέλους Ακίνητης Περιουσίας (ΤΑΠ), λόγω παλαιών διεκδικήσεων της κοινότητας επί τμήματος του οικοπέδου. Απευθυνόμενος στην κοινότητα, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι, με βάση το άρθρο 24 του Ν. 2130/1993, η χορήγηση της σχετικής βεβαίωσης δεν αποτελεί πιστοποιητικό νόμιμης ιδιοκτησίας και τόνισε ότι η χορήγηση βεβαίωσης μη οφειλής ΤΑΠ είναι υποχρέωση του οικείου ΟΤΑ και δεν εναπόκειται στη διακριτική του ευχέρεια.

Η Κοινότητα Οίας χορήγησε στον ενδιαφερόμενο βεβαίωση, στην οποία όμως περιλαμβανόταν επιφύλαξη ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς του ακινήτου. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι η προσθήκη της παραπάνω επιφύλαξης είναι καταχρηστική, καθώς το περιεχόμενό της βεβαίωσης οφείλει να περιορίζεται αυστηρά στο πλαίσιο που ορίζουν οι σχετικές διατάξεις. Ζήτησε λοιπόν από την κοινότητα να προβεί σε έκδοση νέας βεβαίωσης μη οφειλής ΤΑΠ, παραλείποντας την προαναφερθείσα επιφύλαξη, η οποία άλλωστε σε καμία περίπτωση δεν κατοχυρώνει τη διεκδίκηση της κοινότητας επί της ιδιοκτησίας του πολίτη. Ελλείψει ανταπόκρισης από την κοινότητα, ο Συνήγορος του Πολίτη έθεσε το ζήτημα υπόψη της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, η οποία, ύστερα από σχετική ατομική γνωμοδότηση του Νομικού Συμβούλου του Δικαστικού Γραφείου Σύρου (που ωστόσο ουδέποτε είχε γίνει αποδεκτή από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας), θεώρησε σύμφωνη τη διατύπωση της επιφύλαξης στη βεβαίωση. Ο Συνήγορος του Πολίτη, έχοντας και στο παρελθόν (υπόθεση 5178/2006) αποσυνδέσει τη χορήγηση βεβαίωσης μη οφειλής ΤΑΠ από το ιδιοκτησιακό καθεστώς, επέμεινε στην αρχική του θέση και προκάλεσε τη με αρ. 44/2007 γνωμοδότηση του ΝΣΚ (που έγινε αποδεκτή από τον Υφυπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης), στην οποία υιοθετήθηκαν πλήρως οι προτάσεις του. Η γνωμοδότηση κοινοποιήθηκε από το υπουργείο σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας και η Κοινότητα Οίας προέβη στην έκδοση νέας βεβαίωσης μη οφειλής ΤΑΠ, παραλείποντας την επίμαχη επιφύλαξη (υπόθεση 783/2006).

1.3.2 ΑΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΝΑ ΕΓΚΡΙΝΕΙ ΤΗΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΦΟΡΤΗΓΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ

Εταιρεία συλλογής, μεταφοράς και απόρριψης στερεών αποβλήτων διαμαρτυρήθηκε για την άρνηση των υπηρεσιών του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών να ταξι-

νομήσουν Φορτηγά Ιδιωτικής Χρήσης. Η άρνηση αυτή έχει ως συνέπεια την υποχρέωση της εταιρείας να χρησιμοποιεί για την εν λόγω δραστηριότητα Φορτηγά Δημόσιας Χρήσης (ΦΔΧ).

Η Αρχή επισήμανε σε πόρισμά της ότι το πρόβλημα ανέκυψε από την προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το θέμα της μεταφοράς κάδων αποκομιδής αποβλήτων με βάση τις διατάξεις του Ν. 1959/1991 και την εκτελεστική αυτού με αρ. Α2/29542/5347/1991 ΥΑ, οι οποίες ρυθμίζουν κατά βάση εμπορευματικές μεταφορές. Στο παραπάνω πόρισμα έγινε μνεία των προβλημάτων που δημιουργεί η στάση του Υπουργείου Μεταφορών στην υλοποίηση του Εθνικού και Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων και της σχετικής με αρ. ΗΠ 50910/2727/2003 ΚΥΑ για τη συλλογή και τη μεταφορά των στερεών αποβλήτων. Η απαίτηση του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών να γίνεται η μεταφορά με ΦΔΧ, οχήματα δηλαδή μη ενταγμένα οργανικά και λειτουργικά στην αδειοδοτούμενη επιχείρηση, διασπά το σύστημα που επιχειρεί να οργανώσει η ΚΥΑ και δυσχεραίνει ουσιαστικά τη δυνατότητα συμμόρφωσης του αδειοδοτούμενου με τους όρους της άδειας, διότι αυτή προϋποθέτει τη διεξαγωγή των μεταφορών με οχήματα της εταιρείας, οργανικά και λειτουργικά ενταγμένα στον εξοπλισμό της και υποκείμενα στον άμεσο και διαρκή έλεγχό της ως προς την κατάσταση και τον χειρισμό τους. Οι διατάξεις του άρθρου 5, παράγρ. 1 και 3, σε συνδυασμό με το 106, παράγρ. 1 και 2 του Συντάγματος κατοχυρώνουν την ελευθερία άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας κατά τον πλέον αποδοτικό για τον επιχειρηματία τρόπο (ΣτΕ 2112/1963) εντός των ορίων του νόμου και με δυνατότητα της διοίκησης να θέτει περιορισμούς εξ αντικειμένου δικαιολογούμενους «από λόγους δημόσιου και κοινωνικού συμφέροντος» (ΣτΕ 2614/1989). Οι ρυθμιστικοί όροι που περιορίζουν τις δυνατότητες νόμιμα αδειοδοτημένων επιχειρήσεων να ασκούν τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες με τον πλέον πρόσφορο γι' αυτές οικονομικά και λειτουργικά τρόπο πρέπει να τίθενται από τη διοίκηση με εξαιρετική φειδώ και μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι για την προάσπιση υπερτερούντος, ειδικά προσδιοριζόμενου γενικότερου (δημόσιου) συμφέροντος (βλ. ΣτΕ 1340/1982, 685/1981, 1985/1981 κ.λπ.), και παράλληλα θα πρέπει να επεξηγούνται πλήρως οι λόγοι που καθιστούν αναγκαίο τον περιορισμό αυτόν για την προάσπιση του συγκεκριμένου υπερτερούντος δημόσιου συμφέροντος (αρχή της αναλογικότητας, άρθρο 25, παράγρ. 1 του Συντάγματος, βλ. τη με αρ. 43/2005 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου). Τα παραπάνω ισχύουν κατά μείζονα λόγο στην προκειμένη περίπτωση, καθώς πρόκειται για δραστηριότητα εξαιρετικά κρίσιμη για την προστασία του περιβάλλοντος, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο της φροντίδας της ελληνικής αλλά και της ευρωπαϊκής έννομης τάξης (σχετική η με αρ. ΗΠ 50910/2727/12.12.2003 ΚΥΑ, με την οποία καταρτίζονται Εθνικό και Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων σε συμμόρφωση της χώρας μας με την αντίστοιχη κοινοτική νομοθεσία). Ο Συνήγορος του Πολίτη, τέλος, τόνισε την αντισυνταγματικότητα των ρυθμίσεων με καταφανή στόχο την εξυπηρέτηση συντεχνιακών συμφερόντων ορισμένης επαγγελματικής κατηγορίας (βλ. ΑΠ 234/1979, ΣτΕ 2315/1979 και ΣτΕ 2614/1979 για τον καθορισμό μέγιστου επιτρεπόμενου αριθμού βυτιοφόρων ανά εταιρεία εμπορίας πετρελαιοειδών με σκοπό, έστω και έμμεσα αναφερόμενο, να μην αφαιρεθεί το μεταφορικό έργο από τα βυτιοφόρα δημόσιας χρήσης). Το ΥΠΕΧΩΔΕ ενημέρωσε την Αρχή για τη θετική αντίδρασή του στο περιεχόμενο του πορίσματος καθώς και για την αποστολή έγγραφων προτάσεων προς το Υπουργείο Μεταφορών με σκοπό τη ρύθμιση του θέματος. Το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών μέχρι στιγμής δεν έχει ανταποκριθεί στο πόρισμα.

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

2.1 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ

Στον Συνήγορο του Πολίτη κατατίθεται μεγάλος αριθμός αναφορών από πολίτες οι οποίοι προσκρούουν στην άρνηση της διοίκησης να τους επιτρέψει την πρόσβαση σε ιδιωτικά ή σε διοικητικά έγγραφα που βρίσκονται στο αρχείο της (ως διοικητικά νοούνται έγγραφα με τη νομολογιακά διευρυμένη έννοια, η οποία, πέραν των εγγράφων που συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, περιλαμβάνει δημόσια –όπως τα συμβολαιογραφικά– αλλά και ιδιωτικά έγγραφα στο μέτρο που έχουν πρωτοκολληθεί σε υπηρεσία ή έχουν χρησιμοποιηθεί ή ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό διοικητικής δράσης ή τη διαμόρφωση γνώμης ή κρίσης διοικητικού οργάνου). Θα αποκόμιζε κανείς ενδεχομένως την εντύπωση ότι πρόκειται μάλλον για μονοσήμαντο ζήτημα ελέγχου της νομιμότητας, και συγκεκριμένα παραβίασης του άρθρου 5, παράγρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, δηλαδή για άρνηση της διοίκησης να επιτρέψει πρόσβαση σε έγγραφα παρ' ότι αυτά δεν εμπίπτουν σε κάποια από τις κατηγορίες που καλύπτονται από το απόρρητο. Ωστόσο, η Αρχή, κάνοντας πιο ενδελεχή παρατήρηση κατά τη διαμεσολαβητική της δράση, αποκόμισε διαφορετική εικόνα.

Το «δικαίωμα της πρόσβασης σε έγγραφα» υπόκειται σε δύο θεωρήσεις και το περιεχόμενό του προσδιορίζεται από δύο διαφορετικής προέλευσης θεσμούς. Σύμφωνα με την προγενέστερη θεώρηση, «η πρόσβαση σε έγγραφα» συνιστά ένα αμιγώς διαδικαστικό δικαίωμα, η ικανοποίηση του οποίου αποτελεί προϋπόθεση για τη λησιτελή άσκηση ενός άλλου δικαιώματος. Σύμφωνα με τη μεταγενέστερη θεώρηση, «η πρόσβαση σε έγγραφα» συνιστά πραγμάτωση του συνταγματικώς πλέον κατοχυρωμένου δικαιώματος στην πληροφόρηση (άρθρα 5Α και 10, παράγρ. 3 του Συντάγματος).

Η παρούσα θεματική ενότητα δεν φιλοδοξεί να καλύψει σφαιρικά όλες τις νομικά ενδιαφέρουσες διαστάσεις του ζητήματος, μερικές από τις οποίες έχει ήδη θίξει ο Συνήγορος του Πολίτη σε προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις. Μάλιστα, στην *Ετήσια έκθεση 2001* (σ. 214, 3.1), είχε αναφερθεί μια όψη της προβληματικής αυτής στο κεφάλαιο με τίτλο «Το δικαίωμα στην πληροφόρηση και η υποχρέωση απάντησης των δημόσιων υπηρεσιών σε ορισμένη προθεσμία».

Στόχος της ανάπτυξης που ακολουθεί είναι η ανάδειξη ορισμένων, έως σήμερα λιγότερο προβεβλημένων αλλά βασικών συνιστωσών του θέματος, όπως αυτές έχουν προκύψει από το σύνολο της διαμεσολαβητικής δράσης του Συνηγόρου του Πολίτη. Στο πρώτο μέρος γίνεται προσπάθεια να αναλυθεί το σημείο από το οποίο εκκινεί η διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων. Επιχειρείται να περιγραφεί η βαθύτερη προβληματική που οδηγεί τον Συνήγορο του Πολίτη να διατυπώσει την άποψη ότι μια δημόσια υπηρεσία οφείλει να εξασφαλίζει στους πολίτες δυνατότητα πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα που τους αφορούν. Στο δεύτερο μέρος, επιχειρείται η ανάδειξη χαρακτηριστικών περιπτώσεων διαμεσολάβησης από τις οποίες διαφαίνεται η προνομιακή οπτική γωνία από την οποία ο Συνήγορος του Πολίτη ασκεί έλεγχο νομιμότητας στο ζήτημα της πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα. Η παρέμβαση της Αρχής τοποθετείται εν προκειμένω στο κέντρο μιας πολυδιάστατης σχέσης, στην οποία το διαδικαστικό δικαίωμα για τη χορήγηση εγγράφων, που ιστορικά διατυπώθηκε πρώτο, συναντά (και αναβαθμίζεται από) τα «δικαιώματα τρίτης γενεάς» και από τη δυναμική σχέση μεταξύ διαφάνειας και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Από την πλευρά του Συνηγόρου του Πολίτη, η γνώση του αντικειμένου και η σχετική πείρα έχουν υπ' αυτή την έννοια οριζόντιο χαρακτήρα και κατά τούτο προσφέρονται ως βάση για σχετικές νομοθετικές παρεμβάσεις στο μέλλον.

2.1.1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ

Όπως προαναφέρθηκε, το «δικαίωμα της πρόσβασης σε έγγραφα» αφορά δυνάμει σε όλες τις περιοχές της κρατικής δραστηριότητας και των σχέσεων της διοίκησης με τους πολίτες. Με ενδεικτικό πλαίσιο αναφοράς την αρμοδιότητα του Κύκλου Σχέσεων Κράτους-Πολίτη, μια ομαδοποίηση των αναφορών που θέτουν ζήτημα πρόσβασης σε έγγραφα μπορεί να γίνει στη βάση: i) του προσώπου του αναφερομένου και του νόμιμου λόγου στον οποίο στηρίζεται το δικαίωμά του (εύλογο ενδιαφέρον – έννομο συμφέρον), ii) του περιεχομένου του διοικητικού ή του ιδιωτικού εγγράφου κ.λπ. Ως προς το δεύτερο, τα αιτήματα των πολιτών μπορούν ενδεικτικά να καταταγούν σε πέντε βασικές κατηγορίες: α) αιτήματα χορήγησης αντιγράφου καταγγελίας τρίτου προσώπου κατά του αιτούντος (ενδεικτικά, υπόθεση 4950/2001), β) αιτήματα πρόσβασης σε έγγραφα που εμπεριέχονται σε προσωπικό, υπηρεσιακό ή φορολογικό φάκελο του αναφερομένου (ενδεικτικά, υποθέσεις 5139/2000, 807/2006, 15790/2006), γ) αιτήματα χορήγησης αντιγράφων εγγράφων που εμπεριέχονται σε φακέλους που αφορούν σε υποθέσεις τρίτων προσώπων (ενδεικτικά, υποθέσεις 14404/2001, 18938/2001, 12247/2003, 2498/2004, 16709/2006), δ) αιτήματα πρόσβασης σε έγγραφα που εμπεριέχονται σε φακέλους συνυποψηφίων (ενδεικτικά, υποθέσεις 6732/2003, 14497/2003, 20470/2004, 14374/2006), και ε) αιτήματα πρόσβασης σε πορίσματα Ένορκων Διοικητικών Εξετάσεων (ΕΔΕ) (ενδεικτικά, υποθέσεις 14075/2002, 14620/2005, 2469/2006, 3158/2006).

Πέραν τούτων, παρατίθενται ορισμένες περιπτώσεις αντιπροσωπευτικές της ποικιλίας των αιτημάτων, τα οποία αφορούν στη χορήγηση αντιγράφων πρακτικών γενικών συνελεύσεων Ανώνυμης Εταιρείας από τη Διεύθυνση Εμπορίου της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής (υπόθεση 14606/2001), αντιγράφου πρωτοτύπου στατικής μελέτης που υποβλήθηκε στην Υπηρεσία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (υπόθεση 8664/2001), αντιγράφου στατιστικών στοιχείων απασχόλησης ΑμεΑ μέσω υλοποιούμενων προγραμμάτων από τον ΟΑΕΔ (υπόθεση 16367/2003), αντιγράφου πρακτικού επιλογής για την πλήρωση θέσης προέδρου-διευθύνοντος συμβούλου (υπόθεση 11905/2006), αντιγράφου από το βιβλίο χρέωσης τελών ύδρευσης για τα τέλη των ετών 1994–2000 (υπόθεση 8581/2002), αντιγράφου πρακτικών συνεδρίασης δημοτικού συμβουλίου (υπόθεση 6518/2001), αντιγράφου πρακτικών συνεδρίασης συλλόγου καθηγητών γυμνασίου (υπόθεση 1689/2007), αντιγράφων αποφάσεων για απευθείας αναθέσεις έργων (υπόθεση 5780/2006), αντιγράφου κωδικού αριθμού επιτυχόντος δελητίου «Τζόκερ» (υπόθεση 21912/2003) και, τέλος, αντιγράφων αποφάσεων δημάρχου και δημοτικής επιτροπής για πρόσληψη προσωπικού.

Η άρνηση της δημόσιας διοίκησης να ικανοποιήσει το δικαίωμα των πολιτών είναι σε κάποιες περιπτώσεις σιωπηρή (υποθέσεις 9885/2001, 10918/2004, 20271/2004, 17122/2005, 1689/2007). Άλλες φορές η διοίκηση αμφισβητεί τον χαρακτηρισμό ενός εγγράφου ως διοικητικού (υποθέσεις 14075/2002, 6891/2003, 1872/2004, 13365/2004), θεωρεί το αίτημα καταχρηστικό (ενδεικτικά, υποθέσεις 11508/2000, 9081/2001, 8581/2002, 261/2006), αμφισβητεί την ύπαρξη έννομου συμφέροντος από την πλευρά του αιτούντος (υποθέσεις 13697/2003, 19500/2004, 8820/2002, 18938/2001, 14404/2001, 9398/2006, 5714/2006, 5780/2006), επικαλείται υπέρτερης ισχύος διατάξεις που αποκλείουν την άσκηση του δικαιώματος (υπόθεση 14279/2000). Συχνές είναι επίσης οι περιπτώσεις κατά τις οποίες γίνεται επίκληση του φορολογικού απορρήτου (ενδεικτικά, υποθέσεις 11508/2000, 4194/2001, 22279/2003, 807/2006, 2469/2006, 3850/2006, 5808/2006, 6562/2006) και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (ενδεικτικά, υποθέσεις 4950/2001, 14404/2001, 13697/2003, 14497/2003, 10694/2004,

20470/2004, 1918/2005, 10267/2005, 5140/2006, 7154/2006, 14374/ 2006]. Σε γενικές γραμμές παρατηρείται αξιοσημείωτη επιμονή στα επιχειρήματα αυτά.

Η δυνατότητα να λάβει κανείς γνώση των διοικητικών εγγράφων προβλήθηκε για πρώτη φορά κάτω από τις σαφείς δικονομικές προϋποθέσεις μιας εκκρεμούς δίκης (άρθρο 450–452 του ΚΠολΔ) και επιφυλάσσονταν αποκλειστικά για τον διάδικο σε αυτή. Έξω από το πλαίσιο της αποδεικτικής διαδικασίας –στο οποίο παρεχόταν στους διαδίκους η δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν αποδεικτικό υλικό που βρισκόταν στα αρχεία της δημόσιας διοίκησης– οι προϋποθέσεις για εξωδικαστική επίδειξη εγγράφου τις οποίες έθετε το άρθρο 902 ΑΚ (ύπαρξη έννομου συμφέροντος, σύνταξη του εγγράφου προς το συμφέρον του αιτούντος, πιστοποίηση έννομης σχέσης που αφορά στον αιτούντα και συσχετισμός με διαπραγματεύσεις που διεξήχθησαν για την έννομη σχέση) ήταν ιδιαίτερα περιοριστικές για το δημόσιο δίκαιο. Αναγνωρίστηκε λοιπόν νομολογιακά στην ελληνική έννομη τάξη η δυνατότητα πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα που φυλάσσονται σε υπηρεσίες του δημοσίου κατ' επιταγήν γενικής αρχής του διοικητικού δικαίου, πάντοτε προκειμένου να ικανοποιηθεί συγκεκριμένο έννομο συμφέρον. Με τη νομοθετική καθιέρωση του δικαιώματος στο άρθρο 16, παράγρ. 1 του Ν. 1599/1986 (σχέσεις κράτους-πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας και άλλες διατάξεις), το δικαίωμα της πρόσβασης επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει και τα έγγραφα που φυλάσσονται στα αρχεία των ΝΠΙΔ.

Στην καθημερινή πρακτική του Συνηγόρου του Πολίτη κεντρική θέση κατέχουν πλέον οι διατάξεις του άρθρου 5, παράγρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Με την ένταξη του «δικαιώματος πρόσβασης σε έγγραφα» στο κωδικοποιητικό κείμενο και με τη διεύρυνση των προϋποθέσεων άσκησής του, ακόμη και όταν η ικανοποίησή του δεν εξυπηρετεί την προστασία έννομου συμφέροντος (αφού αρκεί πλέον η ύπαρξη εύλογου ενδιαφέροντος), η ρύθμιση του άρθρου τέθηκε στο επίκεντρο του πλέγματος των σχέσεων του πολίτη με τη δημόσια διοίκηση.

Η κομβικής σημασίας θέση του άρθρου 5, παράγρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας επιβεβαιώνεται στις περιπτώσεις που δεν γίνεται ρητή επίκλησή του. Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση στην οποία ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολάβησε προκειμένου η Εταιρεία Τεχνολογικής Ανάπτυξης Κλωστοϋφαντουργίας, Ένδυσης και Ινών (ΕΤΑΚΕΙ) ΑΕ (ΝΠΙΔ) να χορηγήσει αντίγραφο των πρακτικών συνεδρίασης του ΔΣ της εταιρείας. Η ΕΤΑΚΕΙ, ως ΑΕ, δηλαδή ΝΠΙΔ, υπεραμύνθηκε της άρνησής της να χορηγήσει τα έγγραφα, μεταξύ άλλων επειδή οι «διατάξεις των νόμων 1599/1986 [...], 2690/1999 [...] και 1756/1988 (άρθρο 25, παράγρ. 4, εδάφιο β΄) που θεσπίζουν υποχρέωση χορήγησης εγγράφων προς τους διοικουμένους αφορούν στο νομικό πρόσωπο του Κράτους (δημόσιες υπηρεσίες εν στενή εννοία) και τα ΝΠΔΔ». Ανεξάρτητα από την ορθότητα του τελευταίου ισχυρισμού, ότι δηλαδή ένα ΝΠΙΔ, όπως η ΕΤΑΚΕΙ ΑΕ, δεν υπόκειται στις διατάξεις των παραπάνω νόμων, αξίζει να σημειωθεί ότι, λόγω ακριβώς της προαναφερθείσας «παραδειγματικής» λειτουργίας του άρθρου 5, παράγρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, η ΕΤΑΚΕΙ ΑΕ θεώρησε ότι ο Συνήγορος του Πολίτη είχε επικαλεστεί αυτό το άρθρο, ενώ στην πραγματικότητα η Αρχή είχε προσδιορίσει ως ισχύον δίκαιο τις διατάξεις των άρθρων 902 ΑΚ και 5, παράγρ. 1 του Ν. 1943/1991, για τις οποίες ούτε καν έγινε λόγος στην απάντηση της εταιρείας (υπόθεση 4440/2007).

Στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας προβλέπεται η κατάργηση κάθε γενικής διάταξης η οποία αναφέρεται σε θέμα ρυθμιζόμενο από αυτόν (άρθρο 33 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας), επομένως και των γενικών διατάξεων που ρυθμίζουν την πρόσβαση σε έγγραφα. Το άρθρο 5, παράγρ. 1 πάντως δεν αποτελεί τη μοναδική νομοθετική πρόβλε-

ψη για την ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα. Οι ρυθμίσεις του λ.χ., εν αντιθέσει προς τις αντίστοιχες του άρθρου 16 του Ν. 1599/1986, δεν ισχύουν για τα ΝΠΙΔ. Ενδεικτικά, πέραν του άρθρου 5, παράγρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και του άρθρου 16 του Ν. 1599/1986, η δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορίες τις οποίες εμπεριέχουν δημόσια έγγραφα μπορεί να επιτευχθεί ιδίως με την επίκληση του άρθρου 902 ΑΚ, του άρθρου 12 του Ν. 2472/1997 ή ειδικών διατάξεων, όπως του άρθρου 42 του Ν. 1946/1991 για τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, του Ν. 3448/2006 («Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα») ή του άρθρου 23, παράγρ. 3 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 3528/2007).

Η ανάγκη να συγκεντρωθούν οι διάσπαρτες διατάξεις αναγνωρίστηκε στο άρθρο 14, παράγρ. 1 του Ν. 3448/2006 («Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα»): Με προεδρικό διάταγμα που όφειλε να εκδοθεί μέσα σε ένα έτος από τη δημοσίευση του νόμου (δηλαδή έως τις 15.3.2007), και ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, και Δικαιοσύνης, αφενός οι ισχύουσες διατάξεις που αφορούν στο δικαίωμα, τους όρους και τη διαδικασία πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, αφετέρου οι διατάξεις του νόμου για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα και, τέλος, κάθε άλλη συναφής διάταξη η οποία τροποποιεί ή συμπληρώνει εμμέσως τις προαναφερθείσες διατάξεις θα κωδικοποιούνταν σε ενιαίο κείμενο με τον τίτλο «Κώδικας Πρόσβασης στα Δημόσια Έγγραφα». Στον αντίποδα αυτής της κεντρομόλου διάθεσης, την οποία εκφράζει η δήλωση προθέσεων του νομοθέτη, μπορεί να παρατηρήσει κανείς φυγόκεντρες τάσεις: Με την ισχύ του νέου Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Ν. 3463/2006) από την 1.1.2007, ζητήματα πρόσβασης σε πρακτικά ή αποφάσεις δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων δεν ρυθμίζονται πλέον με βάση τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, όπως στο διάστημα πριν από την 1.1.2007, αλλά με βάση τα άρθρα 97, 100 και 152 του Κώδικα (υποθέσεις 7140/2007, 7256/2007, 9526/2007, 9601/2007). Η αξίωση για οριστική διευθέτηση του θέματος στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας φαίνεται πάντως δύσκολη. Σε επίπεδο συνταγματικής διακήρυξης, το δικαίωμα στην πληροφόρηση (άρθρο 5Α, παράγρ. 1, και άρθρο 10, παράγρ. 3 του Συντάγματος) και η ρητή αναφορά στην αρχή της διαφάνειας της κρατικής δράσης στο ίδιο το συνταγματικό κείμενο (άρθρα 14, παράγρ. 9, 29 παράγρ. 2, 102 παράγρ. 5, και, τέλος, 103 παράγρ. 7) αρθρώνονται ως αντίρροπα του δικαιώματος στα προσωπικά δεδομένα (άρθρο 9Α του Συντάγματος). Η διπολική αυτή σχέση διατρέχει και τις προβλήσεις του κοινού νομοθέτη. Όπως προκύπτει από τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, η άσκηση του δικαιώματος της παραγρ. 1 του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας γίνεται με την επιφύλαξη των παραγρ. 3 και 5 του ίδιου άρθρου, που σχετίζεται με την αναγνώριση ενός υπέρτερου δικαιώματος, δηλαδή της προστασίας της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής τρίτου ή της ύπαρξης ειδικού απορρήτου (λ.χ. άρθρα 19Σ, 3 του Ν. 2225/1994, 4 του Ν. 3471/2006, 49–50 του Κώδικα Δικηγόρων· ιατρικό απόρρητο του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας: άρθρο 13 του Ν. 3418/2005· στατιστικό απόρρητο: άρθρα 1, 5 και 6 του Ν. 2392/1996· τελεωνειακό απόρρητο: άρθρο 11 του Ν. 2960/2001· φορολογικό απόρρητο: άρθρο 85 του Ν. 2238/1994· εμπορικό και βιομηχανικό απόρρητο: άρθρα 16–18 του Ν. 146/1914· τραπεζικό απόρρητο: άρθρο 1 του ΝΔ 1059/1971· στρατιωτικό απόρρητο: άρθρο 94 κ.ε. του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα· αστυνομικά απόρρητα κ.ο.κ.) ή ρητής νομοθετικής εξαίρεσης (λ.χ. άρθρο 22, παράγρ. 1 του Ν. 3475/2006 για την απαγόρευση γνωστοποίησης γραπτών δοκιμών των μαθημάτων που εξετάζονται στις Πανελλήνιες Εξετάσεις). Σε κάθε περίπτωση όμως, ακόμη και η σύνταξη του Κώδικα Πρόσβασης στα Δημόσια

Έγγραφα δεν μπορεί να απαλλάξει εξ ολοκλήρου τη δημόσια διοίκηση από την υποχρέωση να σταθμίζει η ίδια τα αντίρροπα δικαιώματα κατά την εφαρμογή των διατάξεων.

Ο κατακερματισμός των επίμαχων διατάξεων θέτει ένα επιπλέον ζήτημα για τον Συνήγορο του Πολίτη. Πρόκειται για τον συντονισμό και την οριοθέτηση της δράσης του σε σχέση με τους υπόλοιπους φορείς που υπηρετούν την αρχή της διαφάνειας: τον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, αρμόδιο για την εκδίκαση της ενδικοφανούς προσφυγής του άρθρου 5, παράγρ. 5 του Ν. 3448/2006, τον εισαγγελέα Πρωτοδικών, αρμόδιο για την παραγγελία του άρθρου 25, παράγρ. 4, εδάφιο β΄ του Ν. 1756/1988, ο οποίος «δικαιούται να παραγγέλλει στις υπηρεσίες του δημοσίου, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, των οργανισμών κοινής ωφέλειας και όλων γενικά των επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα να παραδώσουν έγγραφα ή να χορηγήσουν αντίγραφά τους, όταν το ζητήσουν νομικά ή φυσικά πρόσωπα που έχουν δικαίωμα ή έννομο συμφέρον» και βεβαίως την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, αρμόδια για την αυθεντική ερμηνεία του Ν. 2472/1997.

Ο συντονισμός της δράσης του Συνηγούρου του Πολίτη με την ΑΠΔΠΧ εμφανίζεται ως επιτακτική ανάγκη, καθώς τόσο από την ομάδα εργασίας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46 ΕΚ όσο και από μερίδα της επιστημονικής κοινότητας έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η πρόσβαση στα έγγραφα και η παροχή πληροφοριών από τις υπηρεσίες του δημοσίου συνιστούν «επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Η αποδοχή της παραπάνω άποψης θα ήταν δυνατόν να οδηγήσει στην αναγνώριση ευρύτατων αρμοδιοτήτων για την ΑΠΔΠΧ, σύμφωνα με τα άρθρα 15, παράγρ. 1, 19, 21 και 22 του Ν. 2472/1997, η οποία, έχοντας ως αφετηρία την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ενδέχεται να είναι λιγότερο ευαισθητοποιημένη σε κάποια από τις διαστάσεις του «δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα» οι οποίες προέρχονται από διαφορετικό πλαίσιο και δίνουν βαρύνουσα σημασία στην προαγωγή της αρχής της διαφάνειας της κρατικής δράσης. Μια ήπια μορφή διαφοροποίηση στην προσέγγιση του θέματος από τις δύο συνταγματικώς κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές μπορεί κανείς να παρατηρήσει στο αίτημα πρόσβασης σε γραπτό δοκίμιο των Πανελλήνιων Εξετάσεων του 2004. Ενώ ο Συνήγορος του Πολίτη επικαλέστηκε τις διατάξεις του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (υπόθεση 13611/2004), η ΑΠΔΠΧ για την ίδια περίπτωση (στην απόφασή της με αρ. 13/2004) αναγνώρισε δικαίωμα πρόσβασης με βάση το άρθρο 12 του Ν. 2472/1997.

Με βάση την εμπειρία που έχει αποκομίσει από τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του ζητήματος, ο Συνήγορος του Πολίτη αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την κατά το δυνατόν αποσαφήνισή του. Ζητούμενα είναι αφενός η πρόληψη ενδεχόμενης έκδοσης αλληλοσυγκρουόμενων απόψεων μεταξύ των ανεξάρτητων αρχών και των φορέων που υπηρετούν την αρχή της διαφάνειας, γεγονός που θα συνιστούσε κίνδυνο ασφάλειας δικαίου, και αφετέρου η οικονομία των κινητοποιούμενων μέσων για τη διασφάλιση του δικαιώματος της πρόσβασης σε έγγραφα.

2.1.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ ΣΕ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Όπως προαναφέρθηκε, με τα άρθρα 450, 451 και 452 του ΚΠολΔ και 174 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας δίνεται η δυνατότητα στους διαδίκους να ζητήσουν να τους χορηγηθούν έγγραφα που τηρούνται σε αρχεία δημόσιων υπηρεσιών, προκειμένου να εξασφαλίσουν τις αποδείξεις που τους χρειάζονται. Σε όλες τις περιπτώσεις ο Συνήγορος του Πολίτη υπέδειξε μεν στους πολίτες τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν το αποδεικτικό υλικό την οποία τους παρέχει ο ΚΠολΔ, έλαβε όμως σοβαρά υπόψη του την επιθυμία των πολι-

τών να χειριστεί η Αρχή το επί μέρους ζήτημα της «πρόσβασης σε έγγραφα» εκτός του πλαισίου του ΚΠολΔ και ενεργοποίησε τη διαμεσολαβητική του δράση. Για παράδειγμα, η Αρχή διαμεσολάβησε σε υπόθεση στην οποία η Διεύθυνση του Υπουργείου Ανάπτυξης αρνήθηκε να χορηγήσει σε πολίτη έγγραφα που αφορούσαν σε άδεια ηλεκτροπαραγωγής μιας εταιρείας και συγκεκριμένα τις σχετικές εισηγήσεις της Διεύθυνσης και τις αιτήσεις της εταιρείας, με το σκεπτικό ότι οι εισηγήσεις δεν αναφέρονται ρητά στο άρθρο 5, παράγρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και συνεπώς δεν αποτελούν διοικητικά έγγραφα, οι δε αιτήσεις της εταιρείας είναι ιδιωτικά έγγραφα και εμπίπτουν στο βιομηχανικό απόρρητο (υπόθεση 6405/2007).

Κατά τον ίδιο τρόπο, ο Συνήγορος του Πολίτη παρενέβη σε υπόθεση στην οποία η Γενική Διεύθυνση Αμυντικών Επενδύσεων και Εξοπλισμών του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας αρνήθηκε να ικανοποιήσει αίτημα εταιρείας και να χορηγήσει αντίγραφα των εσωτερικών αναφορών της Διεύθυνσης που αφορούσαν σε σύμβαση αντισταθμιστικών ωφελημάτων για την προμήθεια αεροσκαφών, καθώς και τη σχετική αλληλογραφία της Διεύθυνσης με την εταιρεία υπέρ της οποίας κατακυρώθηκε ο διαγωνισμός. Η Διεύθυνση (η οποία μάλιστα παρέλειψε να εκτελέσει και σχετική εισαγγελική παραγγελία) αιτιολόγησε την αρνητική της στάση με το επιχείρημα της απουσίας ειδικού έννομου συμφέροντος εκ μέρους της ανταγωνίστριας εταιρείας (υπόθεση 3808/2007).

Ένα άλλο ζήτημα που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι σε ορισμένες περιπτώσεις επικρατεί η τάση να διευρύνεται κατά πολύ το περιεχόμενο των διατάξεων που προβλέπουν απόρρητο, η ύπαρξη του οποίου εμποδίζει την εφαρμογή των διατάξεων για «πρόσβαση σε έγγραφα», λ.χ. του φορολογικού απορρήτου του άρθρου 85 του Ν. 2238/1994 («Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος»). Έτσι, το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) αρνήθηκε να χορηγήσει αντίγραφο της καταγγελίας εις βάρος του αναφερομένου «καθώς και κάθε άλλο έγγραφο που αφορά στην υπόθεση [...] λόγω του φορολογικού απορρήτου κατά το άρθρο 85 του Ν. 2238/1994, το οποίο, σύμφωνα με την ΠΟΛ1260/...../31.10.2000 διαταγή του Υπ. Οικονομικών (Δ12), υποχωρεί μόνο σε δικαστική απόφαση ή διαταγή ανακριτή που ενεργεί ανάκριση σε εκκρεμή ποινική δίκη με προϋποθέσεις που στην προκειμένη περίπτωση δεν συντρέχουν». Ο Συνήγορος του Πολίτη, επικαλούμενος τη με αρ. 759/1978 γνωμοδότηση του Α΄ Τμήματος του ΝΣΚ, διατύπωσε την άποψη ότι η διοίκηση υποχρεούται στη χορήγηση αντιγράφου καταγγελίας στον καταγγελλόμενο, δεδομένου ότι, πέραν των άλλων, η καταγγελία δεν εμπίπτει στην έννοια του φορολογικού απορρήτου. Άλλωστε, κατά τη γνώμη της Νομικής Διεύθυνσης του Υπουργείου Οικονομικών (Ν. 9104/1987, βλ. Υπ. Οικ. Ν. 2912/1988 ΠΟΛ. 33), η καταγγελία είναι έγγραφο που αφορά στον ίδιο τον καταγγελλόμενο και όχι τρίτον (υπόθεση 4950/2001).

Σε άλλη περίπτωση, πολίτης ζήτησε να ενημερωθεί σχετικά με τα χρηματικά ποσά που κατέβαλε το Κέντρο Περίθαλψης Παιδών Λεχαιών Ηλείας (ΝΠΔΔ) σε φαρμακοποιούς του Δήμου Λεχαιών για την προμήθεια φαρμακευτικού υλικού. Η Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, με έγγραφο του νομικού συμβούλου της, αρνήθηκε τη χορήγηση, με το επιχείρημα της ύπαρξης φορολογικού απορρήτου για τους φαρμακοποιούς, με βάση το άρθρο 85, παράγρ. 1 και 2 του Ν. 2238/1994 («Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος») (υπόθεση 6562/2006).

Ο Συνήγορος του Πολίτη αντέταξε στην άρνηση της διοίκησης ότι η έννοια του φορολογικού απορρήτου συμπυκνώνεται στην υποχρέωση των εν γένει φορολογικών αρχών να αποφεύγουν κάθε ενέργεια με την οποία το περιεχόμενο των τηρούμενων από αυτές στοιχείων των φορολογουμένων είναι δυνατόν να περιέλθει σε τρίτους. Συνεπώς, μόνον

οι φορολογικές αρχές μπορούν να επικαλούνται το φορολογικό απόρρητο έναντι τρίτων προσώπων τα οποία επιθυμούν να αντλήσουν πληροφορίες από τα τηρούμενα από αυτές στοιχεία των φορολογουμένων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση όμως, τα στοιχεία που ζητήθηκαν τηρούνται από το συγκεκριμένο ΝΠΔΔ και περιλαμβάνονται στους οικείους κωδικούς του προϋπολογισμού του, και με την έννοια αυτή αποτελούν διοικητικά έγγραφα, τα οποία μπορούν να χορηγηθούν σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Μια ακόμη ενδεικτική περίπτωση διαμεσολάβησης του Συνηγόρου του Πολίτη είναι η υπόθεση απόρριψης του αιτήματος επειδή τα έγγραφα εμπεριείχαν προσωπικά δεδομένα τρίτων τα οποία επιπλέον ενέπιπταν στο φορολογικό απόρρητο. Κοινοτικός σύμβουλος ζήτησε από την Κοινότητα Λιβαδίων τη χορήγηση αντιγράφων «χρηματικών βεβαιωτικών καταλόγων τελών ύδρευσης, αποχέτευσης, κτημάτων, βοσκής και φύλαξης του έτους 2002». Το κοινοτικό συμβούλιο Λιβαδίων απέρριψε την αίτηση, διότι, σύμφωνα με την άποψη της πλειοψηφίας των δημοτικών συμβούλων, οι σχετικοί κατάλογοι εμπεριείχαν στοιχεία που καλύπτονταν από το φορολογικό απόρρητο. Ο αιτών κατέθεσε προσφυγή κατά της απόφασης του κοινοτικού συμβουλίου Λιβαδίων, η οποία απορρίφθηκε από τη β' επιτροπή του άρθρου 18 του Ν. 2218/1994, αφού αναγνωρίστηκε ότι τα αντίγραφα των αιτηθέντων βεβαιωτικών καταλόγων αφενός περιέχουν προσωπικά οικονομικά δεδομένα που υπάγονται στην έννοια του φορολογικού απορρήτου του άρθρου 85 του Ν. 2238/1994, και αφετέρου «συνιστούν εν όψει και του γενικευμένου του σχετικού αιτήματος στοιχεία προσωπικού χαρακτήρα η γνώση και επεξεργασία των οποίων προστατεύεται από τις διατάξεις του Ν. 2472/1997» [υπόθεση 13697/2003].

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπενθύμισε ότι η άρνηση της ικανοποίησης του αιτήματος του αιτούντος θα ήταν δυνατόν να θεωρηθεί η εξαίρεση που προβλέπεται από την παράγρ. 3 του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, όπως ισχύει, σύμφωνα με την οποία «το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά στην ιδιωτική ή την οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβιάζεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις». Το φορολογικό όμως απόρρητο του άρθρου 85 του Ν. 2238/1994 –στο οποίο εν μέρει στηρίχθηκε η απορριπτική απόφαση του κοινοτικού συμβουλίου Λιβαδίων– καλύπτει «φορολογικές δηλώσεις, [...] φορολογικά στοιχεία [...] και κάθε στοιχείο του φακέλου που έχει σχέση με τη φορολογία ή άπτεται αυτής», δηλαδή δηλώσεις φόρου εισοδήματος και στοιχεία του φακέλου που αναφέρονται στη φορολογία, όχι στοιχεία τα οποία μπορούν να αντληθούν από δημόσια έγγραφα που βεβαιώνουν έσοδα των ΟΤΑ, τα οποία μάλιστα στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν αφορούν καν σε κοινοτικούς φόρους αλλά σε συγκεκριμένες απαιτήσεις της Κοινότητας Λιβαδίων κατά τρίτων οι οποίες συγκαταλέγονται, κατά το άρθρο 25 Ν. 1828/1989, στα τακτικά έσοδα των ΟΤΑ, και για κάθε είδος των οποίων συντάσσεται βεβαιωτικός κατάλογος, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγρ. 5 του ΒΔ 17.5–17.6.1959.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε πως η ΑΠΔΠΧ έκρινε ότι ως «ιδιωτική και οικογενειακή ζωή» θα πρέπει να θεωρηθεί ο σκληρός πυρήνας του δικαιώματος στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό, και όχι κάθε στοιχείο που αναφέρεται στην ιδιωτική σφαίρα. Η έννοια «ιδιωτική ζωή», που αποτελεί το αντικείμενο προστασίας της παραγρ. 3 του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, είναι στενότερη της έννοιας των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», που προστατεύονται από τον Ν. 2472/1997. Ορισμένα μάλιστα από αυτά είναι δυνατόν, έμμεσα, να αντληθούν τόσο από δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο ιδιαίτερα μικρών κοινωνιών όσο και από δημόσια έγγραφα τα

οποία δεν αποσκοπούν ευθέως στη συλλογή, καταχώριση, οργάνωση, διατήρηση ή αποθήκευση, τροποποίηση, εξαγωγή, χρήση, διαβίβαση, διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση ή συσχέτιση ή συνδυασμό, διασύνδεση, δέσμευση, διαγραφή ή καταστροφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 2, στοιχείο δ' του Ν. 2472/1997), αλλά απλώς αποτυπώνουν τη δραστηριότητα συγκεκριμένων ατόμων. Για τον λόγο αυτόν, απαιτείται ειδική απόφαση για το αν υπάρχουν στα αιτούμενα στοιχεία δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που πρέπει να προστατευθούν, χωρίς να μπορεί να γίνει γενικώς και αορίστως επίκληση της ύπαρξής τους η οποία επιβάλλει την κάμψη του «δικαιώματος πρόσβασης σε έγγραφα». Η Αρχή διαπίστωσε ότι από την απόφαση του κοινοτικού συμβουλίου της Κοινότητας Λιβαδίων απουσιάζει η αιτιολόγηση της κάμψης του κανόνα της διαφάνειας που διασφαλίζει το δικαίωμα της πρόσβασης στα έγγραφα, κανόνα τον οποίο άλλωστε η ΑΠΔΠΧ αναγνώρισε ως λόγο που θα δικαιολογούσε την κατ' άρθρο 5, παράγρ. 2, εδάφιο ε' του Ν. 2472/1997 εξαίρεση και την αποδέσμευση στοιχείων τα οποία σε άλλη περίπτωση θα ενέπιπταν στην απαγόρευση κοινοποίησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προβλέπει ο ίδιος νόμος. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι ο κίνδυνος να προσβληθεί η ιδιωτική σφαίρα και το δικαίωμα στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό των συγκεκριμένων προσώπων που εμφανίζονται στους καταλόγους δεν είναι τέτοιος που να δικαιολογεί την κάμψη της αρχής της εμφανούς δράσης της διοίκησης και της αρχής της διαφάνειας, και για τον λόγο αυτόν θα πρέπει να ικανοποιηθεί το αίτημα του κοινοτικού συμβούλου και να του χορηγηθούν τα αντίγραφα των χρηματικών βεβαιωτικών καταλόγων που ζήτησε.

Η Κοινότητα Λιβαδίων χορήγησε τελικά τα αιτηθέντα έγγραφα.

2.2 ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 164/2004

Με τις διατάξεις του ΠΔ 164/2004 αφενός απαγορεύτηκε η σύναψη διαδοχικών συμβάσεων μεταξύ των ίδιων φορέων του δηmosίου και του ευρύτερου δηmosίου τομέα και των ίδιων φυσικών προσώπων (για συνολικό χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 24 μηνών), αφετέρου προβλέφθηκε η δυνατότητα μετατροπής τέτοιων διαδοχικών συμβάσεων σε συμβάσεις αορίστου χρόνου εφόσον αυτές είχαν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω προεδρικού διατάγματος και ήταν ενεργές έως την έναρξη ισχύος του και με τον όρο ότι πληρούνται αθροιστικά συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Το ΑΣΕΠ αποτελεί τον μοναδικό φορέα που είναι αρμόδιος να αποφανθεί σε τελικό στάδιο αν συντρέχουν οι κατά νόμο απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη μετατροπή συμβάσεων εργαζομένων σε αόριστης διάρκειας, λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική εισήγηση του υπηρεσιακού συμβουλίου του φορέα ή τυχόν άλλου αρμόδιου συλλογικού οργάνου στις περιπτώσεις που δεν υφίσταται υπηρεσιακό συμβούλιο (άρθρο 11 του ΠΔ 164/2004). Οι εκδιδόμενες κατ' εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων πράξεις του ΑΣΕΠ έχουν χαρακτήρα εκτελεστών διοικητικών πράξεων, και τυχόν αμφισβήτηση του κύρους ή της νομιμότητάς τους χωρεί μόνο με άσκηση αίτησης ακύρωσης του οικείου φορέα ή του ενδιαφερόμενου συμβασιούχου ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου (σχετικές και οι αποφάσεις του Τμήματος Ι του Ελεγκτικού Συνεδρίου από τις με αρ. 8/14.3.2006 και 18/20.6.2006 συνεδριάσεις του). Επιπλέον, το προσωπικό κατατάσσεται σε υφιστάμενες κενές οργανικές θέσεις, ειδικότητας αντίστοιχης ή παρεμφερούς προς την ειδικότητα της σύμβασής του. Στις περιπτώσεις που οι θέσεις αυτές δεν υφίστανται, είναι απαραίτητο να συσταθούν, με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομίας και Οικονομικών, και του οικείου κατά περίπτωση υπουργείου, προκειμένου να καλυφθούν, όπου απαιτείται, οι διαπιστωθείσες πάγιες και διαρκείς ανάγκες κατ' εφαρμογή του ΠΔ 164/2004 (άρθρο 1 του Ν. 3320/2005).

Κατά το 2006 και το 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε μεγάλο αριθμό αναφορών σχετικών με προβλήματα που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία μετατροπής συμβάσεων εργαζομένων σε συμβάσεις αορίστου χρόνου. Όσον αφορά στην επί της ουσίας κρίση τού κατά πόσον πληρούνται στο πρόσωπο των συμβασιούχων οι προϋποθέσεις για την υπαγωγή τους στις διατάξεις του άρθρου 11 του ΠΔ 164/2004, ο Συνήγορος του Πολίτη ουδέποτε εξέφερε ούτε και προτίθεται να εκφέρει κρίση, καθώς, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις η εν λόγω κρίση εναπόκειται κατ' αποκλειστικότητα στο ΑΣΕΠ, που είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή και ως εκ τούτου δεν υπάγεται στον έλεγχο του Συνηγόρου του Πολίτη (άρθρο 3, παράγρ. 2 του Ν. 3094/2003). Ωστόσο, στον βαθμό που η συγκεκριμένη διαδικασία απαιτεί την εμπλοκή των οικείων διοικητικών φορέων –τόσο κατά το στάδιο που προηγείται της κρίσης του ΑΣΕΠ (διαβίβαση των εισηγήσεων των αρμόδιων υπηρεσιακών συμβουλίων στο ΑΣΕΠ) όσο και κατά το στάδιο που έπεται της έκδοσης των σχετικών πράξεων του ΑΣΕΠ (σύσταση οργανικών θέσεων και κατάταξη των συμβασιούχων σε αυτές)– ο Συνήγορος του Πολίτη παρενέβη, κυρίως προς την κατεύθυνση επίσπευσης της διαδικασίας. Από τα προβλήματα που διαπίστωσε ο Συνήγορος του Πολίτη με αφορμή τη διερεύνηση σχετικών υποθέσεων, τα πιο σημαντικά είναι ότι οι οικείοι διοικητικοί φορείς είτε καθυστερούν υπερβολικά στην εφαρμογή των τελικών, θετικών πράξεων του ΑΣΕΠ είτε διστάζουν ή αρνούνται να συμμορφωθούν με τελεσίδικες αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων βάσει των οποίων διαδοχικές συμβάσεις εργαζομένων αναγνωρίζονται ως ενιαία σύμβαση αορίστου χρόνου.

2.2.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΣΕΠ

Στη διαδικασία που ακολουθείται για να διαπιστωθεί αν στο πρόσωπο των συμβασιούχων συντρέχουν οι προβλεπόμενες στο ΠΔ 164/2004 προϋποθέσεις για μετατροπή της σύμβασής τους σε αορίστου χρόνου, απαιτείται συχνά η εμπλοκή περισσότερων του ενός διοικητικών φορέων, με αποτέλεσμα να ανακύπτουν διαφωνίες μεταξύ τους ως προς την αρμοδιότητα των συλλογικών τους οργάνων να προβούν στη διαμόρφωση των κρίσεων, τις οποίες οφείλουν στη συνέχεια να διαβιβάσουν στο ΑΣΕΠ για την έκδοση της τελικής κρίσης. Οι αναφορές που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη ως προς το ζήτημα είναι εξαιρετικά περιορισμένες σε αριθμό, δεν παύουν ωστόσο να αποκαλύπτουν μια σημαντική δυσλειτουργία του αντίστοιχου φορέα, η οποία συχνά καταλήγει σε παράβαση των σχετικών διατάξεων του προεδρικού διατάγματος. Δυνάμει αυτών, οι κρίσεις των αρμόδιων κατά περίπτωση οργάνων έπρεπε να είχαν ολοκληρωθεί και διαβιβαστεί στο ΑΣΕΠ το αργότερο μέσα σε πέντε μήνες από την έναρξη ισχύος του διατάγματος. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι, παρά την ύπαρξη σχετικών αποφάσεων του ΑΣΕΠ και αγνοώντας τις υποδείξεις του, τα αρμόδια υπηρεσιακά συμβούλια αρνούνταν να προβούν στην κατά νόμο προβλεπόμενη κρίση κατά πόσον συντρέχουν στο πρόσωπο συμβασιούχων υπαλλήλων τους οι προϋποθέσεις μετατροπής των συμβάσεών τους σε αορίστου χρόνου, επικαλούμενα αναρμοδιότητα επί του θέματος, ακόμη και δύομισι έτη ύστερα από την έναρξη ισχύος του διατάγματος (υποθέσεις 5180/2006, 1137/2007, 2964/2007).

Όπως όμως έχει διαπιστώσει ο Συνήγορος του Πολίτη, το μεγαλύτερο πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι οι εμπλεκόμενοι στην παραπάνω διαδικασία διοικητικοί φορείς, ακόμη και μετά την έκδοση θετικής απόφασης του ΑΣΕΠ, α) αμφισβητούν την εν γένει νομιμότητα των σχετικών αποφάσεων του ΑΣΕΠ, κρίνοντας μάλιστα σκόπιμο να προβαίνουν σε έλεγχο ουσιαστικής κρίσης των φακέλων των ενδιαφερόμενων συμβασιούχων και να εκφράζουν αντιρρήσεις αν συντρέχουν στο πρόσωπο των ατόμων αυτών οι ουσιαστικές προϋποθέσεις

υπαγωγής τους στις επίμαχες διατάξεις του άρθρου 11 και αναπέμποντας τις υποθέσεις αυτές στο ΑΣΕΠ για επανέλεγχο των δικαιολογητικών των υποψηφίων και διαμόρφωση νέας κρίσης, ή β) καθυστερούν αδικαιολόγητα να ολοκληρώσουν τη διαδικασία κατάταξης των ενδιαφερομένων σε οργανικές θέσεις, ιδιαίτερα όταν οι θέσεις αυτές δεν υφίστανται ήδη και συνεπώς πρέπει να συσταθούν, ή γ) διαπιστώνουν την ύπαρξη τυπικών κωλυμάτων για τον διορισμό των συμβασιούχων που είχαν κριθεί θετικά.

2.2.1.1 Αμφισβήτηση των τελικών κρίσεων του ΑΣΕΠ από τους εμπλεκόμενους διοικητικούς φορείς

Μια χαρακτηριστική περίπτωση αμφισβήτησης θετικής απόφασης του ΑΣΕΠ διαπιστώθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη στο πλαίσιο διερεύνησης αναφορών που υποβλήθηκαν από συμβασιούχους διαφόρων ειδικοτήτων οι οποίοι εργάζονταν σε ιδρύματα και εκπαιδευτικές μονάδες υπαγόμενα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Οι αναφορές επικεντρώνονταν στο ζήτημα της απόρριψης από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους της σύστασης μεγάλου αριθμού οργανικών θέσεων που προορίζονταν για την κατάταξη των συμβασιούχων, μολοντί είχε ήδη κριθεί από το ΑΣΕΠ ότι συνέτρεχαν στο πρόσωπό τους οι προϋποθέσεις μετατροπής της σύμβασής τους σε αορίστου χρόνου. Ορισμένοι μάλιστα από τους πολίτες διαμαρτυρήθηκαν επειδή το ΓΛΚ ζήτησε αντίγραφα των συμβάσεών τους, προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσον πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στις διατάξεις του άρθρου 11 του ΠΔ 164/2004, αρμοδιότητα η οποία ανήκει αποκλειστικά στα περιοριστικώς αναφερόμενα στην παράγρ. 2 του άρθρου 11 του ΠΔ 164/2004 όργανα και σε δεύτερο στάδιο στο ΑΣΕΠ, το οποίο και αποφαινεται οριστικά.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να πληροφορηθεί από την αρμόδια Διεύθυνση του ΓΛΚ τους ακριβείς λόγους για τους οποίους ορισμένες από τις υπό σύσταση θέσεις ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου δεν είχαν συμπεριληφθεί στο σχέδιο της σχετικής ΚΥΑ, και το ΓΛΚ τον ενημέρωσε ότι αυτό συνέβη επειδή κρίθηκε ότι «η περίπτωσή τους είχε ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης». Το αποτέλεσμα ήταν να εκδοθεί ΚΥΑ από την οποία είχε παραλειφθεί η σύσταση αξιοσημείωτου αριθμού οργανικών θέσεων και συγκεκριμένα εκείνων που προορίζονταν για την κατάταξη των συμβασιούχων για τους οποίους το ΓΛΚ αμφισβήτησε τη σχετική απόφαση του ΑΣΕΠ. Εν τω μεταξύ, ο Υφυπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης είχε ήδη επισημάνει με έγγραφό του προς το ΓΛΚ [30208/7.6.2006] ότι η εφαρμογή των αποφάσεων του ΑΣΕΠ είναι υποχρεωτική για τη διοίκηση, οι δε αρμοδιότητες των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομίας και Οικονομικών στην έκδοση των σχετικών ΚΥΑ περιορίζονται μόνο στη σύσταση των θέσεων ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και όχι στον έλεγχο νομιμότητας των οριστικών πινάκων που εκδίδονται από το ΑΣΕΠ, καθώς, σε αντίθετη περίπτωση, θα συνέτρεχε πλημμελής συμμόρφωση της διοίκησης με τις σχετικές πράξεις του ΑΣΕΠ. Ωστόσο, το ΓΛΚ απηύθυνε στο ΑΣΕΠ αίτημα να επανεξεταστεί η ήδη εκδοθείσα θετική απόφασή του για τους συγκεκριμένους συμβασιούχους. Πράγματι το ΑΣΕΠ εξέδωσε νέα απόφαση με την οποία ενέμεινε στην αρχική, θετική του κρίση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι, παρά την έκδοση της νεότερης απόφασης του ΑΣΕΠ, σημειώθηκε μεγάλη καθυστέρηση στην προώθηση του σχεδίου της σχετικής ΚΥΑ για τη σύσταση των θέσεων, αυτή τη φορά εκ μέρους του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Αμφισβητώντας την ορθότητα της δεύτερης απόφασης του ΑΣΕΠ ως προς ορισμένες κατηγορίες συμβασιούχων, το υπουργείο άσκησε αίτηση ακύρωσης αυτής ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Δυστυχώς, οι παραπάνω ενέργειες του

υπουργείου είχαν ως αποτέλεσμα να καθυστερήσει η διαδικασία σύστασης των θέσεων και για τους συμβασιούχους για τους οποίους δεν εκφράστηκαν αντιρρήσεις ως προς τη νομιμότητα της σχετικής απόφασης του ΑΣΕΠ. Επισημαίνεται πάντως ότι στην προκειμένη περίπτωση το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων προσέφυγε κατά της απόφασης του ΑΣΕΠ ως προς ορισμένους συμβασιούχους για τους οποίους δεν είχε εκφέρει αρχικά, κατά την έκδοση της πρώτης απόφασης του ΑΣΕΠ, αντίρρηση. Αντίθετα, είχε προωθήσει υπογεγραμμένο σχέδιο ΚΥΑ για τη σύσταση του συνόλου των οργανικών θέσεων στο συναρμόδιο Υπουργείο Οικονομικών.

Αν λάβει κανείς υπόψη τα προαναφερθέντα, καθίσταται σαφές ότι η διαιώνιση της πρακτικής να αναπέμπονται στο ΑΣΕΠ φάκελοι συμβασιούχων για αναθεώρηση ήδη ειλημμένων αποφάσεών του σχετικά με το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις υπαγωγής των συμβασιούχων στις διατάξεις του άρθρου 11 του ΠΔ 164/2004 όχι μόνον επιβαρύνει το ήδη βεβαρημένο ποσοτικά και ποιοτικά έργο του ΑΣΕΠ, αλλά και αλλοιώνει και υπονομεύει τον ρόλο του (υποθέσεις 13914/2006, 14048/2006, 14236/2006, 14743/2006, 16265/2006, 16925/2006, 6617/2007).

2.2.1.2 Καθυστέρηση στη σύσταση οργανικών θέσεων και την κατάταξη των θετικών κριθέντων συμβασιούχων

Μεγάλος αριθμός των αναφορών που περιήλθαν στον Συνήγορο του Πολίτη έθιγε το ζήτημα της καθυστέρησης των αρμόδιων φορέων να προβούν σε σύσταση οργανικών θέσεων στις περιπτώσεις που οι θέσεις δεν υπήρχαν, και στη συνέχεια να κατατάξουν τους ενδιαφερομένους στις θέσεις αυτές δυνάμει σχετικών θετικών αποφάσεων του ΑΣΕΠ. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι αρμόδιοι διοικητικοί φορείς συμμορφώθηκαν με τις υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη επισπεύδοντας τις σχετικές διαδικασίες. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, θετικά κριθέντες από το ΑΣΕΠ πολίτες εξακολουθούν να βρίσκονται σε εκκρεμότητα, λόγω της καθυστέρησης των εμπλεκόμενων φορέων να προβούν στις δέουσες ενέργειες για την ολοκλήρωση της διαδικασίας (ενδεικτικά, υποθέσεις 13076/2006, 17903/2006, 528/2007, 1416/2007, 5753/2007, 5770/2007, 8800/2007, 8801/2007, 9534/2007).

Συμβασιούχοι εργαζόμενοι σε ερευνητικά πανεπιστημιακά ινστιτούτα, στο πρόσωπο των οποίων κρίθηκε ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις μετατροπής των συμβάσεών τους σε αορίστου χρόνου με απόφαση του ΑΣΕΠ (Απρίλιος 2005), προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενοι για την υπερβολική καθυστέρηση που είχε παρατηρηθεί στην ολοκλήρωση της διαδικασίας κατάταξής τους σε οργανικές θέσεις αορίστου χρόνου. Κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι από τον Ιούλιο του 2006 είχε εκδοθεί γνωμοδότηση του Νομικού Συμβούλου του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σύμφωνα με την οποία η σύσταση των θέσεων για την κατάταξη των εν λόγω συμβασιούχων έπρεπε να γίνει με τη διαδικασία την προβλεπόμενη από τις διατάξεις για τη σύσταση θέσεων που διέπουν τα συγκεκριμένα ΝΠΙΔ, προϋπέθετε δηλαδή την έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος (άρθρο 17 του Ν. 2083/1992). Ωστόσο, η γνωμοδότηση δεν είχε ακόμη γίνει αποδεκτή από τον αρμόδιο υπουργό. Ύστερα από την αλλαγή της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας συνεπεία των βουλευτικών εκλογών του Σεπτεμβρίου του 2007, ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε ότι η σχετική γνωμοδότηση έγινε αποδεκτή και έχει ήδη προωθηθεί σχέδιο προεδρικού διατάγματος για τη σύσταση των θέσεων που προορίζονται για την κατάταξη των θετικών κριθέντων συμβασιούχων (υποθέσεις 5753/2007, 8800/2007, 8801/2007).

Σε άλλη περίπτωση, η Δημοτική Επιχείρηση Σφαγείων του Δήμου Διδυμοτείχου θεώρησε ότι θετικά κριθείς από το ΑΣΕΠ συμβασιούχος απώλεσε το δικαίωμα της κατάταξης σε οργανική θέση με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου επειδή κατά τη χρονική στιγμή έκδοσης της σχετικής απόφασης του ΑΣΕΠ είχε ήδη αποχωρήσει οικειοθελώς και δεν απασχολούνταν πλέον στον οικείο φορέα. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι το δικαίωμα να συμμετέχει ο ενδιαφερόμενος στη διαδικασία κατά την οποία εξετάζεται αν συντρέχουν οι κατά τον νόμο απαιτούμενες προϋποθέσεις για μετατροπή συμβάσεων σε αόριστη διάρκεια δεν θεμελιώνεται στην ύπαρξη υπηρεσιακής σχέσης μεταξύ εργαζομένου και εργοδότη κατά τη χρονική περίοδο διαμόρφωσης των σχετικών κρίσεων, αλλά στην ύπαρξη τέτοιας σχέσης είτε κατά τη χρονική στιγμή της έναρξης ισχύος του ΠΔ 164/2004 είτε κατά το χρονικό διάστημα των τελευταίων τριών μηνών από την έναρξη ισχύος του προεδρικού διατάγματος. Συνεπώς, η επιχείρηση οφείλει να προβεί στις δέουσες ενέργειες προς εφαρμογή της σχετικής απόφασης του ΑΣΕΠ. Αναμένεται η ανταπόκριση της διοίκησης στις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη (υπόθεση 5770/2007).

2.2.1.3 Διαπίστωση τυπικών κωλυμάτων διορισμού στο πρόσωπο των θετικά κριθέντων συμβασιούχων: Η περίπτωση των αλλοδαπών

Για την κατάληψη οργανικής θέσης με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου είναι απαραίτητο να συντρέχουν στο πρόσωπο του κατατασσόμενου είτε τα γενικά προσόντα διορισμού που προβλέπονται στις οικείες διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα προκειμένου για το δημόσιο και τα ΝΠΔΔ είτε τα προβλεπόμενα από τις ειδικότερες διατάξεις που διέπουν κάθε φορέα. Αρμόδιο όργανο για τη διερεύνηση τυχόν ύπαρξης τυπικού κωλύματος για τον διορισμό είναι ο φορέας σε οργανική θέση του οποίου πραγματοποιείται η κατάταξη του συμβασιούχου. Στα προαναφερθέντα προσόντα διορισμού περιλαμβάνεται καταρχήν και η ελληνική ιθαγένεια ή η ιθαγένεια κράτους-μέλους της ΕΕ. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, διατάξεις ειδικών νόμων που προβλέπουν την πρόσληψη αλλοδαπών δεν θίγονται (άρθρο 4, παράγρ. 3 του Ν. 3528/2007 και άρθρο 12, παράγρ. 3 του Ν. 3584/2007).

Αλλοδαπός ομογενής με αλβανική υπηκοότητα προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη διότι το Δημοτικό Ωδείο Κοζάνης, στο οποίο απασχολούνταν ως καθηγητής μουσικής με διαδοχικές συμβάσεις, αρνήθηκε να τον κατατάξει σε θέση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου παρά την έκδοση θετικής απόφασης από το ΑΣΕΠ, διαπιστώνοντας στο πρόσωπό του το κώλυμα της ιθαγένειας. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη –ο οποίος επισήμανε ότι με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ΝΔ 3832/1958, όπως ισχύει, προβλέπεται η δυνατότητα διορισμού σε οργανικές θέσεις του δημόσιου τομέα των ομογενών αλλοδαπών οι οποίοι αφενός στερούνται την ελληνική ιθαγένεια αφετέρου δεν έχουν την ιθαγένεια άλλου κράτους-μέλους της ΕΕ, εφόσον αποδεικνύεται η ιδιότητά τους ως Ελλήνων το γένος και τη συνείδηση– πραγματοποιήθηκε η κατάταξη του ενδιαφερομένου σε θέση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου (υπόθεση 7721/2007).

Συμβασιούχοι αλλοδαποί αλλοεθνείς, υπήκοοι τρίτων χωρών, εργαζόμενοι ως μουσικοί με διαδοχικές συμβάσεις σε μουσικά σύνολα (των ΝΠΔΔ, ΟΤΑ και ΕΡΤ) προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη ζητώντας να διερευνηθεί κατά πόσον είναι νόμιμη η άρνηση των φορέων να τους κατατάξουν σε οργανικές θέσεις αορίστου χρόνου επειδή δεν είχαν ελληνική ιθαγένεια ή ιθαγένεια κράτους-μέλους της ΕΕ (Ετήσια έκθεση 2006, σ. 233), παρά την έκδοση θετικής απόφασης του ΑΣΕΠ. Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε καταλήξει ότι ήταν σύννομη η άρνηση των αρμόδιων διοικητικών οργάνων, λόγω της ύπαρξης τυ-

πικού κωλύματος διορισμού (εν προκειμένω της ιθαγένειας), ελλείψει ειδικής διάταξης νόμου που να προβλέπει αυτή τη δυνατότητα. Τελικά, η αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών, στην οποία είχε υποβληθεί σχετικό ερώτημα του Υπουργείου Πολιτισμού για τους εποπτευόμενους από αυτό φορείς, θεώρησε εφικτή την κατάταξη μη κοινοτικών αθλοδωπών σε οργανικές θέσεις αορίστου χρόνου με την προϋπόθεση ότι η αρχική πρόσληψη είχε γίνει έπειτα από έγκριση της σχετικής αίτησης του εργοδότη από το Υπουργείο Πολιτισμού, με επίκληση της διάταξης του άρθρου 26, παράγρ. 15 του Ν. 2085/1992, σύμφωνα με την οποία «η πρόσληψη αθλοδωπών μουσικών, ομογενών ή μη, σε ελληνικές ορχήστρες κλασικής μουσικής γίνεται ύστερα από έγκριση της σχετικής αίτησης του εργοδότη από το Υπουργείο Πολιτισμού, χωρίς να απαιτείται η συνδρομή των προϋποθέσεων και η τήρηση των διαδικασιών των άρθρων 13, 17, παράγρ. 4, 21, 22 και 23 του Ν. 1975/1991 (ΦΕΚ 184 Α΄)». Η ίδια θέση εκφράστηκε και από το ΝΣΚ, με τη με αρ. 331/2007 γνωμοδότηση. Κατά την άποψη όμως του Συνηγόρου του Πολίτη, η διάταξη αυτή αποσκοπούσε στην αποδέσμευση των εργοδοτών των συγκεκριμένων επαγγελματιών από τη χρονοβόρα διαδικασία έκδοσης άδειας διαμονής για εργασία, επιτρέποντας την πρόσληψη των επαγγελματιών του συγκεκριμένου κλάδου είτε από ιδιωτικούς είτε από δημόσιους φορείς μέσω μιας πιο ευέλικτης διαδικασίας, και δεν μπορούσε να εκληφθεί ως ειδική διάταξη νόμου που προβλέπει ρητά τη δυνατότητα κατάταξης αθλοδωπών αλλοεθνών, μη υπηκόων κρατών-μελών της ΕΕ, σε οργανικές θέσεις του δημόσιου τομέα. Πάντως, ορισμένοι εκ των ενδιαφερομένων επανήλθαν στην Αρχή με νέα αναφορά (υπόθεση 6755/2007) λόγω εξελίξεων στην υπόθεσή τους (βλ. παρακάτω, ενότητα 2.2.2.2).

2.2.2 ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Η υποχρέωση της διοίκησης να συμμορφώνεται με το διατακτικό δικαστικών αποφάσεων απορρέει ευθέως από το Σύνταγμα (άρθρο 95, παράγρ. 5), και τυχόν παράβαση αυτής δημιουργεί ευθύνες για κάθε υπαίτιο όργανο. Εξάλλου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1, παράγρ. 1 του Ν. 3068/2002, το δημόσιο, οι ΟΤΑ και τα άλλα ΝΠΔΔ δεσμεύονται να προβαίνουν σε όλες τις ενέργειες που επιβάλλονται για την εκτέλεση των αποφάσεων των διοικητικών, των πολιτικών, των ποινικών και των ειδικών δικαστηρίων.

Στον Συνήγορο του Πολίτη τέθηκε το ζήτημα της άρνησης φορέων να συμμορφωθούν με τις αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων βάσει των οποίων έχει κριθεί, για μεγάλη μερίδα συμβασιούχων, ότι διαδοχικά συναφθείσες συμβάσεις ορισμένου χρόνου συνιστούν στην ουσία ενιαία σύμβαση αορίστου χρόνου. Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε περιπτώσεις κατά τις οποίες: α) οι αρμόδιοι φορείς (ως επί το πλείστον ΟΤΑ Α΄ βαθμού), συμμορφούμενοι με τελεσίδικες αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων, κατέτασαν τους εργαζομένους σε θέσεις ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, ωστόσο τα εντάλματα πληρωμής τους δεν εγκρίνονταν από το Ελεγκτικό Συνέδριο (ΕΣ), στο πλαίσιο του ασκούμενου εκ μέρους του ελέγχου, β) οι αρμόδιοι φορείς (ως επί το πλείστον ΟΤΑ Α΄ βαθμού), λόγω της πρακτικής του ΕΣ να μην προβαίνει σε θεώρηση χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής συμβασιούχων οι οποίοι είχαν καταταγεί σε θέσεις αορίστου χρόνου με βάση απόφαση πολιτικού δικαστηρίου, δίσταζαν να συμμορφωθούν με το διατακτικό των σχετικών δικαστικών αποφάσεων, εν όψει του επικείμενου κατασταλτικού ελέγχου του ΕΣ, και γ) οι αρμόδιοι φορείς επιδεικνύουν εν γένει απροθυμία συμμόρφωσης με το διατακτικό των δικαστικών αποφάσεων, διαπιστώνοντας στο πρόσωπο των συμβασιούχων την ύπαρξη τυπικών κωλυμάτων διορισμού.

2.2.2.1 Το πρόβλημα των παράλληλων διαδικασιών

Μετά την έναρξη ισχύος των μεταβατικών διατάξεων του άρθρου 11 του ΠΔ 164/2004, στον βαθμό που με αυτές θεσπίστηκε ειδική διοικητική διαδικασία κρίσης για το αν συντρέχουν στο πρόσωπο των συμβασιούχων οι προϋποθέσεις μετατροπής των συμβάσεων ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, τέθηκε υπό αμφισβήτηση η αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων να αποφαινούνται για τον χαρακτηρισμό συμβάσεων ως αορίστου χρόνου. Την παραπάνω άποψη υποστήριξε το ΕΣ στις με αρ. 8/14.3.2006 και 18/20.6.2006 συνεδριάσεις του Τμήματος Ι, αρνούμενο να θεωρήσει χρηματικά εντάλματα πληρωμής που αφορούσαν σε καταβολή αποδοχών συμβασιούχων οι οποίοι είχαν καταταγεί σε οργανικές θέσεις σε ΟΤΑ Α΄ βαθμού δυνάμει τελεσίδικων αποφάσεων πολιτικών δικαστηρίων. Το ΕΣ έχει αποφανθεί ότι, μετά την ολοκλήρωση των κρίσεων των αρμόδιων υπηρεσιακών συμβουλίων και στη συνέχεια του ΑΣΕΠ, του οποίου οι σχετικές πράξεις είναι εκτελεστές, ανακύπτει αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων σε περίπτωση αμφισβήτησης της νομιμότητας των κρίσεων εκ μέρους των εμπλεκόμενων μερών. Ωστόσο, τα διοικητικά δικαστήρια, στα οποία προσέφυγαν συμβασιούχοι κριθέντες αρνητικά από το ΑΣΕΠ ως μη πληρούντες τις προϋποθέσεις του προεδρικού διατάγματος για μετατροπή των συμβάσεών τους σε αορίστου χρόνου, επικαλούνταν αρχικά αναρμοδιότητα επί των συγκεκριμένων διαφορών, θεωρώντας τις ιδιωτικής και όχι διοικητικής φύσης, λόγω του χαρακτήρα των συμβάσεων ως ιδιωτικού δικαίου (βλ. σχετικά και Ετήσια έκθεση 2005 του ΑΣΕΠ, σ. 59 κ.ε., «Προβλήματα από τα προεδρικά διατάγματα 164/2004 και 180/2004»).

Πάντως, σύμφωνα με τα πρακτικά της με αρ. 302 πράξης του Τμήματος Ι (με αρ. 34/12.12.2006 συνεδρίαση), το ΕΣ έκρινε ότι, για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας πολιτικού δικαστηρίου επί των περιπτώσεων που προαναφέρθηκαν, κρίσιμος είναι ο χρόνος κατάθεσης του δικογράφου της αγωγής. Ως εκ τούτου, θεώρησε ισχυρές τις σχετικές αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων εφόσον η αγωγή κατατέθηκε σε χρόνο προγενέστερο της έναρξης ισχύος του ΠΔ 164/2004, στον βαθμό που κατά το διάστημα εκείνο τα πολιτικά δικαστήρια είχαν τη δικαιοδοσία να κρίνουν ως προς τον χαρακτηρισμό της σχέσης εργασίας που συνέδεε εργοδότη και εργαζόμενο, δικαιοδοσία την οποία στερήθηκαν μετά τη θέσπιση ειδικής διοικητικής διαδικασίας από τις διατάξεις του προεδρικού διατάγματος. Σε συνέχεια των παραπάνω αποφάσεων του ΕΣ, η Διεύθυνση Προσωπικού ΟΤΑ του ΥΠΕΣΔΔΑ εξέδωσε σχετική εγκύκλιο (20754/12.4.2007), σύμφωνα με την οποία τελεσίδικες αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων που χαρακτηρίζουν τις συμβάσεις ορισμένου χρόνου ως συμβάσεις αορίστου χρόνου πρέπει να εκτελούνται από τους αρμόδιους φορείς εφόσον οι σχετικές αγωγές έχουν ασκηθεί πριν από την έναρξη ισχύος του ΠΔ 164/2004.

Αν λάβει κανείς υπόψη όσα προαναφέρθηκαν, η κατάσταση περιπλέκεται από το γεγονός ότι τυχόν συμμόρφωση της διοίκησης με απόφαση πολιτικού δικαστηρίου με την οποία αναγνωρίζονται συμβάσεις ορισμένου χρόνου ως αορίστου δεν συνεπάγεται αυτομάτως θετική εξέλιξη για τον διοικούμενο. Είναι δυνατόν να υπάρξουν στην πράξη άλλα εμπόδια, όπως π.χ. άρνηση του ΕΣ να θεωρήσει τα σχετικά εντάλματα πληρωμής. Δυστυχώς, η έλλειψη ενιαίας αντιμετώπισης του θέματος από τα διοικητικά και τα δικαστικά όργανα ως προς τη δυνατότητα μετατροπής συμβάσεων σε αορίστου χρόνου διά της διοικητικής ή της δικαστικής οδού θέτει σε κίνδυνο θεμελιώδη δικαιώματα αυτής της κατηγορίας των συμβασιούχων. Ως συνέπεια των παραπάνω, λαμβάνουν χώρα δύο ξεχωριστές και παράλληλες διαδικασίες: τόσο η προβλεπόμενη στο ΠΔ 164/2004 ειδική διοικητική διαδικασία για τη μετατροπή συμβάσεων σε αορίστου χρόνου μέσω του ΑΣΕΠ, όσο και η δικαστική οδός για

την αναγνώριση του χαρακτήρα συμβάσεων έργου ή ορισμένου χρόνου ως αορίστου χρόνου, χωρίς όμως να μπορούν να παρασχεθούν επαρκείς εγγυήσεις ως προς τη διασφάλιση της εφαρμογής των αποτελεσμάτων τους. Στην πρώτη περίπτωση, οι αποφάσεις του ΑΣΕΠ συχνά τίθενται υπό αμφισβήτηση από τους εμπλεκόμενους φορείς, οι οποίοι ζητούν επανάληψη της κρίσης (βλ. παραπάνω, ενότητα 2.2.1.1). Στη δεύτερη περίπτωση, τελεσίδικες αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων εφαρμόζονται από τη διοίκηση επιλεκτικά, ανάλογα με τον χρόνο κατάθεσης της σχετικής αγωγής, με συνέπεια να ακυρώνεται στην πράξη το συνταγματικώς κατοχυρωμένο ατομικό δικαίωμα στη δικαστική προστασία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το σχέδιο του προεδρικού διατάγματος που είχε εισαχθεί για επεξεργασία στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας περιείχε διάταξη (άρθρο 9, παράγρ. 3 του σχεδίου) με την οποία προβλεπόταν το ένδικο μέσο της προσφυγής ουσίας κατά των απορριπτικών αποφάσεων του ΑΣΕΠ επί των αιτημάτων υπαγωγής των συμβασιούχων στις κρίσιμες διατάξεις, καθώς και τα κατά τόπους αρμόδια δικαστήρια για την εκδίκαση των αιτημάτων αυτών. Ωστόσο, η συγκεκριμένη διάταξη διεγράφη στο σύνολό της, καθώς, σύμφωνα με το 162/2004 σχετικό πρακτικό επεξεργασίας του Συμβουλίου της Επικρατείας, θεωρήθηκε εκτός των ορίων της νομοθετικής εξουσιοδότησης, η οποία δεν παρέχει την εξουσία θέσπισης ειδικών δικονομικών διατάξεων.

Πάντως, στις περιπτώσεις που τέθηκαν υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη, ορισμένοι από τους προσφεύγοντες είχαν προηγουμένως καταφύγει στη διοικητική οδό αναγνώρισης των συμβάσεών τους σε αορίστου χρόνου, μέσω ΑΣΕΠ, αλλά και στη δικαστική οδό, καταθέτοντας σχετικές αγωγές σε πολιτικά δικαστήρια. Όταν εκδόθηκαν υπέρ τους αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων, η κατάταξή τους σε οργανικές θέσεις αορίστου χρόνου πραγματοποιήθηκε μόνον στις περιπτώσεις που οι αγωγές είχαν κατατεθεί πριν από την έναρξη ισχύος του διατάγματος. Για τους συμβασιούχους που είχαν καταθέσει αγωγές μετά την έναρξη ισχύος του διατάγματος και παράλληλα συμμετείχαν στη διοικητική διαδικασία για την αναγνώριση των συμβάσεών τους ως αορίστου χρόνου, η διαδικασία σύστασης των οργανικών θέσεων και κατάταξής τους σε αυτές ξεκίνησε μετά την έκδοση σχετικής θετικής κρίσης από το ΑΣΕΠ. Ωστόσο, ως αποτέλεσμα των προαναφερθέντων και της έλλειψης μέριμνας για τέτοιου είδους παράλληλες διαδικασίες, πολλοί συμβασιούχοι οι οποίοι είχαν προσφύγει σε πολιτικά δικαστήρια χωρίς να έχουν συμμετάσχει στην προβλεπόμενη στις διατάξεις του ΠΔ 164/2004 διοικητική διαδικασία και πέτυχαν την έκδοση θετικών δικαστικών αποφάσεων, παραμένουν μετέωροι χωρίς δική τους υπαιτιότητα, καθώς οι σχετικές αγωγές είχαν κατατεθεί μετά την έναρξη ισχύος του διατάγματος και για τον λόγο αυτόν δεν έτυχαν εφαρμογής από τη διοίκηση (υποθέσεις 10848/2006, 2473/2007, 3084/2007, 3086/2007, 3087/2007, 3090/2007, 3093/2007, 3095/2007, 6755/2007, 9997/2007, 12494/2007).

2.2.2.2 Κατάταξη αλλοδαπών αλλοεθνών, μη υπηκόων κρατών-μελών της ΕΕ, σε οργανικές θέσεις αορίστου χρόνου με βάση δικαστική απόφαση

Μουσικοί αλλοδαποί αλλοεθνείς, μη υπήκοοι κρατών-μελών της ΕΕ, οι οποίοι είχαν απασχοληθεί επί σειρά ετών στα Μουσικά Σύνολα του Δήμου Αθηναίων και στον Πολιτισμικό Οργανισμό Δήμου Αθηναίων (ΠΟΔΑ), είχαν προσφύγει στα αρμόδια πολιτικά δικαστήρια πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του ΠΔ 164/2004, προκειμένου οι ορισμένου χρόνου συμβάσεις τους να κριθούν συμβάσεις αορίστου χρόνου. Εκδόθηκαν για την περίπτωση τους τελεσίδικες θετικές αποφάσεις, με τις οποίες κρίθηκε ότι οι συμβάσεις τους έχουν χαρακτήρα ενιαίας σύμβασης αορίστου χρόνου (ενδεικτικά, η με αρ. 6218/2006 απόφαση

του Εφετείου Αθηνών]. Με τις αποφάσεις αυτές το δικαστήριο προέβη σε παρεμπόδιση κρίση ότι οι εν λόγω αλλοδαποί, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, μπορούν να απασχοληθούν στις προαναφερθείσες οργανικές θέσεις του δημόσιου τομέα (δηλαδή σε μουσικά σύνολα), επειδή οι θέσεις αυτές δεν συνδέονται με άσκηση δημόσιας εξουσίας, κατ' αναλογία προς τα ισχύοντα για τους πολίτες της ΕΕ (ο Συνήγορος του Πολίτη είχε ήδη διατυπώσει αντίθετη άποψη επί του θέματος, βλ. παραπάνω, ενότητα 2.2.1.3). Ωστόσο, οι οικείοι φορείς επιδεικνύουν απροθυμία συμμόρφωσης με το διατακτικό των δικαστικών αποφάσεων, με την αιτιολογία ότι η ιθαγένεια των ενδιαφερομένων συνιστά τυπικό κώλυμα διορισμού.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε την υποχρέωση της διοίκησης να συμμορφώνεται με το διατακτικό τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων. Ζήτησε δε από τον ΠΟΔΑ (στον οποίο η σχετική δικαστική απόφαση είχε ήδη κοινοποιηθεί από τον Δεκέμβριο του 2006) να προβεί στις δέουσες ενέργειες για την εφαρμογή της με αρ. 6218/2006 απόφασης του Εφετείου Αθηνών, με την οποία επικυρώθηκε η με αρ. 2063/2004 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. Ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε ότι η διοίκηση οφείλει να συμμορφωθεί με το διατακτικό τελεσίδικης και ευθέως εκτελεστής απόφασης, ανεξάρτητα από το αν τυχόν διαφωνεί ως προς τη νομική ορθότητα της απόφασης, θέμα το οποίο, σημειωτέον, έχει ήδη αχθεί προς εξέταση από τον Άρειο Πάγο. Μάλιστα, ο ΠΟΔΑ είχε καταθέσει αίτηση αναστολής της εκτέλεσης της με αρ. 6218/2006 απόφασης του Εφετείου Αθηνών, η οποία όμως απορρίφθηκε με τη με αρ. 176/2007 απόφαση του Αρείου Πάγου. Ο ΠΟΔΑ ενημέρωσε εγγράφως τον Συνήγορο του Πολίτη ότι η κατάταξη της ενδιαφερομένης σε οργανική θέση αορίστου χρόνου, με βάση την παραπάνω δικαστική απόφαση, δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί, ελλείψει ειδικής κανονιστικής πράξης ή νομοθετικής ρύθμισης που να προβλέπει τη σχετική δυνατότητα για αλλοδαπούς αλλοεθνείς, μη υπηκόους της ΕΕ. Ο Συνήγορος του Πολίτη αντιλαμβάνεται το επιχείρημα, θεωρεί όμως ότι η διοίκηση έχει υποχρέωση συμμόρφωσης με το διατακτικό τελεσίδικης δικαστικής απόφασης. Εν όψει πάντως της επικείμενης κρίσης του Αρείου Πάγου για τη νομική ορθότητα της απόφασης, ο Συνήγορος του Πολίτη ήταν υποχρεωμένος να διακόψει τη διαμεσολάβησή του (υπόθεση 6755/2007).

Σήμερα, μετά την πάροδο χρονικού διαστήματος άνω των τριών ετών από την έναρξη ισχύος του ΠΔ 164/2004, πολλοί συμβασιούχοι για τους οποίους έχουν εκδοθεί θετικές αποφάσεις από το ΑΣΕΠ εξακολουθούν να βρίσκονται σε εκκρεμότητα, καθώς δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί η κατάταξή τους σε οργανικές θέσεις ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου στους οικείους φορείς. Κύριος στόχος του διατάγματος παραμένει η αποτροπή της καταχρηστικής σύναψης διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου μεταξύ αφενός των ίδιων φορέων του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα και αφετέρου των ίδιων φυσικών προσώπων. Παράλληλα, κατά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, προστέθηκε στο άρθρο 103 του Συντάγματος η παράγρ. 8, με την οποία απαγορεύτηκε η από τον νόμο μετατροπή σε συμβάσεις αορίστου χρόνου των συμβάσεων έργου και ορισμένου χρόνου προσωπικού που είχε προσληφθεί για την κάλυψη πρόσκαιρων, απρόβλεπτων ή επείγουσών αναγκών. Ήδη, με τη με αρ. 20/2007 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, κρίθηκε κατά πλειοψηφία ότι κατά την κρίση σχετικά με τον χαρακτηρισμό διαδοχικών συμβάσεων ως μίας, ενιαίας σύμβασης αορίστου χρόνου, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις των παραγρ. 2, 7 και 8 του άρθρου 103 του Συντάγματος. Σε συνέχεια μάλιστα της συγκεκριμένης απόφασης της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, εκδόθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών νέα εγκύκλιος (ΔΙΠΙΔΔ/Β18/Γ6/30276/9.11.2007), σύμφωνα με την οποία εφαρμοστέες είναι οι δικαστικές αποφάσεις που ανα-

γνωρίζουν συμβάσεις ορισμένου χρόνου ή έργου ως αορίστου χρόνου μόνον εφόσον έχουν καταστεί αμετάκλητες πριν από τη δημοσίευση της προαναφερθείσας δικαστικής απόφασης (δηλαδή πριν από τις 11.6.2007) και αφορούν σε αγωγές που είχαν ασκηθεί πριν από τη δημοσίευση του ΠΔ 164/2004.

Η ανασκόπηση των ζητημάτων που τέθηκαν κατά τη διαδικασία μετατροπής των συμβάσεων σε αορίστου χρόνου οδηγεί και σε ορισμένες ευρύτερες διαπιστώσεις για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το ελληνικό πολιτικό-διοικητικό σύστημα. Η αποσπασματικότητα των ρυθμίσεων και της αντιμετώπισης χρόνιων προβλημάτων όπως των συμβασιούχων όχι μόνον οδηγεί σε παλιωδίες αλλά και προκαλεί εκ του μη όντος προβλήματα οριοθέτησης αρμοδιοτήτων, για τα οποία δεν ελήφθη εξαρχής μέριμνα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, πλήττεται η λειτουργία και εν τέλει υπονομεύεται η αξιοπιστία κρίσιμων θεσμών του πολιτικού-διοικητικού συστήματος (εν προκειμένω οι συνταγματικώς κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές) αλλά και της δικαιοσύνης (αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων). Φυσική συνέπεια αυτών των παθογενειών, που κατά τον Συνήγορο του Πολίτη θα μπορούσαν να είχαν προβληφθεί, είναι να πλήττονται δικαιώματα πολιτών, με κορυφαίο εκείνο της δικαστικής προστασίας.

2.3 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Ο αριθμός των αναφορών που υποβάλλονται στον Συνήγορο του Πολίτη για θέματα εφαρμογής της τελωνειακής νομοθεσίας είναι σχετικά περιορισμένος. Ωστόσο, κατά τη διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων έχουν ανακύψει σημαντικά ζητήματα που άπτονται της ποιότητας της οικείας νομοθεσίας, καθώς και των υπηρεσιών που παρέχουν οι αρμόδιες διοικητικές αρχές στους πολίτες.

Από την έρευνα που διεξήγαγε για τις υποθέσεις αυτές, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε την ύπαρξη τριών βασικών ομάδων προβλημάτων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν εν πρώτοις οι υποθέσεις εκείνες στις οποίες απαιτείται η συνδρομή τρίτων, εκτός των κατά περίπτωση αρμόδιων τελωνείων, εμπλεκόμενων υπουργείων και υπηρεσιών. Όπως έχει διαπιστώσει ο Συνήγορος του Πολίτη, η έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων συχνά καταλήγει σε διαφορετικές ερμηνείες των σχετικών νομοθετικών διατάξεων και σε αποκλίνουσες πρακτικές κατά την εφαρμογή τους, με συνέπεια την οικονομική και προσωπική ταλαιπωρία των ενδιαφερόμενων πολιτών (επιβολή προστίμων και άλλα δυσμενή μέτρα εις βάρος τους). Ένα δεύτερο πρόβλημα ανακύπτει λόγω της έλλειψης ενιαίου τρόπου αντιμετώπισης της διαδικασίας εκτελωνισμού από τα επί μέρους τελωνεία. Πρόκειται για αντιφατικές πρακτικές που εκδηλώνονται στους κόλπους της ίδιας της υπηρεσίας, αντικατοπτρίζοντας έλλειψη ενιαίας πολιτικής ως προς τη συγκεκριμένη διαδικασία. Τέλος, τίθεται το ζήτημα του πρόσφορου ή μη χαρακτήρα των προβλεπόμενων κυρώσεων για τελωνειακές παραβάσεις, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση των τελών ταξινόμησης οχημάτων, κατά την οποία φαίνεται να προσβάλλεται η αρχή της αναλογικότητας.

2.3.1 ΑΣΑΦΕΙΑ ΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΑΠΟ ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ

Η ερμηνεία των τελωνειακών διατάξεων από τη διοίκηση γίνεται συχνά με βάση εγκύκλιες οδηγίες, οι οποίες όμως δεν αποτελούν πηγή δικαίου και επομένως δεν είναι δεσμευτικές για τους πολίτες. Όταν μάλιστα το νομικό πλαίσιο εμφανίζει ασάφειες, η ερμηνεία από συναρμόδια υπουργεία καθίσταται παρακινδυνευμένη. Τέτοια θεωρείται η περί-

πτωση της αντιφατικής ερμηνείας των ρυθμίσεων του άρθρου 21 του Ν. 3193/2003, που αφορά στη δυνατότητα χρήσης στη γεωργία του πετρελαίου θέρμανσης, που είναι φθνότερο σε σχέση με το πετρέλαιο κίνησης. Προβλήματα ανέκυψαν όταν κάτοχοι «αγροτικού μηχανήματος πολλαπλής χρήσης» (ΑΜΠΧ), τύπου τζιπ, του οποίου η άδεια έχει εκδοθεί από τη Διεύθυνση Εγγείων Βελτιώσεων της οικείας νομαρχίας, αντιμετώπισαν την επιβολή προστίμου για παράβαση του Τελωνειακού Κώδικα, λόγω της χρήσης πετρελαίου θέρμανσης σε αυτά. Σημειώνεται ότι άδειες τέτοιου τύπου εκδίδονταν έως το 1992 (υποθέσεις 13644/2005, 19236/2005, 593/2006).

Συγκεκριμένα, σε ελέγχους οχημάτων που διενεργήθηκαν από το πρώην ΣΔΟΕ (πλέον Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων) διαπιστώθηκε η χρήση πετρελαίου θέρμανσης αντί πετρελαίου κίνησης. Η πράξη θεωρήθηκε παράβαση του άρθρου 35 του Ν. 2093/1992 και του άρθρου 155 του Ν. 2960/2001, ήτοι «λαθρεμπορία». Οι πολίτες αμφισβήτησαν τη νομιμότητα επιβολής εις βάρος τους προστίμου για λαθρεμπορία, υποστηρίζοντας ότι τα οχήματά τους, με βάση την άδεια κυκλοφορίας, δεν αποτελούν επιβατικά αυτοκίνητα αλλά ΑΜΠΧ, και συνεπώς δικαιούνται να χρησιμοποιούν και πετρέλαιο θέρμανσης.

Στη διάταξη της παραγρ. 2α του άρθρου 21 του Ν. 3193/2003 (που τροποποιεί το άρθρο 78 του Ν. 2960/2001 περί ρυθμίσεων στη φορολογία πετρελαιοειδών προϊόντων) ορίζεται ότι πετρέλαιο εσωτερικής καύσης (diesel), του Κωδικού ΣΟ ΕΧ 27.10.00.67, χρησιμοποιείται αποκλειστικά στη γεωργία, τις καλλιέργειες οπωροκηπευτικών, τις ιχθυοκαλλιέργειες και τη δασοκομία. Στη με αρ. Φ.1043/646/15.10.2003 ερμηνευτική εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών – Διεύθυνση Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης αναφέρεται ότι με την τροποποίηση της διάταξης χορηγήθηκε από τις 16.10.2003 πετρέλαιο θέρμανσης εσωτερικής καύσης στους αγρότες, με συντελεστή ΕΦΚ 21 ευρώ το χιλιόλιτρο, για αποκλειστική χρήση στη γεωργία, τις καλλιέργειες οπωροκηπευτικών, τις ιχθυοκαλλιέργειες και τη δασοκομία. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι το εν λόγω πετρέλαιο, ως πετρέλαιο παραγωγής, χρησιμοποιείται από γεωργικούς ελκυστήρες, θεριζοαλωνιστικές μηχανές, τευτλοεξαγωγείς, βαμβακοσυλλεκτικές μηχανές, άλλες γεωργικές μηχανές, καθώς και στις υπό κάλυψη καλλιέργειες (θερμοκήπια), σε ξηραντήρια γεωργικών προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής, σε ανεμομείκτες, σε αντλητικά συγκροτήματα και για άλλες παρόμοιες χρήσεις. Επιπλέον, αποσαφηνίζεται ότι δεν επιτρέπεται η χρήση του πετρελαίου αυτού για την κίνηση των αυτοκινήτων (φορτηγών ή επιβατικών) των αγροτών, όπως αυτό προκύπτει από τα προαναφερθέντα αλλά και όπως προβλέπεται από το κοινοτικό δίκαιο. Περαιτέρω, στη με αρ. Σ.3175/211/10.12.2004 διαταγή της Διεύθυνσης Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, δεν γίνεται αναφορά σε δυνατότητα χρήσης πετρελαίου θέρμανσης σε γεωργικά μηχανήματα στα οποία έχουν χορηγηθεί άδειες κυκλοφορίας αγροτικών μηχανημάτων από τις Διευθύνσεις Εγγείων Βελτιώσεων. Στην ίδια διαταγή υποστηρίζεται ότι η δυνατότητα χρήσης του πετρελαίου θέρμανσης δεν εξαρτάται από το είδος της άδειας κυκλοφορίας που έχει εκδοθεί για το συγκεκριμένο γεωργικό μηχανήμα, αλλά καθορίζεται από τη φύση του ως μηχανήματος πρωτογενούς παραγωγής που είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το αντικείμενο της γεωργικής εκμετάλλευσης, σύμφωνα με τον Ν. 3193/2003.

Σύμφωνα όμως με τη με αρ. 112740/8.2.1988 απόφαση του Υφυπουργού Γεωργίας, αγροτικά μηχανήματα πολλαπλής χρήσης χαρακτηρίζονται τα αυτοπροωθούμενα μηχανήματα που χρησιμοποιούνται για την εκτέλεση εν γένει γεωργικών εργασιών, τη μεταφορά ή τη ρυμούλκηση γεωργικών μηχανημάτων και εργαλείων, καθώς και τη μεταφορά προσώπων, πραγμάτων και ζώων (σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Ν. 760/78 και την απόφαση με αρ. 145827/29.85) και γενικώς για την εξυπηρέτηση των αγροτών. Επομέ-

ως προκύπτει σύνδεση των παραπάνω μηχανημάτων με την πρωτογενή παραγωγή. Ωστόσο, η Διεύθυνση Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης επισήμανε στο με αρ. πρωτ. Σ.2854/228/ 21.11.2005 έγγραφό της προς τον Συνήγορο του Πολίτη ότι οι διατάξεις που αφορούν στη φορολογική μεταχείριση των καυσίμων ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και αποσκοπούν, με τον καθορισμό των επιτρεπόμενων χρήσεων, στη διασφάλιση της νόμιμης χρήσης αποκλειστικά από τους δικαιούχους.

Από τη μελέτη νομοθεσίας, διαταγών και εγκυκλίων διαπιστώθηκε ότι το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών δεν επιτρέπει τη χρήση πετρελαίου θέρμανσης σε γεωργικά οχήματα πέραν αυτών που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τη γεωργική παραγωγή, όμως το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έχει χαρακτηρίσει αγροτικά μηχανήματα πολλαπλής χρήσης εκείνα που χρησιμοποιούνται για την εκτέλεση γεωργικών εν γένει εργασιών, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σύγχυσης στους ενδιαφερομένους. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρατήρησε ότι από τις διατάξεις του νόμου περί φορολογίας πετρελαιοειδών προϊόντων αλλή και από τις διευκρινιστικές εγκυκλίους του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών δεν προκύπτει σαφής διαχωρισμός μεταξύ των ΑΜΠΧ και των άλλων αγροτικών οχημάτων ως προς τη φύση του μηχανήματος αγροτικής παραγωγής και τη συνακόλουθη δυνατότητα χρήσης πετρελαίου θέρμανσης. Εξάλλου τα οχήματα των αγροτών οι οποίοι προσέφυγαν στον Συνήγορο, μοιλονότι ήταν εφοδιασμένα με άδεια κυκλοφορίας αγροτικού μηχανήματος, θεωρήθηκαν από το πρώην ΣΔΟΕ επιβατικά οχήματα, με συνέπεια την επιβολή εις βάρος των κατόχων τους προστίμου για παράβαση του Τελωνειακού Κώδικα. Οι παραπάνω ασάφειες και οι αντιφατικές ερμηνείες που απορρέουν από τις εγκυκλίους των δύο υπουργείων είχαν ως συνέπεια την επιβολή πολλών προστίμων στον αγροτικό κόσμο για νοθεία καυσίμου, δηλαδή για λαθρεμπορία.

Προκειμένου να εκλείψουν οι ασάφειες ως προς τη δυνατότητα χρήσης του πετρελαίου θέρμανσης από γεωργικά οχήματα, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τη Διεύθυνση Ειδικών Φόρων και Κατανάλωσης του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών να διευκρινιστεί νομοθετικά το είδος καυσίμου που επιτρέπεται να χρησιμοποιούν τα αγροτικά μηχανήματα πολλαπλής χρήσης ή να προσδιοριστούν ρητά οι τύποι των οχημάτων που επιτρέπεται να χρησιμοποιούν πετρέλαιο θέρμανσης. Επιπλέον, ζήτησε να αποσταλούν οδηγίες στις αρμόδιες υπηρεσίες, με απώτερο στόχο τον μεταξύ τους συντονισμό σχετικά με το θέμα και την έγκυρη πληροφόρηση των ιδιοκτητών ΑΜΠΧ.

Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών ανταποκρίθηκε κατά την αναμόρφωση του Τελωνειακού Κώδικα με τον Ν. 3583/2007, ο οποίος επιφέρει τροποποιήσεις και συμπληρώσεις στον Τελωνειακό Κώδικα (Ν. 2960/2001). Συγκεκριμένα, προβλέπεται η παραχώρηση της δυνατότητας χρήσης πετρελαίου θέρμανσης και στα αυτοκίνητα που είχαν χαρακτηριστεί έως το 1992 και κυκλοφορούν έως σήμερα ως ΑΜΠΧ. Για τα συγκεκριμένα οχήματα αίρονται οι ποινικές κυρώσεις και τα πρόστιμα για πράξεις παράνομης χρήσης πετρελαίου θέρμανσης οι οποίες διαπράχθηκαν μετά τις 16.10.2003 –ημερομηνία κατά την οποία επιτράπηκε η χρήση πετρελαίου θέρμανσης από τους αγρότες– εάν καταβληθεί η διαφορά του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης πετρελαίου κίνησης και θέρμανσης. Αίρονται δηλαδή κυρώσεις και πρόστιμα, και προβλέπεται μόνον η καταβολή της φορολογικής επιβάρυνσης που βεβαιώθηκε κατά τον χρόνο διαπίστωσης της πράξης. Στο ίδιο πλαίσιο, αίρονται οι κυρώσεις και τα πρόστιμα για παράνομη χρήση πετρελαίου θέρμανσης από αγρότες όσον αφορά στις παραβάσεις που έχουν διαπραχθεί πριν από τις 16.10.2003, εάν καταβληθεί η διαφορά του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης του πετρελαίου κίνησης και θέρμανσης.

Με την τροποποίηση του Τελωνειακού Κώδικα δίνεται η δυνατότητα χρήσης πετρελαίου εσωτερικής καύσης στη γεωργία μόνον από τα τελωνισθέντα έως και τις 31.12.1992 ΑΜΠΧ τα οποία απαλλιάσσονταν από τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης-τέλος ταξινόμησης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 363/1976 και του άρθρου 3 του Ν. 1906/1990, προκειμένου να εξομοιωθούν τα παραπάνω οχήματα με τα υπόλοιπα γεωργικά μηχανήματα. Η ρύθμιση αυτή –με δεδομένο ότι από τις 16.10.2003 χορηγείται πλέον νόμιμα πετρέλαιο θέρμανσης για αποκλειστική χρήση στη γεωργία, τις καλλιέργειες οπωροκηπευτικών, τις ιχθυοκαλλιέργειες και τη δασοκομία– αποσκοπεί στην ίση μεταχείριση, ως προς τη χρήση του πετρελαίου, των συγκεκριμένων οχημάτων με τα άλλα γεωργικά μηχανήματα. Επισημαίνεται ότι τα οχήματα αυτά, τα οποία εκτελωνίστηκαν έως τις 31.12.1992, έτυχαν ειδικής φορολογικής μεταχείρισης ως προς το τέλος ταξινόμησης, και με τη λήξη ισχύος των μεταβατικών διατάξεων του Ν. 2093/1992 καταργήθηκε η ιδιαίτερη φορολογική μεταχείριση των οχημάτων αυτών έναντι των άλλων αυτοκινήτων (φορτηγών και επιβατικών). Επιπλέον, καθώς τα οχήματα είναι χαρακτηρισμένα ΑΜΠΧ και εφοδιασμένα με σχετικές άδειες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, υπόκεινται σε περιορισμούς στην κατοχή και την κυκλοφορία τους, ώστε να διασφαλίζεται η χρήση τους αποκλειστικά στη γεωργία.

Η ρύθμιση αποσκοπεί επιπλέον στην απεμπλοκή τόσο της διοίκησης όσο και των δικαστηρίων από την εκδίκαση μεγάλου αριθμού μικροπαραβάσεων των αγροτών, οι οποίες επισύρουν δυσανάλογα επαχθείς κυρώσεις για τους ίδιους, χωρίς σημαντικό όφελος για το δημόσιο. Τέλος, η ίδια ρύθμιση προσδιορίζει με ακρίβεια τόσο τους δικαιούχους όσο και τις κυρώσεις και τα πρόστιμα που επισύρει η μη συμμόρφωση με αυτή.

2.3.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΙΧ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΜΕΤΟΙΚΕΣΙΑΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει ότι, ως προς τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία εισαγωγής στη χώρα προσωπικών ειδών λόγω μετοικεσίας (και ειδικότερα αυτοκινήτων ΙΧ), συχνά δεν παρέχεται ορθή ενημέρωση στους ενδιαφερομένους. Μια από τις αιτίες φαίνεται να είναι ο ιδιαίτερα πολύπλοκος χαρακτήρας της οικείας νομοθεσίας και η διακριτική ευχέρεια που παρέχεται στη διοίκηση από τις σχετικές κανονιστικές διατάξεις. Αναφέρονται ενδεικτικά δύο περιπτώσεις πολιτών που ζήτησαν την παρέμβαση της Αρχής: Το αξιοσημείωτο στις περιπτώσεις αυτές είναι ότι, χωρίς να προκύπτει κάποια συγκεκριμένη παρανομία της διοίκησης, οι πολίτες δικαίως διαμαρτύρονται, διότι παραμένουν χωρίς καθοδήγηση σε μια φάση της ζωής τους (μετοικεσία από το εξωτερικό), η οποία εκ των πραγμάτων συνεπάγεται σημαντικές αλλιά και σύνθετου χαρακτήρα συναλλαγές με την ελληνική δημόσια διοίκηση.

1. Πολίτης διαμαρτυρήθηκε για την ελλιπή ενημέρωση που έλαβε από το Ελληνικό Προξενείο του Σαν Φρανσίσκο στις ΗΠΑ ως προς τη διαδικασία μετοικεσίας και τα δικαιώματα που απορρέουν λόγω αυτής· διαμαρτυρήθηκε επίσης και για τη συμπεριφορά που αντιμετώπισε στη συνέχεια από το αρμόδιο τελωνείο κατά την προσπάθειά της να ταξινομήσει το ΙΧ αυτοκίνητό της. Αποτέλεσμα αυτών ήταν να μην έχει αντιληφθεί η ενδιαφερόμενη επαρκώς βασικά στοιχεία της διαδικασίας μετοικεσίας και εκτελωνισμού, όπως για παράδειγμα την υποχρέωσή της να ολοκληρώσει τον εκτελωνισμό και την ταξινόμηση του ΙΧ αυτοκινήτου της μέσα στην προθεσμία της ετήσιας διάρκειας του πιστοποιητικού μετοικεσίας, άλλως θα ακινητοποιούνταν το όχημα. Επίσης, η ενδιαφερόμενη αγνοούσε στοιχεία για το ύψος των δασμών και των φόρων που θα ήταν υποχρεωμένη να πληρώσει. Έτσι, δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσει εάν η μεταφορά του αυτοκινήτου ήταν οικονομι-

κά συμφέρουσα, τελικά δε κλήθηκε να καταβάλει ποσόν που υπερέβαινε σημαντικά την πραγματική αξία του αυτοκινήτου. Ανέφερε την έλλειψη έγκυρης καθοδήγησης από τους τελωνειακούς υπαλλήλους και την προτροπή τους να καταφύγει σε ιδιώτη εκτελωνιστή. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η ελλιπής πληροφόρηση και εξυπηρέτηση εκ μέρους τόσο των προξενικών αρχών όσο και του αρμόδιου τελωνείου είχαν ως αποτέλεσμα τη σημαντική οικονομική επιβάρυνση και την ταλαιπωρία της ενδιαφερομένης (υπόθεση 9390/2005).

2. Πολίτης που εργάστηκε στη Γερμανία για 40 χρόνια θέλησε, μετά τη συνταξιοδότησή του, να επιστρέψει στην Ελλάδα για μόνιμη εγκατάσταση. Ζήτησε την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, λόγω της άρνησης του Γενικού Προξενείου της Ελλάδας στην Κολλομία να εκδώσει πιστοποιητικό μεταφοράς συνήθους κατοικίας. Το προξενείο τού υπέδειξε να υποβάλει το αίτημά του στη Διεύθυνση Τελωνειακών Οικονομικών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, προκειμένου να καταστεί δυνατή η παραλαβή του ιδιωτικής χρήσης επιβατηγού αυτοκινήτου (ΙΧΕ) με τις προβλεπόμενες απαλλογές. Ο Συνήγορος του Πολίτη επικοινωνήσε αρχικά με την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Εξωτερικών, η οποία, μετά τη σχετική γνώμη του προξενείου, έκρινε ότι δεν συνέτρεχαν οι νόμιμες προϋποθέσεις χορήγησης του πιστοποιητικού, επειδή δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία που θα μπορούσαν να αποδείξουν τους προσωπικούς και τους επαγγελματικούς δεσμούς του ενδιαφερομένου με το εξωτερικό, χωρίς όμως να προσδιορίζει επακριβώς τα απαιτούμενα. Στη συνέχεια, κρίθηκε από τη 18η Διεύθυνση του Υπουργείου Οικονομικών ότι δεν είναι δυνατή η έκδοση του πιστοποιητικού μεταφοράς, καθώς δεν αποδεικνυόταν κατά τρόπο αναμφισβήτητο (π.χ. με κίνηση τραπεζικού λογαριασμού) η συνήθης κατοικία στη Γερμανία μετά τη συνταξιοδότηση του ενδιαφερομένου.

Με βάση το ισχύον νομικό καθεστώς (ιδίως τη με αρ. Δ245/11/1988 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών «Δασμοαπαλλαγές εισαγόμενων προσωπικών ειδών ιδιωτών»), προβλέπεται η δυνατότητα της διοίκησης να ζητάει από τον ενδιαφερόμενο οποιοδήποτε στοιχείο κρίνει αναγκαίο για να αποδειχθεί ο μόνιμος δεσμός, προσωπικός και επαγγελματικός, με το εξωτερικό, και να κριθεί με ασφάλεια κατά πόσον συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις. Στην προκειμένη περίπτωση, εφόσον η άρνηση της διοίκησης να ικανοποιήσει το αίτημα του ενδιαφερομένου είχε νόμιμο έρεισμα, δεν υπήρχαν περιθώρια περαιτέρω διαμεσοληθτικής δράσης για τον Συνήγορο του Πολίτη. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί η ανάγκη απλούστευσης της διαδικασίας μετοικεσίας (υπόθεση 4816/2004).

Πέρα από τα ενδεχόμενα κενά στις ρυθμίσεις για τον εκτελωνισμό, ως ιδιαίτερα κρίσιμο αναδεικνύεται το έλλειμμα ποιότητας και πληρότητας της παρεχόμενης ενημέρωσης από τις συναρμόδιες υπηρεσίες, το οποίο συχνά ακυρώνει την ουσιαστική δυνατότητα των μετοικούντων να ασκήσουν νόμιμα δικαιώματά τους. Κατά κανόνα, δεν παρέχονται σε αυτούς η ανάλογη καθοδήγηση και διευκόλυνση. Εν όψει μιας πιο συστηματικής συνεργασίας των συναρμόδιων υπουργείων, τουλάχιστον ως προς την ακριβή ενημέρωση των πολιτών, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε την πραγματοποίηση σύσκεψης με εκπροσώπους των υπουργείων αυτών. Η πρωτοβουλία έγινε δεκτή και η σύσκεψη έλαβε χώρα, με συντονισμό της Αρχής, τον Ιούνιο του 2006. Στόχος ήταν η αλληλοενημέρωση, η ανταλλαγή απόψεων και η διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων για τη βελτίωση της πληροφόρησης και την απλούστευση/υποβοήθηση της διαδικασίας για τους δικαιούχους μετοικούντες. Διαπιστώθηκε η ανάγκη για αναμόρφωση και αμοιβαία διασύνδεση των ιστοσελίδων των εμπλεκόμενων υπουργείων, καθώς και για έκδοση και αποστολή εύληπτων και αναλυτικών εντύπων στους ενδιαφερομένους. Οι εκπρόσωποι των δύο

υπουργείων συμφώνησαν να αναλάβουν τις σχετικές πρωτοβουλίες και δεσμεύτηκαν για την καλύτερη μεταξύ τους επικοινωνία.

2.3.3 ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΝΙΑΙΑΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Η τελωνειακή διοίκηση επιδεικνύει ορισμένες φορές δυσκαμψία και αδυναμία να προσαρμοστεί στις σύγχρονες απαιτήσεις. Έτσι, δεν καταφέρνει να επιλύσει λειτουργικά της προβλήματα και υποβάλλει τους πολίτες σε περιττή ταλαιπωρία και έξοδα. Ενδεικτική είναι η υπόθεση που ακολουθεί.

Πολίτης προσέφυγε στην Αρχή λόγω των προβλημάτων που αντιμετώπισε με το Τελωνείο Πατρών και τη Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών της ΝΑ Αχαΐας, όταν θέλησε να εισαγάγει και να εκτελωνίσει, λόγω μετοικεσίας, αυτοκίνητο της ιδιοκτησίας του (αυτοκινούμενο τροχόσπιτο μεταποιημένο από ολλανδική εταιρεία). Η αδυναμία να διεκπεραιωθεί η διαδικασία εκτελωνισμού οφείλεται στο γεγονός ότι το όχημα ήταν αρχικά επαγγελματικής χρήσης και στη συνέχεια μεταποιήθηκε σε επιβατικής. Η προηγούμενη χρήση του είχε ως αποτέλεσμα να εντάσσεται το όχημα σε προδιαγραφές ρύπων επαγγελματικού οχήματος και ως εκ τούτου να μην μπορεί να ταξινομηθεί και να εκτελωνιστεί ως επιβατικό. Επιπλέον, η ελληνική νομοθεσία δεν καλύπτει την περίπτωση μεταχειρισμένων πετρελαιοκίνητων οχημάτων, παρά μόνο καινούργιων για τα οποία έχει εκδοθεί σχετική έγκριση για τον τύπο του οχήματος από το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ήλθε επανειλημμένα σε επαφή με όλες τις συναρμόδιες για το θέμα κεντρικές υπηρεσίες των Υπουργείων Οικονομίας και Οικονομικών, και Μεταφορών και Επικοινωνιών, αναζητώντας τρόπο για νόμιμο εκτελωνισμό του οχήματος· πρότεινε την ερμηνευτική ενσωμάτωση του τύπου του συγκεκριμένου οχήματος σε κάποια από τις ισχύουσες διατάξεις –δηλαδή την αντιστοίχισή του με κάποια από τις υφιστάμενες κοινοτικές Οδηγίες για τις εκπομπές ρύπων επιβατικών ΙΧ– ώστε να εκτελωνιστεί χωρίς άλλα προβλήματα. Το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών υπέβαλε σε αυτή την κατεύθυνση πρόταση προς το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών για επικαιροποίηση των σχετικών τελωνειακών διατάξεων (Τελωνειακός Κώδικας και έκδοση ΚΥΑ). Όμως ο πολίτης εξακολουθούσε να επιβαρύνεται με τέλη φύλαξης από το Τελωνείο Πατρών για όσο διάστημα ήταν δεσμευμένο το όχημά του.

Έπειτα από εκτεταμένη έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη διαπιστώθηκε ότι το θέμα της κατάταξης οχημάτων αυτού του τύπου είχε επιλυθεί σε άλλη νομαρχία με την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν για άλλη κατηγορία οχήματος. Με βάση αυτή την εμπειρία και έπειτα από συνεννόηση της Αρχής με τις συναρμόδιες υπηρεσίες, ο πολίτης υπέβαλε αίτηση στο Τελωνείο Πατρών για να παραπεμφθεί το όχημά του στη Διεύθυνση Τεχνικής Υπηρεσίας της οικείας νομαρχίας, η οποία του χορήγησε τη βεβαίωση υπαγωγής σε Οδηγία για θέματα αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, με αποτέλεσμα το τροχόσπιτο να εκτελωνιστεί και να ταξινομηθεί νόμιμα (υπόθεση 17611/2006).

Η δυσκαμψία μιας υπηρεσίας έρχεται σε αυτή την περίπτωση σε αντίθεση με τη δημιουργική αντιμετώπιση του θέματος από άλλη, η οποία, σεβόμενη τη νομιμότητα, μεριμνά για την εξυπηρέτηση των πολιτών. Γενικότερα, η ευθυνοφοβία και η περιορισμένη ανάληψη πρωτοβουλίας εκ μέρους των υπαλλήλων δεν επιτρέπουν την αξιοποίηση των γενικών αρχών του διοικητικού δικαίου (αρχή της επιείκειας, της χρηστής διοίκησης, της καλής πίστης κ.λπ.), οι οποίες θα συνέβαλλαν στην επίλυση των υποθέσεων και στην καλύ-

τερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Ακόμη περισσότερο όμως, το γεγονός ότι στη βάση του ίδιου νομικού πλαισίου διαφορετικές υπηρεσίες αντιμετωπίζουν τους πολίτες με διαφορετικό τρόπο προκαλεί σε αυτούς την εντύπωση, αν όχι την πεποίθηση, ότι η διοίκηση λειτουργεί αυθαίρετα, με αποτέλεσμα να κάμπτεται η εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντί της.

2.3.4 ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΤΕΛΩΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ

Μια άλλη διάσταση της λειτουργίας των τελωνειακών υπηρεσιών που φέρει χαρακτηριστικά κακοδιοίκησης είναι η επιβολή υπέρμετρα δυσμενών κυρώσεων σε πολίτες. Στις περιπτώσεις αυτές οι υπηρεσίες έχουν εφαρμόσει τα κατά νόμο προβλεπόμενα για παραβάσεις της τελωνειακής νομοθεσίας, οπότε δεν τίθεται ζήτημα νομιμότητας με τη στενή έννοια. Ωστόσο, ο εξαιρετικά αυστηρός χαρακτήρας της νομοθεσίας στις περιπτώσεις αυτές φαίνεται να παραβιάζει τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση που ακολουθεί.

Πολίτης που αγόρασε ΙΧΕ από μάντρα αυτοκινήτων στο Αργίνιο τον Δεκέμβριο του 2002 ενημερώθηκε για πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 2006 από την Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων (ΥΠΕΕ) της Περιφερειακής Διεύθυνσης Δυτικής Ελλάδος ότι το αυτοκίνητό του δεν είχε εκτελωνιστεί κανονικά. Από την έρευνα της ΥΠΕΕ διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις μη κανονικής ταξινόμησης του αυτοκινήτου από το Τμήμα Μεταφορών της ΝΑ Αιτωλοακαρνανίας και για τον λόγο αυτόν η υπηρεσία προέβη σε δέσμευση του αυτοκινήτου τον Δεκέμβριο του 2006, χωρίς όμως να το ακιντοποιήσει έως την περαίωση του ελέγχου. Μετά τον έλεγχο διαπιστώθηκε ότι το όχημα αποτελεί προϊόν λαθρεμπορίας, καθώς ταξινομήθηκε από το Τμήμα Μεταφορών Αργινίου χωρίς να έχει εκτελωνιστεί. Τον Απρίλιο του 2007 ο ιδιοκτήτης του αυτοκινήτου κλήθηκε από την ΥΠΕΕ να παραδώσει το όχημα στο Τελωνείο Αργινίου προκειμένου η υπηρεσία να προβεί στην κατάσχεσή του.

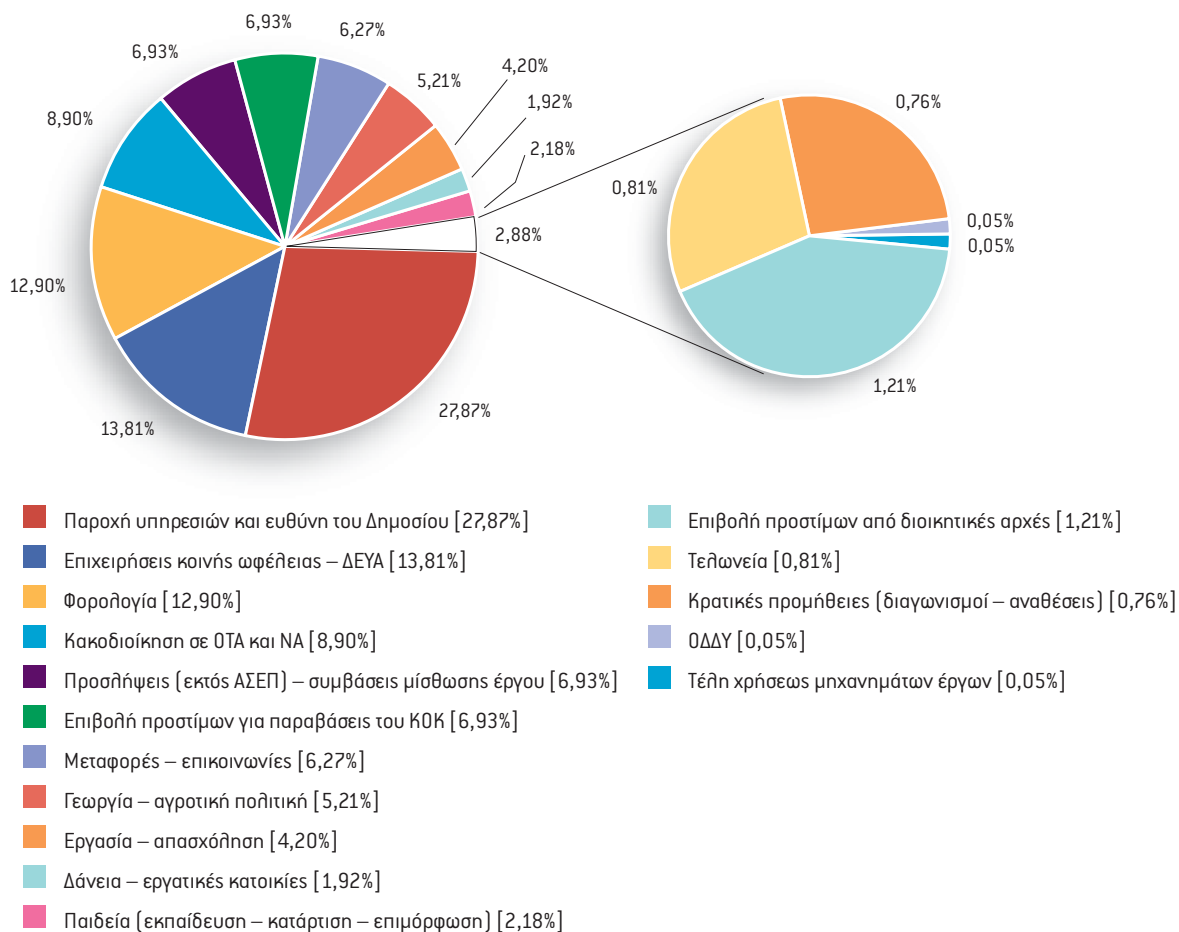
Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στην ΥΠΕΕ ζητώντας να προσδιοριστεί ο απαιτούμενος χρόνος ολοκλήρωσης της ελεγκτικής διαδικασίας, η οποία άρχισε μετά την κατάσχεση του οχήματος, προκειμένου να αναζητηθούν οι υπεύθυνοι για την τέλεση λαθρεμπορίας. Σε περίπτωση που από τον έλεγχο διαπιστωνόταν ότι ο κάτοχος του οχήματος δεν είχε εμπλακεί στη λαθρεμπορία, το όχημα θα έπρεπε να του αποδοθεί μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Η ΥΠΕΕ ενημέρωσε ότι από την έρευνα προέκυψε ότι η λαθρεμπορία διεπράχθη από τον εισαγωγέα και τον πωλητή του αυτοκινήτου, με συνεργό και συμμετόχο υπάλληλο του Τμήματος Μεταφορών Αργινίου, χωρίς να διαπιστωθεί συμμετοχή του πολίτη. Όπως γνωστοποιήθηκε στην Αρχή, η πορισματική αναφορά για την υπόθεση λαθρεμπορίας του αυτοκινήτου υποβλήθηκε στην ΥΠΕΕ τον Ιούνιο του 2007 και στη συνέχεια κατατέθηκε σχετική δικογραφία στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αργινίου, όπου και εκκρεμεί η υπόθεση.

Με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, υπάρχει δυνατότητα απόδοσης αντικειμένων ή μεταφορικών μέσων λαθρεμπορίας που έχουν δημευθεί. Σύμφωνα με τον Τελωνειακό Κώδικα, οποιοσδήποτε προβάλλει δικαίωμα επί των κατασχεθέντων αντικειμένων ή μεταφορικών μέσων προερχόμενων από λαθρεμπορία, ανεξαρτήτως αν ανακαλύφθηκε ο δράστης, αμφισβητώντας τη δήμυσή τους, μπορεί να υποβάλει τις αξιώσεις του με αίτησή του στον εισαγγελέα. Η αίτηση συζητείται από το αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο αποφαινεται επ' αυτής και, εάν δεν αποφανθεί υπέρ της δήμυσης, διατάσσει την απόδοση

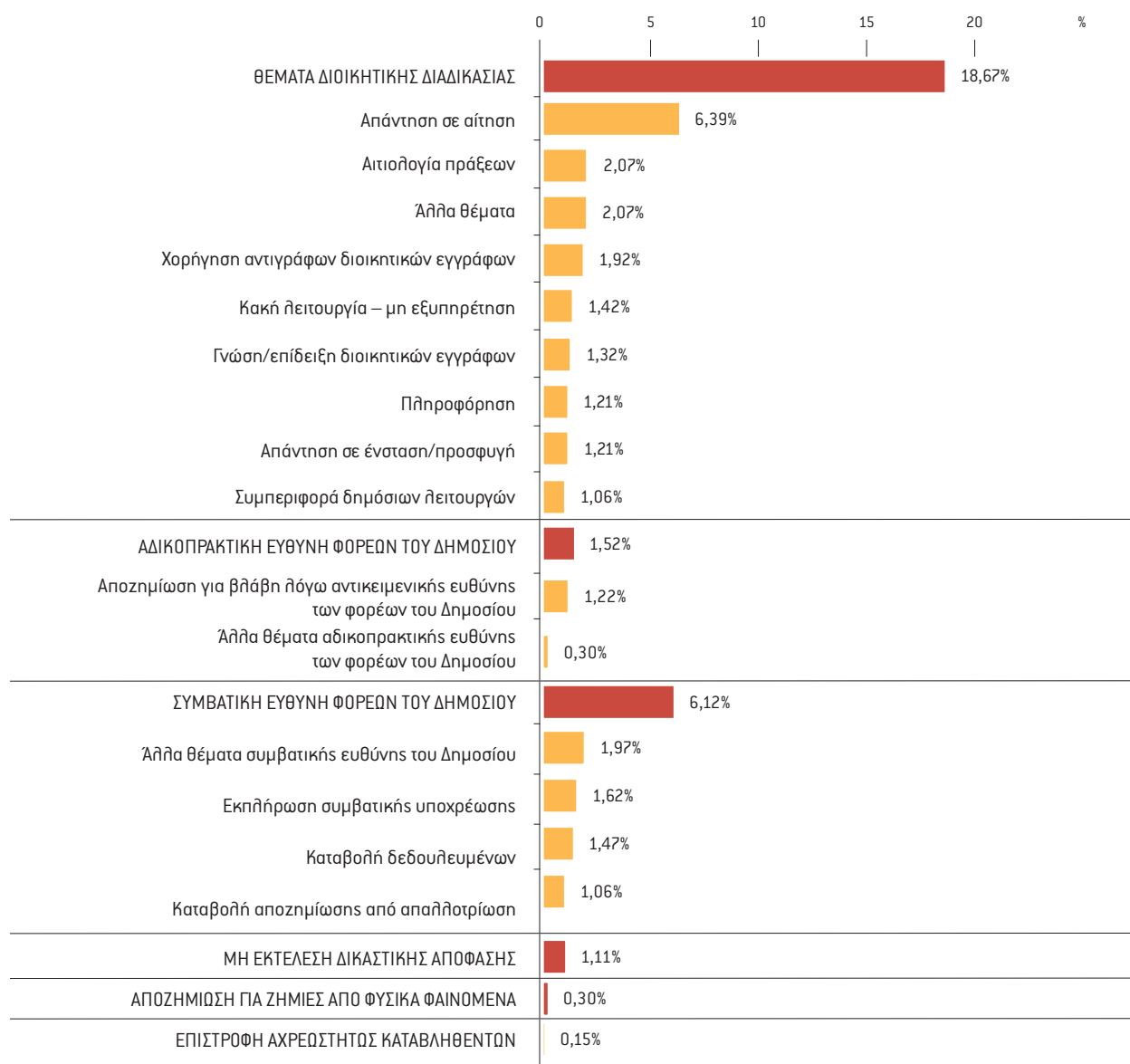
των κατασχεθέντων ή του πλειστηριάσματος στον δικαιούχο, αφαιρουμένων των δασμοφορολογικών επιβαρύνσεων. Την απόδοση στον δικαιούχο τη διατάσσει το δικαστήριο αυτεπάγγελτα όταν κρίνει ότι δεν υπάρχει περίπτωση δήμευσης. Αυτό όμως συνεπάγεται εμπλοκή του κατόχου στη δικαστική διαδικασία, με επιπλέον οικονομική του επιβάρυνση αλλά και στέρση της χρήσης του κατασχεθέντος αντικειμένου έως την ολοκλήρωση της σχετικής διαδικασίας. Πάντως, επειδή η συγκεκριμένη υπόθεση είχε αχθεί προς εξέταση στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, διακόπηκε η διαμεσοληθτική παρέμβαση της Αρχής και η υπόθεση τέθηκε στο αρχείο.

Ο Συνήγορος του Πολίτη κατά τη διερεύνηση της συγκεκριμένης υπόθεσης δεν διαπίστωσε παράνομη δράση εκ μέρους της ΥΠΕΕ, δεδομένου ότι η υπηρεσία εφάρμοσε τη διαδικασία και τις κυρώσεις που προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία. Αυτό όμως που μπορεί να παρατηρηθεί είναι ότι στις κυρώσεις που προβλέπονται σε περιπτώσεις παραβάσεων των διατάξεων της τελωνειακής νομοθεσίας για την καταβολή των τελών ταξινόμησης των οχημάτων δεν τηρείται η αρχή της αναλογικότητας. Εμφανίζονται δηλαδή υπέρμετρα δυσμενείς οι συνέπειες που υφίσταται ο κάτοχος του αυτοκινήτου με την κατάσχεση του οχήματός του για το οποίο διαπιστώνεται από μεταγενέστερο έλεγχο των τελωνειακών αρχών ότι αποτελεί προϊόν λαθρεμπορίας, παρ' ότι ο κάτοχος του αυτοκινήτου ενήργησε καλόπιστα κατά την αγορά του και, όπως αποδείχθηκε, δεν υπήρχε συμμετοχή του στη λαθρεμπορία. Σε ένα δεύτερο επίπεδο όμως, στον βαθμό που στη λαθρεμπορία συμμετείχε και υπάλληλος του Τμήματος Μεταφορών Αθηνών, η ευθύνη βαρύνει κατά κύριο λόγο τη συγκεκριμένη κρατική υπηρεσία, η οποία δεν εξασφάλισε ούτε τη λειτουργία της σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας ούτε τη σωστή συμπεριφορά των υπαλλήλων της (υπόθεση 8239/2007).

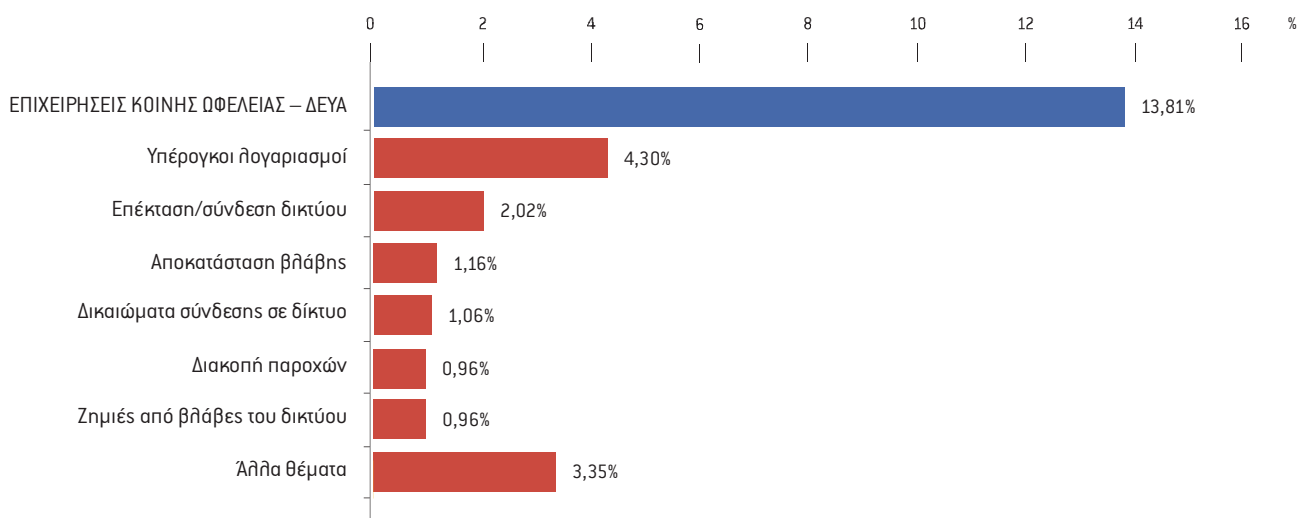
ΓΡΑΦΗΜΑ 28 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

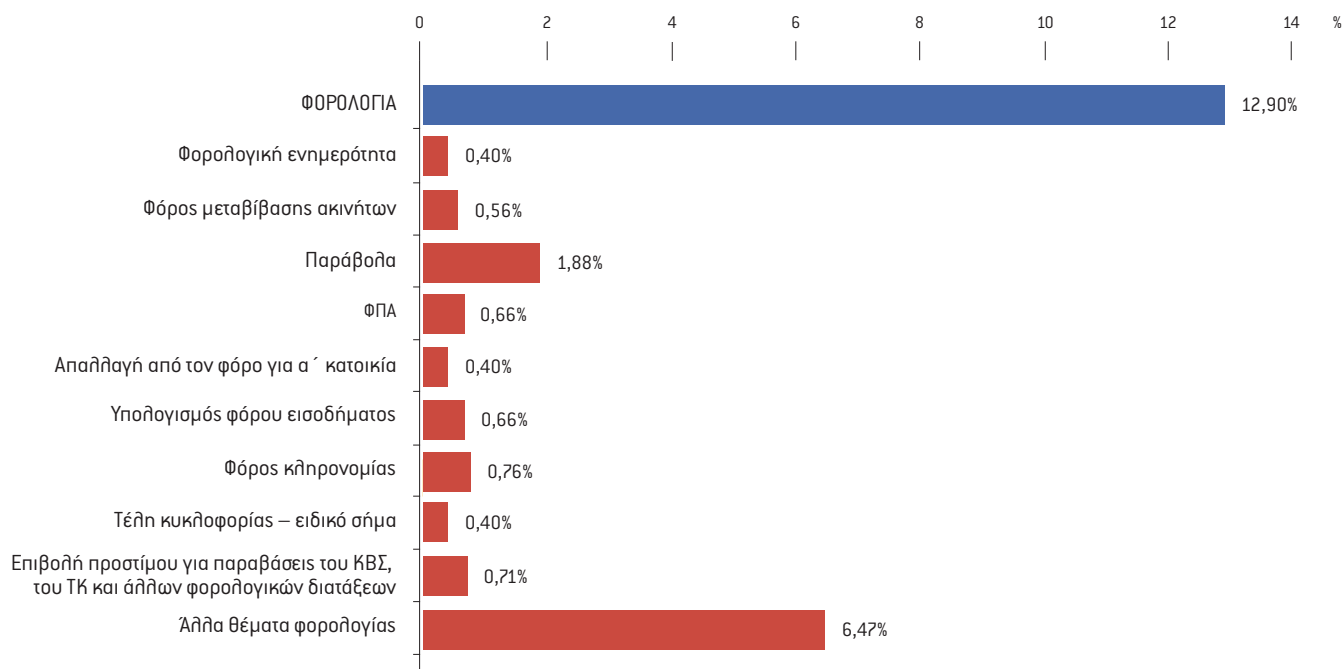
ΓΡΑΦΗΜΑ 29 ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

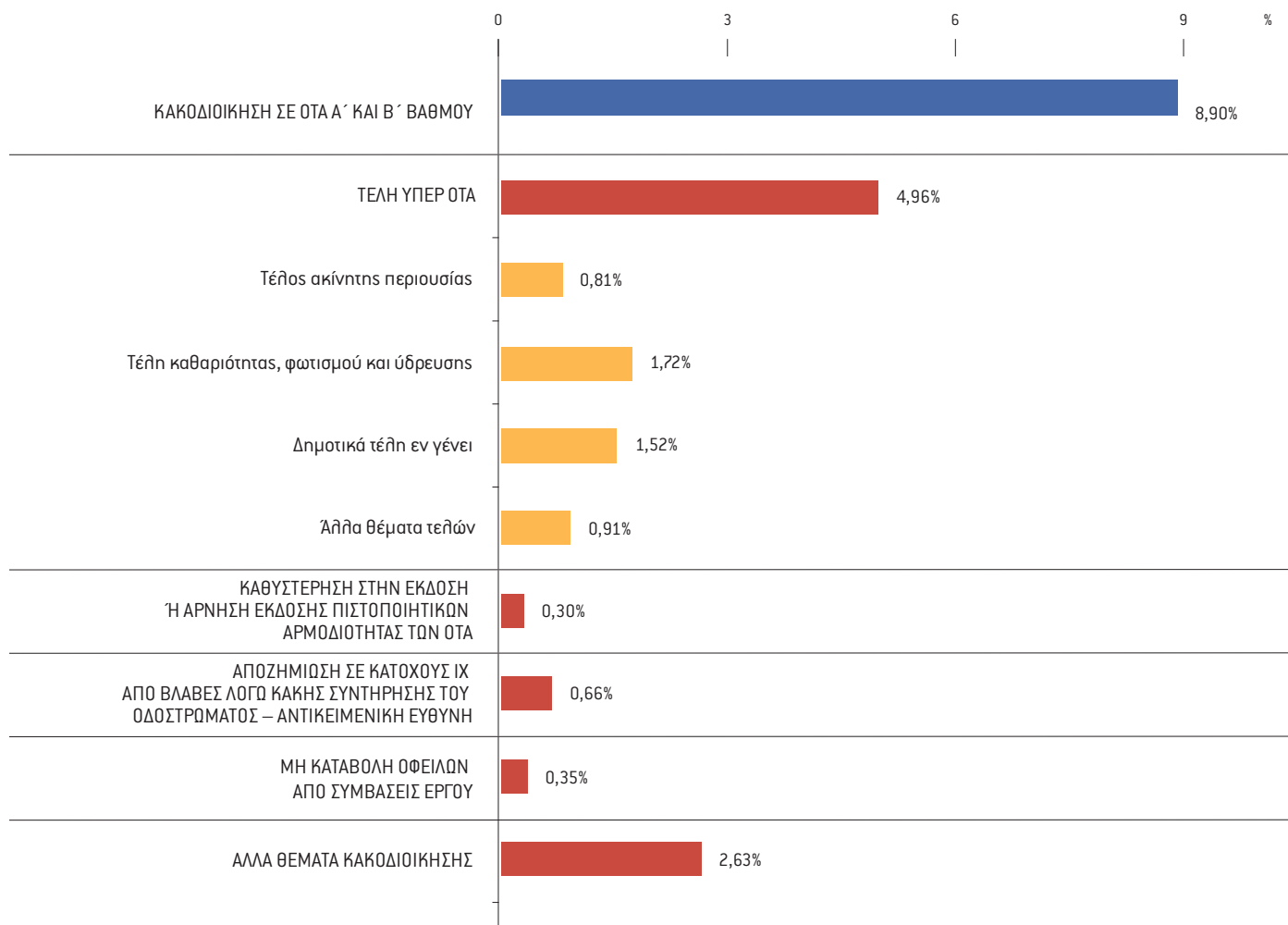
ΓΡΑΦΗΜΑ 30 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ – ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ

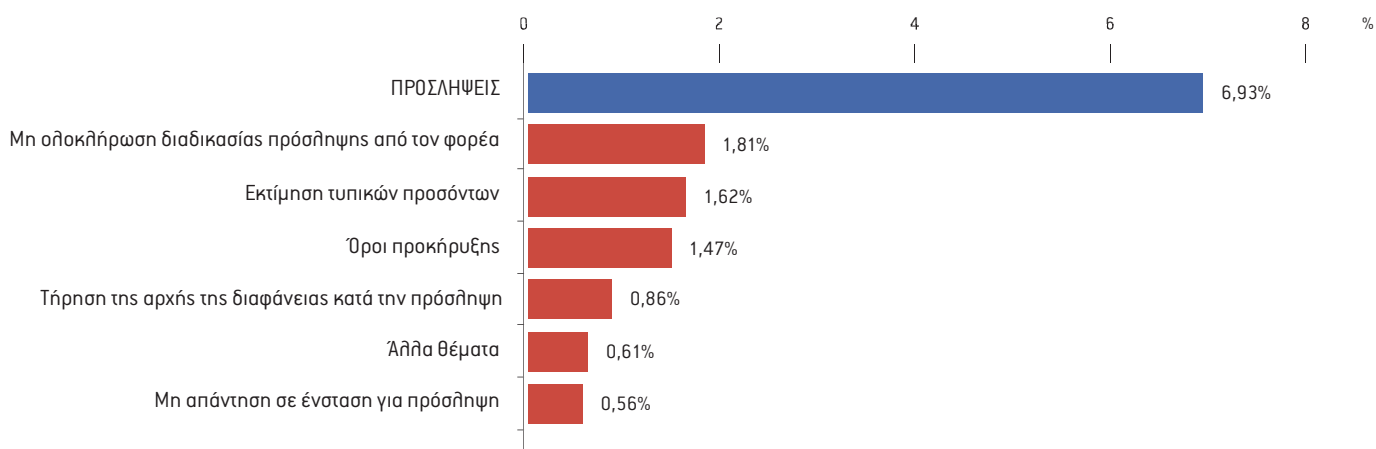
ΓΡΑΦΗΜΑ 31 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 32 ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΕ ΟΤΑ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΒΑΘΜΟΥ

ΓΡΑΦΗΜΑ 33 ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ

5. ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

- 1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ**
- 2. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**
 - 2.1 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**
 - 2.2 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**
 - 2.3 ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥΣ**
 - 2.4 ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ**
 - 2.5 ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ**
 - 2.6 ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ**
 - 2.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**
 - 2.8 ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ**
 - 2.9 ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**
 - 2.10 ΠΑΙΔΙΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ**
 - 2.11 ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΟΥΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ**
- 3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**
 - 3.1 ΓΟΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ**
 - 3.1.1 Σχολική ενημέρωση γονέα που δεν ασκεί την επιμέλεια
 - 3.1.2 Προστασία ανηλίκων λόγω ανεπαρκούς άσκησης του γονικού ρόλου
 - 3.1.3 Υποστήριξη ανήλικης μαθήτριας με μαθησιακά προβλήματα και δυσλειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον
 - 3.1.4 Έκδοση διαβατηρίου ανηλίκου
 - 3.2 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΠΟ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ**
 - 3.2.1 Κακοποίηση ανηλίκου στο οικογενειακό περιβάλλον
 - 3.2.2 Ενδοοικογενειακή βία
 - 3.2.3 Σεξουαλική παρενόχληση μαθήτριας από εκπαιδευτικό
 - 3.2.4 Συμπεριφορά παιδαγωγού δημοτικού παιδικού σταθμού
 - 3.3 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**
 - 3.3.1 Ένταξη παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση
 - 3.3.2 Ένταξη παιδιού με αναπτυξιακή διαταραχή σε νηπιαγωγείο
 - 3.3.3 Επιβολή πειθαρχικής ποινής σε μαθητή δημοτικού
 - 3.4 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΩΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ**
 - 3.4.1 Καταγγελίες σχετικά με διαφημίσεις καταστήματος παιχνιδιών

5. ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Στη διάρκεια του 2007 συμπληρώθηκαν τέσσερα χρόνια λειτουργίας του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού, ο οποίος, από τον Ιούλιο του 2003, έχει αναλάβει την αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού στο πλαίσιο του Συνηγόρου του Πολίτη. Με αφορμή το γεγονός αυτό, στις 11 Δεκεμβρίου (Παγκόσμια Ημέρα του Παιδιού), παρουσιάστηκαν συνοπτικά οι διαπιστώσεις και οι προτάσεις τις οποίες έχει διατυπώσει ο Συνήγορος του Παιδιού στη διάρκεια αυτών των χρόνων σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών στην Ελλάδα. Κατά το 2007 ο Συνήγορος του Παιδιού ανέλαβε επίσης νέες πρωτοβουλίες για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού και την παρακολούθηση της εφαρμογής και της διάδοσης της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ).

Ός προς τις υποθέσεις παραβιάσεων δικαιωμάτων ανηλίκων που χειρίστηκε κατά το 2007 ο Συνήγορος του Παιδιού, σημειώθηκε αύξηση 26,42% στον αριθμό των νέων αναφορών που κατατέθηκαν (συνολικά 378 νέες αναφορές), και η Αρχή ασχολήθηκε ακόμη με 89 αναφορές που είχε δεχθεί κατά τα προηγούμενα έτη και οι οποίες έκλεισαν μέσα στο 2007. Από το σύνολο των νέων αναφορών, το 77,40% στρέφεται κατά δημόσιων φορέων/λειτουργιών και το 22,60% αφορά παραβιάσεις δικαιωμάτων του παιδιού από ιδιώτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Θεματικά, οι υποθέσεις με τις οποίες ασχολήθηκε ο Συνήγορος του Παιδιού κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες με τα αντίστοιχα ποσοστά επί του συνόλου: εκπαίδευση 36,56% (εγγραφές, μετεγγραφές, μετακίνηση μαθητών, στήριξη αδυνάτων, σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής, επιβολή κυρώσεων κ.ά.), οικογένεια και υποκατάστατη φροντίδα 18,50% (γονική επιμέλεια, σχέσεις γονέων-παιδιών, υιοθεσία και αναδοχή, επικοινωνία παιδιών με τον γονέα με τον οποίο δεν διαμένουν κ.ά.), υγεία, πρόνοια, κοινωνική ασφάλιση ανηλίκων και παιδικό σταθμοί 13,66%, υποδοχή ανηλίκων μεταναστών-προσφύγων και οικογενειακή συνένωση 15,42%, κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων 3,08%, ταυτότητες και πιστοποιητικά γεννήσεως 5,73%, κοινωνική συμμετοχή και ψυχαγωγία 4,41%, επίπεδο διαβίωσης <2% [1,32%], το παιδί ως καταναλωτής <2% [1,32%] κ.ά.

Συγκεκριμένα, από τις υποθέσεις που σχετίζονται με την εκπαίδευση, η μεγαλύτερη υποκατηγορία (8,81% επί του συνόλου των αναφορών του Κύκλου) αφορά στην ειδική αγωγή (σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής, μέτρα υποστήριξης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, λειτουργία των Κέντρων Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης του ΥΠΕΠΘ κ.ά.), η δεύτερη (7,49%) αφορά στην υποδομή των σχολικών εγκαταστάσεων (εξοπλισμός και βοηθήματα), η τρίτη (επίσης 7,49%) σε θέματα πρόσβασης στην εκπαίδευση (εγγραφές, μετεγγραφές κ.λπ.), και ακολουθούν θέματα συμπεριφοράς και συνύπαρξης (σχέσεις μαθητών-εκπαιδευτικών, βία μεταξύ των μαθητών και επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων – 6,17%), οργάνωσης των σχολείων (συνθήκες λειτουργίας, εξετάσεις, εκδρομές κ.λπ. – 3,96%), θέματα φοίτησης (απουσίες, αποχή και διαρροή – 1,76%) κ.ά.

Από τις αναφορές που εξέτασε το 2007 ο Συνήγορος του Παιδιού, το 71,16% αφορούσε

σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού από δημόσιο φορέα, και το 28,84% σε περιπτώσεις που στρέφονταν κατά ιδιωτών.

Από το σύνολο των αναφορών αυτών, το 49,78% ήταν βάσιμες, δηλαδή διαπιστώθηκε πρόβλημα παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού.

Από τις αναφορές που αφορούν σε παραβίαση δικαιωμάτων του παιδιού από δημόσιο φορέα, το 57,80% ήταν βάσιμες, και το αντίστοιχο ποσοστό για τις αναφορές που στρέφονταν κατά ιδιωτών ήταν 60,52%.

Από τις περιπτώσεις που αφορούσαν σε παραβίαση δικαιωμάτων από δημόσιο φορέα, στο 68% το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε ύστερα από την παρέμβαση της Αρχής, στο 25% δεν αντιμετωπίστηκε, λόγω νομοθετικών κενών, οργανωτικών δυσλειτουργιών κ.λπ., και στο 7% η διοίκηση δεν έκανε δεκτές τις προτάσεις της Αρχής.

Από τις υποθέσεις που στρέφονταν κατά ιδιωτών, στο 60,52% των περιπτώσεων η Αρχή προέβη στις κατάλληλες ενέργειες (κιντοποίηση αρμόδιων υπηρεσιών, διατύπωση προτάσεων, παροχή συμβουλών προς τους εμπλεκόμενους κ.ά.), στο 23,68% η έρευνα διακόπηκε ύστερα από αίτημα του αναφερομένου ή για άλλους λόγους (όπως τη μη αποδοχή της διαμεσοληθτικής παρέμβασης της Αρχής σε υποθέσεις διαφωνίας γονέων για θέματα επιμέλειας ή επικοινωνίας των γονέων με τα παιδιά τους), και για το 15,80% δεν διαπιστώθηκε –έπειτα από έρευνα– προσβολή δικαιωμάτων του παιδιού.

Ως προς τις ενέργειες προάσπισης και προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού και ανεξάρτητα από την υποβολή αναφορών, ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε ενεργώς και αυτή τη χρονιά στον δημόσιο διάλογο και στην προώθηση πολιτικών για το παιδί. Επίσης, ο Συνήγορος του Παιδιού πραγματοποίησε επισκέψεις σε σχολεία, ιδρύματα και φορείς που ασχολούνται με τα παιδιά, συζήτησε με τα παιδιά και με τους επαγγελματίες, συναντήθηκε με εκπροσώπους φορέων, αντάλλαξε απόψεις, κατέγραψε διαπιστώσεις, πραγματοποίησε εκδόσεις και διακίνησε έντυπο και ηλεκτρονικό ενημερωτικό υλικό.

Ο Συνήγορος του Παιδιού επισκέφθηκε 16 μονάδες παιδικής προστασίας και φιλοξενίας, τέσσερα σωφρονιστικά καταστήματα, ένα ίδρυμα αγωγής και πέντε καταυλισμούς –Ρομά και προσφύγων– και επίσης συναντήθηκε με 80 ομάδες ανηλίκων σε σχολεία, ιδρύματα, κέντρα νεότητας και στα γραφεία του, ενημερώνοντας τα παιδιά για τα δικαιώματά τους και συζητώντας μαζί τους για θέματα που τα απασχολούν. Ο Συνήγορος του Παιδιού και μέλη του επιστημονικού προσωπικού επισκέφθηκαν 23 πόλεις, όπου συμμετείχαν σε συναντήσεις και εκδηλώσεις, και πραγματοποίησαν 60 ομιλίες σε συνέδρια, ημερίδες και σεμινάρια στην Ελλάδα σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού.

Συναντήσεις αμοιβαίας ενημέρωσης και συνεργασίας πραγματοποιήθηκαν με εκπροσώπους των Υπουργείων Παιδείας, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, πρώην Δημοσίας Τάξης, και Δικαιοσύνης, των Περιφερειών, της τοπικής αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού, με δημόσιους φορείς, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), την ΕΕΤΤ, το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, το Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, καθώς και με ΜΚΟ.

Ως προς τις εκδοτικές δραστηριότητες του Συνηγόρου του Παιδιού, το 2007 εκτυπώθηκαν η περίληψη της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ενημερωτικά φυλλάδια για εφήβους και παιδιά δημοτικού, ημερολόγιο για παιδιά, σελιδοδείκτες και αφίσες, τα οποία απεστάλησαν σε σχολεία και ιδρύματα.

Για την ευρύτερη διάδοση των μηνυμάτων του, ο Συνήγορος του Παιδιού παρήγαγε ακόμη τηλεοπτικό σποτ σε συνεργασία με την ΕΡΤ, με θέμα «Τα παιδιά έχουν δικαιώματα!», το οποίο προβλήθηκε από όλους τους τηλεοπτικούς σταθμούς, με έγκριση κοινω-

νικού μηνύματος από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ). Επίσης έλαβε ανάλογη έγκριση και προβλήθηκε μήνυμα κατά της σωματικής τιμωρίας των παιδιών, το οποίο δημιούργησε η Αρχή από κοινού με τους φορείς που συμμετέχουν στο Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά.

Σημαντικές ήταν οι δραστηριότητες του Συνηγόρου του Παιδιού και στο εξωτερικό, καθώς μάλιστα κατά το 2007 ο Βοηθός Συνήγορος για τα δικαιώματα του παιδιού ολοκλήρωσε τη θητεία του ως προέδρου του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού. Με αυτή την ιδιότητα συμμετείχε ως ομιλητής στο πρώτο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τα Παιδιά στο Βερολίνο, ως εισηγητής της θεματικής «Τα δικαιώματα του παιδιού σε μια εκπαιδευτική προοπτική» στην τακτική σύνοδο των Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας στην Ισταμπούλ και επίσης έλαβε μέρος σε ειδική ακρόαση για τα δικαιώματα του παιδιού στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο ετήσιο συνέδριο Συνηγόρων του Παιδιού στη Βαρκελώνη, στη διηπειρωτική συνάντηση Συνηγόρων του Παιδιού στη Φλωρεντία, στη Συνάντηση Συνηγόρων για τα Δικαιώματα του Παιδιού της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στη διάσκεψη του Συμβουλίου της Ευρώπης με θέμα «Διεθνής δικαστική προστασία για τα παιδιά», όπως και σε διάφορα διεθνή συνέδρια, ομάδες εργασίας κ.λπ.

2. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Οι σημαντικότερες δημόσιες παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες του Συνηγόρου του Παιδιού το 2007 ήταν οι ακόλουθες:

2.1 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κάλεσε τον Συνήγορο του Παιδιού να συμμετάσχει στη δημόσια διαβούλευση για το περιεχόμενο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι βασικοί άξονες του οποίου ανακοινώθηκαν τον Μάιο του 2007.

Αφού έλαβε μέρος στην πρώτη συνάντηση διαβούλευσης με δημόσιους και μη κυβερνητικούς φορείς, ο Συνήγορος του Παιδιού απέστειλε στο υπουργείο και δημοσιοποίησε με δελτίο Τύπου έγγραφο με το οποίο γνωστοποίησε τις θέσεις της Αρχής για το σημαντικό αυτό ζήτημα.

Συγκεκριμένα, η Αρχή εξέφρασε την άποψη ότι η εκπόνηση ενός εθνικού σχεδίου δράσης για τη διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής και πολιτικής για τα παιδιά στη χώρα μας – η οποία αποτελεί ζητούμενο από καιρό – είναι απαραίτητο να περιλάβει ορισμένα ουσιώδη στοιχεία τα οποία απουσίαζαν από το κείμενο αρχών που δόθηκε στη δημοσιότητα. Μεταξύ άλλων, απαιτείται να τεκμηριωθούν η υπάρχουσα κατάσταση και οι καταγεγραμμένες ανάγκες στον χώρο της παιδικής προστασίας, να γίνει αναλυτικότερη περιγραφή των προβλεπόμενων δράσεων, να προβλεφθεί διαρκής διυπουργική συνεργασία, να δεσμευθούν πόροι, να συγκεντρωθούν οικονομικά στοιχεία και να συνταχθούν χρονοδιάγραμμα και επιχειρησιακό σχέδιο το οποίο θα προβλέπει τη συμμετοχή των φορέων στην εξειδίκευση, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των σχεδιαζόμενων ενεργειών.

Ο Συνήγορος του Παιδιού πρότεινε να συγκροτηθούν διαρκής Εθνική Συντονιστική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού και επιστημονική επιτροπή που θα έχει την κύρια ευθύνη για την εκπόνηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδίου, να δημιουργηθούν ομάδες εργασίας ανά θεματική ενότητα, να εμπλουτιστεί το σχέδιο με δράσεις που θα αφορούν σε όλο το πεδίο εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν. 2101/1992), να προβλεφθεί σύστημα για την εφαρμογή του σχεδίου σε περιφερειακό επίπεδο με τη συμμετοχή των τοπικών φορέων και με δέσμευ-

ση πόρων, ώστε να διασφαλίζεται η μακρόπνοη παρέμβαση προς όφελος της προάσπισης των δικαιωμάτων των ανηλίκων στη χώρα μας.

Ως προς το περιεχόμενο του σχεδίου, ο Συνήγορος του Παιδιού επισήμανε ενδεικτικά ορισμένα θεματικά πεδία που θεωρεί απαραίτητο να συμπεριληφθούν: υπηρεσίες πρόνοιας και παιδικής προστασίας, υγεία, εκπαίδευση, ειδική αγωγή, δικαιοσύνη, μείωση της παιδικής φτώχειας, καταπολέμηση της παιδικής εργασίας, ΜΜΕ, προστασία των παιδιών από τη βία, επιστημονική έρευνα κ.ά.

Ως προς την ακρόαση και την αποτύπωση των απόψεων των ίδιων των παιδιών με σκοπό τη διαμόρφωση εθνικής πολιτικής για τα δικαιώματα του παιδιού, ο Συνήγορος του Παιδιού εξέφρασε τη διαθεσιμότητά του να συνδράμει με ειδικές δράσεις του, σύμφωνα με τον θεσμικό ρόλο και την εμπειρία του.

Η υπόθεση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού παρέμεινε εκκρεμής έως το τέλος του 2007, χωρίς άλλες εξελίξεις ή πρωτοβουλίες εκ μέρους της κυβέρνησης.

Θεωρώντας το ζήτημα ύψιστης σημασίας, ο Συνήγορος του Παιδιού προσδοκά ότι το σχέδιο θα προωθηθεί με διακομματική συναίνεση, με αναθέσεις σε συγκεκριμένα θεσμικά όργανα, με αξιοποίηση των υπάρχοντων μηχανισμών, όπως είναι το Παρατηρητήριο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ερευνητικών κέντρων, όπως είναι το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, ειδικευμένων ινστιτούτων δημοσίου δικαίου, και με τη συμμετοχή εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών.

2.2 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ο Συνήγορος του Παιδιού, όπως και οι ομόλογοι θεσμοί διεθνώς, αποδίδει μεγάλη σημασία στην ευρύτερη διάδοση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η Αρχή έχει επισημάνει επανειλημμένα ότι η ελληνική κυβέρνηση έχει καθυστερήσει να υποβάλει στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ δύο πενταετείς εκθέσεις (1995–2000 και 2000–2005) σχετικά με την εφαρμογή της σύμβασης. Εκτός όμως από την υποχρέωση για σύνταξη και αποστολή εκθέσεων, η ελληνική πολιτεία έχει και τη συμβατική υποχρέωση «να κάνει ευρέως γνωστές τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά τις αρχές και τις διατάξεις της σύμβασης με δραστήρια και κατάλληλα μέσα» (άρθρο 42 του Ν. 2101/1992).

Από την επικοινωνία του με τα παιδιά και τους επαγγελματίες που εργάζονται μαζί τους, ο Συνήγορος του Παιδιού έχει διαπιστώσει ότι η σύμβαση δεν τους είναι γνωστή και ότι, τόσο στα σχολεία όσο και στις πανεπιστημιακές σχολές από τις οποίες αποφοιτούν οι εκπαιδευτικοί, δεν παρέχονται επαρκώς ενημέρωση και εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού.

Η ενίσχυση της εκπαίδευσης σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού με συμμετοχικές και φιλικές στα παιδιά μεθόδους αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της αγωγής των νέων πολιτών, που μπορεί να συμβάλει καταλυτικά στην κοινωνικοποίησή τους και στην έμπρακτη προάσπιση των δικαιωμάτων τους, ιδίως μάλιστα σε μια εποχή κατά την οποία τα παιδιά είναι εκτεθειμένα σε πολλαπλούς κινδύνους και παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους.

Επιχειρώντας να συμβάλει στη βελτίωση των εργαλείων για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του παιδιού, ο Συνήγορος του Παιδιού επεξεργάστηκε και εξέδωσε τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με απλά λόγια, παραπέμποντας στο πλήρες κείμενό της, που είναι διαθέσιμο στον ιστοχώρο του. Έχει αρχίσει μάλιστα η αποστολή της έκδοσης σε επιλεγμένα δημοτικά και γυμνάσια της χώρας, με συνοδευτικές οδηγίες

προς τους εκπαιδευτικούς για τη χρήση της και με προτάσεις για εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Στα σχέδια του Συνηγόρου του Παιδιού είναι η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας ώστε –με βάση και τα συμπεράσματα από την πιλοτική διακίνηση της περίληψης της σύμβασης– να περιληφθούν στο αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα εκτενέστερες αναφορές και βοηθήματα για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του παιδιού.

Παράλληλα, ο Συνήγορος του Παιδιού συνεργάστηκε και με άλλους φορείς, δημόσιους και μη κυβερνητικούς, με σκοπό τη διάδοση της σύμβασης και των δικαιωμάτων του παιδιού. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας συνεργασίας με την κοινωφελή οργάνωση «Χαρούμενα Παιδιά – Χαρούμενα Νιάτα», συνέβαλε στη δημιουργία αφίσας με περίληψη του κειμένου της σύμβασης. Η αφίσα διακινήθηκε σε σχολεία της Δυτικής Αττικής.

2.3 ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥΣ

Ο Συνήγορος του Παιδιού, από την έναρξη της λειτουργίας του, έδωσε μεγάλη έμφαση στην άμεση επικοινωνία του με τα παιδιά και στην ακρόαση των απόψεών τους. Για τον λόγο αυτόν πραγματοποιεί συστηματικά επισκέψεις σε χώρους όπου τα παιδιά εκπαιδεύονται, διαμένουν ή περνούν τον χρόνο τους και συζητά με ομάδες παιδιών σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού και με θέματα του ενδιαφέροντός τους.

Κατά το 2007 ο Συνήγορος του Παιδιού έδωσε έμφαση στο ζήτημα της συμμετοχής των παιδιών, ιδίως στον χώρο του σχολείου, το οποίο, από συζητήσεις κυρίως με εφήβους, αναδεικνύεται σε φλέγον για τους ίδιους θέμα. Τα παιδιά εκφράζουν πολλές φορές το παράπονο ότι η εκπαίδευσή τους είναι προσανατολισμένη στη σχολική απόδοση και τους βαθμούς και ότι οι απόψεις τους για όλο το φάσμα των ζητημάτων που τα απασχολούν δεν εκφράζονται ούτε ακούγονται επαρκώς ούτε στο πλαίσιο του σχολείου ούτε σε εκείνο της οικογένειας. Το αποτέλεσμα είναι συχνά τα παιδιά να αποξενώνονται, η ανάγκη τους για προσωπική έκφραση να καταπνίγεται και εν τέλει να αποφεύγουν να απευθυνθούν σε ενήλικες για σοβαρά προβλήματά τους.

Ως επιστέγασμα των συζητήσεων που διεξάγει με τα παιδιά στα σχολεία, ο Συνήγορος του Παιδιού διοργάνωσε την 21η Απριλίου του 2007, 40 ακριβώς χρόνια μετά την κατάλυση της δημοκρατίας στην Ελλάδα, μια «Ημέρα Διαλόγου» με τα παιδιά, στην οποία συμμετείχαν 35 μαθητές και μαθήτριες από 16 γυμνάσια και λύκεια της Αττικής. Το θέμα της συνάντησης ήταν «Ακούγομαι, εκφράζομαι, συμμετέχω» και, με τη συνδρομή των συνεργατών του Συνηγόρου του Παιδιού, τα παιδιά το προσέγγισαν ανταλλάσσοντας απόψεις και κάνοντας δημοκρατικό διάλογο τόσο σε ολομέλεια όσο και σε ομάδες εργασίας. Προϊόν της συνάντησης ήταν οι προτάσεις των μαθητών «για ένα σχολείο που μας σέβεται και μας υπολογίζει». Κωδικοποιώντας τις προτάσεις σε ένα ερωτηματολόγιο που ανάρτησε στον ιστοχώρο του, ο Συνήγορος του Παιδιού επιδίωξε να συγκεντρώσει τις απόψεις και άλλων μαθητών για το θέμα αυτό, προκειμένου να επεξεργαστεί εισηγήσεις προς το Υπουργείο Παιδείας. Οι προτάσεις αυτές αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στην ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα δικαιωμάτων του παιδιού, στην καθιέρωση τακτικών ωρών επικοινωνίας στην τάξη, στην ενίσχυση των ομαδικών δραστηριοτήτων, στην επανεξέταση του συστήματος αξιολόγησης της σχολικής απόδοσης, στην ανάγκη συμφωνίας και τήρησης στα σχολεία κανόνων οι οποίοι θα διασφαλίζουν τη συμμετοχή και τον αλληλοσεβασμό, στην αξιοποίηση ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων ειδικοτήτων για τη στήριξη εκπαιδευτικών και μαθητών, στην ενίσχυση του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων με κατάλληλη προετοιμασία και ενημέρωση, στη συμμετοχή των μαθητών στην αξιολόγηση των σχολικών βιβλίων αλλά και των εκπαιδευτικών κ.ά.

Με την έναρξη της σχολικής χρονιάς 2007–2008, ο Συνήγορος του Παιδιού απηύθυνε έκκληση σε εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς να συνεργαστούν, ώστε να γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα όλων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, δίνοντας έμφαση στη συμμετοχή των μαθητών στις διαδικασίες που τους αφορούν. Οι σχετικές συζητήσεις με μαθητές συνεχίζονται, ενημερωτικά φυλλάδια και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού –γραμμένη με απλά λόγια– αποστέλλονται στα σχολεία και διοργανώνεται «Ημέρα Διαλόγου» με τα παιδιά στη Θεσσαλονίκη.

2.4 ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ο Συνήγορος του Παιδιού κλήθηκε επανειλημμένα κατά το 2007 να λάβει θέση στα ζητήματα της βίας μεταξύ παιδιών και της κακοποίησης ανηλίκων, τα οποία τελευταία απασχόλησαν έντονα την κοινή γνώμη με αφορμή περιστατικά της επικαιρότητας. Η θέση που εξέφρασε επανειλημμένα η Αρχή, τόσο σε συνέδρια και ημερίδες όσο και σε επιστημονικές επιτροπές και συσκέψεις με φορείς, είναι αφενός ότι χρειάζεται προσοχή και αποφυγή του ηθικού πανικού, διότι τα φαινόμενα της βίας προβάλλονται διογκωμένα και διαστρεβλωμένα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αφετέρου ότι πρέπει να αναπτυχθεί μια στρατηγική πρόληψης, που θα εστιάζει περισσότερο στη θωράκιση των δικαιωμάτων του παιδιού παρά στην καταστολή των όποιων παραβιάσεων. Μια τέτοια στρατηγική πρέπει να περιλαμβάνει κυρίως την ευαισθητοποίηση και την κατάλληλη υποστήριξη των επαγγελματιών, την ενίσχυση τόσο της επικοινωνίας με τα παιδιά όσο και του συμμετοχικού τους ρόλου στους χώρους εκπαίδευσης και φροντίδας τους, την καλλιέργεια του σεβασμού των δικαιωμάτων σε παιδιά αλλά και γονείς, και την αναβάθμιση των αποκεντρωμένων ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών, ώστε να μπορούν να παρεμβαίνουν προληπτικά και υποστηρικτικά στις οικογένειες και στα παιδιά που αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα. Ειδικά ως προς τα φαινόμενα βίας μεταξύ μαθητών, ο Συνήγορος του Παιδιού έχει προτείνει να εξαντλείται ο διάλογος και τα παιδαγωγικά μέσα, και οι μαθητές να συμμετέχουν στην επίλυση των συγκρούσεων και στη διαμόρφωση και τη διαφύλαξη των κανόνων που διέπουν τις σχολικές μονάδες.

Τις θέσεις αυτές, μεταξύ άλλων, τις υποστήριξε ο Συνήγορος του Παιδιού και στην Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο πλαίσιο της Επιτροπής Μελέτης και Αντιμετώπισης Σχολικών Ομάδων Κακοποίησης Μαθητών, στην οποία προσκλήθηκε και συμμετέχει.

Ως προς την εφαρμογή της νέας νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (Ν. 3500/2006), ο Συνήγορος του Παιδιού διαπιστώνει ότι οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν ενημερωθεί επαρκώς ούτε έχουν ακόμη ευαισθητοποιηθεί για το πεδίο ευθύνης τους. Συγκεκριμένα, η Αρχή εκτιμά ότι, επειδή ο νόμος αναφέρει απλώς την υποχρέωση των εκπαιδευτικών να ενημερώνουν αμέσως τις δικαστικές αρχές για τις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας τις οποίες πληροφορούνται, είναι απαραίτητο το Υπουργείο Παιδείας να διευκρινίσει στους εκπαιδευτικούς αφενός ότι τους παρέχεται νομική στήριξη σε περίπτωση που οι γονείς στραφούν εναντίον τους και αφετέρου πού αλλού μπορούν να απευθύνονται –ιδίως στις τοπικές «κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες ψυχικής υγείας»– για τη διερεύνηση των υποθέσεων και την υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους.

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει εκφράσει επανειλημμένα και δημοσίως την ανησυχία του για το γεγονός ότι οι εισαγγελείς ανηλίκων –που είναι υπεύθυνοι, μεταξύ άλλων, για τη λήψη μέτρων προστασίας των ανηλίκων όταν η επιμέλειά τους δεν ασκείται σωστά– δεν είναι πλησιωμένοι από κοινωνικές υπηρεσίες κατά τις προβλέψεις του Ν. 2447/1996, ώστε να μπορούν να ερευνούν και να παρακολουθούν έγκαιρα και αποτελεσματικά τις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας ή άλλων μορφών κακοποίησης που τίθενται υπόψη τους.

Ός προς τη διάδοση της πρόσφατης νομοθετικής ρύθμισης για την απαγόρευση της σωματικής βίας των γονέων κατά των παιδιών (άρθρο 4 του Ν. 3500/2006), ο Συνήγορος του Παιδιού, ως συντονιστής του Δικτύου για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά, έλαβε μέρος σε μια σειρά ενεργειών που αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση του ευρέως κοινού σε σχέση με το σημαντικό αυτό ζήτημα. Στις 30 Απριλίου 2007, τα μέλη του δικτύου εισηγήθηκαν να καθιερωθεί και στη χώρα μας η Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας και έδωσαν στη δημοσιότητα τον «Δεκάλογο Κατά της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά», ο οποίος αναρτήθηκε σε σχολεία, ιδρύματα, νοσοκομεία και μέσα μαζικής μεταφοράς. Ο Συνήγορος του Παιδιού επίσης συνεργάστηκε με δημοτικό σχολείο στο οποίο εκπαιδευτικοί, μαθητές και γονείς συνέβαλαν στη διοργάνωση καμπάνιας κατά της σωματικής βίας στα παιδιά. Το έντυπο που δημιουργήθηκε περιλαμβάνει έργα των μαθητών, αναπαράχθηκε και διακινήθηκε δε και σε άλλα σχολεία ως καλή πρακτική. Επιπλέον, ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε στην παραγωγή σχετικού εκπαιδευτικού υλικού, την οποία ανέλαβε το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού. Το υλικό χρησιμοποιήθηκε σε σεμινάρια για επαγγελματίες οι οποίοι ασχολούνται με παιδιά που τα οργάνωσε το Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης. Ζητούμενο των σεμιναρίων είναι οι γονείς να υιοθετήσουν μη βίαιες μορφές διαπαιδαγώγησης των παιδιών τους και να περιορίσουν τη χρήση της σωματικής τιμωρίας, ως αποτέλεσμα της παράλληλης και συνδυασμένης κινητοποίησης πολλών φορέων, δημόσιων και μη κυβερνητικών.

Ο Συνήγορος του Παιδιού εξέφρασε την ικανοποίησή του για την επικύρωση από την Ελληνική Βουλή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για θέματα εμπορίας παιδιών, παιδικής πορνείας και πορνογραφίας, όπως και για την ψήφιση χρήσιμων ειδικών διατάξεων για την προστασία των παιδιών από αυτές τις μορφές βίας. Ειδικά μάλιστα τα μέτρα για την προστασία των ανήλικων μαρτύρων και τη δυνατότητα να καταγράφονται οι μαρτυρικές τους καταθέσεις με οπτικοακουστικά μέσα και το υλικό αυτό να χρησιμοποιείται έπειτα κατά τη δίκη, ώστε να αποφεύγεται η αυτοπρόσωπη παρουσία των παιδιών, είναι μέτρα που έχει προτείνει και υποστηρίζει ο Συνήγορος του Παιδιού. Η Αρχή επισήμανε ωστόσο ότι είναι απαραίτητο τα μέτρα για την καταπολέμηση της σεξουαλικής βίας με θύματα ανηλικούς να συνοδεύονται αφενός από εκτενή μέτρα πρόληψης (ενημέρωση και συζήτηση στα σχολεία, στήριξη ευάλωτων οικογενειών κ.ά.), και αφετέρου από τη δημιουργία κατάλληλων δομών για την περίθαλψη και την αποκατάσταση των ανήλικων θυμάτων, ιδίως όσον αφορά στους εφήβους, καθώς παρατηρείται τεράστια έλλειψη εξειδικευμένων ξενώνων φιλοξενίας.

Για το θέμα της καταπολέμησης της παιδικής εργασίας και εκμετάλλευσης, ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε σε συσκέψεις με δημόσιους φορείς και εξειδικευμένες ΜΚΟ, όπως είναι η ΑΡΣΙΣ και το Χαμόγελο του Παιδιού, επιδιώκοντας θεσμικές συνεργασίες μαζί τους και την ενίσχυση των υπηρεσιών κοινωνικής εργασίας στον δρόμο (με τη μέθοδο «street work»), ώστε τα παιδιά που κινδυνεύουν να εντοπίζονται και να υποστηρίζονται.

Τέλος, ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε –από κοινού με άλλους εξειδικευμένους φορείς– στις εργασίες του Εθνικού Δικτύου Πρόληψης Ατυχημάτων και Βίας στα Παιδιά, που συντονίζεται από το Κέντρο Έρευνας και Πρόληψης Ατυχημάτων.

2.5 ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Με αφορμή τη δημοσιοποίηση του πορίσματός του για τις συνθήκες λειτουργίας της Παιδικής Νεάπολης Λασιθίου Κρήτης, ο Συνήγορος του Παιδιού επισήμανε ότι το θέμα

της στελέχωσης των δημόσιων ιδρυμάτων παιδικής προστασίας αποτελεί σοβαρότατο πρόβλημα που δεν έχει αντιμετωπιστεί ικανοποιητικά από την κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, στην Παιδόπολη Νεάπολης –για την οποία η Αρχή διεξήγαγε αυτεπάγγελτη έρευνα ύστερα από την πρώτη επίσκεψή της τον Ιούλιο του 2004– δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν προσλήψεις προσωπικού, με αποτέλεσμα, όταν εκδόθηκε το πόρισμα, το προσωπικό της Παιδόπολης –που φιλοξενούσε 27 παιδιά– να είναι μόλις 4 άτομα, στα οποία δεν περιλαμβάνονταν ψυχολόγος ούτε κοινωνικός λειτουργός. Αμέσως μετά την αποστολή του πορίσματος στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ο Συνήγορος του Παιδιού ενημερώθηκε ότι έγιναν προσλήψεις επτά μελών προσωπικού, με συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Όπως έχει διαπιστώσει η Αρχή, η οποία έχει επισκεφθεί σχεδόν όλα τα ιδρύματα παιδικής προστασίας της χώρας, ανάλογα προβλήματα αντιμετωπίζουν τα περισσότερα από αυτά. Η θέσπιση και η τήρηση ελάχιστων εθνικών προδιαγραφών για τη λειτουργία και ιδίως τη στελέχωση των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα της κυβέρνησης, προκειμένου η πολιτεία να ανταποκριθεί στην υποχρέωσή της για παροχή επαρκούς φροντίδας και υποστήριξης σε παιδιά που δεν έχουν το κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον ή που πρέπει να απομακρυνθούν από αυτό.

Ο Συνήγορος του Παιδιού υποστήριξε την παραπάνω θέση και στο πλαίσιο ημερίδας που διοργανώθηκε από το Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης με θέμα «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα», καθώς και σε άλλη ημερίδα που διοργάνωσε το Δίκτυο Συνεργασίας για την Υποστήριξη των Νέων με θέμα «Προστατεύοντας το παιδί έξω από την οικογένεια». Η Σύσταση 5 (του 2005) της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα παιδιά που διαμένουν σε ιδρύματα κάνει ρητή αναφορά στην ανάγκη να θεσπιστούν πρότυπα ποιότητας στα ιδρύματα και, μεταξύ άλλων, να εξασφαλιστεί επαρκές και κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό. Το αίτημα για τη θέσπιση προδιαγραφών και τη δημιουργία συστήματος για την παρακολούθηση και τη στήριξη των μονάδων παιδικής προστασίας εκφράστηκε έντονα και από τους επαγγελματίες του χώρου στο πλαίσιο των παραπάνω ημερίδων.

Σχετικό με την επαρκή στελέχωση και εποπτεία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, καθώς και με τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των παιδιών που διαμένουν σε αυτά, είναι και το ζήτημα της εφαρμογής των οικογενειοκεντρικών θεσμών εναλλακτικής φροντίδας, δηλαδή της αναδοχής και της υιοθεσίας. Δυστυχώς, όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις, παρά τη δηλωμένη πρόθεση της κυβέρνησης να ενισχύσει τον θεσμό της αναδοχής και να επιταχύνει τις διαδικασίες της δημόσιας υιοθεσίας, δεν έχει προβεί ακόμη σε συγκεκριμένα μέτρα που θα διασφαλίσουν την επίτευξη αυτών των στόχων.

Για την καλύτερη ανάπτυξη των θεσμών της αναδοχής και της υιοθεσίας, όπως και για την πολύπλευρη στήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους, είναι απαραίτητο να ενισχυθούν και να εξειδικευθούν οι αποκεντρωμένες κοινωνικές υπηρεσίες, αίτημα το οποίο ο Συνήγορος του Παιδιού έχει θέσει επανειλημμένα.

2.6 ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Μεγάλο ποσοστό των υποθέσεων που εξετάζει ο Συνήγορος του Παιδιού αφορά στα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Προβλήματα σχετικά με τον σεβασμό των δικαιωμάτων των παιδιών αυτών έχει διαπιστώσει η Αρχή με τις επισκέψεις της σε σχολεία και κέντρα φροντίδας και περίθαλψης, καθώς και από την επικοινωνία της με τα ίδια τα παιδιά, με εκπροσώπους φορέων και συλλόγων γονέων.

Τον Δεκέμβριο, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα των Ατόμων με Αναπηρία, ο Συνήγορος του Παιδιού δημοσιοποίησε τις διαπιστώσεις του για την κατάσταση των δικαιωμάτων των παιδιών με αναπηρίες στην Ελλάδα, όπως και την έκκληση των Ευρωπαίων Συνηγόντων του Παιδιού προς τις κυβερνήσεις να επικυρώσουν τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα Άτομα με Αναπηρία (2006), να λάβουν όλα τα αναγκαία θεσμικά μέτρα και να διαθέσουν επαρκείς πόρους για τον ουσιαστικό σεβασμό των δικαιωμάτων των παιδιών με αναπηρίες.

Οι κυριότερες διαπιστώσεις της Αρχής σε σχέση με τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες συνοψίζονται στη συνέχεια:

- Η πρόσβαση των παιδιών με κινητική αναπηρία σε δημόσιους χώρους δεν διευκολύνεται επαρκώς.
- Στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα ΚΔΑΥ του ΥΠΕΠΘ αδυνατούν να αντεπεξέλθουν ικανοποιητικά στη θεσμική τους αποστολή, λόγω υποστελέχωσης και άλλων λειτουργικών δυσχερειών. Παρατηρούνται προβλήματα στο σύστημα σχολικής αξιολόγησης ορισμένων κατηγοριών παιδιών με ειδικές μαθησιακές ανάγκες, όπως είναι τα παιδιά με ελαφρά νοητική υστέρηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (σχετικό πόρισμα εξέδωσε ο Συνήγορος του Παιδιού το 2007). Επίσης διαπιστώνονται εμπόδια στην εφαρμογή του Ν. 2817/2000 όσον αφορά στα μέτρα υποστήριξης παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν στα κοινά σχολεία (ελληνικής εφαρμογή του θεσμού της παράλληλης στήριξης, λόγω έλλειψης πιστώσεων και ειδικών εκπαιδευτικών, προβλήματα στη λειτουργία των τμημάτων ένταξης κ.λπ.). Ακόμη διαπιστώνονται ελλείψεις στον ειδικό εξοπλισμό και τα βοηθήματα που προορίζονται για τα παιδιά με αναπηρίες στα σχολεία (π.χ. φορητοί υπολογιστές για παιδιά με προβλήματα όρασης). Τέλος, οι κτιριακές εγκαταστάσεις σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής είναι σαφώς ανεπαρκείς, και επιπλέον παρατηρούνται σοβαρά προβλήματα στην οργάνωση και τη στελέχωσή τους.
- Στις δημόσιες μονάδες φιλοξενίας και περίθαλψης παιδιών με αναπηρίες παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις σε προσωπικό, ιδίως στα θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων, και για ορισμένες κατηγορίες παιδιών υπάρχουν ελάχιστες εξειδικευμένες μονάδες (π.χ. για παιδιά με αυτισμό). Ο ανεπαρκής αριθμός εξειδικευμένων μονάδων για τη φιλοξενία και τη φροντίδα των παιδιών με αναπηρίες οδηγεί αρκετές φορές στο να φιλοξενοούνται από ιδρύματα για υγιή παιδιά, με πολλαπλές αρνητικές συνέπειες τόσο στα ίδια όσο και στη λειτουργία των ιδρυμάτων.
- Τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας, θεραπείας, επαγγελματικής προετοιμασίας και δημιουργικής απασχόλησης ιδιωτικού δικαίου για παιδιά και ενήλικες με αναπηρίες δεν καλύπτονται από θεσμοθετημένα πρότυπα ποιότητας.
- Οι οικογένειες με παιδιά με αναπηρίες δεν υποστηρίζονται επαρκώς από την πολιτεία. Ιδίως τα αλλοδαπά παιδιά που δεν είναι πολίτες της ΕΕ αντιμετωπίζουν ακόμη μεγαλύτερο πρόβλημα, καθώς δεν δικαιούνται προνοιακά επιδόματα ή άλλης παροχής, ακόμη και εάν έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα.

2.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η κοινωνική ένταξη των παιδιών των μεταναστών αποτελεί σημαντικό ζήτημα για την ελληνική κοινωνία, καθώς είναι πολύ μεγάλος ο αριθμός των παιδιών που γεννιούνται στη χώρα ή που μεταναστεύουν σε μικρή ηλικία με τους γονείς τους και στη συνέχεια εγγράφονται και παρακολουθούν το ελληνικό σχολείο. Προκειμένου τα παιδιά αυτά να μπορέσουν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, οι γονείς τους χρειάζεται να προσκομίζουν πιστο-

ποιοτικά γεννήσεως των παιδιών –όταν έρχονται σε επαφή με τις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας– που με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο εκδίδονται μόνο στη χώρα καταγωγής τους, με αποτέλεσμα να καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής και χρονοβόρα η απόδειξη της ταυτότητας των παιδιών ενώπιον των ελληνικών αρχών. Τον Αύγουστο ο Συνήγορος του Πολίτη δημοσιοποίησε πόρισμα σχετικά με την εγγραφή των παιδιών μεταναστών στα δημοτολόγια. Συνεκτιμώντας στοιχεία από τη νομοθεσία άλλων ευρωπαϊκών χωρών και θεωρώντας ότι η διοίκηση θα ήταν καλό να προχωρήσει σε νομοθετικές ρυθμίσεις για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα ή που μετανάστευσαν ανήλικοι και ενηλικιώνονται στη χώρα, ο η Αρχή πρότεινε την έκδοση εγκυκλίου από το Υπουργείο Εσωτερικών με την οποία θα διευκρινίζεται ότι, προκειμένου περί αλλοδαπών ανηλίκων, η ληξιαρχική πράξη γεννήσεώς τους γίνεται δεκτή από όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες, τουλάχιστον για τις διαδικασίες που σχετίζονται με την άσκηση και την απολαβή δικαιωμάτων των παιδιών. Επίσης πρότεινε να δημιουργηθεί ειδικό δημοτικό μητρώο αλλοδαπών μονίμων κατοίκων, η εγγραφή στο οποίο θα πρέπει να εξομοιώνεται με την εγγραφή σε δημοτολόγιο, εκτός φυσικά από τις περιπτώσεις δικαιωμάτων που συνδέονται με την απόκτηση της ελληνικής ή της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Έως το τέλος του έτους το Υπουργείο Εσωτερικών δεν είχε απαντήσει στις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη.

2.8 ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει χειριστεί σημαντικό αριθμό υποθέσεων που αφορούν στη φροντίδα ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων, δηλαδή παιδιών που έχουν εισέλθει στη χώρα χωρίς τη συνοδεία προσώπου που ασκεί κατά νόμο την επιμέλειά τους. Τα προηγούμενα χρόνια η Αρχή εξέδωσε ειδική έκθεση σχετικά με την κράτηση και την απέλαση των αλλοδαπών ανηλίκων (2005) και πόρισμα για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων κρατουμένων στην Παγανή Μυτιλήνης (2006). Στις προτάσεις του Συνηγόρου του Παιδιού προς τον Πρωθυπουργό και τους συναρμόδιους υπουργούς και υπηρεσίες περιλαμβάνεται η αντικατάσταση της κράτησης από προστατευτική φύλαξη και της απέλασης από επαναπατρισμό όποτε είναι εφικτός και σκόπιμος για το συμφέρον του ανηλίκου, και ακόμη ζητήθηκε η ενίσχυση των μέτρων μέριμνας και προστασίας των παιδιών με την παραπομπή τους σε κατάλληλους φορείς και με την ενεργοποίηση του θεσμού της επιτροπείας. Η διοίκηση ωστόσο δεν είχε ανταποκριθεί λαμβάνοντας συγκεκριμένα μέτρα στην κατεύθυνση των παραπάνω προτάσεων.

Στη διάρκεια του 2007 πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις του Συνηγόρου του Παιδιού με εκπροσώπους του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, και του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, χωρίς ωστόσο ακόμη να έχουν καταλήξει σε προτάσεις για νομοθετικές αλλαγές, παρά μόνο σε προσπάθειες να περιοριστεί ο χρόνος κράτησης των ανηλίκων και να αυξηθούν οι χώροι φιλοξενίας όσων καταθέτουν αίτημα ασύλου. Στην πράξη το πρόβλημα παραμένει, οι υπάρχοντες ξενώνες δεν επαρκούν και αρκετά παιδιά που δεν υποβάλλουν αίτημα ασύλου –ακόμη και αν είναι πολύ μικρής ηλικίας και ενώ προέρχονται από χώρες στις οποίες δεν μπορούν να απελαθούν– αφήνονται ελεύθερα με υπηρεσιακό σημείωμα που τα καλεί να εγκαταλείψουν τη χώρα μέσα σε 30 ημέρες.

Ο Συνήγορος του Παιδιού έθεσε εκ νέου τις προτάσεις του ενώπιον της διοίκησης και θεωρεί ότι –σε συνεργασία και με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και με ΜΚΟ– θα πρέπει να διαμορφωθεί το θεσμικό πλαίσιο που θα διασφαλίζει τη φροντίδα των ανηλίκων και την προστασία τους από τους κινδύνους που συνεπάγεται η ελεύθερη μετακίνησή τους χωρίς κάποιο πρόσωπο που ασκεί την επιμέλειά τους.

2.9 ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το θέμα της εκπαιδευτικής ένταξης και της φοίτησης των παιδιών Ρομά έχει απασχολήσει ποικιλοτρόπως τον Συνήγορο του Παιδιού, τόσο με την εξέταση υποθέσεων όσο και στο πλαίσιο πρωτοβουλιών που έχει αναλάβει. Στη διάρκεια του 2007 η Αρχή πραγματοποίησε επισκέψεις σε καταυλισμούς, συναντήσεις με εκπροσώπους συλλόγων των κοινοτήτων Ρομά, με διευθύνσεις εκπαίδευσης, παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης και εκπροσώπους του «Προγράμματος Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων», που υλοποιείται από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Τη χρονιά αυτή δόθηκε έμφαση στην υποστήριξη της εκπαιδευτικής ένταξης των παιδιών Ρομά σε διάφορες πόλεις της θράκης και στην περιοχή του Ασπρόπυργου Αττικής.

Οι διαπιστώσεις του Συνηγόρου του Παιδιού –που τέθηκαν υπόψη των εκπροσώπων του Υπουργείου Παιδείας και παρουσιάστηκαν σε σχετικές ημερίδες– συνοψίζονται στα παρακάτω σημεία:

α. Η συμμετοχή στην εκπαίδευση είναι απόλυτα συναρτημένη με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά. Ως εκ τούτου, ιδίως για τα παιδιά που διαμένουν σε καταυλισμούς ή σε ανασφαλείς κατοικίες, απαιτείται πολυεπίπεδη και διαρκής υποστηρικτική παρέμβαση της πολιτείας, η οποία, με την κατάλληλη πλαισίωση των παιδιών και των οικογενειών τους, θα διασφαλίζει τις συνθήκες που θα τους επιτρέπουν να φοιτούν σταθερά στο σχολείο.

β. Το εκπαιδευτικό μοντέλο για τη βέλτιστη εκπαιδευτική ενσωμάτωση των παιδιών Ρομά θα πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση, αφού ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες και οι ανάγκες κάθε κοινότητας. Τα σχολεία-γκέτο, αποκλειστικά με μαθητές Ρομά, πρέπει να αποφεύγονται, αλλά, από την άλλη πλευρά, η διασπορά των παιδιών σε σχολεία που βρίσκονται μακριά από την κατοικία τους μπορεί να δυσχεράνει την τακτική τους φοίτηση. Ζητούμενο είναι να λειτουργούν, όπου απαιτείται, τμήματα προετοιμασίας και να διασφαλίζεται η υγεία και η καθαριότητα των Τσιγγανοπαίδων, ώστε να γίνονται αποδεκτά από τους συμμαθητές τους. Οι εκπαιδευτικοί των σχολείων με παιδιά Ρομά στις τάξεις τους πρέπει να επιμορφώνονται και να διαθέτουν ειδικά βοηθήματα για την εκπαιδευτική στήριξη των μαθητών τους. Η επέκταση της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο αποτελεί θετικό στοιχείο για την κατάλληλη προετοιμασία των παιδιών Ρομά, πρέπει όμως να συνδυάζεται με στήριξη των νηπιαγωγών στην επιτέλεση της αποστολής τους. Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει επίσης εκφράσει την άποψη ότι το καταβαλλόμενο επίδομα για την εγγραφή των παιδιών Ρομά στο σχολείο θα πρέπει να καταβάλλεται τμηματικά, ώστε να λειτουργεί ως κίνητρο και για την παραμονή και την κανονική φοίτηση των παιδιών στο σχολείο.

γ. Η φοίτηση παιδιών με διαφορετική μητρική γλώσσα και ευάλωτες συνθήκες διαβίωσης απαιτεί ειδικά εκπαιδευτικά μέσα, εργαλεία, μεθοδολογία και δεξιότητες εκ μέρους των εκπαιδευτικών που δεν μπορούν να αναπληρωθούν από τη διασπορά των μαθητών αυτών σε «κανονικές τάξεις» περισσότερων σχολείων αλλά ούτε από τις καλές προθέσεις και τη φιλοτιμία των εκπαιδευτικών λειτουργών.

Τέλος, ζήτημα που προς το παρόν παραμένει άλυτο είναι η εγγραφή για πρώτη φορά στο σχολείο μαθητών μεγαλύτερης ηλικίας. Το Υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να μεθοδεύσει τη συγκρότηση ειδικών τμημάτων για παιδιά Ρομά που εγγράφονται στο σχολείο με αρκετή καθυστέρηση, ώστε να τους δίνεται η δυνατότητα ταχύρρυθμης εκπαίδευσης για την απόκτηση του απολυτηρίου του δημοτικού, χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα από την ένταξή τους σε τάξεις με παιδιά πολύ μικρότερης ηλικίας.

2.10 ΠΑΙΔΙΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ο Συνήγορος του Παιδιού με αφορμή αναφορά σχετικά με τη δυνατότητα τα παιδιά των κρατούμενων γυναικών στις Φυλακές Κορυδαλλίου να φοιτούν σε παρακείμενο παιδικό σταθμό, επισκέφθηκε τον χώρο της φυλακής και εξέτασε τις συνθήκες διαμονής των μητέρων με τα παιδιά τους. Οι διαπιστώσεις της Αρχής ήταν ότι τόσο οι χώροι όσο και οι συνθήκες διαβίωσης ήταν παντελώς ακατάλληλοι για τα παιδιά και ότι η φυλακή δεν διέθετε προσωπικό ειδικευμένο στη φροντίδα βρεφών και νηπίων. Για τον λόγο αυτόν ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε έγγραφο με σχετικά ερωτήματα προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το υπουργείο απάντησε μέσα στο 2007 ότι προγραμματίζει τη μεταφορά των γυναικείων φυλακών σε νέο κτίριο, στον Ελαιώνα Θηβών, όπου υπήρχε μέριμνα για την ορθολογικότερη οργάνωση του χώρου διαβίωσης των μητέρων με τα παιδιά τους. Ο Συνήγορος του Παιδιού επισκέφθηκε τον χώρο αυτόν και διαπίστωσε ότι πράγματι οι συνθήκες ήταν βελτιωμένες, ωστόσο υπέβαλε γραπτές παρατηρήσεις και προτάσεις τόσο για τη διαμόρφωση του χώρου όσο και για την ανάγκη να πηλαιοιωθούν οι μητέρες από ειδικευμένο νοσηλευτικό και παιδαγωγικό προσωπικό, ώστε τα παιδιά να απολαύουν τη δέουσα φροντίδα. Έως το τέλος του 2007, η μεταφορά στις νέες εγκαταστάσεις δεν είχε πραγματοποιηθεί και επομένως η Αρχή επιφυλάσσεται για περαιτέρω παρεμβάσεις, με στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών που διαμένουν μαζί με τις μητέρες τους στο σωφρονιστικό κατάστημα.

2.11 ΠΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΟΥΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ

Ο Συνήγορος του Παιδιού, στη διάρκεια του 2007, συμμετείχε σε πολλές δραστηριότητες που αναδεικνύουν την οπτική, τους προβληματισμούς και τις σκέψεις των παιδιών για τα δικαιώματά τους μέσα από τις καλλιτεχνικές τους δημιουργίες.

Συγκεκριμένα, η Αρχή συμμετείχε σε συναντήσεις με παιδιά-δημιουργούς σε πολλές πόλεις της Ελλάδας, στο πλαίσιο ειδικών καλλιτεχνικών, εκπαιδευτικών και προγραμμάτων αγωγής υγείας, παρακολούθησε θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις έργων τέχνης, βίντεο και φωτογραφίας με θέματα σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού, όπως είναι τα δικαιώματα που προβλέπονται από τη Διεθνή Σύμβαση, το παιδί-πρόσφυγας, το παιδί απέναντι στη βία κ.ά.

Τον Δεκέμβριο του 2007, ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε για πρώτη φορά στο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Ολυμπίας για Παιδιά και Νέους, και συνέβαλε στην επιλογή της ταινίας σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού η οποία βραβεύτηκε.

3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

3.1 ΓΟΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ

3.1.1 ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΟΝΕΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΣΚΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Διαζευγμένος πατέρας που δεν ασκεί την επιμέλεια του τέκνου του ζήτησε τη διαμεσολάβηση της Αρχής προκειμένου να ενημερωθεί για την πρόοδο και τη διαγωγή του παιδιού από το ιδιωτικό σχολείο στο οποίο φοιτούσε.

Σύμφωνα αφενός με τη βασική αρχή της από κοινού ευθύνης των γονέων για την ανατροφή και την ανάπτυξη των παιδιών τους (άρθρα 5, 7, 9 και 18 της ΔΣΔΠ) και αφετέρου με τον κανόνα για την κοινή άσκηση της γονικής μέριμνας του ΑΚ, στις περιπτώσεις διάστασης ή διαζυγίου λαμβάνεται μέριμνα ώστε να παραμένει κατά το δυνατόν ουσιαστικός ο ρόλος και των δύο γονέων. Έτσι, ο γονέας στον οποίο απλώς δεν έχει ανατεθεί η αποκλειστική άσκηση της επιμέλειας εξακολουθεί να εκπροσωπεί το παιδί σε κάθε υπόθεση που το αφορά, άρα και σε σχέση με το σχολείο που παρακολουθεί.

Ο Συνήγορος του Παιδιού ενημέρωσε τη διεύθυνση του σχολείου για τα παραπάνω, επισημαίνοντας επιπλέον ότι η παροχή πληροφόρησης σχετικά με την πρόοδο του παιδιού στον γονέα που δεν ασκεί την επιμέλεια συνιστά το απαραίτητο μέσο προκειμένου αυτός να ασκήσει τον νόμιμο έλεγχο στον γονέα που την ασκεί, ώστε να παρέμβει σε περίπτωση κακής ή καταχρηστικής άσκησης της, προς όφελος του παιδιού (άρθρο 1511, παράγρ. 1 του ΑΚ).

Επειδή μάλιστα κάθε απόφαση δημόσιου ή ιδιωτικού οργανισμού πρέπει να αποβλέπει στο συμφέρον του παιδιού (άρθρο 3, παράγρ. 1 της ΔΣΔΠ), η Αρχή συνέστησε στη διεύθυνση του σχολείου να ενημερώσει τον ενδιαφερόμενο γονέα, και η σύστασή της εισακούστηκε (υπόθεση 5121/2007).

3.1.2 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΕΠΑΡΚΟΥΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΓΟΝΙΚΟΥ ΡΟΛΟΥ

Ο Συνήγορος του Παιδιού δέχθηκε αναφορά από κέντρο ημερήσιας φροντίδας της Εταιρείας Προστασίας Σπαστικών το οποίο παρακολουθεί το μικρότερο από τα τρία παιδιά εν διαστάσει ζεύγους, που παρουσιάζει ειδικά ψυχοσωματικά και αναπτυξιακά προβλήματα. Πρόκειται για τη δεύτερη αναφορά μέσα σε δύο χρόνια που δέχεται η Αρχή με θέμα τη γονική μέριμνα και τη φροντίδα των παιδιών της συγκεκριμένης οικογένειας, λόγω πολλαπλών προβλημάτων βιοπορισμού, υγείας και εθισμού σε ουσίες. Με την αναφορά επισημαίνεται η ανάγκη για παρέμβαση της αρμόδιας εισαγγελικής αρχής, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα και να προστατευθούν οι ανήλικοι.

Ο Συνήγορος του Παιδιού, σε συνεργασία με την Εταιρεία Προστασίας Σπαστικών, παρέβη προκειμένου να κινητοποιήσει τους δύο γονείς σε σχέση με την ανάληψη και τον επιμερισμό των γονικών ευθυνών τους, προς όφελος των ανηλίκων. Επίσης, προέβη σε διαμεσοληθτικές ενέργειες σε σχέση με τη νομική πλέον διευθέτηση ζητημάτων επιμέλειας και επικοινωνίας, καθώς και για τον καθορισμό του μόνιμου τόπου κατοικίας των τριών παιδιών. Σε ό,τι αφορά την αναγκαία παρέμβαση της εισαγγελικής αρχής για την περαιτέρω παρακολούθηση της οικογένειας και την αξιολόγηση των αναγκών της από αρμόδια κοινωνική υπηρεσία, η Αρχή υπέδειξε στους ενδιαφερομένους να απευθυνθούν οι ίδιοι στην Εισαγγελία, προς την οποία ο Συνήγορος του Πολίτη είχε ήδη διαβιβάσει παλαιότερα σχετική έκθεση (υπόθεση 5081/2006).

3.1.3 ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΝΗΛΙΚΗΣ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ ΜΕ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η αναφορά στον Συνήγορο του Παιδιού υποβλήθηκε από καθηγητές έπειτα από επίσκεψη του Βοηθού Συνηγόρου σε γυμνάσιο της Ανατολικής Αττικής και την επισήμανση από μέλη του διδακτικού προσωπικού των προβλημάτων που αντιμετώπιζε αλλοδαπή μαθήτρια –η οποία είναι πρόσφυγας, ορφανή και από τους δύο της γονείς και ζει με τα μεγαλύτερα αδέρφια της– λόγω των ιδιόμορφων και δύσκολων συνθηκών της ζωής της. Αρχικά έγινε συζήτηση με την ανήλικη, ώστε να εκτιμηθεί ο βαθμός συναίνεσής της στην παροχή βοήθειας με τη διαμεσολήθηση της Αρχής. Αφού αρχικά η μαθήτρια ανταποκρίθηκε θετικά και εφόσον το σχολείο ήταν πρόθυμο να συνεργαστεί, ο Συνήγορος του Πολίτη επικοινωνήσε με την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής, η οποία ενεργοποιήθηκε για την κοινωνική υποστήριξη της οικογένειας και την παροχή συμβουλευτικής στήριξης στην ανήλικη (υπόθεση 4021/2007).

3.1.4 ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Ανήλικη, παιδί χωρισμένων γονέων, ζήτησε τη συνδρομή του Συνηγόρου του Παιδιού για

την έκδοση διαβατηρίου. Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις (άρθρο 1, παράγρ. 5 του ΠΔ 25/2004, και άρθρο 3, εδάφια α' και β' της με αρ. 302/2005/Β-932 ΥΑ), για την έκδοση διαβατηρίου ανηλίκου απαιτείται υποβολή αίτησης από τον ασκούντα τη γονική μέριμνα, σε περίπτωση δε που αυτή ασκείται και από τους δύο γονείς, αρκεί η αυτοπρόσωπη εμφάνιση του ενός, εφόσον υπάρχει η έγγραφη συναίνεση του άλλου. Στην υπό κρίση περίπτωση, ο πατέρας, που δεν ασκούσε την επιμέλεια, εξακολουθούσε όμως να ασκεί το υπόλοιπο της γονικής μέριμνας, δεν συναινούσε στην έκδοση διαβατηρίου της ανήλικης.

Η Αρχή εξήγησε στην ανήλικη ότι οι υφιστάμενες διατάξεις έχουν τεθεί για την προστασία του παιδιού από αυθαίρετες ενέργειες του ενός γονέα που θα μπορούσαν να προσβάλλουν μια σειρά δικαιωμάτων του, όπως να μην αποχωρίζεται τους γονείς του χωρίς τη θέλησή τους, να προστατεύεται από αθέμιτες μετακινήσεις και από απαγωγή (άρθρα 9, 11 και 35 της ΔΣΔΠ αντίστοιχα).

Προκειμένου όμως το παιδί να μπορέσει να απολαύσει τον ελεύθερο χρόνο του –δικαίωμά του κατοχυρωμένο από το άρθρο 31 της ΔΣΔΠ– και να συμμετάσχει με τα ετεροθαλή αδέρφια του σε εκδρομή στο εξωτερικό, ο Συνήγορος του Παιδιού πληροφόρησε την ανήλικη και τη μητέρα της για τη δυνατότητα της μητέρας να επιδιώξει την επίλυση της διαφωνίας των γονέων, κατά την άσκηση της γονικής μέριμνας, με την έκδοση δικαστικής απόφασης, που θα αποβλέπει στο συμφέρον του τέκνου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1511 και 1512 του ΑΚ (υπόθεση 7456/2007).

3.2 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΠΟ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

3.2.1 ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΣΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο σύλληλος γονέων και κηδεμόνων μειονοτικού δημοτικού σχολείου στη θράκη υπέβαλε αναφορά στον Συνήγορο του Παιδιού, προκειμένου να υποστηριχθεί κατάλληλα ανήλικος μαθητής που φοιτά στο σχολείο και παρουσιάζει προβλήματα συμπεριφοράς και μάθησης. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στο αρμόδιο Γραφείο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ), από το οποίο ενημερώθηκε ότι, προκειμένου να βοηθηθεί ο ανήλικος, τοποθετήθηκε εκπαιδευτικός μουσουλμανικής καταγωγής στο σχολείο. Παράλληλα, η Αρχή ενημερώθηκε ότι τα προβλήματα που εκδήλωνε στο σχολείο ο ανήλικος συνδέονταν με σοβαρές δυσκολίες στο οικογενειακό του περιβάλλον. Ως εκ τούτου, επικοινωνήσε με τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας της αρμόδιας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, προκειμένου να διενεργηθεί κοινωνική έρευνα.

Από την έρευνα και τα υπόλοιπα στοιχεία που διέθετε η υπηρεσία, προέκυψε ότι τα σοβαρά οικογενειακά προβλήματα είχαν ως αποτέλεσμα τη σωματική και τη συναισθηματική κακοποίηση του ανηλίκου από τους γονείς. Για μεγάλο χρονικό διάστημα η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας προσπαθούσε να παρακολουθήσει και να υποστηρίξει την οικογένεια με επισκέψεις στο σπίτι, για να παράσχει στους γονείς συμβουλευτική στήριξη και οικονομική ενίσχυση, χωρίς όμως να επιτευχθεί σημαντική βελτίωση. Κάποια στιγμή η κατάσταση επιδεινώθηκε, με αποτέλεσμα η κοινωνική υπηρεσία, λαμβάνοντας υπόψη και σχετική παιδοψυχιατρική γνωμάτευση, να απευθυνθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα, ο οποίος εξέδωσε εντολή για την προσωρινή τοποθέτηση του ανηλίκου σε ίδρυμα παιδικής προστασίας. Ωστόσο ο σύλληλος γονέων και μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας εξέφρασαν αντιρρήσεις σχετικά με αυτή την προοπτική, καθώς ούτε στη θράκη ούτε σε άλλη περιοχή της χώρας υπάρχει ίδρυμα προσαρμοσμένο στις θρησκευτικές ανάγκες των μουσουλμάνων.

Ο Συνήγορος του Παιδιού πραγματοποίησε επίσκεψη στην περιοχή, συζήτησε με εκπροσώπους των εμπλεκόμενων φορέων και ζήτησε να παρέμβει ο μουφτής για την ανεύ-

ρση ανάδοχης οικογένειας εντός της μουσουλμανικής κοινότητας, λαμβάνοντας υπόψη ότι η τοποθέτηση του ανηλίκου σε ίδρυμα παιδικής προστασίας –εκτός από το γεγονός ότι θα προκαλούσε την αντίδραση της οικογένειας και της τοπικής κοινότητας– ήταν προβληματική και λόγω της ανυπαρξίας κατάλληλου ιδρύματος στην περιφέρεια που να διευκολύνει την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και στο οποίο κατά την επικοινωνία με τους φιλοξενούμενους ανηλίκους και τους γονείς τους –μέλη της μειονότητας– να χρησιμοποιείται γλώσσα κατανοητή από εκείνους. Για τους λόγους αυτούς, η εισαγγελική εντολή απομάκρυνσης του ανηλίκου δεν έχει εκτελεστεί έως σήμερα. Επιπλέον, η προσπάθεια του μωφτή να βρει κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια δεν είχε θετικό αποτέλεσμα. Στη σχετική υπόθεση, η μεσολαβητική παρέμβαση του Συνηγόρου του Παιδιού δεν ευδοκίμησε, συνέβαλλε ωστόσο στη διαπίστωση μιας σημαντικής θεσμικής έλλειψης που αφορά στην παιδική προστασία στην περιοχή της θράκης (υπόθεση 12522/2005).

3.2.2 ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

Αλληλοδαπή ανήλικη που κατά την καλοκαιρινή περίοδο φιλοξενούνταν σε κατασκήνωση την οποία επισκέφθηκε ο Συνήγορος του Παιδιού προέτρεψε τη μητέρα της να υποβάλει αναφορά στην Αρχή προκειμένου ο μικρότερος αδελφός της –ο οποίος παρουσίαζε σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς– να εγγραφεί σε δημόσιο παιδικό σταθμό. Τα παιδιά και η μητέρα ήταν θύματα σωματικής και λεκτικής βίας εκ μέρους του πατέρα, ο οποίος είχε πρόβλημα αλκοολισμού. Η ανήλικη φιλοξενούνταν σε ίδρυμα παιδικής προστασίας, και η εγγραφή του μικρότερου παιδιού στον σταθμό θα διευκόλυνε τη μητέρα να βρει εργασία και, συνεπώς, να αποχωρήσει από τη συζυγική κατοικία.

Ο Συνήγορος του Παιδιού παρέπεμψε καταρχάς τη μητέρα σε κέντρο κακοποιημένων γυναικών και στις αρμόδιες υπηρεσίες, προκειμένου η ίδια και το μικρότερο παιδί της να έχουν την απαραίτητη ψυχολογική και νομική υποστήριξη. Επίσης, η Αρχή επικοινωνήσε με την κοινωνική λειτουργό και τους υπευθύνους του παιδικού σταθμού του Οργανισμού Εργατικής Εστίας, καθώς και με τη διευθύντρια των παιδικών σταθμών του δήμου όπου κατοικούσε το παιδί, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εγγραφή του. Καθώς η μητέρα έφυγε τελικά από τη συζυγική κατοικία, ο Συνήγορος του Παιδιού επικοινωνήσε με τους υπευθύνους του δημοτικού παιδικού σταθμού στη νέα περιοχή κατοικίας της, ώστε το παιδί να εγγραφεί τελικά εκεί, όπως και έγινε (υπόθεση 9992/2006).

3.2.3 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ ΑΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι γονείς μαθήτριας δημοτικού σχολείου κατέθεσαν αναφορά με την οποία ισχυρίζονταν ότι η μαθήτρια υπέστη σεξουαλική παρενόχληση από τον δάσκαλό της. Ενώ ανακοίνωσαν το γεγονός στον διευθυντή του σχολείου και στην αρμόδια Διεύθυνση ΠΕ, η διενέργεια ένορκης διοικητικής εξέτασης δεν προχώρησε.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε έγγραφο στον προϊστάμενο του αρμόδιου Γραφείου ΠΕ, επισημαίνοντας ότι, εξαιτίας της σοβαρότητας της πιθανολογούμενης πράξης, ήταν αναγκαίο να διενεργηθεί έρευνα με τη μορφή είτε προκαταρκτικής εξέτασης είτε ένορκης διοικητικής εξέτασης και, σε περίπτωση ανεπάρκειας ενδείξεων, να συνταχθεί έκθεση, επαρκώς αιτιολογημένη σύμφωνα με το άρθρο 126, παράγρ. 3 του Υπαλληλικού Κώδικα. Έπειτα από αυτό, διενεργήθηκε προκαταρκτική εξέταση, από την οποία όμως δεν προέκυψαν πειθαρχικές ευθύνες κατά του εκπαιδευτικού, και η υπόθεση τέθηκε στο αρχείο.

Στη συνέχεια η Αρχή απευθύνθηκε στο αρμόδιο Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο

Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, επισημαίνοντας ότι έχουν γεννηθεί ερωτηματικά ως προς την τήρηση των προβλεπόμενων διαδικασιών που ακολουθήθηκαν κατά την έρευνα της υπόθεσης, ζητώντας την εκ νέου διερεύνηση του θέματος. Παράλληλα, συνέστησε στους γονείς της μαθήτριας να απευθυνθούν σε ιατροπαιδαγωγική υπηρεσία για την υποστήριξη όλης της οικογένειας, δεδομένης μάλιστα της επιθυμίας τους να καταθέσουν μηνυτήρια αναφορά για το περιστατικό, όπως τελικά έκαναν. Σύμφωνα με τα όσα πληροφορήθηκε αργότερα η Αρχή, η ένορκη διοικητική εξέταση ολοκληρώθηκε και ο εκπαιδευτικός παραπέμφθηκε για επιβολή πειθαρχικής ποινής (υπόθεση 8607/2007).

3.2.4 ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ

Οι γονείς δύο νηπίων (διαφορετικών οικογενειών) που φοιτούσαν στο ίδιο τμήμα δημοτικού παιδικού σταθμού των βορείων προαστίων του Νομού Αττικής υπέβαλαν συγχρόνως αναφορές στον Συνήγορο του Παιδιού, με θέμα την αντιπαιδαγωγική, υποτιμητική και ψυχολογικά επιζήμια συμπεριφορά παιδαγωγού του παιδικού σταθμού προς το σύνολο των νηπίων της τάξης.

Η Αρχή απευθύνθηκε προς τη διευθύντρια του παιδικού σταθμού και προς τον αρμόδιο για την εποπτεία των παιδικών σταθμών δήμαρχο. Οι αρμόδιοι επιβεβαίωσαν την απομάκρυνση της παιδαγωγού και τη μετάθεσή της σε άλλο παιδικό σταθμό, όπου τη συμπεριφορά της θα παρακολουθούσε η εκεί διευθύνουσα, όπως είχε προταθεί και από τον Συνήγορο του Παιδιού. Έπειτα από αίτημα των γονέων, και με τη διαμεσολάβηση της Αρχής, πραγματοποιήθηκε συνάντησή τους με τον δήμαρχο, ο οποίος τους ενημέρωσε για τις ενέργειες που έγιναν και τους διαβεβαίωσε ότι δεν πρόκειται να επαναληφθούν παρόμοια ατυχή γεγονότα (υποθέσεις 1825/2007, 18253/2007).

3.3 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3.3.1 ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μέλος εθελοντικής ομάδας που ασχολείται με παιδιά Ρομά απευθύνθηκε στον Συνήγορο του Παιδιού, προκειμένου επτά ανήλικοι Ρομά να εγγραφούν στο δημοτικό σχολείο. Οι γονείς των παιδιών, με τη βοήθεια των εθελοντών, είχαν απευθυνθεί στα σχολεία των Δήμων Αγίου Ιωάννη Ρέντη και Μοσχάτου που βρίσκονταν στην περιοχή κατοικίας τους, καθώς και στα αντίστοιχα Γραφεία ΠΕ, έλαβαν όμως από όλους την απάντηση ότι η συγκεκριμένη διεύθυνση κατοικίας βρίσκεται εκτός των ορίων τους. Ως αποτέλεσμα, το σχολικό έτος ξεκίνησε χωρίς τα παιδιά να έχουν γίνει δεκτά από καμιά σχολική μονάδα.

Ο Συνήγορος του Παιδιού επικοινωνήσε με το 1ο Γραφείο ΠΕ Καλλιθέας, το 4ο Γραφείο ΠΕ Πειραιά, το 1ο Γραφείο ΠΕ Πειραιά, το 1ο Δημοτικό Σχολείο Ρέντη, τη Διεύθυνση ΠΕ Πειραιά και τη Διεύθυνση ΠΕ Δ' Αθήνας, προς αναζήτηση του σχολείου στο οποίο είχαν δικαίωμα εγγραφής οι ανήλικοι. Η διεύθυνση κατοικίας των ανηλίκων, ωστόσο, δεν είχε συμπεριληφθεί στα όρια κανενός σχολείου της γύρω περιοχής. Ως εκ τούτου, η Αρχή απευθύνθηκε εγγράφως προς τη Διεύθυνση ΠΕ Δ' Αθήνας, ζητώντας από τον διευθυντή να μεριμνήσει για την εξεύρεση λύσης, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του. Τελικά, με έγγραφό της, η Διεύθυνση ΠΕ Δ' Αθήνας, ύστερα από συνεννόηση με τη Διεύθυνση ΠΕ Πειραιά, ενημέρωσε τον Συνήγορο του Παιδιού ότι οι ανήλικοι μπορούσαν να εγγραφούν σε δύο δημοτικά σχολεία του Δήμου Μοσχάτου που βρίσκονται κοντά στον τόπο κατοικίας τους και ότι στη συνέχεια θα επανακαθορίζονταν τα όρια της σχολικής περιφέρειας ώστε να περιληφθεί η συγκεκριμένη διεύθυνση (υπόθεση 15508/2007).

3.3.2 ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΣΕ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Ο Συνήγορος του Παιδιού δέχθηκε αναφορά με θέμα τη διακοπή φοίτησης μαθητή με αναπτυξιακή διαταραχή σε νηπιαγωγείο της Αθήνας. Η διακοπή της φοίτησης ζητήθηκε από το νηπιαγωγείο με την αιτιολογία ότι δεν υπήρχε η δυνατότητα να αντιμετωπιστούν πρακτικά ζητήματα φροντίδας του παιδιού που σχετίζονταν με τη διαταραχή.

Η Αρχή επικοινωνήσε με το ιατροπαιδαγωγικό κέντρο που παρακολουθούσε την αναπτυξιακή πορεία του ανηλίκου και ενημερώθηκε για τις προτάσεις του ως προς την εκπαίδευση του παιδιού. Οι προτάσεις εστιάζονταν στην ανάγκη επανένταξης του παιδιού στο νηπιαγωγείο, δεδομένου ότι η συμμετοχή του στις παιδαγωγικές δραστηριότητες έχει θετικά αποτελέσματα στην ψυχοκοινωνική του εξέλιξη.

Στη συνέχεια, ο Συνήγορος του Παιδιού επικοινωνήσε με την αρμόδια σχολική σύμβουλο προσχολικής αγωγής και την προϊσταμένη του νηπιαγωγείου, επισημαίνοντάς τους ότι το παιδί θα έπρεπε να επιστρέψει στο σχολικό του περιβάλλον και τα πρακτικά ζητήματα να λυθούν μέσα από τη συνεργασία του νηπιαγωγείου με τους γονείς. Δεδομένου ότι αρχικά δεν υπήρξε θετική ανταπόκριση, η Αρχή διοργάνωσε συνάντηση στην οποία συμμετείχαν η σχολική σύμβουλος, εκπρόσωπος του ιατροπαιδαγωγικού κέντρου, η νηπιαγωγός και η μητέρα του παιδιού, προκειμένου να επιλυθεί το πρόβλημα και να συνεχιστεί η φοίτηση του παιδιού. Έπειτα από τις παραπάνω ενέργειες, ο μαθητής έγινε δεκτός στο νηπιαγωγείο για το πρωινό ωράριο του σχολείου, όχι όμως και για το ολοήμερο (υπόθεση 17009/2006).

3.3.3 ΕΠΙΒΟΛΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Πατέρας μαθητή της Γ΄ τάξης δημοτικού υπέβαλε αναφορά στον Συνήγορο του Παιδιού με θέμα την ημερήσια αποβολή του παιδιού του από ιδιωτικό εκπαιδευτήριο, λόγω της συμπεριφοράς του. Σύμφωνα με τον κανονισμό που το σχολείο απέστειλε στην Αρχή και τον οποίο οι γονείς είχαν υπογράψει κατά την εγγραφή του παιδιού τους, πράγματι προβλέπονται αυστηρές κυρώσεις, όπως διήμερη αποβολή για άρνηση εκκλησιασμού ή προσευχής και πενθήμερη αποβολή για άρνηση συμμετοχής σε παρέλαση.

Ο Συνήγορος του Παιδιού ζήτησε σχετικές εξηγήσεις από τον προϊστάμενο του αρμόδιου Γραφείου ΠΕ, καθώς, σύμφωνα με τον νόμο περί ιδιωτικής εκπαίδευσης (Ν. 682/1977), ο κανονισμός υποβάλλεται και εγκρίνεται από το αρμόδιο Γραφείο ΠΕ, η ποινή δε της αποβολής δεν προβλέπεται ως μέτρο παιδαγωγικού ελέγχου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ΠΔ 201/1998). Διευκρινίστηκε ότι εκ παραδρομής δόθηκε στους γονείς των μαθητών του νεοσύστατου δημοτικού ο κανονισμός που αφορούσε στο γυμνάσιο του ίδιου σχολείου, και το Γραφείο ΠΕ απηύθυνε σύσταση να μην επαναληφθεί το σφάλμα. Επίσης, ο προϊστάμενος είχε διαδοχικές συναντήσεις με τον γονέα, τον διευθυντή του σχολείου, την ψυχολόγο του σχολείου και τον μαθητή, ώστε να ξεπεραστούν τα προβλήματα και να μπορέσει ο μαθητής να παρακολουθήσει κανονικά τα μαθήματά του έως το τέλος της χρονιάς. Ο Συνήγορος του Παιδιού ζήτησε τη διαρκή μέριμνα του Γραφείου ΠΕ ως προς το ζήτημα, καθώς το σχολείο φαίνεται να εφαρμόζει έναν ιδιαίτερα αυστηρό και βασισμένο σε παρωχημένα παιδαγωγικά πρότυπα τρόπο επιβολής της πειθαρχίας στους μαθητές (υπόθεση 6747/2007).

3.4 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΩΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

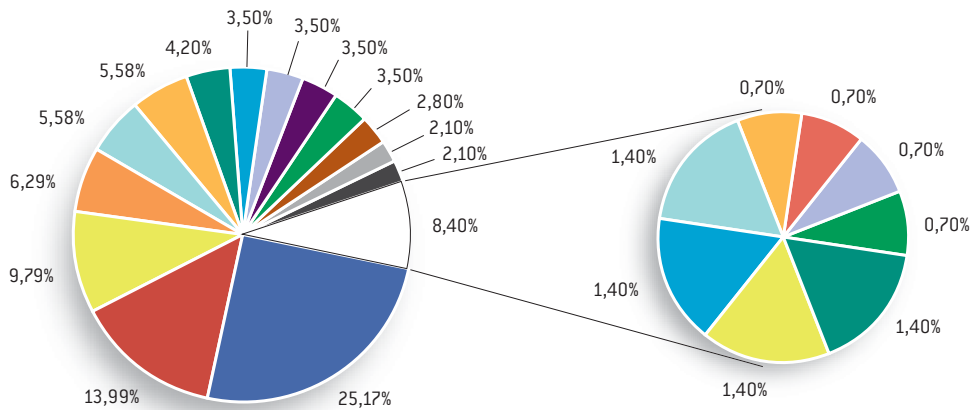
3.4.1 ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ

Ο Συνήγορος του Παιδιού δέχθηκε αναφορά από μεγάλο αριθμό γονέων και κηδεμόνων

από πόλη της Στερεάς Ελλάδας, μέσω του τοπικού Γραφείου Διαφύλαξης Δικαιωμάτων του Παιδιού, που έχει δημιουργηθεί από τον οικείο δήμο, με θέμα την προβολή οπτικοακουστικών διαφημιστικών μηνυμάτων γνωστής αλυσίδας καταστημάτων παιχνιδιών, το περιεχόμενο των οποίων οι γονείς έκριναν ως ακατάλληλο, θεωρώντας ότι εξέθετε τους ανήλικους θεατές σε αρνητικές στάσεις και αντιλήψεις σχετικά με τον γονεϊκό ρόλο και τις σχέσεις τους στην οικογένεια. Επίσης οι γονείς διαμαρτυρήθηκαν για τις ώρες και τη συχνότητα προβολής των μηνυμάτων.

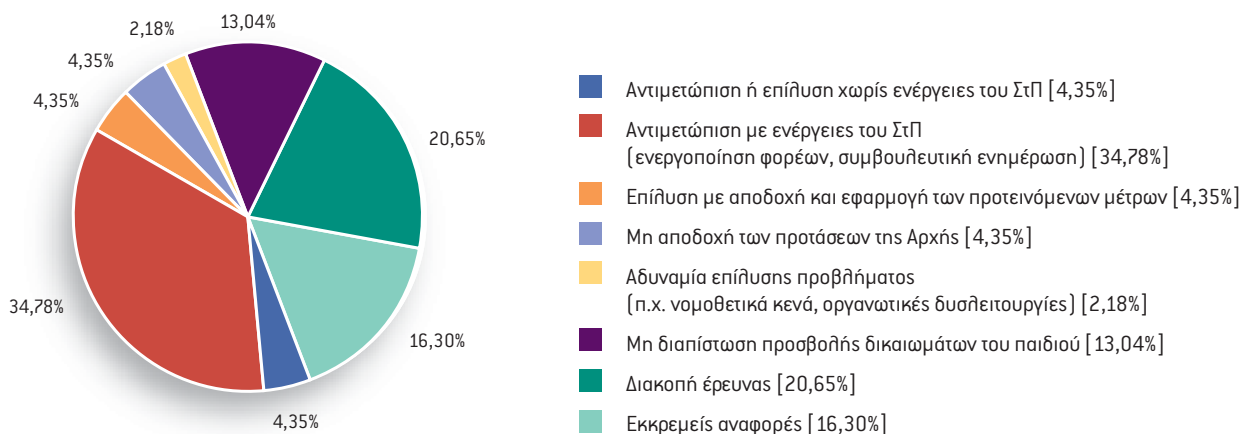
Η Αρχή επικοινωνήσε με όλους τους εμπλεκόμενους: τους εκπροσώπους της εταιρείας παιχνιδιών, τη συνεργαζόμενη διαφημιστική εταιρεία και το Συμβούλιο Ελέγχου Επικοινωνίας –όργανο αυτοδέσμευσης και αυτοελέγχου της Ένωσης Εταιριών Διαφήμισης-Επικοινωνίας και του Συνδέσμου Διαφημιζομένων Ελλάδας– το οποίο λειτουργεί κατ' επιταγήν του Ν. 2863/2000. Τελικά, ύστερα από την παρέμβαση του Συνηγόρου του Παιδιού, το συμβούλιο ενημέρωσε τη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή για την απόφασή του να διακοπεί η μετάδοση των σχετικών διαφημιστικών μηνυμάτων. Επίσης έγιναν συστάσεις προς την εταιρεία και τους διαφημιστές της, με απώτερο στόχο μελλοντικά να είναι πιο προσεκτικοί ως προς την παρουσίαση της εικόνας του παιδιού σε διαφημίσεις, αλλά και ως προς τη στάση τους προς το παιδί ως αποδέκτη-καταναλωτή. Όσον αφορά στην παράβαση των ωραρίων προβολής των διαφημιστικών μηνυμάτων, η Αρχή παρέπεμψε την καταγγελία στο αρμόδιο όργανο ελέγχου, που είναι το ΕΣΡ (υπόθεση 449/2007).

ΓΡΑΦΗΜΑ 34 ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΤΑ ΑΡΘΡΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ (ΣΔΠ)

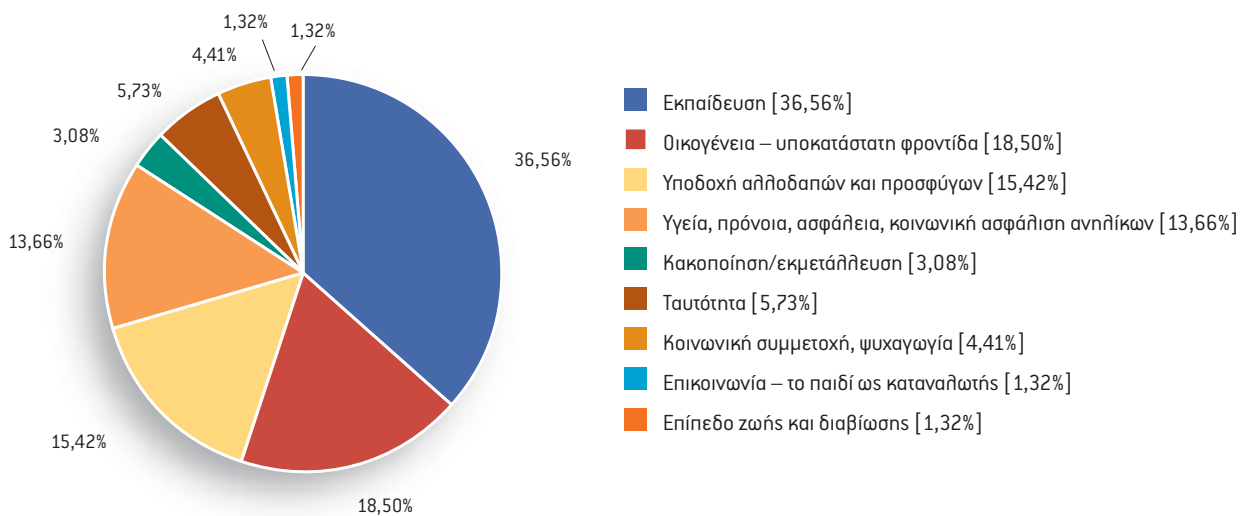

- ΣΔΠ 28: Δικαίωμα στην εκπαίδευση [25,17%]
- ΣΔΠ 5 & 18: Ρόλος και ευθύνη των γονέων [13,99%]
- ΣΔΠ 10: Οικογενειακή επανένωση [9,79%]
- ΣΔΠ 23: Προστασία παιδιών με ειδικές ανάγκες [6,29%]
- ΣΔΠ 9: Χωρισμός από τους γονείς [5,58%]
- ΣΔΠ 29: Στόχοι και περιεχόμενο της εκπαίδευσης του παιδιού [5,58%]
- ΣΔΠ 31: Δικαίωμα στην ανάπαυση και στο παιχνίδι [4,20%]
- ΣΔΠ 19: Προστασία από βία, εκκατάλειψη, εκμετάλλευση [3,50%]
- ΣΔΠ 27: Ανάπτυξη του παιδιού – δικαίωμα για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής [3,50%]
- ΣΔΠ 16: Σεβασμός της ιδιωτικής ζωής [3,50%]
- ΣΔΠ 2: Διάκριση ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πολιτικές πεποιθήσεις [3,50%]
- ΣΔΠ 20: Εναλλακτική επιμέλεια: ιδρυματική φροντίδα [2,80%]
- ΣΔΠ 24: Δικαίωμα στην υγεία και στις ιατρικές υπηρεσίες [2,10%]
- ΣΔΠ 22: Προστασία παιδιών-προσφύγων [2,10%]
- ΣΔΠ 7: Δικαίωμα του παιδιού στο όνομα, την ταυτότητα και την ιθαγένεια, δικαίωμα να γνωρίζει τους γονείς του [1,40%]
- ΣΔΠ 17: Ρόλος και ευθύνη των ΜΜΕ [1,40%]
- ΣΔΠ 20 & 21: Εναλλακτική επιμέλεια: υιοθεσία [1,40%]
- ΣΔΠ 20: Εναλλακτική επιμέλεια: ανάδοχη φροντίδα [1,40%]
- ΣΔΠ 12: Σεβασμός στις απόψεις του παιδιού [0,70%]
- ΣΔΠ 11: Αθέμιτες μετακινήσεις στο εξωτερικό και μη επάνοδος [0,70%]
- ΣΔΠ 35: Απαγόρευση απαγωγής, πώλησης και εμπορίας παιδιών [0,70%]
- ΣΔΠ 36: Προστασία από κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης [0,70%]

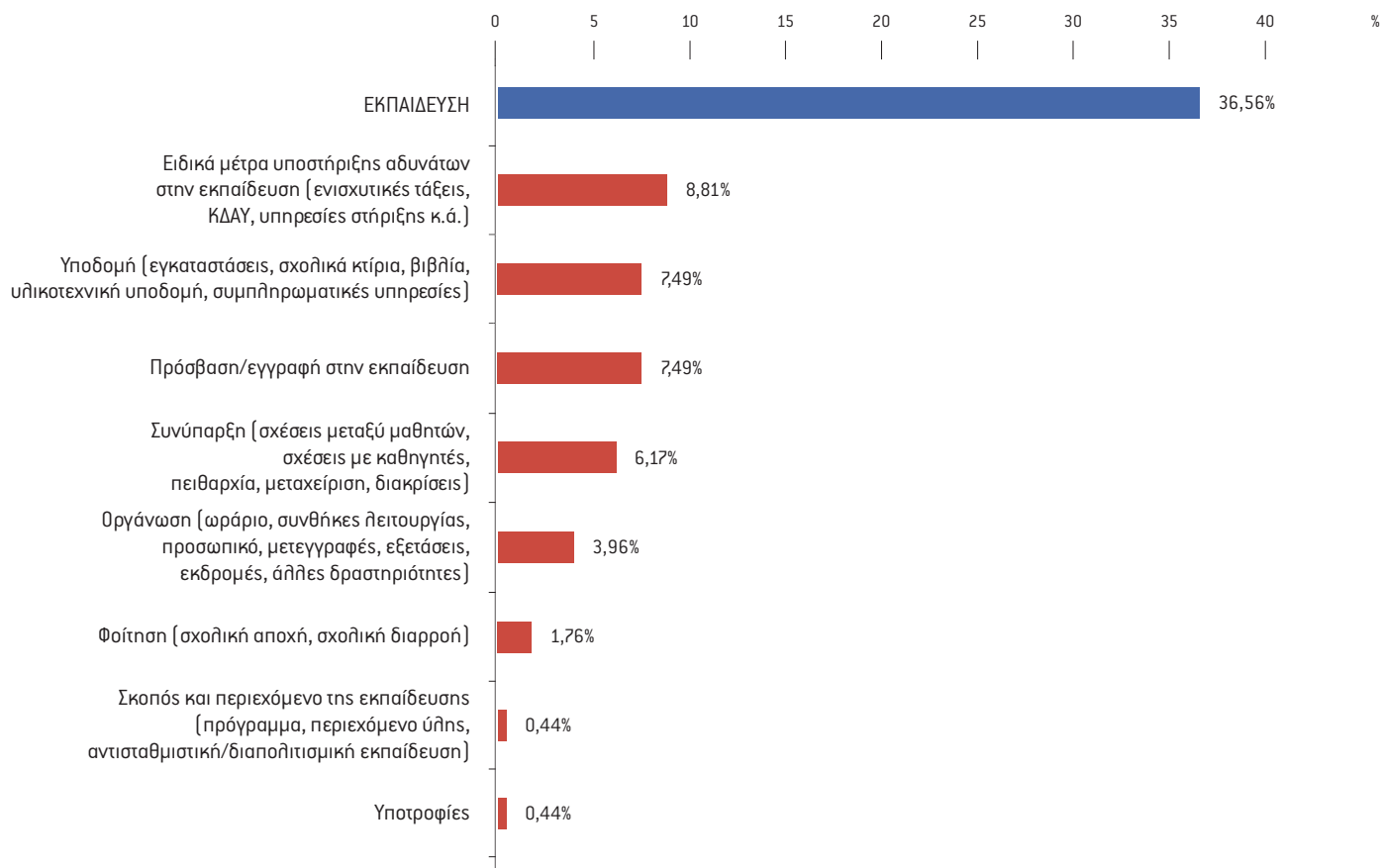
ΓΡΑΦΗΜΑ 35 ΕΚΒΑΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΠΟ ΙΔΙΩΤΕΣ

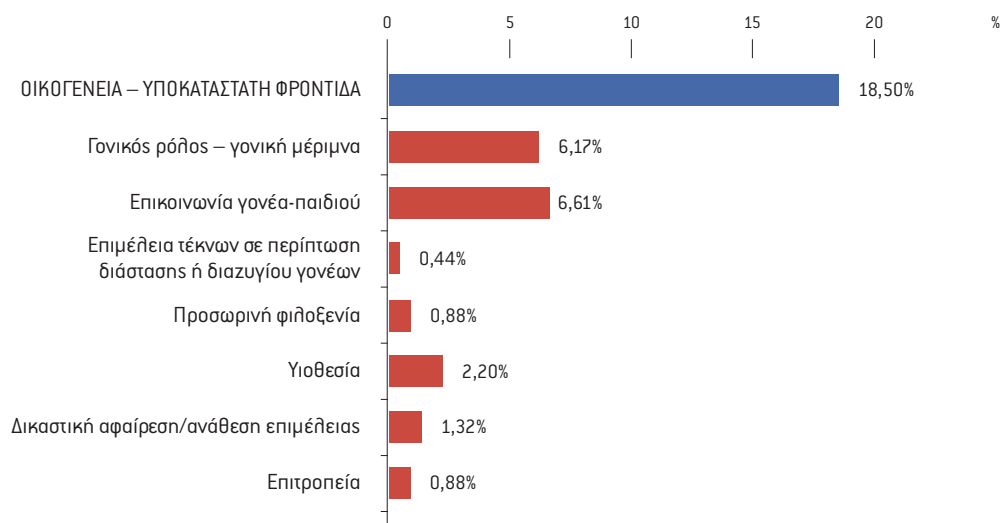
ΓΡΑΦΗΜΑ 36 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

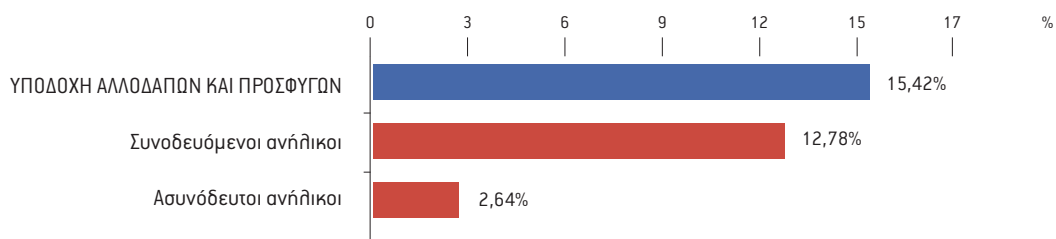
ΓΡΑΦΗΜΑ 37 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

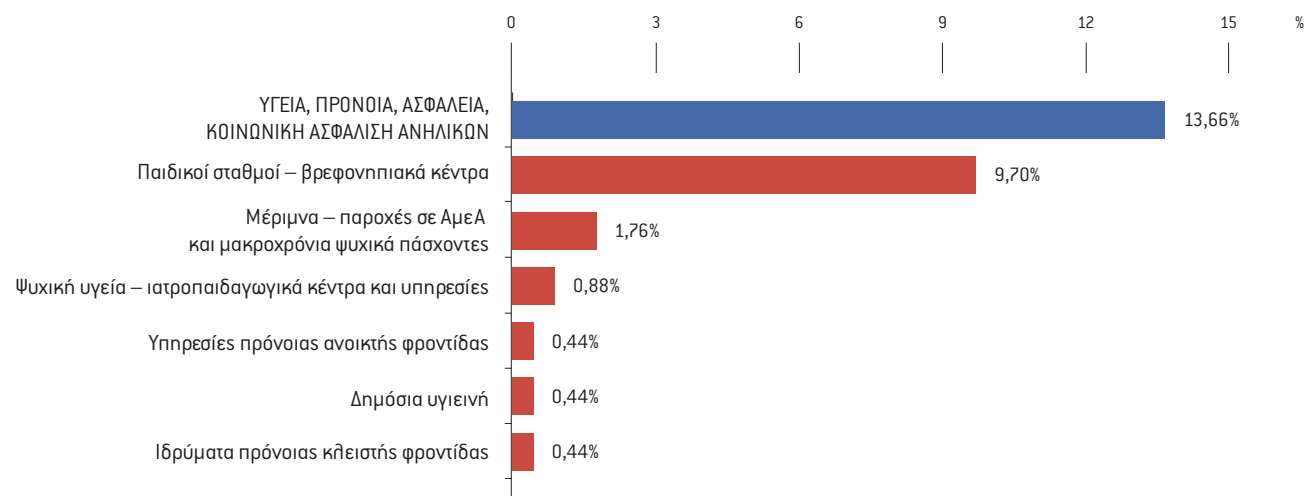
ΓΡΑΦΗΜΑ 38 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

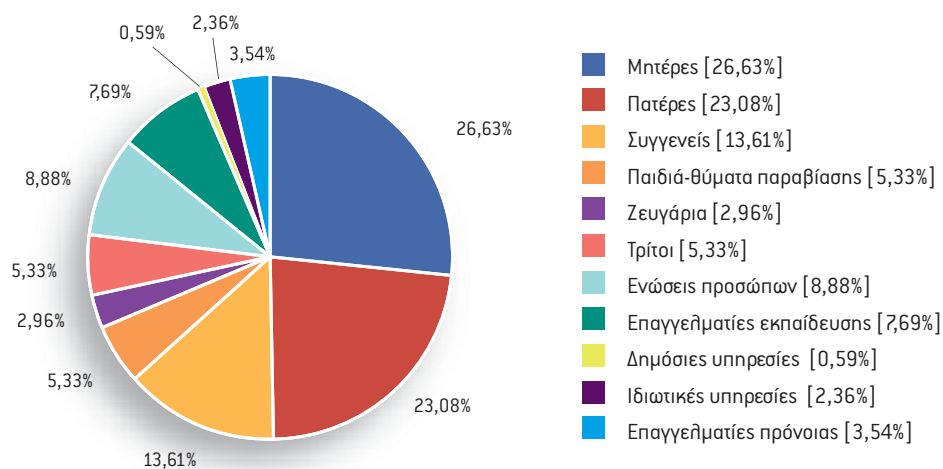
ΓΡΑΦΗΜΑ 39 ΥΠΟΔΟΧΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

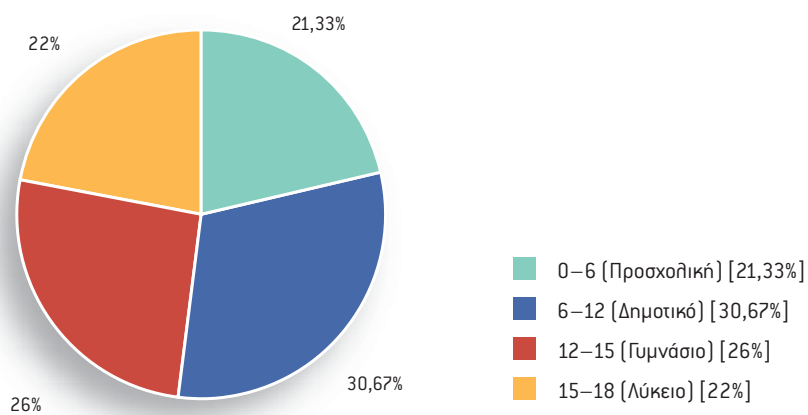
ΓΡΑΦΗΜΑ 40 ΥΓΕΙΑ, ΠΡΟΝΟΙΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

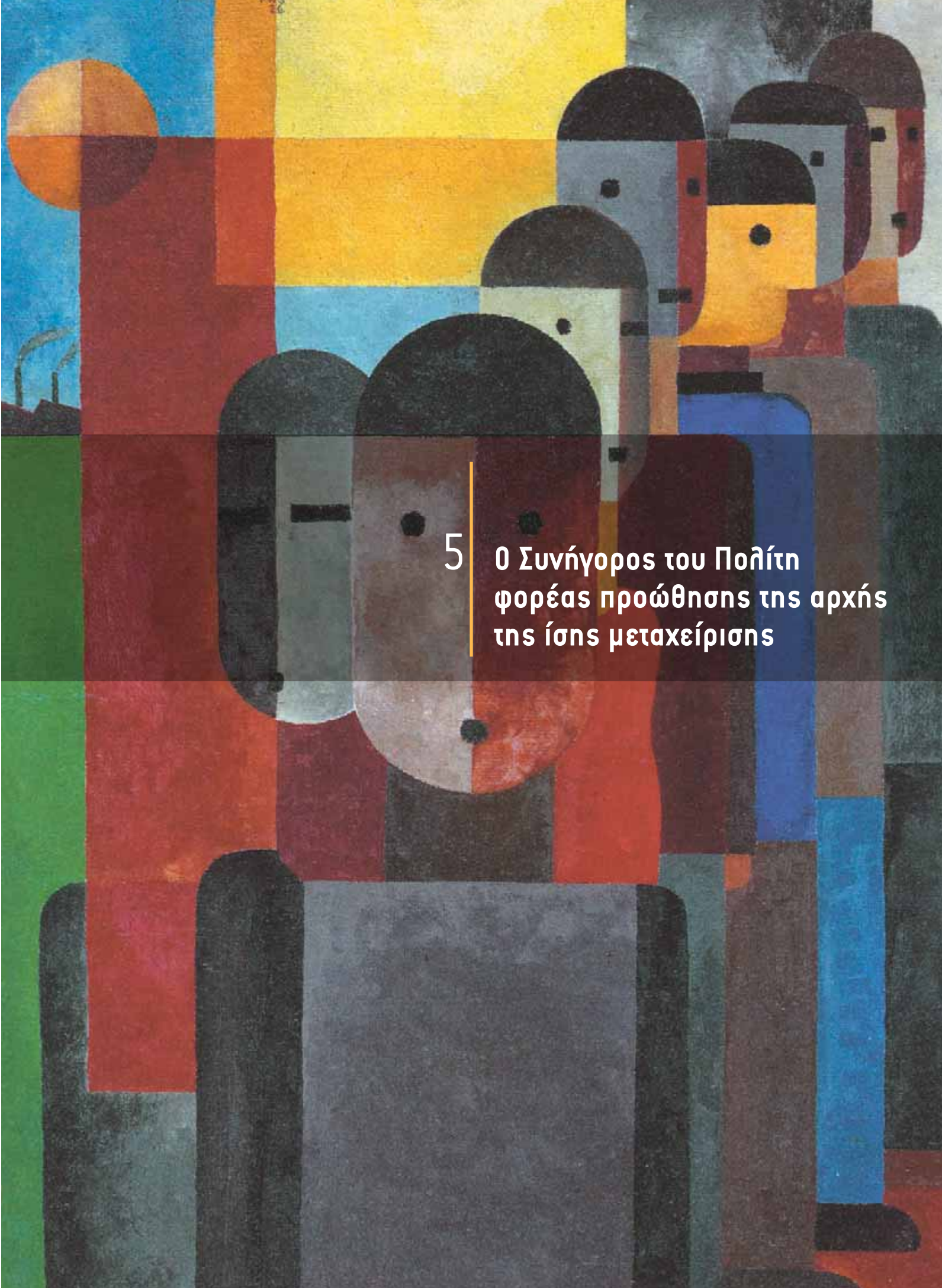

ΓΡΑΦΗΜΑ 41 ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΓΡΑΦΗΜΑ 42 ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΚΑΤΑΓΕΛΛΕΤΑΙ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

An abstract painting featuring a series of stylized, overlapping human figures. The figures are composed of simple geometric shapes like circles and rectangles, filled with various colors such as grey, yellow, red, and blue. The background is a collage of large, solid-colored blocks in shades of blue, yellow, red, and green. In the upper left corner, there is a large orange circle. The overall style is reminiscent of mid-20th-century abstract art.

5 Ο Συνήγορος του Πολίτη
φορέας προώθησης της αρχής
της ίσης μεταχείρισης

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εκτιμήσεις, οι διαπιστώσεις και τα προβλήματα που είχαν αναδειχθεί και καταγραφεί στις ετήσιες εκθέσεις της Αρχής τα δύο προηγούμενα έτη εφαρμογής του νέου θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων παραμένουν κατά βάση επίκαιρα. Ο μικρός σχετικά αριθμός των αναφορών που αφορούν στο πεδίο των διακρίσεων και οι οποίες υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη, η περιορισμένη δραστηριοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και η μειωμένη ενεργοποίηση των εκ του νόμου εμπλεκόμενων θεσμικών φορέων, όπως του ΣΕΠΕ, συνεχίζουν να προβληματίζουν την Αρχή σχετικά με την αξιοποίηση των προκλήσεων που θέτει η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

1.1 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Κατά το 2007 υποβλήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη μεγαλύτερος αριθμός αναφορών σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η συχνότητα υποβολής αναφορών που εντάσσονται στο πεδίο των διακρίσεων παραμένει πάντως μικρή και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί αξιόπιστο δείκτη των φαινομένων της δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης ατόμων ή ομάδων στη χώρα μας. Όπως είχε επισημανθεί και στην έκθεση του 2006, η απουσία αναφορών με αντικείμενο τις διακρίσεις, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με ευαίσθητες πτυχές, όπως τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις ή τη σεξουαλική παρενόχληση, δεν μπορεί να εκληφθεί ως τεκμήριο απουσίας διακρίσεων. Αντίθετα, υποδηλώνει τη συστολή των θυμάτων της διακριτικής μεταχείρισης να εκθέσουν την προσωπική ή την κοινωνική τους ζωή και να προσφύγουν στους εκ του νόμου αρμόδιους θεσμικούς φορείς για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Ενδεικτικό στοιχείο της τάσης αυτής αποτελεί το γεγονός ότι, όπως καταδεικνύεται στη συνέχεια, οι περισσότερες αναφορές αφορούν σε διακρίσεις για λόγους ηλικίας ή φύλου και σε σχέση αφενός με την ισότητα ως προς τις παροχές και αφετέρου με τους όρους και τις συνθήκες της απασχόλησης. Πρόκειται δηλαδή για περιπτώσεις στις οποίες η δημοσιοποίηση της διακριτικής μεταχείρισης δεν έχει κοινωνικό κόστος για τους καταγγέλλοντες.

Η προβληματική επικοινωνία που έχουν με τους θεσμικούς φορείς όσοι πλήττονται από πρακτικές διακριτικής μεταχείρισης θα μπορούσε να ισοσταθμιστεί με τη δραστηριοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και την ενίσχυση της συμμετοχής της σε δράσεις που θα είχαν στόχο την ενημέρωση ή την υποστήριξη των θυμάτων των διακρίσεων.

Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι βούληση του κοινοτικού νομοθέτη υπήρξε η ενίσχυση του ρόλου των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, εντάσσοντάς τους στο σύστημα πρόσβασης στους διοικητικούς και τους δικαστικούς μηχανισμούς, έστω και με προϋποθέσεις. Η συμβολή αυτών των κοινωνικών μορφωμάτων στην εμπέδωση και την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης μπορεί να αποβεί καθοριστική, ιδίως στην αντιμετώπιση και την εξάλειψη δυσμενών διακριτικών μεταχειρίσεων δομικού χαρακτήρα, τις οποίες

υφίστανται ευάλωτες ομάδες (π.χ. οι Ρομά). Δεν μπορεί λοιπόν να μην γεννά σοβαρό προβληματισμό το γεγονός ότι οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών δεν δραστηριοποιούνται επαρκώς προς την εν λόγω κατεύθυνση και να μην ανακύπτει επιτακτικά η ανάγκη να αναζητηθούν τρόποι ώστε αυτοί να κινητοποιηθούν. Ήδη, ο Συνήγορος του Πολίτη, από το προηγούμενο έτος, προέβη στον σχεδιασμό και την ενεργοποίηση ενός ανοικτού πιλοτικού δικτύου επικοινωνίας με ΜΚΟ και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας και της στήριξης των Ρομά. Η πρωτοβουλία αυτή αποσκοπούσε ακριβώς να τονώσει τη μεσολάβηση των φορέων της κοινωνίας των πολιτών μεταξύ της στοχευμένης ειδικής πληθυσμιακής ομάδας και του Συνηγόρου του Πολίτη, να διαδώσει κρίσιμες πληροφορίες σχετικές με ζητήματα θεσμικών δυνατοτήτων και τεχνογνωσίας και να αντληθούν πληροφορίες αναφορικά με ζωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εν λόγω πληθυσμιακές ομάδες· κυρίως όμως στόχευε να συντονίσει τη δράση των φορέων που συμμετείχαν, με πρωτοβουλία του Συνηγόρου του Πολίτη.

Ειδικά, όσον αφορά στην εφαρμογή του Ν. 3488/2006 για την ισότητα των φύλων, από τη διερεύνηση των σχετικών αναφορών διαφάνηκε ότι κρίσιμο ζητούμενο αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να αποδειχθεί ότι συντρέχει σεξουαλική παρενόχληση. Καταδείχθηκε επίσης η αναγκαιότητα να προσκομίζονται επαρκή αποδεικτικά ερείσματα, ώστε ο Συνήγορος του Πολίτη και η Επιθεώρηση Εργασίας να μπορούν να ασκήσουν τον διαμεσολαβητικό τους ρόλο. Γενικά, θα λέγαμε ότι στο πεδίο των καταγγελιών για σεξουαλική παρενόχληση υπάρχει σοβαρός κίνδυνος παρανόησης της οικείας διάταξης του Ν. 3488/2006, καθώς σε ορισμένους από τους πολίτες που αποτάθηκαν στην Αρχή είχε δημιουργηθεί η εντύπωση ότι αρκεί η απλή αναφορά σε καταγγελίες, προκειμένου να αξιοποιηθεί η θεσμική δυνατότητα για ανακατανομή του βάρους της απόδειξης στον εναγόμενο, δυνάμει της οποίας καλείται εκείνος να αποδείξει ότι δεν ευσταθούν οι καταγγελίες που τον αφορούν. Προφανώς όμως, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα όσα καταγγέλλονται δεν θεμελιώνονται με στοιχεία ικανά να επιτρέψουν την πιθανολόγησή τους, η σχετική διάταξη είναι αδύνατον να εφαρμοστεί.

Οι εμπειρίες που έχει αποκομίσει ο Συνήγορος του Πολίτη κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του Ν. 3488/2006 κατέδειξαν ότι αρκετές από τις διατάξεις του νόμου αφήνουν αναπάντητα κρίσιμα ερωτήματα σχετικά με τον τρόπο ενεργοποίησής τους. Παρά τις σχετικές δυσκολίες όμως, οι φορείς που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του νόμου καλούνται να αξιοποιήσουν κατά τον βέλτιστο δυνατό τρόπο τις θεσμικές δυνατότητες που αυτός παρέχει.

Επίσης, προκειμένου να ενεργοποιηθεί επαρκώς και να αποβεί αποτελεσματική η σύνθετη θεσμική συνεργασία μεταξύ του Συνηγόρου του Πολίτη και του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, απαιτείται οι νέες ρυθμίσεις να αφομοιωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό από τους επιθεωρητές και όλους τους εμπλεκόμενους, και όλοι οι επιθεωρητές εργασίας να μάθουν κατ' ουσίαν τις νέες αρμοδιότητες που τους έχουν ανατεθεί. Το ΣΕΠΕ –δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 17 του Ν. 3488/2006 σχετικά με τη νέα αποδεικτική διαδικασία– καλείται να επανεξετάσει την προηγούμενή του πρακτική, κατά την οποία δεν λαμβάνονταν υπόψη μαρτυρικές καταθέσεις και αποδεικτικά στοιχεία, αλλά και να αποδεχθεί εμπράκτως το γεγονός ότι η γενική του αρμοδιότητα έχει πλέον, δυνάμει των νέων διατάξεων, επεκταθεί σε σημαντικό βαθμό πέραν του εσωτερικού στη σχέση εξαρτημένης εργασίας πεδίου. Συγκεκριμένα, η ηγεσία του ΣΕΠΕ πρέπει να αντιμετωπίσει την εύλογη διστακτικότητα που συχνά επιδεικνύουν οι επιθεωρητές εργασίας για τη διεξαγωγή

καινοφανών αποδεικτικών διαδικασιών, στις οποίες καλούνται να προβούν χωρίς να υπάρχουν οι αναγκαίες εγκύκλιες οδηγίες.

Στη συνέχεια, σημαντική στήριξη στην προώθηση της ίσης μεταχείρισης, και μάλιστα στο έργο του Συνηγόρου του Πολίτη ως αρμόδιου φορέα, έχει προσφέρει η έως σήμερα στάση της ΕΕΔΑ. Τη στήριξη της την έχει εκδηλώσει με τις επανειλημμένες αποφάσεις και οδηγίες της σχετικά με την ενσωμάτωση των οικείων κοινοτικών Οδηγιών και την εφαρμογή τους στην ελληνική έννομη τάξη, καθώς και με τη συνεργασία της σε μια σειρά από γενικότερα ζητήματα ίσης μεταχείρισης, ιδίως δε όσον αφορά στην κοινωνική ένταξη των πληθυσμιακών ομάδων των Ρομά [βλ. παρακάτω, ενότητα 3.1].

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι κατά το προηγούμενο έτος αντικείμενο τροπολογίας αποτέλεσε η έννοια της παρενόχλησης, όπως αυτή ορίζεται στην παράγρ. 2 του άρθρου 2 του Ν. 3304/2005. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 7 του Ν. 3625/2007 για την «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις» επιχειρείται η οριοθέτηση της έννοιας με σαφέστερο τρόπο, καθώς απαλείφεται ως κριτήριο εξειδίκευσής της η ρήτρα των χρηστών και συναλλακτικών ηθών. Με τη νέα νομοθετική ρύθμιση ακολουθούνται οι κοινοτικές κατευθύνσεις, όπως αυτές αποτυπώνονται στις σχετικές Οδηγίες, και εισάγεται ορισμός ταυτόσημος με εκείνον του άρθρου 3, παράγρ. γ του Ν. 3488/2006 για την ισότητα των φύλων.

Στη συνέχεια, στις επί μέρους θεματικές, καταγράφονται οι περιπτώσεις που αποτέλεσαν αντικείμενο διερεύνησης εκ μέρους του Συνηγόρου του Πολίτη, ανάλογα με το είδος της δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης.

2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Κατά το 2007, ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε 80 αναφορές πολιτών που διαμαρτύρονταν για διακριτική μεταχείριση την οποία υπέστησαν κατά παράβαση του Ν. 3304/2005, αριθμός σημαντικά αυξημένος σε σχέση με εκείνον του 2006, όχι όμως ακόμη πραγματικά μεγάλος. Από τις αναφορές, 25 αφορούσαν σε διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου, οι οποίες εξετάστηκαν υπό το πρίσμα του Ν. 3488/2006. Αυτές οι υποθέσεις –αν εξαιρέσει κανείς όσες κρίθηκαν ήδη από τον Συνήγορο του Πολίτη ως αβάσιμες (5)– εξακολουθούν, στο μεγαλύτερο μέρος τους, να διερευνώνται, καθώς εκκρεμεί η τελική θέση της διοίκησης. Η δε έκβαση των υποθέσεων που αρχειοθετήθηκαν μετά τη διερεύνησή τους από τον Συνήγορο του Πολίτη ήταν κατ' αρχήν θετική για τον πολίτη στις 13 από τις 15 περιπτώσεις. Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται παραστατικά οι υποθέσεις οι οποίες διερευνήθηκαν, ταξινομημένες με βάση τον επικαλούμενο λόγο διάκρισης και την έκβασή τους:

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΟΥ 2007 ΓΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ	Σύνολο αναφορών για διακρίσεις Ν. 3304/2005	Σύνολο νέων αναφορών (που υποβλήθηκαν το 2007)	Διακρίσεις σε εργασία, απασχόληση	Διακρίσεις σε επαγγελματικό, κατάρτιση, επιμόρφωση, πρακτική	Διακρίσεις στην εκπαίδευση	Διακρίσεις στη συμμετοχή σε οργάνωση εργαζομένων ή εργοδοτών	Διακρίσεις σε κοινωνική προστασία, ασφάλιση, περιθαλψη	Διακρίσεις σε κοινωνικές παροχές, πρόνοια	Διακρίσεις σε διάθεση αγαθών, υπηρεσιών, στέγαση
Διακρίσεις λόγω φυλετικής-εθνοτικής καταγωγής	41	9	3		4				34
Διακρίσεις λόγω αναπηρίας – εύλογες προσαρμογές	1		1						
Διακρίσεις λόγω ηλικίας	13	9	13						
Διακρίσεις λόγω φύλου	24	21	24						
Σεξουαλική παρενόχληση	1	1	1						
ΣΥΝΟΛΟ	80	40	42	0	4	0	0	0	34

ΕΚΒΑΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΓΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ – 2007	Σύνολο αναφορών για διακρίσεις Ν. 3304/2005	Διαπιστώθηκε διάκριση	Δεν διαπιστώθηκε διάκριση	Συμμόρφωση, επίλυση	Μη συμμόρφωση	Εκκρεμείς υποθέσεις, συστάσεις, προτάσεις της Αρχής	Παραπομπή σε πειθαρχικό έλεγχο	Παραπομπή στον εισαγγελέα	Επιγενόμενη αναρμοδιότητα
Διακρίσεις λόγω φυλετικής-εθνοτικής καταγωγής	41	6	5	4	2	30			0
Διακρίσεις λόγω αναπηρίας – εύλογες προσαρμογές	1					1			
Διακρίσεις λόγω ηλικίας	13	3		3		10			
Διακρίσεις λόγω φύλου	24	6		6		18			
Σεξουαλική παρενόχληση	1					1			
ΣΥΝΟΛΟ	80	15	5	13	2	60	0	0	0

2.1 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

2.1.1 ΕΡΓΑΣΙΑ

Αλλογενής Ελληνίδα από πολιτογράφηση – Πρόσληψη διδακτικού προσωπικού

Ελληνίδα που απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση υπέβαλε αίτηση για πρόσληψη στο ωρομίσθιο διδακτικό προσωπικό της Σχολής Μονίμων Υπαξιωματικών. Η αίτησή της απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι δεν είχε την ελληνική ιθαγένεια από γέννηση, αναγκαία προϋπόθεση σύμφωνα με την προκήρυξη. Ο Συνήγορος του Πολίτη, απευθυνόμενος στην εμπλεκόμενη υπηρεσία, επισήμανε ότι η προϋπόθεση αυτή φαίνεται προβληματική, τόσο λόγω της συνταγματικής αρχής της ισότητας των ελλήνων πολιτών (άρθρο 4, παράγρ. 1 του Συντάγματος) όσο και, ειδικότερα, των ρυθμίσεων του Ν. 3304/2005 (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 228–229). Έπειτα από την παρέμβαση του Συνήγορου του Πολίτη, η Διεύθυνση Εκπαίδευσης του Γενικού Επιτελείου Στρατού του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας επισήμανε σε απαντητικό έγγραφό της ότι προτίθεται να εξετάσει το ζήτημα, αφού λάβει υπόψη της τόσο τις απόψεις της Αρχής όσο και τον Ν. 3304/2005, προκειμένου να γίνουν οι αναγκαίες τροποποιήσεις στην προκήρυξη της Σχολής Μονίμων Υπαξιωματικών του 2007–2008 (υπόθεση 7599/2006).

2.1.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αλλοδαποί ελληνικής καταγωγής – Ειδικό καθεστώς εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Κατά το 2006 ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορές κύπριων πολιτών και άλλων προσώπων ελληνικής καταγωγής με ιθαγένεια κράτους-μέλους της ΕΕ, υποψηφίων για εισαγωγή στα ελληνικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σχετικά με την άρνηση των ελληνικών εκπαιδευτικών αρχών να εντάξουν τους υποψηφίους της συγκεκριμένης κατηγορίας –δηλαδή τους κοινοτικούς αλλοδαπούς ελληνικής καταγωγής– στην κατηγορία των κοινοτικών αλλοδαπών, για την οποία προβλέπεται ορισμένο ποσοστό εισαγωγής [*Έτησια έκθεση 2006*, σ. 230]. Έρεισμα της άρνησης αποτέλεσαν οι διατάξεις του εδαφίου α΄ της παραγρ. 3 του άρθρου 13 του Ν. 3404/2005 και οι κατ' εφαρμογήν αυτών διατάξεις της με αρ. Φ151/17104/Β6/17.2.2006 ΥΑ (ΦΕΚ 259/1.3.2006 Β΄), σύμφωνα με τις οποίες οι πολίτες κρατών-μελών της ΕΕ με ελληνική καταγωγή εξαιρούνται από την κατηγορία των λοιπών πολιτών της ΕΕ και υπάγονται αποκλειστικά στην κατηγορία των ομογενών.

Αποτέλεσμα του συνόλου των ενεργειών του Συνηγόρου του Πολίτη ήταν η έκδοση της με αρ. Φ151/20049/Β6/2007 ΥΑ. Σύμφωνα με όσα ορίζονται στην υπουργική απόφαση, τα ποσοστά επιλογής της ειδικής κατηγορίας 3 του άρθρου 1 («έλληνες απόφοιτοι ξένων λυκείων αντιστοίχων σχολείων που λειτούργούν στο εξωτερικό») διαφοροποιούνται ως εξής:

- 1,5% για τους υποψηφίους που είναι απόφοιτοι ξένων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία λειτουργούν στο εξωτερικό (με πρόγραμμα σπουδών χώρας μέλους της ΕΕ)
- 1,5% για τους υποψηφίους που είναι απόφοιτοι κυπριακών λυκείων τα οποία λειτουργούν στην Κύπρο (με πρόγραμμα σπουδών της Κυπριακής Δημοκρατίας)
- 1% για τους υποψηφίους που είναι απόφοιτοι ξένων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία λειτουργούν στο εξωτερικό (με πρόγραμμα σπουδών χώρας μη μέλους της ΕΕ).

Τα κριτήρια διαφοροποίησης των ποσοστών επιλογής της ειδικής κατηγορίας των Ελλήνων του εξωτερικού φαίνονται κατ' αρχήν να κινούνται προς την κατεύθυνση των επισημάνσεων του Συνηγόρου του Πολίτη και σε γενικές γραμμές κρίνονται εύλογα και λειτουργικά, όπως προκύπτει από την ολοκλήρωση, πλέον, των Πανελληνίων Εξετάσεων 2007. Σε κάθε περίπτωση, η αποτελεσματικότητα και η ευστοχία τους αναμένεται να κριθούν συνολικά στο μέλλον (υποθέσεις 16371/2005, 4539/2006, 5314/2006, 9444/2006).

2.1.3 ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΣΤΕΓΗ

Αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες – Φόρος μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας

Κατά τα προηγούμενα έτη ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε αναφορές αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα σχετικά με την άρνηση των ΔΟΥ να τους απαλλάξουν από τον φόρο μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας.

Παρά το γεγονός ότι η Αρχή επισήμανε το βάσιμο των σχετικών παραπόνων, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών παρέμειναν αμετακίνητες στην αρνητική τους στάση, επικαλούμενες σχετική διάταξη της με αρ. 1080792/1428/0013/ΠΟΛ.1162/10.7.1989 ΥΑ, βάσει της οποίας η απαλλογή επιφυλάσσεται μόνο σε έλληνες πολίτες και πολίτες της ΕΕ που κατοικούν στην Ελλάδα και σε κάποιες κατηγορίες ομογενών. Η συγκεκριμένη διάταξη ωστόσο, εκτός του ότι ήδη έχει κριθεί από τη νομολογία ως κείμενη εκτός νομοθετικής εξουσιοδότησης του Ν. 1078/1980, δεν εναρμονίζεται με την ιδιαίτερη υποχρέωση μέριμνας που υπέχει η χώρα μας έναντι των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων, δυνάμει των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης, που κατισχύουν κάθε άλλης διάταξης.

Στη συνέχεια, για το ζήτημα αυτό ακολούθησε πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη, που διαβιβάστηκε στον Υπουργό Οικονομίας. Με αυτό επισημαίνεται, εκτός των άλλων, ότι, αν γινόταν δεκτή η θέση του υπουργείου, η εφαρμογή του μέτρου της απαλλαγής από τον φόρο μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας –εκτός από την κατηγορία των ελληνικών πολιτών– και στην κατηγορία των ελλήνων το γένος αλλοδαπών (ομογενών), θα αντέβαινε στις ρυθμίσεις του Ν. 3304/2005 για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της ίσης μεταχείρισης. Καθώς το ζήτημα της στέγης περιλαμβάνεται στο πεδίο εφαρμογής του παραπάνω νόμου (άρθρο 4, παράγρ. 1, εδάφιο η´) και στον βαθμό που η επίμαχη υπουργική απόφαση χορηγεί τη σχετική απαλλαγή και «σε ομογενείς από την Τουρκία, τη Βόρεια Ήπειρο, την Κύπρο και τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης που κατοικούν στην Ελλάδα», δηλαδή σε ελληνικής καταγωγής μη έλληνες πολίτες, η ρύθμιση αυτή εισάγει ανεπίτρεπτη διάκριση, όχι λόγω ιθαγένειας αλλά λόγω εθνικής καταγωγής (υποθέσεις 11575/2004, 8976/2005).

2.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

2.2.1 ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΣΤΕΓΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Η διερεύνηση προβλημάτων κοινωνικού αποκλεισμού της ιδιαίτερης φυλετικής ομάδας των Ρομά, με άξονα το πρόβλημα της εγκατάστασής τους και με προεκτάσεις στη χρήση κοινωνικών υπηρεσιών και τη δημοτολογική τους τακτοποίηση, καθώς και οι παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την αντιμετώπισή τους συνιστούν ιδιαίτερη σύνθετη στρατηγική δράση που παρουσιάζεται στην ενότητα 3.1 του παρόντος κεφαλαίου.

2.3 Η ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Η γενική ρήτρα εξαιρέσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας από το ρυθμιστικό πεδίο του Ν. 3304/2005 φαίνεται ότι σε πολλές περιπτώσεις δημιουργεί τις προϋποθέσεις για εκτεταμένες διακρίσεις εις βάρος αλλοδαπών για λόγους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Στον Συνήγορο του Πολίτη περιήλθαν σχετικές αναφορές, οι οποίες δεν εμπίπτουν μεν στο προστατευτικό πεδίο των διατάξεων του νόμου για τις διακρίσεις, λόγω ιθαγένειας, ωστόσο από τη διερεύνησή τους ανακύπτει προβληματισμός σχετικά με ενδεχόμενη υποκρυπτόμενη δυσμενή διακριτική μεταχείριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Χαρακτηριστικά παρατίθενται οι ακόλουθες υποθέσεις.

Αλλοδαποί – Συμβάσεις αορίστου χρόνου

Κατά το 2006, αλλοδαποί υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι απασχολούνταν σε μουσικά σύνολα με συμβάσεις έργου ή ορισμένου χρόνου προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενοι για την άρνηση των φορέων της απασχόλησής τους (ΝΠΔΔ, ΟΤΑ και την ΕΡΤ ΑΕ) να τους κατατάξουν σε θέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, με την αιτιολογία ότι προβλέπεται από τον νόμο ως τυπικό προσόν για την κατάληψη των θέσεων η κατοχή της ελληνικής ιθαγένειας ή της ιθαγένειας κράτους-μέλους της ΕΕ. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι εν προκειμένω δεν διαπιστώθηκε παραβίαση του Ν. 3304/2005, δεδομένης της υφιστάμενης γενικής ρήτρας εξαιρέσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας. Κατά το προηγούμενο έτος ωστόσο, έπειτα από σχετικές δικαστικές προσφυγές ορισμένων εκ των ενδιαφερόμενων μουσικών, εκδόθηκαν τελεσίδικες θετικές για την περίπτωση τους αποφάσεις, με τις οποίες κρίθηκε ότι οι συμβάσεις των ενδιαφερομένων έχουν χαρακτήρα ενιαίας σύμβασης αορίστου χρόνου. Παράλληλα, το δικαστήριο προέβη σε παρεμπόδιση κρίση, σύμφωνα με την οποία οι εν λόγω αλλοδαποί, ανεξαρ-

τήτως της ιθαγένειάς τους, μπορούν να απασχοληθούν στις προαναφερθείσες οργανικές θέσεις του δημόσιου τομέα (δηλαδή σε μουσικά σύνολα), επειδή οι θέσεις αυτές δεν συνδέονται με άσκηση δημόσιας εξουσίας, κατ' αναλογία προς τα ισχύοντα για τους πολίτες της ΕΕ. Οι ενδιαφερόμενοι απευθύνθηκαν εκ νέου στον Συνήγορο του Πολίτη, θέτοντας ζήτημα καθυστέρησης συμμόρφωσης της διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις. Η Αρχή επισήμανε στα αρμόδια διοικητικά όργανα ότι, εφόσον οι σχετικές δικαστικές αποφάσεις είναι τελεσίδικες και ευθέως εκτελεστές, εκείνα οφείλουν να προβούν σε όλες τις νόμιμες ενέργειες προς την κατεύθυνση της προσήκουσας εφαρμογής τους, ανεξαρτήτως των ενδεχόμενων διαφωνιών τους ως προς το νομικά βάσιμο των σχετικών αποφάσεων, θέμα το οποίο έχει ήδη τεθεί προς εξέταση ενώπιον του Αρείου Πάγου. Προς το παρόν, αναμένεται ανταπόκριση της διοίκησης (υποθέσεις 6892/2006, 8516/2006).

Παιδιά αλλοδαπών – Δημοτολόγια

Δύο ΜΚΟ γυναικών υπέβαλαν αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενες για την αδυναμία να χορηγηθεί πιστοποιητικό γεννήσεως σε παιδιά μεταναστών γεννημένα στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, διαμαρτυρήθηκαν ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν εκδίδουν πιστοποιητικό γεννήσεως για τα παιδιά αλλοδαπών πολιτών που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα, παρά μόνο ληξιαρχική πράξη γεννήσεως. Η πρακτική αυτή δημιουργεί δυσκολίες στην εγγραφή των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς και σε σχολεία, καθώς και σε μια σειρά διοικητικών διαδικασιών στις οποίες εμπλέκονται έως την ενηλικίωσή τους.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε την υπόθεση υπό το πρίσμα της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων και της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης, και διαπίστωσε ότι η άρνηση να χορηγηθεί πιστοποιητικό γεννήσεως στα παιδιά αλλοδαπής υπηκοότητας που γεννήθηκαν και κατοικούν στην Ελλάδα δεν συνιστά κατ' αρχήν διάκριση σύμφωνα με το πνεύμα του Ν. 3304/2005. Πιο αναλυτικά, αυτή η πρακτική είναι σύμφωνη, καθώς απορρέει από το γεγονός ότι, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, μόνιμοι κάτοικοι που εγγράφονται στα δημοτολόγια δήμων και κοινοτήτων μπορούν να είναι μόνον οι έλληνες πολίτες, και η συγκεκριμένη διαφοροποίηση για λόγους ιθαγένειας εμπίπτει στην εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων που προβλέπεται από το άρθρο 4.2 του Ν. 3304/2005.

Ωστόσο, αυτή η τυπικά θεμιτή διαφοροποίηση και η μη εγγραφή των αλλοδαπών κατοίκων στα δημοτικά δημοτολόγια γεννά ορισμένα ουσιαστικά προβλήματα στην ομαλή συμβίωση των αλλοδαπών κατοίκων της χώρας, τόσο στα παιδιά όσο και στους ενήλικες. Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε πόρισμα και πρότεινε τα εξής βραχυπρόθεσμα μέτρα:

Πρώτον, την έκδοση εγκυκλίου από το Υπουργείο Εσωτερικών με την οποία να διευκρινίζεται ότι, προκειμένου περί αλλοδαπών ανηλίκων, η ληξιαρχική πράξη γεννήσεως γίνεται δεκτή από όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες ως έγγραφο ισοδύναμο προς το πιστοποιητικό γεννήσεως, τουλάχιστον για τις διαδικασίες που εμπíπτουν στην άσκηση και την απολαβή των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως αυτά ορίζονται από την ομώνυμη διεθνή σύμβαση.

Δεύτερον, τη δημιουργία ειδικού δημοτικού μητρώου αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων, η εγγραφή στο οποίο να εξομοιώνεται με την εγγραφή σε δημοτολόγιο, εκτός φυσικά από τις περιπτώσεις των δικαιωμάτων που συνδέονται με την απόκτηση της ελληνικής ή της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Μακροπρόθεσμα, ο νομοθέτης, στο πλαίσιο της υλοποίησης ευρωπαϊκής Οδηγίας για το καθεστώς «μακράς διαμονής», θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο τροποποίησης του Κώδικα Δήμων, ώστε το «δημοτικό μητρώο αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων» να ενσωματωθεί στα δημοτολόγια.

Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη ενθάρρυνε τη διοίκηση να προχωρήσει σε νομοθετικές ρυθμίσεις για την κοινωνική ενσωμάτωση των αλλοδαπών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα ή μετανάστευσαν ανήλικοι και ενηλικιώνονται σε αυτή, περνώντας από τις βαθμίδες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (υπόθεση 2298/2006).

2.4 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

2.4.1 ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑμεΑ – Πρόσβαση στον χώρο εργασίας

Πολίτης με αναπηρία διαμαρτυρήθηκε για την αδυναμία πρόσβασής του στον χώρο της εργασίας του λόγω έλλειψης κατάλληλης κτιριακής υποδομής (έλλειψη ράμπας και ανεγκυστήρα). Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 236), ανέκυψε θέμα ερμηνείας του άρθρου 28 του Ν. 2831/2000, δηλαδή αν μεταξύ των χώρων στους οποίους επιβάλλονται οι ειδικές κτιριακές ρυθμίσεις για τα ΑμεΑ περιλαμβάνονται και τα βιομηχανικά κτίρια ή οι αποθήκες.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, θεωρώντας ότι ο νομοθέτης οφείλει να ενσωματώσει τις απαραίτητες ρυθμίσεις στον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό, απύθυνε πρόταση τόσο προς το ΥΠΕΧΩΔΕ όσο και προς το ΥΠΕΣΔΔΑ με την οποία ζήτησε τη διεύρυνση των προβλεπόμενων χώρων στους οποίους επιβάλλονται οι ειδικές κτιριακές ρυθμίσεις για τα ΑμεΑ, ώστε να περιλαμβάνονται όλες οι χρήσεις. Η πρόταση της Αρχής βασίζεται αφενός στο Σύνταγμα (άρθρο 21, παράγρ. 6), που ορίζει ως δικαίωμα των ΑμεΑ να απολαύουν μέτρα που εξασφαλίζουν την επαγγελματική τους ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική και την οικονομική ζωή της χώρας, και αφετέρου στο άρθρο 10 του Ν. 3304/2005. Από τη διάταξη αυτή πηγάζει η υποχρέωση του εργοδότη να λάβει όλα τα ενδεδειγμένα κατά περίπτωση μέτρα προκειμένου τα ΑμεΑ να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε θέση εργασίας, εξαλείφοντας κάθε πρόσκομμα στην προσπέλαση και εξασφαλίζοντας ελευθερία κίνησης. Το ΥΠΕΧΩΔΕ απάντησε ότι μελετά τις προτάσεις της Αρχής (υπόθεση 1955/2006).

2.5 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

2.5.1 ΕΡΓΑΣΙΑ

Υπέρβαση ορίου ηλικίας – Εγγραφή σε δικηγορικό σύλλογο

Ασκούμενος δικηγόρος προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενος για την απόρριψη του αιτήματος εγγραφής του στα βιβλία ασκουμένων του Δικηγορικού Συλλόγου Ξάνθης, λόγω υπέρβασης του νόμιμου ορίου ηλικίας κατ' εφαρμογήν της διάταξης του άρθρου 4 του ΝΔ 3026/1954 («περί του Κώδικος των Δικηγόρων», ΦΕΚ 235 Α'). Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε προς τον δικηγορικό σύλλογο ότι μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 3304/2005 (ενσωμάτωση Οδηγιών 2004/43/ΕΚ και 2004/78/ΕΚ) η προαναφερθείσα διάταξη θεωρείται ότι έχει αυτοδικαίως καταργηθεί (άρθρο 26 του Ν. 3304/2005), στο μέτρο που το όριο ηλικίας που έχει τεθεί δεν αιτιολογείται επαρκώς, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις των άρθρων 7 κ.ε. του νόμου. Προς το παρόν, εκκρεμεί η απάντηση του Δικηγορικού Συλλόγου Ξάνθης (υπόθεση 7644/2007).

Θέσπιση ορίου ηλικίας σε προκήρυξη της ΔΕΗ ΑΕ για την πλήρωση θέσεων προσωπικού

Οι προσφεύγοντες στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρήθηκαν για τη θέσπιση ηλικιακών περιορισμών στην προαναφερόμενη προκήρυξη. Η Αρχή επισήμανε ότι οι ηλικιακές αποκλίσεις σε ορισμένες κατηγορίες θέσεων, για τις οποίες συνεκτιμώνται κριτήρια βιο-

λογικής καταλληλότητας, είναι θεμιτές με την προϋπόθεση ειδικής αιτιολογίας. Εν προκειμένω, διαπιστώθηκε ότι προβλέφθηκαν ανώτατα ηλικιακά όρια για την πλήρωση διοικητικοοικονομικών θέσεων χωρίς να φαίνεται ότι συντρέχει κάποιος αποχρών λόγος ικανός να δικαιολογήσει την εξαίρεση. Επιπλέον, δεν προβάλλεται ειδική αιτιολογία για τη θέσπιση ορίου ηλικίας προκειμένου να πληρωθούν θέσεις συγκεκριμένων κατηγοριών για τις οποίες ανακύπτει προφανής ανάγκη να συνεκτιμώνται παράμετροι βιολογικής καταλληλότητας, όπως για παράδειγμα τις θέσεις τεχνικών ορυχείων.

Η ΔΕΗ αντέτεινε ότι η λειτουργία της ερείζεται σε ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και, ως εκ τούτου, εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του Ν. 3304/2005. Συνεπώς, νομιμοποιείται, κατά τις διαδικασίες στελέχωσης των υπηρεσιών της, να ενεργεί και πέραν του σχετικού νομοθετικού πλαισίου.

Σημειώνεται ότι ως προς τη νομιμότητα της προκήρυξης είχε προηγηθεί προληπτικός έλεγχος από το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού, το οποίο δεν προέβη σε επισημάνσεις σχετικά με τους ηλικιακούς περιορισμούς που τίθενται σε αυτή.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ωστόσο εμμένει στην άποψή του για την υποχρεωτική εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 3304/2005 κατά τις διαδικασίες προσλήψεων της ΔΕΗ. Αναμένεται μάλιστα συνάντηση εργασίας με εκπροσώπους του οργανισμού για περαιτέρω συζήτηση σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα (υποθέσεις 803/2007, 1157/2007, 1835/2007, 8226/2007).

Θέσπιση ορίων ηλικίας σε προκηρύξεις του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για την πρόσληψη ειδικών φρουρών και την εισαγωγή ανθυπαστυνόμων γενικών καθηκόντων στο Τμήμα Επαγγελματικής Μετεκπαίδευσης

Οι προσφεύγοντες στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρήθηκαν αφενός για τη θέσπιση ανώτατου ηλικιακού ορίου στην προκήρυξη του υπουργείου σχετικά με την πρόσληψη ειδικών φρουρών, και αφετέρου για τη θέσπιση κατώτατου ηλικιακού ορίου στην προκήρυξη των εισιτήριων εξετάσεων για την εισαγωγή ανθυπαστυνόμων γενικών καθηκόντων στο Τμήμα Επαγγελματικής Μετεκπαίδευσης. Κοινό στοιχείο και των δύο προκηρύξεων υπήρξε η πρόβλεψη ηλικιακών περιορισμών χωρίς ειδική αιτιολογία.

Ο Συνήγορος του Πολίτη –λαμβάνοντας υπόψη του την εξαίρεση των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας από το πεδίο εφαρμογής του Ν. 3304/2007 (άρθρο 8, παράγρ. 4) όσον αφορά στη διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας– ουδέποτε αμφισβήτησε την αναγκαιότητα και τη δυνατότητα θέσπισης παρόμοιων σύννομων περιορισμών. Επισήμανε ωστόσο ότι οποιοσδήποτε αποκλεισμός ενδιαφερομένων με ηλικιακά κριτήρια πρέπει να αιτιολογείται ειδικά (υποθέσεις 6247/2007, 9668/2007).

Υπέρβαση ορίου ηλικίας – Κατάληψη θέσης

Ο προσφεύγων στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρήθηκε για τον αποκλεισμό του από τη θέση ερευνητή στη βαθμίδα Γ, του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών. Μολονότι αρχικά επιλέχθηκε από το αρμόδιο Συμβούλιο Κρίσης, το ΔΣ του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών αρνήθηκε να επικυρώσει το σχετικό πρακτικό. Ως αιτιολογία προβλήθηκε η διαπίστωση κωλύματος σχετικά με το ανώτατο όριο ηλικίας για τη συγκεκριμένη βαθμίδα, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4, παράγρ. 3 του ΠΔ 94/2000, στο οποίο, ως ανώτατο ηλικιακό όριο για τη βαθμίδα ορίζεται το 40ό έτος. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε τις νομοθετικές εξελίξεις που ακολούθησαν το παραπάνω προεδρικό διάταγμα, οι οποίες, στο πλαίσιο της αρχής της ίσης μεταχείρισης,

φαίνεται να αποκλείουν τη θέσπιση ηλικιακών περιορισμών κατά την πρόσβαση στην εργασία. Η υπόθεση εκκρεμεί, καθώς αναμένεται η αντίδραση του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (υπόθεση 6533/2007).

Ανώτατο όριο ηλικίας για πρόσληψη στο δημόσιο – Εργασιακό καθεστώς

Πολίτης που υπαγόταν στο καθεστώς προστασίας του Ν. 2643/1998 (κατηγορία πολυτέκνων) προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενη για την άρνηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης να αποδεχθεί την υποχρεωτική της τοποθέτησή της σε θέση ΔΕ Προσωπικού Φύλαξης στην Κλειστή Φυλακή Κερκύρας, λόγω του ότι είχε υπερβεί το προβλεπόμενο στη σχετική προκήρυξη όριο ηλικίας. Η συγκεκριμένη τοποθέτηση είχε γίνει –κατ’ εφαρμογήν του παραπάνω νόμου– από αρμόδια επιτροπή του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και επρόκειτο να επανεξεταστεί από δευτεροβάθμια επιτροπή. Εν όψει της επανεξέτασης και αφού παρήλθε άπρακτο το τρίμηνο από την άρνηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης να αποδεχθεί την τοποθέτηση, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στη δευτεροβάθμια επιτροπή. Προτάθηκε να ελεγχθεί εάν και κατά πόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση το ανώτατο ηλικιακό όριο αιτιολογείται ειδικά, κατά τρόπο ώστε να προκύπτει με βεβαιότητα ότι η ρύθμιση αυτή είναι εύλογη και αναγκαία, ότι υπαγορεύεται από συγκεκριμένο θεμιτό σκοπό και ότι συνιστά ουσιαστική και καθοριστική προϋπόθεση λόγω της φύσης του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή λόγω του πλαισίου εντός του οποίου αυτό ασκείται, όπως επιβάλλεται από την Οδηγία 2000/78. Πράγματι, η δευτεροβάθμια επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη της τις επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, έκρινε ότι το προβλεπόμενο για τη συγκεκριμένη θέση ανώτατο ηλικιακό όριο δεν ικανοποιεί τα σχετικά κριτήρια και επικύρωσε την τοποθέτηση της ενδιαφερομένης (υπόθεση 5384/2007).

Όριο ηλικίας – Πλήρωση οργανικών θέσεων

Κατά το 2006, στον Συνήγορο του Πολίτη τέθηκε το ζήτημα της θέσπισης των 35 ετών ως ανώτατου ορίου ηλικίας σε προκηρύξεις διαγωνισμού για την πλήρωση οργανικών θέσεων στον εισαγωγικό βαθμό του κλάδου Επικοινωνιών και Πληροφορικής και του επιστημονικού προσωπικού της Ειδικής Νομικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών. Παράλληλα, την Αρχή απασχόλησε και το ζήτημα του καθορισμού ανώτατου ορίου ηλικίας για τον διορισμό προσωπικού στον Διπλωματικό κλάδο (τα 37 έτη) και στον κλάδο Διοικητικής, Λογιστικής και Γραμματειακής Υποστήριξης (τα 35 έτη), που έχουν ήδη μετονομαστεί σε κλάδο Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ) και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕ) Διοικητικού αντίστοιχα. Τα συγκεκριμένα όρια ηλικίας προβλέπονται στον οργανισμό του Υπουργείου Εξωτερικών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατά τη διερεύνηση των σχετικών αναφορών (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 239–240), απευθύνθηκε στις αρμόδιες υπηρεσίες, υπογραμμίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι ενδεχόμενη απουσία ειδικής αιτιολογίας σχετικά με την εισαγωγή ορίων ηλικίας θα συνιστούσε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης λόγω ηλικίας. Παράλληλα, ζήτησε να εναρμονιστούν οι διατάξεις του οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών με τις προβλέψεις των σχετικών κοινοτικών Οδηγιών και του Ν. 3304/2005. Το υπουργείο επικατέστηκε παλαιότερη απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών σύμφωνα με την οποία, λόγω του ειδικού καθεστώτος στο οποίο υπάγονται όλοι οι υπάλληλοί του (όπως ορίζει ο οργανισμός), «κατισχύουν οι διατάξεις του Οργανισμού κάθε άλλης έστω και μεταγενέστερης γενικής διάταξης». Επιπλέον, το Υπουργείο Εξωτερικών ισχυρίστηκε ότι ο Ν. 3304/2005 δεν περιέχει ειδικές ρυθμίσεις σχετικά με τη διαδικασία θέσπισης αιτιολογη-

μένους διακριτικής μεταχείρισης με την εισαγωγή ορίων ηλικίας και ότι ειδική αιτιολογία για τους υπό συζήτηση κλάδους υπήρχε στα δύο έγγραφα του προς το ΥΠΕΣΔΔΑ δυνάμει των οποίων εκδόθηκε η προαναφερθείσα με αρ. ΔΙΠΠ/Φ.ΗΛ./6436/2003 ΥΑ. Με αφορμή την κατάθεση στη Βουλή, στις 29.3.2007, του σχεδίου νόμου «Κύρωση ως Κώδικα του Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών», ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στους Υπουργούς Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, και Εξωτερικών, καλώντας τους να μεριμνήσουν είτε προς την κατεύθυνση της απάλειψης του ενιαίου για όλους τους κλάδους του Υπουργείου Εξωτερικών απόλυτου ανώτατου ορίου ηλικίας των 35 ετών που προέβλεπαν οι διατάξεις του νέου οργανισμού, είτε προς την κατεύθυνση συμπερίληψης ειδικής αιτιολογίας στις εν λόγω διατάξεις –εφόσον βεβαίως αυτό είναι δυνατόν– από την οποία να προκύπτει ότι η θέσπιση συγκεκριμένου κατά περίπτωση ανώτατου ορίου ηλικίας για κάθε κλάδο είναι εύλογη και αναγκαία, ότι υπαγορεύεται από θεμιτό σκοπό και ότι συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση λόγω της φύσης των συγκεκριμένων καθηκόντων. Ο νέος Κώδικας Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών (Ν. 3566/2007, ΦΕΚ 117/5.6.2007 Α΄), ωστόσο, περιλαμβάνει αυτούσια την κρίσιμη διάταξη της παραγρ. 1 περίπτωση β΄ του άρθρου 66. Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε σχετικό πόρισμα (υποθέσεις 16814/2006, 17997/ 2006).

Όριο ηλικίας – Συνταξιοδότηση διπλωματικών υπαλλήλων

Υπάλληλοι του διπλωματικού σώματος προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενοι για διάταξη του κανονισμού του Υπουργείου Εξωτερικών (άρθρο 83, παράγρ. 1, εδάφιο β΄ του Ν. 2594/1998 Κανονισμός Υπουργείου Εξωτερικών) σύμφωνα με την οποία οι διπλωματικοί υπάλληλοι συνταξιοδοτούνται με τη συμπλήρωση του 60ού έτους, ενώ όσοι έχουν τον βαθμό του πρέσβη συνταξιοδοτούνται με τη συμπλήρωση του 65ου έτους. Κατά τη διερεύνηση των αναφορών (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 238), η Αρχή απευθύνθηκε στην αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου, επισημαίνοντας ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις των Οδηγιών στις οποίες η Ελλάδα προσαρμόσε τη νομοθεσία της περί διακρίσεων, κάθε κράτος μπορεί να επικαλεστεί λόγους γενικότερης κοινωνικής ή συνταξιοδοτικής πολιτικής για να θεσπίσει αποκλίσεις. Ζητήθηκαν λοιπόν οι απόψεις του υπουργείου για τους λόγους που επιβάλλουν διαφορετικό χρόνο συνταξιοδότησης ανάλογα με τον βαθμό του διπλωματικού υπαλλήλου. Η αρμόδια Διεύθυνση υποστήριξε ότι με την επίμαχη διάταξη δεν θεσπίζεται ανεπίτρεπτη διάκριση, καθόσον η διαφοροποίηση που εισάγεται δικαιολογείται από τη φύση των επαγγελματικών καθηκόντων, η οποία υπαγορεύει την ανάγκη να προωθούνται ταχύτερα στους πρεσβευτικούς βαθμούς πρόσωπα μικρότερης ηλικίας με ιδιαίτερα προσόντα και να αποκλείονται πρόσωπα που έχουν συμπληρώσει ένα ανώτατο όριο ηλικίας χωρίς έως τότε να έχουν προαχθεί στους πρεσβευτικούς βαθμούς. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, βασικό κριτήριο προκειμένου να θεωρηθεί ότι ένα μέτρο συνιστά έμμεση διάκριση είναι κατά πόσον περιάγει σε μειονεκτική θέση μια κατηγορία εργαζομένων με βάση ένα χαρακτηριστικό το οποίο αυτή εμφανίζει και στο οποίο βασίζεται η διαφοροποιημένη μεταχείριση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η διαφοροποίηση δεν αφορά στην προαγωγή ή μη κάποιων διπλωματικών υπαλλήλων, αλλά στην υποχρεωτική συνταξιοδότηση όσων δεν προάγονται. Η προαγωγή ορισμένων ομοιόβαθμων υπαλλήλων κατ' απόλυτη εκλογή δεν σημαίνει ότι η πρακτική της υποχρεωτικής συνταξιοδότησης των υπολοίπων, πέντε χρόνια νωρίτερα, δεν συνιστά έμμεση διάκριση. Το υπουργείο δεν αποδέχθηκε τις απόψεις της Αρχής. Ο νέος Κώδικας Οργανισμού ωστόσο, που δόθηκε

στη δημοσιότητα την άνοιξη του 2007, δεν περιλαμβάνει πλέον διάκριση ως προς το όριο συνταξιοδότησης μεταξύ των υπαλλήλων που φέρουν τον πρεσβευτικό βαθμό και των υπολοίπων (υποθέσεις 13143/2006, 15556/2006).

2.6 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΟΥ

2.6.1 ΙΣΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Διάκριση λόγω φύλου – Πρόσληψη ένστολου προσωπικού στη Δημοτική Αστυνομία

Οι ενδιαφερόμενες είχαν υποβάλει αιτήσεις για την πλήρωση θέσεων ειδικού ένστολου προσωπικού από τους ΟΤΑ Α΄ βαθμού, δυνάμει σχετικών προκηρύξεων των Περιφερειών Νοτίου Αιγαίου, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, και Κεντρικής Μακεδονίας, οι οποίες εκδόθηκαν μέσα στο 2006. Προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη ζητώντας τη διερεύνηση κατά πόσον η θέσπιση κοινών κατώτατων ορίων επιδόσεων για άνδρες και γυναίκες στις προβλεπόμενες από τις διατάξεις του ΠΔ 135/2006 αθλητικές δοκιμασίες, με αξιοσημείωτη μάλιστα αύξηση των ορίων επιδόσεων για τις γυναίκες σε σύγκριση με το παρελθόν, συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, απευθυνόμενος στη Διεύθυνση Οργάνωσης και Λειτουργίας ΟΤΑ του Υπουργείου Εσωτερικών, έθεσε τον προβληματισμό του αν η αύξηση των ορίων στις αθλητικές επιδόσεις που προβλέπονταν για τις γυναίκες στο προϊσχύον ΠΔ 23/2002 –σε συνδυασμό με την αύξηση του ελάχιστου αναστήματος για τις γυναίκες κατά δύο εκατοστά χωρίς την πρόβλεψη ανάλογης αύξησης στο ελάχιστο ανάστημα των ανδρών– οδήγησε σε εύλογα και αντικειμενικά κοινά προσόντα που πληρούν την αρχή της ίσης μεταχείρισης, λόγω φύλου, στην πρόσβαση στις συγκεκριμένες θέσεις ή, αντίθετα, αν οι νέες προϋποθέσεις λειτουργούν ουσιαστικά απαγορευτικά για τις γυναίκες. Συγκεκριμένα, επισήμανε ότι στην κατηγορία των έμμεσων διακρίσεων λόγω φύλου εμπίπτουν και τα μέτρα εκείνα τα οποία μπορεί να εφαρμόζονται ανεξαρτήτως φύλου, αλλά στην πράξη πλήττουν πολύ μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών παρά ανδρών και δεν πληρούν τους όρους της αντικειμενικότητας και της αναγκαίας αναλογίας μέσων-σκοπού. Επικαλούμενος σχετικές αποφάσεις του ΔΕΚ, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να διερευνηθεί εάν η επίμαχη διάταξη παράγει έναντι των γυναικών δυσμενέστερα αποτελέσματα από εκείνα τα οποία συνεπάγεται για τους άνδρες. Τόνισε μάλιστα ότι πρέπει να εξεταστεί εάν από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι από το επίμαχο μέτρο θίγεται σημαντικά υψηλότερο ποσοστό των γυναικών σε σχέση με των ανδρών, εκτός εάν η θέσπιση του μέτρου αυτού δικαιολογείται από παράγοντες αντικειμενικούς και ξένους προς οποιαδήποτε διάκριση λόγω φύλου. Τέλος, ζήτησε από τη διοίκηση να δικαιολογήσει το εύλογο του χαρακτήρα των αθλητικών επιδόσεων που ορίστηκαν ως ελάχιστες για κάθε αγώνισμα, σε συνάρτηση με την ιδιαίτερη φύση των καθηκόντων των προς πλήρωση θέσεων, αιτιολογώντας την επιλογή των συγκεκριμένων ορίων ύψους και αθλητικών επιδόσεων. Αναμένεται η ανταπόκριση της διοίκησης (υποθέσεις 5874/2007, 8351/2007, 8352/2007, 8216/2007, 9196/2007).

Διάκριση λόγω φύλου – Πρόσληψη ειδικών φρουρών στο πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης

Η ενδιαφερόμενη, η οποία συμμετείχε σε διαγωνισμό του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για την πρόσληψη ειδικών φρουρών, ζήτησε από τον Συνήγορο του Πολίτη τη διερεύνηση κατά πόσον η θέσπιση, ως βασικού κριτηρίου πρόσληψης, της εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων, συνιστά διάκριση λόγω φύλου. Οι επίμαχες διατάξεις (άρθρο 9, παράγρ. 6 του Ν. 2734/1999 και 7002/12/11 ΥΑ, ΦΕΚ 419/26.3.2007 Β΄) προ-

βλέπουν μάλιστα ότι η βαθμολογία των υποψηφίων προσαυξάνεται κατά τέσσερα μόρια εάν αυτοί έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ως έφεδροι αξιωματικοί ή σε ειδικές δυνάμεις, και κατά ένα μόριο εάν έχουν υπηρετήσει ως Εθελοντές Πενταετούς Υποχρέωσης στις ένοπλες δυνάμεις. Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στις Διευθύνσεις Αστυνομικού Προσωπικού και Οργάνωσης και Νομοθεσίας του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, επισημαίνοντας ότι, εφόσον οι γυναίκες –σύμφωνα με την εθνική στρατολογική νομοθεσία– δεν υποχρεούνται σε εκπλήρωση στρατιωτικών υποχρεώσεων, δεν είναι εκ των πραγμάτων δυνατή η μοριοδότησή τους ως κατόχων του εν λόγω προσόντος. Οι γυναίκες υποψήφιας θα μπορούσαν μάλιστα να τύχουν μοριοδότησης έχοντας υπηρετήσει ως Εθελόντριες Πενταετούς Υποχρέωσης, ακόμη όμως και στην περίπτωση αυτή θα περιέρχονταν εκ των πραγμάτων σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους άνδρες συνυποψηφίους τους. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που υπάρχουν δύο υποψήφιοι –άνδρας και γυναίκα– που συγκεντρώνουν ίση συνολική βαθμολογία από την κατοχή των προβλεπόμενων στις σχετικές διατάξεις άλλων τυπικών προσόντων, η δυνατότητα βαθμολογικής προτεραιότητας λόγω κατοχής του προαναφερθέντος προσόντος –της εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων στις ειδικές δυνάμεις ή ως έφεδρων αξιωματικών– επιφυλάσσεται μόνο σε άνδρες υποψηφίους, δεδομένου ότι οι γυναίκες δεν βαρύνονται από την εθνική στρατολογική νομοθεσία με τέτοια υποχρέωση. Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε την εξέταση του ενδεχομένου αναθεώρησης της συγκεκριμένης διάταξης, στον βαθμό που, με τις διατάξεις της παραγρ. 3 του άρθρου 2 του Ν. 3181/2003 (οι οποίες αντικατέστησαν προϋσχύουσες διατάξεις του άρθρου 9 του Ν. 2734/1999), θεσπίστηκε η δυνατότητα πρόσληψης και γυναικών στις θέσεις των ειδικών φρουρών, οι οποίες έως τη δεδομένη χρονική στιγμή επιφυλάσσονταν μόνο σε άνδρες έλληνες πολίτες. Η Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού, σε απάντησή της στον Συνήγορο του Πολίτη, αιτιολόγησε την επίμαχη διάταξη με αναφορά στη φύση και τις συνθήκες άσκησης των καθηκόντων των ειδικών φρουρών, που καθιστούν το φύλο παράγοντα αποφασιστικής σημασίας για την πρόσβαση στις θέσεις. Η υπόθεση βρίσκεται υπό διερεύνηση (υπόθεση 10201/2007).

Έγκυος υποψήφια σε διαγωνισμό Δημοτικής Αστυνομίας – θεμιτή απόκλιση

Υποψήφια σε διαγωνισμό της Δημοτικής Αστυνομίας του Δήμου Λέρου, κάτοικος Λέρου, αρνήθηκε να ταξιδέψει στη Ρόδο, προκειμένου να συμμετάσχει στην υπομέτρηση και στις αθλητικές δοκιμασίες, λόγω εγκυμοσύνης. Η Επιτροπή Επιλογής της Περιφέρειας την ενημέρωσε ότι θα αποκλειστεί από τον διαγωνισμό. Ο Συνήγορος του Πολίτη, ύστερα από υποβολή της σχετικής αναφοράς, ενημέρωσε την επιτροπή ότι, με απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Λάρισας (ΤρΔΕφ Λαρ. 56/2006), έχει κριθεί ότι πρέπει να χορηγηθεί αναβολή σε υποψήφια που δηλώνει κώλυμα για συμμετοχή στις αθλητικές δοκιμασίες λόγω εγκυμοσύνης, διαφορετικά αποκλείεται παράνομα. Το δικαστήριο έχει χαρακτηρίσει θεμιτή την απόκλιση από τις περί ισότητας ανδρών και γυναικών συνταγματικές και κοινοτικές διατάξεις, όταν πρόκειται για την προστασία της γυναίκας, όσον αφορά στην εγκυμοσύνη και τη μητρότητα. Ύστερα από την παραπάνω παρέμβαση, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου ενημέρωσε την Αρχή ότι με βάση σχετικό έγγραφο του ΥΠΕΣΔΔΑ η αίτηση της υποψηφίας γίνεται δεκτή. Ως εκ τούτου, η ενδιαφερόμενη θα υποβληθεί στη διαδικασία της υπομέτρησης και στις αθλητικές δοκιμασίες που προβλέπονται με βάση την προκήρυξη του Δήμου Λέρου μετά τον τοκετό και την περίοδο της λοχείας, συνεπεία προφανούς συνδρομής λόγου ανωτέρας βίας (υπόθεση 5056/2007).

2.6.2 ΙΣΟΤΗΤΑ ΠΑΡΟΧΩΝ

Διάκριση λόγω φύλου – Χορήγηση ειδικού επιδόματος

Το 2006 εργαζόμενη υπέβαλε αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενη για το γεγονός ότι υφίσταται διακριτική μεταχείριση στην επιχείρηση όπου εργάζεται (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 241). Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπέβαλε, ο εργοδότης παρέχει με δική του πρωτοβουλία σε όλους τους άνδρες συναδέλφους της –οι οποίοι φέρονται να εκτελούν ακριβώς το ίδιο έργο με εκείνη– επίδομα για τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, αλλά όχι στην ίδια. Ο εργοδότης υποστήριζε ότι ορθώς δεν παρέχεται στην εργαζόμενη το επίδομα, διότι εκείνη εκτελεί ουσιαστικά διαφορετικό έργο από τους άνδρες συναδέλφους της. Έπειτα από συνεννόηση με το Τμήμα Κοινωνικής Επιθεώρησης Πειραιά, έγιναν δύο συμπιλιωτικές παρεμβάσεις στα γραφεία του τμήματος. Καθώς δεν κατέστη δυνατόν να επιλυθεί το θέμα, πραγματοποιήθηκε επιτόπιος έλεγχος στην επιχείρηση, προκειμένου να διαπιστωθεί το είδος του έργου που ασκούσε η εργαζόμενη. Διαπιστώθηκε ότι είναι ίδιο με εκείνο των ανδρών συναδέλφων της, και ο εργοδότης της κατέβαλε τα χρήματα του επιδόματος (υπόθεση 16460/2006).

2.6.3 ΙΣΟΤΗΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Γυναίκα εκπαιδευτικός – Άδεια ανατροφής παιδιού

Κατά το 2006 ιδιωτική εκπαιδευτικός απευθύνθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 241) διαμαρτυρόμενη για το γεγονός ότι η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης απέρριψε αίτημα επαναδιορισμού της σε διευθυντική θέση, με την αιτιολογία ότι απουσίαζε από την εργασία της λόγω εννεάμηνης άδειας ανατροφής τέκνου. Η Αρχή επισήμανε στην αρμόδια Διεύθυνση του ΥΠΕΠΘ ότι εν προκειμένω η ενέργεια της διοίκησης συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου και αντίκειται στις σχετικές διατάξεις για την προστασία της μητρότητας. Η Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ συμμερίστηκε τις επισημάνσεις της Αρχής και χορηγήθηκε η σχετική εννεάμηνη άδεια με αποδοχές που αντιστοιχούν σε πλήρες ωράριο εργασίας. Επιπροσθέτως, η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης τοποθέτησε εκ νέου την ενδιαφερόμενη ως διευθύντρια από την ημέρα επιστροφής της στο σχολείο –μετά την περάτωση της εννεάμηνης γονικής άδειας– έως τη λήξη του σχολικού έτους 2006–2007 (υπόθεση 17852/2006).

Εργαζόμενοι πατέρες – Χορήγηση άδειας ή μειωμένου ωραρίου για ανατροφή τέκνου

Ήδη στη διάρκεια του 2006, πατέρες εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα είχαν ζητήσει με αναφορές τους τη συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη, προκειμένου να κάνουν χρήση εννεάμηνης άδειας ή μειωμένου ωραρίου για την ανατροφή του παιδιού τους (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 242). Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε τους ενδιαφερομένους για το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και για την αναμενόμενη τότε ψήφισμα του νέου Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα –το άρθρο 53 του οποίου προβλέπει τη χορήγηση της άδειας για την ανατροφή παιδιού και στους πατέρες– και τους καθοδήγησε προκειμένου να καταθέσουν το συντομότερο δυνατόν σχετική αίτηση στην υπηρεσία τους. Στη συνέχεια, οι αιτήσεις ικανοποιήθηκαν (υποθέσεις 17858/2006, 14395/2006).

Ωστόσο, κατά το 2007 σημειώθηκε αυξημένη υποβολή αναφορών από εργαζομένους της ίδιας κατηγορίας με συναφή αιτήματα, οι οποίες εκκρεμούν. Από τη διερεύνηση των αναφορών ανακύπτουν ορισμένα ζητήματα που σχετίζονται με την εφαρμογή των διατάξεων του νέου Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα, ως προς τη χορήγηση της εννεάμηνης

άδειας ή του μειωμένου ωραρίου σε πατέρες δημοσίου υπαλλήλου. Το γεγονός ότι η μητέρα δεν εργάζεται ή είναι αυτοαπασχολούμενη, η έναρξη άσκησης του σχετικού δικαιώματος, ο υπολογισμός της διάρκειας της εν λόγω άδειας ή ο συμψηφισμός της σε περίπτωση γέννησης δεύτερου παιδιού έχουν αναδειχθεί σε σημεία τριβής μεταξύ των εργαζομένων και των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η κοινοτική ρύθμιση (Οδηγία 2002/73/ΕΚ) κατ' εφαρμογήν της οποίας ψηφίστηκε ο Ν. 3488/2006 δεν δεσμεύει τα κράτη-μέλη ως προς την αναγνώριση αυτοτελούς δικαιώματος στους εργαζόμενους πατέρες. Περιορίζεται στη μέριμνα για την προστασία των γονέων –μητέρων και πατέρων– που κάνουν ήδη χρήση της άδειας, χωρίς να υπεισέρχεται, συνακόλουθα, στους όρους και τις προϋποθέσεις για τη θέσπιση του σχετικού δικαιώματος. Ωστόσο, ορισμένα από τα ζητήματα τα οποία έχουν προκύψει από τη διερεύνηση των αναφορών που υποβλήθηκαν στην Αρχή, σχετικά με τη διαδικασία χορήγησης της άδειας ή του μειωμένου ωραρίου σε άνδρες δημοσίου υπαλλήλου, φαίνεται ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι εισάγουν έμμεση διάκριση λόγω φύλου. Για τον λόγο αυτόν πρόκειται να τεθούν υπόψη του ΥΠΕΣΔΔΑ επιστημονικές και προτάσεις για τα σχετικά προβλήματα που έχουν ανακύψει (υποθέσεις 8893/2007, 12873/2007, 6197/2007, 13047/2007, 5975/2007, 7051/2007, 14923/2007, 15032/2007, 14763/2007, 15096/2007).

Εργαζόμενος πατέρας – Άδεια παρακολούθησης σχολικής επίδοσης

Εργαζόμενος στην ΗΛΠΑΠ ΑΕ απευθύνθηκε το προηγούμενο έτος στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενος ότι η άρνηση της εταιρείας να του χορηγήσει άδεια παρακολούθησης της σχολικής επίδοσης του τέκνου του συνιστά διάκριση λόγω φύλου. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 242) δεν προέκυψε κατ' αρχήν άμεση διάκριση λόγω φύλου. Έπειτα από επικοινωνία με το Τμήμα Προσωπικού της ΗΛΠΑΠ ΑΕ και ύστερα από μελέτη της οικείας νομοθεσίας, προέκυψε ότι με βάση σχετικές υπουργικές αποφάσεις οι εργαζόμενοι –άνδρες και γυναίκες– που απασχολούνται σε απογευματινή βάρδια δεν δικαιούνται να κάνουν χρήση της άδειας, εφόσον μπορούν να επισκεφθούν το σχολείο σε μη εργάσιμες ώρες. Ωστόσο, το ζήτημα θα διερευνηθεί στο άμεσο μέλλον, καθώς έχει πρόσφατα κατοχυρωθεί το δικαίωμα στην εν λόγω άδεια και για τους εργαζομένους με μερική απασχόληση (υπόθεση 18643/2006).

Γυναίκα εκπαιδευτικός αποσπασμένη στο εξωτερικό – Ειδικό επιμίσθιο

Γυναίκα εκπαιδευτικός, αποσπασμένη στο εξωτερικό, προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενη για το γεγονός ότι της παρακρατήθηκε το ειδικό επιμίσθιο που προβλέπεται για τους αποσπασμένους στο εξωτερικό εκπαιδευτικούς, καθώς απουσίαζε από τη χώρα διορισμού κατά την άδεια κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού. Σύμφωνα με τη με αρ. 2/24595/0022/28.3.2000 ΚΥΑ, παράγρ. 3, περίπτωση δ', «στην περίπτωση εκπαιδευτικών αποσπασμένων στο εξωτερικό και ευρισκόμενων σε άδεια κύησης, λοχείας και ανατροφής τέκνων, την οποία διανύουν στη χώρα απόσπασσης, δεν δικαιολογείται η καταβολή του ειδικού επιμισθίου κατά τη διάρκεια των επίσημων σχολικών διακοπών οι οποίες διανύονται εκτός χώρας απόσπασσης». Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στους συναρμόδιους φορείς, δηλαδή το ΥΠΕΠΘ και το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Επισήμανε ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου και τελεί σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 5 του Ν. 3488/2006 σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου, όσον αφορά στις συνθήκες και τους όρους της απασχόλησης, καθώς και στα δικαιώματα τόσο των εργαζό-

μενων γυναικών σε κατάσταση κυοφορίας και λοχείας όσο και γενικότερα των εργαζόμενων γονέων που κάνουν χρήση γονικής άδειας ανατροφής παιδιού. Η αρμόδια Διεύθυνση του ΥΠΕΠΘ, συμμεριζόμενη τις επιστημόσεις της Αρχής, απάντησε ότι προτίθεται να προωθήσει πολύ σύντομα σχέδιο ΚΥΑ για την τροποποίηση της σχετικής διάταξης και την καταβολή του επιμισθίου στις προαναφερθείσες περιπτώσεις. Αναμένεται ενημέρωση για την εξέλιξη της υπόθεσης (υπόθεση 9642/2007).

Δημοτική υπάλληλος – Έξοδα κίνησης κατά την άδεια κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού

Υπάλληλος του Δήμου Δράμας απευθύνθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενη ότι της παρακρατήθηκαν τα έξοδα κίνησης κατά την απουσία της από την εργασία λόγω άδειας κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού. Έπειτα από μελέτη της οικείας νομοθεσίας και των στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης, διαπιστώθηκε ότι η συγκεκριμένη πράξη της διοίκησης συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου, καθώς αντίκειται στις διατάξεις του Ν. 3488/2006 για την προστασία της μητρότητας. Η Αρχή προτίθεται να αποταθεί στην αρμόδια υπηρεσία στο άμεσο μέλλον, επισημαίνοντας τις διαπιστώσεις της (υπόθεση 16615/2007).

Συμβασιούχος ορισμένου χρόνου – Χρόνος προϋπηρεσίας, χρόνος άδειας κύησης και λοχείας

Κτηνίατρος απασχολήθηκε με σύμβαση ορισμένου χρόνου σε υπηρεσία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης. Στη διάρκεια της σύμβασης, η εργαζόμενη έμεινε έγκυος και αποχώρησε κατά τη χρονική στιγμή που προβλέπεται από τον νόμο. Στη βεβαίωση προϋπηρεσίας, ωστόσο, που της χορηγήθηκε μετά την αποχώρησή της, αναγράφηκε η άδεια κύησης και λοχείας ως άδεια άνευ αποδοχών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην της αναγνωριστεί από τη Νομαρχία Αθηνών, από την οποία προσλήφθηκε αργότερα, η περίοδος αυτή ως χρόνος προϋπηρεσίας, με την αιτιολογία ότι άδεια άνευ αποδοχών δεν μπορεί να λογιστεί ως χρόνος προϋπηρεσίας.

Έπειτα από υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη, η ενδιαφερόμενη ζήτησε από την εμπλεκόμενη υπηρεσία να αρθεί ο χαρακτηρισμός «άνευ αποδοχών» εφόσον, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγρ. 2 του Ν. 3488/2006, στην επαγγελματική ζωή απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω οικογενειακής κατάστασης ή η χρήση κριτηρίων που καταλήγουν σε άμεση ή έμμεση διάκριση με βάση το φύλο. Επιπλέον, κατά την άποψη του Υπουργείου Εργασίας, η άδεια κύησης και λοχείας δεν διασπά τη συνέχεια της εργασιακής σχέσης, αλλά θεωρείται χρόνος πραγματικής απασχόλησης. Η υπηρεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης έκανε δεκτό το αίτημά της και συνέταξε νέα βεβαίωση προϋπηρεσίας, στην οποία η σχετική περίοδος χαρακτηρίζεται «άδεια κύησης και λοχείας».

Η Νομαρχία Αθηνών, ύστερα από τη θετική απάντηση του ΓΛΚ σε σχετικό ερώτημά της, αναγνώρισε στην ενδιαφερόμενη αφενός προϋπηρεσία ενός έτους κατατάσσοντάς την στο ανάλογο μισθολογικό κλιμάκιο, και αφετέρου τη χορήγηση επιδόματος χρόνου υπηρεσίας με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Εκκρεμεί η απόφαση του ΙΚΑ σε αίτηση της εργαζομένης να της χορηγηθεί αναδρομικά το επίδομα κυοφορίας και λοχείας (υπόθεση 642/2007).

2.6.4 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΕΥΛΟΓΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Εργαζόμενη προσέφυγε στο Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, καταγγέλλοντας ότι αδυνατούσε να κάνει χρήση του μειωμένου ωραρίου φροντίδας παι-

διών, το οποίο δικαιούνταν. Η υπόθεση διαβιβάστηκε στο αρμόδιο Τμήμα Κοινωνικής Επιθεώρησης θήβας και στον Συνήγορο του Πολίτη. Καθώς η επιχείρηση στην οποία εργαζόταν βρισκόταν σε μεγάλη απόσταση από την οικία της, η εργαζόμενη προσερχόταν στον τόπο της εργασίας της και αποχωρούσε από αυτόν, μαζί με άλλους συναδέλφους της, με το εταιρικό αυτοκίνητο που είχε μισθωθεί για τον σκοπό αυτόν, οι μετακινήσεις του οποίου όμως πραγματοποιούνταν σε καθορισμένες, κοινές για όλους τους εργαζομένους ώρες. Έτσι, ο μόνος τρόπος να απολαύει η εργαζόμενη το μειωμένο ωράριο, στο οποίο ο εργοδότης συναινούσε –όπως εξάλλου όφειλε– ήταν να πάψει να χρησιμοποιεί το εταιρικό αυτοκίνητο και να μεταβαίνει ή να αποχωρεί από την επιχείρηση με ίδια μέσα. Τέτοια επιλογή όμως της ήταν οικονομικά δυσβάστακτη και, ως εκ τούτου, η εργαζόμενη αναζητούσε άλλη λύση. Πραγματοποιήθηκε τριμερής επικοινωνία μεταξύ της εργαζόμενης, της προϊσταμένης του Τμήματος Κοινωνικής Επιθεώρησης θήβας και της Αρχής, και αποφασίστηκε να γίνει στον εργοδότη η ακόλουθη πρόταση: να αθροίζεται η ημερήσια ώρα άδειας που αναλογούσε στην εργαζόμενη –και της οποίας δεν ήταν σε θέση να κάνει χρήση– και να της χορηγείται άδεια μίας ολόκληρης ημέρας κάθε φορά που συμπληρώνεται το εν λόγω χρονικό διάστημα των οφειλόμενων ωρών. Εκτιμήθηκε ότι η πρόταση αποτελούσε, εν προκειμένω, το βέλτιστο πρακτικό μέτρο εύλογης προσαρμογής. Η δε επιβάρυνση την οποία ενδεχομένως συνεπαγόταν για τον εργοδότη φάνηκε κατ' αρχήν αντιμετωπίσιμη, με βάση και τον αριθμό των εργαζομένων της επιχείρησης οι οποίοι εκτελούσαν έργο ανάλογο με εκείνο της ενδιαφερομένης. Επιθεωρητές εργασίας του προαναφερθέντος τμήματος διενήργησαν έλεγχο στην επιχείρηση και, στη συνέχεια, έκαναν στον εργοδότη την παραπάνω πρόταση. Εκείνος την αποδέχθηκε και δεσμεύτηκε ενυπόγραφα ότι θα χορηγεί στην εργαζόμενη μία ημέρα την εβδομάδα άδεια, δέσμευση η οποία έχει τηρηθεί έκτοτε. Η θετική έκβαση της υπόθεσης είναι απόρροια δημιουργικής συνεργασίας μεταξύ του Τμήματος Κοινωνικής Επιθεώρησης θήβας και του Συνηγόρου του Πολίτη, και βεβαίως στην αποτελεσματικότητα της συνεργασίας καθοριστικό παράγοντα αποτέλεσε η συναίνεση του εργοδότη να αποδεχθεί την πρόταση που του έγινε (υπόθεση 7827/2007).

2.6.5 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με το ΣΕΠΕ, διερεύνησε το 2007 δύο νέες αναφορές με αντικείμενο καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση (υποθέσεις 14546/2007, 16814/2007), ενώ παράλληλα εξακολούθησε –και ολοκληρώθηκε– η διερεύνηση σχετικής αναφοράς που είχε υποβληθεί το περσινό έτος (υπόθεση 17357/2006). Ας σημειωθεί –μολοντί η εξαγωγή συμπερασμάτων θα ήταν μάλλον πρόωγη– ότι οι περισσότερες από τις προαναφερθείσες καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση διατυπώθηκαν στο ΣΕΠΕ ως δευτερεύουσες, καθώς οι καταγγέλλουσες προέταξαν άλλα εργασιακά παράπονα. Συγκεκριμένα, οι εργαζόμενες είχαν προσφύγει με σκοπό να καταγγείλουν παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας, και οι αιτιάσεις για σεξουαλική παρενόχληση αναφέρθηκαν παρεμπιπτόντως, ενώ οι επιθεωρητές διερευνούσαν ήδη τις καταγγελίες σχετικά με την εργατική νομοθεσία. Σε δύο από τις παραπάνω υποθέσεις δεν προσκομίστηκαν αποδεικτικά στοιχεία ικανά να θεμελιώσουν τους ισχυρισμούς (υποθέσεις 17357/2006, 14546/2007), με συνέπεια οι αναφορές να τεθούν στο αρχείο του Συνηγόρου του Πολίτη, και μία υπόθεση διερευνάται ακόμη (υπόθεση 16814/2007).

Τέλος, εξετάστηκε αναφορά εργαζομένης που απασχολήθηκε με σύμβαση ορισμένου χρόνου στην 18^η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κομοτηνής και υπέστη σεξουαλική παρενό-

χληση από συνάδελφό της, ο οποίος καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης για το θέμα αυτό. Στη συνέχεια, η εργαζόμενη προσέφυγε στο Τμήμα Κοινωνικής Επιθεώρησης Ροδόπης, που εδρεύει στην Κομοτηνή, και στην Αρχή, καταγγέλλοντας ότι δεν ακολουθήθηκε η προβλεπόμενη πειθαρχική διαδικασία από την οικεία εφορεία. Η εφορεία, απαντώντας στις αιτιάσεις της Αρχής, ενημέρωσε τον Συνήγορο του Πολίτη ότι, έπειτα από την αναφορά της ενδιαφερομένης και σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Πολιτισμού, διενεργήθηκε προκαταρκτική εξέταση, με βάση το άρθρο 125 του Ν. 3528/2007 «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.». Σύμφωνα με τις επιστημονικές της προϋσταμένης της εφορείας, από την προκαταρκτική εξέταση δεν προέκυψε το καταγγελλόμενο περιστατικό της παρενόχλησης, για τη διακρίβωση του οποίου άλλωστε δεν υπήρχαν μάρτυρες, παρά μόνον οι αντικρουόμενες απόψεις των δύο πλευρών. Ωστόσο διαπιστώθηκε υπερβολική οικειότητα, με ασεϊμούς και λεκτικά πειράγματα εκ μέρους του καταγγελλομένου, η οποία δεν συνάδει με τη σοβαρότητα του ρόλου του υπαλλήλου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του και συνιστά τέληση πειθαρχικού παραπτώματος. Για τον λόγο αυτόν, του επιβλήθηκε η ποινή της έγγραφης επίπληξης, σύμφωνα με τα άρθρα 109, 116, 117, 118 και 140 του Ν. 3528/2007. Ωστόσο, η παραπάνω απόφαση φαίνεται να αγνοεί την προγενέστερη καταδικαστική δικαστική απόφαση εις βάρος του συγκεκριμένου υπαλλήλου. Με νέο έγγραφό του, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να παρασχεθούν επιπλέον στοιχεία σχετικά με την προκαταρκτική εξέταση που διενεργήθηκε. Αναμένεται η απάντηση της αρμόδιας εφορείας (υπόθεση 16371/2007).

3. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

3.1 ΣΥΝΘΕΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ο Συνήγορος του Πολίτη εστιάζει σημαντικό μέρος της δράσης του στο ζήτημα της βιοτικής εγκατάστασης και της στέγασης των Ρομά, θεωρώντας το κομβικό ζήτημα γύρω από το οποίο αρθρώνονται τα ποικίλα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού που αυτοί αντιμετωπίζουν (*Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 202–203 και *Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 243–248). Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται σε παράγοντες του δομικού αποκλεισμού σε βάθος χρόνου, όπως είναι κατ' εξοχήν η εκπαίδευση, η δημοτολογική τακτοποίηση και οι υποδομές υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατά το 2007, εκτός από την εξέταση των σχετικών αναφορών, συνέχισε τις σύνθετες δράσεις του για τα σχετικά ζητήματα και με την αυτεπάγγελη και εκ του σύνεγγυς παρακολούθηση εγκαταστάσεων σε ολόκληρη την επικράτεια· κλιμάκια της Αρχής επισκέφθηκαν μια σειρά καταυλισμών, ιδίως στην περιοχή του Βοτανικού (στον Ελαιώνα, Δήμος Αθηναίων και Δήμος Αιγάλεω), στην περιοχή του Δήμου Πατρέων και στην περιοχή της Θράκης. Στη συνέχεια παρατίθενται συνοπτικά τα ειδικότερα τοπικά προβλήματα που διαπιστώθηκαν και οι συγκεκριμένοι κατά περίπτωση προσανατολισμοί της δράσης της Αρχής.

α. Εγκατάσταση Ρομά στον Βοτανικό

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξετάζει, ήδη από το 2006, τις ειδικότερες πτυχές του ζητήματος της εγκατάστασης των Ρομά στην περιοχή του Βοτανικού, όπως αυτές αναδεικνύονται από τη διερεύνηση των αναφορών που έχουν υποβληθεί στην Αρχή. Πιο συγκεκριμένα:

Συνθήκες διαβίωσης – Μετεγκατάσταση

Στο πλαίσιο διερεύνησης υπόθεσης σχετικής με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στην περιοχή του Βοτανικού (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 231), ο Συνήγορος του Πολίτη προέβη και το 2007 σε μια σειρά ενεργειών με σκοπό την κινητοποίηση και τον συντονισμό των αρμόδιων υπηρεσιών, ώστε να διασφαλιστούν συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης της ευπαθούς αυτής ομάδας, αλλά και να αποτραπεί το ενδεχόμενο υποχρεωτικής απομάκρυνσής τους από τον συγκεκριμένο καταληφθέντα χώρο χωρίς τις εγγυήσεις που απορρέουν από το Σύνταγμα και την οικεία νομοθεσία. Συγκεκριμένα, η Αρχή ζήτησε από τη Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων του ΥΠΕΣΔΔΑ, στο πλαίσιο της υλοποίησης του «Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης για την κοινωνική ένταξη των ελλήνων Τσιγγάνων», να αναλάβει τον ρόλο της συντονίστριας υπηρεσίας, ώστε οι αρμόδιοι φορείς να προβούν σε συγκεκριμένα μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης της ευάλωτης αυτής ομάδας. Σοβαρός προβληματισμός δημιουργήθηκε έπειτα από την αιφνίδια απομάκρυνση οικογενειών Ρομά από ακίνητο της περιοχής του Βοτανικού (επί της οδού Αγίου Πολυκάρπου), η οποία μάλιστα φέρεται να επιτεύχθηκε διά της καταβολής χρηματικού ποσού από τρίτο, ιδιώτη επιχειρηματία. Ύστερα από αυτή την εξέλιξη, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε την επιτακτική ανάγκη να βρεθεί μακροπρόθεσμη οριστική λύση στο οικιστικό πρόβλημα των Ρομά της περιοχής και τόνισε πως ενδεχόμενη «εξαγορά» της μετακίνησής τους με την ανοχή του δήμου ή με ενέργειες προστιθέτων οργάνων του αποτελεί παράβαση του καθήκοντος του δήμου να μεριμνήσει για τη μετεγκατάσταση του πληθυσμού, αφού έτσι το υφιστάμενο πρόβλημα απλώς θα μετατοπιζόταν.

Στη συνέχεια, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε την άμεση σύσταση και συγκρότηση της επιτροπής του άρθρου 2 της με αρ. ΓΠ/23641/2003 ΚΥΑ με πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Αττικής, ώστε να καθοριστούν οι κατάλληλοι χώροι και οι συνθήκες μετεγκατάστασης των πληθυσμών Ρομά. Ύστερα από τη συγκρότηση της επιτροπής, η Αρχή ζήτησε την επίσημη των εργασιών της και την άμεση σχετική εισήγηση του αρμόδιου Δήμου Αθηναίων. Επίσης ζήτησε την παρέμβαση του Υπουργού Εσωτερικών για την εξεύρεση βιώσιμης λύσης στο πρόβλημα του καθορισμού των χώρων μετεγκατάστασης των πληθυσμιακών ομάδων στην Αττική (υπόθεση 13986/2006). Ωστόσο, οι εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές, ιδίως ο Δήμος Αθηναίων, εξακολουθούν να επιδεικνύουν αδικαιο-λόγητη αδράνεια ή βραδύτητα.

Μετεγκατάσταση – Προσβολή δικαιωμάτων τρίτων

Ιδιωτική εταιρεία διαμαρτυρήθηκε για την κατάληψη ακινήτου της από Ρομά στον Δήμο Αιγάλεω και ζήτησε την απομάκρυνσή τους. Η συγκεκριμένη υπόθεση αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα των επιπτώσεων που έχει η εξώθηση των Ρομά να μετακινηθούν σε άλλο χώρο χωρίς η πολιτεία να έχει προηγουμένως μεριμνήσει για την εξεύρεση κατάλληλου χώρου μετεγκατάστασης, καθώς η κατάληψη του ακινήτου φαίνεται να πραγματοποιήθηκε μετά την απομάκρυνση των Ρομά από την οδό Αγίου Πολυκάρπου στον Βοτανικό (βλ. αμέσως προηγούμενη υπόθεση). Εν προκειμένω, ο Συνήγορος του Πολίτη διευκρίνισε εγγράφως στους εκπροσώπους της εταιρείας ότι, λόγω των ειδικών κοινωνικών χαρακτηριστικών τους, οι Ρομά χρήζουν ιδιαίτερης κρατικής μέριμνας και προστασίας, και ότι η εταιρεία θα μπορούσε να απευθυνθεί στις εμπλεκόμενες δημόσιες υπηρεσίες, ζητώντας να επισπευθεί η εξεύρεση του κατάλληλου χώρου για τη μετεγκατάσταση των Ρομά. Επιπροσθέτως, η Αρχή επισήμανε ότι, λόγω των ιδιαίτερων κοινωνικών χαρακτηριστικών της ευπαθούς κοινωνικής ομάδας των Ρομά, υφίστανται περιορισμοί στην

εκτέλεση ενδεχόμενης δικαστικής απόφασης αποβολής τους από το συγκεκριμένο ακίνητο, έως ότου εξευρεθεί από τις αρμόδιες αρχές κατάλληλος χώρος για τη μετεγκατάστασή τους. Κρίνεται βεβαίως αυτονόητο ότι, εξαιτίας της βλάβης που υφίσταται από τον περιορισμό της ελεύθερης χρήσης του ακινήτου της, η εταιρεία μπορεί να θεμελιώσει αξίωση αποζημίωσης από τις αρμόδιες αρχές (υπόθεση 12036/2007).

Προστασία δημόσιας υγείας – Περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορά δημότη του Δήμου Ταύρου σχετικά με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία από την καύση καλωδίων και τη συσσώρευση απορριμμάτων στον καταυλισμό Ρομά επί της οδού Ορφέως 115, στον Βοτανικό. Η Αρχή, για μια ακόμη φορά, επισήμανε στις αρμόδιες υπηρεσίες την ανάγκη να εξευρεθεί κατάλληλος χώρος, δημοτικός ή άλλος με απαλλοτρίωση, για την άμεση μετεγκατάσταση των Ρομά. Επίσης, για όσο διάστημα εξακολουθεί η παραμονή τους στον συγκεκριμένο καταυλισμό, η Αρχή πρότεινε την άμεση λήψη συγκεκριμένων μέτρων για την προστασία της υγείας τόσο των Ρομά όσο και των περιοίκων, όπως είναι η τακτική αποκομιδή των απορριμμάτων του καταυλισμού, η τοποθέτηση κάδων κοντά του και χημικών τουαλιετών εντός αυτού κ.λπ. Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τη Διεύθυνση Υγείας της ΝΑ Αθηνών να μεριμνήσει για την εφαρμογή των παραπάνω μέτρων από τον δήμο. Ακόμη πρότεινε να συγκροτηθούν ειδικές ομάδες ενημέρωσης των Ρομά για θέματα προστασίας της δημόσιας υγείας και για τις βλαπτικές συνέπειες της καύσης καλωδίων, με συνεργασία του δήμου και της Διεύθυνσης Υγείας της ΝΑ Αθηνών. Τέλος, με αφορμή την πρόσφατη απόφαση του Δήμου Ταύρου να σφραγίσει τις επιχειρήσεις σκραπ (αγοραπωλησίας παλαιοσίδηρων και παλαιών μετάλλων) που λειτουργούν παράνομα εντός των διοικητικών του ορίων, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι το πρόβλημα της εγκατάστασης των Ρομά στον Βοτανικό σχετίζεται με τη λειτουργία τέτοιου είδους επιχειρήσεων, και ζήτησε αφενός από τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΝΑ Αθηνών να συνδράμουν τον Δήμο Ταύρου στη σχετική πρωτοβουλία του, και αφετέρου από τον Δήμο Αθηναίων να προβεί και αυτός σε έλεγχο νομιμότητας αντίστοιχων επιχειρήσεων που λειτουργούν εντός των δικών του διοικητικών ορίων (υπόθεση 12136/2007).

β. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά σε οικισμούς στη Θράκη

Με αφορμή μια σειρά σχετικών αναφορών, κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη πραγματοποίησε αυτοψία από τις 26 έως τις 29 Ιουνίου σε τέσσερις οικισμούς στη Θράκη, μεταξύ αυτών, στον οικισμό της οδού Άβαντος στην Αλεξανδρούπολη και στον οικισμό Δροσερού Ξάνθης.

Συνθήκες διαβίωσης σε οικισμό Ρομά στην Αλεξανδρούπολη

Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορά από κατοίκους της Αλεξανδρούπολης η οποία έθιγε, μεταξύ άλλων, τη μεγάλη καθυστέρηση ένταξης του οικισμού της οδού Άβαντος στο σχέδιο πόλεως. Η καθυστέρηση προκαλούσε αλληπάλληλα προβλήματα σε σχέση με τις υποδομές του οικισμού και με τη λειτουργία των σχολείων, των παιδικών σταθμών και του ιατροκοινωνικού κέντρου του οικισμού.

Πραγματοποιήθηκαν συσκέψεις με τους τοπικούς φορείς, κατά τις οποίες ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώθηκε τόσο για το χρονοδιάγραμμα ένταξης του οικισμού στο σχέδιο πόλεως και την εφαρμογή της σχετικής πολεοδομικής μελέτης όσο και για τη συνολική αντιμετώπιση του ζητήματος της εκπαίδευσης των παιδιών του οικισμού και τη βέλ-

τιστη λειτουργία του ιατροκοινωνικού κέντρου. Η Αρχή παρακολουθεί την εξέλιξη της ένταξης του οικισμού στον κοινωνικό ιστό (υπόθεση 6174/2007).

Συνθήκες διαβίωσης σε οικισμό Ρομά στο Δροσερό Ξάνθης

Σύλληλος γυναικών του Δροσερού Ξάνθης διαμαρτυρήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη για την έλλειψη υποδομών (λ.χ. ύδρευση, αποχέτευση, δίκτυο όμβριων υδάτων, ασφαλτόστρωση οδών) και το ιδιοκτησιακό καθεστώς οικισμού Ρομά, καθώς και τη λειτουργία των σχολείων, των παιδικών σταθμών και του ιατροκοινωνικού κέντρου στην περιοχή.

Επικοινωνώντας με τις υπηρεσίες του Δήμου Ξάνθης και διενεργώντας αυτοψία, η Αρχή διαπίστωσε ότι η δυσκολία επίλυσης των προβλημάτων συνδέεται με το γεγονός ότι το Δροσερό δεν είναι αναγνωρισμένος οικισμός, αλλά αποτελείται από αυθαίρετες κατασκευές. Παρά ταύτα, μια σειρά έργων φέρεται να έχει υλοποιηθεί από τον Δήμο Ξάνθης, ο οποίος έχει υποβάλει φάκελο για την ένταξη της περιοχής στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο και την αναγνώριση του οικισμού. Ο Συνήγορος του Πολίτη ανέδειξε εναλλακτικές λύσεις για την επίτευξη των διαδικασιών ένταξης της περιοχής στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, για τη δημιουργία σχολείων και την ορθή λειτουργία των παιδικών σταθμών, καθώς και για τη λειτουργία του ιατροκοινωνικού κέντρου ως συνδέσμου μεταξύ του οικισμού και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολουθεί τις εξελίξεις (υπόθεση 4639/2007).

γ. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά στην περιοχή του Ασπρόπυργου – Στεγαστική αποκατάσταση – Κοινωνική ένταξη

Από την αρχή της λειτουργίας του, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει παρέμβει ποικιλοτρόπως για την εξεύρεση λύσεων στο πρόβλημα των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά στην ευρύτερη περιοχή του Ασπρόπυργου (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Νέα Ζωή, Ψάρι, Νεόκτιστα Ασπρόπυργου κ.λπ.), καθώς έχει δεχθεί αναφορές από διάφορες πλευρές, όπως, ενδεικτικά: α) από ιδιώτες των οποίων τα οικόπεδα έχουν καταπατηθεί ή οι οποίοι υφίστανται τις αρνητικές επιπτώσεις της γειτνίασης με τους καταυλισμούς των Τσιγγάνων, β) από Τσιγγάνους που διαμαρτύρονται για τις συνθήκες διαβίωσής τους, γ) από συλλόγους, Τσιγγάνων και μη Τσιγγάνων, που στόχο έχουν τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης όλων των κατοίκων και την προστασία του περιβάλλοντος, δ) από τις δημοτικές αρχές Ασπρόπυργου, ε) από ΜΚΟ, και στ) από διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο της διερεύνησης των σχετικών υποθέσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διενεργήσει αυτοψίες στην περιοχή και έχει δημοσιοποιήσει σχετικό πόρισμα, με το οποίο μάλιστα ζητούσε εισαγγελική παρέμβαση. Επιπλέον, η Αρχή έχει παραστεί σε συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου του Δήμου Ασπρόπυργου και έχει υποστηρίξει κάθε θετική προσπάθεια των εμπλεκόμενων φορέων, με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων της περιοχής, την κοινωνική ειρήνη μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων και την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, χωρίς ωστόσο έως σήμερα να έχει υπάρξει αξιοσημείωτη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατανοώντας τη σοβαρότητα και την πολυπλοκότητα του προβλήματος της στεγαστικής αποκατάστασης και της κοινωνικής ένταξης των Ρομά της περιοχής, έχει προτείνει στις αρμόδιες υπηρεσίες, ως ενδεδειγμένη λύση, την κατάρτιση μακροπρόθεσμου, συγκεκριμένου και ολοκληρωμένου σχεδίου παρέμβασης στην περιοχή, το οποίο μάλιστα, κατά την κρίση της Αρχής, έχει ήδη καθυστερήσει ανεπίτρεπτα. Το περιεχόμενο των επί μέρους δράσεων τις οποίες

προτείνει ο Συνήγορος του Πολίτη πρόκειται να τεθεί υπόψη των εμπλεκόμενων αρχών στις αρχές του 2008. Αυτό το σχέδιο, βεβαίως, πρέπει να εφαρμοστεί παράλληλα με προσωρινά μέτρα βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης –λ.χ αποκομιδή απορριμμάτων, παροχή νερού και ηλεκτρικού– και με μεταβατικά προγράμματα ένταξης –λ.χ. επαγγελματική κατάρτιση, κίνητρα για μετεγκατάσταση κ.λπ.– (υποθέσεις 15891/2007, 16048/2006, 14062/2006, 1919/2006, 13301/2001, 14902/2001, 13399/2001, 11128/2000).

δ. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά στην Απόληαινα Λευκάδας – Αντιδράσεις περιοίκων

Στην Απόληαινα Λευκάδας είχαν αντιδράσει κάτοικοι λόγω των ανθυγιεινών συνθηκών που επικρατούσαν σε ακίνητο ιδιοκτησίας Τσιγγάνων. Μετά την προσφυγή των κατοίκων στον Συνήγορο του Πολίτη (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 231–232), η Διεύθυνση Πολεοδομίας της ΝΑ Λευκάδας αντέδρασε θετικά στις σχετικές συστάσεις της Αρχής για μείωση των υπέρογκων προστίμων που είχαν επιβληθεί σε αυθαίρετες κατασκευές. Επίσης, η συγκεκριμένη υπηρεσία, ενεργώντας σύμφωνα με τις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, ζήτησε με έγγραφό της προς την τεχνική υπηρεσία του Δήμου Λευκάδας να κατατεθεί μελέτη για την έκδοση οικοδομικής άδειας για λιύόμενες ή μόνιμου τύπου κατασκευές, επισημαίνοντας μάλιστα ότι προτίθεται να βοηθήσει την ομάδα των Ρομά κατά παρέκκλιση του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (ΓΟΚ), στο πλαίσιο της εφαρμογής διάταξης της με αρ. ΠΠ/23641/3.7.2003 ΚΥΑ για την οργανωμένη εγκατάσταση. Επιπλέον, η Διεύθυνση Υγείας και Πρόνοιας της ΝΑ Λευκάδας διενήργησε νέο επιτόπιο έλεγχο στην περιοχή, κατά τον οποίο διαπίστωσε αφενός ότι οι Ρομά είχαν προβεί σε μερική εφαρμογή των συστάσεών της για την κατασκευή αποχωρητηρίου και αφετέρου ότι συμφωνούσαν όσον αφορά στην προτεινόμενη και από τον Συνήγορο του Πολίτη μετεγκατάστασή τους σε κατάλληλο χώρο με φροντίδα του δήμου. Ως προς το τελευταίο ζήτημα, η Αρχή συνεχίζει την παρέμβασή της προς τον Δήμο Λευκάδας, με σκοπό αυτός να λάβει τα αναγκαία θετικά μέτρα (άρθρο 75 του Ν. 3463/2006 «Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων») για την πλήρη ενσωμάτωση των Ρομά στον κοινωνικό ιστό (λ.χ. ένταξη σε πρόγραμμα επιδότησης δανείου για τη στεγαστική αποκατάσταση των Ρομά κ.ά.). Εν προκειμένω, ο δήμος έχει ενημερώσει την Αρχή για την τοποθέτηση ορισμένων –πλην όμως ανεπαρκών, κατά τη γνώμη του Συνηγόρου του Πολίτη– κάδων απορριμμάτων. Τέλος, η δημοτική αρχή ισχυρίζεται ότι αναζητεί χώρο μόνιμης διαμονής για τους Ρομά. Η Αρχή αναμένει να ενημερωθεί από τον Δήμο Λευκάδας για την υλοποίηση της πρόθεσής του (υπόθεση 2864/2006).

ε. Μετεγκατάσταση Ρομά (Λευκάδα)

Στο πλαίσιο διαμεσολάβησης του Συνηγόρου του Πολίτη στην υπόθεση διαμαρτυρίας κατοίκων του οικισμού Απόληαινας Λευκάδας για την εγκατάσταση Ρομά κοντά σε διατηρητέο Ιερό Ναό (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 232), οι αρμόδιες υπηρεσίες (22η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων/ΕΒΑ, Δήμος Λευκάδας, Διεύθυνση Υγείας ΝΑ Λευκάδας) ενημερώθηκαν για την ανάγκη να ληφθούν θετικά μέτρα για τη στεγαστική και την κοινωνική αποκατάσταση της ομάδας (2000/43/ΕΚ, Ν. 3304/2005) και την προστασία της δημόσιας υγείας στην περιοχή, χωρίς όμως την επιβολή κυρώσεων ή μέτρων καταναγκασμού. Από τον δήμο ζητήθηκε επιπλέον –κατ' εφαρμογήν του νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (άρθρο 75 του Ν. 3463/2006)– να ενισχύσει τα μέλη της ομάδας των Ρομά, ως άστεγους και οικονομικά αδύναμους δημότες, καθώς επίσης να τους καταγράψει και να συνδράμει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους. Διαπιστώθηκε ότι η 22η ΕΒΑ ανταποκρίθηκε θετικά στις συστάσεις της Αρχής, ανακαλώντας το αρχικό αίτημά της για απομάκρυνση

των Ρομά από την περιοχή του μνημείου και ζητώντας από τις υπηρεσίες της νομαρχίας και του δήμου να συνδράμουν την ομάδα στον χώρο διαμονής της και να μεριμνήσουν για την ανακατασκευή των καταλυμάτων της σε ισόγειες ελαφρές κατοικίες με χώρους υγιεινής. Σε αυτή την κατεύθυνση, η Διεύθυνση Πολεοδομίας, με έγγραφό της προς την τεχνική υπηρεσία του δήμου, ζήτησε την κατάθεση μελέτης για την έκδοση οικοδομικής άδειας για θυόμενες ή μόνιμου τύπου κατασκευές, υπογραμμίζοντας μάλιστα ότι η υπηρεσία προτίθεται να βοηθήσει την ομάδα των Ρομά κατά παρέκκλιση του ΓΟΚ, στο πλαίσιο της εφαρμογής διάταξης της με αρ. ΠΠ/23641/3.7.2003 ΚΥΑ για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανοδίων. Θετική κρίνεται και η συνεργασία με τον Συνήγορο του Πολίτη της Διεύθυνσης Υγείας της ΝΑ Λευκάδας, η οποία πραγματοποίησε διαδοχικές αυτοψίες και ενημέρωσε τους Ρομά σχετικά με την ανάγκη για καθαριότητα, παροτρύνοντάς τους να δημιουργήσουν αποχωρητήριο. Πράγματι, η Διεύθυνση διαπίστωσε ότι κατασκευάστηκε από τους ίδιους αποχωρητήριο και στεγανός βόθρος, πλην όμως, εκκρεμεί η τήρηση της καθαριότητας στον περιβάλλοντα χώρο. Σε αυτοψία που πραγματοποιήθηκε από τη Διεύθυνση Υγείας της ΝΑ Λευκάδας στην Απόληαινα παρευρέθηκαν εκπρόσωποι του δήμου, και υπάλληλοί του προχώρησαν σε εργασίες διαμόρφωσης του εδάφους στον χώρο διαμονής των Ρομά, ενώ, έπειτα από αίτημα της 22ης ΕΒΑ και της Διεύθυνσης Υγείας, τοποθέτησαν στον συγκεκριμένο χώρο κάδους απορριμμάτων, οι οποίοι ωστόσο δεν επαρκούν, σύμφωνα με τις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπενθύμισε εγγράφως στον δήμο την ανάγκη να εφαρμόσει τις σχετικές διατάξεις της προαναφερθείσας κοινοτικής Οδηγίας 2000/43/ΕΚ και του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, να καταγράψει τα μέλη της ομάδας και να συμβάλει με κάθε τρόπο ώστε τα καταλύματα να ανακατασκευαστούν σύμφωνα με τους όρους της 22ης ΕΒΑ. Έκτοτε η Αρχή αναμένει ενημέρωση από τον δήμο. Το πρόβλημα της αποκατάστασης της συγκεκριμένης ομάδας παραμένει οξύ: Ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε από την 22η ΕΒΑ ότι εκδηλώθηκε πυρκαγιά στον χώρο εγκατάστασης των Ρομά. Η υπόθεση εκκρεμεί, καθώς αναμένονται περαιτέρω ενέργειες των αρμόδιων υπηρεσιών (υπόθεση 13770/2006).

στ. Ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης Ρομά στον Δήμο Λεχαιών – Αντιδράσεις περιοίκων

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε υπόθεση σχετική με την απειλή της δημόσιας υγείας και της ασφάλειας των περιοίκων λόγω συσσώρευσης απορριμμάτων από την εγκατάσταση αθλων Ρομά σε πολυκατοικία της περιοχής. Οι Ρομά διαβιούν σε άθλιες συνθήκες, σε μεγάλες ομάδες, χωρίς να διαθέτουν τις στοιχειώδεις εγκαταστάσεις (αποχωρητήρια, αποχέτευση κ.λπ.), με αποτέλεσμα τη σημαντική υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής τόσο της δικής τους όσο και των περιοίκων. Οι κάτοικοι της περιοχής έχουν κατ' επανάληψη απευθυνθεί στον Δήμο Λεχαιών και στη ΝΑ Ηλείας, προκειμένου να ενημερωθούν για τις σχετικές ενέργειες των αρμόδιων υπηρεσιών, χωρίς ωστόσο να λάβουν απάντηση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στον Δήμο Λεχαιών, στη ΝΑ Ηλείας και στις αστυνομικές αρχές της περιοχής, επισημαίνοντας την ανάγκη παρέμβασης όλων των εμπλεκόμενων φορέων, με στόχο την αναζήτηση βιώσιμης λύσης για την αξιοπρεπή στέγαση και διαβίωση των Ρομά, με παράλληλη διασφάλιση της δημόσιας υγείας.

Ο Δήμος Λεχαιών ενημέρωσε εγγράφως την Αρχή για τις κατά καιρούς σχετικές ενέργειές του και για εκείνες της ΝΑ Ηλείας, οι οποίες ωστόσο δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, λόγω του ιδιωτικού χαρακτήρα του κτιρίου. Η Αστυνομική Διεύθυνση Ηλείας πληροφορήσε τον Συνήγορο του Πολίτη ότι έχει σχηματιστεί ποινική δικογραφία από τον εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Αμαλιάδας, ότι η υπηρεσία παρακολουθεί το θέμα και ότι

θα εφαρμόσει τα νόμιμα εις βάρος των παραβατών. Η Αρχή πρότεινε μια σειρά από μέτρα για την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων για τη δημόσια υγεία, όπως την τοποθέτηση χημικών τουαλετών, λόγω του προσωρινού χαρακτήρα της εγκατάστασης. Επιπλέον, επισήμανε ότι ενδεχόμενη επιβολή κυρώσεων σε Ρομά χωρίς παράλληλη μέριμνα για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας δεν επιλύει το πρόβλημα. Η υπόθεση εκκρεμεί (υπόθεση 9760/2007).

z. Κατεδάφσεις καταλυμάτων Ρομά στην Πάτρα – Εξώσεις – Στεγαστική αποκατάσταση

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολούθησε εκ του σύνεγγυς την εξέλιξη των πρωτοβουλιών που οι τοπικές αρχές είχαν λάβει για την επίλυση των προβλημάτων που προέρχονταν από τις εγκαταστάσεις Ρομά στις περιοχές Μακρυγιάννη και Ριγανόκαμπου του Δήμου Πατρέων (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 230–231). Επισκέφθηκε μάλιστα εκ νέου την Πάτρα, ζητώντας από τους αρμόδιους φορείς (Δήμο Πατρέων και Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας) αφενός ενημέρωση σχετικά με το ζήτημα της μετεγκατάστασης των Ρομά που διαβιούν στον καταυλισμό, και αφετέρου τη λήψη μέτρων για τη στεγαστική αποκατάσταση τόσο των Ρομά οι οποίοι είναι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου Πατρέων όσο και των διερχόμενων πλανόδιων πληθυσμιακών ομάδων. Με την επίσκεψή του αυτή διαπίστωσε τη μερική τουλάχιστον κατάρρευση του προγράμματος επιδότησης στέγης για τις οικογένειες διαπιστωμένων δημοτών Πατρών, αφού οι μισές περίπου από αυτές για διάφορους λόγους –οι οποίοι δεν αντιμετωπίστηκαν έγκαιρα από τον δήμο– εκδιώχθηκαν από τις κατοικίες που ενοικιάστηκαν προς τούτο και επέστρεψαν στον παλαιό «καταργηθέντα» καταυλισμό. Ορισμένες ωστόσο από αυτές τις οικογένειες αναμένουν τη χορήγηση στεγαστικού δανείου. Αντίστοιχα, παρά την επανειλημμένη σχετική υπόδειξη εκ μέρους της Αρχής, καμία ενέργεια δεν φαίνεται να έχει γίνει από τις τοπικές αρχές προκειμένου να εντοπιστούν οι πληθυσμιακές ομάδες που πιθανώς να εξαναγκάστηκαν έμμεσα (δηλαδή με την εν τη απουσία τους κατεδάφιση των καταλυμάτων τους) να μετακινηθούν. Αυτό δε είναι αναγκαίο προκειμένου να διαπιστωθεί αν πρόκειται για σταθερούς κατοίκους της ευρύτερης περιοχής και, στη συνέχεια, να καταστεί δυνατή η υποστήριξή τους. Πιθανολογείται ότι τέτοια πρόσωπα πιθανόν να βρίσκονται μεταξύ των εγκατεστημένων στη λεγόμενη βιομηχανική περιοχή. Η Περιφέρεια Δυτικής Πελοποννήσου φαίνεται να συμμερίζεται κατ' αρχήν την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη σχετικά με την ανάγκη για άμεση μέριμνα αφενός για την κοινωνική στήριξη και των Ρομά που, αν και δεν είναι δημότες, διαβιούν μακροχρόνια στην περιοχή, και αφετέρου για τη δημιουργία μόνιμης κατάλληλης εγκατάστασης για την προσωρινή διαμονή των εποχιακών εργαζομένων. Παρά τη θετική της στάση όμως, η Περιφέρεια αποφεύγει να αναλάβει σχετική πρωτοβουλία, μοιλονότι, λόγω των περιστάσεων –ιδίως δε της αδράνειας του δήμου– υπέχει σχετική υποχρέωση (υποθέσεις 2532/2005, 2880/2005, 9555/2006).

η. Εγκατάσταση Ρομά στον προστατευόμενο υγρότοπο της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερευνά, από το 2000, αναφορές σχετικά με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και τις καταστροφικές παρεμβάσεις στον υγρότοπο της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου, η οποία ανήκει στην Α' ζώνη προστασίας της Συνθήκης Ramsar. Η Αρχή έχει διαπιστώσει, μεταξύ άλλων, εκτεταμένες παράνομες επιχώσεις της λιμνοθάλασσας. Σε μια από τις επιχωμένες περιοχές έχουν εγκατασταθεί οικίσκοι (τύπου container) που στεγάζουν Ρομά, χωρίς όμως να εξασφαλίζονται οι κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, γεγονός που ενέχει σοβαρούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει

αποστείλει σημαντικό αριθμό εγγράφων προς τους εμπλεκόμενους φορείς και έχει πραγματοποιήσει τρεις συσκέψεις και αυτοψίες στην περιοχή, παρεμβαίνοντας με τρεις κυρίως στόχους: α) την άμεση μετεγκατάσταση των Ρομά, β) την προστασία της υγείας του συγκεντρωμένου πληθυσμού των Ρομά για όσο χρόνο συνεχίσουν να διαβιούν στον υπάρχοντα καταυλισμό έως την οριστική μετεγκατάστασή τους, και γ) την άμεση πραγματοποίηση όλων των απαραίτητων ενεργειών για την άρση των επιπτώσεων στη λιμνοθάλασσα και την προστασία του περιβάλλοντος στην εν λόγω ευαίσθητη περιοχή. Στο πλαίσιο αυτό, η Αρχή ζήτησε από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της προτεινόμενης οριστικής λύσης για την εγκατάσταση των Ρομά, τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς απομάκρυνσης των Ρομά από την περιοχή –έστω και εάν αυτή περιλαμβάνει την προσωρινή τους εγκατάσταση σε άλλον χώρο, όπως π.χ. σε ξενοδοχεία– και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος με την άμεση απομάκρυνση των υλικών επίχωσης από την περιοχή.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ενημέρωσε εγγράφως τον Συνήγορο του Πολίτη ότι έχει ζητήσει χρηματοδότηση για κατεδαφίσεις στην Τουρλίδα Μεσολογγίου, και πρόσφατα ο Δήμος Μεσολογγίου πληροφόρησε την Αρχή ότι αναζητά χώρο μετεγκατάστασης των Ρομά και ότι λάμβάνει μέτρα προστασίας για τη δημόσια υγεία. Οι άλλες εμπλεκόμενες υπηρεσίες δεν έχουν απαντήσει επί της ουσίας στις επιστημονικές του Συνηγόρου του Πολίτη. Δεδομένης της σοβαρότητας των θεμάτων και της ιδιαίτερης καθυστέρησης στην επίλυσή τους, προσδοκείται η άμεση και αποτελεσματική συνδρομή όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και η περαιτέρω συνεργασία τους με την Αρχή (υποθέσεις 14116/2000, 14178/2000, 8332/2001, 11158/2006).

θ. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά στο Αγρίνιο –

Αποζημίωση για απαλλοτρίωση καταληφθέντος οικοπέδου από Ρομά

Κάτοικοι της περιοχής του Βοϊδολίβαδου Αγρινίου διαμαρτυρήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη για τις επικίνδυνες για τη δημόσια υγεία συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στην περιοχή και για την επί μακρόν εκκρεμότητα στην καταβολή αποζημίωσης για την απαλλοτρίωση καταληφθέντος ακινήτου από οικογένειες Ρομά.

Ως προς το ζήτημα της προστασίας της δημόσιας υγείας, η Αρχή ενημερώθηκε ότι είχε διενεργηθεί σχετική αυτοψία στον χώρο από τον αρμόδιο νομίατρο –ο οποίος επιβεβαίωσε την απουσία κατάλληλων συνθηκών υγιεινής– και ζήτησε από τον Δήμο Αγρινίου να τον πληροφορήσει για τις ενέργειές του σχετικά με: α) την υλοποίηση του υπάρχοντος σχεδίου μετεγκατάστασης των Ρομά, β) την άμεση βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους στον χώρο της προσωρινής τους εγκατάστασης, και γ) τη διασφάλιση της κοινωνικής ειρήνης μεταξύ των Ρομά και των υπολοίπων κατοίκων της περιοχής. Ως προς το ζήτημα της καταβολής της αποζημίωσης, έως σήμερα η διοίκηση δεν έχει πληροφορήσει εγγράφως την Αρχή, όπως της ζητήθηκε (υποθέσεις 8410/2006, 1970/2007).

ι. Μετεγκατάσταση Ρομά στην Τεγέα

Τοπικός πολιτιστικός σύλλογος και πολίτες Ρομά που έχουν ζητήσει στεγαστικά δάνεια απευθύνθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος ενημερώθηκε εγγράφως από το Τμήμα Αναπτυξιακών Προγραμμάτων της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων του ΥΠΕΣΔΔΑ ότι το υπουργείο ενέκρινε την αγορά έκτασης στην περιοχή των Αρσενείων για τη μετεγκατάσταση των Ρομά που διαβιούν στην περιοχή Τουρκοδέντρι Τζίβα. Επίσης, το υπουργείο εξέδωσε απόφαση χρηματοδότησης του Δήμου Τρίπολης, με αντι-

κείμενο την αγορά της παραπάνω έκτασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ζητήσει ενημέρωση από τον Δήμο Τρίπολης για τις συνθήκες διαβίωσης και το στάδιο υλοποίησης του σχεδίου μετεγκατάστασης των Ρομά της περιοχής (υποθέσεις 17561/2005, 12372/2005, 13625/2005).

ια. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά στην Αργολίδα – Μετεγκατάσταση

Με αφορμή αναφορά που υποβλήθηκε στην Αρχή από κατοίκους του Δήμου Ερμιόνης με αίτημα την απομάκρυνση των Τσιγγάνων από την περιοχή, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε εγγράφως στους ενδιαφερομένους και στον Δήμαρχο Ερμιόνης. Κλημάκιο της Αρχής επισκέφθηκε καταυλισμούς Ρομά στην ευρύτερη περιοχή της Αργολίδας, όπου διαπιστώθηκαν οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης της πλειονότητας των Ρομά. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στον Δήμαρχο Ερμιόνης ότι έπρεπε να προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες, μεταξύ των οποίων τη μετεγκατάσταση πληθυσμιακής ομάδας Ρομά που ζει στην περιοχή της Μιδέας. Τέθηκε επίσης το ζήτημα της επιβολής προστίμων εις βάρος κάποιων Ρομά για κατασκευές σε οικόπεδα ιδιοκτησίας τους. Επιπλέον, λόγω των αστυνομικών επιχειρήσεων στην περιοχή της Μιδέας και της Νέας Τίρυνθας, οι οποίες αναδείχθηκαν από τον τοπικό Τύπο, η Αρχή επισήμανε εγγράφως στον Αστυνομικό Διευθυντή Αργολίδας ότι η όποια τυχόν ιδιαιτερότητα των περιστάσεων όχι μόνο «δεν αμβλύνει ούτε κατ' ελάχιστον, αλλ' αντίθετα επιτείνει την υποχρέωση τήρησης όλων εκείνων των προβλεπόμενων από τον νόμο τυπικών εγγυήσεων που οριοθετούν την εκδήλωση μέτρων καταναγκασμού ή περιορισμού ατομικών ελευθεριών όπως οι έλεγχοι, έρευνες, προσαγωγές και άλλες συνήθεις αστυνομικές ενέργειες ή προανακριτικές πράξεις. Ιδιαίτερη δε προσοχή συνιστάται στην περίπτωση έρευνας που διενεργείται εντός καταλυμάτων, που, χρησιμοποιούμενα ως κατοικίες, απολαμβάνουν ειδικής συνταγματικής προστασίας». Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τις σχετικές εξελίξεις (υπόθεση 13625/2005).

ιβ. Μετεγκατάσταση Ρομά στην Καλαμάτα

Στο πλαίσιο διερεύνησης σχετικής υπόθεσης, ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε με τα ζητήματα της καταπάτησης ιδιωτικού ακινήτου από Ρομά και της μετεγκατάστασης των Ρομά στην περιοχή της Καλαμάτας. Η Αρχή διενήργησε αυτοψία στην περιοχή του Βιομηχανικού Πάρκου και της Αγίας Τριάδας. Ως προς το ζήτημα της μετεγκατάστασης των Ρομά, ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώθηκε για την υλοποίηση σχεδίου για τη μετεγκατάστασή τους στην περιοχή της Μπυρμπίτας του Δήμου Καλαμάτας. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολουθεί την υλοποίηση του σχεδίου μετεγκατάστασης (υπόθεση 19775/2005).

ιγ. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά – Πρόσβαση σε υπηρεσίες και αγαθά διαθέσιμα στο κοινό

Ο Συνήγορος του Πολίτη πραγματοποίησε αυτοψία στον οικισμό Ρομά Αγία Σοφία, στα όρια του Δήμου Εχεδώρου, στη Θεσσαλονίκη, όπου διαπίστωσε σοβαρά προβλήματα στις υποδομές του, τα οποία δημιουργούν εστίες μόλυνσης επικίνδυνες για την υγεία των Ρομά. Ύστερα από τη σχετική παρέμβαση της Αρχής, το αποχετευτικό σύστημα του οικισμού βελτιώθηκε.

Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε με το ζήτημα της υλοποίησης από τον Οργανισμό Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης (ΟΑΣΘ) απόφασης του Συμβουλίου Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης (ΣΑΣΘ), βάσει της οποίας καταργήθηκε η διέλευση λεωφορείου από τον οικισμό Ρομά Αγία Σοφία, και ο τερματικός σταθμός μεταφέρθηκε

εκτός του οικισμού. Η λεωφορειακή γραμμή ήταν το μοναδικό δημόσιο μέσο συγκοινωνίας του οικισμού με τον οικιστικό ιστό της συμπρωτεύουσας. Η ΜΚΟ που προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη είχε καταγγείλει επανειλημμένα το γεγονός στον ΣΑΣΘ, ζητώντας την εκ νέου είσοδο του λεωφορείου στον οικισμό, προς εξυπηρέτηση των κατοίκων. Το ΣΑΣΘ αρνήθηκε, επικαλούμενο λόγους ασφαλείας, χωρίς ωστόσο να τεκμηριώνει με αποδεικτικά στοιχεία τις καταγγελίες για σοβαρούς βανδαλισμούς και απειλές κατά επιβατών και υπαλλήλων του ΟΑΣΘ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε εγγράφως στο ΣΑΣΘ, υπογραμμίζοντας το συνταγματικό δικαίωμα όλων των κατοίκων στην παροχή υπηρεσιών από τα μέσα μαζικής μεταφοράς και την ενδεχόμενη παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 3 του Ν. 3304/2005. Το ΣΑΣΘ, στην έγγραφη απάντησή του, υπερασπίστηκε την ευαισθησία του σε θέματα εξυπηρέτησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, επανέλαβε ότι η απόφασή του ελήφθη για λόγους ασφαλείας των εργαζομένων και των επιβατών και ύστερα από επιτακτικά αιτήματα του συνδικάτου εργαζομένων του ΟΑΣΘ, και συμφώνησε να γίνουν προσπάθειες ώστε να βρεθεί λύση που να εξυπηρετεί τους κατοίκους του οικισμού.

Πρόσφατα, η Αρχή ενημερώθηκε από τον πρόεδρο του ΣΑΣΘ ότι πραγματοποιήθηκε σύσκεψη των εμπλεκόμενων φορέων, στην οποία πάντως δεν κλήθηκαν να συμμετάσχουν ούτε ο Συνήγορος του Πολίτη ούτε εκπρόσωποι των Ρομά του οικισμού. Κατά τη σύσκεψη αποφασίστηκε η βελτίωση του εκτός οικισμού νέου τέρματος και ο σχεδιασμός μέτρων τα οποία το ΣΑΣΘ θα προτείνει προς υλοποίηση στον Δήμο Εχεδώρου, με τα οποία θα εξασφαλίζεται η πρόσβαση των κατοίκων του οικισμού στο τέρμα. Η υπόθεση είναι σε εξέλιξη (υπόθεση 14021/2007).

ιδ. Εγγραφή Ρομά στο δημοτολόγιο

Πολίτης Ρομά προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη γιατί δεν μπορούσε να εγγραφεί στο δημοτολόγιο του δήμου κατοικίας του, με συνέπεια να αδυνατεί να αποκτήσει δελτίο αστυνομικής ταυτότητας. Η εγγραφή του στο δημοτολόγιο δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί επειδή ο ενδιαφερόμενος δεν ήταν σε θέση να προσκομίσει ληξιαρχική πράξη γεννήσεως, καθόσον αυτή ουδέποτε είχε συνταχθεί. Επίσης, η οικονομική κατάστασή του δεν του επέτρεπε να προσφύγει στο δικαστήριο ώστε, με τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, να επιτύχει τη σύνταξη της απαιτούμενης ληξιαρχικής πράξης. Η Αρχή πρότεινε, για την αντιμετώπιση του προβλήματος, τη διαδικασία του Ν. 3226/2004 περί παροχής νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος. Εν τούτοις, η διαδικασία αυτή δεν φαίνεται να βοηθάει αποτελεσματικά το σύνολο των Ρομά που αντιμετωπίζουν παρόμοιο πρόβλημα εγγραφής στα δημοτολόγια, εξαιτίας της υπολειπόμενης στην χώρα μας του θεσμού της δωρεάν νομικής αρωγής αλλά και του εκτιμώμενου μεγέθους του πληθυσμιακής ομάδας Ρομά που αντιμετωπίζει παρόμοιο πρόβλημα. Η επίλυση του ζητήματος δεν φαίνεται να είναι εφικτή χωρίς τη ρυθμιστική παρέμβαση του αρμόδιου Υπουργείου Εσωτερικών στην κατεύθυνση της καθιέρωσης ειδικής διαδικασίας ληξιαρχικής εγγραφής, που θα διαθέτει ωστόσο και επαρκή εχέγγυα αξιοπιστίας, προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα κατάχρησης (υπόθεση 433/2007).

Όλες οι παραπάνω υποθέσεις επιβεβαιώνουν τόσο τις εθνικές διαστάσεις του ζητήματος των Ρομά όσο και την επιτακτική ανάγκη για άμεση εφαρμογή πολλαπλών στοχευμένων προγραμμάτων αποκατάστασης και κοινωνικής στήριξης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Τέτοιες δράσεις θα έχουν πιθανότητες επιτυχίας μόνον εφόσον συνδυάζονται και

συντονίζονται μεταξύ τους αλλά και τελούν υπό στενή παρακολούθηση και έλεγχο εκ μέρους κάποιου κεντρικού συντονιστή σε εθνικό επίπεδο. Με δεδομένη τη συναρμοδιότητα πολλών υπουργείων (κυρίως των Υπουργείων Εσωτερικών, ΠΕΧΩΔΕ, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) και την κατ' ουσίαν αδράνεια της οικείας διυπουργικής επιτροπής για τα ζητήματα των Ρομά, φαίνεται απαραίτητη η ανάδειξη ειδικού δημόσιου φορέα (π.χ. ειδικής γραμματείας ή άλλου αυτοτελούς οργάνου) που θα αναλάβει την υλοποίηση του σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο, κυρίως όμως τον *υποχρεωτικό* συντονισμό των περιφερειακών κρατικών υπηρεσιών και των ΟΤΑ στο πλαίσιο σαφών και στοχευμένων τοπικών συμπράξεων, οι οποίες πρέπει να έχουν, μεταξύ άλλων, τους εξής στόχους:

- α. Να διαμορφωθούν συνθήκες μόνιμης στέγασης των Ρομά, με ταυτόχρονη μεταβολή του νομικού καθεστώτος ιδιοκτησίας και με προώθηση των ρυμοτομικών σχεδίων.
- β. Έπειτα από εξειδίκευση του πλαισίου που θέτει ο Ν. 3304/2005 σχετικά με *θετικά μέτρα*, να υπάρξει ανάλογη ρύθμιση για τη σύνδεση των οικισμών Ρομά με τα δίκτυα νερού, ηλεκτρισμού και αποχέτευσης.
- γ. Να δημιουργηθούν σε καταυλισμούς υποδομές για μετακινούμενες ομάδες πληθυσμού.
- δ. Να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των ανήλικων Ρομά στην εκπαίδευση.
- ε. Να παρέχονται αδιαλείπτως υπηρεσίες υγείας και σχετική ενημέρωση για την πρόληψη νοσημάτων και κινδύνων για τη δημόσια υγεία.
- στ. Να επιδιωχθεί η αποτροπή παράνομων και επιβλαβών για όλους δραστηριοτήτων βιοπορισμού, μέσω της προσφοράς εναλλακτικών πόρων διαβίωσης.
- ζ. Πριν από κάθε βίαιη αποβολή ή με άλλον τρόπο αναγκαστική αποχώρηση των Ρομά από καταυλισμούς, να έχει προηγηθεί η υπόδειξη συγκεκριμένου χώρου μετεγκατάστασης με κατάλληλες υποδομές, οι οποίες να διασφαλίζουν συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Αυτές τις συγκεκριμένες κατευθύνσεις τις υπέδειξε με έμφαση ο Συνήγορος του Πολίτη στην περίπτωση των Ρομά του Βοτανικού, με το με αρ. πρωτ. 2552/23.10.2007 έγγραφο του προς τον Υπουργό Εσωτερικών, επισημαίνοντας ταυτόχρονα ότι οι εξελίξεις στο θέμα των καταυλισμών των Ρομά στην περιοχή έχουν προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις, με αποτέλεσμα την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης τόσο των σκηνιτών Τσιγγάνων όσο και των περιοίκων-κατοίκων του Δήμου Ταύρου

Η ΕΕΔΑ συμμερίζεται τις παραπάνω διαπιστώσεις και προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο ειδικής ομάδας η οποία αποσκοπεί στη συνεργασία ανάμεσα αφενός μεν στις δημόσιες αρχές και τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την προστασία των δικαιωμάτων των Ρομά, αφετέρου δε στους εκπροσώπους των οργανώσεων των Ρομά.

Στις δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη κατά το 2007 συμπεριλαμβάνονται ο σχεδιασμός και η ενεργοποίηση ενός ανοικτού πιλοτικού δικτύου επικοινωνίας με ΜΚΟ και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα προστασίας των Ρομά. Άμεση επιδίωξη ήταν η διάχυση και η άντληση πληροφοριών για ζωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εν λόγω πληθυσμιακές ομάδες, καθώς και ο από κοινού συντονισμός της δράσης των συμμετέχοντων φορέων οι οποίοι δραστηριοποιούνται για την προστασία των δικαιωμάτων και την κοινωνική στήριξη των Ρομά που διαμένουν στη χώρα. Εξάλλου, ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΥΝΟΜΙΑ, διοργάνωσε, σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, ευρωπαϊκή συνάντηση εργασίας στο Ναύπλιο (7–8 Δεκεμβρίου 2007). Στη συνάντηση συμμετείχαν τα μέλη του παραπάνω δικτύου και αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα οι κανονιστικές και οι νομοθετικές εξελίξεις στην Ευρώπη σχετικά με τις πληθυσμιακές ομάδες των Ρομά. Έμφαση δόθηκε στα ζητή-

ματα της εκπαίδευσης και της στέγασης, καθώς και στα προβλήματα που ανακύπτουν στις σχέσεις των Ρομά με τη δημόσια διοίκηση (βλ. σχετικά *Συμπεράσματα* στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη, <http://www.synigoros.gr/diakriseis>).

3.2 ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑ

3.2.1 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κατά το 2007 συνεχίστηκαν η εντατική συνεργασία και η ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ του Συνηγόρου του Πολίτη και άλλων φορέων, εντός και εκτός της Ελλάδας, που δραστηριοποιούνται σε θέματα εφαρμογής και προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Παράλληλα, αξιοποιώντας τη γνώση και την εμπειρία του, ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε σε μια σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων που στόχο είχαν την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση σε θέματα καταπολέμησης των διακρίσεων στον χώρο της εργασίας. Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε:

- σε ημερίδα με θέμα «Η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης», την οποία διοργάνωσε η Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Απασχόλησης, στο πλαίσιο του κοινοτικού «Προγράμματος δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων (2001–2006)», στη Θεσσαλονίκη,
- σε συνέδριο με θέμα «Πενήντα χρόνια ισότητας των φύλων», το οποίο διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες,
- σε συνέδριο με θέμα «Age discrimination in European Law», το οποίο διοργάνωσε η European Women Lawyers Association στη Ζυρίχη,
- σε συνέδριο με θέμα τις διακρίσεις το οποίο διοργάνωσε η Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Λουξεμβούργο,
- σε σεμινάριο με θέμα «Εφαρμογή των κοινοτικών Οδηγιών κατά των διακρίσεων», το οποίο διοργάνωσε η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
- στην έκτη Εθνική Στρογγυλή Τράπεζα με θέμα «Προβλήματα διακρίσεων στους τομείς της αγοράς εργασίας και της πρόσβασης στην υγεία και την κοινωνική πρόνοια», την οποία διοργάνωσε η ΜΚΟ «Αντιγόνη» στα γραφεία της ΓΣΕΕ,
- σε συνεδρίαση της ολομέλειας της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος με θέμα «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»,
- σε δύο ημερίδες με τα εξής θέματα: α) «Αποκλεισμός Ρομά στην Ελλάδα και προοπτικές ένταξης», και β) «Πρόσβαση των πολιτών τσιγγανικής καταγωγής στην αγορά εργασίας και το σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης», τις οποίες διοργάνωσε η ΜΚΟ «Οικοκοινωνία» στη Θεσσαλονίκη,
- σε σεμινάριο με θέμα «Anti-discrimination legislation and e-learning», που το διοργάνωσε το IOM-Finnish League for Human Rights στο Ελσίνκι,
- σε ημερίδα με θέμα «Η ισότιμη συμμετοχή των Ελλήνων Τσιγγάνων στην εργασία και στην κοινωνία. Στερεότυπα – Προκαταλήψεις – Συμπεριφορές», την οποία διοργάνωσε η Νομαρχία Αθηνών στην Αθήνα,
 - σε συνέδριο με θέμα «Combating discrimination and promoting mutual respect and understanding», το οποίο διοργάνωσε στο Βουκουρέστι ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ),
 - σε συνέδριο με θέμα «Equal opportunities for a all-multiple discrimination matters»,

το οποίο διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Danish Institute for Human Rights στο Έλσινορ της Δανίας,

- σε σεμινάριο με θέμα «Εφαρμογή της Οδηγίας 2000/43», το οποίο διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες.

3.2.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΤΥΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Το 2007 αποτελεί το τρίτο έτος της ενεργού συμμετοχής του Συνηγόρου του Πολίτη στο ευρωπαϊκό δίκτυο Equinet, ένα δίκτυο οριζόντιας σύνδεσης και συντονισμού των επίσημων φορέων για την υλοποίηση των κοινοτικών Οδηγιών κατά των διακρίσεων στις χώρες της ΕΕ και στις υπό ένταξη χώρες. Συγκεκριμένα, η Αρχή διαθέτει ενισχυμένο ρόλο στη δεύτερη τράπεζα του δικτύου, η οποία ασχολείται με την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα μέσα και τις στρατηγικές δράσης που ακολουθούν οι φορείς εφαρμογής των Οδηγιών για την αποτελεσματικότερη και συνολικότερη άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, πέραν του χειρισμού ατομικών υποθέσεων. Παράλληλα, το 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε αντίστοιχο ενεργό ρόλο και στην τρίτη τράπεζα του δικτύου, η οποία ασχολείται με ζητήματα ερμηνείας που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας σε ατομικές περιπτώσεις παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης και στοχεύει στην αποτελεσματικότερη κάλυψη ενδεχόμενων νομοθετικών κενών. Εν προκειμένω, επιδιώκεται η διαρκής ανταλλαγή δεδομένων σχετικά με υποθέσεις και καλές πρακτικές χειρισμού τους, μέσω ηλεκτρονικά διακινούμενων ερωτηματολογίων και τακτικών συναντήσεων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετέχει και στην Εθνική Ομάδα Εργασίας του προγράμματος «Για τη διαφορετικότητα. Κατά των διακρίσεων», η οποία ιδρύθηκε το 2005 και αποτελεί πρωτοβουλία της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το πρόγραμμα αποσκοπεί στον συντονισμό των δράσεων των εθνικών φορέων στους οποίους έχει ανατεθεί αφενός η εποπτεία και η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, και αφετέρου η ενθάρρυνση των οργανώσεων που εκπροσωπούν ευπαθείς ομάδες οι οποίες υφίστανται διακρίσεις, προκειμένου να ενημερωθούν τόσο σχετικά με τις εξελίξεις που έχουν λάβει χώρα στο νομοθετικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων όσο και για την ανάδειξη καλών πρακτικών εφαρμογής.

Κατά το 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε ακόμη:

- στην ετήσια σύνοδο του ευρωπαϊκού δικτύου Equinet για τις διακρίσεις, η οποία διοργανώθηκε στο Άμστερνταμ,
- σε εκπαιδευτικά σεμινάρια με θέμα «Equal legal training on solving equal treatment/non discrimination cases from a comparative law perspective: solutions from national and european law» και «Promoting equal treatment-training as a tool to promote equality», που διοργανώθηκαν στο Βουκουρέστι και τη Γάνδη, αντίστοιχα,
- σε συνέδριο με θέμα «Προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην Κεντρική Ευρώπη», που διοργανώθηκε στο Βουκουρέστι.

4. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η τριετής εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης επιτρέπει τη διατύπωση των ακόλουθων παρατηρήσεων και προτάσεων, που στόχο έχουν την αντιμετώπιση των θεσμικών προκλήσεων και την αποσαφήνιση ορισμένων διατάξεων του κανονιστικού πλαισίου:

- Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ο σχετικά μικρός αριθμός των αναφορών που υποβλήθη-

καν στον Συνήγορο του Πολίτη υποδηλώνει τη διστακτικότητα των θυμάτων της διακριτικής μεταχείρισης, να δημοσιοποιήσουν την προσβολή που υφίστανται, ιδίως σε ευαίσθητα προσωπικά πεδία, καθώς και τη μειωμένη εμπιστοσύνη τους στους θεσμικούς μηχανισμούς. Το ζητούμενο εν προκειμένω είναι να καλυφθεί το κενό επικοινωνίας των θυμάτων δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης με τους αρμόδιους εκ του νόμου θεσμικούς φορείς προστασίας τους. Το κενό καλούνται να το καλύψουν φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Η ανάληψη θεσμικών πρωτοβουλιών για την τόνωση της ενεργούς συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως μάλιστα στην περιφέρεια, προκειμένου να προωθηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης σε τομείς πέραν της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης, καθίσταται πλέον αναγκαία. Για τον σκοπό αυτόν κρίνεται απαραίτητη η χρηματοδότηση συγκεκριμένων και εστιασμένων δραστηριοτήτων προσέγγισης ή/και υποδοχής, και κοινωνικής και νομικής υποστήριξης των θυμάτων των διακρίσεων. Ο Συνήγορος του Πολίτη, στην προσπάθειά του να συμβάλει στην κινητοποίηση αυτή, δημιούργησε πιλοτικό δίκτυο επικοινωνίας και συντονισμού με περιφερειακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της προστασίας και της στήριξης των Ρομά (βλ. παραπάνω, ενότητα 3.1).

- Το νεοπαγές θεσμικό πλαίσιο επιφυλάσσει ενεργό και σημαντικό ρόλο στο ΣΕΠΕ. Η νέα αποδεικτική διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 17 του Ν. 3488/2006 είναι σαφές ότι καταλαμβάνει και το ΣΕΠΕ, το οποίο καλείται να επανεξετάσει την προηγούμενη πρακτική του σύμφωνα με την οποία δεν λαμβάνονται υπόψη μαρτυρικές καταθέσεις και αποδεικτικά στοιχεία. Είναι σημαντικό λοιπόν να αξιοποιείται η διάταξη περί ανακατανομής του βάρους απόδειξης, εφόσον βεβαίως κριθεί ότι έχουν συγκεντρωθεί ικανά αποδεικτικά στοιχεία. Αλλά και στην αντίθετη περίπτωση –όταν τα αποδεικτικά στοιχεία θεωρούνται ανεπαρκή– προβλέπεται ρητά από τον οικείο νόμο ότι το ΣΕΠΕ καταλήγει απαραίτητως στη διατύπωση κάποιας κρίσης, αφού διερευνήσει ενδελεχώς τις καταγγελίες που του έχουν υποβληθεί. Στις διατάξεις ωστόσο του Ν. 3488/2006 δεν αποσαφηνίζονται επαρκώς οι διαστάσεις που προσλαμβάνει η πρακτική εφαρμογή της προβλεφθείσας αποδεικτικής διαδικασίας. Ιδίως σε ζητήματα έμμεσης διάκρισης και παρενόχλησης, τα οποία άπτονται πολύ ευαίσθητων πτυχών, η διερεύνηση καθίσταται συνήθως όχι μόνο σύνθετη αλλά και δυσχερής. Ως εκ τούτου, όπως έχει ήδη επισημανθεί κατά την επικοινωνία της Αρχής με το ΣΕΠΕ, είναι απαραίτητες σχετικές εγκύκλιες οδηγίες, προκειμένου οι επιθεωρητές εργασίας να αντιμετωπίσουν τα νέα δεδομένα που δημιουργεί η διεύρυνση του πεδίου της δραστηριότητας τους. Η άποψη αυτή διατυπώθηκε εξάλλου και στην περσινή αντίστοιχη έκθεση (σ. 227, 250). Συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστεί ο τρόπος με τον οποίο ενεργοποιούνται οι νέες αρμοδιότητες του ΣΕΠΕ τόσο κατά τη διενέργεια των επιτόπιων ελέγχων στο πεδίο της ιδιωτικής απασχόλησης όσο και κατά την πραγματοποίηση των συμπληρωματικών παρεμβάσεων στα κατά τόπους Τμήματα Κοινωνικών Επιθεωρήσεων Εργασίας, κυρίως σε ζητήματα έμμεσης διάκρισης και παρενόχλησης.

An abstract painting featuring a series of stylized, overlapping human figures. The figures are composed of simple geometric shapes like circles and rectangles, filled with various colors such as red, yellow, blue, and grey. The background is a collage of large, solid-colored blocks in shades of blue, yellow, red, and green. The overall style is reminiscent of mid-20th-century abstract art.

6 Νομοθετικές, λειτουργικές
και οργανωτικές προτάσεις

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται νομοθετικές, λειτουργικές και οργανωτικές προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Ο Συνήγορος του Πολίτη διατυπώνει τις σχετικές προτάσεις σε ειδικές εκθέσεις ή ακόμη και σε πορίσματα ατομικών υποθέσεων, επειδή κρίνει ότι η αντιμετώπιση ορισμένων από τα θέματα που έχει διερευνήσει απαιτούν είτε την τροποποίηση της οικείας νομοθεσίας είτε την αναδιάρθρωση της οργάνωσης και της λειτουργίας των αρμόδιων υπηρεσιών.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΘΕΜΑ 1: Ασφαλιστικά δικαιώματα ανέργων και διοικητική δυσλειτουργία του ΟΑΕΔ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε περίπου 350 αναφορές σχετικά με την επιδοματική προστασία της ανεργίας και εντόπισε μια σειρά προβλημάτων σχετικών με την απολαβή των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των ανέργων αλλά και τη λειτουργία του ΟΑΕΔ ως δημόσιας υπηρεσίας κοινωνικής ασφάλισης κατά του κινδύνου της ανεργίας. Η έρευνα της Αρχής είχε ως αποτέλεσμα τη σύνταξη σχετικής ειδικής έκθεσης (βλ. κεφ. 7), στην οποία περιλαμβάνεται ικανός αριθμός νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων προς το αρμόδιο υπουργείο.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

α. Να υπαχθούν και στην ασφάλιση του κλάδου ανεργίας τα πρόσωπα τα οποία παρέχουν την προσωπική τους εργασία (κατά κύριο ή συγκύριο επάγγελμα) με σύμβαση μίσθωσης έργου σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή στο δημόσιο και στους ΟΤΑ, με συνθήκες παρόμοιες από άποψη χρόνου, τρόπου και τόπου απασχόλησης με εκείνες που απαντούν στις περιπτώσεις εργαζομένων με μίσθωση εργασίας οι οποίοι ασφαλίζονται υποχρεωτικά και αυτοδικαίως στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με βάση την Β1/21/21/1334/1983 ΥΑ.

β. 1. Να τροποποιηθεί η σχετική διάταξη του άρθρου 4 του Ν. 1545/1985 κατά τρόπο ώστε η εποχιακή απασχόληση να συναρτάται κυρίως με την εργασία που παρέχεται από τον εργαζόμενο κατά συγκεκριμένη χρονική περίοδο (εποχή έτους) και λιγότερο με τον τρόπο οργάνωσης της δραστηριότητας του εργοδότη. 2. Να ανακληθεί η με αρ. 118454/1989 εγκύκλιος του ΟΑΕΔ, η οποία διευρυνε, χωρίς σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση, τον ορισμό της εποχιακής εργασίας εντάσσοντας σε αυτόν και τις επιχειρήσεις που λειτουργούν πέραν των εννέα μηνών και διατηρούν μέχρι το 25% του μέσου όρου του προσωπικού τους, και παράλληλα να ρυθμιστούν νομοθετικά οι περιπτώσεις που ενδεχομένως να θιγούν από την κατάργηση της εγκυκλίου. 3. Να εκδοθεί εγκύκλιος με την οποία να καθίσταται σαφές ότι για τη θεμελίωση δικαιώματος σε επιδότηση της ανεργίας δεν απαιτείται να είναι συνεχείς οι περίοδοι εποχιακής απασχόλησης.

γ. Οι καθηγητές οι οποίοι απασχολούνται με αλληπάλληλες συμβάσεις ορισμένου χρόνου ή με βραχύβιες συμβάσεις αορίστου χρόνου και υφίστανται τη συχνή εναλλαγή περφόδων εργασίας και ανεργίας, να αντιμετωπιστούν ως ιδιαίτερη κατηγορία εργαζομένων

και να προστατευθούν έναντι του ασφαλιστικού κινδύνου της ανεργίας με μειωμένες προϋποθέσεις επιδότησης, ανάλογες με αυτές των εποχιακών εργαζομένων.

δ. Οι εργαζόμενοι με διαδοχικές ή ασυνεχείς συμβάσεις ορισμένου χρόνου να επιδοτηθούν, λόγω ανεργίας, με μειωμένες χρονικές προϋποθέσεις, ανάλογες με εκείνες των εποχιακών εργαζομένων.

ε. 1. Να τροποποιηθεί το άρθρο 3, παράγρ. 2, εδάφιο α΄ του Ν. 1545/1985 κατά τρόπο ώστε να θεωρούνται άνεργοι και να λαμβάνουν την επιδότηση της ανεργίας όσοι, μετά τη λύση ή τη λήξη της σχέσης εργασίας τους, εργάζονται με μη μισθωτή απασχόληση η οποία όμως δεν επαρκεί για τον βιοπορισμό τους. 2. Να εξειδικευθούν με κανονιστική πράξη τα εισοδηματικά όρια και ο τρόπος υπολογισμού τους, με ρύθμιση αντίστοιχη με εκείνη του ΕΚΑΣ. 3. Να καταργηθούν οι εγκύκλιοι με αρ. 101282/27.1.1994 και 109842/27.5.1996 του ΟΑΕΔ, με τις οποίες, χωρίς σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση, προβλήθηκε η επιδότηση της ανεργίας μισθωτών που ως ελεύθεροι επαγγελματίες εμφανίζουν χαμηλά εισοδήματα. 4. Να εκδοθεί ειδικό ενημερωτικό φυλλάδιο σχετικά με την επιδότηση και άλλα μέτρα για τους άνεργους, το οποίο θα συνοδεύει υποχρεωτικά την κάρτα ανεργίας και θα δίνεται στον άνεργο κατά την παραλαβή της. Στο φυλλάδιο πρέπει να γίνεται ρητή μνεία στη μη διακοπή της επιδότησης της ανεργίας όταν η απασχόληση που βρίσκει ο άνεργος στη διάρκεια της επιδότησης δεν συνιστά το κύριο μέσο βιοπορισμού του.

στ. Να τροποποιηθεί η διάταξη του άρθρου 1, παράγρ. 1 του Ν. 1759/1988 έτσι ώστε τα πρόσωπα που παρέχουν εργασία κατά κύριο επάγγελμα σε εργοδότες των οποίων είναι σύζυγοι ή συγγενείς πρώτου ή δεύτερου βαθμού συγγένειας να ασφαρίζονται υποχρεωτικά και αυτοδικαίως όχι μόνο στην κύρια ασφάλιση του ΙΚΑ και στην επικουρική ασφάλιση του ΕΤΑΜ, αλλά και στον κλάδο ανεργίας του ΟΑΕΔ. Αναλόγως, πρέπει να τροποποιηθεί και η με αρ. Φ21/3288/20.12.1988–9.1.1989 ΥΑ και να καταργηθούν οι εξαιρέσεις από την ασφάλιση ανεργίας του άρθρου 21 του Ν. 1082/1980 και του άρθρου 3 του Ν. 1545/1985.

ζ. Να τροποποιηθεί το άρθρο 3, παράγρ. 2, εδάφιο γ΄ του Ν. 1545/1985 ώστε οι επιδοτούμενοι άνεργοι που συμμετέχουν σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης να μην χάνουν την ιδιότητα του ανέργου κατά την παρακολούθηση του προγράμματος.

η. 1. Να τροποποιηθεί η διάταξη του άρθρου 5, παράγρ. 2 του Κανονισμού Παροχών Ανεργίας ώστε, σε περίπτωση άρνησης του εργοδότη να χορηγήσει έγγραφη καταγγελία, η επιδότηση να καθίσταται δυνατή και η έλλειψη έγγραφης καταγγελίας να καλύπτεται από τη σχετική έκθεση του αρμόδιου οργάνου του ΟΑΕΔ ή από το τυχόν συνταχθέν δελτίο εργατικής διαφοράς από τα όργανα του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας. 2. Να τροποποιηθεί η διάταξη του άρθρου 31 του ΝΔ 2698/1953 ώστε να μην συμψηφίζονται τα επιδόματα ανεργίας με τους μισθούς υπερημερίας. Οι μισθοί υπερημερίας να καταβάλλονται εξ ολοκλήρου στον ακύρωσ απολυθέντα, ο δε εργοδότης να υποχρεούται να καταβάλει επιπλέον στον ΟΑΕΔ τα επιδόματα ανεργίας που ο οργανισμός κατέβαλε στον άνεργο. Μετά τη δικαστική αναγνώριση της ακυρότητας της απόλυσης, ο χρόνος της πηλασματικής απασχόλησης (κατά τον οποίο ο εργαζόμενος είχε απολυθεί παράνομα) να συνυπολογίζεται για τη θεμελίωση δικαιώματος επιδότησης της ανεργίας. Σε περίπτωση που ο εργοδότης δεν εκτελεί τη δικαστική απόφαση και δεν επανεντάσσει τον μισθωτό στη θέση εργασίας, να επιδοτείται ο ασφαλισμένος χωρίς να χρειάζεται νέα έγκυρη καταγγελία. Στην περίπτωση αυτή, να στρέφεται ο ΟΑΕΔ κατά του εργοδότη για να εισπράξει τα επιδόματα ανεργίας που ο ΟΑΕΔ κατέβαλε στον ασφαλισμένο.

θ. Να κατοχυρωθεί νομοθετικά η διαδικασία της παραγρ. 49 της Κωδικοποίησης Ερμηνευτικών Οδηγιών. Η απόφαση με την οποία θα διαπιστώνεται η διακοπή λειτουργίας της επιχείρησης να μην λαμβάνεται από το ΔΣ του ΟΑΕΔ, αλλά να ανατεθεί στον διευθυντή της τοπικής υπηρεσίας ή στο αρμόδιο όργανο της Περιφερειακής Διεύθυνσης. Οι παροχές αφερεγγυότητας να καταβάλλονται σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά τη διακοπή καταβολής του μισθού. Μετά την εξάντληση του δικαιώματος στις παροχές αφερεγγυότητας του εργοδότη, να γίνεται ταχεία έγκριση της επιδότησης της ανεργίας. Να εκδοθεί εγκύκλιος οδηγία που να διευκρινίζει το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των παροχών αφερεγγυότητας και των παροχών ανεργίας.

ι. Να καταργηθεί η αποσβεστική προθεσμία των 60 ημερών για την αναγγελία της λύσης ή της λήξης της εργασιακής σχέσης και την υποβολή αίτησης επιδότησης. Να εγκρίνεται η επιδότηση εφόσον η αναγγελία της λύσης ή της λήξης της εργασιακής σχέσης και η αίτηση επιδότησης υποβληθούν ενώ ο ενδιαφερόμενος είναι ακόμη άνεργος (από αιτήσεως). Ως προς την έναρξη της επιδότησης, στις περιπτώσεις που δεν συμπληρώνεται ο απαιτούμενος ασφαλιστικός χρόνος λόγω πλημμελούς ασφάλισης ή μη ασφάλισης εκ μέρους του εργοδότη και εφόσον έχει υποβληθεί καταγγελία από τον εργαζόμενο, να εξετάζεται η καταγγελία κατ' απόλυτη προτεραιότητα. Σε περίπτωση έκδοσης Πράξης Επιβολής Εισφορών (ΠΕΕ) και άσκησης ένστασης εκ μέρους του εργοδότη, να εκδικάζεται επίσης η ένσταση κατ' απόλυτη προτεραιότητα και το αργότερο μέσα ένα τρίμηνο από την υποβολή της. Εφόσον η Τοπική Διοικητική Επιτροπή επικυρώσει την ΠΕΕ, να λαμβάνεται υπόψη ο ασφαλιστικός χρόνος για την επιδότηση της ανεργίας ανεξαρτήτως προσφυγής στα δικαστήρια. Προτείνεται δε οι ασφαλισμένοι να ενημερώνονται εγγράφως σχετικά με την άσκηση του ασφαλιστικού τους δικαιώματος, και η ενημέρωση να περιέχεται στο έγγραφο της καταγγελίας που κοινοποιεί ο εργοδότης στον μισθωτό. Προτείνεται επίσης η ενημέρωση σχετικά με τις προϋποθέσεις χορήγησης των παροχών ανεργίας να περιλαμβάνεται στον οδηγό ασφαλισμένου του ΙΚΑ, αφού οι διαδικασίες υπαγωγής στην ασφάλιση μισθωτών πραγματοποιούνται από το ΙΚΑ και για τον κλάδο ανεργίας.

ια. Να μην αναστέλλεται η χορήγηση του επιδόματος ανεργίας στη διάρκεια της κυοφορίας και της λοχείας. Η λύση αυτή εξασφαλίζει την αναπλήρωση του εισοδήματος της άνεργης κατά τον κρίσιμο χρόνο συρροής των δύο ασφαλιστικών κινδύνων (ανεργίας και κυοφορίας) χωρίς να επιβαρύνει οικονομικά τον οργανισμό, αφού η διάρκεια της επιδότησης που έχει εγκριθεί παραμένει η ίδια. Αποφεύγεται επίσης η επιβάρυνση της διαδικασίας με αλληλεπάλληλες πράξεις αναστολής και επαναχορήγησης.

ιβ. Η εφαρμογή των κανόνων της διαδοχικής ασφάλισης και στις περιπτώσεις των ασφαλισμένων που έχουν ασφαλιστεί έναντι του κινδύνου της ανεργίας και έχουν καταβάλει ασφαλιστικές εισφορές λόγω ανεργίας σε περισσότερους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Προτείνεται, μάλιστα, να καθοριστεί νομοθετικά ότι οι απαιτούμενες χρονικές προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος τακτικής επιδότησης της ανεργίας θα υπολογίζονται με βάση ολόκληρο τον χρόνο ασφάλισης στον κλάδο ανεργίας τον οποίο διένυσε ο εργαζόμενος διαδοχικά σε περισσότερους του ενός ασφαλιστικούς φορείς. Τέλος, προτείνεται η κατάργηση των διατάξεων που θέτουν ειδικές προϋποθέσεις για τη θεμελίωση ασφαλιστικού δικαιώματος σε επιδότηση της ανεργίας ως ασυμβίβαστες με τον θεσμό της διαδοχικής ασφάλισης.

ιγ. Να τροποποιηθεί το άρθρο 5, παράγρ. 4, του Κανονισμού Παροχών Ανεργίας και Στρατεύσεως του ΟΑΕΔ έτσι ώστε για την εγγραφή στα μητρώα των ανέργων και την επιδότηση της ανεργίας των αλλοδαπών ασφαλισμένων του οργανισμού να απαιτείται ο εργαζόμε-

νος να έχει εκπληρώσει τις ασφαλιστικές του υποχρεώσεις και να πληροί τις προϋποθέσεις για την επιδότηση –ό,τι δηλαδή απαιτείται και για τους ημεδαπούς εργαζομένους– και όχι η προσκόμιση της διοικητικής άδειας διαμονής για εργασία. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και όταν οι ασφαλιστικές παροχές συνδέονται με τη διοικητική άδεια διαμονής για εργασία, να αρκεί να επιδείξει ο εργαζόμενος τη βεβαίωση ότι έχει καταθέσει την αίτηση και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την ανανέωση της άδειας διαμονής για εργασία. Επομένως, να εφαρμόζεται και από τον ΟΑΕΔ η διάταξη του άρθρου 11, παράγρ. 4, του Ν. 3386/2005 και να εκδοθεί σχετική εγκύκλιος οδηγία για την εφαρμογή της διάταξης αυτής. Διαφορετικά, να τροποποιηθεί το άρθρο 7 του κανονισμού κατά τρόπο ώστε να μην αναστέλλεται η επιδότηση της ανεργίας των αλλοδαπών ασφαλισμένων του οργανισμού όταν λήγει η άδεια διαμονής για εργασία, εφόσον έχει κατατεθεί αίτηση και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την ανανέωσή της και προσκομίζεται η σχετική προς τούτο βεβαίωση. Στη συνέχεια, προτείνεται να καταργηθεί ως προϋπόθεση η προσκόμιση σύμβασης (ή δήλωσης) εργασίας για την ανανέωση της διοικητικής άδειας διαμονής, αφού αρκεί ο αλλοδαπός να έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο αριθμό ημερών ασφάλισης προκειμένου να διαπιστώσει η διοίκηση ότι σκοπός της διαμονής του στη χώρα είναι η εργασία.

ιδ. Το ζήτημα της παράλληλης (μειωμένης) απασχόλησης και της επιδότησης της ανεργίας χρήζει νομοθετικής ρύθμισης, αφού ληφθούν υπόψη τρία στοιχεία:

- οι επιπτώσεις που επιφέρει στην ένταξη ή την επανένταξη των ανέργων στην αγορά εργασίας και στην οικονομική ισορροπία του ασφαλιστικού συστήματος ο πλήρης αποκλεισμός της παράλληλης μειωμένης απασχόλησης και της επιδότησης της ανεργίας,
- οι ανισότητες ως προς τη μεταχείριση των ανέργων ανάλογα με τη φύση της παράλληλα ασκούμενης περιορισμένης δραστηριότητας (μισθωτής και μη μισθωτής) τις οποίες συνεπάγεται ο αποκλεισμός αυτός,
- ο ασφαλιστικός χαρακτήρας της τακτικής επιδότησης, με τον οποίο δεν συμβιβάζονται τα εισοδηματικά κριτήρια. Με το ισχύον νομικό καθεστώς, είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί το θέμα με νέα εγκύκλιο, που θα θέσει τέλος στην υπάρχουσα ανασφάλεια δικαίου και η οποία, κατά την άποψη της Αρχής, πρέπει να ακολουθεί τις παραπάνω κατευθύνσεις.

ιε. 1. Να τροποποιηθεί η διάταξη του άρθρου 27 του Ν. 3016/2002 και της κατ' εξουσιοδότηση εκδοθείσας νομοθεσίας ώστε να αρθεί ο περιορισμός της ελληνικής υπηκοότητας και της υπηκοότητας κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προβλέπεται για τη χορήγηση του επιδόματος των μακροχρόνια ανέργων. 2. Να τροποποιηθεί η εγκύκλιος Β/112514/29.4.2003 του ΟΑΕΔ ώστε να περιλαμβάνονται ρητά όλοι οι άνεργοι που συμπληρώνουν δώδεκα μήνες τακτικής επιδότησης, ανεξάρτητα από το εάν το διάστημα αυτό έχει καλυφθεί με μία ή με περισσότερες εγκριτικές αποφάσεις. 3. Να καταργηθούν οι οδηγίες της διοίκησης του ΟΑΕΔ που ερμηνεύουν εσφαλμένως τις ισχύουσες διατάξεις και οδηγούν στον εν τοις πράγμασι αποκλεισμό των ηλικιωμένων ανέργων από τα κοινωνικά πλεονεκτήματα που προβλέπει ο νόμος. 4. Να γίνονται δεκτές οι αιτήσεις ένταξης στην προαιρετική συνέχιση της ασφάλισης των μακροχρόνια ανέργων που υπερβαίνουν το 74ο έτος της ηλικίας τους. 5. Η κατάργηση του εδαφίου β' της παραγρ. 2 του άρθρου 1 του Ν. 3227/2004, σύμφωνα με το οποίο εξαιρούνται από την ασφάλιση κλάδου ανεργίας οι μακροχρόνια άνεργοι που προσλαμβάνονται με επιδότηση του εργοδότη από τον ΟΑΕΔ.

ΘΕΜΑ 2: *Απλοποίηση της διαδικασίας προσλήψεων του Ν. 2643/1998*

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορά σύμφωνα με την οποία ο αναφερόμενος συμμετείχε στην προκήρυξη του ΟΑΕΔ του 2004, με βάση τον Ν. 2643/1998, στην κατηγο-

ρία ΑμεΑ, και εμφανίστηκε ως επιτυχών στον προσωρινό πίνακα μοριοδότησης. Ωστόσο, στον τελικό πίνακα μοριοδότησης εμφανιζόταν ως επιλαχών, καθότι έγινε δεκτή αίτηση θεραπείας άλλου συνυποψηφίου του –ο οποίος είχε αρχικά αποκλειστεί διότι δεν είχε προσκομίσει εμπρόθεσμα υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1986 για τη μη συνταξιοδότησή του από το δημόσιο ή από άλλον φορέα– έπειτα από σχετική οδηγία της με αρ. 200692/12.10.2006 εγκυκλίου της Κεντρικής Επιτροπής Εποπτείας και Συντονισμού Εφαρμογής του Ν. 2643/1998.

Σημειώνεται ότι στο έντυπο της αίτησης που υπέγραψαν και υπέβαλαν οι υποψήφιοι υπήρχε σχετική ένδειξη, ότι δηλώνουν υπεύθυνα πως δεν λαμβάνουν σύνταξη από το δημόσιο ή από οποιονδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό, κύριας ή επικουρικής ασφάλισης, αθροιστικά μεγαλύτερη από το κατώτατο όριο σύνταξης γήρατος που καταβάλλει το ΙΚΑ. Ωστόσο, σε αντίθεση με τον Ν. 2190/1994, στον Ν. 2643/1998 (καθώς και στη συναφή νομοθεσία) δεν υπάρχει διάταξη που να εξομοιώνει την αίτηση για πρόσληψη με υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1985 και, ως εκ τούτου, λείπει εν προκειμένω μία εκ των προϋποθέσεων που έχει θέσει η νομολογία του Συνηγούρου του Πολίτη για το επιτρεπτό της εκπρόθεσμης υποβολής δικαιολογητικών.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Να υιοθετηθεί διάταξη αντίστοιχη με εκείνη της παραγρ. 6 του άρθρου 16 του Ν. 2190/1994, που να συνδέει την αίτηση για πρόσληψη, σύμφωνα με τον Ν. 2643/1998, με τις έννομες συνέπειες της υπεύθυνης δήλωσης του Ν. 1599/1986, δηλαδή το έντυπο της αίτησης να περιβληθεί τον τύπο της υπεύθυνης δήλωσης και να καταργηθεί η υποχρέωση που έχει ο αιτών για κατάθεση υπεύθυνης δήλωσης ότι δεν συνταξιοδοτείται (αφού ήδη περιέχεται στην αίτησή του). Αυτή η ρύθμιση θα καταστήσει σαφείς τις ποινικές κυρώσεις που προβλέπονται για ενδεχόμενη δήλωση ψευδών γεγονότων ήδη από την υποβολή της αίτησης για πρόσληψη και θα απλοποιήσει τις διαδικασίες επ' ωφελεία τόσο των αιτούντων όσο και των διοικητικών υπηρεσιών.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΘΕΜΑ: *Απόρρητο πειθαρχικής διαδικασίας δικηγορικών συλλόγων*

Έπειτα από τη διερεύνηση υποθέσεων σχετικών με την πάγια πρακτική των δικηγορικών συλλόγων να απορρίπτουν αιτήσεις για τη χορήγηση στοιχείων από πειθαρχικούς φακέλους, επικαλούμενοι το άρθρο 241, παράγρ. 4 του Κώδικα Δικηγόρων (ΝΔ 3026/1954) –το οποίο ορίζει ότι «περί της συνεδριάσεως τηρούνται πρακτικά [...] άτινα παραμένουν μυστικά»– ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διατυπώσει την άποψη ότι, κατά τη σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία της διάταξης αυτής, ο ισχυρισμός περί μυστικότητας δεν είναι δυνατόν να αντιστασεται στον ίδιο τον πολίτη ο οποίος έχει προβεί στην καταγγελία εις βάρος του δικηγόρου. Ύστερα από τη διαμεσολάβηση της Αρχής επί μια σειρά υποθέσεων (*Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 73–76), το Πειθαρχικό Συμβούλιο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών μετέβαλε την προηγούμενη πρακτική του και δέχθηκε, δυνάμει της με αρ. πρωτ. 23/2007 απόφασής του, ότι «στους εντολείς ή πρώην εντολείς των δικηγόρων οι οποίοι υπέβαλαν την αναφοράν εξ αφορμής της οποίας ελέγχθηκε πειθαρχικώς ο εντολοδόχος δικηγόρος τους [...] θα χορηγούνται αντίγραφα εκ των πειθαρχικών δικογραφιών [...] σε κάθε περίπτωση». Η ατομική αυτή απόφαση όμως δεν έχει χαρακτήρα γενικής δέσμευσης, οπότε τα πειθαρχικά συμβούλια άλλων δικηγορικών συλλόγων, ή ακόμη και του ίδιου του ΔΣΑ, εμμένουν στην άποψη περί απόλυτης μυστικότητας.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Να αναμορφωθεί το άρθρο 241, παράγρ. 4 του Κώδικα Δικηγόρων (ΝΔ 3026/1954), ώστε να προβλεφθεί ρητά ότι όποιος υποβάλλει καταγγελία εις βάρος δικηγόρου δικαιούται πλήρη πρόσβαση στον σχετικό πειθαρχικό φάκελο.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΘΕΜΑ 1: *Διαδικασία επιλογής συμβασιούχων διδασκόντων σε ΑΕΙ*

Κατά τη διερεύνηση υποθέσεων σχετικών με την επιλογή συμβασιούχων διδασκόντων σε ΑΕΙ (*Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 58, *Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 74), ο Συνήγορος του Πολίτη συνεχίζει να διαπιστώνει ότι τα πρακτικά επιλογής δεν περιέχουν πάντοτε εξατομικευμένη αιτιολογία ή ότι δεν τηρούνται. Τα ΑΕΙ παραλείπουν να αξιολογήσουν το έργο των ήδη υπηρετούντων εν όψει νέας κρίσης, ενίοτε δε ακόμη και να τεκμηριώσουν ότι τα πρόσωπα που τελικά επιλέγονται συγκεντρώνουν τα στοιχειώδη τυπικά προσόντα. Η σχετική διάταξη (άρθρο 5 του ΠΔ 407/1980) δεν περιέχει καμιά διαδικαστική ρύθμιση, πλην όμως η όλη διαδικασία οφείλει να καθιστά εφικτό τον ακαδημαϊκό έλεγχο και τον έλεγχο νομιμότητας ως προς την πληρότητα της αιτιολογίας. Το ΥΠΕΠΘ είναι σύμφωνο με την άποψη αυτή, αλλά δεν φαίνεται να διαθέτει περιθώρια για άσκηση εποπτείας στο συγκεκριμένο πεδίο.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Να εμπλουτιστεί το νομικό πλαίσιο που διέπει την επιλογή συμβασιούχων διδασκόντων σε ΑΕΙ (άρθρο 5 του ΠΔ 407/1980), με τη θέσπιση ειδικών διαδικαστικών ρυθμίσεων οι οποίες να προσεγγίζουν, κατά το μέτρο του δυνατού, τις εγγυήσεις διαφάνειας που ισχύουν για τα μέλη ΔΕΠ.

ΘΕΜΑ 2: *Ένταξη πτυχιούχων Τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών στον κλάδο ΠΕ 02 Φιλολόγων*

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορά πτυχιούχου του Τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών που ζήτησε τη διαμεσολάβηση της Αρχής ώστε η διοίκηση να εντάξει τους αποφοίτους του τμήματος στον κλάδο ΠΕ 02 Φιλολόγων ή να συστήσει νέο κλάδο εκπαιδευτικών για τη συγκεκριμένη ειδικότητα. Αρχικά, ο Συνήγορος του Πολίτη απάντησε ότι δεν είχε τη δυνατότητα διαμεσολάβησης, επειδή η ενδεχόμενη πρόταση για ένταξη των πτυχιούχων στον κλάδο ΠΕ 02 συνιστά τεχνική κρίση, η οποία εκφεύγει των αρμοδιοτήτων της Αρχής. Αναφορικά δε με τη δημιουργία νέου κλάδου, στείλεχεν του υπουργείου απέκλεισαν κάθε παρόμοιο ενδεχόμενο. Ωστόσο, η Αρχή συνέχισε να παρακολουθεί την εξέλιξη του θέματος. Μεταγενέστερα, το εν λόγω Τμήμα Φιλοσοφίας μετέβαλε το πρόγραμμα των σπουδών του, με αποτέλεσμα τη θετική εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για την ένταξη των πτυχιούχων του στον κλάδο ΠΕ 02. Ωστόσο, η εισήγηση δεν υπεγράφη από την ολομέλεια του Τμήματος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και το θέμα παραπέμφθηκε για επίλυση στην αρμόδια επιτροπή που είχε συσταθεί στο Υπουργείο Παιδείας. Κατά τον Απρίλιο του 2006, ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε ότι η αρμόδια επιτροπή αποφάνθηκε αρνητικά για την ένταξη των πτυχιούχων στον κλάδο ΠΕ 02.

Στη συνέχεια, με τη με αρ. 67859/β1/10.7.2006 ΥΑ («Αντιστοιχίες Πανεπιστημιακών Τμημάτων»), ρυθμίστηκε το ζήτημα της αντιστοιχίας του πτυχίου του Τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών με τα πτυχία αντίστοιχων τμημάτων άλλων πανεπιστημίων της χώρας, οι απόφοιτοί του όμως δεν έχουν τα ίδια επαγγελματικά δικαιώματα όσον

αφορά στην πρόσβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δημόσια και ιδιωτική. Επιπλέον, οι απόφοιτοι του τμήματος είχαν γίνει δεκτοί στον διαγωνισμό των εκπαιδευτικών του ΑΣΕΠ του 2007, χωρίς ωστόσο να υπάρχει δυνατότητα διορισμού τους σε περίπτωση επιτυχίας τους.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Να συμπεριληφθεί το πτυχίο του Τμήματος Φιλοσοφίας της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών στα προσόντα διορισμού του κλάδου ΠΕ 02.

ΕΞΕΛΙΞΗ

Με τις διατάξεις της παραγρ. 3, του άρθρου 26 του Ν. 3577/2007, προστέθηκε στα προσόντα διορισμού του κλάδου ΠΕ 02 το πτυχίο του Τμήματος Φιλοσοφίας της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών. Η διάταξη ισχύει αναδρομικά από τις 20.7.2006.

ΘΕΜΑ 3: Σχολική φοίτηση και αξιολόγηση μαθητή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορά με θέμα σοβαρά προβλήματα στη σχολική φοίτηση μαθητή γυμνασίου με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες λόγω νοητικής υστέρησης, ο οποίος φοιτούσε σε κανονικό γυμνάσιο, ελλείψει ειδικού εκπαιδευτικού πλαισίου στην περιοχή της κατοικίας του. Ο μαθητής αρχικά κλήθηκε να επαναλάβει την Α΄ γυμνασίου, έπειτα από αποτυχία του στις γραπτές εξετάσεις του Σεπτεμβρίου. Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια να αποκοπεί από τον φιλικό κύκλο των συμμαθητών που είχε δημιουργήσει, να απομονωθεί και να στιγματιστεί στο σχολικό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του χωριού όπου διέμενε. Ακολούθησε μια σειρά προβλημάτων στη σχολική προσαρμογή του, και στα επόμενα έτη ο μαθητής έμεινε μετεξεταστέος τόσο στη Β΄ όσο και στη Γ΄ γυμνασίου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη προέβη σε μια σειρά ενεργειών προς το σχολείο και την αρμόδια Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Αρκαδίας, επισημαίνοντας την ανάγκη για διαφορετικό τρόπο αξιολόγησης του μαθητή, με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει ο Ν. 2817/2000, καθώς ο μαθητής αδυνατεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του σχολείου εξεταζόμενος από κοινού με τους άλλους μαθητές. Οι παρεμβάσεις αυτές δεν είχαν αποτέλεσμα, καθώς τόσο οι διδάσκοντες όσο και η διοίκηση προέβλεπαν την άποψη ότι δεν υπάρχει σαφές νομοθετικό πλαίσιο για διαφορετικό τρόπο αξιολόγησης του μαθητή ή για απαλλαγή του από τις γραπτές εξετάσεις.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

α. Να εκδοθεί αμέσως υπουργική απόφαση κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1, παράγρ. 17 του Ν. 2817/2000 προκειμένου να υλοποιηθούν εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης, καθώς και το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται από τη διάταξη του άρθρου 22 του Ν. 2817/2000, αναφορικά με την αξιολόγηση μαθητών γυμνασίου της συγκεκριμένης κατηγορίας και άλλων ομάδων οι οποίες δεν καλύπτονται από τα προεδρικά διατάγματα που έχουν ήδη εκδοθεί. Συγκεκριμένα, κατά την αξιολόγηση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που οφείλονται σε «νοητική ανεπάρκεια/ανωριμότητα» οι οποίοι φοιτούν σε κανονικά γυμνάσια, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η αδυναμία πολλών από αυτούς να αντεπεξέλθουν σε γραπτές προαγωγικές εξετάσεις –και ιδίως να συμμετάσχουν σε αυτές από κοινού με τους υπόλοιπους μαθητές– προκειμένου να διασφαλίζεται η αξιολόγησή τους με βάση τις πραγματικές τους ικανότητες.

β. Να ληφθούν μέτρα για την επαρκή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά στην εκπαιδευτική και την παιδαγωγική αντιμετώπιση της εν λόγω κατηγορίας μαθητών, ώστε ο σεβασμός των δικαιωμάτων τους να μην επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια ή την ευαισθησία μεμονωμένων εκπαιδευτικών, αλλά να διασφαλίζεται με τρόπο αντικειμενικό.

γ. Το υπουργείο να μεριμνήσει ώστε, στις περιοχές της χώρας όπου δεν υπάρχει δυνατότητα επιλογής ειδικού εκπαιδευτικού πλαισίου ή στις περιπτώσεις στις οποίες, για οποιονδήποτε λόγο, δεν έχουν ληφθεί τα ειδικά μέτρα εκπαιδευτικής υποστήριξης που προβλέπει ο Ν. 2817/2000, να είναι σαφής και επαρκώς *θεσμοθετημένη* η αυξημένη ευθύνη των εκπαιδευτικών λειτουργιών και της διοίκησης για τη σχολική ένταξη και την επαρκή παιδαγωγική και εκπαιδευτική υποστήριξη των μαθητών αυτών.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΘΕΜΑ 1: *Εξυπηρέτηση πολιτών που αδυνατούν να προσέλθουν αυτοπροσώπως προκειμένου να υποβάλουν την αίτηση και τα δικαιολογητικά για έκδοση δελτίου ταυτότητας*

Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορά από πολίτη η οποία κατήγγειλε αξιωματικό υπηρεσίας αστυνομικού τμήματος, επειδή αρνήθηκε να στείλει αστυνομικό όργανο στην οικία της προκειμένου να παραλάβει αίτηση για έκδοση δελτίου ταυτότητας από τον κατάκοιτο πατέρα της. Τελικά, ο ασθενής απεβίωσε χωρίς να υποβάλει αίτηση για έκδοση δελτίου ταυτότητας.

Στο άρθρο 2 της με αρ. 3021/19/53/2005 ΥΑ (ΦΕΚ 1440/18.10.2005 Β'), προβλέπεται η αυτοπρόσωπη υποβολή των σχετικών δικαιολογητικών. Ωστόσο, στο σχετικό κανονιστικό πλαίσιο δεν υπάρχει πρόβλεψη για την περίπτωση που υπάρχει αδυναμία αυτοπρόσωπης κατάθεσης. Τέλος, σημειώνεται ότι σε εγκύκλιο της Διεύθυνσης Οργάνωσης Νομοθεσίας της ΕΛΑΣ με αρ. πρωτ. 7011/10/71κ/30.11.2005, προβλέπεται ότι «σε περίπτωση που ο πολίτης είναι αδύνατον να μετακινηθεί και να προσέλθει στο κατάστημα της Αστυνομικής Υπηρεσίας (ΑμεΑ, ασθενείς), τότε το αρμόδιο όργανο επιβάλλεται να μεταβεί στην κατοικία του ενδιαφερόμενου προκειμένου να βεβαιώσει το γνήσιο της υπογραφής αυτού».

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Με έγγραφό του προς τη Διεύθυνση Οργάνωσης Νομοθεσίας της ΕΛΑΣ, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να ρυθμιστεί νομοθετικά το ζήτημα της μετάβασης αστυνομικού οργάνου στην οικία ατόμων που έχουν εξακριβωμένη αδυναμία για αυτοπρόσωπη υποβολή αίτησης για έκδοση δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου, έτσι ώστε να αποτελεί δικαίωμα του πάσχοντος πολίτη και ρητή υποχρέωση της αστυνομικής αρχής και μην επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των οικείων αστυνομικών τμημάτων. Αναμένεται η απάντηση της ΕΛΑΣ.

ΘΕΜΑ 2: *Διαδικασία βεβαίωσης οφειλών προερχόμενων από παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και ενημέρωσης των οφειλετών*

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε ικανό αριθμό αναφορών πολιτών οι οποίοι δεν είχαν λάβει το προοριζόμενο για τον παραβάτη αντίγραφο της βεβαίωσης παράβασης οχήματος (κλήση), που τοποθετείται από το αστυνομικό όργανο στον ανεμοθώρακα (παρμπρίζ) του οχήματος. Το μεγάλο χρονικό περιθώριο που έχουν οι ΟΤΑ προκειμένου αρχικά να αναζητήσουν τους οφειλότες των προστίμων και στη συνέχεια να ολοκληρώσουν τα επόμενα στάδια της διαδικασίας βεβαίωσης και είσπραξης τους είναι η βασική αιτία όλων των προβλημάτων που έχουν καταγραφεί από τις αναφορές των πολιτών που προ-

σφεύγουν στην Αρχή. Έτσι, οι ενδιαφερόμενοι καταλήγουν να λαμβάνουν γνώση για πρώτη φορά μιας παράβασης που φέρονται να έχουν διαπράξει, πολλά έτη μετά τον κατ' ισχυρισμόν χρόνο τέλεσής της (πέντε, έξι, ακόμη και δέκα έτη αργότερα). Κατά συνέπεια δημιουργούνται εύλογες αμφιβολίες στους πολίτες τόσο για την τέλεση της ίδιας της παράβασης όσο και για το ενδεχόμενο να έχει ήδη εξοφληθεί το χρέος.

Με τον νέο Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ), από τις 23.2.2007 και εξής, εισήχθησαν ρητές προθεσμίες βεβαίωσης και είσπραξης των διοικητικών προστίμων από τους ΟΤΑ Α΄ βαθμού, τόσο στις περιπτώσεις στις οποίες οι παραβάτες καταλαμβάνονται επ' αυτοφώρω όσο και σε εκείνες στις οποίες οι παραβάτες είναι απόντες κατά την επίδοση της πράξης βεβαίωσης της παράβασης από το αστυνομικό όργανο. Ωστόσο, το θεσμικό πλαίσιο βεβαίωσης και είσπραξης των διοικητικών προστίμων του ΚΟΚ, από παραβάσεις διατάξεων για στάση και στάθμευση οι οποίες είχαν επιβληθεί έως και τις 23.2.2007 εξακολουθεί να απασχολεί τον Συνήγορο του Πολίτη.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

α. Να χρησιμοποιείται η βάση δεδομένων του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας για την είσπραξη του προστίμου, το οποίο συνίσταται στη σύνταξη από τον ΟΤΑ της πρώτης ατομικής ειδοποίησης και την αποστολή της στον παραβάτη, προκειμένου αυτή να αποστέλλεται αμέσως μετά τη διάπραξη της παράβασης. Παράλληλα, σε συνεργασία με το Κέντρο Πληροφορικής του Υπουργείου Οικονομικών, θα ήταν δυνατή η αναζήτηση του ΑΦΜ του παραβάτη, προκειμένου η υπηρεσία να προχωρήσει στην πλήρη σύνταξη του χρηματικού καταλόγου και στην ταμειακή βεβαίωση της οφειλής.

β. Επιπλέον, εν όψει της έκδοσης της ΚΥΑ κατ' εξουσιοδότηση του ΚΟΚ, προτείνεται:

1. να αποστέλλουν οι ΟΤΑ την πρώτη ατομική ειδοποίηση μέσα σε τρεις μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία η πράξη βεβαίωσης της παράβασης θα περιέλθει στον οικείο ΟΤΑ (στην ίδια διάρκεια που ορίζεται στην παράγρ. 5 του άρθρου 104 του νέου ΚΟΚ).
2. να περιοριστεί σε εύλογο χρονικό διάστημα (π.χ. τριετία) ο εικοσαετής χρόνος παραγραφής από την ταμειακή βεβαίωση της οφειλής από πρόστιμο για παράνομη στάθμευση, έως την απαίτηση της οφειλής από τον δήμο ή την κοινότητα.

γ. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπενθύμισε ένα εξίσου σημαντικό με τα παραπάνω ζήτημα, εκείνο της αδυναμίας των πολιτών να αποδείξουν το βάσιμο των ισχυρισμών τους για τη μη τέλεση της παράβασης καθαυτή και επανέλαβε την πρόταση που είχε υποβάλει παλαιότερα στη διοίκηση, και συγκεκριμένα την απεικόνιση της παράβασης με χρήση νέων τεχνολογιών (στο πλαίσιο των σχετικών αποφάσεων της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα). Η ανατύπωση των φωτογραφιών θα ήταν σκόπιμο να γίνεται μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες ο παραβάτης, γνωρίζοντας ότι η υπηρεσία διαθέτει φωτογραφικό υλικό, προβαίνει στην υποβολή μιας βάσιμης ένστασης.

ΘΕΜΑ 3: Πιστοποίηση αστικής και δημοτικής κατάστασης ανήλικων τέκνων αλλοδαπών

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει χειριστεί μια σειρά αναφορών με αντικείμενο ειδικά προβλήματα ανήλικων τέκνων αλλοδαπών τα οποία έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα. Η γέννηση των παιδιών αυτών μακριά από τη χώρα της ιθαγένειάς τους και η μακροχρόνια απουσία των γονέων τους από εκείνη τη χώρα καθιστούν συχνά δυσχερή τη δημοτολογική τους τακτοποίηση, με αποτέλεσμα να στερούνται στοιχειώδη μέσα απόδειξης της ταυτότητάς τους απέναντι στις ελληνικές αρχές.

Τα προβλήματα αυτά τα επισημαίνει και αναφορά η οποία υποβλήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη από το Πανελλαδικό Δίκτυο Μεταναστών και την Ένωση Αφρικανών Γυ-

ναικών, με ειδικότερο θέμα την άρνηση των αρμόδιων δημοτικών αρχών να χορηγήσουν πιστοποιητικό γεννήσεως σε τέκνα αλλοδαπών γεννημένα στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα δυσκολίες στην εγγραφή των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς, σε σχολεία κ.λπ., παρά το γεγονός ότι διαθέτουν ληξιαρχική πράξη γεννήσεως.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η εν λόγω πρακτική της διοίκησης είναι κατ' αρχήν σύνομη, καθώς, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, μόνιμοι κάτοικοι που εγγράφονται στα δημοτολόγια δήμων και κοινοτήτων μπορούν να είναι μόνον οι έλληνες πολίτες. Η διαφοροποίηση αυτή για λόγους ιθαγένειας εμπίπτει στην εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων που προβλέπεται από το άρθρο 4, παράγρ. 2 του Ν. 3304/2005. Ωστόσο, αυτή η τυπικά θεμιτή διαφοροποίηση και η μη εγγραφή των ανήλικων τέκνων αλλοδαπών στα δημοτολόγια προκαλεί ουσιαστικά προβλήματα στην ομαλή διαβίωση των αλλοδαπών κατοίκων της χώρας, τόσο των παιδιών όσο και των ενηλίκων.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

α. Να εκδοθεί εγκύκλιος από το Υπουργείο Εσωτερικών με την οποία να διευκρινίζεται ότι, στην περίπτωση των αλλοδαπών ανηλίκων, η ληξιαρχική πράξη γεννήσεως γίνεται δεκτή από όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες ως έγγραφο ισοδύναμο με το πιστοποιητικό γεννήσεως, τουλάχιστον για τις διαδικασίες που εμπίπτουν στην άσκηση και την απολαβή των δικαιωμάτων του παιδιού σύμφωνα με την ομώνυμη διεθνή σύμβαση

β. Να δημιουργηθεί ειδικό δημοτικό μητρώο αλλοδαπών μονίμων κατοίκων, η εγγραφή στο οποίο θα εξομοιώνεται με την εγγραφή σε δημοτολόγιο, εκτός φυσικά από τις περιπτώσεις δικαιωμάτων που συνδέονται με την απόκτηση ελληνικής ή ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Μακροπρόθεσμα, στο πλαίσιο της ενσωμάτωσης ευρωπαϊκής Οδηγίας για το καθεστώς «μακράς διαμονής», ο νομοθέτης θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο να τροποποιηθεί ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων ώστε το παραπάνω δημοτικό μητρώο αλλοδαπών μονίμων κατοίκων να ενσωματωθεί στα δημοτολόγια.

γ. Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη ενθάρρυνε τη διοίκηση να προχωρήσει σε νομοθετικές ρυθμίσεις για την κοινωνική ενσωμάτωση των αλλοδαπών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα ή μετανάστευσαν ανήλικοι και ενηλικιώνονται σε αυτή σπουδάζοντας σε ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα.

ΘΕΜΑ 4: Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη αλλοδαπών

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της γενικής του αρμοδιότητας να παρεμβαίνει για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, αλλά και να διερευνά ατομικές αναφορές για ζητήματα που άπτονται του νέου Ν. 3536/2007 (ο οποίος τροποποίησε τον Ν. 3386/2005), διατύπωσε τις παρακάτω προτάσεις:

α. *Συμμετοχή μεταναστευτικών οργανώσεων στην Εθνική Επιτροπή για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών του άρθρου 1 του Ν. 3536/2007*

Προτείνεται να συμμετέχουν δύο εκπρόσωποι των μεταναστευτικών οργανώσεων. Κριτήριο δε για την επιλογή των οργανώσεων θα πρέπει να είναι η αναγνώρισή τους από το ελληνικό κράτος, η αντιπροσωπευτικότητά τους με βάση τον αριθμό των μελών τους και ο πληθυσμός στην Ελλάδα τον οποίο η οργάνωση εκπροσωπεί.

β. *Δικαίωμα επανεισόδου στη χώρα*

Προτείνεται να παρέχεται στους αλλοδαπούς που εξέρχονται προσωρινά από την Ελλάδα το δικαίωμα να επιστρέψουν σε αυτή εφόσον διαμένουν νόμιμα στη χώρα και κατέχουν βεβαίωση πλήρους αίτησης για άδεια διαμονής.

γ. Υπολογισμός των ενσήμων για τα οποία έχει γίνει καταγγελία στο ΙΚΑ για χορήγηση άδεια διαμονής

Στον υπολογισμό των ημερών ασφάλισης που απαιτούνται προκειμένου να χορηγηθεί άδεια διαμονής σε αλλοδαπό λόγω εξαρτημένης εργασίας προτείνεται να προσμετράνται και οι ημέρες ασφάλισης τις οποίες το ΙΚΑ αναγνωρίζει με πρωτοβάθμια απόφασή του ύστερα από σχετική καταγγελία του ενδιαφερομένου κατά του εργοδότη του, χωρίς να απαιτείται η δικαστική διερεύνηση της καταγγελίας.

δ. Θεώρηση εισόδου για οικογενειακή συνένωση σε παράνομα διαμένοντες αλλοδαπούς
Προτείνεται να απαλειφθεί, ως λόγος απόρριψης της θεώρησης εισόδου για οικογενειακή συνένωση, η κατά το παρελθόν παράνομη διαμονή στη χώρα του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού πλησίον του συντηρούντος [άρθρο 29β, ΥΠΕΞ 3497.3/550/ΑΣ 4000/ 29.11.2005].

ε. Άδεια διαμονής για εξαιρετικούς λόγους

Προτείνεται να απαλειφθεί η προϋπόθεση κατοχής διαβατηρίου με θεώρηση εισόδου από τον αιτούντα (άρθρο 11, παράγρ. 1 του Ν. 3536/2007). Αντ' αυτής, προϋποθέσεις για τη χορήγηση της άδειας να είναι η απόδειξη ορισμένου λόγου που καθιστά αναγκαία τη διαμονή του ενδιαφερομένου στην Ελλάδα και συγκεκριμένα: i) η ύπαρξη ισχυρού δεσμού με ημεδαπό ή κοινοτικό πολίτη ή με άτομο που διαμένει νόμιμα και μακροχρόνια στη χώρα, ii) η γέννηση του ενδιαφερομένου στην Ελλάδα, iii) η φοίτηση επαρκούς χρόνου σε ελληνικό εκπαιδευτικό ίδρυμα, iv) η αδυναμία απομάκρυνσής του στο μεσοπρόθεσμο μέλλον από το ελληνικό έδαφος.

στ. Μακροχρόνια άδεια διαμονής στη δεύτερη γενιά μεταναστών

Προτείνεται η απόδοση καθεστώτος αόριστης διαμονής ή επί μακρόν διαμένοντος στους αλλοδαπούς υπηκόους δεύτερης γενιάς με την ενηλικίωσή τους. Στο καθεστώς αυτό θα μπορούν να υπαχθούν οι νόμιμα ή οι παράνομα διαμένοντες αλλοδαποί που έχουν ενηλικιωθεί, εφόσον μπορούν να αποδείξουν ότι διέμεναν στην Ελλάδα επί δέκα έτη πριν από την ενηλικίωσή τους και ότι έχουν επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας.

ζ. Πρόβλεψη για το καθεστώς διαμονής των αλλοδαπών οι οποίοι εκκρίνουν από εκείνο των ομογενών

Αλλοδαπός υπήκοος τρίτης χώρας του οποίου το αίτημα για άδεια διαμονής ως ομογενούς ή συζύγου ομογενούς απορρίπτεται, προτείνεται να λαμβάνει εξάμηνη προσωρινή άδεια διαμονής, η οποία να παρέχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας, με απόφαση του ΓΓ της οικείας Περιφέρειας.

η. Αντιμετώπιση της εύλογης αδυναμίας εμπρόθεσμης υπαγωγής στη διαδικασία νομιμοποίησης διαμονής εξαιτίας διοικητικών καθυστερήσεων

Προτείνεται να κριθεί παραταθείσα η προθεσμία της 30.9.2007 για την υπαγωγή στη διαδικασία νομιμοποίησης του Ν. 3536/2007 εκείνων των αλλοδαπών των οποίων η δυνατότητα υπαγωγής θεμελιώνεται στην απορριπτική απόφαση του ΓΓ Περιφέρειας σχετικά με αίτημα για χορήγηση ή ανανέωση της άδειας διαμονής (άρθρο 18, παράγρ. 4α, περίπτωση δδ' του Ν. 3536/2007). Λόγω διοικητικών δυσλειτουργιών και καθυστερήσεων, δεν έχουν διερευνηθεί όλα τα αιτήματα τα οποία η διοίκηση θα απέρριπτε, με συνέπεια οι ενδιαφερόμενοι να έχουν στερηθεί τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν την ευνοϊκή ρύμι-

ση. Για τον λόγο αυτόν, προτείνεται να μπορούν αυτοί να υπάγονται στη διαδικασία νομιμοποίησης του άρθρου 18 του Ν. 3536/2007 μέσα σε ένα τρίμηνο από την παραλαβή της απορριπτικής απόφασης, ανεξαρτήτως του χρόνου έκδοσής της.

θ. Απόλεια ανεπιεικών κυρώσεων ή βαρών

Προτείνεται να καταργηθεί η προθεσμία του ενός μηνός προκειμένου να δηλώνεται στις αρμόδιες αρχές η μεταβολή της διεύθυνσης ή της αστικής κατάστασης, η απώλεια ή η αλλαγή διαβατηρίου, η απώλεια της άδειας διαμονής, η αλλαγή εργοδότη, η καταγγελία της σύμβασης εργασίας (άρθρο 73, παράγρ. 2 του Ν. 3386/2005). Επίσης, προτείνεται να μπορεί να κατατεθεί η σχετική δήλωση σε όλη τη διάρκεια ισχύος της άδειας διαμονής. Τέλος, προτείνεται η παράλειψη του αλλοδαπού να δηλώσει συγκεκριμένα γεγονότα να αποτελεί λόγο για την άρνηση χορήγησης άδειας διαμονής μόνον εφόσον υπάρχει πρόθεση να καταστρατηγηθούν οι διατάξεις του μεταναστευτικού νόμου.

ι. Απαγόρευση επανειλημμένων κρατήσεων προς απέλαση σε περίπτωση ανέφικτης απέλασης

Η κράτηση προς εκτέλεση διοικητικής απέλασης σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Αν δεν είναι εφικτή η απέλαση του αλλοδαπού από την Ελλάδα, η κράτησή του αίρεται ευθύς μόλις διαπιστωθεί η αδυναμία απέλασης. Στις περιπτώσεις ανέφικτης απέλασης, προτείνεται ο αλλοδαπός να μην μπορεί να κρατηθεί εκ νέου, παρά μόνον εάν η απέλαση έχει καταστεί πλέον εφικτή.

ια. Άρση δικαστικών απελάσεων για λόγους παράνομης εργασίας – διαμονής

Προτείνεται η δικαστική απέλαση εις βάρος αλλοδαπού για λόγους παράνομης εισόδου, εξόδου, διαμονής και εργασίας να αίρεται αυτοδικαίως στην περίπτωση που αυτός έχει ζητήσει την υπαγωγή του σε διάταξη νομιμοποίησης διαμονής παράνομα διαμένοντων αλλοδαπών.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ – ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΘΕΜΑ: Διαφημιστικές πινακίδες στο οδικό δίκτυο

Η Αρχή έχει διερευνήσει, σε αρκετές υποθέσεις, τις ενέργειες της διοίκησης αναφορικά με διαφημιστικές πινακίδες και πλαίσια τοποθετημένα κατά μήκος του οδικού δικτύου. Σε αρκετές περιπτώσεις, διαπιστώθηκε ότι οι διαφημιστικές κατασκευές είχαν τοποθετηθεί χωρίς να πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις: σε κοινόχρηστους χώρους που δεν είχαν χωροθετηθεί για τέτοια χρήση με απόφαση δημοτικού συμβουλίου, χωρίς απόφαση δημάρχου και χωρίς να έχει γίνει έλεγχος των προδιαγραφών τους, κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων του Ν. 2946/2001. Σε άλλες περιπτώσεις, τα διαφημιστικά πλαίσια ήταν κατασκευασμένα με τέτοιο τρόπο που υπήρχε σοβαρός κίνδυνος κατάρρευσης αν κάποιο όχημα προσέκρουε σε αυτά. Ο Συνήγορος του Πολίτη αξιολόγησε το πρόβλημα ως ιδιαίτερα σοβαρό, καθώς οι παράνομες πινακίδες και οι κακοτεχνίες των συναφών κατασκευών αποτελούν κίνδυνο για την οδική ασφάλεια, και συχνά, όταν έχουν τοποθετηθεί σε πεζοδρόμια, παρεμποδίζουν τη διέλευση των πεζών και ιδίως των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

α. Να θεσπιστούν τεχνικές προδιαγραφές ασφαλείας για την κατασκευή των διαφημιστικών πλαισίων που τοποθετούνται κατά μήκος του οδικού δικτύου, ώστε σε περίπτωση

πρόσκρουσης οχήματος να μην υπάρχει κίνδυνος αυτά να καταρρεύσουν πάνω σε οχήματα ή πεζούς.

β. Να εκδοθεί οδηγία ή διάταξη που να ορίζει κανόνες για τις αποφάσεις των δημοτικών συμβουλίων που καθορίζουν κοινόχρηστους χώρους για την τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων. Συγκεκριμένα, σε αυτές τις αποφάσεις να προσδιορίζεται, με την πλέον αναλυτική περιγραφή, η ακριβής θέση των πινακίδων, το είδος και το μέγιστο επιτρεπόμενο μέγεθος για κάθε χωροθετημένη πινακίδα, και επιπλέον οι αποφάσεις να συνοδεύονται από διαγράμματα που θα τα συντάσσουν οι δημοτικές υπηρεσίες οδοποιίας ή οι υπηρεσίες με αρμοδιότητα σύνταξης κυκλοφοριακών μελετών: Ένα γενικό διάγραμμα να περιλαμβάνει τις θέσεις όλων των διαφημιστικών πινακίδων και σε αυτό να αναγράφεται η μεταξύ τους απόσταση. Τέλος, για κάθε προτεινόμενη θέση να συντάσσεται διάγραμμα σε κλίμακα 1:100, που να προσδιορίζει με ακρίβεια το σημείο και τον προσανατολισμό του διαφημιστικού πλαισίου.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΘΕΜΑ: *Μεταφορά ποδηλάτων με το μετρό: Πιλοτική εφαρμογή του μέτρου*

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε ομάδα αναφορών που υποβλήθηκαν από πολίτες-ποδηλάτες, οι οποίοι υπέβαλαν αίτημα μεταφοράς των ποδηλάτων τους με τους συρμούς του μετρό και ουδέποτε έλαβαν απάντηση από την ΑΜΕΛ ΑΕ. Με αφορμή τις αναφορές αυτές, η Αρχή διερεύνησε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται η μεταφορά ποδηλάτων στους υπόγειους σιδηροδρόμους άλλων ευρωπαϊκών πρωτευουσών, καθώς και τη σχετική νομοθεσία και τη θέση της ΕΕ για το ποδήλατο, και διαπίστωσε ότι στη Διάσκεψη της Λιουμπλιάνας¹ το 2004 οι Υπουργοί Μεταφορών των χωρών της ΕΕ:

- συμφώνησαν ότι ο πολιτικός σχεδιασμός και τα μέτρα προώθησης του ποδηλάτου αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της πολιτικής ανάπτυξης των αστικών μεταφορών,
- αποφάσισαν να θεσπίσουν πλαίσιο εθνικής ποδηλατικής πολιτικής με σαφείς στόχους και ενέργειες, σε συνεργασία με τους άλλους φορείς της δημόσιας διοίκησης, τους ΟΤΑ, τις ποδηλατικές ενώσεις και τους κατασκευαστές ποδηλάτων,
- επισήμαναν την ανάγκη να ψηφιστεί νομοθεσία και να θεσπιστούν κανονισμοί και κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την προοπτική χρήσης του ποδηλάτου αλλά και να ληφθούν μέτρα για την ασφάλεια των ποδηλατών.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Να εξεταστεί η πιθανότητα πιλοτικής εφαρμογής της μεταφοράς των ποδηλάτων με τους συρμούς του μετρό, ώστε να διαπιστωθούν στην πράξη οι θετικές και οι αρνητικές συνέπειες της εφαρμογής του μέτρου στην επιβαρυμένη κυκλοφοριακά πρωτεύουσα.

ΕΞΕΛΙΞΗ

Αρχικά η ΑΜΕΛ ΑΕ, αφού επικοινωνήσε με το Γραφείο Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών, υποσχέθηκε ότι θα μελετήσει το ζήτημα και θα διοργανώσει διάσκεψη με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, ώστε το ζήτημα να συζητηθεί εκτενώς. Μάλιστα, η διάσκεψη είχε προγραμματιστεί για τα τέλη Αυγούστου, αλλά τελικά δεν πραγματοποιήθηκε, λόγω της προεκλογικής περιόδου. Μετά την αλλαγή ηγεσίας στο Υπουργείο Μεταφορών, δεν υπάρχει τίποτε νεότερο ως προς το θέμα. Σύμφωνα με νεότερη αναφορά, οι ποδηλάτες προσανατολίζονται πλέον στη διευθέτηση του αιτήματός τους διά της δικαστικής οδού.

¹ «European conference of Ministers of Transport: National policies to promote cycling-implementing sustainable urban travel policies: Moving ahead» [«Ευρωπαϊκή διάσκεψη Υπουργών Μεταφορών: Εθνικές πολιτικές για το ποδήλατο – Εφαρμογή πολιτικών βιώσιμης ανάπτυξης των αστικών μεταφορών: Πορεία προς το μέλλον»], ΟΟΣΑ, Λιουμπλιάνα 2004.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ –
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ**

ΘΕΜΑ 1: *Απαλλοτρίωση αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων από την υποχρέωση καταβολής φόρου μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας*

Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορές από αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα σχετικά με την άρνηση κάποιων ΔΟΥ να τους απαλλάξουν από τον φόρο μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας.

Παρά την έγγραφη παρέμβαση της Αρχής, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών παρέμειναν αμετακίνητες στην αρνητική τους στάση, επικαλούμενες σχετική διάταξη της με αρ. 1080792/1428/0013/ΠΟΛ.1162/10.7.1989 ΥΑ, η οποία επιφυλάσσει την απαλλοτρίωση μόνο σε έλληνες πολίτες και πολίτες της ΕΕ που κατοικούν στην Ελλάδα.

Η συγκεκριμένη ωςάτσο διάταξη, εκτός του ότι ήδη έχει κριθεί από τη νομολογία ως κείμενη εκτός νομοθετικής εξουσιοδότησης του Ν. 1078/1980, δεν εναρμονίζεται με την ιδιαίτερη υποχρέωση για μέριμνα που υπέχει η χώρα μας έναντι των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων, δυνάμει των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης, που κατισχύουν κάθε άλλης διάταξης. Μετά τη διερεύνηση της υπόθεσης, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε πόρισμα, το οποίο απηύθυνε στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

α. Οι αρμόδιες υπηρεσίες του υπουργείου να ανακαλέσουν τις απορριπτικές πράξεις και να επανεξετάσουν τα υπάρχοντα αιτήματα –αλλά και όσα υποβληθούν στο εξής– αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων για απαλλοτρίωση της πρώτης κατοικίας από τον φόρο μεταβίβασης, ερμηνεύοντας την κείμενη φορολογική νομοθεσία υπό το πρίσμα των διατάξεων της Σύμβασης της Γενεύης και του Ν. 3304/2005 και αποφεύγοντας την εφαρμογή της διάταξης της με αρ. 1080792/1428/0013/ΠΟΛ.1162/10.7.1989 απόφασης του Υπουργού Οικονομικών η οποία κρίθηκε από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων ως κείμενη εκτός εξουσιοδότησης.

β. Να τροποποιηθεί ρητά η κρίσιμη υπουργική απόφαση για λόγους ασφάλειας δικαίου, αλλά και για τον αποτελεσματικό συντονισμό και τη διευκόλυνση των κατά περίπτωση αρμόδιων ΔΟΥ, οι οποίες τελικά καλούνται να εφαρμόσουν τους σχετικούς κανόνες.

ΘΕΜΑ 2: *Φορολόγηση εκπαιδευτικού επιδόματος προερχόμενου από συμμετοχή σε πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης*

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορά πολίτη ο οποίος ζήτησε τη διενέργεια ελέγχου νομιμότητας ως προς τη φορολόγηση εκπαιδευτικού επιδόματος που προήλθε από συμμετοχή του σε πρόγραμμα κατάρτισης το οποίο είχε παρακολουθήσει το 2005 σε Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ). Συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό επίδομα φορολογήθηκε σε ποσοστό 20% επί του ακαθάριστου ποσού, πλέον τελών ΟΓΑ και χαρτοσήμου σε ποσοστό 3,6%. Ως εκ τούτου, το εκπαιδευτικό επίδομα, που χορηγείται σε άνεργους συμμετέχοντες σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης από πιστοποιημένα ΚΕΚ, θεωρείται εισόδημα και υπόκειται σε φορολόγηση. Με αφορμή τη διερεύνηση της αναφοράς, διαπιστώθηκε η έλλειψη νομοθετικού πλαισίου ως προς τον προσδιορισμό του εκπαιδευτικού επιδόματος ως εισοδήματος, επιπλέον δε παρατηρήθηκε διαφορετική φορολογική αντιμετώπιση άλλων κατηγοριών δράσης της ίδιας κοινωνικής ομάδας.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Η εξέταση του ζητήματος προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης της φορολογικής πολιτικής με την πολιτική καταπολέμησης της ανεργίας, καθώς το επίδομα θα μπορούσε να

θεωρηθεί έκτακτο βοήθημα ή έκτακτη πρόσθετη αμοιβή που δεν υπόκειται σε φόρο. Το εκπαιδευτικό επίδομα δεν συγκεντρώνει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της έννοιας του εισοδήματος, καθώς οι συμμετέχοντες σε εκπαιδευτικές ευκαιρίες και δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου είναι άνεργοι που δεν παρέχουν υπηρεσίες. Εξάλλου, η αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού επιδόματος ως εισοδήματος αναχαιτίζει την πρόθεση της χορηγούμενης βοήθειας, που είναι η ενίσχυση των ανέργων μέσα από την επιδοτούμενη εκπαίδευση. Επιπλέον, η μονομερής ενίσχυση των εργοδοτών (πρόβλεψη φοροαπαλλαγής) σε συνδυασμό με την αυστηρή φορολογική πολιτική για τους ανέργους (φορολόγηση του εκπαιδευτικού επιδόματος) δεν προάγουν τον γενικότερο στόχο της καταπολέμησης της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, αφού τα φορολογικά μέτρα που εφαρμόζονται δεν ανακουφίζουν τους πολίτες που βρίσκονται σε ιδιαίτερη κατάσταση προστασίας και έχουν ανάγκη από τη φοροαπαλλαγή.

ΕΞΕΛΙΞΗ

Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (Γενική Διεύθυνση Φορολογίας, Διεύθυνση Φορολογίας Εισοδήματος/Δ12, Τμήμα Α΄) ανταποκρίθηκε γνωστοποιώντας εγγράφως τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, χωρίς ωστόσο να λάβει θέση στον σχετικό προβληματισμό επί του ζητήματος. Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας επίσης δεν έχει απαντήσει έως σήμερα για το συγκεκριμένο θέμα.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΘΕΜΑ: *Διάσταση απόψεων πολεοδομίας και αρχαιολογικής υπηρεσίας*

Σε αρκετές περιπτώσεις διαμεσολήθνης έχει διαπιστωθεί πρόβλημα στον συντονισμό και διάσταση απόψεων ως προς την ερμηνεία πολεοδομικών διατάξεων που αποσκοπούν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως είναι οι ειδικοί όροι δόμησης στην Αθήνα λόγω γεινιάσσης με αρχαιολογικούς χώρους (ΠΔ 19.2/5.3.1975, ΦΕΚ 53/1975 Δ΄). Η δυσλειτουργία αυτή, που χαρακτηρίζει τις πολεοδομικές και τις αρχαιολογικές υπηρεσίες, προκαλεί σύγχυση ως προς την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας, ανασφάλεια δικαίου στους πολίτες και φαινόμενα αντιφατικής δράσης των αρμόδιων φορέων.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Οι Υπουργοί Πολιτισμού και ΠΕΧΩΔΕ να αξιολογήσουν, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους, τη δυνατότητα για αποσαφήνιση και οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων των πολεοδομικών και των αρχαιολογικών υπηρεσιών σε θέματα ειδικών όρων δόμησης, ούτως ώστε να υπάρξει εύρυθμη συνεργασία και ασφάλεια δικαίου.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΘΕΜΑ: *Πρόσβαση των ΑμεΑ σε κτίρια*

Από τη διερεύνηση αναφορών διαπιστώθηκε ότι οι ειδικές κτιριακές ρυθμίσεις για ΑμεΑ (άρθρο 28 του Ν. 2831/2000) αφορούν σε ορισμένες μόνο χρήσεις κτιρίων. Έτσι, αφενός παρεμποδίζεται η ελευθερία κίνησης των εν λόγω ατόμων, αφετέρου αναπαράγονται εργασιακά στερεότυπα εις βάρος των ατόμων με ΑμεΑ, λ.χ. ότι τα άτομα αυτά δεν μπορούν να εργάζονται παρά μόνον από θέσεις γραφείου.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Να ενσωματωθούν στον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό οι απαραίτητες ειδικές ρυθμίσεις για την πρόσβαση των ΑμεΑ σε κτίρια, προκειμένου να διευκολυνθεί η συμμετοχή τους στην οικονομική και την κοινωνική ζωή της χώρας (άρθρο 21, παράγρ. 6 του Συντάγματος, άρθρο 10 του Ν. 3304/2005).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

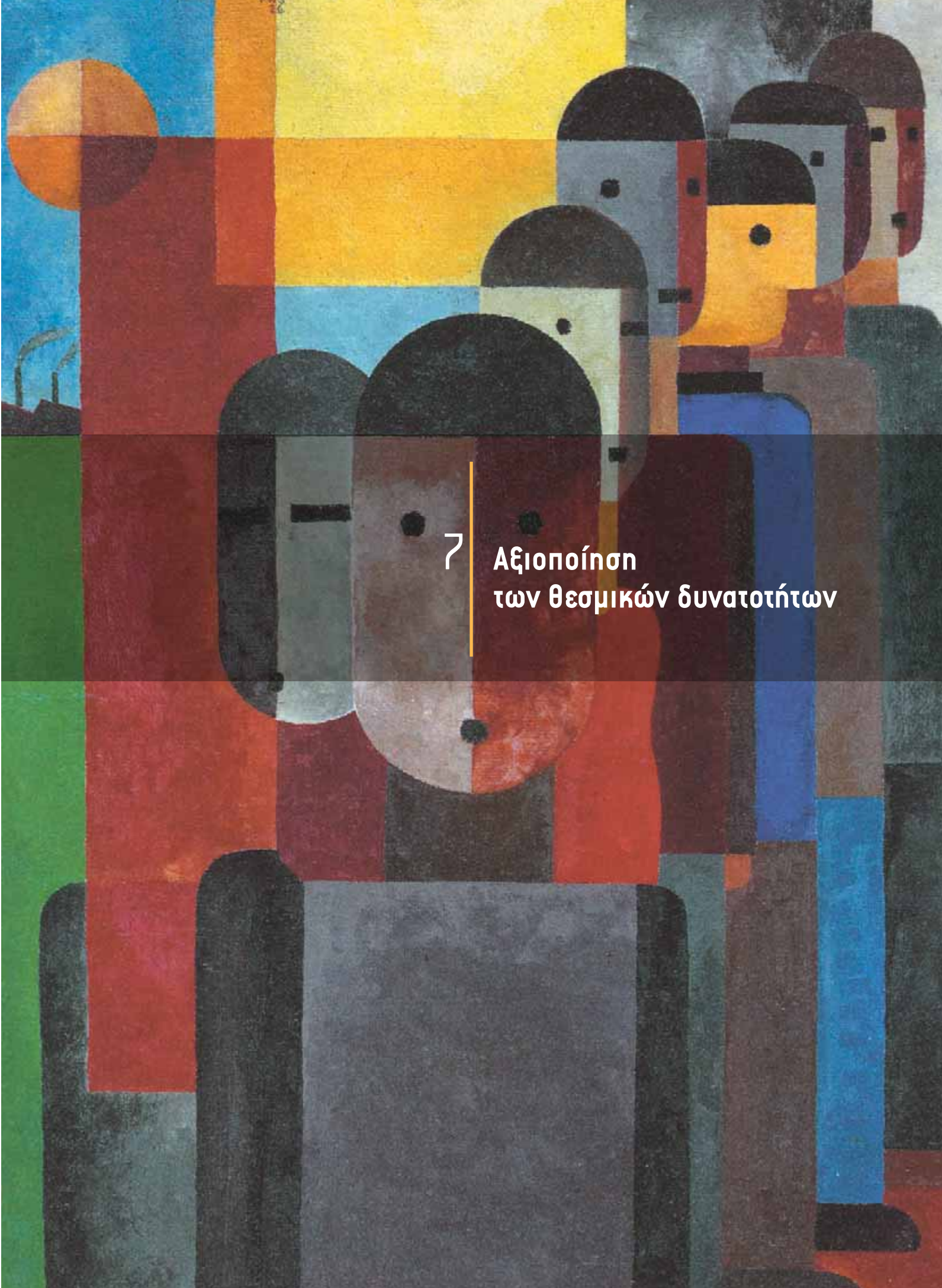
ΘΕΜΑ: Άρνηση γενικού νοσοκομείου Αττικής να χορηγήσει αντίγραφο ιατρικής πράξης ασθενούς

Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορά αδελφής νοσηλευομένου σύμφωνα με την οποία ο θεράπων ιατρός αρνήθηκε να της χορηγήσει αντίγραφο μαγνητικής τομογραφίας, η οποία περιλαμβανόταν στον ιατρικό φάκελο του αδελφού της, επειδή δεν υπήρχε η δυνατότητα δημιουργίας αντιγράφου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι το δικαίωμα πρόσβασης μπορεί να ασκηθεί σύμφωνα την παράγρ. 4 του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (είτε με μελέτη του εγγράφου στο οικείο νοσοκομείο είτε με χορήγηση αντιγράφου). Η επιλογή του τρόπου άσκησης του δικαιώματος επαφίεται στον δικαιούχο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η ενδιαφερόμενη θέλησε να ασκήσει το συγκεκριμένο δικαίωμα όχι με απλή αυτοψία αλλά με χορήγηση αντιγράφου. Το νοσοκομείο όμως δεν είχε στη διάθεσή του τα μέσα για την παραγωγή αντιγράφων μαγνητικών τομογραφιών. Τελικά, ύστερα από παρέμβαση της Αρχής, χορηγήθηκε η πρωτότυπη μαγνητική τομογραφία στην ενδιαφερόμενη, ώστε να προβεί η ίδια στη δημιουργία αντιγράφου.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

Ως προς τη χορήγηση αντιγράφων μαγνητικών τομογραφιών, να προστεθεί στη φράση «χορήγηση αντιγράφου» της περίπτωσης β', παράγρ. 4, άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας η φράση «ή, όπου αυτή είναι αδύνατη, του πρωτοτύπου, προς δημιουργία αντιγράφου από τον διοικούμενο». Αυτή η προσθήκη είναι απαραίτητη προκειμένου να παρακάμπτονται προβλήματα που ανακύπτουν λόγω ελλείψεων στην υλικοτεχνική υποδομή των δημόσιων υπηρεσιών.

7

**Αξιοποίηση
των θεσμικών δυνατοτήτων**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εκτός από τις κυρίως θεσμικές δυνατότητες που της παρέχουν το Σύνταγμα και ο θεσμικός νόμος 3094/2003 –και οι οποίες θα εκτεθούν αναλυτικά στη συνέχεια– η Αρχή συμμετέχει σε συλλογικά όργανα του κράτους με σκοπό την αξιοποίηση της εμπειρίας της σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης. Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος του Πολίτη αποτελεί εκ του νόμου τακτικό μέλος της ΕΕΔΑ. Αναπληρωματικό μέλος έχει οριστεί ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη υπεύθυνος του Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Επίσης, ο Συνήγορος του Πολίτη είναι εκ του νόμου μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Διοικητικής Μεταρρύθμισης (ΕΣΔΜ), το οποίο συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 2 του Ν. 2889/2000 (ΦΕΚ 196 Α΄) και της με αρ. ΔΙΔΚ/Φ.7/21778 απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΦΕΚ 1218 Β΄). Μεταξύ των αρμοδιοτήτων του ΕΣΔΜ είναι και η εισήγηση προς την κυβέρνηση των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης.

Στο πλαίσιο του διαμεσολαβητικού ρόλου που έχει ανατεθεί στον Συνήγορο του Πολίτη από το Σύνταγμα, σημαντική αναδεικνύεται η εμφάνισή του ενώπιον κοινοβουλευτικών επιτροπών με σκοπό την ενημέρωση του Κοινοβουλίου για ειδικά θέματα δράσης της Αρχής. Συγκεκριμένα:

- Στις 10 και 11 Μαΐου, στο πλαίσιο των εργασιών της Επιτροπής Μετανάστευσης, Προσφύγων και Δημογραφίας της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο Γιώργος Καμίνης συμμετείχε με ομιλία του στη Βουλή των Ελλήνων. Το θέμα της ομιλίας ήταν «Η κατάσταση των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα».
- Στις 23 Μαΐου ο Γιώργος Καμίνης και η Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού εμφανίστηκαν ενώπιον της Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, της Βουλής.

Α. Οι βασικές θεσμικές δυνατότητες που παρέχονται στον Συνήγορο του Πολίτη προκειμένου να εκπληρώσει την αποστολή του καθορίζονται στον Ν. 3094/2003 και στον Κανονισμό Λειτουργίας του (ΠΔ 273/1999). Εκτός βεβαίως από τον χειρισμό των ατομικών αναφορών τις οποίες υποβάλλουν οι πολίτες, οι βασικές θεσμικές δυνατότητες που διαθέτει η Αρχή είναι οι ακόλουθες:

α. Η σύνταξη ετήσιας έκθεσης στην οποία παρουσιάζονται οι σημαντικότερες υποθέσεις που διερεύνησε ο Συνήγορος του Πολίτη στη διάρκεια του έτους, καθώς και το υπόλοιπο έργο της Αρχής. Στην έκθεση διατυπώνονται επίσης προτάσεις προς την πολιτική ηγεσία για νομοθετικές, οργανωτικές και λειτουργικές ρυθμίσεις, με στόχο τη βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Η έκθεση υποβάλλεται τον Μάρτιο κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής, συζητείται κατά τα προβλεπόμενα στον Κανονισμό της Βουλής και δημοσιεύεται σε ειδική έκδοση του Εθνικού Τυπογραφείου (άρθρο 3, παράγρ. 5, εδάφιο 3 του Ν. 3094/2003).

β. Η σύνταξη ειδικών εκθέσεων για θέματα ιδιαίτερης σοβαρότητας και μείζονος σημασίας. Οι εκθέσεις αυτές υποβάλλονται στον Πρωθυπουργό και στον Πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιούνται στους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς (άρθρο 3, παράγρ. 5, εδάφιο 4 του Ν. 3094/2003).

γ. Εφόσον το απαιτεί η φύση κάποιας υπόθεσης, εκπονείται πόρισμα, το οποίο γνωστοποιείται στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό και στις αρμόδιες υπηρεσίες, κυρίως στις περιπτώσεις στις οποίες η διοίκηση αρνείται να συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη, καθώς και στις περιπτώσεις στις οποίες η διοίκηση χρειάζεται να ασκήσει την κανονιστική της αρμοδιότητα (άρθρο 4, παράγρ. 6 του Ν. 3094/2003).

δ. Η δυνατότητα διενέργειας αυτοψίας, πραγματογνωμοσύνης κ.λπ., η οποία δεν τελεί υπό την άδεια καμίας άλλης αρχής και ενισχύει ακόμη περισσότερο την αποτελεσματικότητα του έργου του Συνηγόρου του Πολίτη. Στο πλαίσιο της διενέργειας αυτοψιών αλλιά και εν γένει σε εκείνο του διαμεσοληθτικού ρόλου του Συνηγόρου του Πολίτη, η Αρχή μπορεί να πραγματοποιεί επισκέψεις και συναντήσεις εργασίας κυρίως με τους εκπροσώπους των εμπλεκόμενων δημόσιων υπηρεσιών.

Η εν λόγω θεσμική δυνατότητα –για διενέργεια αυτοψιών και πραγματοποίηση συναντήσεων εργασίας στο πλαίσιο της εφαρμογής των Ν. 3304/2005 και 3488/2006 (βλ. παρακάτω, στοιχεία ν' και θ')– φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης στα πεδία εφαρμογής των νόμων αυτών, κυρίως στον βαθμό που, δυνάμει των διατάξεων του Ν. 3488/2006, στην αρμοδιότητα της Αρχής εμπíπτουν και υποθέσεις ιδιωτών (βλ. κεφ. 2, 5). Παράλληλα, αναμένεται να αναδειχθούν πολύτιμα τα σχετικά μοντέλα διαμεσολήθσης και συνεργασίας που έχει αναπτύξει ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού.

ε. Για τα θέματα που εμπíπτουν στην αρμοδιότητά του, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί επίσης να επιληφθεί αυτεπάγγελτα (άρθρο 4, παράγρ. 2 του Ν. 3094/2003, βλ. κεφ. 2). Για κάθε αυτεπάγγελη παρέμβαση εκδίδεται ειδική απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη, ύστερα από εκτίμηση της σοβαρότητας του θέματος, η οποία καταχωρίζεται σε ειδικό μητρώο αυτεπάγγελων ερευνών. Το πόρισμα μιας τέτοιας έρευνας δημοσιοποιείται με κάθε πρόσφορο τρόπο.

στ. Εάν κατά τη διερεύνηση μιας υπόθεσης ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώσει παράνομη συμπεριφορά λειτουργού, υπάλληλου ή μέλους της διοίκησης ή άρνηση συνεργασίας τους με την Αρχή (η οποία, δυνάμει της παραγρ. 10 του άρθρου 4 του Ν. 3094/2003, αποτελεί πλέον ποινικό αδίκημα), μπορεί να προκαλέσει την πειθαρχική δίωξη του υπαίτιου ή, αν ο υπαίτιος δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο, να προτείνει τη λήψη άλλων πρόσφορων μέτρων.

Στη διάρκεια του 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη έκανε συχνή χρήση αυτού του μέτρου. Στις περιπτώσεις δε στις οποίες προέκυψαν αποχρώσεις ενδείξεις για την τέλεση αξιόποινων πράξεων από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος της διοίκησης, διαβίβασε τη σχετική έκθεση στην αρμόδια εισαγγελική αρχή.

ζ. Δυνάμει των διατάξεων της παραγρ. 2 του άρθρου 7 του Ν. 3242/2004 (με την οποία τροποποιείται η παράγρ. 8 του άρθρου 5 του Ν. 1943/1991), τυχόν πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη λαμβάνεται υπόψη ως κριτήριο για τον καθορισμό του ύψους της καταβλητέας αποζημίωσης σε πολίτες, σε περίπτωση που η διοίκηση δεν τηρεί τις προθεσμίες διεκπεραίωσης των υποθέσεων που προβλέπονται από τις διατάξεις του Ν. 2690/1999.

η. Ο Συνήγορος του Πολίτη, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 19, παράγρ. 1 του Ν. 3304/2005, ορίστηκε φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης «ανεξαρτή-

τως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού», στα πεδία εφαρμογής του σχετικού νόμου και κατά τους ορισμούς του (βλ. κεφ. 5). Εκτός από τον χειρισμό ατομικών υποθέσεων, στο πλαίσιο αυτής της νέας αρμοδιότητας προβλέπεται η δυνατότητα της Αρχής να διενεργεί σχετικές έρευνες και να δημοσιεύει ειδικές εκθέσεις για την εφαρμογή και τη βελτίωση του οικείου νομοθετικού πλαισίου (άρθρο 20, παράγρ. 3 του Ν. 3304/2005).

θ. Δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 13 του Ν. 3488/2006 (ΦΕΚ 191 Α΄) για την «Εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και τις συνθήκες εργασίας και άλλες συναφείς διατάξεις», ο Συνήγορος του Πολίτη ορίστηκε φορέας παρακολούθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω νόμου και κατά τους ορισμούς αυτού, επήλθαν δε σημαντικές τροποποιήσεις στον Ν. 3094/2003 (βλ. κεφ. 2, 5). Στο πλαίσιο της νέας αυτής αρμοδιότητας, και κατά τον χειρισμό ατομικών αναφορών, ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολαβεί με κάθε πρόσφορο τρόπο για την άρση της τυχόν διαπιστωθείσας προσβολής και, εφόσον η διαμεσολάβηση αυτή δεν επιφέρει ικανοποιητικά αποτελέσματα, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει το τελικό πόρισμα στον καθ' ύλην αρμόδιο φορέα για την άσκηση της πειθαρχικής ή και κυρωτικής αρμοδιότητάς του (παράγρ. 9). Πέραν του χειρισμού ατομικών αναφορών, ο Συνήγορος του Πολίτη υποβάλλει, μαζί με την ετήσια έκθεση, ειδική έκθεση στη Βουλή των Ελλήνων, τον Μάρτιο κάθε έτους, η οποία περιλαμβάνει τις τυχόν υποθέσεις που ενέχουν διάκριση, καθώς και εισηγήσεις μέτρων για την εξάλειψή της. Η έκθεση κοινοποιείται και στη Γενική Γραμματεία Ισότητας (παράγρ. 10). Τέλος, η Αρχή, στο πλαίσιο της συνεργασίας της με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, είναι επιφορτισμένη με το έργο να παρέχει ενημέρωση και να διαδίδει τις καλές πρακτικές ίσης μεταχείρισης, καθώς και να διοργανώνει επιμορφωτικά σεμινάρια για τα σχετικά θέματα (παράγρ. 10).

β. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται επίσης δραστηριότητες της Αρχής οι οποίες αποσκοπούν κυρίως στην ενημέρωση του κοινού και των δημοσίων υπαλλήλων για την αποστολή και το έργο του Συνηγόρου του Πολίτη. Εδώ εντάσσονται δραστηριότητες όπως η διοργάνωση ημερίδων, οι επισκέψεις κλιμακίων της Αρχής στην περιφέρεια, οι εκδόσεις βιβλίων και ενημερωτικών εντύπων, καθώς και κάθε άλλη δραστηριότητα την οποία η Αρχή κρίνει απαραίτητη για την υλοποίηση των στόχων της. Τα τελευταία χρόνια ο Συνήγορος του Πολίτη αναλαμβάνει και εκπαιδευτικές δράσεις που απευθύνονται στα στελέχη της δημόσιας διοίκησης και πραγματοποιούνται από τον ίδιο τον Συνήγορο, τους Βοηθούς Συνηγόρους και τα μέλη του επιστημονικού προσωπικού της Αρχής.

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Το 2007, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε και παρέδωσε, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4, παράγρ. 4 του Ν. 3094/2003, έξι ειδικές εκθέσεις, οι οποίες παρατίθενται περιληπτικά στη συνέχεια.

2.1 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΟΥ ΖΗΤΟΥΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, αξιοποιώντας την εμπειρία του από τη διερεύνηση μεγάλου αριθμού σχετικών αναφορών, συνέταξε ειδική έκθεση στην οποία αναδεικνύονται τα σο-

βαρά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν όσοι αλλοδαποί εισέρχονται στην Ελλάδα ζητώντας να τους χορηγηθεί πολιτικό άσυλο. Ο χρόνος για τη σύνταξη της έκθεσης επιλέχθηκε εν όψει της αναμόρφωσης της εθνικής νομοθεσίας για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, προκειμένου να ενσωματωθούν οι Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις συνθήκες υποδοχής (2003/9/ΕΚ), την οικογενειακή επανένωση (2003/86/ΕΚ), την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα (2004/83/ΕΚ) και τη διαδικασία ασύλου (2005/85/ΕΚ). Η ειδική αυτή έκθεση αποβλέπει: α) να συνοψίσει τα σημεία τριβής των απόψεων και των πρακτικών του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και των έως σήμερα υποδείξεων του Συνηγόρου του Πολίτη, και β) να οργανώσει σε πιο συστηματική βάση το πεδίο της δημόσιας διαβούλευσης μεταξύ των κρατικών αρχών, των εθνικών και των διεθνών αρχών προστασίας των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των φορέων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στο σχετικό πεδίο. Άλλωστε, η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη, που καταγράφεται στην έκθεση, αποτελεί εν πολλοίς προϊόν της συνεργασίας του τόσο με τις αρμόδιες υπηρεσίες όσο και με ΜΚΟ που του εμπιστεύτηκαν τη διερεύνηση των καταγγελιών τους. Τα προβλήματα που ανέδειξε αυτή η εμπειρία μπορούν να υπαχθούν στις παρακάτω κατηγορίες:

A. Ζητήματα εσφαλμένης ερμηνείας του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου

Συγκεκριμένα, σημειώνεται διάσπαση απόψεων μεταξύ του Συνηγόρου του Πολίτη και της ΕΛΑΣ ως προς την ερμηνεία τόσο της Σύμβασης της Γενεύης για το καθεστώς των προσφύγων (ΝΔ 3989/1959) όσο και της εθνικής νομοθεσίας (Ν. 1975/1991 και ΠΔ 61/1999) σε ό,τι αφορά:

I. την απέλαση και την κράτηση αιτούντων άσυλο

Η Σύμβαση της Γενεύης (άρθρα 31, 33) επιβάλλει τη διαφορετική και ευνοϊκότερη μεταχείριση τόσο των αναγνωρισμένων προσφύγων όσο και των αιτούντων άσυλο σε σχέση με τους οικονομικούς μετανάστες που έχουν εισέλθει και διαμένουν παράνομα στη χώρα, ως προς τις διαδικασίες της απέλασης και της κράτησής τους. Αν και η νομοθεσία για τη μετανάστευση εξαιρεί από την εφαρμογή της τους πολιτικούς πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, για τους οποίους ισχύει το αρκετά ασαφές ΠΔ 61/1999, η διοίκηση, επικαλούμενη την αύξηση των καταχρηστικών αιτημάτων, συνεχίζει να εφαρμόζει αδιακρίτως και στους αιτούντες άσυλο τα μέτρα της απέλασης και της κράτησης που προβλέπονται στη νομοθεσία για τη μετανάστευση.

II. την κοινοποίηση διοικητικών αποφάσεων σχετικά με το άσυλο

Η παράλειψη της ΕΛΑΣ να τηρεί τόσο τις διατάξεις για την κοινοποίηση διοικητικών αποφάσεων (επιδίδονται συχνότατα «σε άγνωστο» πρόσωπο, με συνέπεια να μην μαθαίνει ο ενδιαφερόμενος τι συνέβη), όσο και τις ειδικές διατάξεις του ΠΔ 61/1999 για τις απορριπτικές αποφάσεις επί αιτημάτων ασύλου, καθώς και η τάση της για υπερβολικά συνοπτικές διαδικασίες επίδοσης των αποφάσεων δεν διασφαλίζει την άσκηση του δικαιώματος προσφυγής και δικαστικής προστασίας των αιτούντων άσυλο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι, αν και έχουν γίνει κάποιες βελτιώσεις ως προς τα ζητήματα που θίγει η ειδική έκθεση, φαίνεται να εμφανίζονται νέες προβληματικές πρακτικές, σχετικές με την επίδοση των απορριπτικών αποφάσεων, οι οποίες διερευνώνται από την Αρχή.

III. τις προϋποθέσεις για τη διακοπή της εξέτασης αιτήματος ασύλου, με επί μέρους πτυχές:

α. τον καθορισμό του τύπου διαμονής σε αιτούντες άσυλο

Για σημαντική χρονική περίοδο η ΕΛΑΣ εφάρμοζε την προβληματική πρακτική της παρα-

πομπής των αιτούντων άσυλο σε κέντρα υποδοχής παραλείποντας να αιτιολογήσει επαρκώς και εξατομικευμένα τους λόγους της συγκεκριμένης παραπομπής. Ορισμένα δε από τα κέντρα αυτά ήταν ιδιαίτερα προβληματικά ως προς τις συνθήκες και την καταλληλότητα των παροχών, κατά παράβαση της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ, με αποτέλεσμα οι αιτούντες άσυλο να εξωθούνται στην παραβίαση της υποχρέωσης να διαμένουν σε αυτά, με συνέπεια να διακόπτεται η εξέταση του αιτήματός τους. Έπειτα από τις παρεμβάσεις τόσο φορέων όσο και του Συνηγόρου του Πολίτη, η πρακτική να επιβάλλεται συγκεκριμένος τόπος διαμονής φαίνεται πλέον να έχει εγκαταλειφθεί. Ωστόσο εξακολουθεί να υπάρχει διάσταση απόψεων μεταξύ του Συνηγόρου του Πολίτη και της ΕΛΑΣ ως προς τον τρόπο καθορισμού του τόπου διαμονής, κατ' εφαρμογή της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ για τις ελάχιστες συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο.

β. τους όρους διακοπής και εφαρμογής του Κανονισμού 343/2003 «Δουβλίνο II»

Αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα οι οποίοι αναχώρησαν για άλλο κράτος της ΕΕ ενόσω εκκρεμούσε η εξέταση του αιτήματός τους, επέστρεψαν κατ' εφαρμογή των κριτηρίων του σχετικού κανονισμού και βρέθηκαν αντιμέτωποι με απόφαση για διακοπή της εξέτασης του αιτήματός τους συνεπεία των διατάξεων του ΠΔ 61/1999 (άρθρο 2, παράγρ. 9). Η απόκληση της πρακτικής αυτής από το κοινοτικό δίκαιο είχε προκαλέσει την αντίδραση, μεταξύ άλλων, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία απέστειλε σχετική προειδοποιητική επιστολή προς τον πρώην Υπουργό Δημόσιας Τάξης. Κατόπιν τούτων, η ΕΛΑΣ δηλώνει ότι έχει εγκαταλείψει την εν λόγω πρακτική. Ο Συνήγορος του Πολίτη εκθέτει τις παρατηρήσεις του, επισημαίνοντας ως ένα από τα αίτια της προβληματικής στάσης των εθνικών αρχών τις εγγενείς αδυναμίες του συστήματος του Κανονισμού «Δουβλίνο II».

IV. τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο σε χώρους transit και των λαθρεπιβατών αιτούντων άσυλο

Σε άρνηση των αρμόδιων αρχών να επιτρέψουν την πρόσβαση σε διαδικασίες ασύλου σε αλληλοδαπούς στις ζώνες διερχομένων στα λιμάνια και τα αεροδρόμια, καθώς και σε πλοίο ξένης σημαίας που βρίσκεται σε ελληνικό λιμάνι, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι –βάσει του διεθνούς ναυτικού και προσφυγικού δικαίου, καθώς και του διεθνούς δικαίου προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου, αλλά και του ελληνικού Συντάγματος– οι αρχές οφείλουν να παραλαμβάνουν αιτήματα ασύλου και από λαθρεπιβάτες πλοίων τα οποία βρίσκονται σε ελληνικά λιμάνια και σε παράκτιες περιοχές, και να εξασφαλίζουν την απρόσκοπτη άσκηση των δικαιωμάτων τους. Το ίδιο ισχύει και για τους χώρους transit, για τους οποίους το ΠΔ 61/1999 προβλέπει ειδική ταχύρρυθμη διαδικασία εξέτασης των υποβαλλόμενων αιτημάτων ασύλου.

Β. Φαινόμενα αδυναμίας ή και απροθυμίας της ΕΛΑΣ να εφαρμόσει τις σχετικές ρυθμίσεις

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει την αδυναμία, αλλά και την απροθυμία μερικές φορές, των αρμόδιων αρχών να εφαρμόσουν τις διατάξεις για τη διαδικασία χορήγησης πολιτικού ασύλου, ακόμη και όταν αυτές διασαφηνίζονται με εγκυκλίους. Στο παρελθόν είχαν επανειλημμένα διαπιστωθεί, μεταξύ άλλων, δυσκολίες στην πρόσβαση των αλληλοδαπών στη διαδικασία ασύλου και υπέρμετρη καθυστέρηση στην ανανέωση των δελητίων αιτούντων άσυλο. Πολλά από τα υφιστάμενα προβλήματα οφείλονται όχι μόνο σε κακή εφαρμογή του οικείου νομοθετικού πλαισίου αλλά, κατ' εξοχήν, σε μια σειρά οργανωτικών δυσλειτουργιών και ελλειμμάτων, όπως είναι η απουσία επαρκούς και εξειδικευμένου προσωπικού. Κυρίως όμως μπορούν να αποδοθούν στη –φαινόμενη τουλάχιστον–

απουσία στρατηγικού σχεδιασμού και συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών, ιδίως όσον αφορά στην υποδοχή ή και στον περιορισμό των αλλοδαπών που συλλαμβάνονται κατά την είσοδό τους στη χώρα έως την υποβολή του αιτήματος ασύλου. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρατήρησε ότι στην περίπτωση ορισμένων υπηρεσιών παρουσιάστηκε αξιοσημείωτη βελτίωση (ιδίως ως προς την παραλαβή των αιτημάτων). Παρά τις επί μέρους θετικές εξελίξεις, οι επίμονες σε πολλές άλλες περιπτώσεις δυσλειτουργίες και ελλείψεις φαίνονται να υποδηλώνουν τη χαμηλή προτεραιότητα που έχει η ανθρωπιστική πτυχή στον στρατηγικό σχεδιασμό της αντιμετώπισης της μαζικής εισροής αλλοδαπών που ζητούν άσυλο, και επιβάλλουν τη λήψη δραστικών θεσμικών και οργανωτικών μέτρων.

2.2 ΜΕΤΑΔΗΜΟΤΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΜΟΝΙΜΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ – ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Αξιοποιώντας και οργανώνοντας την εμπειρία του από την επεξεργασία πολλών αναφορών πολιτών, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε ειδική έκθεση για το ακανθώδες ζήτημα της διεκπεραίωσης των αιτήσεων μεταδημότευσης. Τα σχετικά προβλήματα ανάγονται στο πεδίο αρμοδιότητας των αιρετών αντιπροσώπων της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης και παρατηρούνται σε δήμους ολόκληρης της χώρας, ενίοτε μάλιστα προκαλούν και αμφισβητήσεις του κύρους εκλογών, καθόσον οι εκλογικοί κατάλογοι βασίζονται στα δημοτολόγια.

Οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές φαίνονται να ακολουθούν παγιωμένες λίγο πολύ πρακτικές κατά την εξέταση των αιτημάτων μεταδημότευσης, οι οποίες ωστόσο δεν εναρμονίζονται με τη νομοθεσία και τις γενικές αρχές νόμιμης λειτουργίας της διοίκησης. Τέτοιες πρακτικές είναι π.χ. η απόρριψη του αιτήματος χωρίς αιτιολογία, η απαίτηση για δικαιολογητικά που δεν προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία και η προβολή προσημασμένων δικαιολογιών ή η αποφυγή εξέτασης του αιτήματος, με αποτέλεσμα το αίτημα να θεωρείται τελικά ότι απορρίφθηκε. Η έκθεση περιγράφει το ισχύον νομικό πλαίσιο και καταγράφει τα χαρακτηριστικά που έχουν οι προαναφερθείσες κατηγορίες προβλημάτων και τα σημεία τριβής, καταλήγει δε στην υπόδειξη μιας σειράς κατευθύνσεων για την ορθή εφαρμογή του νόμου, ευελπιστώντας στην υιοθέτησή τους από τις δημοτικές και τις κοινοτικές αρχές, με σκοπό να εξαλειφθούν τα φαινόμενα κακοδιοίκησης στον συγκεκριμένο τομέα και να διασφαλιστεί ότι ο πολίτης απολαύει απρόσκοπτα τα δικαιώματά που συναρτώνται με την ιδιότητα του δημότη. Οι κατευθύνσεις αφορούν στους όρους και τη διαδικασία της μεταδημότευσης, τα τεκμήρια μόνιμης κατοικίας και τα εναλλακτικά μέσα απόδειξής της, την κρίση περί μόνιμης κατοικίας και το καθήκον να αιτιολογούνται οι απορριπτικές αποφάσεις, την έννοια της κατοικίας και της πραγματικής εγκατάστασης στον Αστικό Κώδικα, την ανάγκη για ευέλικτη ερμηνεία των διατάξεων υπέρ ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, τις προθεσμίες που τίθενται, την επανεξέταση του αιτήματος και την έννομη προστασία που δικαιούται ο πολίτης.

2.3 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΝ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Έναυσμα για τη σύνταξη της ειδικής έκθεσης αποτέλεσαν, μεταξύ άλλων, σχετικές αναφορές πολιτών που κατατέθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη, η προβολή από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καταγγελιών για ανορθόδοξη διαχείριση των επικίνδυνων ιατρικών αποβλήτων (ΕΙΑ) στη χώρα μας, καθώς και η σχετική έκθεση του Σώματος Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας. Αντικείμενο της έρευνας αποτέλεσε η εφαρμογή των διατάξεων της με αρ. ΗΠ 37591/2031 ΚΥΑ «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση ιατρικών αποβλήτων από υγειονομικές μονάδες» (ΦΕΚ 1419/1.10.2003 Β΄), με την οποία καθορίζονται

τα μέτρα, οι όροι και οι διαδικασίες για τη διαχείριση των ιατρικών αποβλήτων, ώστε να διασφαλίζεται η δημόσια υγεία, το περιβάλλον και ο αποτελεσματικός έλεγχος της διαχείρισης των αποβλήτων. Για τον σκοπό αυτόν διενεργήθηκαν αυτοψίες σε έξι δημόσια νοσοκομεία και στη Μονάδα Αποτέφρωσης Νοσοκομειακών Απορριμμάτων του Ενιαίου Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής (ΕΣΔΚΝΑ), έπειτα από τη με αρ. 661/4.4.2005 απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη για διενέργεια αυτεπάγγελτης έρευνας.

Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 276–277), ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε τα εξής:

- Δεν έχουν ακόμη εκπονηθεί οι εσωτερικοί κανονισμοί διαχείρισης ΕΙΑ στις υγειονομικές μονάδες (ΥΜ) της χώρας.
- Σε μεγαλύτερες ΥΜ παρατηρείται μεγαλύτερη από ό,τι διεθνώς παραγωγή ΕΙΑ μολυσματικού χαρακτήρα ανά κλίνη.
- Τα νοσοκομεία της χώρας χρησιμοποιούν πολλές διαφορετικές μεθόδους συλλογής-υποδοχής ΕΙΑ (π्लाστικές σακούλες, χαρτοκιβώτια κ.λπ.). Εκπρόσωποι εργαζομένων σε ΥΜ έχουν καταγγείλει ελλιπή στεγανότητα στα μέσα συλλογής.
- Σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρήθηκε έλλειψη χώρων συλλογής και προσωρινής αποθήκευσης ΕΙΑ.
- Υπάρχει μεγάλη έλλειψη μονάδων επεξεργασίας υγρών μολυσματικών αποβλήτων.
- Γίνεται διακίνηση υπερπλήρων, ανοιχτών κάδων μεταφοράς ΕΙΑ εντός των ΥΜ.
- Δεν ελέγχεται περιβαλλοντικά η διαχείριση των αποβλήτων αργύρου τα οποία παράγονται από τα ακτινολογικά εργαστήρια των ΥΜ. Εγείρονται επίσης αμφιβολίες ως προς τη βέλτιστη οικονομική αξιοποίηση του συλλεγόμενου αργύρου.
- Εντός των νοσοκομείων λειτουργούν κλίβανοι αποτέφρωσης πεπαλαιωμένοι, εκτός προδιαγραφών ή ακόμη και χωρίς άδεια λειτουργίας.
- Η αξιολόγηση της διαχείρισης ΕΙΑ από την πολιτεία, σε επίπεδο νομού ή Περιφέρειας, είναι ελλιπής.
- Είναι πιθανή η πρόκληση κινδύνων για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία από τη λειτουργία του κεντρικού αποτεφρωτήρα του ΕΣΔΚΝΑ.

Με βάση αυτές τις διαπιστώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει:

- την επίσπευση της εκπόνησης των εσωτερικών κανονισμών διαχείρισης ΕΙΑ στις ΥΜ της χώρας,
- την εκπαίδευση του προσωπικού των ΥΜ στον ορθό διαχωρισμό των αποβλήτων, και τη δειγματοληπτική, περιοδική έρευνα των ΕΙΑ από άτομα επιφορτισμένα με τη συγκεκριμένη εργασία, εντός των ΥΜ,
- την αναζήτηση από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης της τεχνικά βέλτιστης και ταυτόχρονα πλέον οικονομικής λύσης για τη συλλογή-υποδοχή ΕΙΑ, και την εφαρμογή της στις ΥΜ,
- την εξεύρεση χώρων, από τις ΥΜ, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την προσωρινή αποθήκευση ΕΙΑ, όπου αυτό είναι εφικτό,
- την προμήθεια όλων των ΥΜ με ψυκτικούς θαλάμους προσωρινής αποθήκευσης ΕΙΑ, έως την τελική επεξεργασία τους,
- τη διερεύνηση από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης των κινδύνων που ενδεχομένως εγκυμονούνται για τη δημόσια υγεία, και κυρίως για την υγεία των συντηρητών των αποχετευτικών δικτύων (στα νοσοκομεία που δεν διαθέτουν εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών μολυσματικών αποβλήτων, αλλά και γύρω από αυτά) κατά την άσκηση της εργασίας τους, και ανάλογα να δοθούν οδηγίες για την κατασκευή σχετικών εγκαταστάσεων, όπου αυτές δεν υπάρχουν,

- τη λήψη αυστηρότερων μέτρων για την τήρηση της νομοθεσίας από τη διοίκηση των νοσοκομείων, προκειμένου να αποφεύγεται το φαινόμενο της διακίνησης αποβλήτων, με στόχο την ασφαλέστερη διαφύλαξη της δημόσιας υγείας,
- την παρακολούθηση και την αξιολόγηση, από πλευράς Υπουργείων Υγείας και Οικονομικών, της διαχείρισης των αποβλήτων αργύρου που παράγονται από τα ακτινολογικά εργαστήρια των ΥΜ. Ανάλογα με τα αποτελέσματα, πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο η διαχείριση των εν λόγω αποβλήτων να τεθεί υπό την επίβλεψη δημόσιου φορέα,
- την τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου, ώστε να υποχρεωθούν οι ΥΜ να τηρούν τις διαδικασίες που ισχύουν για τις βιομηχανίες (κατάθεση και έγκριση μελετών επεξεργασίας και διάθεσης υγρών αποβλήτων, εκπόνηση χημικών αναλύσεων κ.λπ.),
- την αξιολόγηση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων (τα οποία παράγονται από τα ακτινολογικά εργαστήρια) και την αντίστοιχη πρόβλεψη στις αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων που θα εκδοθούν ή θα ανανεωθούν στο μέλλον, όσον αφορά στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, για τις οποίες δεν χρειάζεται νομοθετική ρύθμιση,
- τη λήψη μέτρων από το Υπουργείο Υγείας και το ΠΕΧΩΔΕ για τα νοσοκομεία όπου λειτουργούν κλίβανοι χωρίς άδεια λειτουργίας,
- την εκπόνηση τεχνικοοικονομικών μελετών, σε νομαρχιακό ή περιφερειακό επίπεδο, στο πλαίσιο των οποίων θα εξεταστεί το ενδεχόμενο να κατασκευαστούν κεντρικές μονάδες επεξεργασίας ΕΙΑ ανά νομό, Περιφέρεια ή νοσοκομείο (εφόσον το νοσοκομείο εξυπηρετεί συγκεκριμένο, ελάχιστο αριθμό κλινών),
- την εξέταση από τα αρμόδια Υπουργεία Υγείας και ΠΕΧΩΔΕ εάν θα πρέπει να δοθεί άδεια στον κεντρικό αποτεφρωτήρα του ΕΣΔΚΝΑ για επεξεργασία 30 τόνων ΕΙΑ την ημέρα χωρίς τουλάχιστον να έχουν αυξηθεί προηγουμένως οι αποθηκευτικοί-ψυκτικοί του χώροι,
- την πραγματοποίηση εξωτερικών ελέγχων και μετρήσεων των ρύπων στα απαγόμενα αέρια καύσης του κεντρικού αποτεφρωτήρα, ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Οι μετρήσεις πρέπει να πραγματοποιούνται παρουσία των αρμόδιων δημόσιων ελεγκτικών μηχανισμών (ΥΠΕΧΩΔΕ, Υπουργείο Υγείας, νομαρχία), από κινητή μονάδα μέτρησης, που θα πρέπει να την προμηθευθεί το δημόσιο, ή από πιστοποιημένα κινητά εργαστήρια, στην περίπτωση που η πρώτη πρόταση δεν είναι τεχνικοοικονομικά συμφέρουσα,
- την εγκατάσταση κατάλληλου μηχανισμού ή συστήματος ελέγχου του ποσοστού αλογονούχων οργανικών ουσιών (εκφρασμένων σε χλώριο) στα ΕΙΑ, σε σημεία που θα προτείνουν οι αρμόδιες αρχές (όχι απαραίτητα εντός του κεντρικού αποτεφρωτήρα),
- τη λήψη μέτρων για τον κεντρικό αποτεφρωτήρα του ΕΣΔΚΝΑ, ώστε να γίνεται ορθή διαχείριση των υγρών αποβλήτων που αυτός παράγει.

2.4 ΑΚΟΥΣΙΑ ΝΟΣΗΛΕΙΑ ΨΥΧΙΚΑ ΑΣΘΕΝΩΝ

Αντικείμενο έρευνας της ειδικής έκθεσης είναι κατά πόσον προστατεύονται στην πράξη τα δικαιώματα των ψυχικά ασθενών, τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 95–100 του Ν. 2071/1992 («Εκσυγχρονισμός και οργάνωση συστήματος υγείας») και αφορούν στη διαδικασία της ακούσιας νοσηλείας ψυχικά ασθενών. Αφορμή για την έκθεση αποτέλεσε ικανός αριθμός σχετικών αναφορών πολιτών τις οποίες έχει δεχθεί ο Συνήγορος του Πολίτη. Με τη συνεργασία των διοικητών του Δρομοκαϊτείου Θεραπευτηρίου και του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αθηνών, καθώς και των αρμόδιων υπαλλήλων, έγινε συλλογή υλικού, με τυχαία επιλογή 89 φακέλων ασθενών και των δύο φύλων, που είχαν εισαχθεί αναγκαστικά για νοσηλεία κατά την τελευταία διετία (πρωτογενείς πηγές). Συνολικά, τα συμπερά-

σματα της έκθεσης στηρίχθηκαν, ύστερα από τη με αρ. 9344/21.6.2006 απόφαση του Συνήγορου του Πολίτη για διενέργεια αυτεπάγγελτης έρευνας, σε 179 αναγκαστικούς εγκλεισμούς που διενεργήθηκαν μετά την έναρξη της ισχύος του Ν. 2071/1992.

Έπειτα από την ολοκλήρωση της αυτεπάγγελτης έρευνας (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 276 και 290), διαπιστώθηκαν τα εξής:

- Σε μεγάλο ποσοστό, οι γνωματεύσεις των ψυχιάτρων, ως οιοσδήποτε πραγματογνωμόνων, δεν περιλαμβάνουν σκεπτικό με ειδική, σαφή και επαρκή αιτιολογία, στο οποίο να αποτυπώνεται η ψυχική κατάσταση του προσώπου του οποίου η εξέταση ζητήθηκε από τον εισαγγελέα. Από το κείμενο των γνωματεύσεων δεν προκύπτει εξατομικευμένη εκτίμηση για το αν ο ασθενής είναι ικανός να κρίνει την κατάσταση της υγείας του και για το αν η απουσία νοσηλείας μπορεί να επιδεινώσει την κατάστασή του, όπως απαιτεί ο νόμος. Συνεπώς, δεν καθίσταται η απαίτηση του νόμου για αιτιολογημένες γνωματεύσεις, που θα επιτρέπουν την ορθή άσκηση των αρμοδιοτήτων του εισαγγελέα για την ακούσια νοσηλεία.
- Σε ποσοστό 97% η μεταφορά των ασθενών έγινε από την Αστυνομία και όχι από το ΕΚΑΒ, γεγονός που υποδηλώνει την αντιμετώπιση των ψυχικά πασχόντων ως δυνάμει επικίνδυνων προσώπων και όχι ως ασθενών.
- Δεν προκύπτει με βεβαιότητα ότι οι ασθενείς ενημερώθηκαν επαρκώς «για τα δικαιώματά τους και ειδικότερα το δικαίωμά τους να ασκήσουν ένδικο μέσο», όπως ο νόμος επιτάσσει.
- Ενώ σε ποσοστό 94% βρέθηκε εισαγγελική εντολή για εγκλεισμό, περίπου στις μισές περιπτώσεις των εξετασθέντων φακέλων δεν βρέθηκε κλήση σε δίκη, και σε ποσοστό 84% περίπου δεν βρέθηκε δικαστική απόφαση περί εγκλεισμού. Στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων δεν παρίστατο στη δίκη ο ασθενής. Επιπλέον, διαπιστώθηκε και επιβεβαιώθηκε στατιστικά η υπέρβαση του χρονικού διαστήματος των 10 ημερών που ορίζει ο νόμος. Το διατακτικό των δικαστικών αποφάσεων στηρίχθηκε στις αρχικές συνοπτικές γνωματεύσεις που έγιναν κατά την εισαγωγή του ασθενούς, χωρίς να ληφθεί υπόψη νεότερη γνωμάτευση-εκτίμηση της κατάστασης του ασθενούς, ακόμη και όταν ο εγκλεισμός είχε πολύ μεγάλη διάρκεια. Εξάλλου, σε αρκετές περιπτώσεις, το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της συνεδρίασης και της δημοσίευσης της δικαστικής απόφασης υπερβαίνει τον έναν μήνα.
- Τέλος, δεν διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της ύπαρξης δικαστικής απόφασης και της διάρκειας του ακούσιου εγκλεισμού, που σημαίνει ότι στην πράξη αναιρείται η βασική επιδίωξη του Ν. 2071/92, δηλαδή ο δικαστικός έλεγχος του ακούσιου εγκλεισμού των ψυχικά ασθενών.

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει:

- την άμεση τακτική συνεργασία και τον συντονισμό των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Υπουργείου Δικαιοσύνης, όχι μόνο σε επιτελικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο νοσοκομείων, εισαγγελικών και άλλων δικαστικών αρχών,
- τη συνεχή ενημέρωση και επιμόρφωση των ψυχιάτρων με στόχο η αιτιολογία των ιατρικών τους γνωματεύσεων να είναι πλήρης, και τη βελτίωση των εντύπων των γνωματεύσεων με τυπωμένες αναλυτικές οδηγίες και παραδείγματα,
- τη συγκρότηση εξειδικευμένων μονάδων άμεσης αντιμετώπισης των επικίνδυνων ψυχικά ασθενών,
- την ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας φροντίδας ψυχικής υγείας, δηλαδή της εξωνοσοκομειακής και, σε μεγάλο βαθμό, της προληπτικής φροντίδας των ψυχικά ασθενών, ώστε

να μην στρέφονται οι οικογένειες και οι άρρωστοι στις ψυχιατρικές κλινικές και να μειωθεί το ποσοστό των ακούσιων εγκλεισμών (στην Ελλάδα κινείται μεταξύ του 40–50% των εισαγωγών, ενώ στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ δεν ξεπερνά το 7–8%),

- τη διασφάλιση της θεραπευτικής συνέχειας στην παροχή πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας φροντίδας,
- την ανάπτυξη δικτύου υπηρεσιών στήριξης των οικογενειών των ψυχικά πασχόντων και τη δημιουργία προγραμμάτων ευαισθητοποίησης και αγωγής υγείας στην κοινότητα.

2.5 ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ – ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΟΑΕΔ

Η ειδική έκθεση βασίστηκε στη διερεύνηση περίπου 350 σχετικών αναφορών με αφορμή τις οποίες κρίθηκε σκόπιμο να καταγραφεί η εμπειρία και τα γενικότερα προβλήματα που έχουν εντοπιστεί κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας. Η ειδική έκθεση, η οποία περιλαμβάνει μια σειρά νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων (βλ. κεφ. 6) επικεντρώνεται ιδίως Α. στα προβλήματα που ανακύπτουν σχετικά με την απολαβή των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των ανέργων, και Β. στις διοικητικές δυσλειτουργίες του ΟΑΕΔ ως δημόσιας υπηρεσίας κοινωνικής ασφάλισης κατά του κινδύνου της ανεργίας.

Α. Τα προβλήματα που σχετίζονται με την απολαβή των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των ανέργων αφορούν σε κατηγορίες εργαζομένων που είτε στερούνται εκ προοιμίου την ιδιότητα του ανέργου είτε δεν συγκεντρώνουν τις απαιτούμενες εκ του νόμου ασφαλιστικές προϋποθέσεις για την τακτική επιδότηση ανεργίας. Η έννοια του ανέργου, η οποία έχει οικοδομηθεί με άξονα το πρότυπο της μισθωτής πλήρους απασχόλησης με σύμβαση αορίστου χρόνου, δεν ανταποκρίνεται πλέον αποτελεσματικά στις σύγχρονες συνθήκες της αγοράς εργασίας. Το κλασικό μοντέλο της εξαρτημένης εργασίας συνεχώς υποχωρεί έναντι των άτυπων μορφών εργασίας, και έτσι διευρύνονται βαθμιαία οι κατηγορίες εργαζομένων που στερούνται κοινωνική προστασία κατά της ανεργίας. Επιπλέον, πολλοί εργαζόμενοι που εναλλάσσουν συχνά περιόδους εργασίας και ανεργίας, εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου ή βραχύβιες συμβάσεις αορίστου χρόνου, με συμβάσεις έργου, μερικής απασχόλησης, εποχιακής εργασίας, εργαζόμενοι σε συγγενικά τους πρόσωπα, οι καθηγητές και οι εκπαιδευτικοί, καθώς και όσοι εντάσσονται σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης είτε εξαιρούνται ρητά από την ασφαλιστική προστασία κατά της ανεργίας είτε αδυνατούν να συγκεντρώσουν τον ασφαλιστικό χρόνο που απαιτείται για την τακτική επιδότηση της ανεργίας. Επίσης δεν θεωρούνται άνεργοι και δεν λαμβάνουν επιδότηση ούτε εκείνοι που απολύονται από εργοδότες του στενού οικογενειακού τους περιβάλλοντος, εκτός αν η οικογενειακή επιχείρηση έχει εταιρική μορφή. Επιπροσθέτως, περιορισμοί δικαιωμάτων προκύπτουν από το γεγονός ότι η νομοθεσία που αφορά σε όλες τις δράσεις της πολιτικής της απασχόλησης (π.χ. στις δράσεις κατάρτισης) εφαρμόζεται με άξονα την έννοια του ανέργου όπως αυτή διαμορφώθηκε στο πλαίσιο της τακτικής επιδότησης ανεργίας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι είναι επιτακτική η νομοθετική μεταρρύθμιση των προϋποθέσεων της τακτικής επιδότησης ανεργίας, προκειμένου οι προστατευτικές διατάξεις να καλύψουν τις νέες μορφές απασχόλησης και κινητικότητας της εργασίας. Επίσης προτείνει την αποσαφήνιση και τον επανακαθορισμό της έννοιας του ανέργου, ώστε αυτή να μην συνδέεται μόνο με τις παθητικές πολιτικές επιδότησης της ανεργίας, αλλά και με τις ενεργητικές πολιτικές επανένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας. Ως προς τις προϋποθέσεις χορήγησης της τακτικής επιδότησης ανεργίας, προβλήματα εντοπίστηκαν, μεταξύ άλλων, στις περιπτώσεις στις οποίες ο ΟΑΕΔ υπεισέρχεται στον έλεγχο της μονομερούς κα-

ταγγελίας της σύμβασης εργασίας από τον εργοδότη, αφού η επιδότηση ανεργίας προϋποθέτει τη λύση ή τη λήξη της σύμβασης εργασίας μονομερώς από τον εργοδότη.

Β. Οι διοικητικές δυσλειτουργίες του ΟΑΕΔ που εντοπίστηκαν από τον Συνήγορο του Πολίτη αφορούν στην παραβίαση βασικών αρχών της διοικητικής δράσης και κανόνων της διοικητικής διαδικασίας κατά την απονομή των παροχών και τον έλεγχο της ανεργίας εκ μέρους των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ. Οι σημαντικότερες μορφές κακοδιοίκησης που αναδεικνύονται από τη διερεύνηση των αναφορών είναι οι εξής:

- ελλιπούς συνεργασία και συντονισμός των δημόσιων υπηρεσιών,
- ελλιπούς ενημέρωση του κοινού,
- πλημμελής εφαρμογή των κανόνων σχετικά με την προηγούμενη ακρόαση των εμπλεκόμενων, την αιτιολογία, την ανάκληση και τον διοικητικό έλεγχο των διοικητικών πράξεων του ΟΑΕΔ,
- παραβίαση της αρχής της χρηστής διοίκησης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει την ανάγκη για ορθή ενημέρωση των ασφαλισμένων πριν ακόμη υποβάλουν την αίτηση επιδότησης, καθώς και για την ενημέρωσή τους σχετικά με τη διάκριση μεταξύ της εγγραφής στα μητρώα ανέργων και της υποβολής αίτησης για επιδότηση. Επιπροσθέτως, τονίζει την ανάγκη οι υπηρεσίες να απαντούν εγγράφως και να κοινοποιούν τόσο τις εγκριτικές όσο και τις απορριπτικές αποφάσεις επί των αιτήσεων για εγγραφή στα μητρώα ανέργων και για χορήγηση επιδότησης, και θεωρεί ότι πρέπει να γίνεται πληρέστερη και πιο εξειδικευμένη αιτιολόγηση των αποφάσεων σύμφωνα με τις οποίες απορρίπτεται το αίτημα για επιδότηση ή αποστερείται δικαιώματα ο άνεργος, αλλά και των εγκριτικών αποφάσεων. Τέλος, το ισχύον σύστημα ελέγχου της ανεργίας, το οποίο βασίζεται στη συχνή αυτοπρόσωπη παρουσία των ανέργων στην υπηρεσία του ΟΑΕΔ του τόπου κατοικίας τους, αντικατοπτρίζει μια παρωχημένη πλέον εικόνα της αγοράς εργασίας και δεν διασφαλίζει τη σύννομη χορήγηση των παροχών ανεργίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη κρίνει απαραίτητη την επεξεργασία ενός εναλλακτικού συστήματος ελέγχου, που θα προβλέπει και άλλους τρόπους υποβολής της δήλωσης, ταχυδρομικά, μέσω Κέντρου Εξυπηρέτησης Πολιτών ή ηλεκτρονικά, αφού προηγουμένως έχει πιστοποιηθεί ο χρήστης.

Η σχετική έκθεση παρουσιάστηκε στην ημερίδα με θέμα «Πολιτικές για την ενίσχυση της απασχόλησης και ασφαλιστική κάλυψη της ανεργίας», που διοργάνωσε η Αρχή (βλ. παρακάτω, ενότητα 7).

2.6 ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Η ειδική έκθεση συντάχθηκε μετά τη διερεύνηση 556 αναφορών σχετικά με τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης που αναπτύσσονται από τον ΟΑΕΔ, οι οποίες υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη κατά το χρονικό διάστημα 1998–2006.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, από το σύνολο των σχετικών δράσεων ενεργητικών πολιτικών, δέχθηκε αναφορές που αφορούν κυρίως σε προγράμματα «Επιχορήγησης νέων ελεύθερων επαγγελματιών», «Επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων» (Νέες θέσεις Εργασίας) και «Απόκτησης εργασιακής εμπειρίας» (stage). Στις αναφορές οι πολίτες καταθέτουν την εμπειρία από την επαφή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, κατά την προσπάθειά τους να ενταχθούν –είτε ως άνεργοι είτε ως εργοδότες– σε δράσεις που υλοποιεί ο ΟΑΕΔ στο πλαίσιο εφαρμογής ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Έχοντας διερευνήσει τα ζητήματα που έθεταν οι αναφορές και τον τρόπο αντιμετώπισής τους από τις περιφερειακές υπηρεσίες και τη διοίκηση του ΟΑΕΔ, ο Συνή-

γορος του Πολίτη συνέταξε ειδική έκθεση, προκειμένου να επεξεργαστεί τη συσσωρευμένη εμπειρία του και να συναγάγει γενικά συμπεράσματα αναφορικά με τη λειτουργία των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ κατά την υλοποίηση ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, καθώς και για να αναδείξει περιοχές της δραστηριότητας του οργανισμού που επιδέχονται βελτιωτικές παρεμβάσεις.

Η περιπτώσιολογία που τέθηκε υπόψη της Αρχής αφορά ενδεικτικά σε: α) προβλήματα που ανάγονται στο στάδιο της διαμόρφωσης των προγραμμάτων, σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες των πολιτικών ενίσχυσης της απασχόλησης και συνδέονται με την αστάθεια του νομοθετικού πλαισίου και της διοικητικής εφαρμογής του, τη διαχειριστική ευελιξία στον καθορισμό των θέσεων υπαγωγής στα επί μέρους προγράμματα, καθώς και την πολυπλοκότητα του κανονιστικού πλαισίου σε ό,τι αφορά τις προϋποθέσεις υπαγωγής, τις διαδικασίες ένταξης και τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται με την υπαγωγή στα προγράμματα, β) προβλήματα κατά το στάδιο της υλοποίησης των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης από τις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, σχετικά με τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις υπαγωγής σε προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης, τον έλεγχο των προϋποθέσεων υπαγωγής σε δράσεις ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και τη μη έγκαιρη καταβολή επιχορηγήσεων, και γ) προβλήματα πλημμελούς εξυπηρέτησης των πολιτών, τα οποία εστιάζονται αφενός σε ελλιπή ή εσφαλμένη πληροφόρηση των δικαιούχων από τις υπηρεσίες απασχόλησης, ιδιαίτερα κατά το στάδιο της εξατομικευμένης παρέμβασης, και αφετέρου στη συμπεριφορά των υπαλλήλων του οργανισμού και στην εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις στις οποίες καταλήγει ο Συνήγορος του Πολίτη σχετικά με την υλοποίηση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης από τον ΟΑΕΔ εστιάζουν: α) στην απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών και την αποφυγή συχνών τροποποιήσεων όσον αφορά στα προγράμματα προώθησης στην απασχόληση, β) στη διασφάλιση της πληρότητας και της ακρίβειας της πληροφόρησης των ενδιαφερομένων (άνεργοι είτε επιχειρηματίες) σχετικά με την ένταξή τους σε προγράμματα και κυρίως ως προς τις υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από την ένταξή τους σε ορισμένο πρόγραμμα, και γ) στην αναβάθμιση των συμβουλευτικών υπηρεσιών που παρέχουν τα Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης και τη βελτίωση της ανταπόκρισης των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης στις αυξημένες διαχειριστικές απαιτήσεις για την υλοποίηση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Μέχρι στιγμής ο ΟΑΕΔ και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας δεν έχουν αντιδράσει στις επισημάνσεις και τις προτάσεις του Συνήγορου του Πολίτη.

Η σχετική έκθεση παρουσιάστηκε στην ημερίδα με θέμα «Πολιτικές για την ενίσχυση της απασχόλησης και ασφαλιστική κάλυψη της ανεργίας», που διοργάνωσε η Αρχή (βλ. παρακάτω, ενότητα 7).

3. ΑΥΤΟΨΙΕΣ, ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύμφωνα με τον Ν. 3094/2003 (άρθρο 4, παράγρ. 5), κατά τη διερεύνηση των αναφορών ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διενεργεί αυτοψίες, προκειμένου να διαμορφώσει ιδίαν αντίληψη για πραγματικά γεγονότα ή καταστάσεις. Η εμπειρία της Αρχής επιβεβαιώνει την ανάγκη για διενέργεια και την αποτελεσματικότητα των αυτοψιών σε πολλές περιπτώσεις, ιδίως όταν πρόκειται για διερεύνηση αναφορών σχετικών με πολεοδομικά θέματα, για ζητήματα συνθηκών διαβίωσης Ρομά και κράτησης αλλοδαπών, υγειονομικής περίθαλψης κ.λπ. Συχνά είναι αναγκαία και η πραγματοποίηση επισκέψεων και συναντή-

σεων εργασίας κυρίως με τους εμπλεκόμενους φορείς, προς την κατεύθυνση της ανταλλαγής γνώσης και εμπειρίας αλλά και της επίλυσης των επίμαχων ζητημάτων.

Το 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη διενήργησε συνολικά περίπου 40 αυτοψίες και πραγματοποίησε περίπου 30 επισκέψεις και συναντήσεις εργασίας.

4. ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, με βάση τη διάταξη του άρθρου 4, παράγρ. 2 του Ν. 3094/2003, μπορεί να επιληφθεί αυτεπάγγελτα υποθέσεων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του ύστερα από εκτίμηση της σοβαρότητας του θέματος. Το 2007 αποφάσισε τη διενέργεια αυτεπάγγελτης έρευνας στις εξής περιπτώσεις:

A. Αστυνομικά κρατητήρια Θεσσαλονίκης

Ο Συνήγορος του Πολίτη πραγματοποίησε, δυνάμει της με αρ. 4128/2007 απόφασής του, αυτεπάγγελτη έρευνα σχετικά με την επί μακρόν παραμονή «ποινικών» κρατουμένων στα αστυνομικά κρατητήρια της Θεσσαλονίκης και τη γι' αυτόν τον λόγο ενδεχόμενη παραβίαση των δικαιωμάτων τους. Σε αυτό το πλαίσιο, κλιμάκιο της Αρχής διενήργησε τον Μάρτιο αυτοψία, από την οποία προέκυψε ότι από το 2005 και εντεύθεν μεγάλος αριθμός κρατουμένων παραμένει σε χώρους αστυνομικής κράτησης της Θεσσαλονίκης για διάστημα από 10 ημέρες έως και τρεις ή παραπάνω μήνες, επειδή η Δικαστική Φυλακή Θεσσαλονίκης (Διαβατά) αρνείται να τους δεχθεί, λόγω πληρότητας. Τα αστυνομικά κρατητήρια προορίζονται για βραχείας διάρκειας κράτηση, καθώς είναι μικρά, χωρίς άφθιστο χώρο και με ανεπαρκείς υποδομές υγιεινής. Η καθαριότητα και η επίπλωση παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις, και παράλληλα εντοπίζονται προβλήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και ασφάλειας, που προκαλούν τις διαμαρτυρίες των κρατουμένων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε πόρισμα στους Υπουργούς Δικαιοσύνης και πρώην Δημόσιας Τάξης, επισημαίνοντας ότι τα αστυνομικά κρατητήρια, εκ του νόμου αλλά και εκ των πραγμάτων, είναι ακατάλληλα για την κράτηση προσώπου (πέραν των αναγκών μεταγωγής), καθώς οι επικρατούσες σε αυτά συνθήκες δεν είναι συμβατές με τους όρους προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και απολαβής των δικαιωμάτων των κρατουμένων. Επιπλέον, υπογραμμίστηκε ότι η επί μακρόν κράτηση σε αστυνομικό κρατητήριο με τις δεδομένες συνθήκες συνιστά έκτιση ποινής σε χώρο εκτός των καταστημάτων κράτησης και δυσμενή μεταχείριση για τους κρατουμένους, και παραβιάζει θεμελιώδη δικαιώματά τους. Επιπροσθέτως, αποτελεί παράνομη ενέργεια και στοιχειοθετεί απάνθρωπη μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε την άμεση λήψη μέτρων για την επίλυση του προβλήματος, με τη μεταφορά των κρατουμένων σε καταστήματα κράτησης και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης που επικρατούν στα αστυνομικά κρατητήρια. Παράλληλα, πρότεινε να ελέγξει το Υπουργείο Δικαιοσύνης τη στάση της Δικαστικής Φυλακής Θεσσαλονίκης. Ως αποτέλεσμα του πορίσματος της Αρχής, το πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ζήτησε και πάλι από το Υπουργείο Δικαιοσύνης να φροντίσει ώστε να μεταβληθεί η στάση της Δικαστικής Φυλακής Θεσσαλονίκης, και να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης από την αρμόδια Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, από την πλευρά του, ενημέρωσε, για μια ακόμη φορά, τον Συνήγορο του Πολίτη για το πρόγραμμα κατασκευής νέων καταστημάτων κράτησης και για τον αριθμό των κρατουμένων των μεταχθέντων από τη Δικαστική Φυλακή Θεσσαλονίκης. Τέλος, με αυτεπάγγελτη πρωτοβουλία του έπειτα από δημοσίευση του πορίσματος της

Αρχής τον Νοέμβριο του 2007, ο εισαγγελέας Εφετών Θεσσαλονίκης απαγόρευσε κάθε μεταγωγή προς τη φυλακή των Διαβατών.

Β. Συνέχεια αυτεπάγγελτων ερευνών προηγούμενων ετών

Τον Φεβρουάριο και τον Μάιο, αντίστοιχα, ολοκληρώθηκε η διενέργεια δύο αυτεπάγγελτων ερευνών –που είχαν διαταχθεί δυνάμει των με αρ. 661/4.4.2005 και 9344/21.6.2006 αποφάσεων του Συνηγόρου του Πολίτη– αφενός σε έξι δημόσια νοσοκομεία, για το ζήτημα της διαχείρισης των ΕΙΑ από δημόσιους φορείς, και αφετέρου στο Δρομοκαΐτειο θεραπευτήριο και στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών, για το ζήτημα της ακούσιας νοσηλείας ψυχικά ασθενών. Οι έρευνες κατέληξαν στη σύνταξη και τη δημοσιοποίηση αντίστοιχων ειδικών εκθέσεων [βλ. παραπάνω, ενότητες 2.3, 2.4].

5. ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

5.1 ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Εάν κατά τη διερεύνηση μιας υπόθεσης ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώσει παράνομη συμπεριφορά διοικητικού οργάνου, η οποία πολλές φορές συνίσταται στην άρνηση συνεργασίας με τον Συνήγορο του Πολίτη, συντάσσει έκθεση την οποία διαβιβάζει στο όργανο το αρμόδιο για τον πειθαρχικό έλεγχο του υπαίτιου, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγρ. 11 του Ν. 3094/2003. Στη συνέχεια αναφέρονται περιπτώσεις εφαρμογής της παραπάνω ρύθμισης κατά το 2007. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι, ως προς τον πειθαρχικό έλεγχο, η παραπομπή δεν συνεπάγεται πάντοτε κίνηση της διαδικασίας εκ μέρους των αρμόδιων οργάνων της διοίκησης (π.χ. Περιφέρεια ή τοπική αυτοδιοίκηση Α΄ ή Β΄ βαθμού).

Η άρνηση συνεργασίας με τον Συνήγορο του Πολίτη συνιστά, με προϋποθέσεις, ποινικό αδίκημα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγρ. 10 του άρθρου 4 του Ν. 3094/2003. Η ποινική δίωξη ασκείται μόνον εφόσον υποβληθεί σχετική έκθεση από την Αρχή προς τον αρμόδιο εισαγγελέα, διάταξη ωστόσο της οποίας δεν έχει γίνει έως σήμερα χρήση.

- Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορά σύμφωνα με την οποία πολίτης ζήτησε τη διαμεσολάβηση της Αρχής προκειμένου να ελεγχθεί εάν γίνεται νόμιμη τοποθέτηση βηματοδότη σε ιδιωτική κλινική. Στην ασθενή, κατά τη νοσηλεία της στην ιδιωτική κλινική, τοποθετήθηκε βηματοδότης ενώ η κλινική δεν είχε λάβει άδεια για τη συγκεκριμένη ιατρική πράξη από την Ειδική Επιτροπή του ΚΕΣΥ. Η ιδιωτική κλινική είχε μεν υποβάλει τα σχετικά δικαιολογητικά για να αξιολογηθεί από την Ειδική Επιτροπή του ΚΕΣΥ και να εγκριθεί η ιατρική πράξη της τοποθέτησης βηματοδότη, όμως η διαδικασία δεν είχε ακόμη ολοκληρωθεί. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τη Γενική Διεύθυνση Υγείας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης να διερευνήσει αμέσως τα καταγγελλόμενα. Το υπουργείο διαβίβασε το αίτημα της Αρχής στο Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας Πρόνοιας (ΣΕΥΥΠ). Στη συνέχεια, ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε έγγραφο του ΣΕΥΥΠ το οποίο αφορούσε στην έρευνα που διενήργησε το ελεγκτικό σώμα στην ιδιωτική κλινική. Η έκθεση για το επίμαχο ζήτημα καταλήγει ως εξής: «Να επισπευσθούν οι διαδικασίες για την αξιολόγηση της ιδ. Κλινικής για την εμφύτευση μόνιμων βηματοδοτών». Η Αρχή θεώρησε ότι το ΣΕΥΥΠ διενήργησε πλημμελή έλεγχο και ζήτησε την επανεξέταση του θέματος από την αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου, προκειμένου να επιβληθούν κυρώσεις (υπόθεση 6595/2006).

- Πολίτης ζήτησε τη διαμεσολάβηση της Αρχής προκειμένου να διερευνηθούν οι συνθήκες νοσηλείας της μητέρας της στο Γενικό Νοσοκομείο Καρδίτσας. Εκτιμώντας τα καταγγελλό-

μενα, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε με έγγραφό του τη διενέργεια ΕΔΕ, προκειμένου η διοίκηση να διερευνήσει, μεταξύ των άλλων, τον λόγο για τον οποίο απουσίαζε ο εφημερεύων ιατρός, την αιτία της ολιγωρίας να εξεταστεί κατά την καθυστερημένη άφιξή του η ραγδαία επιδείνωση της κατάστασης της ασθενούς, το ενδεχόμενο ο γιατρός να μην έλαβε σοβαρά υπόψη του τα ιατρικά δεδομένα και να επέδειξε υβριστική συμπεριφορά προς συγγενείς της ασθενούς. Η ΕΔΕ κοινοποιήθηκε στην Αρχή από τη διοίκηση του νοσοκομείου με καθυστέρηση περίπου δύο ετών και χαρακτηριζόταν από πληθμελή έλεγχο των περιστατικών που καταγγέλλονται και ελλιπέστατη αιτιολογία (υπόθεση 19738/2005).

- Πολίτες ζήτησαν τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη προκειμένου να διερευνηθούν οι συνθήκες νοσηλείας της μητέρας τους στο Μαμάτσειο Γενικό Νοσοκομείο Κοζάνης. Η Αρχή, εκτιμώντας τα καταγγελλόμενα, ζήτησε τη διενέργεια ΕΔΕ, προκειμένου η διοίκηση να διερευνήσει ενδεχόμενες εσφαλμένες εκτιμήσεις για τη σοβαρότητα της κατάστασης της υγείας της ασθενούς κατά την παραμονή της στο νοσοκομείο, την κακή συνεργασία ανάμεσα στις κλινικές του νοσοκομείου και την απουσία ενημέρωσης των συγγενών της ασθενούς για τη θεραπευτική πρακτική που ακολουθήθηκε. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναμένει τα αποτελέσματα της ΕΔΕ (υπόθεση 21/2006).

- Ο Συνήγορος του Πολίτη ερευνά καταγγελία για την πληθμελή λειτουργία γυναικολογικού τμήματος υποκαταστήματος του ΙΚΑ. Στο πλαίσιο της έρευνας, η Αρχή ζήτησε τη διενέργεια ΕΔΕ από τη Διεύθυνση Υγειονομικού Προσωπικού, Τμήμα Πειθαρχικού του ΙΚΑ, προκειμένου να διερευνηθεί η καθυστέρηση στην παροχή ιατρικής φροντίδας στην εγκυμονούσα ασφαλισμένη και οι λόγοι για τους οποίους οι γυναικολόγοι απουσίαζαν από το υποκατάστημα. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναμένει τα αποτελέσματα της ΕΔΕ (υπόθεση 4722/2007).

- Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε καταγγελία για ελλιπή νοσηλεία και κακή διάγνωση από γιατρούς του Βοστανείου Γενικού Νοσοκομείου Μυτιλήνης, οι οποίες έθεσαν σοβαρά σε κίνδυνο τη ζωή παιδιού. Χάρη στην παρέμβαση του πατέρα, που μερίμνησε για τη μεταφορά του παιδιού στην Αθήνα με μεταφορικό μέσο ιδιωτικής χρήσης, το παιδί χειρουργήθηκε για εσωτερική αιμορραγία στο κρανίο. Η Αρχή ζήτησε τον Ιούλιο τη διενέργεια ΕΔΕ, η οποία έως σήμερα δεν έχει ολοκληρωθεί (υπόθεση 1715/2007).

- Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε καταγγελία για ανάρμοστη συμπεριφορά γιατρών προς ασθενή που υποβλήθηκε σε χημειοθεραπεία στο Τζάνειο Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά. Η Αρχή ζήτησε να γίνει ΕΔΕ, η οποία ολοκληρώθηκε, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η συμπεριφορά των γιατρών ήταν ορθή και ότι αιτία για τα καταγγελλόμενα υπήρξε η συγκινησιακή φόρτιση του ασθενούς (υπόθεση 3291/2007).

- Έπειτα από την παραπομπή λειτουργιών του Δήμου Αμαρουσίου (πρώην δήμαρχος και αντιδήμαρχος) για πειθαρχικό έλεγχο, λόγω του ότι ο δήμος δεν επιλήφθηκε υπόθεσης λειτουργίας υπαίθριου χώρου ως χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων σε περιοχή αμιγούς κατοικίας (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 291), η αρμόδια για τον έλεγχο Περιφέρεια Αττικής, ύστερα από δύο χρόνια καθυστερήσεων και παρά τις υπομνήσεις και τις επισκέψεις του Συνηγόρου του Πολίτη, απάντησε τελικά ότι «η διαδικασία πειθαρχικού ελέγχου των κ.κ. [...] και [...] δεν περατώθηκε λόγω μη επανεκλογής τους στις τελευταίες Δημοτικές Εκλογές» (υπόθεση 9107/2004).

- Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε προς τον Δήμαρχο Πειραιά, ζητώντας του να διερευνηθούν πειθαρχικά κολλήσιμες πράξεις ή παραλείψεις υπαλλήλων της Διεύθυνσης Καθαριότητας. Η υπηρεσία αυτή ενεπλάκη, αν και αναρμόδια, σε αποκομιδή προϊόντων προερχόμενων από ιδιωτικές οικοδομικές εργασίες, και μάλιστα σε ώρα κοινής ησυχίας

και χωρίς ειδική αστυνομική άδεια, και στα έγγραφα της δεν αναφέρθηκε το πραγματικό είδος των απορριμμάτων. Ο δήμος δεν διερεύννησε ενδεχόμενες ευθύνες. Ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε ανάλογο αίτημα και προς τη Αστυνομική Διεύθυνση Πειραιά, για τυχόν πλημμελή ανταπόκριση αστυνομικών οργάνων του Β΄ Αστυνομικού Τμήματος Πειραιά σε καταγγελίες για πχορύπανση κατά την αποκομιδή. Η Αστυνομική Διεύθυνση Πειραιά διενήργησε προκαταρκτική έρευνα, από την οποία δεν προέκυψαν ευθύνες αστυνομικών υπαλλήλων (υπόθεση 18185/2006).

- Σε υπόθεση κατάληψης τμήματος οικοπέδου κατά τη διαπλάτυνση δημοτικής οδού στον Δήμο Λιδορκίου του Νομού Φωκίδας, η Αρχή διαπίστωσε ότι ο οικείος δήμος δεν ζήτησε τη σχετική συγκατάθεση του ενός εκ των συνιδιοκτητών, παρά το γεγονός ότι, με βάση έγγραφο της υπηρεσίας, γνώριζε τα στοιχεία του και τα ιδιοκτησιακά του δικαιώματα. Επίσης διαπιστώθηκε ότι η ενέργεια του δήμου βασίστηκε σε προφορική έγκριση πολίτη, χωρίς τη σύνταξη συμβολαιογραφικής πράξης δωρεάς και χωρίς ο συγκεκριμένος πολίτης να διαθέτει ιδιοκτησία στο επίμαχο ακίνητο κατά την κρίσιμη περίοδο. Σε ερώτημα της Αρχής προς τον δήμαρχο για τυχόν πειθαρχικές ευθύνες οργάνων του δήμου, ο αντιδήμαρχος απάντησε ότι δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση, καθώς τα όργανα του δήμου ενήργησαν καλόπιστα και δεν έβλαψαν τα συμφέροντα του δήμου (υπόθεση 16261/2006).

- Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορά από ζεύγος γονέων που διαμαρτύρονταν για την απόρριψη της αίτησής τους να εγγραφούν τα δύο παιδιά τους σε βρεφονηπιακό σταθμό του Δήμου Πειραιά. Από την έρευνα προέκυψε ότι οι γονείς κατά το προηγούμενο έτος είχαν διαμαρτυρηθεί έντονα για θέματα λειτουργίας του βρεφονηπιακού σταθμού και εκπροσώπησης των γονέων. Όταν ζητήθηκε να ελεγχθούν τα δικαιολογητικά που είχαν καταθέσει όσοι είχαν κάνει αίτηση εγγραφής των παιδιών τους στους σταθμούς, η διοίκηση του νομικού προσώπου των βρεφονηπιακών σταθμών Πειραιά αρνήθηκε να συνεργαστεί με την Αρχή. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από την Περιφέρεια Αττικής τον πειθαρχικό έλεγχο της προέδρου και των μελών του ΔΣ του νομικού προσώπου των βρεφονηπιακών σταθμών Πειραιά. Μολονότι η Περιφέρεια δεν διενήργησε τον πειθαρχικό έλεγχο που της ζητήθηκε, η επιτόπια έρευνα των δικαιολογητικών εγγραφής πραγματοποιήθηκε τελικά με καθυστέρηση και αφού είχε αλλιάξει η διοίκηση του νομικού προσώπου. Σύμφωνα με τη διοίκηση του νομικού προσώπου των βρεφονηπιακών σταθμών Πειραιά, τα δύο παιδιά δεν είχαν γίνει δεκτά με την αιτιολογία ότι δεν υπήρχε επαρκής αριθμός θέσεων και με βάση το κριτήριο του εισοδήματος των γονέων τους. Ωστόσο, έπειτα από έλεγχο όλων των δικαιολογητικών εγγραφής, η Αρχή διαπίστωσε ότι είχαν εγγραφεί παιδιά οικογενειών με υψηλότερο εισόδημα, κατά παράκαμψη της νόμιμης διαδικασίας. Ακολούθως, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε πόρισμα το οποίο απέστειλε και στην Περιφέρεια (υπόθεση 11331/2005).

- Σε υπόθεση που διερεύννησε ο Συνήγορος του Πολίτη σχετικά με την παράλειψη μέτρων για τη διαφύλαξη δημοτικού χώρου από αυθαίρετες επιχωματώσεις ιδιώτη, ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Αττικής επέβαλε πειθαρχική ποινή (αργίας 15 ημερών) στον Δήμαρχο Μαρκοπούλου Μεσογαίας Αττικής, για άρνησή του να συνεργαστεί με τον Συνήγορο του Πολίτη (υπόθεση 6068/2006).

5.2 ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγρ. 12 του Ν. 3094/2003, εάν κατά τη διερεύνηση υπόθεσης προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος της διοίκησης, η Αρχή υποχρεούται να διαβιβάσει σχετική έκθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα. Το 2007, η διάταξη αυτή εφαρμόστηκε στις εξής περιπτώσεις:

- Κατά τη διερεύνηση υπόθεσης για παράνομη τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων, διαπιστώθηκε ότι ο τέως Δήμαρχος Αμαρουσίου, με έγγραφό του, είχε ζητήσει από τη Δημοτική Επιχείρηση Επικοινωνίας Αμαρουσίου να διενεργήσει διαγωνισμό για την ενοικίαση 50 παράνομα τοποθετημένων διαφημιστικών πινακίδων. Με την ενέργεια αυτή δόθηκε ουσιαστικά η δυνατότητα σε διαφημιστικές εταιρείες να διατηρούν πινακίδες χωρίς προηγούμενη έγκριση των θέσεων από το δημοτικό συμβούλιο, χωρίς άδεια του δημάρχου και χωρίς έλεγχο των προδιαγραφών, κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων του Ν. 2946/2001. Καθώς προέκυψαν αποχρώσεις ενδείξεις για την τέλεση αξιόποινης πράξης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβίβασε τα συμπεράσματά του στην οικεία εισαγγελική αρχή για την εξέταση ενδεχόμενων ποινικών ευθυνών του τέως δημάρχου και του προέδρου της δημοτικής επιχείρησης. Παράλληλα, η υπόθεση διαβιβάστηκε και στον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Αττικής για το μέρος του πειθαρχικού ελέγχου (υπόθεση 13020/2006).
- Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση ποινικού αδικήματος εκ μέρους του Δήμου Κερκίνης κατά τη διαδικασία παραχώρησης σε ιδιώτη έκτασης που δεν ανήκε στον δήμο αλλά ήταν δημόσια, σε παράνομα περιοχή της λίμνης Κερκίνης, και την ανέγερση εκεί αυθαίρετου κτίσματος. Για τον λόγο αυτόν, διαβίβασε το σχετικό πόρισμα του στην οικεία εισαγγελική αρχή. Η Αρχή πληροφορήθηκε ότι έχει ολοκληρωθεί η προκαταρκτική εξέταση (υπόθεση 9265/2005).
- Ολοκληρώνοντας τη διερεύνηση υπόθεσης σχετικά με την άρνηση του Δήμου Πατρέων να αναλάβει τη διοίκηση πρώην εκκλησιαστικού κοιμητηρίου (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 88–89), ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε παράβαση των άρθρων 426 και 443 του Ποινικού Κώδικα και του άρθρου 2, παράγρ. 3 του ΑΝ 582/1968. Για τον λόγο αυτόν, απέστειλε τον φάκελο στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Πατρών, η οποία αποφάσισε τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης.

6. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ – ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Κατά καιρούς, ο Συνήγορος του Πολίτη αποστέλλει κλιμάκια του προσωπικού του στην ελληνική περιφέρεια. Ο στόχος των επισκέψεων είναι να δοθεί η δυνατότητα στους πολίτες της περιφέρειας να καταθέσουν αναφορές και να ενημερωθούν άμεσα για τις αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη. Παράλληλα, οι εκπρόσωποι της Αρχής αξιοποιούν την ευκαιρία προκειμένου να συζητήσουν και να συσχεφθούν για τα θέματα που απασχολούν την τοπική κοινωνία με παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών εν γένει και να έλθουν σε επαφή με τα τοπικά ΜΜΕ.

Α. Επίσκεψη στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης, επικεφαλής αντιπροσωπείας της Αρχής, και η Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού επισκέφθηκαν στις 18 και 19 Ιουνίου τη Λέσβο, έδρα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία διήμερης συνάντησης εργασίας με θέμα «Η φορολογική και τελωνειακή διοίκηση στην υπηρεσία των πολιτών – Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στην επίλυση προβλημάτων – Τεχνικές διαπραγμάτευσης», που διοργανώθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη, σε συνεργασία με τη Σχολή Επιμόρφωσης Υπαλλήλων του Υπουργείου Οικονομικών και την Κυπριακή Ακαδημία Δημόσιας Διοίκησης.

Στο πλαίσιο των εξορμήσεων του θεσμού στην ελληνική περιφέρεια, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στην Κέρκυρα, έδρα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, στις 3 και 4 Δεκεμβρίου. Αντιπροσωπεία της Αρχής, με επικεφαλής τον Συνήγορο του Πολίτη Γιώργο Καμί-

νη και τη Βοηθό Συνήγορο Καλλιόπη Σπανού, δέχθηκε πολίτες, οι οποίοι κατέθεσαν αναφορές και ενημερώθηκαν για τις αρμοδιότητες της Αρχής.

7. ΗΜΕΡΙΔΕΣ

A. Ημερίδα με θέμα «Το άσυλο στην Ελλάδα και η ενσωμάτωση των κοινοτικών Οδηγιών»

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και με τη συμμετοχή εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πολιτειακών φορέων και ΜΚΟ, διοργάνωσε στις 3 Ιουλίου ημερίδα με θέμα «Το άσυλο στην Ελλάδα και η ενσωμάτωση των κοινοτικών Οδηγιών». Στόχος της ημερίδας ήταν η διαβούλευση σχετικά με το υπό κατάρτιση νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των προσφύγων. Στην ημερίδα παρουσίασαν εισηγήσεις ο αναπληρωτής καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου του Πανεπιστημίου του Bristol Αχιλλέας Σκόρδας, με θέμα «Οι κοινοτικές Οδηγίες για το άσυλο: Ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής», και ο Σύμβουλος της Επικρατείας Δημήτριος Γρατσίας, με θέμα «Συμβούλιο της Επικρατείας: Το νομολογιακό κεκτημένο για το άσυλο». Επίσης δόθηκαν, σε μορφή ερωταποκρίσεων, ερμηνευτικές κατευθύνσεις σε συγκεκριμένα νομικά ζητήματα των Οδηγιών εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διά της εκπροσώπου Ζέτας Γεωργιάδου, εισηγήτριας του Τμήματος Ασύλου της Γενικής Διεύθυνσης Ελευθεριών, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Κατά την έναρξη της ημερίδας, απύθυνε χαιρετισμό ο Γενικός Γραμματέας του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, Πρέσβης Κωστής Αιλιανός, και οι επικεφαλής των συνδιοργανωτών φορέων. Μεταξύ άλλων, την ημερίδα παρακολούθησε και ο πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας Γεώργιος Παναγιωτόπουλος και κλιμάκιο στελεχών της ΕΛΑΣ, αρμόδιων για θέματα ασύλου και αλλοδαπών. Στη συζήτηση συμμετείχαν εκπρόσωποι κρατικών φορέων, ΜΚΟ, δικαστές του Συμβουλίου της Επικρατείας κ.ά.

B. Ημερίδα με θέμα «Πολιτικές για την ενίσχυση της απασχόλησης και ασφαλιστική κάλυψη της ανεργίας»

Στη ημερίδα, η οποία διοργανώθηκε στις 22 Νοεμβρίου από τον Συνήγορο του Πολίτη, παρουσιάστηκαν οι δύο σχετικές ειδικές εκθέσεις (βλ. παραπάνω, ενότητες 2.5, 2.6) που εκπόνησε η Αρχή. Στην ημερίδα συμμετείχαν επιστημονικοί φορείς, το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, ο ΟΑΕΔ, εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής κ.ά.

8. ΣΥΣΤΑΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΡΟΜΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη δημιούργησε δίκτυο αμοιβαίας ενημέρωσης και πληροφόρησης υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων και της κοινωνικής στήριξης ιδιαίτερα ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως είναι οι Ρομά και οι αιτούντες άσυλο. Το δίκτυο περιλαμβάνει οργανώσεις, φορείς και ενώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στην ελληνική επικράτεια και δημιουργήθηκε ύστερα από δημόσια πρόσκληση την οποία απύθυνε η Αρχή στις 12 Φεβρουαρίου 2007. Το δίκτυο αποσκοπεί: α) να διευκολύνει την πρόσβαση των μελών των ευάλωτων αυτών ομάδων στις υπηρεσίες διαμεσολάβησης του Συνηγόρου του Πολίτη για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους, και β) να καλύψει το έλλειμμα πληροφόρησης και τεχνογνωσίας πολλών φορέων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο αυτό, όσον αφορά σε σχετικές νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις.

Στο πλαίσιο αυτής της δράσης πραγματοποιήθηκαν τον Ιούλιο και τον Δεκέμβριο, στα γραφεία της Αρχής, οι δύο πρώτες συναντήσεις εργασίας, σχετικά με τα ζητήματα προστασίας των προσφύγων.

Όσον αφορά στη λειτουργία του δικτύου για τα ζητήματα των Ρομά, βλ. κεφ. 5.

9. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής δράσης του Συνηγόρου του Πολίτη, τα μέλη του επιστημονικού προσωπικού του προσκλήθηκαν κατά το 2007 από ποικίλους φορείς της δημόσιας διοίκησης, προκειμένου να συμμετάσχουν σε σεμινάρια με στόχο την αξιοποίηση της εμπειρίας της Αρχής και την επιμόρφωση των φορέων της δημόσιας διοίκησης. Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται συνοπτικά μόνο τα σεμινάρια που διοργάνωσε ο ίδιος ο Συνήγορος του Πολίτη.

- Από τον Μάρτιο έως τον Ιούνιο, οργανώθηκαν στο Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης δύο επιμορφωτικά προγράμματα με αντικείμενο τη «Διοίκηση υπηρεσιών υγείας» και τη «Διοίκηση οργανισμών κοινωνικής πολιτικής» αντίστοιχα. Οι εισηγήσεις των επιστημόνων της Αρχής είχαν ως αντικείμενο θέματα ψυχικής υγείας, ασφάλισης, ασθένειας, υγείας και λειτουργίας υπηρεσιών υγείας, τον έλεγχο της διοικητικής δράσης στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης κ.λπ.

- Στις 18–19 Ιουνίου, στη Μυτιλήνη και σε συνεργασία με τη Σχολή Επιμόρφωσης των Υπαλλήλων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, οργανώθηκε πρόγραμμα κατάρτισης των στελεχών ΔΟΥ και τελωνείων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, με τίτλο «Η φορολογική και τελωνειακή διοίκηση στην υπηρεσία των πολιτών – Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στην επίλυση προβλημάτων – Τεχνικές διαπραγμάτευσης».

10. ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κατά το 2007, ο Συνήγορος του Παιδιού εξέδωσε περίληψη της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ενημερωτικά φυλλάδια για παιδιά δημοτικού και για εφήβους, σεληδοδείκτες, ημερολόγιο για παιδιά, καθώς και αφίσες, τα οποία απεστάλησαν σε σχολεία και ιδρύματα.

An abstract painting featuring a series of stylized, overlapping human figures. The figures are composed of simple geometric shapes like circles and rectangles, filled with various colors such as grey, red, yellow, and blue. The background is a complex composition of large, solid-colored blocks in shades of blue, yellow, red, and green. The overall style is reminiscent of mid-20th-century abstract art, possibly influenced by Piet Mondrian or similar figures.

8 Διεθνείς δραστηριότητες

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΥΝΟΜΙΑ: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΘΕΣΜΩΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Το πρόγραμμα ΕΥΝΟΜΙΑ ξεκίνησε επισήμως τον Ιανουάριο του 2001, χρηματοδοτούμενο από έκτακτη οικονομική συνεισφορά της ελληνικής κυβέρνησης στη Γενική Διεύθυνση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στόχος του εν λόγω προγράμματος είναι να συμβάλει στη δημιουργία και να στηρίξει τη λειτουργία νεοσύστατων θεσμών Ombudsman σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Στις αρχές του 2004 συγκροτήθηκε η νέα Διευθύνουσα Επιτροπή του προγράμματος, στην οποία συμμετέχουν ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης, ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής Νικηφόρος Διαμαντούρος και ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Thomas Hammarberg. Το πρόγραμμα ΕΥΝΟΜΙΑ υλοποιείται υπό την αιγίδα του Γραφείου του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και χρηματοδοτείται αδιαλείπτως από την ελληνική κυβέρνηση σε ετήσια βάση. Στόχος του προγράμματος είναι η συμβολή στη συγκρότηση και η μεσοπρόθεσμη στήριξη των νέων θεσμών Ombudsman, η κατάρτιση και η επιμόρφωση του προσωπικού τους και η δημιουργία άτυπων διεθνών δικτύων για την παρακολούθηση και την ενίσχυσή τους σε βάθος χρόνου. Οι αποφάσεις της Διευθύνουσας Επιτροπής υλοποιούνται από τη μονάδα σχεδιασμού του προγράμματος, η οποία εδρεύει στα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη και κατευθύνει την ομάδα εμπειρογνομόνων-ειδικών επιστημόνων της Αρχής που μετέχουν στις σχετικές δράσεις.

Το 2007 το πρόγραμμα συνεχίστηκε στην κατεύθυνση της εδραίωσης της συνεργασίας μεταξύ των θεσμών Ombudsman στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, επεκτάθηκε όμως και σε δράσεις εκτός Νοτιοανατολικής Ευρώπης, με έμφαση στην περιοχή του Καυκάσου (Αρμενία, Γεωργία), εδραιώνοντας τις προοπτικές συνεργασίας που είχαν εγκαινιαστεί τα προηγούμενα έτη. Στο πλαίσιο των πολυμερών δράσεων του προγράμματος, βασικά μέριμνα παρέμεινε η ανάδειξη συγκεκριμένων θεματικών που απασχολούν το επιστημονικό προσωπικό των Συνηγόρων του Πολίτη σχετικά με την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την αναζήτηση των καλύτερων δυνατών πρακτικών και εφαρμοσμένων λύσεων, προσαρμοσμένων κατά περίπτωση στις διοικητικές ιδιομορφίες κάθε κράτους.

Το Γραφείο του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Thomas Hammarberg παρέχει σημαντικό δίκτυο επαφών και τεχνογνωσίας και ουσιαστικά έχει αναδείξει το πρόγραμμα ΕΥΝΟΜΙΑ σε βασικό άξονα των δράσεών του που σχετίζονται με τον Ombudsman. Το προσωπικό του Συνηγόρου του Πολίτη, από τη δική του πλευρά, έχει αποκτήσει, μέσω της δραστηριοποίησης σε διεθνές επίπεδο, αξιοσημείωτη πείρα στην οικοδόμηση του θεσμού, με πολλαπλά οφέλη για την Αρχή τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ευρύτερη περιοχή.

Στη διάρκεια του 2007 η διεθνής αναγνωρισιμότητα του προγράμματος ενισχύθηκε σημαντικά. Σε αυτό, πέραν των υπόλοιπων δράσεων, συνετέλεσε και η 10η Στρογγυλή Τράπεζα των Ευρωπαίων Συνηγόρων του Πολίτη στο Ζάππειο Μέγαρο.

Εκείνο που χαρακτηρίζει πλέον το περιεχόμενο του προγράμματος είναι ότι όλες οι επί μέρους δράσεις του είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένων προτάσεων ομόλογων θεσμών από το εξωτερικό οι οποίες κατατίθενται στη μονάδα σχεδιασμού του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη. Στη συνέχεια, η μονάδα σχεδιασμού, με τους ανά περίπτωση διεθνείς εταίρους και σε συνεργασία με το Γραφείο του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, υλοποιεί τις σχετικές προτάσεις με βάση τη θεματική ιεράρχηση και τις γεωγραφικές προτεραιότητες που έχουν αποφασιστεί. Οι θεσμοί με τους οποίους συνεργάστηκε η Αρχή κατά το 2007 συνέβαλαν ουσιαστικά και οικονομικά στην υλοποίηση των σχετικών δράσεων, με αποτέλεσμα ο κύκλος εργασιών του προγράμματος στη διάρκεια του έτους να αυξηθεί θεματικά. Το σημαντικότερο όφελος από το γεγονός ότι οι δράσεις του προγράμματος είναι αποτέλεσμα διεθνούς διαβούλευσης είναι πως όλοι οι ομόλογοι θεσμοί αντιλαμβάνονται την επιτυχία των δράσεων της ΕΥΝΟΜΙΑΣ και ως δική τους επιτυχία.

Το 2007 πραγματοποιήθηκαν τα παρακάτω συνέδρια, ημερίδες και άλλες εκδηλώσεις, στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΥΝΟΜΙΑ:

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Εκδηλώσεις για τα δέκα χρόνια του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη

Με αφορμή τη δεκαετία από τη δημοσίευση του ιδρυτικού νόμου του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη, το Γραφείο του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Thomas Hammarberg και ο Συνήγορος του Πολίτη διοργάνωσαν στην Αθήνα, στο Ζάππειο Μέγαρο, την Πέμπτη 12 και την Παρασκευή 13 Απριλίου 2007, τη 10η Στρογγυλή Τράπεζα των Ευρωπαίων Συνηγόρων του Πολίτη (10th Round Table of European Ombudsmen), καθώς και εκδήλωση –αποκλειστικά με έλληνες συμμετέχοντες– με τίτλο «Δέκα χρόνια από την ίδρυση του Συνηγόρου του Πολίτη».

Για πρώτη φορά παρευρέθηκαν σε εκδήλωση στην Ελλάδα όλοι οι Συνήγοροι του Πολίτη από τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και οι επικεφαλής των ΕΕΔΑ, συνολικά περίπου 50 αντιπροσωπείες. Τις εργασίες της στρογγυλής τράπεζας τις άνοιξε ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κároλος Παπούλιας, την Πέμπτη 12 Απριλίου, και τις έκλεισε ο Υπουργός Εσωτερικών Προκόπης Παυλόπουλος, την Παρασκευή 13 Απριλίου.

Το θέμα της στρογγυλής τράπεζας είναι μείζονος σημασίας για τη διάρθρωση του ευρωπαϊκού θεσμικού εποικοδομήματος, καθώς αφορά στον νέο ρόλο αφενός του Γραφείου του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και αφετέρου των εθνικών Συνηγόρων του Πολίτη στη διαδικασία που σχεδιάζεται ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Στρασβούργο, αφότου τέθηκε σε ισχύ το 14ο Πρόσθετο Πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕυρΣΔΑ). Με τις νέες ρυθμίσεις, οι εθνικοί Συνήγοροι του Πολίτη θα αναλάβουν να παρέχουν πληροφορίες και αξιολογήσεις τόσο προς τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα σχετικά με το παραδεκτό της προσφυγής τους στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, όσο και προς το ίδιο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο οποίο θα μπορούν να εκφράζουν την άποψή τους για τα υπό κρίση ουσιαστικά ερωτήματα που αφορούν στις σχετικές παραβιάσεις. Οι αποφάσεις που ελήφθησαν στη 10η Στρογγυλή Τράπεζα των Ευρωπαίων Συνηγόρων του Πολίτη σηματοδοτούν την αφετηρία μιας νέας θεσμικής προβληματικής και αρχιτεκτονικής των σχέσεων των εθνικών Συνηγόρων του Πολίτη με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Επίσης, τη Δευτέρα 16 και την Τρίτη 17 Απριλίου, στο ξενοδοχείο Royal Olympic, διοργανώθηκε εκδήλωση με τίτλο «Δέκα χρόνια από την ίδρυση του Συνηγόρου του Πολίτη».

Στο πρώτο μέρος της εκδήλωσης έγινε αναδρομή στις σχετικές συζητήσεις που διεξήχθησαν στο Ελληνικό Κοινοβούλιο όταν υιοθετούνταν ο ιδρυτικός νόμος του Συνηγόρου του Πολίτη, στην οποία μετείχαν οι εισηγητές του νόμου εκ μέρους όλων των κοινοβουλευτικών κομμάτων (Προκόπης Παυλίδης, Αλέκος Παπαδόπουλος, Αντώνης Σκυλλιάκος, Φώτης Κουβέλης). Τη δεύτερη ημέρα της εκδήλωσης, διεξήχθησαν δύο συνεδρίες, στις οποίες συμμετείχαν εξέχοντες έλληνες νομικοί και πολιτικοί επιστήμονες (Αντώνης Μανιτάκης, Νικηφόρος Διαμαντούρος, Ευάγγελος Σπηλιωτόπουλος, Γιώργος Παπαδημητρίου, Ηλίας Νικοηακόπουλος, Καλλιόπη Σπανού).

ΙΟΥΝΙΟΣ

Στις 11, 12 και 13 Ιουνίου 2007 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη του Συνηγόρου του Πολίτη της Αρμενίας και τριμελούς αντιπροσωπείας του θεσμού στα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη της Ελλάδας, στο πλαίσιο της δικτύωσης θεσμών Συνηγόρου του Πολίτη στις χώρες του Καυκάσου. Οι δύο Συνήγοροι του Πολίτη αποδίδουν εξαιρετική σημασία στις διμερείς τους επαφές με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα εργασίας και λειτουργίας της Αρχής. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε σε ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής, ιθαγένειας και δικαιωμάτων των μειονοτήτων, καθώς και στον ρόλο του θεσμού σε σχέση με τη δικαστική εξουσία.

Την Τρίτη 12 Ιουνίου διεξήχθη στα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη εκδήλωση με θέμα «The role of the Ombudsman in Armenia» («Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στην Αρμενία»), με ομιλητή τον Συνήγορο του Πολίτη της Αρμενίας Armen Harutyunyan.

ΙΟΥΛΙΟΣ–ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Από τις 30 Ιουλίου έως τις 3 Αυγούστου πραγματοποιήθηκε επίσκεψη εργασίας του Συνηγόρου του Πολίτη Γιώργου Καμίνη, της Βοηθού Συνηγόρου υπεύθυνης για τον Κύκλο Ποιότητα Ζωής Χρυσής Χατζή και του υπευθύνου του προγράμματος ΕΥΝΟΜΙΑ Δημήτρη Χριστόπουλου, στα γραφεία του ομόλογου θεσμού της Γεωργίας, στην Τιφλίδα. Πρόκειται για τη δεύτερη συνάντηση των δύο θεσμών, η οποία ακολούθησε την επίσκεψη στην Ελλάδα της αντιπροσωπείας του Γεωργιανού Συνηγόρου του Πολίτη, με επικεφαλής τον Sozer Subari, που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2006. Η ελληνική αντιπροσωπεία συναντήθηκε με το προσωπικό της γεωργιανής Αρχής, εκπροσώπους θρησκευτικών μειονοτήτων στη Γεωργία και μέλη της ελληνικής κοινότητας στη χώρα. Ο Γιώργος Καμίνης και ο Sozer Subari συμφώνησαν να επεκτείνουν τη συνεργασία τους στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΥΝΟΜΙΑ συνδιοργανώνοντας ένα διεθνές συνέδριο με τίτλο «Minorities before the Ombudsman» («Μειονότητες και Συνήγορος του Πολίτη»), το καλοκαίρι του 2008, στην Τιφλίδα, για τη 10η επέτειο της ίδρυσης του γεωργιανού θεσμού.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Στις 17 και 18 Σεπτεμβρίου το πρόγραμμα ΕΥΝΟΜΙΑ, σε συνεργασία με τον Βούλγαρο Συνήγορο του Πολίτη, οργάνωσε στη Σόφια διεθνές σεμινάριο με θέμα «The Ombudsman's intervention between the principles of legality and good governance» («Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη: μεταξύ της αρχής της νομιμότητας και της αρχής της χρηστής διοίκησης»). Στις εργασίες συμμετείχαν αντιπροσωπείες από 30 αντίστοιχους θεσμούς. Μεταξύ αυτών ήταν ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής και οι Συνήγοροι του Πολίτη από την Αλβανία, την Αυστρία, το Βέλγιο, την Κύπρο, τη Γεωργία, την Ολλανδία, τη Νορβηγία, τη Σερβία, τη Σουηδία, την ΠΓΔΜ κ.α. Στόχος του σεμιναρίου ήταν η ανάδειξη και η

επεξεργασία ενός προβληματισμού σχετικά με τους θεμελιώδεις όρους με βάση τους οποίους ο Συνήγορος του Πολίτη αρθρώνει τον θεσμικό του λόγο και παρεμβαίνει: την αρχή της νομιμότητας και την αρχή της χρηστής διοίκησης. Διερευνήθηκαν –με συγκριτικά παραδείγματα από το έργο όλων των συμμετεχόντων– οι σχέσεις των δύο αρχών, οι επί μέρους ιεραρχήσεις στις οποίες προβαίνουν οι Συνήγοροι του Πολίτη στην καθημερινή τους δράση, το ουσιαστικό περιεχόμενο της αρχής της χρηστής διοίκησης και οι βέλτιστες πρακτικές για την προώθησή της σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω των παρεμβάσεων των Συνηγόρων του Πολίτη. Επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας ήταν ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης, και συμμετείχαν ο Δημήτρης Βερέμης, ο Δημήτρης Χριστόπουλος, η Μαρία Αποστόλου και η Μαρία Παιένση.

Ύστερα από αίτημα της αποστολής του ΟΑΣΕ προς την ΕΥΝΟΜΙΑ, το διάστημα 12–14 Σεπτεμβρίου 2007, ο ειδικός επιστήμονας Νίκος Βίττης επιμόρφωσε τα στελέχη του Συνηγόρου του Πολίτη του Μαυροβουνίου ως προς τον χειρισμό υποθέσεων που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος. Η επιμόρφωση επικεντρώθηκε στον τρόπο με τον οποίο η ελληνική Αρχή έχει αντιμετωπίσει τα θέματα εναρμόνισης του δικαίου της χώρας με το περιβαλλοντικό δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η τελευταία ημέρα αφιερώθηκε στα προβλήματα και τις ιδιαιτερότητες των αναφορών οι οποίες έχουν κατατεθεί στον Συνήγορο του Πολίτη του Μαυροβουνίου, καθώς και σε γενικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα που ενδιαφέρουν την κοινή γνώμη της χώρας. Ακολούθησε ανταλλαγή απόψεων για τον τρόπο χειρισμού των υποθέσεων και συγκεκριμένα τον διαμεσολαβητικό ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη, καθώς και για τη δυνατότητα να αναπτυχθούν δράσεις που θα αποσκοπούν στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το σεμινάριο έδειξαν τα έντυπα μέσα μαζικής ενημέρωσης του Μαυροβουνίου.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Από τις 3 έως τις 7 Οκτωβρίου αντιπροσωπεία του Συνηγόρου του Πολίτη της Ελλάδας (αποτελούμενη από τους ειδικούς επιστήμονες Μαρία Καραγιώργου, Αθηνά Κουτρούμνη και Σωτήρη Στασινό) επισκέφθηκε τα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη της Αρμενίας, στο Ερεβάν. Η ελληνική αντιπροσωπεία ενημερώθηκε από τον Αρμένιο Συνήγορο του Πολίτη Armen Harutyunyan για την ανάπτυξη του θεσμού και την εδραίωσή του στο πολιτικό και το διοικητικό σύστημα της Αρμενίας. Στις 5 και 6 Οκτωβρίου η ελληνική αντιπροσωπεία παρακολούθησε το διεθνές συνέδριο «International experience of the cooperation between Constitutional Courts and Ombudsmen in the field of ensuring and protecting human rights» («Σχέση Συνταγματικών Δικαστηρίων με τους θεσμούς Ombudsman για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου»), στο οποίο παρουσίασε εισήγηση ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Στις 7 και 8 Δεκεμβρίου 2007 διοργανώθηκε στο Ναύπλιο ευρωπαϊκή συνάντηση εργασίας με θέμα «Lifting the barriers of social participation: Roma population cases before the Ombudsman» («Παραμερίζοντας τα εμπόδια της κοινωνικής συμμετοχής: υποθέσεις Ρομά ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη»). Η συνάντηση είχε αποκλειστικό στόχο να αναδείξει τα δομικά ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού που αποτελούν τις βασικές αιτίες των προβλημάτων στις σχέσεις των Τσιγγάνων με τη διοίκηση και τον υπόλοιπο πληθυσμό τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Ο Συνήγορος του Πολίτη εντάσσει σε αυτή την κατηγορία ζητημάτων τη δημοτολογική κατάσταση του τσιγγάνικου πληθυσμού, το θέμα της

ασφαλούς στέγασής του και το ζήτημα της πρόσβασης των Τσιγγανοπαίδων στην εκπαίδευση. Αυτά τα θέματα αποτέλεσαν αντικείμενο ειλικρινούς διαλόγου ανάμεσα σε εμπειρογνώμονες ευρωπαϊκών οργανισμών, Συνηγόρους του Πολίτη από την Κεντρική και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, εκπροσώπους της κεντρικής διοίκησης, αξιωματούχους της τοπικής αυτοδιοίκησης και, τέλος, εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, μη κυβερνητικούς οργανισμούς προστασίας δικαιωμάτων των Τσιγγάνων και φορείς αυτοοργάνωσης των Τσιγγάνων. Στόχος του Συνηγόρου του Πολίτη –και κατ’ ουσίαν απολογισμός της συνάντησης αυτής– θα είναι συγκεκριμένες προτάσεις για οργανωτικές, λειτουργικές και ενδεχομένως νομοθετικές τροποποιήσεις, τις οποίες θα κάνει ο Συνήγορος του Πολίτη όταν επεξεργαστεί το σχετικό υλικό. Εν προκειμένω, κοινή ήταν η πεποίθηση των συμμετεχόντων ότι ο Συνήγορος του Πολίτη, λόγω της ιδιόζουσας θέσης του, από την οποία έχει εποπτεία του συνόλου της δημόσιας διοίκησης, είναι το όργανο που κατ’ εξοχήν διαθέτει την ικανότητα για ολιστική θεώρηση γενικά των προβλημάτων των Τσιγγάνων, αλλά και εκείνων που δημιουργούνται στις σχέσεις τους με τη διοίκηση και τον υπόλοιπο πληθυσμό.

2. ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕ Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Στρογγυλή τράπεζα με θέμα «Ένταξη μεταναστών και μηχανισμοί διαμεσολήθνης και διαβούλευσης»

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με την Ολλανδική Πρεσβεία, πραγματοποίησε στις 15.2.2007 συνάντηση εργασίας με θέμα «Integration of immigrants and mechanisms for intervention and consultation» («Ένταξη μεταναστών και μηχανισμοί διαμεσολήθνης και διαβούλευσης»), στην οποία συμμετείχαν φορείς της ελληνικής και της ολλανδικής δημόσιας διοίκησης (κεντρικής και τοπικής αυτοδιοίκησης), ΜΚΟ, οργανώσεις μεταναστών και στελέχη του Έλληνα και του Ολλανδού Συνηγόρου του Πολίτη. Στην εκδήλωση ήταν παρόντες και απηύθυναν χαιρετισμό ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Χαμίνης και ο Πρέσβης της Ολλανδίας στην Ελλάδα Hans Förster.

Συντονιστής της συνάντησης εργασίας ήταν ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Ανδρέας Τάκης, ο οποίος παρουσίασε και το πλαίσιο των εργασιών –επισημαίνοντας ότι η κοινωνική ένταξη των μεταναστών αποτελεί προτεραιότητα τόσο της ευρωπαϊκής όσο και της εθνικής πολιτικής των κρατών-μελών της ΕΕ– και επιχείρησε να αξιολογήσει τον βαθμό ωριμότητας των χωρών της ΕΕ ως προς την ένταξη των μεταναστών, διακρίνοντάς τις σε παλαιές και νέες χώρες υποδοχής και αναφέροντας αντίστοιχα τα παραδείγματα της Ολλανδίας και της Ελλάδας. Σχετικά με την Ελλάδα, ο Ανδρέας Τάκης τόνισε την έλλειψη κοινωνικών δράσεων για την ένταξη των μεταναστών. Αναφέρθηκε επίσης στην αναγκαιότητα ο κοινωνικός διάλογος να θίξει και άλλα προβλήματα εκτός από τα υφιστάμενα της διαδικασίας χορήγησης και ανανέωσης αδειών διαμονής και της νομιμοποίησης των παράνομων μεταναστών, και τόνισε ιδιαίτερα την ανάγκη να συμμετάσχουν στον διάλογο οι φορείς της διοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών. Η συνάντηση κάλυψε τρεις επί μέρους θεματικές ενότητες. Η πρώτη αφορούσε στο τοπίο που διαμορφώνουν η κοινοτική και η εθνική πολιτική κοινωνικής ένταξης. Η δεύτερη εστίασε στην πρακτική και τα πρότυπα διαμεσολήθνης που αναπτύσσουν αφενός οι Συνήγοροι του Πολίτη της Ολλανδίας και της Ελλάδας σε θέματα ένταξης, αφετέρου οι οικείοι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης (Άμστερνταμ/Αθήνα). Η τρίτη ενότητα αφορούσε στον ρόλο των μεταναστευτικών οργανώσεων και των ΜΚΟ στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών, και ιδίως στη συμμετοχή τους στη δημόσια διαβούλευση για τη μεταναστευτική πολιτική στις χώρες υποδοχής.

3. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Στο πλαίσιο της δραστηριοποίησης του Συνηγόρου του Πολίτη για την εκπλήρωση της αποστολής του και την υλοποίηση των στόχων του σε διεθνές επίπεδο, τα στελέχη του συμμετείχαν και κατά το 2007, με ομιλίες, διαλέξεις και παρεμβάσεις, σε ικανό αριθμό επιστημονικών συναντήσεων (συνέδρια, ημερίδες), τις οποίες διοργάνωσαν σχετικοί φορείς του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα. Στην παρούσα ενότητα αναφέρεται η σχετική δραστηριότητα του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

- Συμμετείχε στη Συνάντηση των Ευρωπαίων Ombudsmen, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 10–11 Ιανουαρίου στο Βερολίνο. Η εκδήλωση διοργανώθηκε από το Διεθνές Ινστιτούτο Ombudsmen, τα Ευρωπαϊκά Εθνικά Ιδρύματα για την Προαγωγή και Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και από τον Επίτροπο του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Η Συνάντηση των Ευρωπαίων Ombudsmen είχε τίτλο «Preparatory meeting between European Commissioner for Human Rights and Ombudsmen of european states» («Προκαταρκτική συνάντηση μεταξύ του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και των Συνηγόρων του Πολίτη των ευρωπαϊκών κρατών»).
- Συμμετείχε στη συνάντηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) που έγινε στο Στρασβούργο από τις 21 έως τις 23 Φεβρουαρίου. Το θέμα της ομιλίας του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη ήταν «All human beings are born free and equal in dignity and rights» («Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι, με αξιοπρέπεια και δικαιώματα»).
- Συμμετείχε στο συνέδριο για την 25η επέτειο της ισπανικής Αρχής, το οποίο έλαβε χώρα στη Μαδρίτη στις 22 Ιουνίου και είχε θέμα «The role of the Ombudsman Institution, as a guarantee of citizens' human rights and freedoms, in the consolidation of the democratic system» («Ο ρόλος του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη ως εγγύηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των πολιτών στην εμπέδωση του δημοκρατικού συστήματος»).
- Συμμετείχε σε συνέδριο που πραγματοποιήθηκε από τις 5 έως τις 7 Οκτωβρίου στο Ερεβάν της Αρμενίας, με θέμα «The role of the Constitutional Court and Human Rights Defender in human rights protection issues» («Ο ρόλος του Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Υπερασπιστή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε ζητήματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων»).
- Συμμετείχε στο 6ο Σεμινάριο των Συνηγόρων του Πολίτη των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Υποψήφιων Χωρών, που διοργανώθηκε στις 14–16 Οκτωβρίου από τον Συνήγορο του Πολίτη της Γαλλίας, στο Στρασβούργο, και είχε θέμα τη δημόσια διοίκηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση («Rethinking good administration in the European Union»). Ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης συμμετείχε σε συζήτηση στοργυλιής τράπεζας με θέμα «Free movement of persons: what are the problems and how do Ombudsmen deal with them» («Ελεύθερη μετακίνηση των ατόμων: ποια είναι τα προβλήματα και πώς τα διαχειρίζονται οι Ombudsmen»).
- Συμμετείχε, παρουσιάζοντας σχετική εισήγηση, στις 14 Μαΐου – ύστερα από πρόσκληση της Επιτροπής Διοικήσεως της Κύπρου Ηλιάνας Νικολάου – σε ημερίδα που διεξήχθη στη Λευκωσία με θέμα «Ο ρόλος της Αστυνομίας στη σύγχρονη δημοκρατία».
- Στο πλαίσιο της ανάπτυξης των διμερών επαφών των ομόλογων θεσμών και της ανταλ-

ηλαγής εμπειριών, πραγματοποιήθηκε επίσημη επίσκεψη του Συνηγόρου του Πολίτη στον Ιταλό ομόλογό του της περιοχής της Τοσκάνης Giorgio Morales (28.1.2007–5.2.2007). Επίσης, στις 2 Φεβρουαρίου, ο Γιώργος Καμίνης έδωσε διάλεξη στο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας.

- Στις 22 Μαρτίου ο επικεφαλής του τομέα Σχέσεων Κράτους-Πολίτη του Διαμεσολαβητή της Ταϊλάνδης επισκέφθηκε τα γραφεία της Αρχής και ενημερώθηκε για τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη.

ΟΙ ΒΟΗΘΟΙ ΣΥΝΗΓΟΡΟΙ

- Ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη Ανδρέας Τάκης εκπροσώπησε τον Συνήγορο του Πολίτη σε συνέδριο που διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις Βρυξέλλες, στις 25 και 26 Οκτωβρίου, με θέμα «50 years of gender equality law» («50 χρόνια ισότητας των φύλων»).
- Ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Μόσχος διετέλεσε πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (European Network of Ombudsmen for Children/ENOC) από τον Απρίλιο του 2006 έως τον Σεπτέμβριο του 2007. Με την ιδιότητα αυτή ο Γιώργος Μόσχος συμμετείχε σε σειρά διεθνών συναντήσεων, με στόχο την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού: Στις 17 Απριλίου συμμετείχε σε Κοινή Ακρόαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με θέμα «Towards a european strategy on children's rights» («Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δικαιώματα του παιδιού»). Στις 3–4 Ιουνίου συμμετείχε ως ομιλητής στην πρώτη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Φόρουμ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που έγινε στο Βερολίνο, στο πλαίσιο της Γερμανικής Προεδρίας της ΕΕ. Στις 5–7 Ιουλίου προήδρευσε σε συναντήσεις ομάδων εργασίας του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού στις Βρυξέλλες, με αντικείμενο την εκπόνηση δημόσιας θέσης για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Στις 19–21 Σεπτεμβρίου συμμετείχε στο Ετήσιο Συνέδριο των Ευρωπαίων Συνηγόρων για το Παιδί στη Βαρκελώνη («11th ENOC Annual Meeting, Barcelona»), όπου ολοκληρώθηκε η θητεία του ως προέδρου. Στη συνάντηση αυτή παρουσίασε εισήγηση με θέμα «Good practice of protection and promotion of children's rights in Greece» («Καλές πρακτικές προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού στην Ελλάδα»).
- Στις 4–6 Φεβρουαρίου ο Γιώργος Μόσχος συμμετείχε ως εμπειρογνώμων στη συνάντηση της Προπαρασκευαστικής Επιτροπής για την 22η Διάσκεψη των Υπουργών Παιδείας του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Στρασβούργο, για την προετοιμασία κειμένου με θέμα «Children's rights in a european perspective» («Τα δικαιώματα του παιδιού σε μια εκπαιδευτική προοπτική»). Στη συνέχεια, στις 3–5 Μαΐου, εισηγήθηκε το θέμα αυτό στη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στην Ισταμπούλ, η οποία είχε θέμα «Building a more humane and inclusive Europe: role of education policies» («Οικοδομώντας μια Ευρώπη πιο ανθρώπινη, χωρίς κοινωνικό αποκλεισμό: ο ρόλος της εκπαιδευτικής πολιτικής»).
- Στις 17–18 Σεπτεμβρίου ο Γιώργος Μόσχος συμμετείχε ως ομιλητής σε διεθνές συνέδριο στο Στρασβούργο με θέμα «International justice for children» («Η πρόσβαση των ανηλίκων στη διεθνή δικαιοσύνη»), το οποίο διοργανώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης.
- Στις 11–12 Νοεμβρίου ο Γιώργος Μόσχος συμμετείχε σε διηπειρωτική συνάντηση Συνηγόρων του Παιδιού στη Φλωρεντία, που την οργάνωσε το Innocenti Research Center της UNICEF, με σκοπό την προετοιμασία παρέμβασης εν όψει της 2ης Ειδικής Συνόδου για τα Παιδιά του ΟΗΕ, η οποία διεξήχθη έναν μήνα αργότερα στη Νέα Υόρκη. Στη συνάντηση της Φλωρεντίας συζητήθηκε επίσης το πλαίσιο διαρκούς συνεργασίας, σε παγκόσμιο επίπεδο, και ενδυνάμωσης των ανεξάρτητων Αρχών που είναι αρμόδιες για την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

4. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- **Συμμετοχή της Αρχής σε σεμινάριο για την παράνομη διακίνηση γυναικών και παιδιών**
Στις 8 Φεβρουαρίου 2007, στο Ερεβάν της Αρμενίας, η ειδική επιστήμονας του Συνηγόρου του Πολίτη Αιμιλία Πανάγου εκπροσώπησε την Αρχή στο σεμινάριο με τίτλο «Legal guarantees against human trafficking» («Νομοθετικές εγγυήσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων») με την εισήγησή της «Women, victims of human trafficking – case studies» («Γυναίκες θύματα εμπορίας»). Στην παρουσίαση αναφέρθηκαν παραδείγματα χειρισμού υποθέσεων trafficking από την Αρχή, καθώς και πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα. Το σεμινάριο, που είχε αντικείμενο την επιμόρφωση νομικών για το κράτος δικαίου και την υποστήριξη των αναγκαίων νομοθετικών ρυθμίσεων στην Αρμενία, υλοποιήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου στο πλαίσιο του προγράμματος «Ξενοφών».
- **Συμμετοχή της Αρχής σε σεμινάριο για τεχνικές εκπαίδευσης-διαμεσολάβησης**
Στις 18–20 Ιουνίου 2007, στο Καλίνινγκραντ της Ρωσίας, η ειδική επιστήμονας του Συνηγόρου του Πολίτη Αιμιλία Πανάγου συμμετείχε ως εκπρόσωπος της Αρχής στο τριήμερο σεμινάριο με τίτλο «Training of judges and court administrators II – Europeaid» («Εκπαίδευση δικαστών και δικαστικών υπαλλήλων II – Πρόγραμμα Europeaid»). Στην εισήγησή της, με θέμα «Training techniques» («Μέθοδοι εκπαίδευσης ενηλίκων»), αναφέρθηκαν τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων και τεχνικές διαμεσολάβησης μέσα από την παρουσίαση υποθέσεων τις οποίες χειρίζεται η Αρχή. Το σεμινάριο υλοποιήθηκε από την Acojuris (Agence de coopération juridique internationale in France).
- **Συμμετοχή της Αρχής σε διημερίδα για θέματα που αφορούν στους κινητικά ανάπηρους**
Στις 6 Νοεμβρίου 2007, στα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση στο πλαίσιο της διημερίδας «Γνωριμίας, επικοινωνίας και διαλόγου της Ομοσπονδίας Παραπληγικών Μαυροβουνίου και της κυβέρνησης του Μαυροβουνίου με την ελληνική εμπειρία και πρακτική», την οποία διοργάνωσε ο Διεθνής Ανθρωπιστικός Οργανισμός των Ορθοδόξων Χριστιανών (International Christian Orthodox Charities/IOCC) και συγκεκριμένα το Τμήμα Ελλάδας και το Τμήμα Μαυροβουνίου. Στην εκδήλωση συμμετείχαν ειδικοί επιστήμονες του Συνηγόρου του Πολίτη, οι οποίοι αναφέρθηκαν σε ζητήματα κοινωνικής προστασίας των κινητικά αναπήρων, προσβασιμότητας των ΑμεΑ κ.λπ.

An abstract painting featuring a series of stylized, overlapping human figures in profile, facing right. The figures are rendered in various colors including grey, yellow, red, and blue, with black dots for eyes. The background is composed of large, solid-colored blocks in shades of blue, yellow, red, and green. In the upper left corner, there is a large orange circle. The overall style is reminiscent of mid-20th-century abstract art.

9 Παράρτημα

1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
2. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΟΗΘΩΝ ΣΥΝΗΓΟΡΩΝ
3. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 191

11 Σεπτεμβρίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3488

Άρθρο 3
Ορισμοί

Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας και άλλες συναφείς διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1 Σκοπός

Σκοπός του παρόντος νόμου είναι η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη και στις συνθήκες εργασίας όπως προβλέπεται και από τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, η οποία τροποποίησε την Οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, καθώς και η ρύθμιση συναφών θεμάτων ισότητας των αμοιβών μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών. Ο νόμος 1414/1984 (ΦΕΚ 10 Α') καταργείται και αντικαθίσταται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, εξαιρουμένων των διατάξεων των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 4, του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 και της παραγράφου 2 του άρθρου 8, του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 9 και των άρθρων 11 και 14.

Άρθρο 2 Πεδίο εφαρμογής

Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στα άτομα που απασχολούνται ή είναι υποψήφια για απασχόληση στον ιδιωτικό, καθώς και στο Δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όπως αυτός εκάστοτε οριοθετείται από τις κείμενες διατάξεις, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας ή μορφή απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης έργου και της έμμοισης εντολής, και ανεξάρτητα από τη φύση των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και στα άτομα που ασκούν ελευθέρια επαγγέλματα. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται, επίσης, στα άτομα που λαμβάνουν επαγγελματική εκπαίδευση ή είναι υποψήφια για επαγγελματική εκπαίδευση οποιουδήποτε είδους και μορφής.

1. Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α. «άμεση διάκριση»: όταν ένα πρόσωπο υφίσταται, για λόγους φύλου, μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο ένα άλλο πρόσωπο σε ανάλογη κατάσταση,

β. «έμμεση διάκριση»: όταν μία εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική θα μπορούσε να θέσει σε μειονεκτική θέση τους εκπροσώπους του ενός φύλου σε σύγκριση με τους εκπροσώπους του άλλου φύλου, εκτός αν αυτή η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικώς από νόμιμο στόχο, και τα μέσα για την επίτευξη του εν λόγω στόχου είναι πρόσφορα και αναγκαία,

γ. «παρενόχληση»: όταν εκδηλώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά συνδεδεμένη με το φύλο ενός προσώπου, με σκοπό ή αποτέλεσμα την παραβίαση της αξιοπρέπειας του προσώπου αυτού και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος,

δ. «σεξουαλική παρενόχληση»: όταν εκδηλώνεται οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός προσώπου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

Άρθρο 4

Αρχή ίσης μεταχείρισης - Απαγόρευση διακρίσεων

1. Απαγορεύεται κάθε μορφής άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου, σε συστηματικό ιδίως με την οικογενειακή κατάσταση, σε όλους τους τομείς που περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου, όπως εξειδικεύονται στις κατωτέρω διατάξεις.

2. Η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση συνιστούν διάκριση λόγω φύλου και απαγορεύονται. Το γεγονός ότι κάποιος απορρίπτει ή υποκύπτει σε παρόμοια συμπεριφορά δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση για να ληφθεί απόφαση που θίγει το εν λόγω πρόσωπο.

3. Η εντολή που ενέχει διάκριση εις βάρος ενός προσώπου λόγω φύλου συνιστά διάκριση κατά την έννοια του παρόντος νόμου.

4. Δεν συνιστά διάκριση η λήψη ή η διατήρηση ειδικών ή θετικών μέτρων με σκοπό την εξάλειψη τυχόν υφιστάμενων διακρίσεων εις βάρος του λιγότερο εκπροσωπούμενου φύλου και την επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας στους τομείς που περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου, όπως εξειδικεύονται στις κατωτέρω διατάξεις.

5. Δεν θίγονται με τον παρόντα νόμο ειδικές διατάξεις νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών που ρυθμίζουν θέματα προστασίας της εγκυμοσύνης και της μητρότητας ή την προστασία της πατρότητας ή την προστασία της οικογενειακής ζωής.

Άρθρο 5

Πρόσβαση στην απασχόληση Συνθήκες και όροι απασχόλησης

1. Απαγορεύεται κάθε μορφής άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου ή λόγω οικογενειακής κατάστασης, όσον αφορά στους όρους πρόσβασης στη μισθωτή ή μη απασχόληση ή γενικά στην επαγγελματική ζωή, περιλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής και των όρων πρόσληψης, ανεξαρτήτως του κλάδου δραστηριότητας και σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας.

2. Απαγορεύεται κάθε αναφορά στο φύλο ή στην οικογενειακή κατάσταση ή η χρήση κριτηρίων και στοιχείων που καταλήγουν σε άμεση ή έμμεση διάκριση με βάση το φύλο, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, όσον αφορά στις δημοσιεύσεις, αγγελίες, διαφημίσεις, προκηρύξεις, εγκυκλίους και κανονισμούς, που αφορούν σε επιλογή προσώπων για την κάλυψη κενών θέσεων εργασίας, την παροχή εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης ή τη χορήγηση επαγγελματικών αδειών.

3. α) Ο εργοδότης δεν μπορεί να αρνηθεί την πρόσληψη γυναίκας λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας.

Σε εργασίες όπου για την πρόσληψη απαιτείται η προσκόμιση ιατρικής βεβαίωσης, η έγκυος προσλαμβάνεται χωρίς την ιατρική αυτή βεβαίωση, εφόσον οι ιατρικές εξετάσεις που απαιτούνται είναι επικίνδυνες για την υγεία της ίδιας ή του εμβρύου. Στην περίπτωση αυτή, η προσκόμιση της ιατρικής βεβαίωσης γίνεται μετά τη λήξη της άδειας μητρότητας, με την επιφύλαξη των διατάξεων του π.δ. 176/1997 (ΦΕΚ 150 Α') και του π.δ. 41/2003 (ΦΕΚ 44 Α').

β) Η εργαζόμενη που έχει λάβει άδεια μητρότητας δικαιούται, μετά το πέρας της άδειας αυτής, να επιστρέψει στη θέση εργασίας της ή σε ισοδύναμη θέση, με τους ίδιους επαγγελματικούς όρους και συνθήκες, και να επωφεληθεί από οποιαδήποτε βελτίωση των συνθηκών εργασίας, την οποία θα δικαιούτο κατά την απουσία της.

γ) Η ανωτέρω προστασία ισχύει και για τους εργαζόμενους γονείς που κάνουν χρήση γονικής άδειας ανατροφής παιδιού.

δ) Τυχόν λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση γυναίκας λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας, κατά την έννοια των προεδρικών διαταγμάτων 176/1997 και 41/2003, ή γονέων λόγω γονικής άδειας ανατροφής ή λόγω άδειας φροντίδας παιδιού, συνιστά διάκριση κατά την έννοια του παρόντος νόμου.

Άρθρο 6

Επαγγελματικός προσανατολισμός και επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση

Απαγορεύεται κάθε μορφής άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου ή λόγω οικογενειακής κατάστασης, όσον αφορά:

α) στην πρόσβαση στο περιεχόμενο και στην εφαρμογή προγραμμάτων ή συστημάτων επαγγελματικού προσανατολισμού και επαναπροσανατολισμού κάθε τύπου και βαθμίδας, επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης, μαθητείας, μετεκπαίδευσης, εκπαίδευσης για αλλαγή επαγγέλματος, λαϊκής επιμόρφωσης, ενημέρωσης και πληροφόρησης των εργαζομένων ή των οικογενειών τους και γενικά προγραμμάτων που συντελούν στην πνευματική, οικονομική και κοινωνική τους εξέλιξη και ανάπτυξη, περιλαμβανομένης της απόκτησης πρακτικής ή εργασιακής εμπειρίας και της δοκιμαστικής υπηρεσίας,

β) στον καθορισμό των προϋποθέσεων και στη συμμετοχή σε εξετάσεις απόκτησης ή απονομής διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων ή αδειών ασκήσεως επαγγέλματος, καθώς και στη χορήγηση υποτροφιών και εκπαιδευτικών αδειών ή στην παροχή σπουδαστικών ή άλλων συναφών ευεργετημάτων.

Άρθρο 7

Ισότητα αμοιβών

1. Άνδρες και γυναίκες δικαιούνται ίση αμοιβή για ίσης αξίας εργασία.

2. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ως «αμοιβή» νοούνται οι πάσης φύσεως μισθοί και αποδοχές και όλα τα άλλα οφέλη που παρέχονται άμεσα ή έμμεσα από κάθε πηγή, σε χρήματα ή σε είδος, από τον εργοδότη στον εργαζόμενο, εξαιτίας ή και με αφορμή την απασχόληση του τελευταίου.

3. α) Όταν χρησιμοποιείται σύστημα επαγγελματικής κατάταξης για τον καθορισμό των αμοιβών, το σύστημα αυτό πρέπει να βασίζεται σε κοινά κριτήρια για εργαζόμενους άνδρες και γυναίκες και να επιβάλλεται κατά τρόπο που να αποκλείει τις διακρίσεις που βασίζονται στο φύλο.

β) Κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή συστημάτων αξιολόγησης του προσωπικού που συνδέονται με τη μισθολογική εξέλιξη του, πρέπει να τηρείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης και να μην επιτρέπεται διάκριση λόγω φύλου ή οικογενειακής κατάστασης.

4. Το εδάφιο δ' της παρ. 4 του άρθρου 1 του π.δ. 527 της 24/26.11.1984 (ΦΕΚ 184 Α'), όπως τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε και ισχύει, τροποποιείται ως εξής:

«Αν η επιμέλεια των παιδιών έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση σε τρίτο πρόσωπο, το επίδομα καταβάλλεται στο τρίτο αυτό πρόσωπο, έστω και αν δεν εργάζεται»

Άρθρο 8

Επαγγελματική εξέλιξη

Απαγορεύεται κάθε μορφής άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω του φύλου ή της οικογενειακής κατάστασης του εργαζομένου όσον αφορά στους όρους, στις συνθήκες απασχόλησης και εργασίας, στις προαγωγές, καθώς και στο σχεδιασμό και την εφαρμογή συστημάτων αξιολόγησης προσωπικού.

Άρθρο 9

Λύση της σχέσεως εργασίας και της υπαλληλικής σχέσεως

Απαγορεύεται η καταγγελία ή η με οποιονδήποτε τρόπο λύση της σχέσεως εργασίας και της υπαλληλικής σχέσεως, καθώς και κάθε άλλη δυσμενής μεταχείριση και α) για λόγους φύλου ή οικογενειακής κατάστασης, β) όταν συνιστά εκδικητική συμπεριφορά του εργοδότη, λόγω μη ενδοτικότητας του εργαζομένου σε σεξουαλική ή άλλη παρενόχληση σε βάρος του, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, γ) όταν γίνεται ως αντίδραση του εργοδότη εξαιτίας της μαρτυρίας ή οποιασδήποτε άλλης ενέργειας εργαζομένου ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρχής, που άπτεται της εφαρμογής του παρόντος ή άλλου νόμου.

Άρθρο 10

Συμμετοχή σε σωματεία και ενώσεις

Απαγορεύεται κάθε μορφής άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου ή οικογενειακής κατάστασης όσον αφορά στην ιδιότητα του μέλους ή στη συμμετοχή σε σωματεία ή ενώσεις εργαζομένων ή εργοδοτών ή σε οποιοδήποτε επαγγελματικό σωματείο, περιλαμβανομένων των πλεονεκτημάτων που χορηγούνται από τέτοια σωματεία ή ενώσεις. Επιτρέπεται η διατήρηση ή ίδρυση οργανώσεων προσώπων του ενός μόνο φύλου, εφόσον κύριος σκοπός τους είναι η προώθηση της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.

Άρθρο 11

Υποχρέωση πληροφόρησης και παροχής στοιχείων

1. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις οφείλουν να ενημερώνουν τα μέλη τους για το περιεχόμενο του παρόντος νόμου και για τα μέτρα που λαμβάνονται για την εφαρμογή του και για την εξασφάλιση της αρχής της ισότητας αμοιβής και ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων.

2. Οι εργοδότες υποχρεούνται να διευκολύνουν τις συνδικαλιστικές οργανώσεις στην ενημέρωση αυτή, που γίνεται είτε εγγράφως, σε πίνακες ανακοινώσεων που βρίσκονται στην επιχείρηση, είτε προφορικά είτε με διανομή εντύπων στους χώρους εργασίας, εκτός του χρόνου απασχόλησης, ή με άλλο πρόσφορο τρόπο.

3. Οι εργοδότες οφείλουν να προάγουν την ισότητα ανδρών και γυναικών στον χώρο εργασίας με τρόπο προγραμματισμένο και συστηματικό. Για το σκοπό αυτόν, θα πρέπει να παρέχουν τακτικά τις κατάλληλες πληροφορίες στους εργαζόμενους, στους εκπροσώπους τους και στους αρμόδιους φορείς των άρθρων 13 και 15 του παρόντος νόμου, όταν αυτές τους ζητούνται. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν στοιχεία για την αναλογία ανδρών και γυναικών στα διάφορα επίπεδα οργάνωσης του φορέα απασχόλησης, καθώς και για τα μέτρα που ενδεχομένως, προτίθενται να λάβουν για τη βελτίωση της κατάστασης, σε συνεργασία με τους εκπροσώπους των εργαζομένων.

4. Οι υπηρεσίες του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας υποχρεούνται να παρέχουν στις συνδικαλιστικές οργανώσεις και στους εργαζομένους, ατομικά, κάθε πληροφορία και στοιχεία που αναφέρεται στα θέματα που ρυθμίζονται με τον παρόντα νόμο.

Άρθρο 12

Έννομη προστασία

1. Κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι ζημιώθηκε από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ακόμη και αν η σχέση στο πλαίσιο της οποίας φέρεται ότι σημειώθηκε η διάκριση έχει λήξει, έχει δικαίωμα δικαστικής προστασίας, καθώς και δικαίωμα διοικητικής προσφυγής ενώπιον των αρμόδιων αρχών, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών διαμεσολάβησης από τον φορέα του άρθρου 13 του παρόντος νόμου, για την πραγμάτωση των εκ του παρόντος νόμου υποχρεώσεων. Η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών δεν θίγει τις προβλεπόμενες προθεσμίες δικαστικής και διοικητικής προσφυγής.

2. Συνδικαλιστικά σωματεία, άλλα νομικά πρόσωπα και ενώσεις προσώπων, που έχουν συναφές έννομο συμφέρον, βάσει του σκοπού τους, μπορούν, με τη συναίνεση του θιγομένου από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών κατά τον παρόντα νόμο, να ασκούν στο όνομα του προσφυγή ενώπιον των αρμόδιων διοικητικών ή ανεξάρτητων αρχών, ως και να παρεμβαίνουν προς υπεράσπιση του. Επίσης, μπορούν να ασκήσουν παρέμβαση υπέρ αυτού ενώπιον των δικαστηρίων.

Άρθρο 13

Φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών

1. Φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στο πεδίο εφαρμογής και κατά τους ορισμούς του παρόντος νόμου ορίζεται ο Συνήγορος του Πολίτη.

2. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 1 του ν.3094/2003 (ΦΕΚ 10 Α') προστίθεται τελευταίο εδάφιο ως εξής:

«Ο Συνήγορος του Πολίτη ορίζεται και φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη και στις συνθήκες εργασίας, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 παρ. 7 της Οδηγίας 2002/73/ΕΚ και του νέου άρθρου 8α της Οδηγίας 76/207/ΕΟΚ.»

3. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 3094/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«Ο Συνήγορος του Πολίτη επικουρείται από έξι (6) Βοηθούς Συνηγόρους. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναθέτει σε Βοηθούς Συνηγόρους την εκτέλεση των καθηκόντων του Συνηγόρου για το Παιδί, καθώς και την παρακολούθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, κατά την πρώτη παράγραφο του άρθρου αυτού.»

4. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 του ν. 3094/2003, προστίθεται προτελευταίο εδάφιο ως εξής:

«Φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών, υπάγονται στην αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη για την εκπλήρωση της κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 1 αποστολής αυτού ως φορέα παρακολούθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, βάσει της Οδηγίας 2002/73/ΕΚ, όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη.»

5. Όπου στα άρθρα 1 έως και 4 του ν. 3094/2003 αναφέρονται οι όροι «δημόσιες υπηρεσίες» ή «υπάλληλος», προστίθεται «και ιδιώτες/ιδιώτης για την παρακολού-

θηση της εφαρμογής της Οδηγίας 2002/73/ΕΚ, όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη».

6. Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του ν. 3094/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«Δεν υπάγονται επίσης στην αρμοδιότητα του θέματα που αφορούν στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών, με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου ο Συνήγορος του Πολίτη ενεργεί ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, καθώς και στις περιπτώσεις όπου ενεργεί ως φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, βάσει της Οδηγίας 2002/73/ΕΚ, όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη.»

7. Για τις ανάγκες των καθηκόντων του φορέα παρακολούθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, συνιστώνται στον Συνήγορο του Πολίτη πέντε (5) θέσεις ειδικών επιστημόνων, η πλήρωση των οποίων γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του ν. 3094/2003 και του άρθρου 4 του ν. 3051/2002 (ΦΕΚ 220 Α'). Στις θέσεις της παρ. 1 του άρθρου 8 του ν. 2623/1998 (ΦΕΚ 139 Α'), όπως ισχύει, προστίθεται μία (1) ακόμη θέση για τις ανάγκες Βοηθού Συνηγόρου.

8. Κάθε δημόσια αρχή που δέχεται καταγγελίες ή κοινοποιούνται σε αυτήν πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος νόμου, τις διαβιβάζει στον Συνήγορο του Πολίτη. Όσον αφορά στο πεδίο αρμοδιότητας του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.), οι κατά τόπον επιθεωρητές εργασίας επιλαμβάνονται των καταγγελιών που στηρίζονται στον παρόντα νόμο και ενημερώνουν άμεσα τον Συνήγορο του Πολίτη, υπέχουν δε την υποχρέωση να του υποβάλουν τα αποτελέσματα του ελέγχου τους, επιφυλασσομένης, σε κάθε περίπτωση, της αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη προς ιδίαν έρευνα και διαμόρφωση του τελικού πορίσματος επί της καταγγελίας.

9. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί παραβίαση του παρόντος νόμου, ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολαβεί με κάθε πρόσφορο τρόπο για την άρση της προσβολής της ίσης μεταχείρισης. Εφόσον η διαμεσολάβηση προς άρση της προσβολής δεν επιφέρει ικανοποιητικά αποτελέσματα, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει το τελικό του πόρισμα στον καθ' ύλην αρμόδιο φορέα για την άσκηση της πειθαρχικής ή και κυρωτικής αρμοδιότητας και τη σχετική ενημέρωση του Συνηγόρου του Πολίτη.

10. Ο Συνήγορος του Πολίτη, μαζί με την ετήσια έκθεση του το Μάρτιο κάθε έτους, υποβάλλει στη Βουλή των Ελλήνων και ειδική έκθεση για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, η οποία περιλαμβάνει και τις τυχόν υποθέσεις που ενέχουν διάκριση εις βάρος του ενός φύλου στα θέματα της Οδηγίας και εισηγήσεις μέτρων για την εξάλειψη των διακρίσεων αυτών. Η έκθεση αυτή κοινοποιείται, πέραν των οριζόμενων στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του ν. 3094/2003, και στη Γενική Γραμματεία Ισότητας, η οποία τεκμηριώνει, βάσει αυτών των στοιχείων, τις εισηγήσεις και παρεμβάσεις της, στο πλαίσιο της αρμοδιότητας της για την παρακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την ισότητα των φύλων και την προώθηση νομοθετικών μέτρων για την ουσιαστική πραγματοποίηση της.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας συνεργάζεται με τον Συνήγορο του Πολίτη και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας προς ενημέρωση και διάδοση των καλών πρακτικών ίσης μεταχείρισης και για τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων για θέματα ισότητας των φύλων στην απασχόληση, την εργασία και εν γένει την επαγγελματική δραστηριότητα.

Άρθρο 14

Τμήμα Ισότητας των Φύλων του Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας

1. Το Τμήμα Ισότητας των Φύλων του Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας συγκροτείται:

α) από τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, ως Πρόεδρο, ο οποίος σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος αναπληρώνεται από τον Γενικό Διευθυντή Εργασίας,

β) από έναν εκπρόσωπο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, με τον αναπληρωτή του,

γ) από έναν ανώτερο υπάλληλο της Διεύθυνσης Όρων Εργασίας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, με τον αναπληρωτή του,

δ) από έναν εκπρόσωπο των εργαζομένων με τον αναπληρωτή του, όπως υποδεικνύεται από τους φορείς τους και

ε) από έναν εκπρόσωπο των εργοδοτών με τον αναπληρωτή του, όπως υποδεικνύεται από τους φορείς τους.

Εισηγητής είναι ο κατά περίπτωση αρμόδιος υπάλληλος της Διεύθυνσης Όρων Εργασίας, Τμήμα Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Τα μέλη του Τμήματος, τακτικά και αναπληρωματικά, και ο γραμματέας του ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

2. Η λειτουργία του Τμήματος, η απαρτία και η θητεία των μελών διέπονται από τις διατάξεις που ισχύουν για το Ανώτατο Συμβούλιο Εργασίας (ν. 3239/1955, όπως τροποποιήθηκε από το ν.δ. 184/1969 (ΦΕΚ 85 Α') και π.δ. 368/1989 (ΦΕΚ 163 Α')).

3. Το Τμήμα γνωμοδοτεί για σχέδια νόμων, διοικητικών πράξεων και γενικά για θέματα που αναφέρονται στην εφαρμογή της αρχής της ισότητας των φύλων στις εργασιακές σχέσεις, εφόσον παραπέμπονται σε αυτό από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Άρθρο 15

Θέματα αρμοδιοτήτων Υπηρεσιών του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας

1. Τμήμα Ισότητας των Φύλων

Στο Τμήμα Ισότητας των Φύλων της Διεύθυνσης Όρων Εργασίας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας ανήκουν:

α. η επεξεργασία σχεδίων νόμων και κανονιστικών διοικητικών πράξεων που αναφέρονται στην ισότητα των φύλων στις εργασιακές σχέσεις, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

β. η παρακολούθηση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, των διαιτητικών αποφάσεων, των εσωτερικών

κανονισμών προσωπικού και των εν γένει πρακτικών στο χώρο εργασίας ως προς την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών και την υιοθέτηση θετικών δράσεων στο πλαίσιο αυτής. Για το σκοπό αυτόν συνεργάζεται με κάθε αρμόδια Υπηρεσία συμπεριλαμβανομένων του Σ.Ε.Π.Ε. και του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας (Ο.ΜΕ.Δ.), οι οποίες υποχρεούνται να αποστέλλουν σε αυτό όλα τα σχετικά στοιχεία, λαμβάνει δε υπ' όψιν σχετικές απόψεις, πληροφορίες ή στοιχεία των κοινωνικών εταίρων.

γ. η συλλογή στοιχείων και στατιστικών δεδομένων για τη θέση των εργαζομένων και των δύο φύλων στην Ελλάδα και η παρακολούθηση της εφαρμογής ειδικών θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας ευκαιριών για τα δύο φύλα και την εξάλειψη των ανισοτήτων στις εργασιακές σχέσεις.

δ. η ενημέρωση σχετικά με τις «καλές πρακτικές» στα θέματα που ρυθμίζει ο παρών νόμος. Για το σκοπό αυτόν, ζητούνται σχετικές πληροφορίες και στοιχεία από Δημόσιες Υπηρεσίες, Ανεξάρτητες Αρχές, Διαχειριστικές Αρχές κοινοτικών και άλλων πόρων ή από άλλον αρμόδιο φορέα.

ε. η ενημέρωση των εργοδοτών, των εργαζομένων, των συνδικαλιστικών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που ασχολούνται με την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνονται για την ισότητα των φύλων στις εργασιακές σχέσεις.

Εκπρόσωπος του Τμήματος Ισότητας των Φύλων μετέχει στις ελληνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς επιτροπές και ομάδες εργασίας, σχετικά με τα αντικείμενα αρμοδιότητάς του.

2. Μονάδα Ανάλυσης και Τεκμηρίωσης

Το β' εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του ν. 2874/2000 (ΦΕΚ 286 Α') αντικαθίσταται ως ακολούθως: «Η Μονάδα Ανάλυσης και Τεκμηρίωσης έχει ως έργο την παρακολούθηση των πολιτικών απασχόλησης, κοινωνικής ασφάλισης και ισότητας των φύλων και την κατάρτιση μελετών και εκθέσεων για τα θέματα αυτά και γενικώς την επιστημονική και γραμματειακή υποστήριξη του Συμβουλίου Εμπειρογνομημόνων για την προώθηση του έργου του.»

3. Γραφεία Ισότητας των Φύλων

Στα Γραφεία Ισότητας των Φύλων που λειτουργούν στα Τμήματα Κοινωνικής Επιθεώρησης Εργασίας του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, προστίθενται και οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) η ενημέρωση και η συνεργασία με τον Συνήγορο του Πολίτη, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 8 και 9 του άρθρου 13 του παρόντος νόμου

β) η ενημέρωση του Τμήματος Ισότητας των Φύλων της Διεύθυνσης Όρων Εργασίας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας για θέματα του παρόντος νόμου

γ) η συνεργασία με το Τμήμα Ισότητας των Φύλων της Διεύθυνσης Όρων Εργασίας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, τον Συνήγορο του Πολίτη και τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, για την ενημέρωση και για την εφαρμογή από τους Κοινωνικούς Επιθεωρητές Εργασίας των ρυθμίσεων του παρόντος. Για το σκοπό αυτόν, τα σχετικά στατιστικά στοιχεία τηρούνται ανά φύλο.

4. Με απόφαση του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας μπορούν να ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών του Υπουργείου που αναφέρονται στο παρόν άρθρο.

Άρθρο 16

Διοικητικές και ποινικές κυρώσεις

1. Η παραβίαση της κατά τον παρόντα νόμο απαγόρευσης διακρίσεων λόγω φύλου γεννά, εκτός των άλλων, και αξίωση προς πλήρη αποζημίωση του θύματος, η οποία θα καλύπτει την υλική και ηθική βλάβη και κάθε θετική ή αποθετική ζημία. Οι διαφορές της παρούσας παραγράφου εκδικάζονται κατά τη διαδικασία των εργατικών διαφορών.

2. Η παραβίαση της κατά τον παρόντα νόμο απαγόρευσης διακρίσεων λόγω φύλου από πρόσωπο που ενεργεί ως εργοδότης ή από τον ασκούντα το διευθυντικό δικαίωμα ή εκπρόσωπο ή προστηθέντα υπ' αυτών, κατά τη σύναψη ή άρνηση σύναψης εργασιακής σχέσης ή κατά τη διάρκεια, λειτουργία, εξέλιξη ή λύση αυτής, συνιστά παραβίαση της εργατικής νομοθεσίας και κατά την έννοια του άρθρου 16 του ν. 2639/1998 (ΦΕΚ 205 Α') όπως ισχύει, για την οποία επιβάλλονται οι προβλεπόμενες στο άρθρο αυτό διοικητικές κυρώσεις σύμφωνα με τα κριτήρια της παραγράφου 3 αυτού.

3. Η παραβίαση της κατά τον παρόντα νόμο απαγόρευσης διακρίσεων λόγω φύλου συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα υπαλλήλου κατά την έννοια του άρθρου 107 παρ. 1 του Υπαλληλικού Κώδικα, όπως ισχύει.

4. Όποιος τελεί την πράξη της παραγράφου 1 του άρθρου 337 του Ποινικού Κώδικα, εκμεταλλευόμενος την εργασιακή θέση του παθόντος ή τη θέση προσώπου που έχει ενταχθεί σε διαδικασία αναζήτησης θέσης εργασίας διώκεται κατ' έγκληση και τιμωρείται με φυλάκιση από έξι (6) μήνες μέχρι τρία (3) έτη και με χρηματική ποινή τουλάχιστον χιλίων (1.000) ευρώ.

Άρθρο 17

Βάρος απόδειξης

Όταν ένα πρόσωπο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου ισχυρίζεται ότι υφίσταται μεταχείριση που ενέχει διάκριση λόγω φύλου, κατά τις ανωτέρω διατάξεις, και επικαλείται, ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής, γεγονότα ή στοιχεία από τα οποία πιθανολογείται άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου, ή ότι εκδηλώθηκε σεξουαλική ή άλλη παρενόχληση κατά την έννοια του παρόντος νόμου, ο καθ' ου φέρει το βάρος να θεμελιώσει στο δικαστήριο ή σε άλλη αρμόδια αρχή, ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.

Η ανωτέρω ρύθμιση δεν ισχύει στην ποινική διαδικασία.

Άρθρο 18

Κοινωνικός διάλογος

1. Η Πολιτεία ενθαρρύνει το διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, με σκοπό την προαγωγή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την εργασία, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο.

2. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, στο πλαίσιο της αποστολής της για τη διεξαγωγή κοινωνικού διαλόγου για τη γενική πολιτική της χώρας και ειδικότερα για θέματα κοινωνικής πολιτικής, ενθαρρύνει το

διάλογο με τις οργανώσεις - μέλη της, με σκοπό την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και ενεργό συμμετοχή τους στην προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, σύμφωνα με τους σκοπούς και κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Άρθρο 19

Περιοδική ενημέρωση της Επιτροπής

Ο Υπουργός Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας κοινοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα κείμενα των νομοθετικών και κανονιστικών πράξεων με τα μέτρα που έχουν θεσπισθεί σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 141 της Συνθήκης, καθώς και εκθέσεις για την εφαρμογή τους, ανά τετραετία.

Άρθρο 20

Καταργούμενες διατάξεις

1. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργείται κάθε γενική ή ειδική διάταξη νόμων, διαταγμάτων, υπουργικών αποφάσεων, εσωτερικών κανονισμών επιχειρήσεων που έχουν ισχύ νόμου ή κανονιστικής πράξης, καθώς και διατάξεις που ρυθμίζουν την άσκηση ελευθέριου επαγγέλματος ή ανεξάρτητης δραστηριότητας, εφόσον αντίκεινται στις διατάξεις του παρόντος νόμου.

2. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται, επίσης, όροι συλλογικών συμβάσεων εργασίας ή άλλων συλλογικών συμφωνιών, διαιτητικών αποφάσεων του ν. 1876/1990, εσωτερικών κανονισμών επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων συμβατικής ισχύος, καθώς και ατομικών συμβάσεων εργασίας, εφόσον αντίκεινται στις διατάξεις του παρόντος.

Άρθρο 21

Στο άρθρο 1 του ν. 1387/1983, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, προστίθεται τρίτη παράγραφος, η οποία έχει ως εξής:

«3. Για τον υπολογισμό του αριθμού των απολύσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου, όλοι οι τρόποι λήξης της σύμβασης εργασίας που γίνονται με πρωτοβουλία του εργοδότη για έναν ή περισσότερους λόγους, οι οποίοι δεν έχουν σχέση με το πρόσωπο των εργαζομένων, εξομοιώνονται με τις απολύσεις, υπό τον όρο ότι οι απολύσεις είναι τουλάχιστον πέντε.»

Άρθρο 22

Τα άρθρα 7 και 9 του ν. 1483/1984 (ΦΕΚ 153 Α'), όπως εφαρμόζονται και στους μερικώς απασχολούμενους.

Άρθρο 23

Η διαδικασία αδειοδότησης Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων που προβλέπεται στο άρθρο 1 του ν. 3342/2005 εφαρμόζεται και για τις εν γένει εγκαταστάσεις του Ολυμπιακού Χωριού.

Άρθρο 24

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 6 Σεπτεμβρίου 2006

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Δ. ΣΙΟΥΦΑΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Σ. ΤΣΙΤΟΥΡΙΔΗΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

Κ. ΚΕΦΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 8 Σεπτεμβρίου 2006

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 16

27 Ιανουαρίου 2005

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3304

Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

**Άρθρο 1
Σκοπός**

Σκοπός του παρόντος νόμου είναι η θέσπιση του γενικού πλαισίου ρυθμίσεως για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής καθώς και για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, σύμφωνα με τις Οδηγίες 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 2000 και 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2000, ώστε να διασφαλίζεται η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

Άρθρο 19**Φορείς προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης**

1. Φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από δημόσιες υπηρεσίες είναι ο Συνήγορος του Πολίτη. Ως δημόσιες υπηρεσίες νοούνται οι αναφερόμενες στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 3 του ν. 3094/2003 (ΦΕΚ 10 Α).

2. Φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν εκείνων που αναφέρονται στην πρώτη παράγραφο, και με την επιφύλαξη της επόμενης παραγράφου, είναι η συνιστώμενη με το άρθρο 21 Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης.

3. Στον τομέα απασχόλησης και εργασίας, φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στις περιπτώσεις που αυτή παραβιάζεται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν εκείνων που αναφέρονται στην πρώτη παράγραφο είναι το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.). Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του Σ.ΕΠ.Ε., ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, εφαρμόζεται συμπληρωματικώς το άρθρο 22 του παρόντος νόμου. Το Σ.ΕΠ.Ε., σε ειδικό κεφάλαιο της ετήσιας έκθεσης πεπραγμένων που δημοσιεύει, αναφέρεται στην εφαρμογή και προώθηση της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης.

4. Συνιστώνται στο Τμήμα Ισότητας Ευκαιριών της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας πέντε (5) θέσεις μόνιμου προσωπικού του κλάδου ΠΕ Διοικητικού - Οικονομικού για την επιστημονική υποβοήθηση του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, την εξέταση καταγγελιών για παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, τη διενέργεια προσπάθειας συμφιλίωσης, τη σύνταξη και υποβολή στο Σ.ΕΠ.Ε. πορίσματος σε περίπτωση αποτυχίας της συμφιλιωτικής δράσης, καθώς και την πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση εν γένει με στόχο την κοινωνική σύγκλιση. Με την προκήρυξη πλήρωσης των θέσεων μπορούν να καθορισθούν ειδικότερα προσόντα διορισμού.

Άρθρο 20

1. Το δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1 του ν. 3094/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επίσης ως αποστολή του την προάσπιση και προαγωγή των συμφερόντων του παιδιού, καθώς και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων χωρίς διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.»

2. Το τελευταίο εδάφιο της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 3 του ν. 3094/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«Δεν υπάγονται επίσης στην αρμοδιότητά του θέματα

που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που ο Συνήγορος του Πολίτη ενεργεί ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.»

3. Στην παράγραφο 5 του άρθρου 3 του ν. 3094/2003 προστίθεται τελευταίο εδάφιο, που έχει ως εξής:

«Ο Συνήγορος του Πολίτη διενεργεί έρευνες και δημοσιεύει ειδικές εκθέσεις για την εφαρμογή και την προώθηση της ίσης μεταχείρισης χωρίς διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.»

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 26 Ιανουαρίου 2005

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Δ. ΣΙΟΥΦΑΣ

ΑΓΙΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΜΗΛΕΓΓΥΗΣ

Ν. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 26 Ιανουαρίου 2005

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

Άρθρο 28
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 231

26 Νοεμβρίου 2004

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3293

*Πολυκλινική Ολυμπιακού Χωριού, Συνήγορος Υγείας και
Κοινωνικής Αλληλεγγύης και λοιπές διατάξεις.*

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
ΠΟΛΥΚΛΙΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ**

Άρθρο 10

Διοικητικό Συμβούλιο

1. Το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) είναι το ανώτατο διοικητικό όργανο της Α.Ε.Μ.Υ. Α.Ε. και κατά κύριο λόγο διαμορφώνει τη στρατηγική και την πολιτική ανάπτυξης της εταιρίας ενώ εποπτεύει και ελέγχει τη διαχείριση της περιουσίας της.

2. Η θητεία του Δ.Σ. είναι διετής. Αρχίζει την 1η Ιανουαρίου του πρώτου έτους και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του δεύτερου έτους. Η θητεία του πρώτου Δ.Σ. αρχίζει από τη δημοσίευση της απόφασης του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης περί διορισμού των μελών του και λήγει την 31η Δεκεμβρίου 2006. Σε περίπτωση κένωσης θέσης μέλους του Δ.Σ., γίνεται διορισμός νέου μέλους για το υπόλοιπο της θητείας, με την ίδια διαδικασία. Τα μέλη του Δ.Σ. μπορούν να επαναδιορισθούν.

3. Το Δ.Σ. της Α.Ε.Μ.Υ. Α.Ε. αποτελείται από έντεκα μέλη, μεταξύ των οποίων ο Πρόεδρος και ο Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρίας. Στο Δ.Σ. μετέχει υποχρεωτικά ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών, ο οποίος ορίζεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

4. Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. εκλέγεται από τα μέλη αυτού.

5. Ο Διευθύνων Σύμβουλος ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με τήρηση των προϋποθέσεων του ν. 2190/1920 και πρέπει να είναι κάτοχος πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης. Η ιδιότητα του Διευθύνοντος Συμβούλου της Α.Ε.Μ.Υ. Α.Ε. είναι ασυμβίβαστη με κάθε άλλη επαγγελματική απασχόληση. Ο Διευθύνων Σύμβουλος αναπληρώνει σε όλα τα καθήκοντά του τον Πρόεδρο του Δ.Σ., στην περίπτωση που απουσιάζει ή κωλύεται, και ασκεί τις αρμοδιότητες που μπορούν να του εκχωρήσουν ο Πρόεδρος και το Δ.Σ..

6. Ο μέτοχος που κατέχει ποσοστό 10% του κεφαλαίου της Α.Ε.Μ.Υ. Α.Ε. προτείνει στον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, κατόπιν πρόσκλησης από αυτόν και μέσα σε προθεσμία είκοσι (20) ημερολογιακών ημερών, ένα μέλος του Δ.Σ. μαζί με τον αναπληρωτή του. Αν η προθεσμία παρέλθει άπρακτη, τα μέλη ορίζονται από τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Τα μέλη του Δ.Σ. που αντιστοιχούν στις μετοχές του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

7. Τα μέλη του Δ.Σ. αντικαθίστανται ή ανακαλούνται με την ίδια διαδικασία που διορίζονται. Η αναπλήρωση ενός μέλους του Δ.Σ. δεν μπορεί να διαρκέσει για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών.

8. Οι πάσης φύσεως αποδοχές του Διευθύνοντος Συμβούλου, καθώς και η αποζημίωση των λοιπών μελών του Δ.Σ. καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

σίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις του.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 25 Νοεμβρίου 2004

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Ν. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 25 Νοεμβρίου 2004

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

Άρθρο 31

Οι διατάξεις του παρόντος νόμου ισχύουν από τη δημο-

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 10

22 Ιανουαρίου 2003

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3094

Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1 Αποστολή

1. Η ανεξάρτητη αρχή «Συνήγορος του Πολίτη» έχει ως αποστολή τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ν.Π.Ι.Δ. όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 3 παρ. 1 του παρόντος, για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επίσης ως αποστολή του την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη επικουρείται από πέντε Βοηθούς Συνηγόρους, εκ των οποίων ο ένας ορίζεται ως Βοηθός Συνήγορος για το παιδί. Ως Βοηθοί Συνήγοροι επιλέγονται πρόσωπα εγνωσμένου κύρους που διαθέτουν υψηλή επιστημονική κατάρτιση και απολαύουν ευρείας κοινωνικής αποδοχής. Ο Συνήγορος του Πολίτη και οι Βοηθοί Συνήγοροι δεν ευθύνονται, δεν διώκονται και δεν εξετάζονται για γνώμη που διατύπωσαν ή πράξη που διενήργησαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Δίωξη επιτρέπεται κατόπιν εγκλήσεως μόνο για συκοφαντική δυσφήμιση, εξύβριση ή παραβίαση του απορρήτου.

Άρθρο 2 Εκλογή - Θητεία

1. Οι Βοηθοί Συνήγοροι διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη.

2. Αναπλήρωση του Συνηγόρου του Πολίτη χωρεί εφόσον απουσιάζει ή κωλύεται προσωρινά να ασκήσει τα καθήκοντά του για οποιονδήποτε λόγο. Ο Συνήγορος του Πολίτη ορίζει έναν εκ των Βοηθών Συνηγόρων ως αναπληρωτή του.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παυθεί για σωματική ή πνευματική ανικανότητα εκτέλεσης των καθηκόντων του.

Οι Βοηθοί Συνήγοροι παύονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, για σωματική ή πνευματική ανικανότητα εκτέλεσης των καθηκόντων τους, καθώς και για ανεπάρκεια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Η λήξη της θητείας του Συνηγόρου του Πολίτη, για οποιονδήποτε λόγο, επιφέρει αυτοδικαία και τη λήξη της

θητείας των Βοηθών Συνηγόρων, οι οποίοι συνεχίζουν να ασκούν τα καθήκοντά τους, έως το διορισμό νέων Βοηθών Συνηγόρων και πάντως όχι μετά πάροδο τριών μηνών από το διορισμό νέου Συνηγόρου του Πολίτη.

4. Κατά τη διάρκεια της θητείας των Βοηθών Συνηγόρων αναστέλλεται η άσκηση οποιουδήποτε δημόσιου λειτουργήματος, καθώς και η άσκηση καθηκόντων σε οποιαδήποτε θέση στο Δημόσιο, σε Ν.Π.Δ.Δ. και σε νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Οι Βοηθοί Συνήγοροι είναι σε κάθε περίπτωση πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης και δεν επιτρέπεται να ασκούν καμία άλλη επαγγελματική δραστηριότητα. Στους Βοηθούς Συνηγόρους επιτρέπεται η άσκηση καθηκόντων μέλους διδακτικού προσωπικού Α.Ε.Ι., με καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Άρθρο 3 Αρμοδιότητες

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αρμόδιος για θέματα που ανάγονται στις υπηρεσίες: α) του Δημοσίου, β) των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, γ) των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δ) των κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, των δημοσίων επιχειρήσεων, των επιχειρήσεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεων των οποίων τη διοίκηση ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος. Εξαιρούνται οι Τράπεζες και το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Όπου στον παρόντα νόμο αναφέρεται ο όρος «δημόσια υπηρεσία» ή «δημόσιες υπηρεσίες» νοούνται οι αναφερόμενες στο προηγούμενο εδάφιο της παραγράφου αυτής. Για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αρμόδιος και για θέματα που ανάγονται σε ιδιώτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που προσβάλλουν τα δικαιώματα του παιδιού, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4.

2. Στην αρμοδιότητα του δεν υπάγονται οι υπουργοί και υφυπουργοί ως προς τις πράξεις που ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας, τα θρησκευτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι δικαστικές αρχές, οι στρατιωτικές υπηρεσίες ως προς τα θέματα, που αφορούν την εθνική άμυνα και ασφάλεια, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών για δραστηριότητες που ανάγονται στην εξωτερική πολιτική ή στις διεθνείς σχέσεις της Χώρας, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και οι ανεξάρτητες αρχές ως προς την κύρια λειτουργία τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων που αφορούν την κρατική ασφάλεια. Δεν υπάγονται επίσης στην αρμοδιότητα του θέματα που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη ερευνά ατομικές διοικητικές πράξεις ή παραλείψεις ή υλικές ενέργειες οργάνων των δημοσίων υπηρεσιών που παραβιάζουν δικαιώματα ή προσβάλλουν νόμιμα συμφέροντα φυσικών ή νομικών προσώπων. Ιδίως ερευνά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες όργανο δημόσιας υπηρεσίας ατομικό ή συλλογικό:

i) προσβάλλει, με πράξη ή παράλειψη, δικαίωμα ή συμφέρον προστατευόμενο από το Σύνταγμα και το νόμο, ii) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από τελεσίδικη ή προσωρινά εκτελεστή δικαστική απόφαση, iii) αρνείται να εκπληρώσει συγκεκριμένη υποχρέωση που επιβάλλεται από διάταξη νόμου ή από ατομική διοικητική πράξη, iv) ενεργεί ή παραλείπει νόμιμη οφειλόμενη ενέργεια, κατά παράβαση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της διαφάνειας ή κατά κατάχρηση εξουσίας.

4. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δικαστικής αρχής.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη με απόφαση του αναθέτει αρμοδιότητες στους Βοηθούς Συνηγόρους, εποπτεύει και συντονίζει το έργο τους.

Ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει ετήσια έκθεση, στην οποία εκθέτει το έργο της Αρχής, παρουσιάζει τις σημαντικότερες υποθέσεις και διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις.

Η έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη υποβάλλεται το Μάρτιο κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής, συζητείται κατά τα προβλεπόμενα στον Κανονισμό της Βουλής και δημοσιεύεται σε ειδική έκδοση του Εθνικού Τυπογραφείου. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να υποβάλλει στον Πρωθυπουργό, τον Πρόεδρο της Βουλής και να κοινοποιεί στον κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό, ειδικές εκθέσεις κατά τη διάρκεια του έτους.

Άρθρο 4 **Διαδικασία έρευνας**

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπύπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ενώσεως προσώπων. Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχεται επίσης αναφορές από κάθε άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί ή τον ασκούντα τη γονική μέριμνα ή συγγενή κατ' ευθεία γραμμή ή εκ πλαγίου έως το δεύτερο βαθμό, τον πρότροπο ή τον προσωρινό πρότροπο, καθώς και από τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση αντίληψη παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού. Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, ως παιδί νοείται όποιος δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη δύναται να επιληφθεί υποθέσεων αυτεπαγγέλτως.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται περιπτώσεων, κατά τις οποίες η διοικητική ενέργεια έχει γεννήσει δικαιώματα ή έχει δημιουργήσει ευνοϊκές καταστάσεις υπέρ τρίτων, που ανατρέπονται μόνο με δικαστική απόφαση, εκτός εάν προφανώς συντρέχει παρανομία ή έχουν σχέση κατά το κύριο αντικείμενο τους με την προστασία του περιβάλλοντος.

4. Η αναφορά υποβάλλεται μέσα σε έξι (6) μήνες από του ενδιαφερόμενος έλαβε πλήρη γνώση των ενεργειών ή παραλείψεων για τις οποίες προσφεύγει στον Συνήγορο του Πολίτη, καταχωρείται δε σε ειδικό μητρώο. Η υποβολή της αναφοράς δεν αναστέλλει τις προβλεπόμενες από το νόμο προθεσμίες για την άσκηση ενδίκου μέσου ή βοηθήματος και δεν εξαρτάται από την παράλληλη αίτηση θεραπείας, ιεραρχικής προσφυγής ή ενδικοφανούς προσφυγής. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί, προτού επιληφθεί της υποθέσεως, να ζητήσει από τον ενδιαφερόμενο να ασκήσει διοικητική προσφυγή.

Σε περίπτωση που ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται του θέματος πριν αποφασίσει το αρμόδιο όργανο ή παρέλθει άπρακτη προθεσμία τριών (3) μηνών από την άσκηση της προσφυγής.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να θέτει στο αρχείο αναφορά που κρίνεται προδήλως αόριστη, αβάσιμη ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό ή κατά παράβαση της αρχής της καλής πίστης.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη δύναται κατά την έρευνα των υποθέσεων να ζητεί τη συνδρομή του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης ή άλλων ελεγκτικών σωμάτων της Διοίκησης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητεί από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να ενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη. Κατά την εξέταση εγγράφων και άλλων στοιχείων, που βρίσκονται στη διάθεση δημοσίων υπηρεσιών, δεν μπορεί να αντιταχθεί ο χαρακτηρισμός τους ως απορρήτων, εκτός εάν αφορούν την εθνική άμυνα, την κρατική ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Όλες οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διευκολύνουν με κάθε τρόπο την έρευνα. Η μη σύμπραξη δημόσιας υπηρεσίας στη διεξαγωγή της αποτελεί αντικείμενο ειδικής έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη προς τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό.

Για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητά με ειδικά αιτιολογημένο έγγραφο του από ιδιώτη που κατονομάζεται στην αναφορά έγγραφα ή άλλα στοιχεία για την υπόθεση. Ο χαρακτηρισμός των στοιχείων αυτών ως απορρήτων δεν μπορεί να του αντιταχθεί. Στην περίπτωση αυτή ο Συνήγορος του Πολίτη υποχρεούται να διασφαλίζει τα προσωπικά και επαγγελματικά απόρρητα των ιδιωτών, και να μη δημοσιεύει στοιχεία ικανά να καταστήσουν δυνατό τον προσδιορισμό τους. Σε περίπτωση που ιδιώτης αρνείται να παράσχει τα παραπάνω στοιχεία, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή δημόσιας υπηρεσίας, επαγγελματικού συλλόγου ή φορέα κατά περίπτωση, καθώς και της εισαγγελικής αρχής.

6. Μετά το πέρας της έρευνας ο Συνήγορος του Πολίτη, εφόσον το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, μπορεί να συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό και τις αρμόδιες υπηρεσίες, διαμεσολαβεί δε με κάθε πρόσφορο τρόπο για την επίλυση του προβλήματος του πολίτη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη στις προτάσεις του προς τις υπηρεσίες μπορεί να θέτει προθεσμία, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώσουν για τις ενέργειες τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεων του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει τη μη αποδοχή των προτάσεών του, εφόσον κρίνει ότι δεν αιτιολογείται επαρκώς.

7. Ο Συνήγορος του Πολίτη, όταν η αναφορά στρέφεται κατά ιδιώτη, προβαίνει σε όλες τις ενδεικνυόμενες ενέργειες, προκειμένου να εξαλειφθούν τα προβλήματα που έχουν τεθεί υπόψη του και προτείνει κάθε αναγκαίο μέτρο για την προστασία των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου παιδιού. Ειδικότερα, όταν οι συνθήκες λειτουργίας ενός νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου προσβάλλουν τα δικαιώματα του παιδιού, μπορεί να προτείνει τα αναγκαία οργανωτικά και λειτουργικά μέτρα. Το νομικό πρόσωπο υποχρεούται να ενημερώσει τον Συνήγορο του Πολίτη για τα μέτρα που έχει λάβει ή προτίθεται να λάβει, εντός της προθεσμίας που του έχει ταχθεί. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει τη μη αποδοχή των προτάσεων του, εφόσον κρίνει ότι δεν αιτιολογείται επαρκώς.

8. Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώνει σε κάθε περίπτωση τον ενδιαφερόμενο για την τύχη της υποθέσεώς του.

9. Το προσωπικό της Αρχής υπέχει καθήκον εξεμύθειας για έγγραφα και στοιχεία των οποίων λαμβάνει γνώση στο

πυλάσιο της έρευνας και είναι απόρρητα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή εξαιρούνται από το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, κατά τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και κάθε άλλη συναφή διάταξη.

10. Άρνηση λειτουργού ή υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης να συνεργασθεί με τον Συνήγορο του Πολίτη, κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος, για δε τα μέλη διοίκησης λόγω αντικατάστασής τους.

Αν κατά την έρευνα διαπιστωθεί παράνομη συμπεριφορά λειτουργού, υπαλλήλου ή μέλους διοίκησης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει την έκθεση στο αρμόδιο όργανο και μπορεί να προκαλέσει την πειθαρχική δίωξη του υπαίτιου ή να προτείνει τη λήψη άλλων μέτρων, αν ο υπαίτιος δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να τάσσει εύλογη προθεσμία εν όψει των περιστάσεων, μετά την άπρακτη παρέλευση της οποίας παραγγέλλει ο ίδιος τον έλεγχο. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί επίσης σε σοβαρές περιπτώσεις να προκαλέσει με έγγραφό του προς το αρμόδιο όργανο την πειθαρχική δίωξη του υπαίτιου λειτουργού ή υπαλλήλου για την ανωτέρω παράλειψη άσκησης του ενδεικνυόμενου ελέγχου. Αν προκύπτει από εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει, για δεύτερη φορά εντός τριετίας, το έργο της έρευνας ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος μπορεί να του επιβληθεί η ποινή οριστικής παύσης.

11. Αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος διοίκησης, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα. Για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, αν κριθεί ότι παρίσταται ανάγκη παρέμβασης της αρμόδιας δικαστικής αρχής ή άλλης δημόσιας υπηρεσίας ή φορέα, ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει σε αυτούς σχετική έκθεση.

Άρθρο 5 **Ειδικοί Επιστήμονες, Βοηθοί Επιστήμονες** **Γραμματεία**

1. Συνιστώνται 75 θέσεις ειδικών επιστημόνων και 50 θέσεις βοηθών επιστημόνων με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Προσόντα διορισμού είναι τα ακόλουθα:

α) Για τους ειδικούς επιστήμονες, τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 2 του Π.Δ. 50/2001 (ΦΕΚ 39 Α) «Καθορισμός των προσόντων διορισμού σε θέσεις φορέων του δημόσιου τομέα».

β) Για τους βοηθούς επιστήμονες, πτυχίο Α.Ε.Ι., της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής και γνώση μιας ξένης γλώσσας.

Οι διατάξεις για το ανώτατο όριο ηλικίας διορισμού στις θέσεις του παρόντος άρθρου δεν εφαρμόζονται. Η ιδιότητα του συνταξιούχου αποτελεί κώλυμα διορισμού στις πιο πάνω θέσεις.

Οι διατάξεις του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου της παρ. 7 του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002 (ΦΕΚ 220 Α) «Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις» εφαρμόζονται και για τις θέσεις των βοηθών επιστημόνων του παρόντος.

Η εμπειρία αποτελεί στοιχείο που εκτιμάται ιδιαίτερα για την αξιολόγηση των υποψηφίων. Ως εμπειρία νοείται η άσκηση έργου που σχετίζεται με το αντικείμενο της προς πλήρωση θέσης ή η απασχόληση σε ανεξάρτητη αρχή με συναφές με το Συνήγορο του Πολίτη έργο.

Για την πλήρωση των θέσεων ειδικού και βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού προηγείται δημόσια πρόσκληση, η οποία δημοσιεύεται σε δύο τουλάχιστον εφημερίδες των

Αθηνών, που έχουν ευρεία κυκλοφορία, τηρούνται δε σε κάθε περίπτωση οι αρχές της δημοσιότητας, της διαφάνειας, της αντικειμενικότητας και της αξιοκρατίας.

Με την προκήρυξη πλήρωσης των θέσεων μπορούν να εξειδικεύονται κάθε φορά οι απαιτούμενοι τίτλοι σπουδών, βασικοί και μεταπτυχιακοί, και να προσδιορίζονται η ξένη γλώσσα, και το επίπεδο αυτής, η απαιτούμενη εμπειρία, καθώς και η γνώση χρήσης Η/Υ. Ως προς την απόδειξη του επιπέδου της ξένης γλώσσας εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 28 του Π.Δ. 50/2001. Η επιλογή του επιστημονικού και λοιπού προσωπικού γίνεται από πενταμελή επιτροπή που αποτελείται από τον Συνήγορο του Πολίτη ως Πρόεδρο, δύο Βοηθούς Συνηγόρους και δύο καθηγητές Α.Ε.Ι., οριζόμενους με απόφαση της Αρχής. Για τα θέματα επιλογής προσωπικού που δεν περιλαμβάνονται κάθε φορά στην προκήρυξη ή δεν ρυθμίζονται από το παρόν άρθρο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Π.Δ. 291/1998 «Κανονισμός λειτουργίας για τη διαδικασία πρόσληψης του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη».

2. Τα κριτήρια, ο χρόνος, η συχνότητα, ο τύπος, η διαδικασία και το όργανο αξιολόγησης των ειδικών και των βοηθών επιστημόνων καθορίζονται με απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη.

3. Στο Συνήγορο του Πολίτη αποσπώνται και ασκούν καθήκοντα ειδικού επιστήμονα έως είκοσι πέντε (25) μόνιμοι ή με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπάλληλοι του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α, α' και β' βαθμού, Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ. της περιπτώσεως ε' της παρ. 1 του άρθρου 3 που συγκεντρώνουν τα προσόντα ειδικού επιστήμονα της παρ. 1α του παρόντος άρθρου ή είναι υπάλληλοι κατηγορίας ΠΕ του δημόσιου τομέα με οκταετή τουλάχιστον υπηρεσία και με άριστη γνώση ξένης γλώσσας. Η επιλογή των υποψηφίων για απόσπαση υπαλλήλων γίνεται με ανάλογοι εφαρμογή των διατάξεων της ανωτέρω παραγράφου 1. Η απόσπαση διενεργείται με απόφαση του οικείου Υπουργού μετά από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, κατά παρέκκλιση από κάθε γενική ή ειδική διάταξη. Η απόσπαση διαρκεί τρία (3) έτη, μπορεί να παρατείνεται μια ή περισσότερες φορές για ίσο χρονικό διάστημα και είναι υποχρεωτική για την υπηρεσία του υπαλλήλου. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και για τις αποσπάσεις που παρατάθηκαν αυτοδικαίως με την παρ. 3 του άρθρου 28 του Ν. 3013/2002.

4. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002, οι αποδοχές των ειδικών και βοηθών επιστημόνων, καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση της Αρχής. Μέχρι την έκδοση της ανωτέρω κ.υ.α. εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού. Στο λοιπό προσωπικό της Αρχής καταβάλλονται οι αποδοχές που προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις.

5. Οι ειδικοί επιστήμονες, οι βοηθοί επιστήμονες, καθώς και οι αποσπασμένοι υπάλληλοι που ασκούν καθήκοντα ειδικών επιστημόνων, σε περίπτωση που διώκονται ή ενάγονται για πράξη ή παράλειψη κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, μπορεί να παρίστανται ενώπιον των δικαστηρίων με μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

6. Οι αποσπασμένοι κατά οποιονδήποτε τρόπο υπάλληλοι που υπηρετούν στην Αρχή λαμβάνουν το σύνολο των τακτικών αποδοχών, καθώς και όλα τα με οποιαδήποτε ονομασία επιδόματα και οποιεσδήποτε αμοιβές, παροχές και κάθε φύσεως απολαβές και αποζημιώσεις της οργανικής τους θέσης, πλην του επιδόματος θέσεως ευθύνης και των επιδομάτων που συνδέονται με την ενεργό άσκηση καθηκόντων στον φορέα που ανήκουν οργανικά. Επίσης λαμβάνουν την ειδική πρόσθετη αμοιβή που προβλέπεται στην παρ. 4 του άρθρου 4 του Ν. 3051/2002.

Οι διατάξεις της παρ. 10 του άρθρου 21 του Ν. 2733/1999 (ΦΕΚ 180 Α) εφαρμόζονται και για την υπηρεσία των υπαλλ-

λήλων που αποσπώνται κατά την ανωτέρω παράγραφο 3 στο Συνήγορο του Πολίτη,

7. Στη Γραμματεία της Αρχής προΐσταται δημόσιος υπάλληλος ΠΕ κατηγορίας με βαθμό διευθυντή του άρθρου 79 παρ. 2 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 2683/1999). Η πλήρωση της θέσης του διευθυντή, που συνιστάται με το παρόν άρθρο, γίνεται με απόφαση ειδικού συμβουλίου που αποτελείται από τον Συνήγορο του Πολίτη ως Πρόεδρο και μέλη τους Βοηθούς Συνηγόρους του Πολίτη, ύστερα από αίτηση υποψηφιότητας, που υποβάλλεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία που τάσσεται με δημόσια πρόσκληση προς τους ενδιαφερόμενους. Η αίτηση υποψηφιότητας συνοδεύεται από βιογραφικό σημείωμα, το περιεχόμενο του οποίου προκύπτει από τα στοιχεία του προσωπικού μητρώου του υπαλλήλου. Δικαίωμα υποβολής αίτησης υποψηφιότητας έχουν μόνιμοι υπάλληλοι ΠΕ κατηγορίας δημόσιων υπηρεσιών, Ν.Π.Δ.Δ., Ο.Τ.Α., και ανεξάρτητων αρχών που έχουν τα προσόντα προαγωγής στο βαθμό διευθυντή κατά την παρ. 2 του άρθρου 82 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 2683/1999). Το Ειδικό Συμβούλιο καλεί σε προφορική συνέντευξη τους υποψηφίους προκειμένου να διαμορφώσει γνώμη για την ικανότητα και την προσωπικότητα τους, ως προς την άσκηση των καθηκόντων τους. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, οι σχετικές με τη συνεκτίμηση και την έννοια της εμπειρίας, εφαρμόζονται αναλόγως και για την επιλογή του διευθυντή.

Ο υπάλληλος που θα επιλεγεί κατά τα ανωτέρω για τη θέση του διευθυντή μετατάσσεται, κατά παρέκκλιση από κάθε γενική ή ειδική διάταξη, με απόφαση του οικείου Υπουργού χωρίς γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου και εντάσσεται με την ίδια απόφαση στο βαθμό της θέσης του διευθυντή.

Κατά την πρώτη εφαρμογή της παρούσας διάταξης η επιλογή για την πλήρωση της θέσης του διευθυντή γίνεται μέσα σε δύο (2) μήνες από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Η απόφαση του κατά την παρ. 3 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997 διευθυντή λήγει αυτοδικαίως με την ολοκλήρωση της κατά τα ανωτέρω μετάταξης του διευθυντή και ο χρόνος της απόσπασης αυτής λογίζεται για κάθε συνέπεια ως υπηρεσία σε θέση βαθμού διευθυντή του άρθρου 79 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν. 2683/1999).

Άρθρο 6 **Τίτλος της Αρχής**

Απαγορεύεται σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο η χρήση του τίτλου «Συνήγορος του Πολίτη» ή τίτλου παρεμφερούς που μπορεί να δημιουργήσει στο κοινό σύγχυση σε σχέση με την ως άνω Αρχή.

Άρθρο 7 **Τελικές και μεταβατικές διατάξεις**

1. Οι θέσεις του ειδικού επιστημονικού προσωπικού της παρ. 1 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 28 του Ν. 3013/2002 και οι θέσεις του βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού της παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998 διατηρούνται και καταργούνται με τη λήξη της σύμβασης εργασίας των υπηρετούντων στις θέσεις αυτές ή και προ αυτής, εφόσον κενωθούν με οποιοδήποτε άλλον τρόπο.

2. Οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 10 του Ν.Δ. 216/1974, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε, ισχύουν και για αποσπάσεις υπαλλήλων στην υπηρεσία του Συνηγόρου του Πολίτη. Οι διατάξεις της παρ. 8 του άρθρου 5 του Ν. 3051/2002 ισχύουν και για το μόνιμο προσωπικό των Ο.Τ.Α., και των ανεξάρτητων αρχών που είναι αποσπασμένοι στον Συνήγορο του Πολίτη.

3. Γενικές ή ειδικές διατάξεις που είναι αντίθετες με τις διατάξεις του παρόντος νόμου καταργούνται. Διατηρούνται σε ισχύ οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998 (ΦΕΚ 139 Α'), όπως ισχύει κάθε φορά και προστίθεται μία (1) ακόμη θέση για τις ανάγκες Βοηθού Συνηγόρου.

4. Κατά την πρώτη επιλογή μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, για τις θέσεις ειδικών επιστημόνων και για τις θέσεις βοηθών επιστημόνων, η προβλεπόμενη στο άρθρο 5 παρ. 1 του παρόντος νόμου επιτροπή αποτελείται από τον Συνήγορο του Πολίτη, δύο (2) καθηγητές Α.Ε.Ι. και δύο (2) μέλη ή πρώην μέλη ανεξάρτητων διοικητικών αρχών.

Άρθρο 8

Στο τέλος της παραγράφου 6 του άρθρου 15 του Ν. 2266/1994 (ΦΕΚ 218 Α') προστίθενται οι εξής φράσεις:

«Η απόσπαση, από θέση του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ., προϊσταμένων τμημάτων, γίνεται κατά παρέκκλιση των κείμενων διατάξεων. Ο χρόνος υπηρεσίας συνηγορίζεται και προσμετράται για την προαγωγή του υπαλλήλου στον επόμενο βαθμό. Η ισχύς της παρούσας διάταξης αρχίζει από την 1η Νοεμβρίου 2002.»

Άρθρο 9

Στην περίπτωση β' της παρ. 3 του άρθρου 1 του Ν. 3074/2002 (ΦΕΚ 296 Α') προστίθεται δεύτερο εδάφιο το οποίο έχει ως ακολούθως:

«Η θητεία του είναι πενταετής και μπορεί να ανανεώνεται με την ίδια διαδικασία.»

Άρθρο 10

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Διοικητικών Επιστημών επιχορηγείται κατ' έτος, αρχής γενομένης από το οικονομικό έτος 2004, από πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για την κάλυψη δαπανών λειτουργίας του και τη συμμετοχή του στις επιστημονικές εκδηλώσεις του Διεθνούς Ινστιτούτου Διοικητικών Επιστημών.

Το ποσό της επιχορήγησης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, που εκδίδεται μετά από αιτιολογημένη γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου και δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 14.674 ευρώ ετησίως. Το ποσό αυτό μπορεί να αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Για τα έτη 2002 και 2003 ως επιχορήγηση παραμένει εις χείρας του Ελληνικού Ινστιτούτου Διοικητικών Επιστημών το μη δαπανηθέν ποσό της επιχορήγησης, την οποία εισέπραξε από το Π.Δ.Ε. 2001 ΣΑΕ 015 για τη διοργάνωση του 25ου Διεθνούς Συνεδρίου Διοικητικών Επιστημών, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 8 του Ν. 2738/1999 (ΦΕΚ 180 Α').

Άρθρο 11 **Ισχύς**

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις αυτού.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευσή του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 22 Ιανουαρίου 2003

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
Κ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 22 Ιανουαρίου 2003

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Φ. ΠΕΤΣΑΛΛΙΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 220

20 Σεπτεμβρίου 2002

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3051

Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ρυθμίσεις για τις συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές

Άρθρο 1

Πεδίο εφαρμογής – Έννοια μέλους

1. Στις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου υπάγονται τα μέλη και το προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών των οποίων η συγκρότηση και η λειτουργία προβλέπεται στο Σύνταγμα.
2. Ως «μέλη ανεξάρτητης αρχής» για την εφαρμογή του παρόντος νόμου θεωρούνται ο Πρόεδρος ή το ανώτατο μονοπρόσωπο όργανο διοίκησής της, ο Αντιπρόεδρος και τα άλλα μέλη, καθώς και οι αναπληρωτές αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις που διέπουν κάθε αρχή.

Άρθρο 2

Λειτουργική Ανεξαρτησία

1. Οι ανεξάρτητες αρχές απολαύουν λειτουργικής ανεξαρτησίας και δεν υπόκεινται σε εποπτεία και έλεγχο από κυβερνητικά όργανα ή άλλες διοικητικές αρχές. Οι ανεξάρτητες αρχές υπόκεινται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής.
2. Οι πιστώσεις για τη λειτουργία των ανεξάρτητων αρχών εγγράφονται υπό ίδιο φορέα στον προϋπολογισμό των οικείων Υπουργείων. Τον προϋπολογισμό εισηγείται στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών ο Πρόεδρος της οικείας ανεξάρτητης αρχής, ο οποίος είναι και διατάκτης των δαπανών της.
3. Με ειδικό κανονισμό που καταρτίζει κάθε ανεξάρτητη αρχή και εγκρίνεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών ρυθμίζονται τα θέματα της οικονομικής της διαχείρισης.

4. Ο Πρόεδρος της ανεξάρτητης αρχής έχει την ευθύνη λειτουργίας της σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και ασκεί όλες τις προς τούτο αρμοδιότητες. Ειδικότερα:

α. Εκπροσωπεί την ανεξάρτητη αρχή δικαστικώς και εξωδίκως.

β. Συντονίζει και κατευθύνει τις υπηρεσίες της.

γ. Παρακολουθεί την εκτέλεση των αποφάσεων, πορισμάτων και οποιωνδήποτε άλλων πράξεων της αρχής.

δ. Είναι ο διοικητικός προϊστάμενος του προσωπικού της και ασκεί την επ' αυτού πειθαρχική εξουσία. Ο Πρόεδρος της ανεξάρτητης αρχής μπορεί με απόφασή του να εξουσιοδοτεί μέλη ή άλλα όργανα της να υπογράφουν «με εντολή προέδρου» έγγραφα ή άλλες πράξεις της.

5. Η σύσταση θέσεων και γενικότερα η οργάνωση των υπηρεσιών της ανεξάρτητης αρχής καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών έπειτα από πρόταση της ανεξάρτητης αρχής και γνώμη του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

6. Οι ανεξάρτητες αρχές μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ερευνητικά πανεπιστημιακά ινστιτούτα και ερευνητικά ιδρύματα, καθώς και με ειδικούς επιστήμονες ή τεχνικούς με ειδικές γνώσεις και εμπειρία για την εκτέλεση έργων ή την εκπόνηση μελετών, που εντάσσονται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

7. Τα θέματα εσωτερικής λειτουργίας κάθε ανεξάρτητης αρχής ρυθμίζονται από εσωτερικό Κανονισμό που εκδίδεται από την ίδια και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ο οποίος πρέπει να είναι σύμφωνος με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Ως την έκδοση Κανονισμού Λειτουργίας εφαρμόζονται οι ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διατάξεις ή κανονισμοί κατά το μέρος που δεν είναι αντίθετοι με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

8. Κατά των εκτελεστών αποφάσεων των ανεξάρτητων αρχών μπορεί να ασκηθεί αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθώς και οι προβλεπόμενες στο Σύνταγμα και τη νομοθεσία διοικητικές προσφυγές. Ένδικο βοηθήματα κατά των αποφάσεων των ανεξάρτητων αρχών μπορεί να ασκεί και ο κατά περίπτωση αρμόδιος Υπουργός.

9. Οι ανεξάρτητες αρχές έχουν την ικανότητα να παρί-

στανται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες που έχουν ως αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις τους.

Άρθρο 3

Προσωπική ανεξαρτησία – Νομικό καθεστώς μελών

1. Ως μέλη των ανεξάρτητων αρχών επιλέγονται πρόσωπα εγνωσμένου κύρους και επιστημονικής κατάρτισης ή επαγγελματικής εμπειρίας σε τομείς που έχουν σχέση με την αποστολή και τις αρμοδιότητες των αρχών.

2. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών και οι αναπληρωτές τους, όπου προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις, επιλέγονται από τη Βουλή σύμφωνα με το άρθρο 101 Α παρ. 2 του Συντάγματος και την προβλεπόμενη από τον Κανονισμό της Βουλής διαδικασία, διορίζονται δε με απόφαση του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν της απόφασης της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής.

Η θητεία τους είναι τετραετής και ανανεώνεται με τρόπο που διασφαλίζει τη συνέχεια της λειτουργίας των ανεξάρτητων αρχών, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 5 του παρόντος.

Ο Πρόεδρος της ανεξάρτητης αρχής γνωστοποιεί εγγράφως στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων τα ονόματα των μελών της, των οποίων η θητεία λήγει. Η γνωστοποίηση γίνεται δύο (2) μήνες πριν από τη λήξη της θητείας αυτών.

Σε περίπτωση θανάτου, παραίτησης ή έκπτωσης μέλους ανεξάρτητης αρχής, διορίζεται νέο μέλος για το υπόλοιπο της θητείας. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών δεν επιτρέπεται να επιλέγονται για περισσότερες από δύο θητείες διαδοχικές ή μη.

Η θητεία των μελών των ανεξάρτητων αρχών παρατείνεται αυτοδικαίως μέχρι το διορισμό νέων.

3. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών είναι ανώτατοι κρατικοί λειτουργοί και απολαύουν προσωπικής ανεξαρτησίας. Τα ανωτέρω ισχύουν και για τους Βοηθούς Συνηγόρους του Πολίτη.

4. Η καταδίκη για αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας ή κατά περιουσιακών δικαιωμάτων ή για αδικήματα σχετικά με τα υπομνήματα ή σχετικά με την υπηρεσία ή για αδικήματα κατά των ηθών, καθώς και η καταδίκη για οποιοδήποτε κακούργημα αποτελεί κώλυμα διορισμού σε θέση μέλους ανεξάρτητης αρχής.

5. Κατά τη διάρκεια της θητείας των μελών των ανεξάρτητων αρχών αναστέλλεται η άσκηση οποιουδήποτε δημόσιου λειτουργήματος, καθώς και η άσκηση καθηκόντων σε οποιαδήποτε θέση στο Δημόσιο, σε Ν.Π.Δ.Δ. και σε νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Στα μέλη των ανεξάρτητων αρχών, εκτός του Προέδρου που είναι σε κάθε περίπτωση πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, επιτρέπεται η άσκηση καθηκόντων μέλους διδακτικού προσωπικού Α.Ε.Ι. με καθεστώς μερικής απασχόλησης. Ειδικότερες διατάξεις που καθιερώνουν την αναστολή άσκησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων, κωλύματα και ασυμβίβαστες δραστηριότητες και ιδιότητες των μελών των ανεξάρτητων αρχών κατά τη διάρκεια της θητείας τους ή μετά τη λήξη αυτής διατηρούνται σε ισχύ.

6. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών εκπίπτουν από το α-

ξίωμά τους σε περίπτωση τελεσίδικης καταδικαστικής απόφασης για αδίκημα που προβλέπεται στην παράγραφο 4 του παρόντος. Η αποδοχή της παραίτησης, καθώς και η έκπτωση τους συνεπεία τελεσίδικης καταδίκης γίνεται με απόφαση του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν της απόφασης της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής. Η πειθαρχική ευθύνη των μελών των ανεξάρτητων αρχών ρυθμίζεται με τον κανονισμό λειτουργίας τους.

7. Οι αποδοχές των μελών των ανεξάρτητων αρχών και των Βοηθών Συνηγόρων του Πολίτη καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών έπειτα από γνώμη των ανεξάρτητων αρχών κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων. Για τον καθορισμό τους λαμβάνεται υπόψη η τυχόν πλήρης και αποκλειστική απασχόλησή τους.

8. Το ασφαλιστικό καθεστώς των μελών των ανεξάρτητων αρχών ρυθμίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του Ν. 2703/1999, όπως αυτό ισχύει κάθε φορά.

Άρθρο 4

Προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών

1. Το επιστημονικό και λοιπό προσωπικό κάθε ανεξάρτητης αρχής προσλαμβάνεται στις θέσεις που προβλέπονται στον κανονισμό της και επιλέγεται από την αρχή με προκήρυξη και με τα κριτήρια και τη διαδικασία που ορίζεται σε αυτόν. Αν δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη, επιλέγεται σύμφωνα με τα κριτήρια και τη διαδικασία που η αρχή καθορίζει στην προκήρυξη, τηρούνται δε οι αρχές της δημοσιότητας, της διαφάνειας, της αντικειμενικότητας και της αξιοκρατίας. Σε κάθε περίπτωση προηγείται δημόσια πρόσκληση και η επιλογή γίνεται από επιτροπή, της οποίας τη συγκρότηση και τη σύνθεση καθορίζει με απόφασή της η ανεξάρτητη αρχή. Στην Επιτροπή μετέχουν τουλάχιστον ένα μέλος του Α.Σ.Ε.Π. και ένας ανώτατος δικαστικός λειτουργός. Στις περιπτώσεις που προβλέπεται συνέντευξη, αυτή είναι δημόσια. Για την επιλογή ειδικού επιστημονικού ή βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού η συνέντευξη είναι υποχρεωτική.

2. Το επιστημονικό και λοιπό προσωπικό κάθε ανεξάρτητης αρχής είναι μόνιμο ή προσλαμβάνεται με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου ή με σύμβαση έμμισθης εντολής. Με την επιφύλαξη των ειδικών ρυθμίσεων του παρόντος νόμου η υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού τους διέπεται, κατά περίπτωση, από τις διατάξεις:

Α. Του Κώδικα Καταστάσεως Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν. 2683/1999, ΦΕΚ 19 Α'/9.2.1999), όπως εκάστοτε ισχύει, ως προς το τακτικό προσωπικό τους, που εφαρμόζεται αναλόγως.

Β. Του Κώδικα Προσωπικού Ιδιωτικού Δικαίου του Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α. (Π.Δ. 410/1988, ΦΕΚ 191 Α'), όπως εκάστοτε ισχύει, ως προς το προσωπικό που απασχολείται με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.

Γ. Του Κώδικα περί Δικηγόρων για τους δικηγόρους που προσλαμβάνονται με σύμβαση έμμισθης εντολής.

Δ. Των ειδικών νόμων και των κανονιστικών πράξεων που ισχύουν για κάθε αρχή.

3. Σε κάθε ανεξάρτητη αρχή συνιστώνται υπηρεσιακό συμβούλιο και δευτεροβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο τα οποία συγκροτούνται με απόφαση του Προέδρου της. Στη σύνθεση του υπηρεσιακού συμβουλίου μετέχουν δύο μέλη της αρχής, από τα οποία το ένα ορίζεται Πρόεδρος, ο Γενικός Διευθυντής ή υπηρεσιακός προϊστάμενος των διοικητικών υπηρεσιών της αρχής και δύο αιρετοί εκπρόσωποι των υπαλλήλων. Οι ανωτέρω ορίζονται με τους αναπληρωτές τους. Αναπληρωτής του Γενικού Διευθυντή ή υπηρεσιακού προϊσταμένου ορίζεται προϊστάμενος της αμέσως υποκειμένης οργανικής μονάδας. Το δευτεροβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο για το προσωπικό της αρχής συγκροτείται από τρία μέλη της και δύο αιρετούς εκπροσώπους των υπαλλήλων. Για την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου αυτής ως μέλη της αρχής νοούνται και οι Βοηθοί αυτής, όπου προβλέπονται. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι ισχύουσες διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα για τα υπηρεσιακά συμβούλια και το δευτεροβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο.

4. Στο προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών καταβάλλεται ειδική πρόσθετη αμοιβή, η οποία καθορίζεται με κοινή απόφαση του αρμόδιου Υπουργού και του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών.

5. Όπου στις κείμενες διατάξεις για το προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών προβλέπεται η έκδοση ατομικών πράξεων, αυτές εκδίδονται από τον Πρόεδρό τους.

6. Η υπηρεσία σε ανεξάρτητη αρχή θεωρείται για τον οικείο ασφαλιστικό φορέα πραγματική και συντάξιμη. Για τον τρόπο καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών στα ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης του επιστημονικού προσωπικού των ανεξάρτητων αρχών, το οποίο σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις εξακολουθεί να υπάγεται στα ασφαλιστικά ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης που υπάγονταν πριν από το διορισμό ή την πρόσληψή του, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 6 του Ν. 2703/1999, όπως αυτό ισχύει κάθε φορά και, ως προς τους δικηγόρους που απασχολούνται σε ανεξάρτητες αρχές, συμπληρωματικά η ρύθμιση του άρθρου 4 παρ. 10 του Ν. 2839/2000, όπως αυτό κάθε φορά ισχύει.

7. Σε θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού των ανεξάρτητων αρχών μπορεί να προσλαμβάνονται με την ίδια διαδικασία και δικηγόροι, χωρίς να θίγονται τα ασφαλιστικά τους δικαιώματα. Για όσο χρόνο προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην αρχή αναστέλλεται η άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος.

Διατάξεις που καθιερώνουν την αναστολή άσκησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων, κωλύματα, ασυμβίβαστες δραστηριότητες και ιδιότητες του κάθε είδους προσωπικού των ανεξάρτητων αρχών διατηρούνται σε ισχύ.

8. Οι ανεξάρτητες αρχές εκπροσωπούνται δικαστικώς από μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή από μέλη της νομικής τους υπηρεσίας. Όταν εκδικάζονται ένδικα βοηθήματα ή μέσα Υπουργών οι ανεξάρτητες αρχές εκπροσωπούνται από δικηγόρους παρ' Αρείω Πάγω εξειδικευμένους στο αντικείμενό τους, με απόφασή τους, με την οποία παρέχεται η σχετική πληρεξουσιότητα. Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών και οι Βοηθοί τους σε περίπτωση που διώκονται ή ενάγονται για πράξεις ή παραλείψεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους μπορούν να παρίστανται ενώπιον των δικαστηρίων με μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Άρθρο 5

Τελικές και μεταβατικές διατάξεις

1. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος, η προβλεπόμενη στην παρ. 2 του άρθρου 3 γνωστοποίηση γίνεται εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευσή του και περιλαμβάνει τον αριθμό των μελών των οποίων η θητεία έχει λήξει, τον αριθμό όσων έχουν καταληφθεί από το προβλεπόμενο κατά το διορισμό τους όριο ηλικίας, καθώς και τον αριθμό των μελών των οποίων η θητεία λήγει εντός του επόμενου τριμήνου.

2. Η θητεία των μελών των ανεξάρτητων αρχών που δεν έχουν εκλεγεί μετά την ισχύ του αναθεωρηθέντος Συντάγματος θεωρείται λήξασα. Τα μέλη αυτά συνεχίζουν να ασκούν τα καθήκοντά τους μέχρι την εκλογή νέων μελών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 3.

3. Για να διασφαλισθεί η συνέχεια της λειτουργίας κάθε ανεξάρτητης αρχής, τα μισά από τα μέλη της, τα οποία κληρώνονται από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής αμέσως μετά τη λήψη της απόφασης επιλογής τους, διορίζονται για θητεία δύο ετών. Στον αριθμό των μελών κάθε ανεξάρτητης αρχής δεν περιλαμβάνεται για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου, ο Πρόεδρος της, ο οποίος διορίζεται για πλήρη θητεία.

4. Θέσεις δικηγόρων με έμμισθη εντολή, οι οποίες συνιστώνται σύμφωνα με τις ειδικότερες για κάθε αρχή διατάξεις ή με τον κανονισμό της μπορεί να καταλαμβάνονται από δικηγόρους, που υπηρετούν σε θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού της αρχής στην οποία συνιστάται η θέση, ύστερα από αίτησή τους και σύμφωνη γνώμη της αρχής.

5. Μέχρι την έκδοση του Ειδικού Κανονισμού Οικονομικής Διαχείρισης, όπως προβλέπεται στην παρ. 3 του άρθρου 2 εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευσή του νόμου αυτού.

6. Μέχρι την έκδοση των αποφάσεων που προβλέπονται στην παρ. 7 του άρθρου 3 και στην παρ. 4 του άρθρου 4 του παρόντος εφαρμόζονται οι ισχύουσες κατά τη δημοσίευσή του διατάξεις.

7. Υπηρετούντες με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου σε θέσεις ειδικού επιστημονικού ή βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου στις θέσεις του άρθρου 5 παρ. 1 του Ν. 2477/1997 και του άρθρου 8 παρ. 4 του Ν. 2623/1998 παραμένουν στις θέσεις τους έως τη λήξη των συμβάσεών τους.

8. Μόνιμο προσωπικό του Δημοσίου ή των Ν.Π.Δ.Δ. ή των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα που υπηρετεί κατά τη δημοσίευσή του παρόντος με απόσπαση σε ανεξάρτητες αρχές μπορεί, με αίτησή του, να μεταταγεί σε κενές οργανικές θέσεις ύστερα από πρόταση της οικείας ανεξάρτητης αρχής, και απόφαση των αρμόδιων Υπουργών ή των οργάνων διοίκησης των νομικών προσώπων, χωρίς γνώμη υπηρεσιακού συμβουλίου, κατά παρέκκλιση των γενικών διατάξεων. Οι μετατασσόμενοι εντάσσονται με την ίδια απόφαση στο βαθμό της θέσης που μετατάσσονται και αν η θέση ανήκει στους ενιαίους βαθμούς του Υπαλληλικού Κώδικα, εντάσσονται με βάση το βαθμό που κατέχουν, άλλως με βάση το συνολικό χρόνο υπηρεσίας τους έως τον τελευ-

ταίο ενιαίο βαθμό της θέσης. Το προσωπικό το οποίο μετατάσσεται εξακολουθεί να υπάγεται στα ασφαλιστικά ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης που υπαγόταν πριν τη μετάταξή του.

9. Από τη δημοσίευση του παρόντος καταργούνται οι διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 2 εδάφ. γ', 2 παρ. 4, 3 παρ. 5 του Ν. 2863/2000, 4 παρ. 2, 3, 4 και 5 του Ν. 2190/1994, 2 παρ. 2, 3, 4 και 6 του Ν. 2477/1997 και 16 παρ. 2 και 3 του Ν. 2472/1997, καθώς και κάθε άλλη αντίθετη γενική ή ειδική διάταξη. Διατάξεις που διέπουν τις ανεξάρτητες αρχές διατηρούνται κατά τα λοιπά σε ισχύ.

Άρθρο 25
Ισχύς

1. Γενικές ή ειδικές διατάξεις που είναι αντίθετες με τις διατάξεις του παρόντος νόμου καταργούνται.

2. Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις.

Η ισχύς των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 7, του άρθρου 8 και των παραγράφων 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 9 του παρόντος αρχίζει τρεις (3) μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως Νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 20 Σεπτεμβρίου 2002

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜ. ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΚΩΝ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Δ. ΡΕΠΠΑΣ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΚΩΝ. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΛΙΚΟΣ

ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ
ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
Χ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ

ΑΙΓΑΙΟΥ
Ν. ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 20 Σεπτεμβρίου 2002

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Φ. ΠΕΤΣΑΛΛΙΚΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 229

3 Νοεμβρίου 1999

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 273
Κανονισμός λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α) Της παρ. 9 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59/Α/97).

β) Τις διατάξεις του άρθρου 29Α του Ν. 1558/85, όπως προστέθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/1992 και τροποποιήθηκε με την παρ. 2α του άρθρου 1 του Ν. 2469/1997.

γ) Του άρθρου 22 παρ 3 του Ν. 2362/1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 247/Α').

δ) Την αριθ. 1107147/1239/006/4.10.1996 (ΦΕΚ 922/Β'/96) απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομικών «Ανάθεση αρμοδιοτήτων Υπουργού Οικονομικών στους Υφυπουργούς Οικονομικών».

2. Τη σύμφωνη γνώμη του Συνηγόρου του Πολίτη της 18.5.1999.

3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού ύψους 25 εκατομμυρίων δρχ. περίπου για το τρέχον οικονομικό έτος, 50 εκατομμυρίων περίπου για τα οικονομικά έτη 2000-2001, 60 εκατομμυρίων για τα οικονομικά έτη 2002-2003 και 81 εκατομμυρίων για το οικονομικό έτος 2004. Η ανωτέρω δαπάνη θα αντιμετωπισθεί για μεν το τρέχον οικονομικό έτος από τις εγγεγραμμένες πιστώσεις στον προϋπολογισμό του Ειδικού Φορέα 07-610 της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη» (ΚΑΕ ομάδας 0200 και 0871) για δε τα επόμενα οικονομικά έτη από τις πιστώσεις που θα εγγράφονται προς τούτο στον ανωτέρω προϋπολογισμό.

4. Την 386/1999 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, μετά από πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του Υφυπουργού Οικονομικών, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ), ανεξάρτητη διοικητική αρχή που συστήθηκε με το Ν. 2477/1997 (ΦΕΚ 59/Α/97), αποστολή έχει τη διαμεσολάβηση μεταξύ πολιτών

και δημοσίων υπηρεσιών, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο Ν. 2477/1997, όπως εκάστοτε ισχύει, για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας.

2. Όπου στο παρόν προεδρικό διάταγμα αναφέρεται ο όρος δημόσια υπηρεσία ή δημόσιες υπηρεσίες, νοούνται οι αναφερόμενες στην παρ. 1 του άρθρου 3 του Ν. 2477/97.

3. Στις διεθνείς σχέσεις ο τίτλος «Συνήγορος του Πολίτη» αποδίδεται με τον όρο «THE GREEK OMBUDSMAN» ή «LE MEDIA TEUR DE LA REPUBLIQUE HELLENIQUE».

Άρθρο 2

1. Το έργο της Αρχής οργανώνεται στους εξής τέσσερις κύκλους δραστηριότητας:

α) Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, β) Κοινωνικής Προστασίας (κοινωνική πολιτική, υγεία, ασφάλιση, πρόνοια, προστασία του παιδιού, των ηλικιωμένων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες), γ) Ποιότητας Ζωής (περιβάλλον, πολεοδομία, χωροταξία, δημόσια έργα, πολιτισμός), δ) Σχέσεων Κράτους-Πολίτη (πληροφόρηση και επικοινωνία, ποιότητα παρεχομένων υπηρεσιών, κακοδιοίκηση σε ΟΤΑ, ΔΕΚΟ, μεταφορές, επικοινωνίες, εργασία, βιομηχανία, ενέργεια, φορολογία, τελωνεία, δημοσιονομικά θέματα, εμπόριο και κρατικές προμήθειες, γεωργία και αγροτική πολιτική, παιδεία).

Την ευθύνη λειτουργίας κάθε κύκλου έχει ένας Βοηθός Συνήγορος.

Οι ειδικοί επιστήμονες και οι βοηθοί επιστήμονες καταλέγονται στους κύκλους δραστηριότητας από το Συνήγορο του Πολίτη. Κάθε κύκλος δραστηριότητας αναλαμβάνει την έρευνα των υποθέσεων που υπάγονται στην αρμοδιότητά του. Οι κύκλοι δραστηριότητας συνεργάζονται μεταξύ τους για τις υποθέσεις που αφορούν περισσότερους από ένα κύκλους.

2. Το έργο της Αρχής υποστηρίζεται από τους Ειδικούς Επιστήμονες των παρ. 1 και 2 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997 και τους Βοηθούς Επιστήμονες του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998 (ΦΕΚ 139/Α'/98).

3. Οι ειδικοί επιστήμονες και βοηθοί επιστήμονες όλων των κύκλων αναλαμβάνουν διαδοχικά την Πληροφόρηση και Εξυπηρέτηση των Πολιτών, σύμφωνα με ειδικό πρόγραμμα που καταρτίζεται σε εβδομαδιαία βάση από το Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων.

Άρθρο 3

1. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη ζητείται με έγγραφη ενυπόγραφη αναφορά που υποβάλλεται στην Αρχή ή αποστέλλεται ταχυδρομικά ή με τηλεομοιοτυπία ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Όταν ο ενδιαφερόμενος δεν γνωρίζει να γράφει, αντί για υπογραφή η αναφορά μπορεί να έχει ένα σημάδι που αυτός έβαλε και επικυρώθηκε από την Αρχή ή άλλη δημοσία αρχή, αν η αναφορά αποστέλλεται ταχυδρομικά, που επιβεβαιώνει πως το σημάδι έχει τεθεί αντί για την υπογραφή και ότι ο ενδιαφερόμενος δήλωσε ότι δεν μπορεί να υπογράψει.

Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει να μην ανακοινωθεί το όνομά του και τα άλλα προσωπικά στοιχεία του στη δημοσία υπηρεσία, στην οποία αναφέρεται η αναφορά του. Αν δεν είναι δυνατή η έρευνα της υπόθεσής του χωρίς την ανακοίνωση του ονόματός του, ειδοποιείται σχετικά. Η έρευνα δεν προχωρά χωρίς τη σχετική δήλωσή του ότι αποδέχεται την ανακοίνωση του ονόματός του.

2. Η αναφορά υποβάλλεται μέσα σε έξι μήνες αφότου ο ενδιαφερόμενος έλαβε γνώση των ενεργειών ή παραλείψεων για τις οποίες προσφεύγει στο Συνήγορο του Πολίτη. Μπορεί και μετά την πάροδο του εξαμήνου να υποβάλλεται αναφορά και να εξετάζεται από το Συνήγορο του Πολίτη σε ειδικές και εξαιρετικές περιπτώσεις, ιδίως όταν η δημοσία υπηρεσία δεν διεκπεραώνει την υπόθεση, δεν απαντά στα επανειλημμένα διαβήματα του ενδιαφερομένου ή επιλαμβάνεται της υπόθεσης αλλά καθυστερεί υπέρμετρα και πέρα των προθεσμιών που τυχόν προβλέπονται από το νόμο ή ο ενδιαφερόμενος βρίσκεται σε φυσική αδυναμία ή εμποδίζεται από σπουδαίους λόγους να υποβάλλει την αναφορά. Στις περιπτώσεις αυτές στο σχετικό πόρισμα αναφέρονται οι ανωτέρω λόγοι.

3. Στην αναφορά περιέχονται: α) τα στοιχεία ταυτότητας του ενδιαφερομένου, β) στοιχεία επικοινωνίας, γ) ακριβής περιγραφή της υπόθεσης και τυχόν απάντηση της υπηρεσίας, δ) η δημοσία υπηρεσία και ενδεχομένως το δημόσιο όργανο που χειρίστηκε την υπόθεση, ε) ο ακριβής χρόνος που έλαβε γνώση της επιβλαβούς ενέργειας, ή σε περίπτωση παράλειψης ο χρόνος που έχει περάσει από την υποβολή του σχετικού αιτήματος ή από την πάροδο της προθεσμίας, μέσα στην οποία η δημοσία υπηρεσία έπρεπε να δράσει, στ) εάν και πότε έχει ασκηθεί αίτηση θεραπείας, ιεραρχική προσφυγή ή γενικότερα αν έχει καταφύγει στην αρμοδία υπηρεσία για τη λύση της διαφοράς. ζ) εάν η συγκεκριμένη υπόθεση ή συναφής εκκρεμεί ενώπιον δικαστικής αρχής και ποιας, η) η πραγματική βλάβη του ενδιαφερομένου, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο ζητεί να ικανοποιηθεί. Με την αναφορά υποβάλλονται έγγραφα ή άλλα στοιχεία σχετικά με την υπόθεση που διευκολύνουν την έρευνα.

4. Η αναφορά γράφεται σε απλό χαρτί ή σε ειδικό έντυπο της Αρχής, το οποίο μπορεί και να αποστέλλεται στους ενδιαφερόμενους. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 4 η έλλειψη οποιουδήποτε από τα στοιχεία που αναφέρονται στην προηγούμενη παρ. 3 του παρόντος άρθρου δεν εμποδίζει την εξέταση της αναφοράς.

Οποιοδήποτε στοιχείο, αναγκαίο για την έρευνα μπορεί να ζητηθεί και μετά την υποβολή της αναφοράς.

Άρθρο 4

1. Οι αναφορές των πολιτών καταχωρούνται σε ειδικό μητρώο και προωθούνται στον αρμόδιο κύκλο δραστηριότητας. Αναφορές που δεν ανήκουν στην αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη ή που είναι προφανώς αόριστες, αβάσιμες ή ασήμαντες ή που επαναλαμβάνονται κατά τρόπο καταχρηστικό και χωρίς νεότερα στοιχεία τίθενται στο αρχείο με πράξη του αρμόδιου Βοηθού Συνηγόρου. Σχετικά ενημερώνεται εγγράφως ο ενδιαφερόμενος.

2. Από τους κύκλους δραστηριότητας αποστέλλεται έγγραφο στον ενδιαφερόμενο, στο οποίο αναφέρεται η λήψη της αναφοράς του, το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας εκείνου που ανέλαβε την υπόθεσή του. Με το έγγραφο αυτό μπορεί να ζητούνται απαιτούμενα στοιχεία που δεν προσδιορίζονται στην αναφορά του πολίτη.

3. Τις έρευνες ενεργούν ο ειδικός επιστήμονας σε συνεργασία με τους βοηθούς επιστήμονες και με την ευθύνη του αντίστοιχου Βοηθού Συνηγόρου που κατανέμει και τις αναφορές.

Με την ανάθεση της υπόθεσης, ο ειδικός επιστήμονας επικοινωνεί και εφόσον το κρίνει σκόπιμο και αναγκαίο, επισκέπτεται την υπηρεσία και μελετά επί τόπου την υπόθεση. Συνεργάζεται επίσης με τους ενδιαφερόμενους πολίτες ή τυχόν τρίτους που εμπλέκονται στην εξεταζόμενη υπόθεση. Μετά το πέρας της έρευνας συντάσσεται πόρισμα, στο οποίο περιλαμβάνεται η περιγραφή της υπόθεσης, τα στοιχεία που έχουν υποβληθεί ή χρησιμοποιηθεί, οι ενέργειες που έγιναν για την εξέταση της υπόθεσης, οι διαπιστώσεις και προτάσεις του. Στο πόρισμα περιλαμβάνεται επίσης και η άποψη της αρμοδίας υπηρεσίας για την υπόθεση. Στις περιπτώσεις απλών υποθέσεων συντάσσεται σημείωμα στο οποίο αναφέρονται συνοπτικά οι ενέργειες που έγιναν και το τελικό αποτέλεσμα, θέση σημειώματος επέχει και έγγραφο προς τον πολίτη που υπέβαλε την αναφορά εφόσον περιέχει τα απαραίτητα στοιχεία.

4. Το πόρισμα γνωστοποιείται, κατά περίπτωση, στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό, στο νομάρχη, δήμαρχο ή στο ανώτατο όργανο διοίκησης, προκειμένου για νομικά πρόσωπα, στις αρμόδιες υπηρεσίες και στον πολίτη που υπέβαλε τη σχετική αναφορά. Στο πόρισμα μπορεί να τάσσεται προθεσμία μέσα στην οποία οι αρμόδιες υπηρεσίες οφείλουν να ενημερώσουν την Αρχή για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεων ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους. Αν η μη αποδοχή δεν δικαιολογείται επαρκώς, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να δημοσιοποιήσει την άρνηση εφαρμογής των προτάσεών του.

5. Αν από την έρευνα προκύψει ότι δεν είναι δυνατή η επίλυση του προβλήματος, ενημερώνεται ο ενδιαφερόμενος με ειδικό έγγραφο, στο οποίο εξηγούνται οι λόγοι που κάνουν αδύνατη την επίλυση και αναφέρονται οι ενέργειες που έγιναν.

6. Όταν μέσα από την έρευνα ευρύτερου αριθμού αναφορών εμφανίζονται κονά χαρακτηριστικά αναποτελεσματικότητας, κακοδιοίκησης, χαμηλής ποιότητας παρεχόμενων προς τον πολίτη υπηρεσιών, ο Συνήγορος του Πολίτη εξετάζει συνολικά με τους αρμόδιους φορείς την επίλυση των διαφορών αυτών, προτείνοντας συγχρόνως αλλαγές οργανωτικές, λειτουργικές, στον τρόπο παροχής των υπηρεσιών και επικοινωνίας με τους πολίτες,

καθώς και την τυχόν αναγκαία αντίστοιχη νομοθετική ή κανονιστική ρύθμιση, που θα επιτρέψει, κατά το δυνατό, την εξάλειψη των φαινομένων αυτών και τη βελτίωση της σχέσης του κράτους με τους πολίτες.

Άρθρο 5

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να επιληφθεί αυτεπαγγέλτως θεμάτων που εμπíπτουν στις αρμοδιότητες της Αρχής και έχουν προκαλέσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην κοινή γνώμη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη με απόφασή του καθορίζει την υπόθεση που θα ερευνήσει, καθώς και τους λόγους που τον οδήγησαν στην απόφαση αυτή, στην οποία μπορεί να περιέχεται και χρονοδιάγραμμα της έρευνας. Η απόφαση του Συνηγόρου κοινοποιείται στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον ημερήσια εφημερίδα. Ο Συνήγορος του Πολίτη, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, μπορεί να δημοσιοποιεί ευρύτερα τη σχετική απόφασή του.

Μετά το πέρας της έρευνας, το σχετικό πόρισμα και οι προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη δημοσιοποιείται με κάθε πρόσφορο τρόπο.

Άρθρο 6

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παραγγείλει πραγματογνωμοσύνη, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) κρίνεται απολύτως αναγκαία λόγω της φύσεως της υποθέσεως, β) δεν έχει ήδη διενεργηθεί από τη διοίκηση, εκτός εάν ο θιγόμενος πολίτης αμφισβητεί την ορθότητα των πορισμάτων της πραγματογνωμοσύνης την οποία διενήργησε η διοίκηση γ) δεν υπάρχει δυνατότητα να διενεργηθεί από μέλος του επιστημονικού προσωπικού του στα πλαίσια των καθηκόντων του.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παραγγείλει στη δημόσια υπηρεσία, οι πράξεις της οποίας αποτελούν αντικείμενο της έρευνας, το διορισμό πραγματογνώμονα μεταξύ των υπαλλήλων της. Η εν λόγω υπηρεσία υποχρεούται να προβεί στο διορισμό, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 5, του Ν. 2477/97.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παραγγείλει σε Α.Ε.Ι., Επιμελητήρια και λοιπά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου το διορισμό πραγματογνώμονα.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διορίσει ως πραγματογνώμονα, πρόσωπο περιλαμβανόμενο στους Πίνακες Πραγματογνωμόνων των δικαστηρίων της χώρας όπως αυτοί εκάστοτε ισχύουν.

Σε απολύτως εξαιρετικές περιπτώσεις επείγοντος χαρακτήρα, καθώς και σε περιπτώσεις όπου απαιτούνται ειδικές γνώσεις για τις οποίες δεν ανευρίσκονται διοριστέοι μεταξύ των προσώπων των υπαγομένων στις ανωτέρω κατηγορίες ή οι διορισθέντες δεν αποδέχθηκαν την εντολή, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διορίσει πραγματογνώμονα κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 186 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Η αμοιβή του πραγματογνώμονα βαρύνει τις πιστώσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Για τη διαδικασία βεβαίωσης και εκκαθάρισεως της εν λόγω αμοιβής, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας Κοινής Υπουργικής Απόφασης εκδιδόμενης κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 581, παρ. 2. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

2. Οι διατάξεις περί διορισμού και αμοιβής πραγματογνώμωνων εφαρμόζονται και σε περιπτώσεις αυτοψίας, εφόσον δεν υπάρχει δυνατότητα να διενεργηθεί από μέλος του επιστημονικού προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη στα πλαίσια των καθηκόντων του.

3. Όλες οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διευκολύνουν με κάθε τρόπο την έρευνα. Η μη σύμπραξη δημοσίας υπηρεσίας στη διεξαγωγή της αποτελεί αντικείμενο ειδικής έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη προς τον αρμόδιο Υπουργό.

Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί κατά την έρευνα των υποθέσεων να ζητά τη συνδρομή του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

Άρθρο 7

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει ετήσια έκθεση στην οποία εκθέτει το έργο της Αρχής, παρουσιάζει τις σημαντικότερες υποθέσεις και διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και αναγκαίες νομοθετικές ή κανονιστικές ρυθμίσεις. Η ετήσια έκθεση συντάσσεται με βάση τις εκθέσεις της παρ. 3 του παρόντος άρθρου.

2. Στην έκθεση περιγράφεται το έργο της αρχής, οι αναφορές που υποβλήθηκαν, οι έρευνες που έγιναν, οι προτάσεις και λύσεις των προβλημάτων που έγιναν αποδεκτές από τις δημόσιες υπηρεσίες, οι αυτεπάγγελτες έρευνες καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που είναι χρήσιμο για την ανάδειξη του έργου της Αρχής.

Σε ειδικό τμήμα της έκθεσης περιλαμβάνονται οι προτάσεις για τη βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και οι αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις.

3. Κάθε κύκλος δραστηριότητας με ευθύνη του αρμόδιου βοηθού συντάσσει τετραμηνιαίες εκθέσεις δραστηριότητας και ετήσια έκθεση τον Ιανουάριο κάθε έτους για το προηγούμενο.

4. Η έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη υποβάλλεται το Μάρτιο κάθε έτους στον Πρωθυπουργό και στον Πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιείται στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

5. Η ετήσια έκθεση δημοσιεύεται σε ειδική έκδοση του Εθνικού Τυπογραφείου και δίδεται στις δημόσιες υπηρεσίες, στους πολίτες, στα Μ.Μ.Ε., και γενικότερα δημοσιοποιείται με κάθε πρόσφορο τρόπο.

6. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να υποβάλλει στον Πρωθυπουργό, τον Πρόεδρο της Βουλής και να κοινοποιεί στον κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό εκθέσεις κατά τη διάρκεια του έτους για θέματα εξαιρετικής σοβαρότητας, ιδίως δε για θέματα, για τα οποία αποφάσισε αυτεπάγγελτη έρευνα.

Άρθρο 8

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη προϊστάται της Αρχής, κατευθύνει και συντονίζει το έργο της για την καλύτερη εκπλήρωση της αποστολής της.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ιδίως:

α) Συντονίζει το έργο των Βοηθών-Συνηγόρων.

β) Εποπτεύει, κατευθύνει και αξιολογεί τους ειδικούς επιστήμονες, τους βοηθούς επιστήμονες, καθώς και το προσωπικό της Γραμματείας,

γ) Τοποθετεί τους ειδικούς επιστήμονες και βοηθούς επιστήμονες στους κύκλους δραστηριότητας, και το

λοιπό προσωπικό στα τμήματα και γραφεία της Γραμματείας, καθώς και μετακινεί αυτούς από κύκλο σε κύκλο και από τμήμα σε τμήμα,

δ) Συγκροτεί επιτροπές, ομάδες εργασίας και έργου με αντικείμενο την εκτέλεση μελετών και έργων, σχετικών με την αποστολή της Αρχής,

ε) Αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις σε βάρος των πιστώσεων του προϋπολογισμού της Αρχής και προσδιορίζει τις απαιτήσεις κατά του Δημοσίου.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ο πειθαρχικός προϊστάμενος του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού και μπορεί να επιβάλλει ποινή επίπληξης ή προστίμου ίσου προς τις αποδοχές ενός μηνός. Ως πειθαρχικός προϊστάμενος έχει και τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από τον Υπαλληλικό Κώδικα για το μόνιμο προσωπικό και το Π.Δ. 410/88 για το ιδιωτικού δικαίου προσωπικό.

3. Οι Βοηθοί Συνήγοροι επικουρούν το Συνήγορο στο έργο του, προϊστανται στον κύκλο δραστηριότητας που τους έχει ορίσει ως υπεύθυνους, κατευθύνουν και συντονίζουν το έργο του κύκλου καθώς και ειδικότερα έργα που τους αναθέτει ο Συνήγορος του Πολίτη. Εποπτεύουν, κατευθύνουν και αξιολογούν τους ειδικούς και Βοηθούς Επιστήμονες του κύκλου τους.

4. Οι ειδικοί επιστήμονες διεξάγουν τις έρευνες που τους ανατίθενται, καθώς και κάθε άλλη σχετική εργασία που τους αναθέτει ο Συνήγορος του Πολίτη και ο Βοηθός Συνήγορος του κύκλου δραστηριότητας στον οποίο είναι τοποθετημένοι ή που αναφέρεται στο παρόν Προεδρικό Διάταγμα.

5. Οι Βοηθοί επιστήμονες επικουρούν και συνεργάζονται με τους ειδικούς επιστήμονες για την καλύτερη εκτέλεση του έργου του κύκλου δραστηριότητας, στον οποίο είναι τοποθετημένοι και εκτελούν κάθε εργασία που ανατίθεται σ' αυτούς από το Συνήγορο του Πολίτη ή το βοηθό Συνήγορο του κύκλου τους, ή τους ειδικούς επιστήμονες, με τους οποίους συνεργάζονται ή αναφέρεται στο παρόν Προεδρικό Διάταγμα.

Άρθρο 9

Οι υπηρεσίες της Αρχής είναι:

α) Το Γραφείο του Συνήγορου του Πολίτη και τα Γραφεία των Βοηθών Συνηγόρων.

β) Η Γραμματεία της Αρχής.

Άρθρο 10

1. Το Γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη Επικουρεί τον Συνήγορο του Πολίτη στην άσκηση των καθηκόντων του, έχει την επιμέλεια της αλληλογραφίας και των σχετικών αρχείων και στοιχείων, οργανώνει την επικοινωνία του Συνηγόρου του Πολίτη με τους πολίτες, τις δικαστικές και δημόσιες αρχές και υπηρεσίες, το Προεδρείο και τη Γενική Γραμματεία της Βουλής και τους λοιπούς φορείς της δημόσιας ζωής.

2. Αντίστοιχες με τις ανωτέρω αρμοδιότητες ανήκουν στα Γραφεία των Βοηθών Συνηγόρων.

Άρθρο 11

1. Η Γραμματεία της Αρχής λειτουργεί σε επίπεδο διεύθυνσης και συγκροτείται από:

α) Τα Τμήματα:

- 1) Διοίκησης
- 2) Οικονομικής Διαχείρισης

3) Γραμματειακής Υποστήριξης

4) Μηχανογραφικών Εφαρμογών

5) Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων.

β) Τα Γραφεία:

1) Διοικητικής Μέριμνας

2) Προμηθειών.

Το Γραφείο Διοικητικής Μέριμνας υπάγεται στο Τμήμα Διοίκησης και το Γραφείο Προμηθειών υπάγεται στο Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης.

2. Το Τμήμα Διοίκησης είναι αρμόδιο για τον χειρισμό όλων των θεμάτων υπηρεσιακής κατάστασης του πάσης φύσεως προσωπικού της Αρχής, καθώς και της διοικητικής μέριμνας.

Το γραφείο Διοικητικής Μέριμνας, που υπάγεται στο Τμήμα Διοίκησης, μεριμνά για την ασφάλεια, καθαριότητα και ευταξία των γραφείων της Αρχής.

3. Το Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης είναι αρμόδιο:

α) Για την κατάρτιση, τροποποίηση και εκτέλεση του τακτικού προϋπολογισμού, καθώς και του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων.

β) Για την εντολή και εκκαθάριση αποδοχών και λοιπών απολαβών αποζημιώσεων γενικώς του Συνηγόρου, των Βοηθών Συνηγόρων και του προσωπικού της Αρχής.

γ) Για τη διαχείριση κάθε δαπάνης, καθώς και τη μερίμνα για την είσπραξη κάθε εσόδου.

Οι αρμοδιότητες του Γραφείου Προμηθειών που υπάγεται στο Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης είναι:

α) Η εκτίμηση και καταγραφή των πάσης φύσεως αναγκών της υπηρεσίας σε έπιπλα, μηχανικό εξοπλισμό, γραφική ύλη, είδη καθαριότητας και λοιπά υλικά,

β) Η εκτέλεση των πάσης φύσεως προμηθειών,

γ) Η διαχείριση του υλικού (παραλαβή, καταχώρηση, αποθήκευση, διανομή),

δ) Η ανάθεση εργασιών και παρακολούθηση εκτελέσεώς τους,

ε) Η εκποίηση περιουσιακών στοιχείων.

4. Το Τμήμα Γραμματειακής υποστήριξης είναι αρμόδιο:

α) Για την τήρηση του πρωτοκόλλου αλληλογραφίας και του ειδικού μητρώου αναφορών (αρ. 4 παρ. 3 Ν. 2477/97),

β) Για τη διακίνηση της αλληλογραφίας και την αναπαραγωγή εγγράφων και εντύπων,

γ) Για τη βεβαίωση της ακρίβειας αντιγράφων ή φωτοαντιγράφων ή δικαιολογητικών, καθώς και τη βεβαίωση του γνήσιου της υπογραφής.

5. Το Τμήμα Μηχανογραφικών Εφαρμογών έχει αρμοδιότητα το σχεδιασμό, ανάπτυξη και συντήρηση των μηχανογραφικών εφαρμογών, την καλή λειτουργία του μηχανογραφικού συστήματος, τη συντήρηση του μηχανογραφικού εξοπλισμού και την εν γένει στήριξη ολόκληρου του ηλεκτρονικού συστήματος.

6. Το Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων έχει αρμοδιότητα:

α) Την οργάνωση της επικοινωνίας της Αρχής με τους πολίτες, τους φορείς του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, τα Μ.Μ.Ε.

β) Τη λειτουργία Βιβλιοθήκης,

γ) Την οργάνωση των διεθνών σχέσεων της Αρχής.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του το Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων φροντίζει για την έκδοση ενημερωτικών εντύπων, καταχωρήσεων στα ΜΜΕ, διοργανώνει συναντήσεις και συνέδρια και φροντίζει για τη συμ-

μετοχή των εκπροσώπων της Αρχής σε αντίστοιχα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Το Τμήμα καταρτίζει επίσης το ειδικό εβδομαδιαίο πρόγραμμα της παρ. 3 του άρθρου 2 του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος.

Άρθρο 12

1. Συνιστώνται στην Αρχή τριάντα (30) θέσεις τακτικού προσωπικού κατανεμημένες κατά κατηγορία και κλάδο ως εξής:

- Έξι (6) θέσεις κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού
- Τρεις (3) θέσεις κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας
- Τρεις (3) θέσεις κλάδου ΠΕ Πληροφορικής
- Τρεις (3) θέσεις κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού
- Δύο (2) θέσεις κλάδου ΤΕ Πληροφορικής
- Εννέα (9) θέσεις κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Οικονομικού
- Δύο (2) θέσεις κλάδου ΥΕ Βοηθητικού Προσωπικού
- Δύο (2) θέσεις κλάδου ΔΕ Τεχνικών, ειδικότητας οδηγών.

2. Οι 30 θέσεις του τακτικού προσωπικού κατανέμονται στα τμήματα της Γραμματείας ως εξής:

α) Διοίκησης: τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΠΕ Διοικητικού - Οικονομικού, τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Οικονομικού και δύο (2) θέσεις του κλάδου ΔΕ Τεχνικών, ειδικότητας οδηγών.

β) Οικονομικής Διαχείρισης: τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού, δύο (2) θέσεις του κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού και δύο (2) θέσεις του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού,

γ) Γραμματειακή Υποστήριξη: μία (1) θέση του κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού, τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού και δύο (2) θέσεις του κλάδου ΥΕ Βοηθητικού Προσωπικού,

δ) Μηχανογραφικών Εφαρμογών: τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΠΕ Πληροφορικής, δύο (2) θέσεις του κλάδου ΤΕ Πληροφορικής,

ε) Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων: τρεις (3) θέσεις του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας και μία (1) θέση του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

3. Προσόντα διορισμού στις θέσεις της παρ. 1 με εξαίρεση του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας ορίζονται τα προβλεπόμενα από το Π.Δ. 194/1988, όπως εκάστοτε ισχύει και επί πλέον πολύ καλή γνώση χρήσης Η/Υ.

Προσόντα διορισμού για τις θέσεις της ειδικότητας ΠΕ Επικοινωνίας ορίζεται πτυχίο ΑΕΙ της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής κατεύθυνσης επικοινωνίας, δημοσιογραφίας και Μ.Μ.Ε. Απαιτείται επίσης άριστη γνώση τουλάχιστον μιας ξένης γλώσσας (αγγλικής-γαλλικής-γερμανικής) που προσδιορίζεται κάθε φορά στην προκήρυξη των θέσεων καθώς και πολύ καλή γνώση χρήσης Η/Υ.

4. Στον ανωτέρω αριθμό των θέσεων της Αρχής προστίθενται οι τριάντα (30) θέσεις του ειδικού επιστημονικού προσωπικού της παρ. 1 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997 και οι 30 θέσεις του βοηθητικού επιστημονικού προσωπικού της παρ. 1 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998, καθώς και οι επτά (7) θέσεις με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου της παρ. 1 του άρθρου 8 του Ν. 2623/98.

Άρθρο 13

1. Της Γραμματείας προϊστάται Διευθυντής. Ως Διευθυντής επιλέγεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 5 του Ν. 2477/97 από το Συνήγορο του Πολίτη μόνιμος υπάλληλος κατηγορίας ΠΕ που συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις να κριθεί για προαγωγή στο βαθμό του

Διευθυντή σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 82 του Ν. 2683/1999 (ΦΕΚ 19/Α/99).

2. Η επιλογή του Διευθυντή γίνεται μετά από δημόσια ανακοίνωση σε δύο ημερήσιες εφημερίδες. Με τη δημόσια ανακοίνωση ο Συνήγορος του Πολίτη καλεί τους ενδιαφερόμενους να υποβάλλουν αίτηση για την επιλογή μέσα σε προθεσμία που ειδικώς ορίζεται στη δημόσια ανακοίνωση και που δεν μπορεί να είναι μικρότερη από (10) ημέρες.

Στη δημόσια ανακοίνωση προσδιορίζονται ο κλάδος ή οι κλάδοι και η τυχόν ειδικότητα στην οποία πρέπει να ανήκουν οι ενδιαφερόμενοι, τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα που πρέπει να έχει ο υποψήφιος, καθώς και τα συνυποβαλλόμενα με την αίτηση στοιχεία.

3. Ο Διευθυντής επιλέγεται για τρία (3) χρόνια και για το χρόνο αυτόν αποσπάται στην Αρχή με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης χωρίς γνώμη υπηρεσιακού συμβουλίου και κατά παρέκκλιση όλων των κείμενων διατάξεων, όπως ορίζεται στην παρ. 3 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997.

Άρθρο 14

Προϊστάμενοι Τμημάτων και Γραφείων.

1. Στα Τμήματα Διοίκησης και Οικονομικής Διαχείρισης προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού - Οικονομικού.

Στο Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

Στο Τμήμα Μηχανογραφικών Εφαρμογών προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Πληροφορικής.

Στο Τμήμα Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας και, αν δεν υπάρχει, του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού που γνωρίζει άριστα μια ξένη γλώσσα (αγγλικά-γαλλικά-γερμανικά).

Στο γραφείο Προμηθειών προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΤΕ Διοικητικού - Λογιστικού.

Στο Γραφείο Διοικητικής Μέριμνας προϊστάται μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού - Λογιστικού.

2. Ως προϊστάμενοι των τμημάτων και γραφείων της Γραμματείας μπορούν να επιλεγούν και υπάλληλοι με απόσπαση στην Αρχή κατά τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 5 του Ν. 2477/1997.

Άρθρο 15

Τελικές και Μεταβατικές διατάξεις.

1. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος Π. Δ/τος η πλήρωση των θέσεων της Γραμματείας, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παρ. 2, μπορεί να γίνει μετά από δημόσια ανακοίνωση με μετάταξη ή με απόσπαση υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων που ορίζονται στην παρ. 5 του άρθρου 8 του Ν. 2623/1998, κατά παρέκκλιση όλων των γενικών και ειδικών διατάξεων.

Οι αποσπώμενοι ή μετατασσόμενοι πρέπει να έχουν τα προσόντα του κλάδου της θέσης που αποσπώνται ή μετατάσσονται. Η δημόσια ανακοίνωση δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον ημερήσια εφημερίδα και σ' αυτήν αναφέρονται: α) οι θέσεις που πρόκειται να καλυφθούν με απόσπαση ή μετάταξη, β) τα απαιτούμενα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, γ) η προθεσμία μέσα στην οποία οι υποψήφιοι πρέπει να υποβάλλουν την αίτηση, δ) τα δικαιολογητικά ή άλλα έγγραφα και στοιχεία που συνυποβάλλονται με την αίτηση.

2. Κατ' εξαίρεση και κατά την πρώτη πλήρωση των θέσεων του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας αυτό μπορεί να γίνει με απόσπαση υπαλλήλων του κλάδου ΠΕ Διοικητικού - Οικονομικού, ή άλλων κλάδων ΠΕ με αντίστοιχα τυπικά προσόντα που έχουν αρίστη γνώση της Αγγλικής ή Γαλλικής ή Γερμανικής γλώσσας. Με τη δημόσια ανακοίνωση προσδιορίζεται η γλώσσα.

3. Η πολύ καλή γνώση χρήσης Η/Υ αποδεικνύεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 2 του Π.Δ. 291/98 (ΦΕΚ 210/Α/98) αναλόγως εφαρμοζομένων.

4. Οι 7 θέσεις της παρ. 4 του άρθρου 12 του παρόντος Π.Δ. επιτρέπεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του Ν. 2623/98 να καλύπτονται και με απόσπαση υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων που ορίζονται στην παρ. 1 του

άρθρου 14 του Ν. 2190/1994, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 2527/97.

Στην Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος Διατάγματος.

Αθήνα, 22 Οκτωβρίου 1999

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΝΙΚ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

2. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΟΗΘΩΝ ΣΥΝΗΓΟΡΩΝ

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΚΑΜΙΝΗΣ

Συνήγορος του Πολίτη

Γεννήθηκε στις 15 Ιουλίου 1954 στη Νέα Υόρκη. Είναι παντρεμένος με την Ντρία Αναγνώστου και έχουν μία κόρη.

ΣΠΟΥΔΕΣ

Αποφοίτησε από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών τον Απρίλιο του 1980. Τον Οκτώβριο του 1982 έλαβε το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης *Diplôme d'Etudes Approfondies (DEA)* στο Δημόσιο Δίκαιο από το Πανεπιστήμιο Paris II. Στη διάρκεια των μεταπτυχιακών του σπουδών υπήρξε υπότροφος του Ιδρύματος Στασινοπούλου (1981–1982). Τον Ιούνιο του 1989 υποστήριξε τη διδακτορική του διατριβή (*Doctorat d'État en Droit*) στο Πανεπιστήμιο Paris I, με θέμα τις συνταγματικές όψεις της μετάβασης από τη δικτατορία στη δημοκρατία στην Ελλάδα και στην Ισπανία («*La transition constitutionnelle en Grèce et en Espagne*»).

Ξένες γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά, ισπανικά, γερμανικά.

ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

Τον Νοέμβριο του 1982 προσλήφθηκε ως επιστημονικός συνεργάτης στη Β' Έδρα του Συνταγματικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τον Δεκέμβριο του 1990 εκλέχθηκε λέκτορας στο Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών και τον Ιούνιο του 1998 εκλέχθηκε επίκουρος καθηγητής. Από τον Σεπτέμβριο του 1989 είναι επιστημονικός συνεργάτης στο Τμήμα Κοινοβουλευτικών Μελετών και Ερευνών της Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής των Ελλήνων. Από το 1998 έως το 2003 υπήρξε Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη, υπεύθυνος για τον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Είναι μέλος της Ένωσης Ελλήνων Συνταγματολόγων, της Ελληνικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης και του Ομίλου «Αριστόβουλος Μάνεσης».

ΕΡΓΟ

Έχει δημοσιεύσει επιστημονικά άρθρα στα ελληνικά, τα αγγλικά και τα γαλλικά, καθώς και τα βιβλία:

- *Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων (Οι αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική και την πολιτική δίκη)*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα (σειρά *Μονογραφίες Συνταγματικού και Διοικητικού Δικαίου*, διεύθυνση: Π.Δ. Δαγτόγλου), Αθήνα/Κομοτηνή 1998.
- *La transition constitutionnelle en Grèce et en Espagne, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence* (σειρά *Bibliothèque Constitutionnelle et de Science Politique*, τ. 76),

Παρίσι 1993. Πρόκειται για τη διδακτορική του διατριβή, η οποία τιμήθηκε το 1990 από την Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Paris I με το βραβείο «Paul Deschanel».

ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΑΚΗΣ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1965.

ΣΠΟΥΔΕΣ

Σπούδασε Νομικά και Φιλοσοφία του Δικαίου στην Αθήνα και τις Βρυξέλλες. Είναι διδάκτωρ της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ξένες γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά.

ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

Άσκησε τη δικηγορία στην Αθήνα, χειριζόμενος ιδίως υποθέσεις δημοσίου δικαίου. Ως ειδικός επιστημονικός συνεργάτης του τομέα Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Κοινωνιολογίας του Δικαίου διδάσκει Φιλοσοφία του Δικαίου και Ηθική Φιλοσοφία στο Νομικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών, και με την ιδιότητα του επισκέπτη συνεργάτη έχει διδάξει μαθήματα Ατομικών Ελευθεριών και Δικαίου της Κοινωνίας της Πληροφορίας σε άλλες πανεπιστημιακές σχολές της χώρας.

Από το 1996 έως το 1998 διετέλεσε νομικός σύμβουλος του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Διετέλεσε επίσης μέλος της ομάδας εκπόνησης της Πράσινης και της Λευκής Βίβλου της ελληνικής κυβέρνησης για την Κοινωνία της Πληροφορίας, σύνδεσμος της ελληνικής κυβέρνησης με τον ΟΑΣΕ και μέλος της Εθνικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας.

Από τον Δεκέμβριο του 1998 έως τον Ιούνιο του 2003 εργάστηκε ως ειδικός επιστήμονας στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συνηγόρου του Πολίτη. Ως εμπειρογνώμων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε ζητήματα θεσμικών εγγυήσεων της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου έχει συμμετάσχει σε πολλές αποστολές σε χώρες των Βαλκανίων και της πρώην ΕΣΣΔ.

ΕΡΓΟ

Έχει δημοσιεύσει το βιβλίο *Η ηθική διαφορά του νόμου*, εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2006, και έχει συμβάλει με πολλά άρθρα του στα πεδία του δημοσίου δικαίου, της πολιτικής φιλοσοφίας και της φιλοσοφίας του δικαίου. Επίσης συνεργάζεται με πολλούς εκδοτικούς οίκους ως μεταφραστής και επιμελητής δοκιμίων φιλοσοφίας και πολιτικής θεωρίας.

ΠΑΤΡΙΝΑ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη στον Κύκλο Κοινωνικής Προστασίας
Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1962. Είναι παντρεμένη με τον Παντελή Μ. Πεχλιβανίδη και έχουν δύο παιδιά.

ΣΠΟΥΔΕΣ

Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Νομικής και του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το 1984 έλαβε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (DEA) στο Δημόσιο Δίκαιο του Πανεπιστημίου Paris II και το 1990 διδακτορικό δίπλωμα του Πανεπιστημίου Paris I.

Ξένες γλώσσες: γαλλικά, αγγλικά, ιταλικά.

ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

Είναι δικηγόρος Αθηνών παρ' Αρείω Πάγω και έχει δικηγορική εμπειρία κυρίως σε θέματα διοικητικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου. Εργάστηκε ως νομικός σύμβουλος σε ανώνυμες εταιρείες και στο Ταμείο Ασφαλίσεως Τεχνικών Τύπου Αθηνών (ΤΑΤΤΑ). Διετέλεσε ειδική σύμβουλος του Υφυπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Το 2002 συμμετείχε στην επιστημονική επεξεργασία του Ν. 3029/2002 ως μέλος της επιτροπής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τον Οκτώβριο του 2007 εξελέγη επίκουρη καθηγήτρια στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών στο Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλειας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Είναι μέλος της Επιστημονικής Εταιρείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΕΕΚΑ), της οποίας υπήρξε γραμματέας (1999–2002). Είναι επίσης μέλος του European Institute of Social Security (Leuven, Βέλγιο), της Επιστημονικής Εταιρείας Διοικητικής Δικαιοσύνης, καθώς και μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Επιστημονικής Εταιρείας Δικαίου Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΕΔΕΚΑ) και της European Women Lawyers Association (EWLA).

ΕΡΓΟ

Έχει δημοσιεύσει βιβλία, άρθρα και μελέτες σε επιστημονικά περιοδικά. Μεταξύ αυτών:

- *Η εξέλιξη στο δίκαιο της κοινωνικής ασφαλίσεως. Περισσότερη αγορά – Περισσότερο κράτος*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2004, σ. 329.
- *Η επικουρική κοινωνική ασφάλιση στο ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού*, πρόλογος Επ. Σπηλιωτόπουλου, *Βιβλιοθήκη Δημοσίου Δικαίου*, τ. 16, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2002, σ. 221.
- «Η ρύθμιση θεμάτων κοινωνικής ασφαλίσεως με ΣΣΕ», στο Κ. Κρεμαλής (επιστημ. υπεύθ.), *Ρήτρες κοινωνικής ασφάλισης σε συλλογικές συμβάσεις εργασίας και κοινωνικός διάλογος*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996, σ. 73–107.
- «Η κοινωνική ασφάλιση ως δημόσια υπηρεσία. Συνεργασία ιδιωτικών και δημόσιων φορέων», *Διοικητική Δίκη 2* (1993), σ. 257–277.
- «Συστήματα διοικητικού ελέγχου επί των νοσοκομείων», στο *Οι υπηρεσίες υγείας. Οργάνωση – διοίκηση – προγραμματισμός*, έκδ. Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Κοινωνικής Ασφάλειας, Αθήνα 1990, σ. 59–69.
- *Le contrôle du service public de la santé en France et en Angleterre*, διδακτορική διατριβή, Παρίσι 1990.

ΧΡΥΣΗ ΧΑΤΖΗ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη στον Κύκλο Ποιότητας Ζωής

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1965.

ΣΠΟΥΔΕΣ

Αποφοίτησε από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1988. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Δημόσιο Δίκαιο στη Γαλλία και την Αγγλία (DEA Πανεπιστημίου Paris I, 1990· LLM Πανεπιστημίου Bristol, 1991).

Ξένες γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά.

ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

Είναι δικηγόρος Αθηνών από το 1992 με ειδίκευση σε θέματα δημοσίου δικαίου. Διετέλεσε ειδική συνεργάτις στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1994–1995), στο Υπουργείο Ανάπτυξης το

διάστημα 1996–1999 και στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης το πρώτο εξάμηνο του 1999. Από τον Ιούλιο του 1999 έως τον Ιούνιο του 2005 εργάστηκε ως ειδική επιστήμονας στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συνηγόρου του Πολίτη, αναλαμβάνοντας υποθέσεις που αφορούσαν κυρίως σε δικαιώματα αθλοδωπών, αιτούντων άσυλο και κρατουμένων, σε θέματα ισότητας των φύλων, συμπεριφοράς αστυνομικών οργάνων, επαγγελματικών δικαιωμάτων, σε προσβολές του δικαιώματος αναφοράς κ.ά. Από τον Ιούνιο του 2005 μέχρι σήμερα είναι υπεύθυνη του Κύκλου Ποιότητας Ζωής του Συνηγόρου του Πολίτη, με αρμοδιότητα σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και εν γένει ποιότητας ζωής των πολιτών. Συμμετείχε στη νομοπαρασκευαστική επιτροπή του Ν. 3051/2002 για τις συνταγματικώς κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές και στη νομοπαρασκευαστική επιτροπή του Ν. 3488/2006 για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στον χώρο εργασίας. Έχει λάβει μέρος σε διάφορες συναντήσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, εκπροσωπώντας τον Συνήγορο του Πολίτη, κυρίως σε θέματα περιβάλλοντος και διακρίσεων, και σε ποικίλες δράσεις στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΥΝΟΜΙΑ του Συμβουλίου της Ευρώπης για την ανάπτυξη θεσμών Συνηγόρου του Πολίτη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Είναι μέλος του Ομίλου «Αριστόβουλος Μάνεσης» και μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και του Πολίτη. Ήταν πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου του Συλλόγου Εργαζομένων του Συνηγόρου του Πολίτη (2001–2003) και αιρετό μέλος στο υπηρεσιακό συμβούλιο της Αρχής (2001–2005).

ΕΡΓΟ

Έχει δημοσιεύσει άρθρα και μελέτες σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους για διάφορα θέματα συνταγματικού δικαίου.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη στον Κύκλο Σχέσεων Κράτους-Πολίτη

Γεννήθηκε στην Αθήνα στις 30 Σεπτεμβρίου 1959. Είναι παντρεμένη με τον Jens Bastian και έχουν μία κόρη.

ΣΠΟΥΔΕΣ

Τον Ιούνιο του 1981 αποφοίτησε από το Τμήμα Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τον Οκτώβριο του 1983 έλαβε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (DEA) στη Διοικητική Επιστήμη από το Πανεπιστήμιο της Πικαρδίας (Αμιένη, Γαλλία). Τον Ιούλιο του 1987 υποστήριξε τη διδακτορική της διατριβή (Doctorat d'État) στην Πολιτική Επιστήμη στο ίδιο πανεπιστήμιο. Στη διάρκεια των μεταπτυχιακών της σπουδών υπήρξε υπότροφος του Ιδρύματος Στασινοπούλου (1982–1983) και του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Επίσης διετέλεσε υπότροφος στο Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας (NATO, 1984–1987). Η διατριβή της τιμήθηκε από το γαλλικό κράτος με επιχορήγηση για έκδοση. Ξένες γλώσσες: άρτια γνώση της αγγλικής και της γαλλικής γλώσσας και μέτρια γνώση της γερμανικής.

ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

Από το 1989 διδάσκει στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου είναι καθηγήτρια. Υπήρξε σύμβουλος στον Οργανισμό Οικονομι-

κής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (1988), σύμβουλος σπουδών στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης (1989–1991) και δίδαξε για πολλά χρόνια στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Έχει διδάξει επίσης στο Πανεπιστήμιο της Πικαρδίας (1985–1988), στο Πανεπιστήμιο Paris II (1995–1996) και στο Université de Versailles-Saint Quentin en Yvelines (1996–1997).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ομάδας για τη Δημόσια Διοίκηση (European Group of Public Administration) και του Διεθνούς Ινστιτούτου Διοικητικών Επιστημών (IISA, Βρυξέλλες). Υπήρξε πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης (2002–2004), μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ).

ΕΡΓΟ

Έχει πλούσια ερευνητική και συγγραφική δραστηριότητα σε διάφορα θέματα δημόσιας διοίκησης και συμμετέχει συστηματικά σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα. Οι τρέχουσες ερευνητικές της δραστηριότητες αφορούν στην πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες και στον εξευρωπαϊσμό της δημόσιας διοίκησης. Έχει δημοσιεύσει άρθρα και βιβλία στην ελληνική, τη γαλλική και την αγγλική γλώσσα και έχει επιμεληθεί μεταφράσεις με αντικείμενο τη δημόσια διοίκηση. Στις αυτοτελείς εργασίες της περιλαμβάνονται:

- *Πραγματικότητα των δικαιωμάτων. Κρατικές πολιτικές και πρόσβαση σε υπηρεσίες*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2005, σ. 317.
- *Citoyens et administration. Les enjeux de l'autonomie et du pluralisme*, L'Harmattan, Παρίσι 2003, σ. 270.
- *Ελληνική διοίκηση και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2001, σ. 226.
- *Διοίκηση, πολίτες και δημοκρατία*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2000, σ. 603.
- «Το πρόβλημα της δημόσιας διοίκησης. Μια πρώτη προσέγγιση», Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, *Οικονομικά θέματα* 4 (Οκτώβριος 1996), σ. 66.
- *Οργάνωση και εξουσία. Προβλεψιμότητα και διαφάνεια στη δημόσια διοίκηση*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1992.
- *Fonctionnaires et militants, l'administration et les nouveaux mouvements sociaux*, L'Harmattan, Παρίσι 1991.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΣΧΟΣ

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Παιδιού

Γεννήθηκε στην Αθήνα στις 28 Αυγούστου 1957. Είναι παντρεμένος με την Κατερίνα Πούτου και έχουν δύο κόρες.

ΣΠΟΥΔΕΣ

Αποφοίτησε από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών τον Μάρτιο του 1981. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές (MPhil) στην Εγκληματολογία στο London School of Economics and Political Science. Παρακολούθησε σεμινάρια για την εκπαίδευση ενηλίκων και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση εκπαιδευτών (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο), σεμινάρια για την αυτογνωσία και το σχετίζεσθαι (Αθηναϊκό Κέντρο Μελέτης του Ανθρώπου), για την οργάνωση κέντρων νεότητας (Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς) και τη δραματοποίηση για παιδιά (Δήμος Λονδίνου).

Ξένες γλώσσες: αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά.

ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

Ως ελεύθερος επαγγελματίας ασχολήθηκε με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πρωτοβουλιών για την υποστήριξη παιδιών και νέων με προβλήματα κοινωνικής ένταξης, επιμορφωτικών παρεμβάσεων σε φυλακές και ιδρύματα, υπηρεσιών συμβουλευτικής, εκπαιδευτικών προγραμμάτων για νέους που έχουν αποχωρήσει πρόωρα από το σχολείο, πολιτιστικής και κοινωνικής δραστηριοποίησης εφήβων, νεανικών συμμετοχικών δράσεων κ.ά. Συνεργάστηκε κυρίως με τις Γενικές Γραμματείες Λαϊκής Επιμόρφωσης και Νέας Γενιάς, τον Εθνικό Οργανισμό Προνοίας, με οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και με τη ΜΚΟ «ΑΡΣΙΣ–Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων», της οποίας υπήρξε ιδρυτικό μέλος (1992) και μέλος του διοικητικού συμβουλίου. Δίδαξε σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και σε σεμινάρια επιμόρφωσης προσωπικού, σε κοινωνικούς επιστήμονες, στελέχη φορέων πρόνοιας και σε άτομα με προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού. Ασχολήθηκε εντατικά με τη δραματική έκφραση παιδιών και εφήβων.

Έλαβε μέρος σε πολλά συνέδρια και διασκέψεις. Συμμετείχε στην παραγωγή της εναλλακτικής έκθεσης μη κυβερνητικών οργανώσεων για την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Ελλάδα (1998–2000). Διετέλεσε μέλος της πρώτης επιστημονικής επιτροπής του Παρατηρητηρίου για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2002).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Συμμετείχε στην Επιτροπή Πρωτοβουλίας για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στη συντονιστική επιτροπή του Δικτύου Συνεργασίας για την Υποστήριξη των Νέων και στα διοικητικά συμβούλια των ευρωπαϊκών δικτύων: Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Ευημερία των Παιδιών (EFCW), Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Οργανώσεων που Εργάζονται με τους Άστεγους (FEANTSA) και Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Απασχόληση των Παραβατών (EDEF), του οποίου διετέλεσε και πρόεδρος.

ΕΡΓΟ

Έχει συγγράψει ειδικά εκπαιδευτικά εγχειρίδια για παιδιά και ενήλικες, όπως τον ξεναγό δικαιωμάτων και υπηρεσιών για νέους πολίτες με τίτλο *Δικαίωμά σου*, εκδ. ΑΡΣΙΣ, Αθήνα 1998, εκπαιδευτικό υλικό για στελέχη υποστήριξης και εκπαιδευτές προγραμμάτων κατάρτισης (εκδ. Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου), ειδικές εκθέσεις και επιστημονικά άρθρα για θέματα συναφή με τα δικαιώματα των νέων.

3. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΑΚΗΣ

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Πτυχίο Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών (1997), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Συγκριτική Πολιτική και την Πολιτική Κοινωνιολογία του Πανεπιστημίου Paris X (1998).

ΒΕΡΕΜΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Πτυχίο Ιστορίας και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Warwick (1996), MSc στις Ευρωπαϊκές Σπουδές του London School of Economics and Political Science (1997).

ΒΟΥΤΣΙΝΟΥ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών (1994), LL.M στο Διοικητικό Δίκαιο της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Αμβούργου (1997).

ΔΕΛΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1993), DEA de Droit public interne του Πανεπιστημίου Paris II (1995), DEA de Droit public comparé des états européens του Πανεπιστημίου Paris I (1996).

ΔΕΜΟΙΡΟΥ ΗΛΕΚΤΡΑ

Πτυχίο Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1993), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Σχολική Ψυχολογία και τις Μαθησιακές Δυσκολίες του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (2003). Υπάλληλος με απόσπαση από το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας.

ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1985), διδακτορικό δίπλωμα του Γενικού Τμήματος Δικαίου του Παντείου Πανεπιστημίου (1999).

ΛΥΚΟΒΑΡΔΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), DEA des Droits de l'homme et libertés publiques του Πανεπιστημίου Paris X (1998).

ΜΑΡΚΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Πτυχίο Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου Πατρών (1990), MEd στην Εξελικτική Ψυχολογία του Πανεπιστημίου του Harvard (1994).

ΜΑΡΚΟΥ ΕΛΕΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1997), LL.M «International Human Rights Law» του Πανεπιστημίου του Nottingham (1999).

ΜΟΝΙΟΥΔΗ ΙΣΑΒΕΛΛΑ

Πτυχίο Οικονομικών του Πανεπιστημίου Αθηνών (1978), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Economic Development» του Πανεπιστημίου του Manchester (1979), MA «Economics» του Πανεπιστημίου του Manchester (1980). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

ΜΟΣΧΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Πτυχίο Διοικητικών Επιστημών της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών (1978), πτυχίο Εγκληματολογίας του Καθολικού Πανεπιστημίου της Louvain (1986), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1990). Υπάλληλος με απόσπαση από τη Νομαρχία Αθηνών.

ΜΠΑΛΤΣΙΩΤΗΣ ΛΑΜΠΡΟΣ

Πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας Αλεξανδρούπολης (1986), πτυχίο Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου θράκης (1994), Diplôme d'Histoire de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales, Παρίσι (2002).

ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ

Πτυχίο Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), MA «Mediterranean Archaeology» του Πανεπιστημίου του Bristol (1997).

ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1997), ευρωπαϊκό μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Human Rights and Democratization» του Πανεπιστημίου της Πάδοβας (2000), Diploma του Rhodes Academy of Oceans' Law and Policy (2002).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΗ

BA (honors) Κοινωνιολογίας και Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του York (Καναδάς) (1982), MA στην Κοινωνιολογία του Πανεπιστημίου του York (1984), διδακτορικό δίπλωμα στην Κοινωνιολογία του Πανεπιστημίου του York (1994).

ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1984), διδακτορικό δίπλωμα του Πανεπιστημίου Goethe της Φραγκφούρτης – Έδρα Ποινικού Δικαίου και Θεωρίας Κοινωνιολογίας του Δικαίου (1990).

ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Πτυχίο Πολιτικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου (1991), απόφοιτος της Εθνι-

κής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1997), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου (1999). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

ΤΟΥΡΚΟΧΩΡΙΤΗ ΙΩΑΝΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), DEA d'Études Politiques de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales, Παρίσι (1999), DEA de Droit public interne του Πανεπιστημίου Paris II (2001).

ΤΣΑΠΟΓΑΣ ΜΙΧΑΗΛ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1985), διδακτορικό δίπλωμα Νομικής του Πανεπιστημίου του Μονάχου (1991).

ΤΣΙΟΥΚΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), DEA des Droits de l'homme et libertés publiques του Πανεπιστημίου Paris X (2000).

ΦΥΤΡΑΚΗΣ ΕΥΤΥΧΙΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1990), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στις Ποινικές Επιστήμες του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1992), διδακτορικό δίπλωμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1997).

ΧΟΡΜΟΒΙΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Πτυχίο Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1994), MA στις Μεσογειακές Σπουδές στο Τμήμα Μελέτης των Συγκρούσεων του King's College, Λονδίνο (1996).

ΒΟΗΘΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1998), DEA de Droit public général του Πανεπιστημίου του Poitiers (1999).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

ΒΑΚΑΛΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Πτυχίο Διοίκησης και Οικονομίας του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Χαλκίδας (1996).

ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΑΤΡΙΝΑ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΑΛΕΣΤΑΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

Πτυχίο Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο του Πανεπιστημίου του Leiden (1997).

ΑΜΟΡΙΑΝΟΥ ΣΟΦΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1986).

ΑΡΣΕΝΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ

Πτυχίο Ιατρικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1992), MSc στη Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας του London School of Hygiene (1996).

ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΖΗΝΑ

Πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1987), διδακτορικό δίπλωμα στις Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Φλωρεντίας (1998).

ΒΑΒΟΥΓΓΙΟΥ ANNA

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1983), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1994). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Πτυχίο Κοινωνιολογίας του Wellesley College (1978), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Κοινωνιολογία και τις Πληθυσμιακές Σπουδές του Brown University (1981), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1994). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

ΓΚΛΟΒΑΝΟΥ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς (1993), ειδίκευση στην Ιατρική Πληροφορική (Medical informatics).

ΖΟΡΜΠΑΣ ΠΑΡΗΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), LL.M του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης (1999).

ΚΑΡΑΒΟΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

Maîtrise Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Paris V (1981), DEA Κοινωνικής Ψυχολογίας της École des Hautes Études en Sciences Sociales (1983).

ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΥΛΙΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1987), DEA de Droit social et Droit syndical

του Πανεπιστημίου Paris X (1989), DEA des Politiques sociales et société, mention protection sociale του Πανεπιστημίου Paris I (1990), διδακτορικό δίπλωμα στο Ιδιωτικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου Paris X (2000).

ΚΥΡΙΑΚΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), LLM Νομικής του Πανεπιστημίου Albert-Ludwig του Freiburg (2000), διδακτορικό δίπλωμα Νομικής Πανεπιστημίου Albert-Ludwig του Freiburg (2005) – Ινστιτούτου Max Planck Αθλοδοπαού και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου.

ΚΩΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1986), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1994), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κράτος και δημόσια διοίκηση» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1999). Υπάλληλος με απόσπαση από τη Γενική Γραμματεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος.

ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ

Πτυχίο Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου (1987), MSc «Gender and social policy», School of Social Sciences του Πανεπιστημίου του Bristol (1991).

ΛΑΣΚΑΡΙΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1996), LLM στο Αστικό Ιατρικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης (1997), διδακτορικό δίπλωμα στο Αστικό Ιατρικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης (2003).

ΜΑΝΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (1993), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Πολιτική Επιστήμη και τη Δημόσια Διοίκηση του Πανεπιστημίου Αθηνών (2000).

ΜΑΡΑΓΚΑΚΗ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1997), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Ποινικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου Αθηνών (2001), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Δίκαιο της Υγείας του Πανεπιστημίου Aix-Marseille III (2001), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Τμήμα Διοίκησης Υπηρεσιών Υγείας της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (2003).

ΜΑΡΙΔΑΚΗ ΑΔΡΙΠΗΝΗ

Πτυχίο Ανωτάτης Βιομηχανικής Σχολής Πειραιώς (1989), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1992). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

ΜΗΛΙΟΣ-ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ

Πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών (1976), διδακτορικό δίπλωμα στην Πολιτική Επιστήμη του Πανεπιστημίου της Φραγκφούρτης (1985), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Επικοινωνιακό Μάρκετινγκ του Πανεπιστημίου της Φραγκφούρτης (1990).

ΜΠΑΡΤΖΕΛΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), LL.M στο Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου της East Anglia (1997).

ΠΑΛΑΣΚΑ ΕΥΝΙΚΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1990).

ΠΑΝΑΓΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑ

Πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Αθηνών (1994), πτυχίο Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου (1997), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κοινωνικός αποκλεισμός και μειονότητες» του Παντείου Πανεπιστημίου (2000).

ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΡΕΝΑ

Πτυχίο Θεωρητικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Τορόντο (1978). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

ΠΑΠΑΛΟΥΚΑ ΔΑΝΑΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), MPhil στο Ιατρικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου του Reading (1999).

ΣΚΥΛΛΑΚΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Δημόσιο Δίκαιο της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1997), ευρωπαϊκό μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Κοινωνική Ασφάλιση («Social Security») του Καθολικού Πανεπιστημίου της Louvain (2002).

ΤΖΕΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), LL.M στο Δημόσιο και το Ιδιωτικό Δίκαιο της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Freiburg (1999), διδακτορικό δίπλωμα στο Δημόσιο Δίκαιο της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Freiburg (2003).

ΤΟΠΑΛΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Πτυχίο Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κοινωνικός αποκλεισμός, μειονότητες και φύλο» στο Τμήμα Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου (2003).

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΚΑΛΛΙΟΠΗ-ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1999), LL.M «Legal Aspects of Medical Practice» του Πανεπιστημίου του Cardiff (2001).

ΤΣΕΛΕΚΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Πτυχίο Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πατρών (1991), διδακτορικό δίπλωμα στην Οικονομική Επιστήμη του Πανεπιστημίου Πατρών (2000). Υπάλληλος με απόσπαση από το Ταμείο Ασφάλισης Ναυτικών Πρακτόρων και Υπαλλήλων του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

Πτυχίο Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου (2002), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης (MSc) του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου (2006).

ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΧΡΥΣΗ ΧΑΤΖΗ

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΑΔΑΜ ΧΡΗΣΤΟΣ

BSc Οικονομικών του Πανεπιστημίου της Βοστώνης (1974), MA στην Πολεοδομία και την Αρχιτεκτονική του Πανεπιστημίου του Harvard (1976).

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1991), DEA de Droit public του Πανεπιστημίου Montesquieu Bordeaux I (1992), διδακτορικό δίπλωμα στο Διοικητικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου Montesquieu Bordeaux IV (1998).

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχίο Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1986), MSc «Earth and Environmental Sciences» του Πανεπιστημίου του Illinois (1993).

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1991), μεταπτυχιακό σεμινάριο στον Τομέα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1991–1992).

ΒΕΛΛΩΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Πτυχίο Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1991), μεταπτυχιακό ενδεικτικό Ωκεανογραφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1997).

ΒΙΤΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Πτυχίο Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών της Πολυτεχνικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1989), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στον Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό Έργων Υποδομής του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (2004).

ΒΛΑΧΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πτυχίο Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1992).

ΒΡΕΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1993), πτυχίο Παιδαγωγικών Σπουδών (ΣΕΛΕΤΕ) Θεσσαλονίκης (1999), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης

στην Ιστορία, τη Φιλοσοφία και την Κοινωνιολογία του Δικαίου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1997). Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στις Διεθνείς και τις Ευρωπαϊκές Σπουδές, στην ειδίκευση «Περιβαλλοντική διακυβέρνηση και βιώσιμη ανάπτυξη» του Παντείου Πανεπιστημίου (Πρόγραμμα «Jean Monnet», 2007).

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗ ΜΕΤΑΞΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1981), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1999). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Πολιτισμού.

ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Αρχιτεκτονικής του Πολυτεχνείου του Μιλάνου (1988). Υπάλληλος με απόσπαση από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ανατολικής Αττικής.

ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1994), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Ευρωπαϊκό Δημόσιο Δίκαιο (1997), διδακτορικό δίπλωμα στο Ειδικό Διοικητικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου της Κολονίας (2002).

ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ ΖΩΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1990), διδακτορικό δίπλωμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1999).

ΚΟΥΤΡΟΥΜΑΝΗ ΑΘΗΝΑ

Πτυχίο Χημείας του Πανεπιστημίου Πατρών (1997), MSc «Environmental Technology», Imperial College – Πανεπιστήμιο του Λονδίνου (1999).

ΚΟΥΦΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1990), LL.M στο Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου του Hull, North Humberside (1992).

ΛΙΑΣΚΑ ΑΙΜΙΛΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1987), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Ελεύθερου Πανεπιστημίου Βρυξελλών (1991), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Πολιτική Οικονομία του Ελεύθερου Πανεπιστημίου Βρυξελλών (1992), ευρωπαϊκό μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Διαχείριση Περιβάλλοντος του European Association for Environmental Management Education (1993).

ΛΟΥΚΑΚΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1983), διδακτορικό δίπλωμα Νομικής του Πανεπιστημίου της Κολονίας (1989).

ΜΑΡΤΣΟΥΚΟΥ ΜΕΤΑΞΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), DEA de Droit public interne του Πανεπιστημίου Paris II (1999), διδακτορικό δίπλωμα στο Διοικητικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου Paris II (2004).

ΜΑΥΡΟΜΑΤΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Πτυχίο Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με ειδίκευση στην Αρχαιολογία (1990), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Κλασική Αρχαιολογία της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1998).

ΜΠΙΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Πτυχίο Πολιτικού Μηχανικού, Υγειονολόγου, Περιβαλλοντολόγου του Πολυτεχνείου του Aachen (1987), διδακτορικό δίπλωμα Πολιτικού Μηχανικού του Πολυτεχνείου του Aachen (1995).

ΜΠΟΣΔΟΓΙΑΝΝΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Πτυχίο Πολιτικού Μηχανικού του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (1987), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Περιβαλλοντική Υδραυλική του von Karman Institute for Fluid Dynamics, Βρυξέλλες (1989), διδακτορικό δίπλωμα στην Περιβαλλοντολογία-Υγειονολογία του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (1997). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

ΠΑΙΝΕΣΗ ΜΑΡΙΑ-ΜΥΡΤΩ

Πτυχίο Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1991), ΜΑ του Πανεπιστημίου του Σικάγου (1993).

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΓΛΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (1997).

ΠΕΤΟΥΣΗ ΘΕΟΔΩΡΑ

Πτυχίο Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1992).

ΠΕΧΛΙΒΑΝΟΓΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχίο Φυσιογνωστικών Επιστημών Γεωλογικής Κατεύθυνσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1976), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης Οικονομικής Γεωλογίας-Κοιτασματολογίας του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου (1978), διδακτορικό δίπλωμα στην Υποθαλάσσια Γεωλογία του Τμήματος Γεωλογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1995). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.

ΡΑΠΠΟΥ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1996).

ΡΩΣΣΙΟΥ-ΚΟΚΚΙΝΗ ΖΩΗ

Πτυχίο Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας (1976). Υπάλληλος με απόσπαση από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

ΣΑΛΑΜΑΛΙΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1993), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Δημόσιο Δίκαιο της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2000).

ΣΑΝΔΑΛΙΔΗΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Πτυχίο Ηλεκτρονικής και Μηχανικών Υπολογιστών του Πολυτεχνείου Κρήτης (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στις Ραδιοεπικοινωνίες και τις Μικροκυματικές Επικοινωνίες του Πανεπιστημίου του Bradford (1996), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Οργάνωση και τη Διοίκηση του Πολυτεχνείου Κρήτης (1998), διδακτορικό δίπλωμα στις Τηλεπικοινωνίες του Πανεπιστημίου του Bradford (2002).

ΣΓΑΓΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (1994), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Πολιτική Επιστήμη και τη Δημόσια Διοίκηση του Πανεπιστημίου Αθηνών (2001).

ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Αρχιτεκτονικής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (1989), MSc στην Περιφερειακή Ανάπτυξη του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης (1993), διδακτορικό δίπλωμα στην Πολεοδομία-Χωροταξία (1997) και μεταδιδακτορικό δίπλωμα στην Πολεοδομία-Χωροταξία του Παντείου Πανεπιστημίου (2000).

ΣΤΑΜΠΟΥΛΗ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1997), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Δημόσιο Δίκαιο της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2000).

ΣΤΑΣΙΝΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Πτυχίο Χημικού Μηχανικού του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (1993), MSc στην Περιβαλλοντική Μηχανική του Πανεπιστημίου του Strathclyde (1994).

ΤΣΑΪΤΟΥΡΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1991), διδακτορικό δίπλωμα στη Φιλοσοφία του Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2007).

ΤΣΑΚΙΡΑΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

Πτυχίο Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με ειδίκευση στην Αρχαιολογία (1995). Απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (2005). Υπάλληλος με απόσπαση από την Περιφέρεια Αττικής.

ΦΙΛΙΠΠΑΚΗ ΔΑΦΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1996).

ΦΛΙΑΤΟΥΡΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πτυχίο Χημικού Μηχανικού της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Πατρών (1990), διδακτορικό δίπλωμα στη Χημική Μηχανική της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Πατρών (2001).

ΨΑΛΤΑΚΗ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1987), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Ωκεανογραφία του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Υπολογιστική Μηχανική στο Τμήμα Χημικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (2002), διδακτορικό δίπλωμα στο Τμήμα Χημικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (2006).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

ΤΡΙΑΝΤΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Πτυχίο Ιστορίας της Τέχνης και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1994).

ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΑΓΓΕΛΑΚΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

Πτυχίο Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1986), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κράτος και δημόσια πολιτική» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2002).

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

Πτυχίο Τουριστικών Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Πατρών (1979), πτυχίο Πολιτικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου (1983), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Περιφερειακή Ανάπτυξη του Παντείου Πανεπιστημίου (1986), πτυχίο Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικών και Τεχνολογικών Επιστημών (1989), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1992), διδακτορικό δίπλωμα του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου (1998), μεταδιδακτορικό δίπλωμα του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης (στο Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης) του Παντείου Πανεπιστημίου (2004). Υπάλληλος με απόσπαση από το ΥΠΕΣΔΔΑ.

ΑΝΔΡΙΚΑΚΗ ΚΥΡΙΑΚΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1988), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κράτος και δημόσια πολιτική» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (2001).

ΑΝΤΩΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1993).

ΒΟΡΡΙΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑ

Πτυχίο Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κράτος και δημόσια πολιτική» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (2006).

ΒΟΥΛΓΑΡΗ ΘΕΟΔΩΡΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1996), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Δημόσιο Δίκαιο του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), DEA στο Φορολογικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου Paris II (2000).

ΓΚΟΥΜΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1973). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

ΔΑΡΑΜΑΡΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1989), ΜΑ στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου του Leicester (1992), διδακτορικό δίπλωμα στις Κοινωνικές Επιστήμες (θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας) του Πανεπιστημίου του Leicester (1996).

ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Πτυχίο Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1990), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1994), πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1999), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κράτος και δημόσια πολιτική» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (2006). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

ΖΟΥΒΙΑ ΚΑΛΛΙΟΠΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2000), LL.M στο Διοικητικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης (2002).

ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

Πτυχίο Ανωτάτης Σχολής Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών (1986), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1992), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Δημόσια Διοίκηση του Πανεπιστημίου Αθηνών (1999). Υπάλληλος με απόσπαση από το ΥΠΕΣΔΔΑ.

ΚΑΛΑΒΑΝΟΥ ΑΡΤΕΜΙΣ

Πτυχίο Κοινωνιολογίας του Thames Polytechnic, Λονδίνο (1984), MSc στην Κοινωνική Ανθρωπολογία του University College of London (1985), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κράτος και δημόσια πολιτική» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (2004).

ΚΑΛΑΪΤΖΗ ΑΣΗΜΙΝΑ

Πτυχίο Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1994), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στις Πολιτικές Επιστήμες και την Κοινωνιολογία του Πανεπιστημίου Αθηνών (2001).

ΚΑΜΕΝΟΥ ΕΙΡΗΝΗ

Πτυχίο Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1993), διδακτορικό δίπλωμα στη Γεωλογία (2001).

ΚΑΜΠΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1985), διδακτορικό δίπλωμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2000).

ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Μαρασλείου της Παιδαγωγικής Ακαδημίας (1986), πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Εκπαίδευση και ανθρώπινα δικαιώματα» (διαπανεπιστημιακό πρόγραμμα του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής Προσχολικής Ηλικίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Institute of Education του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, 2003).

ΚΕΤΣΙΤΖΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1992), LLM στο Κοινωνικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου του Essex (1996). Υπάλληλος με απόσπαση από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

ΛΙΑΔΗ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1992), LLM του Πανεπιστημίου του Freiburg (1995).

ΜΑΛΕΒΙΤΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1992), LLM στο Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο του Πανεπιστημίου του Warwick (1994).

ΜΑΤΑΝΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Πτυχίο Αγγλικής Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κράτος και δημόσια πολιτική» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2002).

ΜΠΕΝΕΚΟΥ ΕΥΑΝΘΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), MA «Business Law» του Πανεπιστημίου του Leeds (1999).

ΜΠΙΓΛΑΚΗ-ΔΗΜΑΚΟΥ ΛΕΜΟΝΙΑ

BSc στις Επιστήμες Αγωγής και Εκπαίδευσης του Iowa State University of Science and Technology (1991), MSc στην Εκπαίδευση και την Αγωγή-Παιδοψυχολογία και την Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης του Iowa State University of Science and Technology (1994), διδακτορικό δίπλωμα στην Εκπαίδευση-Διδακτική και την Επικοινωνία του Iowa State University of Science and Technology (1996).

ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Πτυχίο Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου (1987).

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1992), DEA de Droit public interne του Πανεπιστημίου Paris II (1995), διδακτορικό δίπλωμα στο Δημόσιο Δίκαιο του Πανεπιστημίου Paris II (2003).

ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1990), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Συνταγματικό Δίκαιο και την Πολιτική Επιστήμη της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1994), διδακτορικό δίπλωμα του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Φλωρεντίας (1999).

ΠΡΕΒΕΖΑΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

Πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1987), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1994), διδακτορικό δίπλωμα στη Δημόσια Διοίκηση του Πανεπιστημίου Αθηνών (2005). Υπάλληλος με απόσπαση από τον ΟΓΑ.

ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ ΜΑΡΙΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1989), LL.M στους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, την Πληροφορική και τις Νομικές Επιστήμες του Queens University, Belfast (1990).

ΣΑΡΡΑΣ ΣΑΒΒΑΣ

Πτυχίο Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου (1990), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός» του Πανεπιστημίου Αθηνών (1997).

ΦΛΩΡΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης του Τμήματος Δημοσίου Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

Πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (2001), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Κράτος και δημόσια πολιτική» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2003).

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΣΧΟΣ

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΓΚΩΓΚΟΥ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Αγγλικής και Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Birmingham (1987), ΜΑ στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (1996).

ΚΟΥΒΑΡΙΤΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1993), Master of Advanced Studies in Children's Rights του Πανεπιστημίου του Fribourg (2007).

ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), DEA στο Δίκαιο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Aix-Marseille III (1997), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Εγκληματολογία της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998), τίτλος μεταπτυχιακής επιμόρφωσης στην «Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση» της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (2001), διδακτορικό δίπλωμα στην Εγκληματολογία της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2003).

ΜΠΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘΗΝΑ

Πτυχίο Μετάφρασης του Ιονίου Πανεπιστημίου (1991), ΜΑ στη Μετάφραση του Πανεπιστημίου του Surrey (1995). Υπάλληλος με απόσπαση από το Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

ΜΠΑΦΕ ΝΙΚΗ

Πτυχίο Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1990), MSc στην Κλινική Ψυχολογία του Southern Illinois University (1993).

ΜΠΛΙΑΤΗ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1991), LLM «Legal Studies» του Πανεπιστημίου του Leicester (2001).

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1989), πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1995), απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (1995), πτυχίο Παιδαγωγικών Σπουδών (ΠΑΤΕΣ-ΣΕΛΕΤΕ) Αθηνών (1997), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Δημόσιο Δίκαιο του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998). Υπάλληλος με απόσπαση από το ΥΠΕΣΔΔΑ.

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑ

Πτυχίο Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Αθηνών (2000), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Πολιτισμός, κοινωνία και ανάπτυξη στη Λατινική Αμερική» του Universidad Autónoma της Μαδρίτης (2002).

ΠΑΥΛΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

Πτυχίο Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου του Salerno (1992), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Κοινωνιολογία, την Ιστορία, τη Φιλοσοφία και τη Μεθοδολογία του Δικαίου της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2000).

ΠΟΥΛΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1989), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στις Ποινικές Επιστήμες του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1994), διδα-

κτορικό δίπλωμα «Η ποινική αξιολόγηση της εξάρτησης από τα ναρκωτικά» του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2004).

ΡΟΥΤΣΗ ANNA

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1996), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Πολιτιστική Διαχείριση και τη Διαχείριση Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Hanns Eisler του Βερολίνου (1999).

ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ ΣΑΜΑΝΘΑ-ΛΥΔΙΑ

Πτυχίο Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (1988), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Applied social studies» του Croydon College, Λονδίνο (1993).

ΤΣΑΓΚΑΡΗ ΜΑΡΙΑ

Πτυχίο Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών με ειδίκευση στην Ψυχολογία (1988), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στις Επαγγελματικές Επιστήμες με ειδίκευση στην Εφαρμοσμένη Ψυχολογία του Long Island University (1991).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΥΑΝΘΙΑ

Πτυχίο Αγγλικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1990), πτυχίο Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών (1996), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Ευρωπαϊκή Οργάνωση και Διπλωματία του Πανεπιστημίου Αθηνών (1998).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

KERRIDGE DAWN

Απολυτήριο λυκείου (1965), δίπλωμα του St. George Commercial College (1968).

ΜΑΝΙΑΤΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Απολυτήριο λυκείου (1975), απόφοιτος της Σχολής Εικαστικών και Διακοσμητικών Τεχνών Βακαλό (1979).

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΥΡΤΩ-ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Πτυχίο Οικονομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1992).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΥΝΟΜΙΑ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (1991), DEA Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Robert Schuman, Στρασβούργο (1992), LLM Νομικής Θεωρίας της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Θεωρίας του Δικαίου των Βρυξελλών (1995), διδακτορικό δίπλωμα στο Δημόσιο Δίκαιο του Πανεπιστημίου της Πικαρδίας (1996). Ιδρυτικό μέλος του Κέντρου Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων (1996), λέκτορας Συγκριτικής Πολιτικής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου (2003).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

ΚΑΛΛΙΟΝΤΖΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1975). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικής Οργάνωσης.

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΙΣ

ΚΑΚΑΒΑ ΜΑΡΙΝΑ

Πτυχίο Φιλολογίας του Πανεπιστημίου La Sapienza της Ρώμης (1992). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού.

ΣΤΕΛΕΧΗ

ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ

Οδηγός. Υπάλληλος με απόσπαση από το ΥΠΕΣΔΔΑ.

ΚΑΖΑΚΗ ΣΟΦΙΑ

Πτυχίο Μηχανικού Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (1995). Αποσπασμένη υπάλληλος από την Περιφέρεια Αττικής, του κλάδου ΠΕ Μηχανικών.

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΛΟΥΚΑΣ

Πτυχίο Ανωτάτης Βιομηχανικής Σχολής Πειραιώς (1980). Υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Οδηγός. Υπάλληλος με απόσπαση από τον ΗΛΠΑΠ.

ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Απολυτήριο λυκείου (1980). Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΛΑΓΙΑΚΟΥ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κρήτης (1990). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΠΙΠΕΛΙΑ ΕΛΕΝΗ

Πτυχίο Τέχνης και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Paris I (1991), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Politique et management de la culture» του Πανεπιστημίου Paris-Dauphine (2000). Υπάλληλος με απόσπαση από το Ταμείο Διαχείρισης Πιστώσεων για την Εκτέλεση Αρχαιολογικών Έργων του Υπουργείου Πολιτισμού.

ΣΑΛΤΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Απολυτήριο λυκείου (1987), πτυχίο Ειδικών Εφαρμογών Πληροφορικής του Δημόσιου ΙΕΚ Αργυρούπολης. Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΙΣ

ΚΑΚΑΒΑ ΜΑΡΙΝΑ

ΣΤΕΛΕΧΗ

ΒΑΡΔΑΛΑΚΗ ΕΥΓΕΝΙΑ

Απολυτήριο λυκείου (1985). Υπάλληλος με απόσπαση από την ΕΥΔΑΠ.

ΒΕΡΒΕΡΑΚΗ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

Απολυτήριο λυκείου (1979). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ ΜΑΡΙΑ-ΑΡΙΣΤΕΑ

Απολυτήριο λυκείου (1983). Υπάλληλος με απόσπαση από τον ΟΓΑ.

ΜΠΟΥΤΣΑΛΗ ΠΕΛΑΓΙΑ

Απολυτήριο λυκείου (1978). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΝΑΚΟΥ ΒΙΡΓΙΝΙΑ

Πτυχίο Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Λάρισας (1993). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Απολυτήριο εξατάξιου γυμνασίου (1974). Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού. Πρώην υπάλληλος του κλάδου ΥΕ Επιμελητών.

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΙΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΘΕΟΓΝΩΣΙΑ

Πτυχίο Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1981). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού.

ΣΤΕΛΕΧΗ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Απολυτήριο λυκείου (1978). Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΑΡΝΑΟΥΤΑΚΗ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

Απολυτήριο λυκείου (1977). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΒΡΑΪΛΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πτυχίο Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς (1998), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης (MBA) στη Διοίκηση Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου του Louisville (Kentucky, 2000), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στα Εφαρμοσμένα Οικονομικά και Χρηματοοικονομικά του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (2005). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού.

ΚΟΣΜΑ ΣΤΕΛΛΑ

Πτυχίο Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιά (2000), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Λογιστική και τη Χρηματοοικονομική του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (2006).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Πτυχίο Κέντρου Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ) Μηχανολογίας-Ηλεκτρολογίας (1975). Υπάλληλος με απόσπαση από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αθήνας-Πειραιά.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΙΣ

ΤΖΑΒΑΡΑ-ΚΑΡΤΕΡΟΛΙΩΤΟΥ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ

Πτυχίο Πολιτικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1976). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας.

ΣΤΕΛΕΧΗ

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑ

Απολυτήριο λυκείου (1981) και ιδιωτικής σχολής Didacta. Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΠΑΡΑΓΥΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

Πτυχίο Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών (2001), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης «Πολιτική επικοινωνία και νέες τεχνολογίες» του Τμήματος Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Αθηνών (2005). Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας.

ΤΖΑΘΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Πτυχίο Επικοινωνίας και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου με ειδίκευση «Διαφήμιση και Δημόσιες Σχέσεις» (1999), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Πολιτιστική Πολιτική, τη Διοίκηση και την Επικοινωνία του Τμήματος Επικοινωνίας και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου (2005). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Επικοινωνίας.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥΛΑ

Πτυχίο Βιβλιοθηκονομίας ΚΑΤΕΕ Αθηνών (1986), πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1997). Υπάλληλος με απόσπαση από το Νομικό Σπουδαστήριο του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΙΣ

ΦΙΛΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

Πτυχίο Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Πατρών (1982), απόφοιτος του Τμήματος Αναλυτών Προγραμματιστών ΕΛΚΕΠΑ (1986). Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Πληροφορικής.

ΣΤΕΛΕΧΗ

ΑΝΔΡΙΑΝΗ ΡΟΔΩ

Πτυχίο Πληροφορικής του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Αθηνών (2001), MSc «Distributed and multimedia information systems» του Πανεπιστημίου Heriot-Watt, Εδιμβούργο (2002). Μόνιμη Υπάλληλος του κλάδου ΤΕ Πληροφορικής.

ΒΡΑΖΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Πτυχίο Πληροφορικής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (2002), Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών MBA «Τεχνοοικονομικά Συστήματα» του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (2005). Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Πληροφορικής.

ΒΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ

Πτυχίο Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (1999), MSc «Distributed multimedia systems» του Πανεπιστημίου του Leeds (2000). Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Πληροφορικής.

ΖΑΚΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Πτυχίο Πληροφορικής από το ΤΕΙ Αθηνών (2000), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στα Κατανεμημένα Συστήματα του Πανεπιστημίου του Essex (2001). Μόνιμος υπάλληλος του κλάδου ΤΕ Πληροφορικής.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ

ΑΜΑΞΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΑΡΠΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΒΑ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων του Deree College (1982). Μόνιμη υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού-Λογιστικού.

ΤΖΩΡΤΖΗ ΑΡΓΥΡΩ

Πτυχίο Κοινωνικής Εργασίας ΚΑΤΕΕ Ηρακλείου Κρήτης (1982), πτυχίο Κοινωνικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου (1988), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης Διοικητικών Διευθυντών Νοσοκομείων της Υγειονομικής Σχολής Αθήνας (1993). Υπάλληλος με απόσπαση από το Λαϊκό Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών.

ΤΣΑΓΓΑΡΑΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Απολυτήριο λυκείου (1982). Υπάλληλος με απόσπαση από το πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

ΦΑΡΑΝΤΑΤΟΥ ANNA

Πτυχίο Στελεχών Διοίκησης της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Αθηνών (1981). Υπάλληλος με απόσπαση από τον ΟΓΑ.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΕ ΆΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΔΟΥΛΑΔΙΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1990), DEA Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Robert Schuman, Στρασβούργο (1993).

ΔΡΟΣΟΣ ΣΕΡΓΙΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1989), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Δημόσιο Δίκαιο του Πανεπιστημίου Αθηνών (1994), διδακτορικό δίπλωμα στο Δημόσιο Δίκαιο της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2003).

ΜΑΡΚΕΤΑΚΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1996), DEA στο Δίκαιο της Υγείας του Πανεπιστημίου Aix-Marseille III (1998).

ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1983), DEA de Droit public του Πανεπιστημίου Aix-Marseille III (1984), διδακτορικό δίπλωμα στο Δημόσιο Δίκαιο του Πανεπιστημίου Aix-Marseille III (1989).

ΜΠΩΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου της Κολωνίας (1994), διδακτορικό δίπλωμα Νομικής του Πανεπιστημίου της Φραγκφούρτης (2001).

ΣΤΕΦΑΝΑΚΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ

Πτυχίο Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1991), DEA de Droit international public του Πανεπιστημίου Paris II (1993).

ΠΙΖΑΝΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Πτυχίο Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών (1992), μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκαιο του Καθολικού Πανεπιστημίου της Louvain (1995).

Στη διάρκεια του 2007 αποχώρησαν η θέμελη Όλγα, η Κατσούρα Ελένη, η Πετροπανάγου Πετρούλλα, η Σπανού Ανθή, ο Τσαντίλας Πέτρος, ο Ζαχαριάδης Θεόδωρος και η Ανδρική Νικολέτα.

Η ετήσια έκθεση του έτους 2007
δόθηκε στη δημοσιότητα τον Μάρτιο του 2008
και τυπώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2008
στο Εθνικό Τυπογραφείο σε 1.000 αντίτυπα.

Επιμέλεια κειμένων
Σοφία Κουσιάντζα

Καλλιτεχνική επιμέλεια
Άννα Κατσουλάκη

Εξώφυλλο
Άννα Κατσουλάκη

Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε
λεπτομέρεια από έργο του Franz W. Seiwert.

Ηλεκτρονική επεξεργασία
ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΕ

© Συνήγορος του Πολίτη
Χατζηγιάννη Μέξη 5, 115 28 Αθήνα
Τηλ.: 210 7289600, fax: 210 7292129
www.synigoros.gr

ISSN: 1108-8206

